

Barcode : 99999990244860

Title - Sumati prakash granth

Author - Devchandra

Language - sanskrit

Pages - 431

Publication Year - 1911

Barcode EAN.UCC-13

तत्त्व ग्राहक पुरुषोने परम हितकारी ग्रंथ.

श्री सुमतिप्रकाश ग्रंथ.

(श्री देवचंद्रजी कृत अतित चोवीशी तथा विहर-
मान जिन स्तवन वीशी विगेरेनो संग्रह)

॥ दोहरा ॥

जग्य भ्रमर जर तृप्तिकर, जिन सुख पद्म पराग ॥
मोक्षार्थी जिन वचनमां, धारो परम सुराग ॥ १ ॥
स्याद्वाद शुचि बोधिनी, नमुं सरस्वति माय ॥
गौतम गणधर लब्धिनो, हो जविने सुपसाय ॥ २ ॥

ढपावी प्रसिद्ध कर्ता

“ दाहोद ” निवासी शा. संतोकचंद माणोकचंद.

आवृति १ ली प्रत १०००

मुंबई मांन्वी कुंगरी स्ट्रीट नंबर ३५०-५१ मां आवेला “स्वधर्मनिष्ठ”
नामक मुद्रायंत्र मध्ये दिवेदी गिरिजाशंकर काशीरामे मुद्रित कर्णो.

संवत १९६७ सन् १९११

किंमत रु०-१-४-०

अमारा तरफथी बपाई बहार पडेला अमूढ्य उपयोगी ग्रंथो

अमारा तरफथी बपाई बहार पडेला अमूढ्य उपयोगी ग्रंथो

तत्त्व ग्राहक पुरुषोने निचे प्रमाणे किंमते मलशे. पोस्टेज
जुडं पमशे.

श्री सुमतिविलास	रु० १-०-०
श्री सुमतिव्यवहार	रु० १-०-०
श्री नवपद पूजादि संग्रह	रु० ०-०-०
श्री सुमतिप्रकाश	रु० १-४-०
श्री ७ कर्मग्रंथ मूल	रु० ०-२-०

प्रथम अमे सदरहु ग्रंथो पैकीना ग्रंथो चेट तरिके आपता हता
पण हवेथी उपर प्रमाणे किंमते वी-पी-थी मोकलवामां आवशे. श्री
सुमतिप्रकाश ग्रंथ शिवाय बाकीना ग्रंथो हमारी पासे जुज रह्या ठे.
केटलाक लोको मंगावी उपयोग करता नथी माटे जुज किंमत राख-
वामां आवी ठे; वली ए नाणुं आवे ते ज्ञान वृद्धिमांज वापरवानुं ठे.

ग्रंथो मलवानुं ठेकाणुं

गांधी कोदरदास ठगनलाल.

मु० वेजलपुर. स्टेसन खरसालीआ. जीह्या पंचमहाल.

शा० संतोकचंद माणोकचंद मु० दाहोद. जीह्या पंचमहाल.

अनुक्रमणिका.

३

अनुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठ.
श्री. देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोवीशी (श्रीमान् मनसुख- लालजी हरिलालजी कृत बाळावबोध सहित)	१-१०७
जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल ऊपमा “ ढाल बरु ” (श्रीमान् मनसुखलालजी कृत)	१०७-११६
विषय परिहार “ ढाल बरु ” (श्रीमान् मनसुखलालजी कृत)	११७-१३२
ममत्व परिहार “ ढाल बरु ”....	१३३-१५३
सूत्र तत्त्वार्थ सार विचार “ ढाल बरु ”....	१५३-२१५
दर्शनपद अधिकार ...	१५३
ज्ञानपद अधिकार ...	१५६
उपशमादि-त्रेपन जीव ज्ञाव अधिकार	१५७
नरकादि अधिकार	१६२
क्षेत्र विचार अधिकार....	१६४
चार निकाय देवाधिकार ...	१६७
द्रव्यानुयोग (जीवादिक खद्द्रव्यनुं स्वरूप) अधिकार	१७३
कर्म बंधनना कारण आश्रवनुं स्वरूप वर्णन....	१७८
पंच महाव्रत तथा पंचाचार विगेरेनुं स्वरूप	१८४
देशव्रतादि अधिकार	१८८
फरीथी बंध हेतु स्वरूप ...	१९१
कर्मबंध सूक्ष्म स्वरूप ...	१९५
समिति गुप्ति आदि संवर अधिकार	१९८

बावीश परिसह स्वरूप			१९७
हमादिक दश यतिधर्म स्वरूप			२०२
अनित्यादि बार जावना स्वरूप			२०३
सामाशकादिक पांच चारित्र स्वरूप			२०५
मोक्षाधिकार			२०६
धर्मकथानुयोगाधिकार	...		२०९
कलश			२१४

श्रीमान् देवचंद्रजी कृत विहरमान जिन स्तवन बीशी

(शा. संतोकचंदजी माणकेचंदजी कृत बालावबोध सहित) २१९—३९२

गांधी दलसुख नाथजी कृत पद ३९३—३९५

प्रसन थयुं मनरे (पद) ३९३

माता मरुदेवाना नंद (रुषन जिन स्तवन) ३९४

अजित जिनेश उपासना (अजित जिन स्तवन) ३९४

शा. वाडीलाल पांनाचंद कृत पद (मगन थयुं मनरे) ३९५

श्रीमान् मनसुखलालजी हरिलालजी कृत पद ३९६—३९७

द्रव्य सकल सहजे परिणामी (पद) ३९६

चौदराज गत जीव ठ कायिक (ठंद) ३९७

सोहम गणधरने नमोजी ३९७

जग परम सुखकर डुरित डुखहर (मंगलाचरण) ३९९

પ્રસ્તાવના.

। दोदरो ॥

અંતાતીત ગુણે જ્યાર્યા, સિદ્ધ અનંતાનંત ॥

નિર્જય સદ્ગજ સ્વતંત્ર શિવ, નમો પરમ જયવંત ॥ ૧ ॥

આ જગત્ત્રયમાં વસતા સર્વે પ્રાણીજી જો કે દુઃખ કલેશ વિગેરેથી મુક્ત થવા તથા સુખ રૂપ પરમ નિવૃત્તિમાં નિરંતર રહેવા चाहे છે, પણ અનાદિ અજ્ઞાનરૂપ તિમિર રોગ વડે જ્ઞાનરૂપ દિવ્ય દ્રષ્ટિ આઘાદિત હોવાથી પરમ નિવૃત્તિરૂપ અનુપમ સુખને યથાર્થ ઝલ્લખી શકતા નથી, તથા જેમ ધતુરાનો રસ પીધેલો પુરુષ સુવર્ણથી અન્ય વસ્તુઝલેને પણ સુવર્ણરૂપ જુદા છે, તેમ પૌદ્ગલીક જોગો જે વાસ્તવાક રીતે ઝપાધિના પ્રતિકાર છે તેને સુખ માનો તદ્દીન થઈ પરમ નિવૃત્તિરૂપ પોતાના શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપના જ્ઞાન તથા અનુજવથી દૂરવર્તી રહે છે; અને નિરંતર મોહમદ્યવડે બેજાન થઈ મોહ રાજાના સંસારરૂપ મહાનૃજયંકર જેલ-ખાનામાં વસતાં પોતાની શક્તિનો દુરુપયોગ કરતા દુઃસહ દુઃખ સમૂહને પોતાના કોમલ શિરપર ધરે છે.

હતાં તેમાંથી અવસર પામી કેટલાક પ્રાણીજી સચેત થઈ પોતાના આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન પામી પોતાનો આત્મીય શક્તિઝલોનો દુરુપયોગ કરવો ત્યાગી, પોતાના સમ્યક્ પ્રાક્રમને સ્ફુરાયમાન કરી, મોહ રાજાના જેલખાનાને તોમી તેમાંથી બહાર નીકળી રત્નત્રયરૂપ મોક્ષમાર્ગમાં વિચરતા પોતાની અઘૂટ અવ્યાબાધ અનુપમ શાશ્વત અને નિરુપચરિત સુખ પ્રદ પોતાની સ્વતંત્ર આત્મીય જૂમિમાં વિરાજમાન થઈ અનંત સમાધિમય આત્મ રાજ્યના સાદિઅનંત જાંગે જોક્તા બને છે.

એવા અત્યંત ધીર વીર હુદાર કરુણાનિધાન જગત્ જીવોના શ્વેદજ્ઞ સર્વજ્ઞ વીતરાગ અને નિષ્કલંક તીર્થંકર ગણધરાદિ પરોપકાર કરવામાં અગ્રેસર અનેક મહાન્ પુરુષો પોતે જે માર્ગે પરમનિવૃત્તિ સ્થિતિને પામ્યા હે તે માર્ગે યથાર્થ રીતે પરમ કરુણાવશ્વે સંસારરૂપ જેલખાનામાં વસતા દુઃસ્વમય પ્રાણીને ઉપદેશે હે. સર્વત્ર અને સર્વદા એકે અવાજે પુકારે હે કે “ હે જીવ્ય પુરુષો ! જો તમે આ દુઃસ્વમય સંસારરૂપ જેલખાનામાંથી મુક્ત થઈ પરમનિવૃત્તિમય મોક્ષપદ પામવા ઇચ્છતા હો તો સ્વપર દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસાનો જેમાં સર્વથા અજાવ હે એવા સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્ચારિત્રરૂપ ધર્મમાં નિરંતર પ્રવૃત્તમાન થાઉં.”

સંસારાં જીવોને તે રત્નત્રયરૂપ પવિત્રધર્મ પ્રાપ્ત થવાના હેતુએ તે પરોપકારી મહાન્ પુરુષો સ્ફટિકમણિ સમાન પોતાના અત્યંત નિર્મલ હૃદય કોષમાંથી નય નિદેપ પદ્મ પ્રમાણયુક્ત સ્યાંદ્વાદમય અત્યંત મધુર અને વિશદ વચનરત્નોનું અસ્ખલિત પ્રવાહરૂપે આ જૂમંડલમાં પ્રદાન કરે હે; પરંતુ આ જરતક્ષેત્રમાં આજે આપના હોળ જાગ્યે તેવાં પરોપકારી (તીર્થંકર ગણધર પૂર્વધર) પુરુષોનું દર્શન પણ દૂર્લભ થઈ પડ્યું હે, પણ તે પૂજ્યપુરુષોની આપણાં પર કેટલી કરુણા દ્રષ્ટિ કે તેની સમાગમના અજાણે પણ આપણે તેની દિવ્ય વાણીનો કંઈક આસ્વાદ પામી શકીએ એવા હુદાર હેતુ વશ મહાન્ ગંજીર અનેક સૂત્રોનો રચના કરી પોતાની કરુણારસ વશ જરપૂર ચંદ્રમા સમાન હજ્જલ કીર્તીને આ જૂમંડલમાં સર્વત્ર ફેલાવી અમર કરી હે, વલી તે ગંજીર સૂત્રોમાં અલ્પ મતિવડે પ્રવેશ થવો ડુબ્બકર જાણી શ્રી જિનચંદ્ર ગણા ક્ષમા શ્રમણ, શ્રીસિદ્ધસેન દિવાકર, શ્રીમદુમાસ્વાતી વાચક, શ્રી હરિચંદ્રસૂરિ, શ્રી અજયદેવસૂરિ, શ્રી મધ્યશોવિજયજી, શ્રી દેવચંદ્રજી વિગેરે મહાન્ બુદ્ધિવાન કરુણ પુરુષોએ તે સૂત્રોનો ગૂઢ જાવાર્થ આપણી બુદ્ધિ ગોચર થઈ શકે એવા હુદાર હેતુએ પોતાના અમૂલ્ય જ્ઞાન તથા

કાલને વાપરી તે સૂત્રોની પવિત્ર જતિક્કપ અનેક સુગમ્ય અને પરમ હિતકારી સરલ ગ્રંથો રચી આપણા ઉપર અસીમ ઉપકાર કર્યો, જેની પંરપરાણ આ પંચમકાલમાં માહરા જેવા અલ્પ મતીને રત્નત્રયના હેતુ રૂપ અમૂલ્ય વચન રત્નોનો લાજ મલે છે.

અરે ! જો તે મહોપકારી આચાર્યો દ્વારા તે પરમ કલ્યાણકારી તીર્થંકર જગવંતની દિવ્યવાણી આપણા સુધી આવી પહોંચી ન હોત તો આ હુષમ કાલમા આ જીવસમુદ્રમાં ફૂવતાને કોણ શરણ થાત ? આપણી શી દશા થાત ? પરંતુ કોઈ આપના જાગ્યોદયે આજ સુધી પણ તે દિવ્ય વાણીનો અમૃત સાર આપણને પ્રદાન કરનારા મહાન્ પુરુષો વર્ત્યા જાય છે.

જેના પ્રત્યુપકાર સુધી આપણું સામર્થ્ય પહોંચી શકતું નથી, એમ પ્રતિત થતાં માત્ર પરમ આદર સહિત તે પુરુષોની પવિત્ર વાણીની સેવા કરવી, તેની જતિક્ક અર્થે તેહની પવિત્ર વાણીના પ્રસાર થવામાં સેવા વજાવવી તે માહરી શક્તિને લાયક સમજી માહરા કેટલાક ધર્મસ્નેહી સન્મિત્રોનો સમ્મતિથી નીચે પ્રમાણે ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કરવા અજિલાષી થાઉં છું.

(૧) “ મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત અતિત ચોવીશ જિન સ્તવનાવલી ” (શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી હરિલાલજી વિરચિત વાલાવબોધ સહિત) જેમાં દ્રવ્યાનુયોગ, ન્યાય અને સંયમ વિગેરે મુક્તિનાં સાધનો સ્ફુટ રીતે સિદ્ધ કરી દર્શાવ્યાં છે.

(૨) “ શ્રુતધરને સોલ ઉપમા ” (હાલ બદ્ધ) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ઉપરથી. (શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી વિરચિત.)

(૩) “ વિષય પરિહાર ” ઇન્દ્રિય પ્રજ્ઞજય શતકનો સાર ગ્રહણ કરી વિષયો તરફ વૈરાગ્ય જાવ ઉપજે એવી વૈરાગ્ય જનક ઢાલોનો સંગ્રહ (શ્રીમાન્-મનસુખલાલજી વિરચિત.)

- (૪) “મમત્વ પરિહાર” જે વળે પરદ્રવ્ય પરદોષ પરકાલ પરજાવ
 હપરથી મમત્વ બુદ્ધિ હઠી સ્વદ્રવ્યાદિકમાં સ્થિતિ થાય
 ઇવો પદ્યાત્મક ગ્રંથ (શ્રીમાન્-મનસુખલાલજી વિરચિત.)
- (૫) “સૂત્ર તત્ત્વાર્થ સાર વિચાર” (ઢાલ બદ્ધ) જેમાં તત્ત્વાર્થ
 સૂત્રના આધારે જીવાદિ તત્ત્વોનું સ્વરૂપ વિસ્તાર પૂર્વક વલા-
 ણેલ હે, ચારે અનુયોગનો જેમાં સંકેપે સમાવેશ હે, (શ્રીમાન્-
 મનસુખલાલજી વિરચિત.)
- (૬) શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજો કૃત વિહરમાન વિંશતિ જિન સ્તવમાવલી
 વાલાવબોધ સહિત.

ઇ પ્રમાણે હ ગ્રંથોનો સંગ્રહ કરો તે સંગ્રહિત ગ્રંથને “શ્રી સુમતિ
 પ્રકાશ” ઇવા સાર્થ નામ વડે પ્રસિદ્ધ કરું હું.

વાલક જેમ જલમાં પડેલા ચંદ્રવિંવ ગ્રહણ કરવાનો મનોર્થ કરે હે,
 તેમ મેં પણ શ્રી જિન વચનની જત્તિના હજારથી માહરી શક્તિનો
 વિચાર નહિ કરતાં શ્રીમાન્ મહોપાધ્યાય શ્રી-દેવચંદ્રજો વિરચિત
 વિહરમાન વીશ જિન સ્તવનાવલીનો અર્થ કરવાનો અતિ સાહસિક
 અને હુબ્કર માહરો મનોર્થ શ્રી ગુરુનો કૃપા દ્રષ્ટિથી સંપૂર્ણ થયો હે.

સ્વપર હિત વિચારી કેટલાક પ્રાચીન આચાર્યોના વચનાધારે માહરી
 મતિ પ્રમાણે તે અર્થ લખ્યો હે, હતાં તેમાં જે કંઈ માહરી અલ્પ મતિને
 લીધે સૂત્ર વિરુદ્ધ લલાયું હોય તે હે સુઝ વિદ્વદ્ધરો ! મને અલ્પ મતિ
 જાણી કમા કરશો, અને સૂત્ર પ્રમાણે જે વચન હોય તે હંસની પેઠે
 ગુણગ્રાહી બુદ્ધિ વળે ગ્રહણ કરશો ઇ આપ પ્રતિ માહરી નમ્ર વિનંતી હે.

આ “શ્રી સુમતિ પ્રકાશ” ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં માહરા ધર્મ
 સ્નેહી વેજલપુર નિવાસી ગાંધી. કોદરલાલ ઢગનલાલે ફારમો તપાસવા
 લલવા વિચારવા વિગેરેની પુરેપુરી મદદ કરેલ હે, તે માટે તેમનો હું
 અતિશય આજારી હું. અને ઇચ્છું હું કે તેમના હૃદય કમલમાં ઇવી
 પ્રવચન જત્તિરૂપ લક્ષ્મી નિરંતર વાસ કરો.

आ ग्रंथ उपाववामां यता खर्च पैकी गोधरा निवासी “ बाई-
रुखमाणी हरिलाल वरजलाल ” ना स्मर्णार्थे तेमना तरफथी तेमना
जत्राजा “ शा. मगनलाल मनसुखलाले ” रु. २५० अंके रुपीआ
बसैं पचाश ज्ञानना बहु मानार्थे जेट तरीके अर्पण करेला ठे; तथा
बीजा जे पुरुषोए पोताना तन मन धन विगेरेथी मदद करेली ठे
ते सर्वेने कोटीशः धन्यवाद ठे.

आ ग्रंथ उपाववामां जे कंई द्रष्टि दोषवडे चूलो रहेली, तेमांनी
जेटली द्रष्टि गोचर थई तेटली माटे शुद्धि पत्र आपेखुं ठे, ठतां जे
कांई चूलो रही होय तेमाटे सुधारी वांचवा हुं जलामण करुं हुं.

(संपूर्ण)

વિઠ્ઠલ શ્રીમાન્ મનસુખ લાલજી.

॥ ॐ श्री सर्वज्ञायनमः ॥

श्रीमान् मनसुखलालजीनुं संक्षिप्त जीवन चरित्र

॥ दोहरो ॥

॥ सिद्ध समाधि मयी सदा, पूरण परमानंद ॥

शिवदायक वंडुं सदा, केवल ज्ञानानंद ॥ १ ॥

“ श्रीमान् मनसुखलालजी ” नो जन्म पंचमहाल जीह्वाना (गोधरा-गौचरा) गोधरा गाममां संवत् १७९९ ना माहा वदी १४ नी सवारमां पोताना दादा दोशी. अंबईदास दयालजीना घरमां थयो हतो, अने तेमना पिताश्री हरिलाल वरजलाल नामे ग्रहस्थ हता अने तेमनी मातुश्री जयंती नामे हतां अने ते बने धर्मीष्ट हतां. ते वखतमां आ पंचमहाल जीह्वो पावागढ पंचमहालना नामथी प्रख्यात हतो अने श्रीमंत श्री सिंधीआ सरकारना ताबामां हतो. आ जीह्वो अमुक वर-सने माटे पहे आपवामां आवतो हतो. पटादारो फक्त पोतानी मील-कतमां वधारो करी जाणता हता अने तेथी करी रैयतने जोइती केलवणी विगेरे आपवामां आवती न हती. खानगी निशालोमां वेपार संबंधी ज्ञान आपवामां आवतुं हतं, साधारण हिसाब तथा वेपार संबंधी नामुं तथा व्याज आवडे षट्के केलवणी पुरी थई तेवुं लोको समजता; त्यार वाद नाना ठोंकराउने माथे वेपार अथवा नोकरी करवानुं आवी पडतुं.

गोधरामां ते वखते जैन बंधुलना सारा नशीबे एक उपाभय हतो अने ते ते वखतना तेमां रहेनार जैनसाधु श्री रामविजयजीना ना-मथी प्रख्यात हतो. तेउंश्री संस्कृत तथा मागधी तथा व्यवहारीक विद्यामां पूर्ण जाण हता. आ साधश्रीना हाथ नीचे जैन बालकोने गुजराती ज्ञाणामां केलवणी आपवामां आवती हती. साधुश्री राम-

विजयजी पोताना बाल शिष्योने गुजराती चाषानी साथे जैन पुस्त-
कोनो पण अज्यास करावता हता अने तेउ पोताना शिष्य श्री विनय
विजयजीनी मददथी ते वखतना जैन बालकोने सारुं ज्ञान आपता
हता.

श्रीमान् मनखुलबालजोने ते वखते तेमना दादा दोशी. अंब-
ईदास दयालजी जे ते वखते जैन पंचना एक आगेवान ग्रहस्थ हता,
ते हमेशां व्याख्यान सांजलवा उपाश्रयमां साथे लई जता हता. घणो
नानो उमरमां पण तेउश्री एकाग्र चित्ते व्याख्यान सांजलता हता; अने
नानपणनो केटलोक गंदापणानी गीतो बीजा बालकोमां जोवामां आवे
ढे तेवी तेउश्रीमां जोवामां आवतो न हतो. बाल वयमां जेवो रीते
नाना ठोकराउ रमतमां पडे ढे तेवो रोते तेउश्री रमतमां पडता नहि.
जन्मनी वखतथो जे जे तेउश्रीना संबंढमां थतुं तेते तेउश्रीना लक्षमां
रहेतुं; अने ते वखतथीज जेम पूर्वतुं ज्ञान होय तेम साधु असाधुनी
परीक्षा तेउश्रीना मनमां हतो. खावा पीवानी बालकोने जेवी बालसा
होय ढे तेवी तेमने न हती. रात्रा जोजनमां, वासी खायामां, तथा
कंदमूल खायामां दोष ढे, ए आदि जे जे चारे दोषो तेमना सांज-
लवामां आव्या हता ते ते तेउश्रीए नानपणथी त्याग कर्या हता
एटले सूत्रमां कहेला घणा गुण ग्रहण करवा अने दोषो त्यागवा एवो
तेउश्रीनो स्वभाव हतो. ज्ञान संपादन करे तेवी एटले आशरे वरस
वनी उमरना थतां तेउश्रीने साधुश्रीए गुजराती केलवणी आपवा
मांडी, तेनी साथे जैनधर्मनो अज्यास पण वखत जोइ शरु कराववामां
आव्यो, साधुश्रीने लाग्युं के आ बालकने जैनधर्मनो अज्यास कराव-
वाथो एक जैनधर्मनुं सारुं बीज रोपाशे; वली ते साधुश्री बोलता के
आ बालक मने तेम कोई पण ग्रंथधारी साधुने नमशे वांदशे नहीं
पण फक्त साचो निग्रंथ मलशे तेनेज नमशे वांदशे, एवुं लोको समझ
कहेता हता.

આશરે વરસ નવની ઉમરમાં તેજશ્રીજી જીવ વિચાર, નવ તત્ત્વ વિગેરે સાધારણ પ્રકરણોનો અધ્યાસ કર્યો હતો. તે વખતે તેજશ્રી જી આવશ્યક ક્રિયા પણ વિધિ સહિત અર્થ પૂર્વક સારી રીતે કરતા હતા અને તે વખતથી તેજશ્રી સાધુ માત્રને સાધુપણના ગુણ દેખ્યા વિના નમતા વાંદતા નહિ.

તેર વરસની ઉમર થઈ ત્યારે તેજશ્રીનું લગ્ન શા. મોરારજી કસન-જીની બોજી બોકરી સાથે થયું. રીવાજ મુજબ રાત્રે પાનની વીડી તથા કંસાર યવડાવવા આગ્રહ કરવામાં આવ્યો પણ તેજશ્રીજી તે વાત કબૂલ રાખી નહીં; તેમ લગ્નના દિવસે નાતના રીવાજ મુજબ પરણનાર વરને માતાજી લઈ જઈ નમાવે પૂજાવેહે, તે પ્રમાણે કરવા તેજશ્રીને કહ્યું પણ તેજશ્રીજી તે પ્રમાણે કર્યુંજ નહીં.

તેજશ્રીજી ગુજરાતીનો થોડો અધ્યાસ કર્યા પછી શ્રી ગોવાના આવેલા એક મી. કેવીરુ પાસે અંગ્રેજી થર્ક રીઝર સુધીનો અધ્યાસ કર્યો, આગલ તે અધ્યાસ કરવાની ઈચ્છા હતી, તેમજ જૈન તત્ત્વ સંબંધી સારી-રીતે અધ્યાસ કરવાની ઈચ્છા પણ હતી પણ ઘર સંબંધી કેટલાંક કારણોને લીધે તે વંને ઈચ્છા પૂર્ણ થઈ શકી નહિ. તે વખતે તેજશ્રી કોઈ સ્ત્રી સાથે બોલવા વિગેરેનો કોઈ પણ સંબંધ મન વચન કાયમી રાખતા નહીં. એ વિગેરે કેટલાંક નિયમો પચ્ચાણ લીધા શિવાય પણ સત્તર વરસની ઉમરસુધી તેજશ્રીજી રાખ્યા હતા; એમ હાલ સુધી પચ્ચાણ લીધા વિના પણ વ્રતી સરખી વર્તણુક રાખ્યા કરે છે. પચ્ચાણ લેવામાં પચ્ચાણ જાગવા સંબંધી અથવા તે વ્રતના અતિચાર સંબંધી તેજશ્રીને ઘણો ડર રહેતો હતો. ઉપવાસાદિ કરવાની શક્તિ તેજશ્રીમાં ન હતી તેથી વીશ વરસની ઉમર સુધીમાં (૬૧) એકસઠ ઉપવાસ તથા (૮૫) પંચાશી આંબીલ તથા (૫) પાંચ એકાસણાં કર્યા હતાં.

जीवन चरित्र

४

संवत् १९१७ नी सालमां जीवविचार तथा नव तत्त्वादिकना विचारमां खट्ठव्यना विषयमां वधारे खुलाशो करवानी ईछा थई के समकीत शुं ? साचो गुरु कोण ? साचो धर्म शुं ? तथा धर्मास्तिकायनो खंधप्रजाय शुं ? ए आदि निश्चय करवानो विशेषे लक्ष रह्यो अने तेते शंकाउंना खुलासा माटे केटलाएक श्री पूज्यो तथा नामीचा जैन साधुर्त तथा पंक्तितोने प्रश्न पूठ्या कर्या पण संतोषकारक जवाब देवावालो कोइ मढ्यो नही. तेथो तेउंश्रीए नाममात्र साधुर्तनो समागम ते वखतथीज बंध कर्यो हतो, पढी घणी जरुरना कारणे कोइ साधुनी साथे वात करीहशे पण विशेषे परिचय राख्यो न हतो. विशेषे तत्त्वनी शोधमां पडवाथी प्रतिक्रमण, बाह्य व्यवहार व्रत क्रिया उपरथी ध्यान उठाव्युं अने सद्गुरुने शोधवा उपर तथा समकित निर्मल करवा उपर पूर्ण ध्यान राख्युं. तेथी करी जैनधर्मनां पुस्तको वांचवा तथा मनन करवा अज्यास राख्यो, तेमांथी जोईतो सारो सरल मार्ग मढ्यो पण गुरुगमनी जरुर बाकी रही अने तेथो कया साधु सरल मार्ग बतावी शके ठे, तेनी शोधमां केटलोएक वखत काढ्यो. दुनियांना चालता नियम प्रमाणे दरेक माणस पोते बहारथी सारा देखाय तथा नजदिकना माणसो पोतानां वखाण सारी रीते करे, तेम तेउं दररोज यत्न करे ठे अने तेमां फतेहमंद थाय तो तेउं एम समजे ठे के आ जवनुं सार्थक थयुं; आ क्रमने अनुसारे घणो खरो जैन साधु वर्ग पण चाढ्यो जाय ठे. तेउं पोते पोताने मलेला वखतनो जोईए तेवो उपयोग करवाने बदले गष्ठ तथा चेला चेलीउंनी खोटी खटपटमां पके ठे. दुनियादारीमां रहेनार स्त्री पुरुषोने जेम फरजननी लावसा होय ठे तेमज घणा खरा जैन साधुर्तने पण चेला चेलीउंनी आकांक्षा होय तेम देखाय ठे, तने लीधे तेउं ज्ञान मेलववानो मलेलो अवसर फोगट गुमावे ठे.

जैनधर्मनुं खरुं रहस्य जाण्या वगर घणा खरा जैनवर्गना, मा-
णसो मत (श्वेतांबर, कीर्णंबर) विगेरेना फंदमां पकी आमे मार्गे
चडे ठे अने ते आडे मार्गे चरुाववामां मुख्यत्वे करीने बंने पक्षना
जैन पंक्तितो अने साधुवर्ग सहायकारी थई पडे ठे एहवुं श्रीमान्
मनसुखलालजीने सिद्ध थयुं. आम करवामां जैनवर्ग तो शुं पण घणा
खरा अन्य धर्मना लोको पण पोताने मलेली तक फोगट गुमावे ठे.
आ प्रमाणे तपास करतां स्थूल दोष वगरना अने सूत्र प्रमाणे शुद्ध
बोलनार सद्गुरु मढ्या नहीं तेथी तेउंश्रीनी साधु उपरनी जे आस्ता
हती ते बिलकुल उठी.

जैन शास्त्रो वांचवा विचारवामां काल व्यतीत थवानी साथे
ज्ञाननो पण वधारो थयो अने पूर्वना ज्ञान उदयथी ज्ञानचक्षु खी-
लवा मांड्यां अने मनमां निश्चय कयों के हवे केवलज्ञानी मढ्या विना
माहरा प्रश्नोनी समाधानी थाय तेवो संजव नथी, एम विचारी आ
काममांथी ध्यान उठावी आजीवीका करवा तरफ लक्ष खेंची वेपार
अगर नोकरी करवानो विचार राख्यो.

संवत् १९१९ नी शालमां पंचमहालना मुखी गोधरा निवासी
शेठ. इसमालजी गुलामहुसेनजी साहेरवालानो त्यां नोकरीमां जोमाया.
आशरे पांच वरस पढी पोतानी पासे नाणुं एकतुं करवुं एवा अजि-
प्रायथी संवत् १९२४ नी सालमां कलकत्ते जवानी उमेद धारी
व्यापार अर्थे निकड्या, ते श्री वडोदरा गामे जई कांश्क व्यापार
कयों. तेवामां तिहां दाहोदना महमदअली करीने मोटा वेपारी
मढ्या, ते प्रथमना संबंधवाला हता तेमणे तेउंश्रीने पूठयुं के तमो
शा उमेद उपर निकड्या ठो ? तो तेउंश्रीए कहुं के माहरे कलकत्ते
नोकरी करवा सारुं जवुं ठे त्यारे ते महमदअलीए कहुं के ते करतां
हमारी पासे आवो तो नोकरी अने वेपार बंने तमोने सारुं फायदा-
कारी थई पडशे. एम सांजली तेउंश्री कलकत्ते जवानो विचार बंध

જીવન ચરિત્ર

૬

રાણી તે મહમદઅલી સાથે દાહોદ ગયા, ત્યાં નોકરી તથા વેપાર બંનેમાં સારી પેદાશ થવા લાગી. તેજશ્રીને વેપાર અર્થે દક્ષિણ, કોંકણ, માલવા, સોરઠ, કાઠિયાવાડ વિગેરેમાં જવાનો જ્યારે જ્યારે પ્રસંગ આવતો ત્યારે ત્યારે જૈનધર્મના સાધુજની તપાસ કરતા પણ સાચા તત્ત્વને બતાવનાર ગુરુ કોઈ મળ્યા નહિ. વલી સર્વે અન્ય ધર્મ શાસ્ત્રી-જના તત્ત્વોનું પણ શોધન કર્યાં કર્યું, “બાયબલ, ઝબૂર, તોરાહ, કિલામેસરીફ” વિગેરે શાસ્ત્રો સારી રીતે તપાસ્યાં, વલી વેદનું નિગમ શાસ્ત્ર, ગીતા, પંચિકરણ આદિ તે લોકોની ગુરુગમ સહિત તેમની સાથે રહી સારી રીતે તપાસ્યાં, તથા વેદની શ્રુતિજ વિગેરેનો ઘણો તપાસ કસ્યો, વલી ઘણા વેદ વાદિ, સાંખ્ય, વૈશેષિક, જૈમીનીય, મી-માંસક, યોગ શાસ્ત્રવાલા તથા મુસલમાનો તથા સ્ત્રીસ્ત્રીજ સાથે વાદ-વિવાદ ચર્ચા કસ્યાં કરી પણ કોઈ સાથે ઝઘમો ટંટો કસ્યો નથી તેમ તેજનું મન પણ ડુઝવ્યું નથી પણ સલાહ તરીકે વાત ચર્ચા કરતા કે જેથી તે લોકો ફરીથી વાત કરવા ખુશી રહેતા. પોતાને જૈનનો અથવા ડીઘંબર શ્વેતાંબર વિગેરે કોઈપણ મતનો હઠવાદ કે પક્ષપાત નહોતો પણ ન્યાયની વાત જે પોતાને નિશ્ચય થાય તેજ ધ્યાનમાં રાખતા.

સંવત્ ૧૯૧૫ ની સાલમાં પંચમહાલ જિલ્લાના કાલોલ તાલુકાના ગુસર ગામની નજદીક એક ગુફાની અંદર જૈનમુનિ “શ્રી હુકુમ-મુનિજી” મહારાજ આવી પધાર્યા, અને ત્યાં તેજશ્રી આશરે દશ વાર-દિવસ ધ્યાન કરવા રહ્યા. તે બાબતની વેજલપુર નિવાસી જૈન ગૃહસ્થોને ખબર પડવાથી તે ગૃહસ્થો તથા લગ્ન પ્રસંગે વેજલપુર આવેલા ગોધ-રાના જૈન ગૃહસ્થો મલી હર્ષ સહિત વધતે આનંદે ઘણા આગ્રહ પૂર્વક મહારાજશ્રીને તેમના માટે ગયા. મહારાજશ્રી તેજના ઘણા આગ્રહથી વેજલપુર પધાર્યા, સંઘના આગ્રહે કેટલાક દિવસ વેજલપુરમાં રહ્યા. ત્યાં

તે સાધુશ્રી પોતાના સ્વાત્તાવિક ગુણે ધર્મોપદેશ કરતા અનેક જીવ્ય જનોને પ્રતિબોધતા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વડે કર્મ ક્ષય કરતા અને ગ્રંથો પણ રચતા હતા, ઘણા અન્ય દર્શનીયો પણ મહારાજશ્રીની દેશના સાંચલવા આવતા હતા અને પોતાના પ્રશ્નોનો સુલ્લાસો પામી ઘણા સુશી થતા, તેમજ મહારાજશ્રીનાં ઘણાં વચ્ચાણ કરતા હતા. ગોધરા તથા વેજલપુરના ગૃહસ્થોને તે મહારાજશ્રીની દેશના અતિ ચમત્કારીક અને આશ્ચર્ય ઉપજાવનારી લાગી.

શ્રીમાન્ મનસુખલालજીના મિત્ર ગોધરા નિવાસી શા. મનસુખ-લाल દેવચંદે શ્રીમાન્ મનસુખલालજીને પત્રદ્વારા સૂચવ્યું કે શ્રી હુકુમમુનીજી નામના એક સાધુ હાલમાં વેજલપુર આવી પધારેલા છે અને તે અધ્યાત્મ જ્ઞાની તથા ધ્યાન અજ્યાસી છે તેથી તે મહારાજશ્રી તમારા પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપશે, એહવું અમારા ધારવામાં છે માટે તમો આ પત્રથી તુરત અતરે આવજો. તે કાગલ તેજશ્રીને મલતાં તેના ઉત્તરમાં તેજશ્રીએ પોતાના મિત્ર મનસુખલाल જુવર લખ્યું કે તમે પોતે સમજી લેજો, મને તો એહવા ઘણાં મલ્યા છે, કેમકે ઘણા સાધુજીને મલવાથી પ્રથમથીજ તેજશ્રીનું ચિત્ત નાહમેદ થયેલું હતું. હાં લગી કે હમણાં જૈન તત્ત્વનો સાચો ઉત્તર આપી શકે એહવો કોઈ જણાતો નથી તો ફોગટ શ્રમ શા વાસ્તે કરવો? ત્યાર પછી બે ચાર પત્રના જુવાબ સવાલ તેજશ્રીને પોતાના મિત્ર સાથે થયા, આ-લ્લે તેજશ્રીના મિત્ર મનસુખલાલે લખ્યું કે તમારા મુખ્ય બે ચાર પ્રશ્નો લખજો એટલે અમો મહારાજશ્રીને પૂછીને તેનો ઉત્તર તમોને લખીશું પછી તમારું મન માને તો આવજો. ત્યારે તેજશ્રીએ પત્રદ્વારા પ્રશ્ન લખી મોકલ્યાં તે નીચે પ્રમાણે—

૧ ગુણગાણાં એટલે શું ?

૨ ધર્મ શું ? અને તે રૂપી કે અરૂપી ? અને તે આત્માથી જિજ્ઞાસે કે અજિજ્ઞાસે ?

जीवन चरित्र

३ धर्मास्तिकायनो खंधपर्याय ते शुं ?

उपर प्रमाणेनां प्रश्नो लखी तेउश्रीए तेमना मित्र मनसुखलाल
उपर मोकल्या एटले ते पत्र लेई ते मनसुखलाल महाराजश्री
पासे गया अने उपरना प्रश्नो पूढ्या तेनो महाराजश्रीए उत्तर
आप्यो के कोई रात दिन वे वरस सुधी माहरी पासे बेसे
पण ए प्रश्नो नो पुरो उत्तर लखी शकाशे नहि माटे तेमने
समजवुं हशे तो आवशे. ठेवट महाराजश्रीए ते कागल पोताना
हाथमां लई वांची जोयो तो तेमां लख्युं हतुं के आ प्रश्नो नो
पुरो उत्तर तमे समजी लेजो अने संक्षेपे मने लखी जणावजो,
आ बीना वांची महाराजश्रीए संक्षेपे उत्तर लखाव्यो. ते
कागल तेउश्रीने पहुँचतांज मनमां आव्युं के अहिंथां कांई सारो
खुलासाबंध उत्तर मले तेम जणाय ठे, मुनि पण ज्ञानी अने सम-
जाषी होय एम जणाय ठे, माटे नोकरी विगेरेनुं गमे तेम थाय पण
जाते जई महाराजश्रीने मलवुं जोईए एम विचारी शेठनी रजा लई
तुरतज श्री दाहोदथी नीकली बीजे दिवसे सांजना चार वागतां
गोधरे आव्या, अने तुरतज तेवातनी खबर पकतां गोधरावाला तेमना
मित्र मनसुखलाल विगेरे दश बार श्रावकोए तेमनी पासे आवी कहुं
के अत्यारेज वेजलपुर जवुं जोईए केमके ए मुनि कोईना प्रतिबंधमां
नथो, घडीमां विहार करे तो आपणो उमेद अटके, एम कहेवाथी
तेज दिवसे गोधराथी नीकली कहेवा आवेला श्रावको साथे रातना
आठ नव वागताना सुमारमां वेजलपुर जई पहुँच्या अने वांढित
प्रश्नो महाराजश्रीने पुढतां केवलज्ञानीनी पेठे उत्तर मदयो. ते सां-
जली तुरतज बहु जय, ताप, अने क्लेश उत्तरी गयो; अने मनमां
आव्युं के शुं आ केवली ठे ? ए विगेरे मनमां विचारो आव्या अने
सर्वे प्रश्नोना उत्तरथी निःशंक समाधि थई. क्रोको मण जार जेम
माथा ऊपरथी उत्तरी जाय तेथी जे हलवा पणुं लागे अने अंगमां

जेम वीर्य फुरे तेम ज्ञानानंद वीर्यनी स्फुरणा थई. एज तरण तारण, एज साचा गुरु, एज माहरा धर्माचार्य ठे, ए समान में कोईने आजसुधी गुरु जाण्या नथी एम तेजश्रीना मनमां निर्धार कयों. त्यारबाद गोधरावाला श्रावको आग्रह करी महाराजश्रीने गोधरे तेकी लाव्या, त्यां महाराजश्री पासे आठ दिवस सुधी श्रीमान् मनसुखलालजी रह्या. वल्ली विविध प्रकारे रहस्यो सहित प्रश्नो पुत्र्यां अने महाराजश्रीनी शुद्ध नयनी देशना सांजल्या करी. आखर दाहोद जवा साक रजा मागो अने कहुं के आजथी माहरे तमारुं शरण ठे अने मने शो हुकम फरमावो ठो ? त्यारे महाराजश्रीए कहुं के “ एज एथीज सर्वे कार्य तथा समाधानी थशे ” एम रजा मलवाथी उपाश्रयथो बहार निकल्या पठी पांच सात डगलां घर तरफ वलतां मनमां आव्युं के “ एज एटले पोतानी निर्मल ज्ञायकतामां उपयोग देवो तथा तिहांज थिरता वधारवो अने परद्रव्यना ममत्वे अगर राग द्वेषादिके उपयोग चूकवो नहि अने एज बदले पुद्गल विषयादिनो राग तजी उपयोग थिरता अर्थे शुद्ध नये सिद्धांत अज्यास कर्या करवो ” ए विचार आवतां अज्ञेदध्यान नहि पण अज्ञेदध्यान जेवो एक मोटो परम उद्वास आव्यो के ज्ञायकतामां उपयोग थिर राखवो एमां धर्म संबंधीना असंख्याता योगो समाथ ठे. हांत्यादि दश धर्म, पंच महाव्रत, पंचाचार, खट् आवश्यक, पूजा, शील, तप, संयमादि सर्वे धर्मानुष्ठानोनो जाव एमां समाथ ठे. माटे हवे ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि आत्म स्वज्ञाव पर्याय जे कर्म योगे मलिन थया ठे ते सर्वे कर्मयोग वर्जी स्वज्ञाव योगे थिर रमण करवाथी सर्वे शुद्धात्म स्वज्ञाव निर्मल थशे एम आनंदनो उजरो वारवार हृदयमां आव्यां कयों. रस्ते चालतां आरुं अवलुं ध्यान गयुं नहि, घेर जई घरना कामथी परवारी दाहोद जता सुधी आनंद शिवाय बीजुं कांइ मनमां आव्युं नहि त्यारबाद पण आनंदनो उठालो मटी धीरे धीरे आनंद

જમાવ થયો, હરેક કાર્ય કરતાં વારવાર સ્વચ્છાવ રમણ આવતું રહ્યું અને આનંદમાં વૃદ્ધિ થતી રહી.

સંવત ૧૯૨૯ માં નોકરી બોડો દાહોદમાંજ પોતાના નામની પેઢી સુધ્ધી કરી આમત વિગેરે રોજગાર શરૂ કર્યો, પોતે અને બે વાણોતર મલી પેઢીનું કામ ચલાવ્યું. તે વખતમાં શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજ કૃત “નયચક્રસાર, આગમસાર” વિગેરે ગ્રંથો વાંચવામાં આવ્યા, વલી તે શિવાય કુંદકુંદમુનિ કૃત “સમયસાર, પંચાસ્તિકાય, પ્રવચનસાર, અષ્ટ પાહુડ આદિ” તથા શ્રી યશોવિજયજી કૃત “દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનો રાસ, અધ્યાત્મસાર” વિગેરે ગ્રંથો વાંચવા અને ઉપદેશ દેવાનો શરૂ થયો, કોઈ કોઈ વખત ગોધરા, વેજલપુર આવતા ત્યારે પણ ઉપદેશ કરતા રહેતા.

આશરે સંવત ૧૯૩૯ ની સાલમાં દાહોદની દુકાનનું કામ વડા પુત્ર મગનલાલને સોંપી વ્યાપાર માટે રતલામ ગયા, તિહાં બે ત્રણ વરસ સુધી કાંઈ ઉપદેશની વાત કરી નહિ પણ આખરે સ્વચ્છાવ ભુખ્યો રહ્યો નહિ એટલે કેટલાક તિહાંના નિવાસી તેરાપંથી ગૃહસ્થો જેઠમલજી, હીરાચંદજી, તારાચંદજી, નિહાલચંદજી, વિગેરેને શુદ્ધ તત્ત્વની શ્રદ્ધા પ્રતિત કરાવી. વલી તેરાપંથીઝના સાધુ દીપંચદજી, ડાલચંદજી વિગેરે તથા સાધવી ચૂરાંજી વિગેરે કેટલાકને તથા કેટલાક મંદિર માર્ગીઝને શુદ્ધ તત્ત્વનો પ્રતિત કરાવી. તેઝશ્રી પોતાનું ધ્યાન નિર્મલ રાખવા ગામ બહાર હવા ખાવા જતાં આવતાં અને પાઠલી રાતે અગર જે જે વચ્ચે પોતાના મનને અવકાશ મલતો તે તે વચ્ચે ઉપયોગની ચિરતા શુદ્ધતા વધારતા રહેતા. દાહોદની દુકાનનું કામ તેઝશ્રીના વડા પુત્ર મગનલાલજાઈ ચલાવતા હતા તેથી તેઝશ્રીને તે તરફની ફિકર બિલકુલ હતી નહિ.

સંવત ૧૯૫૦ ના આસો માસમાં તેઝશ્રી દાહોદ આવી રહ્યા અને ત્યાં પણ તત્ત્વનો અજ્યાસ તથા ઉપદેશ ચાલુ રાખ્યો. અને ગ્રંથો રચવા

उपर ध्यान लाग्युं पण हुटा ग्रंथो शिवाय अंग उपांगो पुरेपुरां पोताना सांजलवामां आव्यां नहोतां ते करुके करुके मंगावी वांचवा मांड्यां. एटलामां दरदथो आंख बगरवा मांमी त्यारे तेज घणी मुश्केलीथी पोते वांचता हता पण ग्रंथो पहेला वांच्या निरधार्या हता ते उपरथी उपदेशनी रुचि थया करती हती पण अंगो उपांगो पुरेपुरां सांजलवा न मढ्यां तेथी घणी नाउमेदी थई.

संवत १९५३ नी सालमां तेजश्रीना मनमां आव्युं के में सूत्रो सांजल्यां नथी अने मात्र ग्रंथो सांजली वांचीने उपदेश करुं हुं ते सारी वात नथी अने जगवती सूत्र विगेरे कोई कोई सूत्रो बालपणामां सांजल्यां पण हतां पण तेनो पुरेपुरी स्मृति विना अने नयज्ञाने निश्चय कर्या विना बालजीवने उपदेश देवो तेमां उत्सूत्रनो मोटो जय ठे केमके उत्सूत्र बोलवा जेवुं कोई मोटुं पाप नथी. एम विचारी उपदेश करवो बंध राख्यो अने शुद्धात्म तत्त्वनुं ध्यान करवुं एज पोताने माटे श्रेय ठे एम जाणी ध्यान करवानो तथा मात्र पोतेज वांची समजवानो विचार राख्यो. पण दिने दिने आंखे कांईक दरद वधवार्थी आंखनी शक्ति मंद पडी गई त्यारे सगा अने मित्रो पासे जाचना करी के कोई मने सूत्रो वांची संजलावे तो तेनो हुं मोटो आचारी थईश. वखते कोईए कांई वांचो आप्युं पण अखंरुधारा श्रुतज्ञाननो अगर श्रुतश्रवणनो स्वाद मढ्यो नहि. तेथी चित्तमां घणो खेद थयो, पूर्वकृत पापनो घणो पश्चाताप आव्यां कयों, मने दीन अनाथने सूत्र वांची आपनार कोण मले ? एम चित्तमां तेजश्रीने घणो खेद उपज्यो. स्कूलोमां जणेल्ला डोकराउने पण पगार आपी आपीने केटलीक वखत केटलाक मास सुधी वंचाव्युं पण कांई प्रसन्न पर्युं नहि. एम आशरे संवत १९५५ नी साल सुधी सूत्रो सांजलवा न मढ्यां ते बाबतनुं मनमां घणुं दुःख वेद्युं. आखर एज

संवत् १९५५ ना चईतर मासमां पूर्व महत्त्व पुण्य योगे “कस्तुरां” नामनी एक बाई तेजश्रीने त्यां आवी तेने तेजश्रीए पुठुं के हे बाई! तुं शा कामे आवी ठे? ते बाईए कहुं के माहरे दवा विगेरे कांई पण संसारी काम नथी पण हुं सहजे आवी हुं, मने कांई तत्वनी वात समजावो. त्यारे ते बाईने तेजश्रीए कहुं के में उपदेश देवो बंध कयों ठे. तेवामां तेणीनी बेहेन “हमीरां” ते पण तिहां आवो, ते बंने बेहेनोए उपदेश माटे घणी खेंच करी अने तेज बोली के हमो खरा मध्याने खरा ताप वखते उपदेश सांजलवा आवीशुं के जेथी तमोए उपदेश बंध करेलां ठे अने अमने समजावो तेनी कोईने खबर पकरो नहि के जेथी तेजने मातुं पण लागशे नहि. ए प्रमाणे तेजनी वधारे खेंचथी शुद्ध तत्त्व अने शुद्ध उपयोगनो उपदेश शरुआतथीज करवा मांड्यो. ते बाईज तीर्थकरोनां शुद्ध स्याद्धाद वचनो अमृत पेठे गट गट पीवा लागी अने पोताना आत्म अंगे प्रगमाववा लागी. पढीथी उपदेश बंध करवानी वात करी पण ते बाईज ते वात कबुल करी नहि अने तेज बोली के हमे तां दररोज तत्त्वोपदेश सांजलवा आवीशुं. त्यारे तेजश्रीए कहुं के हे बाईज! “माहरे सत्रो सांजलवानो उमेद ठे पण उपदेश देवानो उमेद नथी” त्यारे ते बे बेहेनोमांथी कस्तुरां बोलीके तमारे जे जे सूत्रो सांजलवानो अजिप्राय होय ते ते सूत्रो हुं तमोने वांची संजलावीश अने तेनो अर्थ समजाववा पण तमो रोकाशो नहि, पण तमो सूत्रो सांजल्या पहेलां अने पढी जे जे तत्त्व संबंधी हुं तमोने प्रश्नो पूबु ते ते मने करुणा करी समजावता रहेजो. पढी ते कस्तुरां वाइए अखंड पांच पांच ठ ठ कलाक सुधी खेद आलस जंघ नाजमेदी विना आशरे पंदर सूत्र तेजश्रीने चार पांच वरस सुधीमां वांची संजलाव्यां. वली पांच सात सूत्र बेजलपुर निवासी “गांधी-दलसुख नाथजीए” पण तेजश्रीने वांची संजलाव्यां. ए शिवाय बाकीनां सूत्रो कोइ कोइ वांची आपनार मल्या. ते सूत्रोनी विगत—

“ આચારાંગાદિ અગીશ્વાર અંગ, જીવાગ્નિગમ, પન્નવણા, ઉવવાઈ સૂત્ર, રાયપશ્રેણી, મહાનિશીથ, નંદીસૂત્ર, અનુયોગદ્વાર, ઉત્તરાધ્યયન, દશ પયન્ના માંહેથી આશરે ૭ સાત પયન્ના, દશ વૈકાલિક ”

કુલ ઠવીશ સૂત્ર તથા એ શિવાય પણ કેટલાંક સૂત્રોમાંનો કોઈ કોઈ જાગ તેજશ્રીએ સાંજલ્યો. એ શિવાય “ સુમતિતર્ક, પંચવસ્તુ, સ્વદર્શન સમુચ્ચય, વિશેષાવશ્યક, સ્યાદ્વાદમંજરી, સ્યાદ્વાદ રત્ના-કરાવતારિકા, તત્ત્વાર્થ ટિકા ” એ આદિ કેટલાક ગ્રંથો મહાન્ પંડિતોના કરેલા તેજશ્રીને કોઈ કોઈ વાંચી સંજલાવનાર મહ્યા, પણ મુખ્ય “ કસ્તુરાં વાઈની ” તેજશ્રીને પૂર્ણ મદદ હતી તેથી તેજશ્રી તે કસ્તુરાં વાઈનો મહાન્ ઉપકાર માનતા રહ્યા અને તે વાઈને શુદ્ધાત્મ જાવમાં ડ્રહ કરવાને માટે વિશેષે કરી ઉપદેશ દેતા રહ્યા. તેજશ્રી ઉપદેશ દેવાને ઉત્સૂત્રના જયથી કરતા હતા અને ઘણી વખત ઉપદેશ દેવો બંધ કરતા હતા પણ તે વાઈના આગ્રહથી આજસુધી ઉપદેશ દેવો ચાલુ વર્તે છે.

તે વાઈ પાઠલથી પોતાના પત્ની “ શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી ” ને પણ તેજશ્રી પાસે લાવી અને તે પણ ઉપદેશ સાંજલી થોડાજ વખતમાં શુદ્ધ તત્ત્વના જાણ થયા. જેણે “ શ્રીદેવચંદ્રજી કૃત વીશો ” નો બાલાવ-વોધ કર્યો છે, તે વાંચવાથી પંક્તિતોને તેમની પંક્તિતેઈ તથા જ્ઞાન કે રુચિ સમજાશે. એ શિવાય તે “ સંતોકચંદજીએ ” કેટલાંક અધ્યાત્મિક પદો વિગેરે રચ્યાં છે. તે સર્વે આ નીચે લખેલા ગ્રંથોમાં સામેલ છે. તે જોઈથી તેમની વિદ્વતા પ્રગટ જણાઈ આવશે. આજ પણ શ્રીમાન્ મનસુખલાલજીની શૈલોમાં સર્વેથી સંતોકચંદજી ઘણી ચઢતી પાયરીમાં છે અને તેજશ્રી એમનો સલાહથીજ વર્ત્યાં કરે છે. એ સંતોકચંદજી તથા ચંપા-લાલ, જેચંદ, ગીરધરલાલ, ઠોટાલાલ મનસુખલાલ વિગેરે દાહોદમાં કેટલાક જાઈંડ તથા કેટલીક બેહેનો કેઈં દરજ્જો તત્ત્વજ્ઞાન પામેલાં છે.

અને એમને લીધે દાહોદના દીગંવરી લોકોમાં પણ કેટલો સુધારો થતો આવ્યો છે. શિવાય કેટલાક બ્રાહ્મણો અને મુસલમાનો વિગેરે પણ તેજશ્રીના વોધને ચહાય છે.

સંવત ૧૯૫૭ ની શાલથી તેજશ્રીએ ગ્રંથ રચવા શરૂ કર્યા. તેમાં તેજશ્રીને મૂલ્ય પાળે સમજાવે ઉપર ધ્યાન વધારે હોવાથી “ સા-માયક સિધ્ધ્યુપાય ” નામનો પહેલો ગ્રંથ કર્યો, ત્યાર બાદ શુદ્ધ ઉપ-યોગ ઉપર ધ્યાન તેથી “ શુદ્ધોપયોગ પ્રવેશિકા ” નામે ગ્રંથ કર્યો, વલી કસ્તુરાં વાઙ્મનો મહત્ ઉપકાર પોતાના મનમાં હતો અને તે વાંઈ ગામ “ રાણાપુર ” ગણ્યાં હતાં, ત્યાં તેમનો વોધ દ્રઢ રહેવા માટે “ આત્મવોધ પત્રિકા ” નામે ગ્રંથ રચી તે વાંઈ ઉપર લખી મોકલાવ્યો તથા અનુજવમાં પ્રેમ હતો તેથી “ અનુજવ પ્રવે-શિકા ” નામનો ગ્રંથ રચ્યો, તથા દ્રવ્યાનુયોગ વિના જે અધ્યા-ત્મનો ઉપદેશ તે કૂટસ્થ એકાંત જેવો થઈ જાય છે માટે “ સમ્યક્ ન્યાય સુધારસ ” નામે દ્રવ્યાનુયોગનો ગ્રંથ રચ્યો. એમ એ પાંચ ગ્રંથો સંવત ૧૯૬૨ સુધીમાં પુરા કર્યા તે સંવત ૧૯૬૩ ની સાલમાં “ શ્રી સુમતિ વિલાસ ” નામના પુસ્તકમાં ઉપરના પાંચ ગ્રંથોનો સમાવેશ કરી દાહોદનિવાસી “ શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી ” વિગેરેએ ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કરેલા છે.

ત્યાર પછી શુદ્ધ વ્યવહાર સહિત નિશ્ચયમાં ધ્યાન રાખવા માટે “ શ્રી સુમતિ વ્યવહાર ” નામનો ગ્રંથ તેજશ્રીએ સંવત ૧૯૬૩ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે ગ્રંથ સંવત ૧૯૬૪ ની સાલમાં દાહોદનિવાસી શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી વિગેરેએ ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. એમાં ઉત્તરાધ્યયનના મોક્ષમાર્ગ નામા અષ્ટાવીશમા અધ્યયનના સારની ઢાલો, તથા સમ્યક્પ્રાક્રમ નામના ઝંગણતીસમા અધ્યયનના સારની ઢાલો, તથા અનાથી મુનીની સદ્ગુણ, વલી શ્રી કેશી સ્વામી

તથા શ્રી ગૌતમ સ્વામીના પ્રશ્નોત્તરની ઢાલો, તથા તેર ક્રિયાની સદ્દશાયની ઢાલો, તથા ઉત્તરાધ્યયન માંહેલા કોઈ કોઈ વિષયનો ઢાલો, તથા સદ્બોધ અષ્ટોત્તરી, તથા ઘઠુંલીઝ, તથા પરચુરણ સ્તવનો, તથા પદો, સદ્દશાયો, તથા રુષજાદિ ચોવીશ જિનોની સ્તવન ચોવીશી અર્થ સહિત, તથા ચૈત્યવંદન ચોવીશી અર્થ સહિત, તથા ચોવીશ જિનની થોયો, તથા નવપદની નવ થોયો, તથા સુબોધ પ્રકાશક ઢંદ કે જેમાં નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ તથા ક્રોધાદિક કષાયોના ડુર્ગુણો તથા તેને જીતવાના ઉપાયો દર્શાવ્યા છે એ આદિ વિષયો છે.

ત્યાર બાદ નવપદ ધ્યાન અર્થે “નવપદ પૂજાદિ સંગ્રહ” નામનો ત્રીજો ગ્રંથ તેહશ્રીએ સંવત ૧૯૬૫ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે ગ્રંથ “સંતોકચંદજી” વિગેરેએ સંવત ૧૯૬૫ ની સાલમાં ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. જેમાં નવપદ પૂજા મૂલ તથા અર્થ સહિત, તથા જિનવાણી ઢંદ બાવની, તથા પરચુરણ ઘઠુંલીઝ, સ્તવનો, પદો, તથા મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત પ્રત્નંજનાની સદ્દશાય મૂલ, તથા અષ્ટ પ્રવચન માતાની સદ્દશાય પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા સાધુની પંચ જાવના પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા “સંતોકચંદજી માણેકચંદજી” કૃત ચૈત્યવંદનો, ઢંદો, પદ વિગેરે, તથા “બેહેન કસ્તુરાં કૃત” ઢંદ, સ્તવન વિગેરે તથા પૂર્વાચાર્ય શ્રી વિજયજી સૂરિનો કરેલો ગૌતમ સ્વામીનો રાસ-પોતાના કરેલા અર્થ સહિત એ આદિ વિષયો છે.

ત્યારબાદ દ્રવ્યાનુયોગના વિશેષ જાણપણા માટે “શ્રીસુમતિ પ્રકાશ” એ નામનો ચોથો ગ્રંથ તેહશ્રીએ સંવત ૧૯૬૬ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે સંવત ૧૯૬૬ ની સાલમાં દાહોદ નિવાસી “શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી” ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. જેમાં મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત અતીત સ્તવન ચોવીશો પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત વિહરમાન સ્તવન વીશી સંતોકચંદજી માણેકચં-

દજીના કરેલા, અર્થ સહિત, તથા શ્રુતધરને સોલ્હ હપમાનો ઢાલો, તથા વિષય પરિહારનો ઢાલો, તથા મમત પરિહારની ઢાલો, તથા સૂત્ર તત્ત્વાર્થ સાર વિગેરે વિષય છે.

સંવત ૧૯૫૬ ની સાલમાં ટુકાલ પડ્યો તે વખતે દાહોદમાં કુવા વિગેરેમાં પાણી છૂટ્યું અને ડોહોલું પાણી વાપરમાં લેવું પરતું હતું, તેવામાં ગોધરા ગામે એક વોહોરાની મંદગી મટામવા સારુ તે વોહોરાએ તેજશ્રીને તેડાવ્યા, તેથી તેજશ્રીને ગોધરે જવું પડ્યું અને કેટલાક દિવસ તિહાં રહેવું પડ્યું. એટલે તિહાંના નિવાસી શ્રાવક લોકો તત્ત્વનો હપ-દેશ સાંજલવા આવવા માંડ્યા અને ગોધરે પાણી તથા દૂધ ચોરવું મલતું હતું તેથી તિહાં તેજશ્રીએ વધારે દિવસ મુકામ રાખવો નિશ્ચય કર્યો. જાઈજી તથા વેહેનો મલી આશરે ત્રીશ ચાલીશ જણ હપદેશ સાંજલવા આવતા હતા, તેમાં “સમરત અમોચંદ” નામે એક બાઈને શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ આરાધવા બદલે અને દ્રવ્ય જાવડયા આદરવા ચિત્તમાં ચોટ લાગી—હપદેશ લાગ્યો. ત્રણમાસ રહીને ત્યારબાદ તેજશ્રી દાહોદ ગયા અને તે “સમરત અમોચંદે” એક બોજાને વાત કરવાથી ગોધરા નજીકના વેજલપુર ગામ નિવાસી પણ કેટલાક શ્રાવકો હપદેશ સાંજ-લવાના વધારે રાગી થયા. કેમકે તે વેજલપુરના શ્રાવકો પણ ગોધરે આવતા ત્યારે તેજશ્રીનો હપદેશ સાંજલવા પ્રશ્નમીજ આવતા હતા. તેમાં ગાંધી કોદરલાલ ઢગનલાલ, તથા દલસુખ નાથજી, તથા મણીલાલ હેમચંદ વિગેરે વિશેષ રુચી વાલા થયા. સંવત ૧૯૫૯ ની સાલમાં બાઈ-સમરતે વેજલપુર જઈ હપદેશ ફેલાવ્યો તેથી કેટલાક જાઈજી તથા વેહેનો રુચી વાલાં વધ્યાં તે વેજલપુર વાલાની રુચિ અને આગ્રહથી સંવત ૧૯૬૦ ના અરસામાં તેજશ્રી પણ આશરે એક માસ રહેવું ધારી શ્રી વેજલપુર ગયા ત્યારે સંતોકચંદજી તથા કસ્તુરાં બાઈ તથા સમરત વિગેરે સર્વે સાથેજ હતાં. ઘણા દિવસ હપદેશ ચાલવાથી વેજલપુરના

श्रावकोमां घणा जीवो रुचिवाला थया, त्यार पढी दरसाल थोका थोडा दिन वेजलपुर तेउंश्रो आवता अने उपदेश आपता रह्या. एम संवत् १९६५ नी साल सुधी बन्युं; पढीथी वृद्धावस्थाने लीधे तथा मावी आंखे उपदेश देतां वधारे दरद थवा लाग्युं तेथी संवत् १९६६ नी सालमां तेउंश्रो वेजलपुर जई शक्या नहोता. पण संवत् १९६० नी सालथीज वेजलपुरमां शास्त्र वांचवा, सांजलवा, जणवा, विचारवानो अज्यास दिने दिने वधतो रह्यो. अने जणनारनो, जणावनारनो टाईम नियम सारी रीते बंधायो, तेथी शास्त्र अज्यासनुं काम सारी रीते धमधोकार चाढ्युं अने तत्त्वनी ड्रढ रुचि, प्रतिन, वधवा लागी. वेजलपुरना रुचिवंत श्रावको वार मासमां पांच सात वखत उपदेश सांजलवा तेउंश्री पासे दाहोद जावरु आवड करता रह्या. तेउंश्रीना करेला ग्रंथोनो जथो अने अज्यास वध्यो, तेम श्री देवचंद्रजी कृत, श्री यशोविजयजी कृत, श्री हरिजद्र सूरु कृत, श्री कुंदकुंदमुनि कृत, ए विगेरे महान् पंक्तिना रचेला ग्रंथो तथा पिसतालीश आगम मांहेला घणा सूत्रो मंगावी मंगावी दाहोद, गोधरा, तथा वेजलपुर निवासी सर्वे संघ वांचता, तपासता, विचारता, अज्यास वधारता रह्या. गोधरामां “ शा. सामलदास गीरधरलाल ” विगेरे केटलाक् जार्इत तथा वेहेनो वधतो रुचिवाळां थयां.

हालमां तेउंश्रीनुं शरीर अशक्त रहेडे तेथी ग्रंथो रचवानुं काम बंधे. तेम उपदेश पण उठोज चालेडे. कदापी शरीर सुधरो शक्ति सारी आवशे तो पाहुं पूर्व प्रमाणे कार्य बनतुं रहेशे.

तेउंश्रीना ग्रंथो वांचवाथी वांचनारने एहवो जास थायडे के आ ग्रंथो जैनधर्मनां घणांज पुस्तको वांच्या पढी रचाया हशे. व्याकरण अने पिंगलनो अज्यास कर्या वगर तेमज संस्कृत अने मागधी ज्ञान वगर जैनधर्मनां पुस्तको वांचवामां घणीज अडचणो पडे ठे तो

લેખવા અને રચવામાં આથી વધારે અનુચિત પડે એ સાધારણ અક્ષ-
લનો માણસ પણ સમજી શકે તેમ છે.

શ્રી માનુ મનસુખલાલજી પોતે જે જે ગ્રંથો રચી શક્યા છે તે હાલના
અગ્યાસથી નહીં પણ પૂર્વના જ્ઞાનના વલયો રચી શક્યા છે એમ કહીએ
તો તેમાં અતિશયોક્તિ નથી. તેજશ્રીના વનાવેલા ગ્રંથોનો સાધારણ
માણસ પણ કેટલેક દરજ્જે અર્થ સમજી શકે તેમ છે કેમકે જાણ
ઘણી સરલ છે, પણ જે વાંચતે તેજશ્રી પોતે પોતાના અથવા તો પૂર્વાચા-
ર્યોના કરેલા ગ્રંથોનો અર્થ સમજાવે ત્યારે ઘણી ન્યાય યુક્તિથી સમ-
જાવે છે તેથી સાંજલનારને સ્પષ્ટ રીતે અર્થ સમજાય છે, જ્ઞાન ફેલે છે.
અને જેમ જ્ઞાન સમુદ્રની લહેરો લેતા હોઈએ એમ સાંજલનારને લાગે છે.
એમના કહેવામાં સર્વે વિદ્યાર્ત્તમાં આત્મવિદ્યા એજ પરમોત્કૃષ્ટ સ્વતંત્ર
પરમાનંદ પ્રાપ્તિનું કારણ છે.

કેટલાક લોકો એવું ધારે છે કે એમની પાસે મંત્રો અને મંત્રોની કલા
વિશેષ છે. તેથી જે તેજશ્રી પાસે જાય છે તે વશ થઈ જાય છે અને
તેજશ્રીની વાતને કાંઈ નામંજૂર કરી શકતો નથી; એમ લોકો વોલે છે
પણ મંત્ર અથવા જંત્ર તેજશ્રી જાણતા નથી અને કરતા પણ નથી.
માણસનું મન જ્યારે ડુનિયાદારીની દરેક વાવતોમાંથી સ્વસ્થ હોય છે
અને તેમને વર્તમાન તથા જીવિષ્યની ફિકર કરવાનું કારણ જ્યારે
હોતું નથી તથા મૃતકાલ સંબંધી પણ કંઈ કલ્પના હોતી નથી, ત્યારે
તેજ પોતાના ચિત્તને જ્ઞાન રૂપી દોરીથી એકજ સરલ માર્ગે દોરવી
શકે છે, અને આથી કરીને પોતાની નજરથી દૂર શું વને છે તે તેજ જાણી
કહી શકે છે. આ જાણવાની ક્રિયાને કેટલાક લોકો મંત્ર કહે છે. શ્રીમાનુ
મનસુખલાલજીમાં આ વાવત ડ્રબ હોવાથી કેટલાક લોકો એમ કહે
છે કે તેજશ્રીને મંત્ર આવડે છે.

જેમ દૂરના માણસના ગુણો મનમાં આવે છે તેમ નજીકના માણસના
ગુણો મનમાં આવતા નથી. દરેક માણસ પૂર્ણ જ્ઞાનથી જરેલો નથી

અને, જો તે પ્રમાણે પૂર્ણ જ્ઞાને ચરેલો હોય તો તે શ્રી કેવલજ્ઞાનીજ છે એમ જાણવું. દરેકમાં જીભ વધતા પ્રમાણમાં જ્ઞાન હોય છે, જેમ જેમ વધારે જ્ઞાન હોય છે તેમ તેમ વધારે જ્ઞાનવાન કહેવાય છે. વસ્તુને જેમ તોલવા અને માપવા માટે માપ છે તેમ જ્ઞાનને માપવા તોલવા માટે देखीतું માપ નથી પણ જ્ઞાન તથા અજ્ઞાન એ બંનેનું પ્રમાણ કરનાર એકલું નિર્મલ જ્ઞાનજ છે.

જે પોતે પોતાના આત્માને આ ડુઃખજલ સંસારથી તારવા ઇચ્છે તે પોતેજ નિરપદ્ધતિ જ્ઞાનદ્રષ્ટિમાં જીંડોજતરી વિચારશે તો તેહને સ્વરો રસ્તો હાથ લાગશે અને જોલપણ રાખી હરેક અર્થીજીના કહ્યા પ્રમાણે દોરાયાં કરશે તેને સાચું તત્ત્વ નજરે પડવાનું નથી.

આ ઉપરથી માહરી મતલબ એહવી નથી કે તેજીશ્રીના જેવો આ ડુનિયામાં બીજો કોઈ નથી અથવા તો જ્ઞાન આપનાર બીજો કોઈ મલી શકશે નહિ પણ માહરા અનુજવ ઉપરથી હું જાહેર કરું તું કે મને સરલ અને સારો માર્ગ બતાવનાર એજ ઉત્તમમાં ઉત્તમ મદ્યા છે.

શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી હાલમાં પંચમહાલ જિલ્લાના દોહદ ગામે એક જૈનજ્ઞાનીને જોઈએ તેવી રીતે રહે છે, પોતે સંસારમાં રહ્યા બતાં સંસારી નથી; તેજીશ્રીને બે પુત્રો છે પણ તે બે પુત્રો ઉપર તેજીશ્રી પોતાનો આધાર રાખતા નથી. તેજીશ્રીના પુત્રો તેમજ તેમના ઇર્ષ્યે બેહેન વિગેરે કોઈ તેજીશ્રીને મોક્ષ માર્ગ સાધતાં આડે આવ્યા નથી. તેજી બીજા જનસમૂહ ઉપર પણ આધાર રાખતા નથી. બંને પુત્રો પૈકી તેજીશ્રીના વડા પુત્ર “મગનલાલ” દોહદમાં આડત અને સરાફી ડુકાન ચલાવે છે અને તેજીશ્રીની મદદથી જૈનધર્મનો અગ્રયાસ પણ કરે છે તથા લઘુ પુત્ર “મહાસુખલાલ” બીણી પરિકામાં પાસ થઈ પંચમહાલમાં રેવન્યુ સ્વાતામાં જોડાયેલા છે.

ઘણા પુરુષો દરેક ગ્રંથ એકવાર વાંચીને એમ સમજે છે કે આ ગ્રંથની વીના હું સમજી ગયો પણ તેજ પુરુષવોજી, ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી, ઠઠી, સાતમી વાર તેજ ગ્રંથ વાંચે ત્યારે તે એમ સમજે કે આ ગ્રંથમાંથી હું કાંઈક સમજ્યો અને ઘડુજ વાર જ્યારે વાંચે ત્યારે એમ સમજે કે આ ગ્રંથ સમુદ્ર જેવો છે અને તેમાંથી હું તો એક વિંદુ માત્ર સમજ્યો હું. જાવાર્ય કે જેમ જેમ ગ્રંથ વિશેષ વાંચે અને વિશેષ વિચાર કરે તેમ તેમ તે ગ્રંથના જાવ વિશેષ જણાતા જાય અને જાણે કે પહેલાં હું વરાવર સમજ્યો નહોતો અને હવે કાંઈ સમજ્યો. મને ઘોઠાઉપર વેસતાં આવડે છે એવું કહેનાર ઘણા માણસો આપણી નજરે પડે છે પણ જ્યારે ઘોડો લાવી ઊત્તો રાખવામાં આવે છે અને વેસવાનો દરેક ક્રિયા અજમાવવામાં આવે છે ત્યારે દર સો માણસે જાગ્યેજ વે ત્રણ માણસ પૂર્ણ ફતેહ પામે છે. આ દૃષ્ટાંત શાસ્ત્રો વાંચી હું તેના પર-માર્થને સમજું હું એમ કહેનારને લાગુ પડે છે. અમુક પુસ્તકો મેં વાંચ્યાં છે એવું કહેનાર ઘણા માણસો જોવામાં આવે છે પણ સાધારણ વાંચવામાં અને સમજવામાં ફેર છે. ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીનો અઞ્યાસી ગુજરાતી સાતમી ચોપડી વાંચી શકે છે પણ તેમાં શું મતલબ સમાઈ છે તે સમજવી સમજાવવી ઘણી મુશ્કેલ છે. તેવીજ રીતે જ્યાંસુધી તેમના જાણપણની તપાસ કરનાર મદ્યો નથી ત્યાંસુધી હું જાણું હું એવો પોતાનો ઝર્મ જાગતો નથી પણ સાચો પરિક્ષક જ્યારે મલે છે ત્યારે સ્વરં શું છે તે પોતાનેજ માલૂમ પડે છે અને જે કંઈ પોતાને આવડે છે તે સમુદ્રના એક જલવિંદુ સમાન યાસે છે.

શ્રીમાન મનસુખલાલજી માટે તેહના રચેલ પુસ્તકો બાહાર પાડ્યા પછી સામાન્ય જનસમૂહ તથા સાધુસમૂહ (શ્વેતાંવર એકલાજ નહિ પણ અન્ય સાધુ) નો શો મત છે તે તેહના ઉપર તેહશ્રીના તથા સાધ-મીંડે ઉપર આવેલા પત્રો જેમાંના થોડાકમાંની ટુંક હકીકત નમુના

માટે આ નીચે લખવામાં આવેલી છે તે ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે તેજના રચેલ પુસ્તકો જે હાલ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યાં છે તે સર્વે જ્ઞાન ન્યાય તથા દયાથી જરૂર છે તથા શબ્દે શબ્દે મોક્ષ માર્ગ બતાવતા હોય તેવું સાફ માલૂમ પડે છે.

તા. ૨૨-૧-૧૯૦૮ બોરસદ-દામા મુનિ-તમારા તરફથી આવેલો સુમતિ વિલાસ ગ્રંથ અમોઘ પૂર્ણ વાંચ્યો છે, વાંચી અતિ આનંદ ઊભર્યો છે, આ પુસ્તક વાંચી માહરું ચિત્ત નિર્મલ થયું છે. કાંઈક અનુજવ પ્રાપ્ત થશે એમ લાગે છે. પુસ્તક અતિ અમૂલ્ય છે.

તા. ૮-૪-૧૯૦૮ વઢવાણ-ઘેલાજીઈ લવજીજીઈ-આપે પરિશ્રમ લઈને જ્ઞાનનો વૃદ્ધિ સદ્વિચારના પ્રબલ આરુધાનનું સુમતિવિલાસ નામનું પુસ્તક ટપાવ્યું તે ઘણું રસિક, મનોવૃત્તિ નિર્મલ થવાનું, મોક્ષ માર્ગનું પગથીજું કહીએ તો ચાલે. શાંત વૈરાગ્યનું પુષ્ટ કારણ છે અને તે શ્રી ઉત્તમચંદજી સ્વામીને માટે એક પ્રત મોકલાવશે. તમો મોકલેથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અને સદ્વિવેક વૈરાગ્યનું સદન છે તો મહારાજ સાહેબ વાંચેથી તેજ તત્ત્વ વિચારનું જ્ઞાન અને તેમાં જાવાર્ય નિસ્પૃહી છે એવી હકીકત હમોને એક પાસેથી ગ્રંથ હોવેથી મંગાવી ત્યારે સ્પષ્ટ જણાયું છે માટે જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અર્થે તસ્દી લઈ મોકલાવશે. સાધુ મહાત્મા વાંચશે તો જ્ઞાનનો ફેલાવો થશે વલી પોતે ગ્રહણ કરીને બીજા જીવ્યજીવોને સદ્જ્ઞાનનો બોધ આપશે એ શ્રેય છે. સુમતિવિલાસ ગ્રંથના નામ પ્રમાણેજ ગુણ છે. માટે તે પુસ્તક મુમુક્ષુ વૈરાગ્યને સ્વરેખર કૌસ્તુંબ મણિ સમાન છે પણ મૂર્ખ કદાગ્રહીને કામની નથી. માટે સાધુ મુનિજીનેજ તે જોટ આપવાથી જ્ઞાનવૃદ્ધિનું કારણ છે.

તા. ૧૪-૫-૧૯૦૮ વઢવાણકાંપ-બેહેચરદાસ નથુજીઈ-આપના તરફથી ટપાવેલ સુમતિવિલાસ વાંચતાં આત્માનંદ થયો છે અને આથી કરીને હૃદયમંદિરમાં સકલ જનો ઉપર કરુણા બુદ્ધિની સ્ફુરણા રહે એ કાંઈ ઊંઠો લાજ નથી. કર્માનુસાર આત્માને સ્થાનાંતર થવું પડે છે તેનો

વિચાર કરી સ્થિર થવું કર્તવ્ય છે. આશા છે કે આ પ્રમાણે આત્મોદય થાય. આ પુસ્તક કોઈ મુમુક્ષુ તરફથી વાંચવા મલેલ છે તે વચ્ચે તસર તેને પાતું આપવું જોઈએ તો કદાચ આપની ઈચ્છાનુકુલ હોય તો એક પ્રત ખેટ તરીકે મોકલશો.

તા. ૫-૬-૧૯૦૮ આટકોટ-દલપતરામ વનમાલીદાસ-તમારા મોકલેલા સુમતિવિલાસ નામના ગ્રંથ નં ૨) પોહોંચ્યા છે. મહારાજશ્રીને હાથોહાથ પોહોંચાડ્યા છે. તે મહારાજશ્રી બોલ્યાંકે આ ગ્રંથો વાંચવાથી અંતરાત્મામાં ઘણોજ આનંદ ઉત્પન્ન થયો છે. આ ગ્રંથ વાંચનાર જનોને ઘણોજ સહાયકારી છે. આપે જે આ પુસ્તકનું નામ રાખ્યું છે તે જેવું નામ તેવોજ ગુણ છે “યથા નામા તથા ગુણા” એ પુસ્તકનો બીજો જાગ ઊપાઈ રહ્યો હોય તો મોકલાવશો.

તા. ૧૬-૬-૧૯૦૮ વાંસાવાડ-વોરા-જાઈચંદ માવજી-અતરે બિરાજમાન મુનિ મહારાજ શ્રી લક્ષ્મીચંદજી સ્વામી તથા મુનિરાજ શ્રી અમરચંદજી સ્વામી આદે ઠાણાં બે સુખસાતામાં બિરાજે છે. આપના તરફથી આવેલા સુમતિવિલાસ ગ્રંથ નં ૨) તેજશ્રીને પોહોંચાડ્યા છે. તેજશ્રી કહે છે કે અહો સુહ્રુ શ્રાવકજી ! આ ગ્રંથ વાંચવાથી અમારા અંતરાત્માને અત્યાનંદ પ્રાપ્ત થયો છે. આપ જે જ્ઞાન ઉત્તેજન આપો છો તેથી આપનો મોટો-ઉપકાર માનું છું. સર્વોત્તમ-શ્રેષ્ઠદાન તે જ્ઞાનદાન છે. આ ગ્રંથ તે તમામ મુમુક્ષુ જીવોને હિતાર્થ રસ્તો બતાવનાર થવાના છે. તમામ વાક્યો મનન કરવા યોગ્ય છે. આ ગ્રંથનો બીજો જાગ ઊપા-
યથી મોકલાવી આપશો.

અશાહવદી રૂ સને ૧૯૬૬-માંડલ-મંણીયાર. વાડીલાલ પંચાણજી રાધનપુરવાલા-અંધને અકસ્માત્ નેત્ર પ્રાપ્તિથી થતા આનંદ તુલ્ય આપનો કૃપાપત્ર મલ્યો, વાંચતાં અમૃત રસ પ્રાપ્ત થતાં અતૃપ્તિજ રહ્યાં કરે છે. આપનો અમૃત તુલ્ય ઉપદેશ વાંચતાં થતો આનંદ દર્શાવી શકવા કોઈનો ટુલ્કાલ પડ્યો છે. અર્થાત્ થતો આનંદ દર્શાવવા કલમ ચાલી

શકતી નથી. અપૂર્વ આનંદ થયો. આપની પાસે વારંવાર અહર્નિશ પ્રાર્થનાં હે કે અમૃત ઉપદેશ જલ સિંચન કરી આ લઘુ સેવકને કૃતાર્થ કરી આજારી કરશોજી. અવકાશ અજાવ હાલ ઘણો છે. અવકાશે આપના ગ્રંથોનું મનન કરવાનોજ વિચાર ચાલુજ છે. આપના સમાગમે અમૃત દેશનાનો લાજ લેવાનો ઉત્સાહ અકથનીય છે. પરંતુ દ્રાક્ષ પાકવાના અવસરે જેમ કાગને મુખ રોગ થાય છે તેવું થાય છે, અર્થાત્ હું ગમે તેમ કરી આપના દર્શન અને અમૃતગીરાનો લાજ લેવા શક્તિમાન્ થાત પરંતુ અમારા શેઠજીને કાર્યવશાત્ આજેબહાર જવું પડે છે; ડુકાને બીજો માણસ નથી એટલે આવો શકવા કમનશીબ રહ્યો હું. તે માટે થતો શ્વેદ લખી શકતો નથી. આપે આ રંક સેવકને માત્ર પત્રનોજ ઝલ-લાખ્યો આપનો અમૂલ્ય વસ્ત રોકીને પણ ઉપકારનો બુદ્ધિથી પત્ર લખી તેલાવ્યો પણ રાંકને રત્નપ્રાપ્તિ ન હોય તેવું થયું છે તે માટે શ્વેદ થાય છે, તે દર્શાવી શકું તેમ નથી. આપનો પત્ર વારંવાર વાંચવાની અઝિલાષા થાય છે, વારંવાર એજ પ્રાર્થના હે કે હિતોપદેશપત્ર દ્વારા લેખાવી આ રંકને ઉપકાર કરશો. પત્ર બંધ કરવાની અનેછા ઠતાં મતિમંદતા અને અવકાશના અજાવે વધુ નથી લખી શકતો, હેવટ એટલીજ પ્રાર્થના ઈષ્ટ દેવ પ્રતે છે કે આપશ્રી જૈન ધર્મનો વિજય જગત્માં પ્રવર્ત્તાવવા દીર્ઘાયુષી થઈ અમારા જેવા રંકને સ્યાદ્વાદ અમૃતનું પાન કરાવા જાગ્યશાલી થાઉં.

શ્રાવણ વદી ૧૪ સન ૧૯૬૬-પત્રી-સુનિશ્રી નાગચંદ્રજી-આપના તરફથી મોકલાવેલ સુમતિવિલાસ, સુમતિ વ્યવહાર. આદિ ત્રણ ગ્રંથો મને મલતાં પ્રેમ પૂર્વક સ્વિકારેલ છે. શ્રીમાન્ પંક્તિવર્ય મનસુખલાલજી હરિલાલજીની વિદ્વતા અપૂર્વ જણાય છે, તેમનાં વચનો નિઃપદ્ધપાતી, રસીક અને વેધક છે, માણસોને અસર થાય તેવી તેમની વાણી મિષ્ટ અને ઈષ્ટ છે. આપે જે પુસ્તકો પ્રગટ કરેલાં છે તેવાં ઉત્તમ પુસ્તકો જૈન પ્રજામાં ઘણાં થોડાંજ પ્રગટ થાય છે. સ્વરેશ્વર

હાલની પ્રજાને એવાજ પુસ્તકોની જરૂર છે. જૈન પ્રજામાં હાલ આત્મિકજ્ઞાન લય પામ્યા જેવું થઈ ગયું છે. સાધુ વર્ગમાં પણ જવદ્વેજ એવા કોઈ હશે. શ્રીમાન્ મનસુખલાલજીને હું કોટીશઃ ધન્યવાદ આપું તું કે જેમણે અપૂર્વજ્ઞાન મેલવી ઘણા માહરા જેવા ઉપર દયા લાવી શુદ્ધ અંતઃકરણથી સ્યાદ્વાદ જૈન વાણીનું રહસ્ય સમજાવવા પ્રયાસ કર્યો. હે શાસનદેવ ! એવા નરરત્ન જો ઠેર ઠેર હોત તો આજે જૈનીઝની કેવી જાહોજલાલી પ્રગટે? પણ સબૂર! સિંહનાં કાંઈ ટોલાં ન હોય, વને વને ચંદન ન હોય, યતઃ “ શૈલે શૈલે ન માણિક્યં ” પંડિતવર્ય શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજની ચોવીશી અર્થવાલી આપે બપાવવા ઉત્તમ પ્રયાસ કરેલ છે તે જ્યારે પૂર્ણ બપાઈ રહે ત્યારે એક પ્રત મોકલશો.

આસોવદરેગુરુ-૧૯૬૬-પત્રી-મુનિ નાગચંદ્રજી-આપ તરફનો હાલમાં પત્ર નથી. અત્ર આનંદ મૂર્તિ સ્વસ્વરૂપમાં રમણ કરનાર મહાત્માઝની કૃપાવડે આનંદ છે. પ્રજાતના જગવતીજી સુત્ર અને ઉપર સુમતિવ્યવહાર ગ્રંથ વંચાય છે, નવીન ગ્રંથ અને રસીક હોવાથી શ્રોતાજનોને બહુ રસિક લાગે છે. ગ્રંથના પ્રયોજક ઘણા વિદ્વાન અને નિઃપક્ષપાતી હોવાથી વચનો બહુ અમૂલ્ય નીકલેલા છે; જેથી દરેક લોકોને દાય આવે એ બનવા જોગ છે. બપોરના રામરસ ઉપર સામાયક સિદ્ધ્યુપાય એક કલાક ચાલે છે તે સાંજલવાથી ઘણા જાઈઝ તથા બાઈયોની સામાયક કરવાની રીતી સુધરેલ છે, તેમ સામાયકનું સ્વરૂપ પણ સમજતા થયા છે; એ બધો બપગાર મનસુખજાઈનો જ સમજવો. હવે દેવચંદ્રજી કૃત અતિત ચોવીશો વિગેરે સાર્થ જો બપાઈ ગયેલ હોય તો એક નકલ મોકલાવશો અને એક નકલ પૂજા સંગ્રહની પણ સાથે મોકલાવશો. કાર્તિક પૂર્ણિમા પહેલાં આવે તો સારું. પૂજા સંગ્રહની નકલ ફરીથી મંગાવવાનું કારણ જે આપે પ્રથમ મોકલાવેલ નકલ એક મુમુક્ષુને પાંચ જાવનાઝ સાર્થ શોખવાનો હોવાથી તે લઈ ગયેલ છે અને માહરે અષ્ટ પ્રવચનની ઢાલો

શીખવી છે માટે બીજી નકલ શ્રાપની પાસે મંગાવી છે. એજ વલતો પત્ર પાઠવશો.

તા ૨૨-૧૦-૧૯૧૦

ગોધરા. પંચમહાલ. લી ૦ શા ૦ મહાસુખલાલ મનસુખલાલ.

॥ જિનશ્રાણા સેવા સ્તવન ॥ ॥ સ્વામી શ્રી મંદરા ॥ ૧ શ્લોક ॥

મેવ અરિહંતની આદરો પ્રવિજના, હાણ જીવ સુખની તજિ
રહો થિર મના; પાપ અમદશ થકી જીવ સુખ હાણ છે, પાપ
અમદશ તજે સુપદ નિરવાણ છે ॥ ૧ ॥ અચલ ઉપયોગમાં
સિદ્ધિ સુખ સાધિએ, સુનય યુત શુદ્ધ જિન વચ્ચમ આરાધિએ;
જ્ઞાનસુખ હાણિ છે રાગ ને રોષથી, ત્યાગિ વિકલપ સકલ
દુર રહો દોષથી ॥ ૨ ॥ જ્ઞાયક જાવમાં જે સદા થિર રહે,
તેહ નિર્દોષ નિર્જયપણે શિવ લહે; દરશસુખ હાણિ મિથ્યા વચન
જલપથી, તજત મિથ્યાત તસ કોઈ જવજય નથી ॥ ૩ ॥ કાય
સંચલનથી ચરણસુખ કિમ રહે, કાય થિર કરત નિજ રમ્યમાં
રમિ રહે; જ્ય ને જાવ હમ પ્રાણ બે વિધિ તણા, જીવને
સૂઝના હેતુ સદગુરુ જણ્યા ॥ ૪ ॥ જ્ય જાવે સ્વપર પ્રાણની
જે દયા, તેહ સંજમ વિમલ સાધિ મુનિ શિવ ગયા; જોદિ
મિથ્યાતમલ મોહ કહેદિએ, પૂજિ જિનરાજ નિજ સંપદા
વેદિએ ॥ ૫ ॥ જિનવર પૂજના તેહ આતમ દયા, પરિહરો
વિરુદ્ધ સદુ જીવનું ધરિ મયા; આઠ વર પૂષ્પથી પૂજિએ જિન
ધણી, નિરખિ હરિજ્ઞ કૃત પૂજા અષ્ટક જણી ॥ ૬ ॥ વર
દયા પ્રથમ છે પુષ્પ ચંગેરિનું, સત્ય વચ કુંદ હુઃખ હરણ જવ

ફેરિનું; તૃતીય અસ્તેય વર પ્રાગ ચંપક ખલું, શુદ્ધ સુબ્રહ્મ સરસ
 કેતકી નિરમલું ॥ ૭ ॥ સહજ અસંગતા જાણું ફૂલ બે,
 સદ્ગુરુ યત્તિ મહાવેલિ સુખ મૂલ બે; તપ મહા મોલસિરિ
 ખવ દવાનલ હરે, જ્ઞાન વર પદ્મનું પુષ્પ શિવસુખ કરે ॥ ૮ ॥
 એહ અમ પુષ્પથી જિન ચરણ પૂજિએ, પરમ ઉત્સાહ શુદ્ધાત્મ
 રસ ધરિ હિયે; પંચ આચાર વર પુષ્પ પંચરંગિએ, પૂજતાં જીવને
 હોય શિવ સંગિ તે ॥ ૯ ॥ મમત પરિહાર તે વાસ મૃગમદ
 તણી, ધ્યાન શુદ્ધ ધૂપ શીખા મુનિવર જાણી; અષ્ટ મદ ત્યાગ
 ઘનસાર અતિ મહમહે, ત્યાગિ પરજાવ નિજ જાવ કુંકુમ
 ગ્રહે ॥ ૧૦ ॥ ત્યાગિ ત્રય જોગ સાવધમય સેવના, શુદ્ધ
 નિરવધ ચંદન રસે અનુદિના; જાવસેવા તણું કારણ સત્ય જે,
 ત્યાગિ પ્રમાદને આદરો નિત્ય તે ॥ ૧૧ ॥ પ્રાણ સુખદાણિ
 એ ન્યાય નવિ સંજવે, પ્રાણદાણિ તજે સહજ સુખ ઝૂઝવે;
 પ્રાણ રક્ષાથી સંજમ કહ્યું જિનવરે, જાણિ બુધ ન્યાય શુદ્ધ
 સંજમ આદરે ॥ ૧૨ ॥ જાણિ સાવધના હેતુ સવિ યવિ
 તજો, આણ જિનદેવની સેવના નિત જો; સહજ શુદ્ધ જાવમાં
 ધારિ ઘટ રંગતા, ત્યાગિ પરજાવ એક સેવો નિઃસંગતા ॥ ૧૩ ॥
 નમન વંદન જિનરાજ પ્રતિમા પ્રતે, શલ્ય ત્યાગી સ્વગુણ
 ધ્યાન જાવના બટે; હવ્યસેવા એમ શુદ્ધમતી આદરે, મિહ અન્નાણ
 કષાયથી નિસ્તરે ॥ ૧૪ ॥ એહ જિનરાજની આણ સંજાલિએ,
 જંતુ સુખ રાખિ પ્રજુ સેવમાં ચાલિએ: “મનસુખ” જિન-
 પદ પૂજશે તે નરા, સહજ શિવ સંપદા પામશે અતિ ત્વરા ॥ ૧૫ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ શ્રી વેજલપુર પૌષધશાલા સ્થાપી તે વિષે ॥ હરિગીત ટંદ ॥

પરમ પંચ પરમેષ્ઠિ વંદિ સુમન રંગ ઝમંગમાં, જલ ઝરી
 આપો કુંજ અમૃત આણ જિન ઝવિ સંગમાં ॥ ૧ ॥ આત્મ
 ઝવને આજ આપો કુંજ જ્ઞાનામૃત તણો, તે પાન કરતાં પ્રગટ
 હોવે અચલ વીરજ આપણો ॥ ૨ ॥ વર કલ્પતરુ શુધ ચરણ
 મૂલે સીંચીએ અમૃત સદા. ફલે ચરણ શિવફલ ચાખતા હોય
 સહજ આનંદ રસ મુદા ॥ ૩ ॥ હ્રગ જ્ઞાન ચરણ સુવીર્ય આદિક
 ગુણ અનંતા કપજે, નહિ રોગ શોગ વિયોગ જિહાં વલિ
 હુવિધ સંપતિ સંપજે ॥ ૪ ॥ સાદિ અનંતાનંદ પ્રગટે આત્મ-
 નૂમિ રયણ ઝરી, સ્વતંત્ર સંગ સુરંગ શિવત્રિય ઝોગવે મન-
 સુખ કરી ॥ ૫ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

પૃષ્ઠાંક લિટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૧	૯ બારમા અને તેરમા	બારમા અને તેરમા ગુણસ્થાન વાસી
૧૪	૨૨ જ્ઞાયક જ્ઞાવ મહંત	જ્ઞાયક જ્ઞાન (જ્ઞાવ) મહંત
૧૭	૧૮ કચ્ચું	કચ્ચું
૧૮	૧૩ વસંતમા	વસંતમાં
૨૦	૧૨ નાહિં	નાહી
૨૯	૬ કરચાં	કચાં
૩૭	૧ નિજ	જિન
૪૧	૭ બધાયેલાને	બંધાયેલાને
૪૩	૧૨ તમ	તેમ
૫૬	૪ પૂરા	પૂરો
૫૯	૨૧ પ્રદેશમા	પ્રદેશમાં
૬૪	૨૫ પચાય	પચાય
૭૩	૪ સાધ્યાદિ	સ્યાદ્યાદી
૭૩	૭ સાધ્ય આદિ	સ્યાદ્યાદ અનેકાંત
૮૧	૧૬ કરણવીર્ય વ્રે બાધકતાપ	કરણવીર્ય,
૮૨	૮ કીર	કીર
૮૯	૧૨ ડ્રવ્યમા	ડ્રવ્યમાં
૯૦	૧૧ સમય ઠે	સમય ઠે તે પ્રતિ સમય વ્યક્તિ પણે યુગપદે પ્રવર્ત્યાં કરે ઠે
૯૪	૨૨ ધાતી,	ધાતી
૯૯	૧૯ મુણેયવે	મુણેયવો
૧૦૧	૮ મહાવ્રત	મહાવ્રત.
૧૦૪	૨૨ કાઈ	કાંઈ
૧૧૨	૧૨ સુદર્શન ચક્રહો. ॥	સુદર્શન ચક્રહો. ॥ હેજી ચારિત્ર શુદ્ધ ગદા-ધંકુ, હેજી ચિત્ત વિજ્ઞાવ ન વ્રકહો;

पृष्ठांक लिटो	अशुद्ध	शुद्ध
११७ ३ मनसुलाल		मनसुखलाल
११८ १२ चाह		चाहे
११९ ११ लही		लहु
१२३ ८ नसाय		बचाय
१२४ २४ होष्ट		ओष्ट
१२६ ८ रत्तो थकी पणी		रत्त थकी पण
१३५ २३ यागेशी		योगथी
१३८ १२ ते		तो
१३९ १४ सेवता		सेवतां
१५६ ८ बीजां		बीजे
१५७ २७ हेयमान		हीयमान
१५८ २१ होय मई ॥		होय ॥ मई
१६६ १३ दे		देव
१६६ १५ बीजा		बीजां
१७२ १२ विमाननां		विमानमां
१७६ २ माह्य		मांह्य
१७७ १४ जेहनां		जेहना
१७९ १८ त्रिय		त्रय
१८३ १३ दुगंछना		दुगंछना
१८८ ८ राख सजम		राखे संजम
२०० २० निःशंक		निःसंग
२२४ २२ नारायनी		नारायणी
२२८ १८ ए कारका		ये कारका
२३१ ३ सरुवं		सरुवं
२३१ ३ समदिछि		सम्मदिछि
२३५ २५ तय		नय

पृष्ठांक लिटी

अशुद्ध

शुद्ध

२३८ १ए लुख्व
 २३ए ८ पञ्जायइंजं
 २४७ १२ बंध थाय
 २४८ ७ जोग
 २४८ ११ यतां
 २५३ २१ ॥ ५ ॥
 २५४ १३ ॥ ५ ॥
 २५६ २३ स्वरूपी
 २७० १४ मांमतां पहेला
 २७६ ए वीर्यांतरना
 २७ए २२ द्वेषादि
 ३०५ १ एकादश
 ३०७ १ एकादश
 ३०८ २ द्वादश
 ३०ए १ द्वादश
 ३१० ५ पूर्ण
 ३११ १ द्वादश
 ३१२ ए बुधादि
 ३१७ ११ बुध्यः
 ३१ए १४ कारण
 ३१३ १५ सेवन थाय
 ३१३ २१ देवचंद्रं
 ३४० १३ तमां
 ३४० २५ बंध
 ३६१ २ रवजावने
 ३७७ २३ प्राणी निज ॥

लुख्वे
 पञ्जायाइंजां
 बंध थाय (रोकाय)
 लांग
 यता
 ॥ ६ ॥
 ॥ ६ ॥
 स्वरूपीरे ॥ मन० ॥
 मांडता पहेलां
 वीर्यांतरायनां
 द्वेषादि
 एकादशम
 एकादशम
 द्वादशम
 द्वादशम
 पूर्ण
 द्वादशम
 बुधादि
 बुध्यः
 कारणो
 सेव न थाय
 देवचंद्र
 तेमां
 बंध
 स्वजावने
 प्राणी निज

संपूर्ण

॥ ॐ परमगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन
चोविंशी बालावबोध सहित लिख्यते ॥

॥ दोहरा ॥

जिन गुण कोर्त्तन करि करो, आतम कीर्त्ती अनंत ॥
शुद्धातमता ध्यावतां, लहो निज पद सुमहंत ॥ १ ॥
अतित समयमां जे हुवा, तीर्थपती चोवीश ॥
तस गुण स्तवि नविजन लहो, सहजातम सुजगीश ॥ २ ॥
शुद्ध ध्येय ध्यातां लहे, धर्म शुक्ल शुद्ध ध्यान ॥
परमातम पूजी वरो, नवि निज सिद्धि विधान ॥ ३ ॥
विघन हरण मंगल करण, जस अतिशय चउतीश ॥
तस पद सेवी नवि रहो, धर्म मग्न निशदीश ॥ ४ ॥
अद्भुत आतम संपदा, आतम वीर्य अनंत ॥
सहज स्वतंत प्रयास विण, प्रगटे शांति अत्यंत ॥ ५ ॥

॥ अथ प्रथम तीर्थकर श्री केवलज्ञानी जिन स्तवन ॥

नामे गाजे परम आढहाद, प्रगटे अनुभव रस आस्वाद ॥
तेथी थाये मति सुप्रसाद, सुणतां जाजेरे कांई विषय
विषादरे, जिणंदा ताहरा नामथी मन जीनो ॥ १ ॥

अर्थः—जेना नामथी नवि जीवोना हृदयमां परम आढहाद गाजी
रहे ठे, त्रणे चुवनना जीवो सिद्ध समान पोतानुं शुद्ध स्वरूप अण-
जाणता सकण, परण, विध्वंसण धर्मी अपवित्र देहमां पोतापणुं जाणी
मानी जन्म, जरा, मरणादि आधि व्याधि अहंपणे जोगवता अने
मिथ्यात्व, अविरति, प्रमाद, कषाय वशे कर्मबंध करताने प्रचुजी सिद्ध

૧ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સમાન નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન ચરણ વીર્યમય સ્વતંત્ર અજર અમર અદ્ય
અનંત આનંદમય શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ બતાવે, તેજ આત્મ અનાત્મ લક્ષણ
ચિન્ન સમજતાં, રૂચી પ્રતિત થતાં, જીવિજીવોના હૃદયમાં પરમાનંદ
પ્રાપ્તિ થાય હે વલી રાગાદિ દોષો મટી નિર્મલ શાશ્વત જ્ઞાન દર્શન
ચરણ વીર્યાદિ પોતાની અનંત શુદ્ધ શક્તિનો અનુભવ આસ્વાદ સ્વતંત્ર
પણે પ્રગટે હે એજ પરમ આદ્યાદ ગાજે હે. તાહરાં વચન સાંજલતાં
વિષય અને કષાયોનો વિષાદ તાપ દુર જાગે અને પ્રશમતાનો
આનંદ આવે. અગીઆરમા બારમા અને તેરમા સામાન્ય જિનોમાં ફેડ
સરખા શાસન નાયક તમારા નામથી માહરૂં મન આશ્ચર્ય પામે હે,
માહરૂં મન પ્રજુના સ્યાદ્યાદામૃત વચન રસે જિનું હે ॥ ૧ ॥

દેત્ર અસંખ્ય પ્રદેશ, અનંત પર્યાય નિવેશ ॥ જાણગ
શક્તિ અશેષ, તેહથી જાણેરે કાંઈ સકલ વિશેષરે ॥ જિ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-આત્મ દ્રવ્યના પ્રદેશ લોકાકાશના અસંખ્યાતા પ્રદેશમાં
વિસ્તરી શકે હે. તે સ્વપ્રતિ પ્રદેશે જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણોના બતિ પર્યાયો
અનંતાનંતા તિરો જાવે રહ્યા હે. તે પરિણામિક ધર્મ વડે સ્વદ્ ગુણ
હાણિવૃદ્ધિપણે પર્યાયો દર સમયે સામર્થ્યપણે પરિણમિ આપ આપણા
કાર્યપણે ઉદ્ધતાય આવી પરિણમે હે. તેમાં આવીર્જીવપણે થયા જે
જ્ઞાન પર્યાયો તે વને રૂપી અરૂપી સકલ જ્ઞેયની ત્રિકાલવર્તી દૂર
નિકટની સકલ પ્રવૃત્તિના જાણ હો. માટે જાણવાપણની શક્તિ અને
વ્યક્તિ અશેષ હે એટલે અનંત દ્રવ્યના અનંત દેત્રના અનંત
કાલના અને અનંત જાવના પ્રજુજી વિશેષ ગુણે કરી જ્ઞાતા હો. તેથી
કોઈ પણ જ્ઞેય તમારા જાણવામાં બાકી રહેતો નથી ॥ ૨ ॥

સર્વ પ્રમેય પ્રમાણ, જસ કેવલ નાણ પહાણ ॥ તિણે
કેવલનાળી અજિહાણ, જસ ધ્યાવેરે કાંઈ મુનિવર
જ્ઞાણ રે ॥ જિ ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—સકલ પ્રમેય પ્રમાણ કે પંચાસ્તિ દ્રવ્ય છે તેમાં ધર્માસ્તિ અધર્માસ્તિ અને આકાશ એ એક એક દ્રવ્ય છે અને જીવ, પુદ્ગલ અનંતાનંત દ્રવ્ય છે અને ત્રિકાલના સમય અનંતા છે. તેમાંથી કોઈ દ્રવ્ય વધે નહીં તેમ ઘટે પણ નહીં એટલે નવો ઉપજે નહીં, પૂર્વલો નાશ થાય નહીં વલ્લી જે દ્રવ્યમાં જે ગુણો છે તેમાંથી કોઈ ગુણ પૂર્વલો નાશ થાય નહીં તેમ નવો ઉપજે પણ નહીં અને જે દ્રવ્યમાં જેટલા ઢતિ પર્યાય છે તે પર્યાયોમાંથી કોઈ પર્યાય વધે નહીં તેમ ઘટે પણ નહીં, પર્યાય ઉત્પાદ વ્યયપણે પરિણમે પણ સત્તાએ જેટલા ગુણો અને જેટલા પર્યાયો છે તેટલાજ રહે. જીવ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય જીવ કાર્ય કરે અને પુદ્ગલ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય પુદ્ગલ કાર્ય કરે પણ કોઈ દ્રવ્ય અન્ય દ્રવ્યના કાર્યને કરે નહીં, જે વસ્તુનો જે સ્વચ્ચાવ હોય તેમાં જે પર્યાયની વ્યક્તિ જે સમયે આવવાની હોય તેજ સમયે આવે, પર્યાયો પોતાનો ક્રમ ઢોકે નહીં વલ્લી જેમાં જે જીવિતવ્યતા હોય અગર જેને જેનો યોગ થવાનો હોય તેને તે યોગ થાય, એ આદિ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય આપ આપણી મર્યાદા ઢોકે નહીં તેને પ્રમેય કહીએ. એમ સકલ પ્રમેયનું પ્રમાણ કરનાર પ્રજુજીનું પ્રધાન કેવલજ્ઞાન છે. તેથીજ પ્રજુજી તમારું કેવલનાણી એવું નામ છે. જેને પ્રધાન મુનિઢ સદા મન વચન કાયાના જોગો થિર રાખી ધ્યાનમાં ધ્યાય છે એટલે તમારા શુદ્ધ ગુણો વાર વાર સંજાલી ધ્યાનાન્નિ ધર્મી તુમ સરલા ગુણો આત્મ અંગમાં અજેદપણે ધ્યાઈ કર્મરૂપી કાષ્ટને પ્રજાલે છે ॥ ૩ ॥

ધ્રુવ પરિણતિ ઢતિ જાસ, પરિણતિ પરિણમે ત્રિક રાશ ॥
કરતા પદ પ્રવૃત્તિ પ્રકાશ, અસ્તિ નાસ્તિરે કાંઈ સર્વનો
જાસેરે ॥ જિં ॥ ૪ ॥

અર્થ:—તે કેવલજ્ઞાની અતિતકાલના પ્રથમ તીર્થંકરને ધ્રુવ પરિણતિ અસ્તિપણે છે. તેજ પરિણતિ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ એ ત્રણ રાશિ

શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

પણે સર્વે સમય પરિણમે હે એટલે સર્વ સમય પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય; ઉત્તર પર્યાયનો ઉત્પાદ અને સકલ સત્તાનું ધ્રુવપણું સર્વે દ્રવ્યમાં હોય. જો સર્વે સમયે દ્રવ્યમાં હે ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવતા ન માનીએ તો દ્રવ્ય પોતાના કાર્યની ક્રીયા કરે નહીં તો શુન્યપણું થાય. કહ્યું હે કે—
“ અર્થ ક્રિયા કારિત્વ દ્રવ્ય તથા ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ યુક્ત સત્ લક્ષણ દ્રવ્ય ” એટલે દ્રવ્ય આપ આપણું કાર્ય કરવાની ક્રિયા એટલે પર્યાય પ્રવૃત્તિ ન કરે તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું રહે નહીં અને સર્વે સમયે ઉત્પાદ વ્યય ન હોય તો દ્રવ્યનું સત્ લક્ષણ પણ રહે નહીં માટે ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણું સર્વે સમય માનવું. તેથી પ્રજુજી પોતાના શુદ્ધાત્મ પદની પ્રવૃત્તિના પ્રકાશ કરવાવાલા હો વલ્લી સર્વે દ્રવ્ય પોત પોતાના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને જાવપણે સદા અસ્તિ એટલે હતાં હે અને પરદ્રવ્યના દ્રવ્યાદિક પણે કોઈ દ્રવ્ય થાય નહીં. પર દ્રવ્યાદિક રૂપે ન થવું એવો સ્વજાવ પણ પોતામાં અસ્તિપણે રહ્યો હે તેનેજ નાસ્તિ સ્વજાવ કહીએ. એમ અસ્તિ નાસ્તિ આદિ વસ્તુના અનંત સ્વજાવ સમકાલ સર્વે સમય તમારી જ્ઞાયકતામાં જાસે હે ॥ ૪ ॥

સામાન્ય સ્વજાવનો વોધ, કેવલ દર્શન શોધ. ॥ સહકાર અજાવે રોધ; સમયંતરે રે કાંઈ વોધ પ્રવોધેરે. ॥ જિ ૦. ॥ ૫. ॥

અર્થ:—સર્વે દ્રવ્યના અસ્તિત્વ વસ્તુત્વ આદિ સામાન્ય સ્વજાવનું જાણવું તેને દર્શન ગુણ કહીએ. તે દર્શન ગુણ તમારે પ્રમ પ્રગટ શુદ્ધ થયો હે. સામાન્યપણે વસ્તુની હતી જાણવામાં ઈંદ્રિય તથા ચંદ્ર સૂર્યાદિની સહાય જોઈતી નથી અને અરોધ કે ૦ તે દર્શન ગુણ રૂપી અરૂપી અનંત દ્રવ્ય જાણવામાં કોઈ ઠેકાણે રોકાતો રૂંધાતો નથી એટલે અલ્પલિત કેવલદર્શન ગુણ પ્રગટ થયો હે એટલે સામાન્ય વિશેષ વોધ સમયાંતરે થયો હે પણ અલ્પ સમય કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉપયોગ વર્તે હે ॥ ૫ ॥

कारक चक्र समग्ग, ते ज्ञायक जाव विलग्ग ॥ परमजाव संसग्ग, एक रीतेरे कांई थयो गुण वग्गरे ॥ जि० ॥ ६ ॥

अर्थः—जीवमां अनन्ता गुणो हे, ते सर्वे समय अनन्त कार्य करे हे, ते दरेक कार्यनां कारक चक्र जित्त जित्त हे, ते सर्वे कारक चक्र ज्ञान कारक चक्र संबन्धे वल्लगेलां हे. ज्ञानकारकचक्र फरे तेम दर्शनादि सर्वे आत्म कार्यनां कारकचक्र फरे. ते ज्ञान कार्यनां कारक नीचे प्रमाणे जाणवांः—

(१) कर्त्ता कारक—ते ज्ञान कार्यनो कर्त्ता पोते आत्मा.

(२) कार्य कारक—स्वपर स्वरूप त्रिकाल जावनुं जाणवुं ते ज्ञान कार्य.

(३) करण कारक—ज्ञान कार्यनुं उपादान कारण असंख्य प्रदेशे रहेला ज्ञानना अनन्ता भूति पर्याय. अने ज्ञान कार्यनुं निमित्त ज्ञेय.

(४) संप्रदान कारक—भूति पर्याय सामर्थ्यपणे प्रवर्त्तावी पो-तेज पोताने अनन्त बोधनुं दान आपे ते स्वसंपदा देवा रूप संप्रदान.

(५) अपादान कारक—तेज भूति पर्यायो सामर्थ्यपणे प्रवर्त्तावी अबोधनो नाश करवो ते अपादान.

(६) अधिकरण कारक—स्वआत्म प्रदेशमां स्वकाल प्रवृत्ति ते अधिकरण.

एम अनन्त गुणोनां अनन्त कारकचक्र ज्ञानाश्रित समकाले प्रवर्त्ते हे तेथी अनन्त गुणोनो वर्ग एक रीते थयो एटले परम जावने संसर्गे सर्वे गुणो प्रवर्त्ते ॥ ६ ॥

इम सालंबन जित्त ध्यान, जवि साधे तत्त्व विधान ॥

खहे पूर्णानंद अमान, तेहथी थयिरे कांई शीव इज्ञानरे ॥ जि० ७ ॥

૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:-એમ પ્રજુના આલંબને જે જીવિ શુદ્ધાત્મ ધ્યાન રાખી તત્ત્વ વિધાન સાધે, એટલે પ્રજુજીએ અનંત ગુણોનાં કારકચક્રો પોતાના જ કાર્યમાં પ્રવર્તીવી પૂર્ણ આત્મ સિદ્ધિ કરી તેમ માહેરે પણ આત્મ સિદ્ધિ રૂપ કાર્ય કરવું અગર એજ પ્રમાણે આત્મ સિદ્ધિ કરવા માટે પ્રજુજીએ કહ્યું તો માહેરે સર્વે ગુણો નિજાત્મ શુદ્ધ કાર્યમાં પ્રવર્તીવવા એજ પ્રજુનું આલંબન જાણવું. પ્રજુ આલંબન વિના અનાદિ અવિદ્યા વડે પુદ્ગલ દ્રવ્ય ગુણપર્યાયમાં કાર્ય માની જ્ઞાન ગુણ તેમાં પ્રવર્તીવે છે એટલે પુદ્ગલ કાર્યમાં રોકે છે ત્યાંજ અવરાય છે પણ શુદ્ધાત્મ ઉપયોગમાં પ્રવર્તીવતો નથી. તેમજ દર્શન ગુણ પણ પુદ્ગલીક કાર્યમાં પ્રવર્તીવી શુદ્ધાશુદ્ધ અશુદ્ધ નિશ્ચયમાં રોકે છે. તેમજ ચરણ ગુણ પણ પુદ્ગલના અનંત ગુણોમાં (વિષયોમાં) પ્રવર્તીવે છે, કષાયોમાં મુંઝાય છે (મોહ પામે છે.) વીર્યગુણ પણ પુદ્ગલના ગુણપર્યાયોમાં ફોરવી ચલ મલિન અને પરતંત્ર કરે છે. એમ પોતાના અનંત ગુણો પરસંગે ચલ મલિન કરી સંસાર ત્રમણ કરતા દુઃખ પામે છે પણ જ્યારે જીવ પ્રજુ આલંબની થાય ત્યારે સકલ કારક શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવ ધર્મમાં પ્રવર્તીવી સંકલ દુઃખથી નિવર્તિ પરમાનંદ પ્રગટ કરે છે. એમ પૂરો જેનો માપ નહીં એહવો અત્યંતીક આનંદ પ્રગટ થાય છે એટલે આત્મા ઉપદ્રવ રહિત પરમ નિર્વાણ પદનો જરૂર સ્વામી થાય છે ॥ ૭ ॥

દાસ વિજ્ઞાવ અપાય, નાસે પ્રજુ સુપસાય ॥ જે તન્મયતાએ ધ્યાય, સહી તેહનેરે દેવચંદ્ર પ્રદ ધાય રે ॥ જિ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-હું પ્રજુનો દાસ તે પ્રજુના આલંબને નથી વત્યો ત્યાંસુધી પરદ્રવ્યની મમતા આદિ વિજ્ઞાવ અનેક પ્રકારનું દુઃખ દેહે. તે પ્રજુ આલંબને સકલ વિજ્ઞાવ દુઃખ દોષ નાશ થાય માટે પ્રજુનોજે પસાય જાણવો. પ્રજુને તન્મયતાએ કે૦ પ્રજુ જેમ રાગ દ્વેષ આદિ તજી શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણમાં થિર થયા તેમ જે જીવિ રાગાદિ વિજ્ઞાવ ઢોહી સહ-

જાનંદ સ્વજાવમાં થિર થઈ ઇટલે તન્મય થઈ ધ્યાય તે જરૂર સકલ
દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન શુદ્ધ સિદ્ધપદ પામે ॥ ૬ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રી નિર્વાણી પ્રત્નુનું સ્તવન ॥

વીરજી પ્યારાહો વીરજી પ્યારા ॥ એ રાગ ॥

પ્રણમું ચરણ પરમગુરુ જિનના, હંસ તે મુનિ જન મનના ॥
વાસી અનુજવ નંદન વનના, જોગી આનંદ ઘનના ॥ ૧ ॥
મોરા સ્વામી હો તોરો ધ્યાન ધરીજે, ધ્યાન ધરીજે હો સિદ્ધિ
વરીજે, અનુજવ અમૃત પીજે । મોરા સ્વામી હો તોરો ॥
॥ એ આંકણી ॥

અર્થ:—ઘનઘાતી રૂપ કર્મ શત્રુને જીત્યા અને કેવલજ્ઞાનાદિ ચાર
અનંતાં જેણે પ્રગટ કર્યા એહવા નિર્વાણી પ્રત્નુ અતિત ચોવીશીના બીજા
તીર્થંકર પરમગુરુના ચરણકમલને અગર શુદ્ધ સ્વજાવાચરણને વહુ
સન્માને પ્રણમું હું. જેને મુનિજનો પોતાના મનરૂપ માનસરોવરમાં હંસ
રૂપે રમાવે છે. હંસ જેમ ડુધથી પાણી ચિત્ત કરી દુધ પીએ છે તેમ
પ્રત્નુ અનાત્મ જાવનાં લક્ષણ ચિત્ત જાણી દર્શાવી મુનિઓને પણ
અનાત્મ લક્ષણોનો આદર તજાવી શુદ્ધાત્મ લક્ષણમય શુદ્ધાત્મ લ.
દ્યનો અનુજવ કરાવે છે વલી પ્રત્નુ આત્માની અનંત શુદ્ધ શક્તિરૂપ
નંદનવનમાં વસે છે, અનંત ગુણોની સુવાસનામાં મગ્ન તૃપ્ત થઈ રહ્યા છે,
એમ અનંત સ્વગુણ આનંદ સમકાલે જોગવે છે તેથી આનંદઘન જોગી
એહવા માહરા નાથ વિજ્ઞાવિક દુઃખથી ઢોડાવનાર અને પરમ નિવૃત્તિ
સ્થાનક આનંદપુરીમાં (શિવ નગરીમાં) નિરવાણ પદ (નિશ્ચલ પદ)
ના દાતાર તમારુંજ ધ્યાન ધરીએ. જગવાસી જીવ પુદ્ગલ ધ્યાને, અ-
શુદ્ધ અધ્યવસાયે, અશુદ્ધ લેશ્યાએ, અશુદ્ધ ચેષ્ટાએ વિજ્ઞાવમાં પ્રીતિ
કરવે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ બાંધી દીન દુઃખી પરતંત્ર થઈ રહ્યા છે તે. દેખી

८ श्री महोपाध्यायः देवचंद्रजीः कृत अतित-स्तवन चोविशी.

हुं, नवजयथी उच्छिन्न-यथो प्रचुनुंज ध्यान करुं एटले, प्रचुनी; आणा समय मात्र, पण चूकुं, नहीं ए, जिज्ञासा ठे. तमारुंज ध्यान-धरीए, तो सिद्धि वरीए माटे शुद्धात्म गुणमां उपयोग थिर राखवा अने थिरता वधारवा रुप अनुजव अमृत पीए ॥ १॥

सकल प्रदेश समा गुण धारी, निज निज कारज कारी ॥
निराकार अवगाह उदारी, शक्ति सर्व विस्तारी ॥ मोरं ॥ २॥

अर्थः—प्रचुनीने असंख्यात प्रदेशे ज्ञानादि अनंत स्वगुणों सरखा ठे कोई प्रदेशे कोई गुण पण अंश मात्र उठो, अधिको नथी. जेम सोनाने सर्वे प्रदेशे चारे पीलाश चीकाशादि सर्वे गुणो सरखा ठे तेम शुद्ध द्रव्यने सर्वे प्रदेशे गुणो सरखा होय ठे. ते दरेक गुणो आप आपणुं कार्य सर्वे समय निरंतर करे ठे. कोई गुणनी प्रवृत्ति कोई समय पण रोकाती नथी तेम अन्यद्रव्य कोई द्रव्यना गुणपर्याय प्रवाहने अटकावी रोकी शकतो नथी. जेम वर्ण गुण गंध आदि गुणनुं कार्य करतो नथी पण वर्ण गुण वर्ण पर्याय प्रवृत्ति रूपज कार्य करे ठे तेम ज्ञान गुण दर्शन गुण आदि अन्य गुणनुं कार्य करतो नथी अर्थात् सर्वे गुणो सर्वे समय आप आपणुं कार्य करे ठे पण स्वजाति अन्य गुण के विजाती अन्य गुणनुं कार्य कोई गुण कोइ समय पण करतो नथी एम परिणामीकता धर्म जाणवो. प्रचुनुं अंग निराकार ज्ञायक रूप ठे पुद्गलो पेठे वर्णादि वीश गुण रूपे अथवा ते मांहेला कोई रूपे पण नथी तेथी कल्याणकारी निराकार अवगाहना ठे. अवगाहना तो आकाश प्रदेशने रोके तेने कहीए. प्रचुनो अवगाहना व्यवहारथी आकाश प्रदेशमां कहेवाय पण निश्चयथी तो प्रचु स्वक्षेत्री ठे परक्षेत्री नथी. जे प्रदेशमां सिद्धनी अवगाहना ठे तेज प्रदेशमां अजीव पुद्गल खंधो तथा निगोद राशी शरीर विगेरे अनेक द्रव्यो ठे पण सिद्धनी अवगाहनाथी ते क्षेत्र रोकातुं नथी.

પણ વ્યવહાર નયથી વ્યવહાર ડાઘિને સમજવા બદલે અવગાહના કહી
પણ પરમનયે જીવ અનઅવગાહી છે. “ ઉક્તંચ આચારાંગે પાંચમા
અધ્યયને ઉદ્દેશે ઠઠે કહ્યું છે:—સે ન દીહે, ન હસે, ન વદે, ન તંસે, ન
ચતુરંસે, ન પરિમંરુલે, ન કિણ્હે, ન નીલે, ન લોહિણ, ન હાલિદે, ન
સુકિલ્લે, ન સુરજિ ગંધે, ન દુરજિ ગંધે, ન તિત્તે, ન કમુવે, ન કષાયે,
ન આંબિલે, ન મહુરે, ન કચ્છકે, ન મઝઝણ, ન ગુરુણ, ન લહુણ, ન સીણ,
ન ઉણ્હે, ન નિન્હે, ન લુક્ખે, ન કાઝ, ન રૂઠ્ઠે, ન સંગ, ન ઈથ્થિ, ન
પુરિસે, ન અન્નહા પરિન્ને, સન્નેઉવમા નિવિઙ્ગયે, અરુવિ સત્તા અપયસ્સ
પયં નથ્થિ ” એમ છે તો સાકાર અવગાહના કેમ કહેવાય ? આત્મામાં
અનંત ગુણોની અનંત શક્તિ છે તે સર્વ શક્તિ સંસારીક જીવોની
પરજાવ અનુયાયીપણે રોકાઈ છે પણ પ્રત્નુજીણ તો સકલ પરજાવનો
નાશ કરી ગુણ ગુણના અનંતાનંત પર્યાયની શક્તિ પ્રગટ કરી સ્વતંત્ર-
પણે વિસ્તારી છે ॥ ૧ ॥

ગુણ ગુણ પ્રતિ પર્યાય અનંતા, તે અજિલાપ્ય સ્વતંતા ॥
અનંત ગુણાનજિલાપી સંતા, કાર્ય વ્યાપાર કરંતા ॥મોરાળી॥૩
અર્થ:—પ્રત્નુજીને અનંતા ગુણો છે તે ગુણગુણ પ્રતે અનંત પર્યાય
પોતાને સ્વતંત્ર છે. તેમાંથી અનંતા પર્યાયો અથવા ધર્મો વચન આલાપમાં
આવી શકે એવા છે તેને અજિલાપ્ય ધર્મ કહિણ અને તેથી
અનંતગુણા વચન આલાપમાં ન આવી શકે એવા અજિલાપ્ય ધર્મ
છે. તે અજિલાપ્ય અને અજિલાપ્ય સર્વે ધર્મો આપ આપણું કાર્ય દર
સમય કરે છે. વ્યાપાર કેળ તે સર્વે પર્યાયો કાર્ય કરવામાં પ્રવર્તે છે.
એજ પ્રમાણે પંચાસ્તિકાયમાં અજિલાપ્ય ધર્મ અનંતા અને તેથી
અજિલાપ્ય ધર્મ અનંતગુણા જાણવા ॥ ૩ ॥

ઠતિ અવિજ્ઞાગી પર્યાય વ્યક્તે, કારજ શક્તિ પ્રવર્તે ॥ તે
વિશેષ સામર્થ્ય પ્રશક્તે, ગુણ પરિણામ અજિવ્યક્તે ॥મોરાળી॥૪

१० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अर्थ:-द्रव्यना प्रत्येक प्रदेशे ठति पर्याय अनंता ठे ते एक एक पर्याय अविजागी ठे एटले ते पर्यायनो कोई प्रकारे विजाग थई शके नहि. ते पर्यायो कार्य सन्मुख प्रवर्तवाथी सामर्थ्यपणे थाय तेथी कार्य करवानी शक्ति प्रवर्ते ते विशेष स्वज्ञाव कहिए. ते विशेष गुणोनूं सामर्थ्यपणुं चिन्न चिन्न शक्तिवालुं ठे पण जे जे गुणनो जे जे परिणाम ते ते गुण सन्मुख प्रवर्ती प्रगट थाय ॥ ४ ॥

निरवाणी प्रभु शुद्ध स्वज्ञावी, अज्ञय निरायु अपावी ॥
स्याद्वादी यम नीगत रावी, पूरण शक्ति प्रज्ञावी ॥ मोरा ॥ ५

अर्थ:-निश्चल पदने पाम्या एवा निर्वाणी प्रभुना विशेष स्वज्ञाव पूर्ण शुद्ध थया ठे तेथी ते निर्जय ठे. संसारी जीवो चार गतिमां आज्ञानी स्थिति सुधी रहे ठे अने मरणान्ते अन्य स्थानके जाय ठे पण प्रभुने तो सिद्ध क्षेत्र छोडी अन्य स्थानके जवुं पडतुं नथी तेथी आयुष्यने ताबे नथी पण सादि अनंत स्थिती ठे. सकल पाप दोष रहित परम पवित्र ठे. निश्चय स्याद्वाद सत्ताना जोगी ठे. पोतानी अनंत पर्यायप्रवृत्ति चालमां राज्य करता राजी ठे. सर्वे शक्ति निरावरण थई तेथी पूर्ण शक्ति प्रज्ञाववंत ठे ॥ ५ ॥

अचल अखंड स्वगुण आरामी, अनंतानंद विसरामी ॥
सकल जीव खेदज्ञ सुस्वामी, निरामगंधी अकामी ॥ मोरा ॥ ६

अर्थ:-प्रभुना अनंत गुणो चलाचल रहित थया, ज्ञाव वीर्य पूर्ण गुणोमां अचल अक्षय प्रवर्त्युं तेथी कोई गुण के कोई पर्याय खंडाय घसाय नहीं, सर्वे गुणोना पर्यायनो अखंड प्रवाह वहे तेथी गुणो के पर्यायो व्यय पामे नहीं एटले सर्वे समय गुणो अने पर्यायो कायम रहे पण विणशे खूटे नहीं मात्र आवीर्जाव तिरोजाव थया करे. पूर्व पर्यायनो व्यय अने उत्तर पर्यायनो उत्पाद् सर्वे समय थया करे पण ते पर्यायो सर्वे समय ठति रूप कायम होय माटे इहां ध्रुव गवेख्या ठे.

એવા નિર્મલ ગુણોમાં પ્રજ્ઞ એકાંતિક અત્યંતિક આનંદ જોગવે છે. એમ અનંત આનંદમાં વિશ્રામ લીધો છે. પ્રજ્ઞ સર્વે સંસારી જીવોના શ્વેદજ્ઞ હો એટલે સર્વે જીવો સત્તાય સિદ્ધ સમાન છે તોપણ અનાદિ અવિ-
ધાણ પોતાનો આત્મશુદ્ધતા અણજાણતા દેહાદિ અધિર અને પરતંત્ર પુદ્ગલ પર્યાયની મમતાણ જન્મ જરા મરણ રોગ શોગ કષાય અજ્ઞાન મિથ્વાત્વાદિકે ક્લેશિત પરતંત્રતા વશે ક્ષણ માત્ર પણ વિરામ પામતા નથી. એવા શ્વેદયુક્ત જીવોને દેહી પ્રજ્ઞ તેમનો શ્વેદ ટાલવા માટે શુદ્ધ નયે શુદ્ધ સ્વરૂપ દર્શાવી આઠે કર્મજન્ય દુઃખથી મુકાવા અર્થે જ-
વ્યોને મોક્ષમાર્ગમાં પ્રેરે પ્રેરાવે છે તેથી શ્વેદજ્ઞ છે. નિશ્ચય નયથી પ્રજ્ઞ કોઈ અન્ય દ્રવ્યના સ્વામી નથી પણ સુસ્વામી એટલે પોતાના જ્ઞાનાદિ અનંતગુણ પર્યાયના સ્વામી છે. વ્યવહાર નયથી પોતાની આજ્ઞા પાલક સેવકોને ચાર ગતિ ઝમણથી ઢોડાવે અને જ્ઞાનદર્શન ચરણ અનંતવીર્ય અવ્યાબાધાદિ સ્વતંત્ર સુખ આપે માટે સુસ્વામી કે ૦ રુડા સ્વામી છે. અશુચી પુદ્ગલની ગંધ રહિત અને કોઈ પણ અન્ય વસ્તુના કામી નથી. કામના તો અધુરાને હોય અને પરમેશ્વર તો પરમ ગુણી પૂર્ણ-
નંદીને કોઈ પ્રકારની કામના રહિ નથી ॥ ૬ ॥

નિઃસંગી સેવનથી પ્રગટે, પૂર્ણાનંદી ર્હા ॥ સાધન શક્તે ગુણ એકત્ત્વે, સીધે સાધ્ય સમીહા ॥ મોરા ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—એવા નિઃસંગી કે ૦ સકલ પરદ્રવ્ય સંગ રહિત સહજ સ્વજ્ઞાવાનંદી પ્રજ્ઞની દ્રવ્ય જાવ સેવા કરનારને પૂર્ણાનંદ કરવાવાલી શુદ્ધ તત્ત્વરુચી પ્રગટ થાય. તે તત્ત્વરુચી ઉપનેથી આત્મલબ્ધિ વીર્ય પ્રગટ થઈ પૂર્ણાનંદ પ્રગટ થાય. સાધન શક્તિવડે પરિણતિ ગુણથી અજ્ઞેદ કરે એટલે પરપરિણતિ ત્યાગી સાધ્ય સિદ્ધ કરવાની જે ર્ષ્ઠા હતો તે પૂર્ણ સાધ્ય સિદ્ધ કરે એટલે સિદ્ધતા પામે ॥૭ ॥

૧૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

પુષ્ટ નિમિત્તાલંબન ધ્યાને, સાલંબન લય ઠાને ॥ દેવચંદ્ર
ગુણને એક તાને, પહોંચે પૂરણ થાને ॥ મોરા ૦ ॥૮ ॥

અર્થ:- પ્રજુજી તમે મોક્ષાન્નિલાષીને પુષ્ટ આલંબન ઠો એટલે જેમ
પ્રજુષ જ્ઞાનદર્શન ચરણ વીર્યાદિ આત્મગુણો પુદ્ગલીક કાર્યમાંથી
પાઠા વાલી સહજાત્મ કાર્યમાં જોડ્યા અને જવ્ય જીવોને સર્વે શક્તિ
સહજાત્મકાર્યમાં પ્રયંજવી દર્શાવીએ વન્ને પ્રકારે પ્રજુનું આલંબન લેઈ
જે વર્તે તે આશ્વર નિરાલંબતા પામે એટલે તે જીવને કોઈ સમય પણ
પુદ્ગલીક આલંબન લેવું પડે નહીં, પર આલંબન લય થાય. ચારનિ-
કાયના દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન નિર્વાણી પ્રજુના વ્યક્ત જ્ઞાનાદિ શુદ્ધ
ગુણોમાં એકતાપણે ઉપયોગ અલંકર કરે એટલે શુદ્ધ ગુણીના ગુણ બહુ
માને પૂર્ણાનંદ સ્થાનકે પહોંચે ॥ ૮ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ શ્રી તૃતીય સાગર પ્રજુ જિન સ્તવન ॥

॥ ચંદ્રમાસી પારણું આવે ॥ એ રાગ ॥

ગુણ આગર સાગર સ્વામી, મુનિ જાવ જિવન નિઃકામી ॥
ગુણ કરણે કર્તૃ પ્રયોગી, પ્રાગ્જાવી સત્તા જોગી ॥ ૧ ॥
સુહંકર જવ્ય એ જિન ગાવો, જિમ પૂરણ પદવી પાવો ॥
॥ સુહંકર ૦ ॥ એ આકાળી ॥

અર્થ:-શ્રી સાગર સ્વામી જ્ઞાન દર્શન વીર્યાદિ અનંત ઉત્તમ
ગુણોના આગર કે ૦ નિધાન છે, મુનિનું મુનિપણું કાયમ રાખવા મુનિ-
ઓના જાવ જીવન છે અને મુનિ લોકોને શુદ્ધાત્મ તત્ત્વમાં વિશેષે
વિશ્રામ આપવાવાલા છે વલી સાગર સ્વામી સકલ પરદ્રવ્યની
કામના રહિત છે, જ્ઞાન દર્શનાદિ સ્વજાતિક અનંત કાર્ય સકલ સમય

सहज स्वज्ञावे करे ठे अने ते कार्यगुण प्रगटपणे थयो ते ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि अनंत कार्यगुण समुदायना समकाले अनंत आनंद जोगी ठो. आत्माना प्रति प्रदेशमां निज कार्य करवाना ठति पर्यायो अनंता ठे. जेम जाणवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, देखवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, आचरण रमण रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, वीर्य अचल राखवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता तेम ए आदि अनंत कार्य करवाना अनंत गुणना ठती पर्याय प्रति प्रदेशे अनंतानंता ठे ते ठती पर्याय रूप गुण करण प्रयोगे विना प्रयासे दर समय अनंत स्वस्वकार्य थयां करे ठे ते कार्यनी व्यक्ति अने शक्तिना पण जोगी ठो. हे जिवि जीवो ! एवा सुख करवावाला परम समाधिना दातार जिनेश्वरने सेवो-तेमना गुण गावो जेथी पोतानी सहज पूर्ण परमानंद पदवी पामो ॥ १ ॥

सामान्य स्वज्ञाव स्वपरना, द्रव्यादि चतुष्टय धरना ॥
देखे दर्शन रचनाये, निज वीर्य अनंत सहाये ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थः—अस्तित्वादि स्वपर द्रव्यना सामान्य स्वज्ञावने अने द्रव्य क्षेत्र काल ज्ञाव एहवा निजात्म स्वज्ञावने निज अनंत वीर्य सहाय वडे दर्शन गुणे करी सकल समय पूरण पदे देखो ठो ॥ २ ॥

तेहने ते जाणे नाण, ए धर्म विशेष पहाण ॥ सावय वीकारज शक्ते, अविज्ञागी पर्यय व्यक्ते ॥ सु० ॥ ३ ॥

अर्थः—एमज स्वपर सामान्य विशेष स्वज्ञावने अने स्वपर द्रव्यादिकने विशेष प्रधान ज्ञान गुणे करीने पूर्ण पर्याये सकल समय जाणो ठो एटले निर्मल केवलज्ञान रूप ठो. प्रति प्रदेशे सर्वे कार्य करवाना करणपणे ठती पर्यायो अनंतानंत रह्या ठे ते सावयव के० एक समय प्रवर्त्तीमां आवोर्त्तावे उपजे अने तीरोज्ञावे विणसे वली बीजा समये आवीर्त्तावे थएला पर्यायो आवीर्त्तावथी विणसी तीरोज्ञावे

૧૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

જાય (ઉપજે) એમ દર સમયે જૂદાં જૂદાં કાર્ય કરવાને માટે તેજ પર્યાયો આવીર્જાવે તિરોજાવે ઉપજ્યા વિણસ્યા કરે તેથી તે પર્યાયોને સાવયવ પણ કહીયે અને સમય સમય જૂદાં કાર્ય કરે તેને વીકારજ શક્તિ કહીએ પણ તે સર્વે ઢતી પર્યાયો અવિજાગી છે અને કાર્ય પ્રયોજને ઇટલે ઊર્જતાએ સામર્થ્યપણે આવે પણ તે સર્વે ઢતી પ્રજાયો સત્તાપણે સદા ધ્રુવ છે. નવે નવે સમયે ફેર્યોની નવી નવી વર્તના થાય તે અનંતાનંતી વર્તનાને જાણે માટે જૂદા જૂદા કાર્યને જાણે તે વીકારજ શક્તિ કહીયે વીજી રીતે સાવયવ કેળવે અવિજાગી જિન્ન જિન્ન પર્યાય માટે આત્મ અંગના અવયવો પણ કહીયે ॥૩॥

જે કારણ કારજ જાવે, વરતે પર્યાય પ્રજાવે ॥ પ્રતિ સમયે વ્યય ઉત્પાદિ, ફેર્યાદિક અનુગત સાદિ ॥ સુ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ઢતી પર્યાયો પ્રવર્તે તેને કારણ કહીએ અને કારણ હોય તે અવશ્ય કાર્ય કરે અને પ્રજાય પોતાના પ્રજાવે વર્તે તેથી પ્રતિ સમય વ્યય ઉત્પાદિ ઇટલે કારણપણેથી કાર્યપણે ઉપજે અને કાર્ય કરી પાઠા કારણ પણે ઉપજે તેથી દર સમય વ્યય ઉત્પાદિ થયા કરે અને નવા નવા ફેર્યને જાણવાથી તેની સાદિ પણ કહીએ. ઉક્તચં:—“પરિગમનં પજ્જાઓ” ઇટલે પ્રજાયો એક કાર્ય રૂઢી રીતે કરી વીજા કાર્યમાં જાય, એક કાર્યપણે ઉપજેલા ત્યાંથી વિણસી વીજા કાર્યપણે ઉપજે તેમજ દર સમય પ્રજાય પ્રવાહ જાણવો ॥ ૪ ॥

અવિજાગી પર્યાય જેહ, સમવાયો કાર્યના ગેહ ॥ જે નિત્ય ત્રિકાલી અનંત, તસુ ફાયક જાવ મહંત ॥ સુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—પ્રતિ પ્રદેશે અવિજાગી જે ઢતી પર્યાય રહ્યા છે તે આત્માથી અજ્ઞેદપણે સમવાય સંવંધે છે અનાદિ સંવંધે પણ કહીએ અને તે પ્રજાયોને સર્વેસમય કાર્ય સમવાય ઇટલે કાર્ય સંવંધ છે ઇટલે તે કાર્યના ઘર છે. તે અવિજાગી પર્યાયો નિત્ય છે, ત્રિકાલી છે, અસ્તંત છે, તેમાંથી

एक पर्याय पण कोई काले घटे वधे नहीं तेथी अक्षय ठे, स्वतंत्र ठे. अप्रयासे कार्यकारी ठे एटले विना प्रयासे पण सहज स्वप्नाविक कार्य थयां करे. तेमांना ज्ञानना अनंत पर्यायोमां परम ज्ञायकज्ञाव रह्यो ठे ते पर्यायो वरुने पोते पोताने अने अन्य द्रव्यना गुण पर्यायोने जाणवानी महंत शक्ति रही ठे ते शक्ति प्रज्जुजीने तो व्यक्ति पणे थई तेथी ते ज्ञानादिक अनंत गुणोना ज्ञाता चोक्ता ठे ॥ ५ ॥

जे नित्य अनित्य स्वप्नाव, ते देखे दर्शन ज्ञाव ॥ सामान्य विशेषनो पिरु, द्रव्यार्थिक वस्तु प्रचरु ॥ सु० ॥ ६ ॥

अर्थः—वस्तुना जे नित्यानित्य स्वप्नाव तेने प्रज्जुजी दर्शनज्ञावे करी देखे ठे तेथी प्रज्जु सामान्य अने विशेष लक्षणना एकत्व पिरु आत्म द्रव्य ठे ते द्रव्यपणे सदा बतीवंत ठे अने प्रचरु के० महा-वीर्यवंत (बलवंत) वस्तु ठे ॥ ६ ॥

ईम केवल दर्शन नाण, सामान्य विशेषनो ज्ञाण ॥ द्वीगुण आत्म श्रद्धाए, चरणादिक तसु व्यवसाए ॥ सु० ॥ ७ ॥

अर्थः—एम प्रज्जुजी केवलदर्शन अने केवलज्ञानवंत ठो एटले वस्तुना सामान्य विशेष ज्ञाव प्रकाश करवावाला सूर्य ठो. उपयोगमयी आत्मा ठे अने ते उपयोग सामान्य विशेष वे प्रकारे ठे उक्तंच “उव-ओगमओ अप्पा, उवओगो दुविअप्पो ” एटले आत्मा दर्शन ज्ञान-मयी ठे. अने चरणादिक तसु व्यवसाए के० ज्ञान उपयोग अने दर्शन उपयोगमां थिरताए रमण तेनुंज नाम चारित्र कहिए वली ज्ञान दर्शनना अनंत पर्यायमां थिरताए उपयोग रमे तिहां रागादि विज्ञावनो अवकाश नथी माटे परम वीतरागताए शुद्धात्मज्ञावमां थिरता तेनेज चारित्र कहिए अने आदि शब्दे उपयोगमां आत्म अंग अने आत्म गुणपर्याय अबाधितपणे रहे तेने अव्याबाध गुण कहिए, उपयोगने थिर अडोल अकंप राखवावाली निज शक्तिने

૧૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અચલ અનંત વીર્ય કહીએ, શુદ્ધ ઉપયોગમાં થિર રહેલો આત્મા પરમ સમાધિ જોગવે હે માટે તેને પરમ સમાધિ કહીએ, કોઈ પ્રકારનો જય આવે નહીં માટે નિર્જય કહીએ વલી કોઈ પ્રકારે આકુલતા આવે નહીં માટે નિરાકુલ કહીએ, ઉપયોગમાં અન્ય પ્રવૃત્તિ નથી માટે પરમ નિવૃત્તિ કહીએ, શુદ્ધોપયોગવંતને પરતંત્રતા નથી માટે પરમ સ્વતંત્રતા કહીએ, શુદ્ધોપયોગી આત્મ ગુણમાંહે પરમ તૃપ્તિવંત હે માટે પરમ તપ કહીએ, થિર ઉપયોગવંત સ્વપરદ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હાણી કરતો નથી તેથી પરમ દામા કહીએ વલી સર્વે જીવોની સત્તા સમાન જાણે હે કોઈને હીણ અધિક જાણતો નથી માટે પરમમાર્દવ કહીએ, અહીંઆં સ્વપર જીવને વંચવું ઠગવું નથી વ્રતતા નથી માટે પરમ આર્યવ કહીએ, અહીંઆં પરદ્રવ્યની કામના ઇચ્છા મૂર્છા ગ્રાહકતા વ્યાપકતા રક્ષકતા સ્પૃહા નથી માટે પરમ મુક્તિ કહીએ એમ સહજ શુદ્ધાત્મ અનંત ગુણો ઉપયોગમાંજ જાણે હે. એ પ્રમાણે વ્યવસાય કે જ્ઞાનદર્શન શુદ્ધોપયોગ વ્યાપારમાં ચરણાદિક અનંત ગુણો આવ્યા જાણવા ॥ ૭ ॥

દ્રવ્ય જેહ વિશેષ પરિણામી, તે કહીએ પજ્જવ નામી ॥
ઠતી સામર્થ્ય હજેદે, પર્યાય વિશેષ નિવેદે ॥ સુ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—દ્રવ્ય પોતે સામાન્ય ઠતાં વિશેષ પરિણામી હે એટલે એક દ્રવ્યમાં અનંત સ્વપર્યાય અને અનંત સ્વપર્યાયમાં એક દ્રવ્યપણું માટે પર્યાયનામી કહીએ. ઉક્તંચ:—“ ॥ ગુણાણામાસર્જ દ્વં, એક દ્વસિયા ગુણા ॥ લક્ષણં પજ્જવાણંતુ, જજ્ઞં નિસ્સિદ્ધિઆ જવે ” ॥ એટલે અનંત પર્યાય લક્ષણવંત દ્રવ્ય જાણવો. તે પર્યાયો ઠતી અને સામર્થ્ય એમ બે જોડે હે, ઠતી પર્યાય ક્ષેત્ર વિસ્તારપણે સર્વે પ્રદેશમાં અનંતાનંતા રહ્યા હે અને તે સ્વકાલે સામર્થ્ય પણે ઝડપતાં આવી કાર્ય કરે હે. એટલે તિર્યક્ ક્ષેત્ર વિસ્તારપણે જે રહ્યા તે ઠતી પર્યાય કહીએ અને સ્વકાલે ઝડપતાં આવી આપ આપણું કાર્ય કરે તે સામર્થ્ય પર્યાય

कहीए एम विशेष पर्यायने निवेदे के० विशेषे जोगवे ठे ॥ ७ ॥

तसु रमणे जोगनो वृंद, अप्रयासी पूर्णानंद ॥ प्रगटी
जस शक्ति अनंती, निज कारज वृत्ति स्वतंती ॥ सु० ॥ ए ॥

अर्थः—ते अनंत स्व शुद्ध रम्य पर्यायमां रमण तेथी दरेक समय
समकाले अनंतानंदनो जोग ठे. अने ते पर्याय प्रयुंजवामां अने जोग
जोगववामां कोई प्रकारे कोई वखत पण प्रयास करवो पडतो नथी
पण सहेजे पर्याय प्रवर्त्ते ठे अने सहेजे जोग आनंद उपजे ठे एवी
जेने अनंती शक्ति स्वतंत्र प्रगट थई ठे. तेथी सकल गुणोनी आप
आपणा कार्योनी प्रवर्त्ती सहज स्वजावे स्वतंत्रपणे थाय ठे ॥ ए ॥

गुण द्रव्य सामान्य स्वज्ञावी, तीर्थपती त्यक्त विज्ञावी ।
प्रभु आणा जक्ते लीन, तिणे देवचंद्र पद कीन ॥ सु० ॥ १० ॥

अर्थः—प्रभु, गुणे अने द्रव्ये सामान्य स्वज्ञावी ठे. चतुर्विधि संघने
तारवानो मार्ग स्थापन करवावाला तेथी तीर्थपती. जेणे सकल विज्ञाव
तज्यो ठे एम ठतां पण उदय प्रज्ञावे जवि जीवोने देशना आपी तारे
ठे पण तेनुं ममत्व करता नथी. जे जीव प्रभुजीनी आणा सेववामां
लयलीन थयो तेणे देवमां चंद्रमा समान एवं पोतानुं सिद्धि पद
प्रगट कयुं, करे ठे अने करशे ॥ १० ॥

॥ अथ चतुर्थ श्री महाजस जिन स्तवन ॥

आत्म प्रदेश रंगयल अनुपम, सम्यकदर्शन रंगरे, निज
सुखके सधैया ॥ तुं तो निज गुण खेल वसंतरे ॥ निज० ॥
पर परिणति चिंता तजी निजमें, ज्ञान सखाके संगरे ॥ नि० ॥ १

अर्थः—आत्माना असंख्याता प्रदेशमां रहेली ज्ञानदर्शन चरण
वीर्यादि अनंत आत्म शक्ति ते अनंत आनंद आपवावाली ठे माटे

१८ . श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

रंग स्थानक तेनेज कहीए के ज्यां अनंत आनंद आवे. अने जे विष-
यनो आनंद ते तो अथिर परतंत्र बहु रोगो अने कर्मबंधनुं कारण ठे
तेमां विषयरोग वशे अज्ञानीने जोगबुद्धिए आनंद माळूम पने
ठे पण आत्म सत्ताचूमिमां रहेलो आत्मीक आनंद तेने एहवा उपच-
रीत आनंदनी उपमा लागी शके नहीं एवो अनुपम निरुपचरीत
परम आणंद ठे. पण ज्यारे जीव मिथ्यात्व बुद्धिए थयेली विपर्यास
वासना तजे अने सम्यक्दर्शन प्रगट थाय तोज ते आणंद छई
शके तो सम्यक्दर्शने करी रंग आवे. माटे सम्यक्दर्शन सहित
आत्म सिद्धि सुखना दातार श्री महाजस जिनेश्वर महाजस-
वंतने आत्म सिद्धि सुखना साधक जव्यजीवो सेवो-ध्यावो. हे शा-
श्वतसुख अजिह्वाषी ! जेमां अनंत पर्यायनो वास ठे एहवा आत्मगुण
रूप वसंतमा निरंतर खेळो. पुद्गल परिणतिथी कोई काले पण सुख
होय नहीं केमके ते अनंत वर्णार्थी निपजेली माटे विनाशीक अने
आपणी झ्छाए रहे नहीं, आपणी झ्छाए वर्त्ते नहीं एम ठतां पण मूढ
जीव ए मांहे ज्रमथी सुख मानी जलटो प्रयास करी फोगट श्रम
खेद जोगवे ठे. एमां उमेद करवार्थी नाउमेदपणुं थाय, ए मांहे
सुखनी आशा राखवार्थी निराशपणुं आवे माटे पर परिणतिनी
आशा तजी शुद्ध दर्शन ज्ञान चरणमय निजात्म परिणतिमां खेळो.
परपरिणतिनुं चिंतवन तेक्लेश मात्र ठे माटे ते तजी ज्ञानमित्र साथे
अखंड स्वतंत्र शुद्धात्म परिणतिमां खेळो तेथीज एकांतीक अत्यंतीक
आनंद उपजे. अहिंआं कांई क्लेश के परतंत्रता ठे नहीं ॥ १ ॥

वास वरास सुरुचि केशर घन, ढांटो परम प्रमोद रे ॥ नि०
आतम रमण गुलालकी लाली, साधक शक्ति विनोदरे ॥
निज० ॥ २ ॥

अर्थ:-शुद्धात्म परिणतिमां उपयोगनो वास करवो ते रूप वरासनी
शितल सुवासना ल्यो अने शुद्धात्म गुण समुदायमां रूमी परम रूचि

रूप जथाबंध केशर परमानंदे निज अंगे ढांटो अने रम्य आत्म
गुणमां रमण रीझ रक्त परिणाम रूप गुलालनी लाली आत्म अंगे
बढे तेथी साधक जीवने आपणी अनंत स्वतंत्र शक्तिनो विशेष
प्रमोद हर्ष उपजे ॥ १ ॥

ध्यान सुधारस पान मगनता, जोजन सहज स्वजोगरे ॥
॥ निज० ॥ रिंऊ एकत्त्वता तानमें वाजे, वाजित्र सनमुख
योगरे ॥ निज० ॥ ३ ॥

अर्थ:-देहिक कार्यप्रवृत्तिथी मन वचन कायाना जोगने निंवारी
निवृत्ति लेई उपयोगने एक शुद्धात्म ध्येयमां लाववो, थिर अडोल
अकंप करवो तेनुं नाम ध्यान कहीए. ते ध्यान रूप अमृत पानथी मग्न
थवुं ते परम मग्नता जाणवी अने आत्म गुणोना सहज सुजोग रूप
जोजन जाणवुं. परमानंद स्वगुण परिणतिमां रींऊ तथा आत्म गुणना
अनंत पर्यायमां एकता रूप अखंड धाराए तान लाग्युं ते तान कहीए
अने मन वचन काय योगनी प्रवर्त्ती अन्य कार्यथी तूटी संजम
कार्य सन्मुख लागी ते योग सन्मुख रूप वाजित्र कहीए ॥ ३ ॥

शुक्लध्यान होरीकी ज्वाला, जाले कर्म कठोररे ॥ निज०
शेष प्रकृति दल खिरण निर्झरा, जस्म खेल अति जोररे ॥
निज० ॥ ४ ॥

अर्थ:-सकल द्रव्यना द्रव्य गुण पर्याय लक्षण चिन्न चिन्न विचारी
जे जेना ते तेनामां समावी पर लक्षणथी परम उदासिन्न थवुं ते
पृथक्त्ववितर्क स्वपर विचार नामा शुक्लध्याननो पहेलो पायो
अने आपणा अनंत पर्यायो गुणोमां अने गुणो द्रव्यमां संक्रमावी
अचेद निर्विकल्प उज्ज्वल समयानंतर अखंड ध्यानरूप शुक्लध्या-
नना एकत्ववितर्क अपर विचार नामा बीजा पायानी ज्वाजल्य
ज्योति रूप होलीनी ज्वालामां कर्मरूप कठोर काष्ठ बाली जस्म करी

શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સ્વાસ્ત્ય ઉમાવી ચૌદમા ગુણગાણનાં અંતે શેષ બાર તેર અકૃતિ દ્રવ્ય
લેખવા રૂપ નિર્જરા તે વ્યુદ્ધિનક્રિયા નિવૃત્તિરૂપ નસમલેખ અતિ
જોરે કરી સંકલ્પ કર્મ પાપમલ ધોઈ શુદ્ધ બ્રહ્મરૂપ પરમ સિદ્ધિ પામે ॥૪

દેવ મહાજસ ગુણ અવલંબન, નિર્જય પરિણતિ વ્યક્તિરે ॥
નિજં ॥ જ્ઞાને ધ્યાને અતિ બહુમાને, સાધે મુનિ નિજ
શક્તિરે ॥ નિજં ॥ ૫ ॥

અર્થ:—શ્રી મહાજસ દેવના પૂર્ણ નિર્મલ ગુણ જાણી તેજ અવલં-
બને અને ગુણધ્યાને અને અતિ સન્માને જીવિ જીવો નિર્જયપણે
આત્મગુણની આત્મ પરિણતિની પૂર્ણ પ્રગટતા પામે. મુનિઓ યમ નિજ
શુદ્ધાત્મ શક્તિ સાધે ॥ ૫ ॥

સંકલ્પ અજોગ અલેસ અસંગત, નાંદિ હૌવે સિદ્ધિ રે ॥
નિજં ॥ દેવચંદ્ર આણામેં લેલે, ઉત્તમ યુદ્ધિ પ્રસિદ્ધિ રે ॥ નિજં ॥

અર્થ:—અને મન વચન કાંયા તથા અન્ય સર્વે પુદ્ગલ યોગ રહિત
તથા લેશ્યા રહિત અને પરં સંગ રહિત હોય ઘટલે જોગાદિકથી નાહી
ધોઈ સિદ્ધ થઈ શિવ મહેલમાં શિવવધુ સંગે સાદિ અનંત સ્વતંત્ર
આનંદ જોગવે. દેવચંદ્ર મુનિ કહે હે કે જે જિનેશ્વરની શુદ્ધ સ્યાદ્વાદ
આણામાં લેલવું તેજ ઉત્તમ સિદ્ધિ સુખ પામવાનું ઉત્તમ પ્રસિદ્ધ
સાધન હે ॥ ૬ ॥

॥ अथ पंचम श्री विमलजिन स्तवन ॥

॥ राग—कडखो ॥

धन्य! तुं धन्य तुं! धन्य! जिनराज तुं, धन्य! तुज शक्ति
व्यक्ति सनूरी ॥ कार्य कारण दशा सहज उपगारता, शुद्ध
कर्तृत्व परिणाम पूरी ॥ धन्य० ॥ १ ॥

अर्थ:—हे! श्री विमलनाथ स्वामी! तुं धन्य ॥ के मोहादिक सकल
कर्म शत्रुने जीती आत्म सत्ताचूमि पोताने ताबे करी अखंड राज्य
जोगवो ठो. वली ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादिक तादरुं धन ठे. वली
धन्य! तमने के हमारा सरखा रंक जीवोने सहज आत्म शुद्धतारूप
धन दर्शावी धनवंत करो ठो ए आदि अनेक प्रकारे तमने धन्य! ठे.
धन्य! तमारी शक्ति के जे महा तेजवंत व्यक्त (प्रगट) थई ठे.
ज्ञानादिक सकल गुणकार्यरूप कार्यदशा तथा ते कार्यना कारण
रूप ठती पर्यायनी प्रवृत्ती एम कार्य कारण दशा ए बझे तमारी
तमारामां अज्ञेदपणे ठे वली हमारा पण आत्म सिद्धि कार्यना परम
कारण तमेज ठो वली प्रभुजी कारण विना सहज स्वभाव जे वि
जीवोने उपकार करे ठे. ज्ञानादि अनेक कार्यनी कर्तृती पूर्ण पर्याये
अने पूर्ण परिणामे करो ठो एटले परपरिणामीकता टाली शुद्ध सद्-
भाव परिणामे आत्मीक अनंत कार्य करो ठो ॥ १ ॥

आत्म प्रभाव प्रतिभास कारज दशा, ज्ञान अविज्ञागि
परजय प्रवृत्ते ॥ एम गुण सर्व निज कार्य साधे प्रगट, ज्ञेय
दृश्यादि कारण निमित्ते ॥ धन्य० ॥ २ ॥

अर्थ:—हे प्रभुजी! तमने पोतानाज प्रभावथी स्वसिद्धि रूप कार्य
सिद्ध करवुं चास्युं तेथी ज्ञानादिकना ठती अविज्ञागि पर्यायो कार्य
सन्मुख प्रवर्त्या एटले समस्त गुणोना ठती अविज्ञागी पर्यायो आप

૨૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

આપણા કાર્ય સન્મુખ પ્રવર્ત્યાં તેથી પ્રગટપણે કાર્ય સિદ્ધ થયું અને જોયનું જાણવું તથા દેખવું તે નિમિત્ત કારણ માત્ર છે પણ ઉપાદાન પણે તો પોતાના બતી પર્યાયો સકલ સ્વસ્વકાર્યમાં પ્રવર્તવાથી કાર્ય સિદ્ધિ થાય છે. એમ હમારા પણ બતી પર્યાયો પર પ્રવર્તીમાં જોનાયેલા છે ત્યાંથી તોડી હમારા જ્ઞાનાદિ આત્મ કાર્ય સન્મુખ પ્રવર્તીવીશું તો હમારું પણ કાર્ય સિદ્ધ થશે એમાં કંઈ શંકા નથી ॥ ૨ ॥

દાસ વહુ માન જાસન રમણ એકતા, પ્રજુ ગુણાલંબની શુદ્ધ થાયે ॥ વંધના હેતુ રાગાદિ તુજ ગુણ રસી, તેહ સાધક અવસ્થા ઉપાયે ॥ ધન્ય તું ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તાહરી આજ્ઞા સેવવાવાલા તાહરા દાસને તાહરા ગુણોનો પરમ આદર વહુ સન્માન આવવાથી તાહરા ગુણો યથાર્થ જાસે અને રમણ પણ તમારા શુદ્ધ ગુણોમાં થાય અને સાધકના પરિણામ વિષયાદિક પુદ્ગલ ગુણોમાં જોનાયેલા તે ત્યાંથી બુટી તાહરા શુદ્ધ ગુણોમાં એકત્વપણે રમે તે સાધક પ્રજુ ગુણ આલંબની થઈ પોતાના જ્ઞાનાદિક ગુણો રાગ રહિત કરી શુદ્ધ થાય અને કર્મવંધના હેતુ રાગાદિ તથા મન ઈન્દ્રિયો આદિ પર ગુણ રસી હતા તે પ્રજુ ગુણ રસી થઈ પોતાની શુદ્ધ સિદ્ધિની સાધક દશા ઉપજાવે એટલે વંધ હેતુતા ટલી મોક્ષ હેતુ થાય ॥ ૩ ॥

કર્મ જંજાલ યંજનકરણ યોગ જે, સ્વામી જ્ઞાતિ રમ્યા ધિર સમાધિ ॥ દાન તપ શીલવ્રત નાથ આણા વિના, થઈય બાધક કરે જવ ઉપાધિ ॥ ધન્ય ॥ ૪ ॥

અર્થ:—પંચ ઈન્દ્રિયો અને મનવચન કાયાના યોગ પરબ્રહ્મમાં રક્ત થઈ કર્મ જંજાલ નિપજાવે છે. જ્યાંસુધી પ્રજુની આજ્ઞા જાણી આદરી નથી ત્યાંસુધી આત્મા કર્મચેતનાપણે અને કર્મફલચેતનાપણે પરિણમ્યો થકો પુદ્ગલ ક્રિયાર્થી સુખ થાય એટલે પુદ્ગલ ત્યાગ ગ્રહણ

પ્રવર્તિથી સુખ થાય છે એમ જાણી ત્રણે યોગો અને પંચે ઇન્દ્રિય પુદ્ગલ ક્રિયામાં પ્રયુજે તે વડે આઠે કર્મની જાલ ગુંથો પોતેજ તેમાં ફસાયો બંધાયો રહે પણ જ્યારે પ્રજ્ઞની આજ્ઞા જાણે સન્માને આદરે ત્યારે તે પંચેન્દ્રિયો અને ત્રણે યોગ થિર સમાધિમાં રમે અને પ્રજ્ઞની આજ્ઞા બહારનું દાન શીલ તપ વ્રતાદિ જાવધર્મ વિના એકાંતે શ્વેતલોક આહારાદિ અર્થે, પરલોક દેવાદિ અર્થે, અપમાન ટાલવા અને માન મેલવવા અર્થે જે જે અનુષ્ઠાનો આદરે તે તે કર્મબંધનાં કારણ થઈ જવ ઉપાધિને વધારનાર થાય ॥ ૪ ॥

સકલ પરદેશ સમકાલ સર્વિ કાર્યતા, કરણ સદ્કાર કર્તૃત્વ જાવો ॥ દ્રવ્ય પરદેશ પર્યાય આગમપણે, અચલ અસહાય અક્રિય દાવો ॥ ધન્ય૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- પ્રજ્ઞને સર્વે સમય સમકાલે સર્વે કાર્યની કારણતાના કરણ રૂપે ઠતી અવિજ્ઞાગી પર્યાય અનંતા છે તે ઠતીપર્યાયરૂપ કરણની પ્રવર્તિ રૂપ કારણની સહાયે સર્વે કાર્ય સમકાલે થયા કરે છે પણ દ્રવ્યના પ્રદેશરૂપ પર્યાય આગમમાં કહ્યા પ્રમાણે અચલ અસહાય અને અક્રિયપણે છે એટલે પ્રદેશ કાંઈ કાર્ય કરતા નથી પણ પ્રદેશને આધારે ઠતી અવિજ્ઞાગી પર્યાયો રહ્યા તેજ કાર્ય કરવાના કારણપણે પ્રવર્તે છે ॥ ૫ ॥

ઉત્પતિ નાશ ધ્રુવ સર્વદા સર્વની, ષટ્ગુણી હાનીવૃદ્ધિ અન્યૂનો ॥ અસ્તિ નાસ્તિત્વ સત્તા અનાદિ થકો, પરિણમન જાવથી નહીં અજૂનો ॥ ધન્ય૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તે ઠતી પર્યાયો સર્વે સર્વદા કાર્યપણે ઉપજે અને કારણ પાણેથી વિણસે વલી કાર્યપણેથી વિણસી કારણપણે ઉપજે વલી આવીર્જાવપણે ઉપજે અને તીરોજાવપણેથી વિણસે વલી તીરો જાવપણે ઉપજે અને આવીર્જાવપણેથી વિણસે વલી શ્વેતગુણી વૃદ્ધિ હાણી પણે ઉપજે વિણસે તેની વિગત:-

૨૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

તૃતી પર્યાયમાંથી જે પ્રદેશે સામર્થ્યજાવે અનંત પર્યાયો આવ્યા છે તેથી અન્ય પ્રદેશે તેજ સમયે અનંતગુણા પર્યાય સામર્થ્યપણે આવે વલી તેથી અન્ય પ્રદેશે તેજ સમયે અસંખ્યાતગુણા પર્યાયો સામર્થ્યપણે આવે—ઉપજે વલી તેજ સમયે તેથી અન્ય પ્રદેશે સંખ્યાતગુણા પર્યાય સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમયે અન્ય પ્રદેશે અનંતમે જાગે પર્યાય સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમયે અન્ય પ્રદેશે અસંખ્યાતમે જાગે પર્યાયો સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમય અન્ય પ્રદેશે સંખ્યાતમે જાગે પર્યાયો સામર્થ્યપણે ઉપજે. એજ પ્રમાણે હવે જોડે સામર્થ્ય પણેથી વિણસે અને તીરોજાવે ઉપજે. એમ સ્વદ્ગુણી હાણી અને વૃદ્ધિનો ઉત્પાદ્ અને વ્યય એક સમય સમકાલે થાય. જ્યાં હાણીનો વ્યય ત્યાં વૃદ્ધિનો ઉત્પાદ્ અને જ્યાં વૃદ્ધિનો વ્યય ત્યાં હાણીનો ઉત્પાદ્ એમ પ્રદેશ આશ્રિત તિર્જકતાએ હાણી વૃદ્ધિ સમજવી. હવે સમય આશ્રિત ઊર્જતાએ સ્વદ્ગુણ હાણીવૃદ્ધિ કહીએ ઢીએ તેની વિગત:—

પ્રથમ સમય જે પ્રદેશે અનંતા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ હતો અને તીરોપણાનો વ્યય હતો તેજ પ્રદેશે અન્ય સમયે તેથી અનંતગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણાનો ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અસંખ્યાતગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી સંખ્યાત ગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અનંતમે જાગે પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અસંખ્યાતમે જાગે પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય થાય એમ સમય આશ્રિત પણ સ્વદ્ગુણ હાણીવૃદ્ધિ જાણવી તે ઊર્જતાએ હાણીવૃદ્ધિ કહીએ. એમ સિદ્ધાંતમાં વિવિધ પ્રકારે હાણીવૃદ્ધિ કહી છે તે સિદ્ધાંતોથી

समजी लेवी. ग्रंथ गौरव माटे अहिंशां विशेष लख्युं नथी अहिंशां खदगुण हाणीवृद्धि कही ते समासथी समजवी पण अनंताना अनंत, असंख्याताना असंख्यात अने संख्याताना संख्यात जेद ठे ते सर्वे मलीने अनंतगुण हाणीवृद्धि समजवी.

ए खदगुण हाणीवृद्धि रुपं परिणमन कह्युं तेम सर्वे समय अस्ति अस्तिरुप परिणमे, नास्ति नास्तिरुप परिणमे, ज्ञानपर्याय ज्ञानपणे, दर्शनपर्याय दर्शनपणे, वर्णपर्याय वर्णपणे, गंधपर्याय गंधपणे ए आदि जे जे द्रव्यमां जे जे सामान्य विशेष स्वप्ताव होय ते ते सर्वे समय ते ते रुपेज परिणमे. एम परिणमन धर्म अनादिथी सर्व द्रव्यमां ठे कांई नवो थतो नथी अने जूनो मटतो नथी पण नवि नवि स्वगुण परिण-
तिप परिणमे. यतः जगवई अंगेः—“ अत्थि ते अत्थितं परिणमयी नत्थि ते नत्थितं परिणमयी ” एटले कोई द्रव्य स्वस्वरुप अगर स्वस्वप्ताव ठोडे नहीं अने अन्य स्वप्तावने ग्रहे नहीं पण मिथ्यात्वी वहिरात्मा जीवनी द्रष्टी आत्मस्वप्ताव बाहिर वर्त्ते ठे तेथी पोताना शुद्ध परिणमन तरफ द्रष्टी विना ते शुद्ध जावने जाणी आदरी शकतो नथी एटलेज पुद्गल परिणतिमां पोतानुं कार्य मानी ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि गुणोने पुद्गल परिणतिमां रोके ठे तेथी स्वगुणो अवरायी चल अने मलिन थई शुद्ध स्वगुण कार्य करी शकता नथी तेथी शुद्ध स्वतंत्र परमाणंदनो जोग केम लेई शकाय ? अर्थात् नज लेई शकाय. माटे विमल जिनेश्वरनां विमल वचनो हृदयमां धारी परम सन्माने प्रभु आलंबने वर्त्ते ते सकल दुःखथी निवृत्ति परमाणंद प्राप्त करे. वली सर्वे द्रव्यने खदगुण हाणी वृद्धिमां कोई समय पण न्यून-
पणुं के अधिकापणुं थतुं नथी. द्रव्यमां अगुरुलघुनुं एक अखंड चक्र ठे ते सर्वे समय परिणमे-फरे. प्रदेश गते हाणी वृद्धि कहेवाय पण द्रव्य स्वप्तावे तो गुरु लघु थतो नथी तेथी अगुरुलघु नामे ए गुण जाणवो. पंचास्ति द्रव्यने स्वद्रव्ये स्वक्षेत्रे स्वकाले अने स्वप्तावे

૨૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અસ્તિપણું છે અને પરદ્રવ્ય પરદેત્ર પરકાલ અને પરજ્ઞાવ રૂપ થવાની સત્તા સ્વદ્રવ્યાદિકમાં નથી. ઇટલે પરદ્રવ્ય પરદેત્ર પરકાલ અને પરજ્ઞાવ રૂપ ન થવા દેવાની સત્તા દ્રવ્યમાં છે તેનેજ નાસ્તિસ્વજ્ઞાવ કહીએ. એમ સદા સ્વદ્રવ્યાદિકે રહેવું તે અસ્તિસ્વજ્ઞાવ અને પરદ્રવ્યાદિકે થવાનો સ્વજ્ઞાવ પોતામાં નહીં તે નાસ્તિસ્વજ્ઞાવ કહીએ. તે નાસ્તિત્વસ્વજ્ઞાવ પણ દ્રવ્યમાં હતો છે અસ્તિત્વસ્વજ્ઞાવ સર્વે સમય સ્વદ્રવ્યાદિકને ઠતીપણે રાખે અને નાસ્તિસ્વજ્ઞાવ તે પરદ્રવ્યાદિકપણે ન થવા દે એ બંને સ્વજ્ઞાવ દ્રવ્યના દ્રવ્યથી અન્નેદપણે જાણવા. એમ નિત્ય સ્વજ્ઞાવ, અનિત્યસ્વજ્ઞાવ, જ્ઞેદસ્વજ્ઞાવ, અજ્ઞેદસ્વજ્ઞાવ, જ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ, અજ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ, એમ દ્રવ્યના સામાન્ય વિશેષાદિ અનેક સ્વજ્ઞાવ દ્રવ્યમાં દ્રવ્યથી અન્નેદપણે છે તેમાંથી મૂખ્યપણે કોઈ કોઈ ઠેકાણે ઓઠા અધિકા મૂખ્ય સ્વજ્ઞાવ દર્શાવ્યા છે પણ દ્રવ્ય અનંત સ્વજ્ઞાવી છે. તે સર્વે સ્વજ્ઞાવના પરિણમન જ્ઞાવ સહિત દ્રવ્ય અનાદિનો છે પણ નવો પરિણમન જ્ઞાવી થયો નથી. સર્વે સમય આપ આપણી પરિણામીકતાને કોઈ દ્રવ્ય કે કોઈ ગુણો કે કોઈ પર્યાયો ચૂકે નહીં, કોઈની પરિણામીકતા કોઈથી રોકાય નહીં માટે શુદ્ધાત્મ પરિણામીકતા અખંડ જાણી નિર્જય નિરાકુલપણે સ્વ ઠતી પર્યાયના અનંત સ્વતંત્ર આનંદમાં મગ્ન રહેવું. જ્યાંસુધી આત્મ શુદ્ધતાનું જ્ઞાન નથી ત્યાંસુધી જીવ વિજ્ઞાવતામાં રમી દુઃખી રહે છે પણ શુદ્ધાત્મ જ્ઞાન થયા આદર્યા પઠી વિજ્ઞાવતાનો અંશ રહે નહીં તો દુઃખ શાને હોય ? માટે આત્મા પૂર્ણ સ્વગુણ પર્યાયને જાણી પરમાનંદ જોગી થાય માટે અવસર પામી પ્રમાદ ઠોમી શુદ્ધ સદાગમ સેવી પરમાનંદ જોગી થવું એજ ઉપદેશ છે ॥ ૬ ॥

ઈણી પરે વિમલ જિનરાજની વિમલતા, ધ્યાન મન મંદિરે જેહ ધ્યાવે ॥ ધ્યાન પૃથક્ત્વ સવિકલ્પતા રંગથી, ધ્યાન એકત્વ અવિકલ્પ આવે ॥ ૭ ॥

અર્થ:—એ પ્રમાણે વિમલ જિનેશ્વરની પૂર્ણ વિમલતા ઝલ્લકી મન મંદિરમાં વિમલતાનું ધ્યાન ધ્યાય તે પ્રત્યેક દ્રવ્યના ચિન્ન ચિન્ન ગુણ પર્યાયોના ચિન્ન ચિન્ન વિચાર રૂપ પૃથક્ત્વવિતર્ક નામા સવિકલ્પ ધ્યાન રંગે કરી કરે તેજ પુરુષ સ્વગુણ પર્યાય સ્વદ્રવ્યથી અન્નેદપણે જાણે અને તેનેજ એકત્વપણે વિકલ્પ રહિત શુદ્ધ શુક્લધ્યાન આવે. પણ જિન આજ્ઞાથી જે વિમુક્ત હે તે સૂત્રના અગ્નિપ્રાય જાણ્યા વિના ધ્યેય કેવો અને ધ્યાન વિધિ કેવી તેને તે શું જાણે? અર્થાત્ નજ જાણે. માટે સદ્ગુરુ સંગે રહિ શુદ્ધ ધ્યેય અને શુદ્ધ ધ્યાન વિધિ જાણી શુક્લ-ધ્યાન માટે હ્રદયમ પરિણામી થવું એટલેજ ઘનઘાતી કર્મનો નાશ કરી શકાય ॥ ૭ ॥

હવે કહ્યું “ જો જાણે અરિહંતે, દઘ ગુણ પજ્જવંતેહિં ॥ સો જાણે અપ્પાણં, મોહો સલ્લુ જાહિ તસ્સ લયં ” વીતરાગી અસંગી અનંગી પ્રજ્ઞુ, નાણ અપ્રયાસ અવિનાશ ધારી ॥ દેવચંદ્ર શુદ્ધ સત્તા રસી સેવતાં, સંપદા આત્મ શોભા વધારી ॥ ધન્ય ॥ ૮ ॥

અર્થ:—પ્રજ્ઞુને રાગ સર્વાશે નાશ થયો હે અને પર દ્રવ્યાદિકનો સંગ નથી તથા ઔદારિકાદિ પુદ્ગલીક વિનાશીક અંગ પણ નથી તેથી જ્ઞાન દર્શન ચરણ અને વીર્યાદિ અનંત ગુણો પરમ નિર્મલ અને ધિર થયા હે અને અંગ રહિત તથા પર સંગ રહિત થયા માટે તે ગુણો મલિન થવાને નિમિત્ત પણ નથી અને જેના જ્ઞાનાદિ ગુણો, વિના-પ્રયાસે સહજ સ્વતંત્રપણે સકલ સમય પૂર્ણ પર્યાયે પ્રગટપણે વર્તે હે અને પોતાનું આત્મ અંગ અને આત્મિક રિક્તિ અનંતકાલસુધી અદ્વય અવિનાશીપણે પ્રગટ સિદ્ધતા પામ્યા હે એવા ચારે નિકાયના દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન શુદ્ધ સત્તા રસી પ્રજ્ઞુજીને શુદ્ધ સત્તા રસી હે થઈ સેવે તે સ્વચ્છાવીક આત્મીક સંપદા ધારી થાય ॥ ૮ ॥ સંપૂર્ણ ॥

१७ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

॥ अथ षष्ठम श्री सर्वानुभूति जिन स्तवन ॥

॥ जगजीवन जगवालहो ॥ ए देशी ॥

जग तारक प्रभु वीनवुं, विनतमी अवधाररे ॥ तुज
दरशन विण हुं जम्यो, काल अनंत अपाररे ॥ जग० ॥ १ ॥

अर्थः—शुद्धात्म अनंत गुण पर्यायनो सकल समय जेने अनुभव
विलास ठे एवा सर्वानुभूति नामा ठछा तीर्थकर जग जीवोना तारक
तमारा आगल हुं अरज करुं हुं ते माहरी अरज अवधारो. तमारा सरखा
उपकारीनी आणा अणजाणतो तमारा दर्शविला जीवादिक नव
पदार्थना जाव मने दर्श्या नहीं त्यांसुधी देहादिकनी ममताए ज्ञाना-
वरणादिक आठ कर्म बांधी जव वनमां जूलो जटकी अनादि अनंत
अपार काल आज सुधी में बहु दुःख सखां ॥ १ ॥

सुहम निगोद जवे वस्यो, पुद्गल परिच्छिद अनंतरे ॥
अव्यवहारपणे जम्यो, दुह्लक जव अत्यंतरे ॥ जग० ॥ २ ॥

अर्थः—सूक्ष्म निगोदमां अनंत पुद्गलपरावर्त्तन कस्यां अने अनंत
कालसुधी व्यवहार राशीमां पण आव्यो नहीं. बलवंत पुरुषना एक
श्वासोश्वासमां अठार वखत जन्म्यो अने सत्तर वखत मरण करुं
एम दुह्लक जव अंतरहित करया वली कषाय अने मरणांतिक समुद्-
घातनी वेदना वारंवार सही विश्राम न पाव्यो ॥ २ ॥

व्यवहारे पण तिरिव गते, ईग वण खंर असन्नीरे ॥
असंख्य परावर्त्तन थयां, जमियो जीव अधन्नेरे ॥ जग० ॥ ३ ॥

अर्थः—व्यवहार राशीमां आव्या पढी पण तिर्यच गतिमां एकै-
द्रिय वनस्पति अने असंज्ञीपणामां असंख्यातां पुद्गलपरावर्त्तन
करयां. एम मारा ज्ञान दर्शनादि निज धन विना अधन्न एहवो हुं
नीचपणामां जम्यो ॥ ३ ॥

सूक्ष्म थावर चारमें, कालह चक्र असंख्यरे ॥ जन्म
मरण बहुलां कस्यां, पुद्गल जोगनी कंखरे ॥ जग० ॥ ४ ॥

अर्थः—वली पृथ्वी, अप, तेज अने वायु ए चार सूक्ष्म स्थावरमां
असंख्याता कालचक्रसुधी उपज्यो मख्यो. एम पुद्गल जोगनी
आकांक्षाए तथा आहारादि चार संज्ञा वशे, अथाग जन्म मरण कस्यां ॥ ४ ॥

जुधे बादर जावमें, बादर तरु पण ईमरे ॥ पुद्गल अढी
लागट वस्यो, नाम निगोदे प्रेमरे ॥ जग० ॥ ५ ॥

अर्थः—ओधे बादर जावमां एटले बादर निगोद साधारण अनंत
काय वनस्पतिमां पण सरवाले अढी पुद्गलपरावर्त्तन सुधी लागलो
जन्म्यो ॥ ५ ॥

स्थावर थूल परितमें, सीत्तर कोमाकोडिरे ॥ आयर जन्म्यो
प्रजु नवि मिदया, मिथ्या अविरती जोडिरे ॥ जग० ॥ ६ ॥

अर्थः—बादर प्रत्येक पंचे थावरमां सीत्तर कोमाकोडी सागरोपम
जन्म्यो पण तुम समान तारक दीनदयाल मख्यो नहीं तेथी मिथ्यात्व
अने अविरती संगे रह्यो ॥ ६ ॥

विगलपणे लागट वस्यो, संखिज वास हजाररे ॥ बादर
पज्ज वणस्सई, जू जल वायु मकाररे ॥ जग० ॥ ७ ॥
अनल विगल पज्जतमें, तस जव आयु प्रमाणरे ॥ शुद्ध
तत्त्व प्राप्ति विना, जटक्यो नव नव ठाणरे ॥ जग० ॥ ८ ॥

अर्थः—अपर्याप्ता विकलेंद्रियपणे लागलो संख्याता हजार वरस
सुधी जन्म्यो अने बादर प्रत्येक पर्याप्ता वनस्पति तथा पृथ्वी अप अने
वायुमां तथा अग्नि तथा पर्याप्ता विकलेंद्रियमां ते ते जवना आयु
प्रमाणमां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु, शुद्ध धर्मनी प्राप्ति विना नवे नवे
स्थानके जटक्यो ॥ ८ ॥

૩૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સાધિક સાગર સહસ્ર દો, જોગવીયો તસ જાવેરે ॥ એક
સહસ્ર સાધિક દધી, પંચેંદ્રિ પદ દાવેરે ॥ જગ ૦ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:—સરવાલે બે હજાર સાગરોપમથી કાંઈક અધિક તે જાવને
જોગવ્યો. એક હજાર સાગરોપમથી કાંઈક અધિક પંચેંદ્રિયપણામાં જન્મ્યો.

પર પરિણતિ રાગીપણે, પર રસ રંગે રક્તરે ॥ પર ગ્રાહક
રક્તકપણે, પર જોગે આશક્તરે ॥ જગ ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—પુદ્ગલ પરિણતિના રાગીપણે, પુદ્ગલ પરિણતિ રસ રીંછે
રક્ત થઈને, પુદ્ગલ પરિણતિ ગ્રહણતાણ તથા પરપરિણતિ રક્તપ્રવૃત્તિણ,
પરપરિણતિ જોગ જોગવવાની આશક્તી લોહ્યપતાણ શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ દર્શ્યું
નહીં તેથી એવાં ઝ્રમણ કસ્યાં ॥ ૨૦ ॥

શુદ્ધ સ્વજાતિ તત્ત્વને, બહુમાને તદ્દીનરે ॥ તે વિજાતી
રસતા તજી, સ્વસ્વરૂપ રસ પીનરે ॥ જગ ૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:—જે પુરુષ શુદ્ધ સ્વજાતી તત્ત્વ કે ૦ આત્મ જાતીથી ઊપન્યા જે
શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન ચરણ સુખ વીર્યાદિક સાર તત્ત્વ તેનો રસીજ થઈ
તત્ત્વબહુમાને તત્ત્વમાં લીન થયો તે વિજાતી કે ૦ પુદ્ગલથી ઊપન્યા
વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ આકાર શબ્દ ઊદ્યોત કાન્તી ઢાયા પ્રજા લોહી
માંસ વીર્ય ત્વચા રત્ન મણિ માણેક સુવર્ણ રૂપું દેવ દેવી નર નારી
તિર્યંચ સંતાન કુટુંબ ઔદારિકશક્તિ વૈક્રિયશક્તિ આહારકશક્તિ
તૈજસશક્તિ કાર્મણશક્તિ ઇ આદિ જે જે પુદ્ગલોથી ઊપજે છે તે સર્વે
પુદ્ગલ જાતી ઇટલે આત્માને ઇ વિજાતી છે. તે સકલ વિજાતીના
રસ આસ્વાદને તજે તે પોતાના જ્ઞાન વીર્યાદિ શુદ્ધ સ્વસ્વરૂપ રસે પુષ્ટ
થાય ઇટલે સકલ કર્મ અરિ નાશ કરવાની ઉત્કૃષ્ટ શક્તિ પામે અને
જ્ઞાનાદિ સ્વગુણોમાં અચલ વીર્ય રૂપ પરમ સ્થિરતા પામે ॥ ૨૧ ॥

શ્રી સર્વાનુજૂતિ જિનેશ્વરૂ, તારક લાયક દેવરે ॥ તુજ
ચરણે શરણે રહ્યો, ટલે અનાદિ કુટેવ રે ॥ જગ ૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:—શ્રી સર્વાનુત્તી જિનેશ્વર તેજ જીવિ જીવોને તારવા લાયક દેવ છે. જે જીવ્ય તમારું ચરણ શરણ આદરે—સ્વજ્ઞાવાચરણમાં રહે તેને અનાદિ કર્મબંધની માઠી ટેવ ટલે ॥ ૧૨ ॥

સબલ્લા સાહિબ ઝલગે, આતમ સબલો થાયરે ॥ બાધક પરિણતિ સચિ ટલે, સાધક સિદ્ધિ કહાયરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—બલવંત સાહેબને અરજ કરવાથી અને બલવંત સાહેબની મહેરથી આત્મા પણ કર્મ નાશ કરવા અને આત્મ સત્તાનૂમિ કબજે કરી આત્મીક રાજ જોગવવાને બલવંત થાય. એમ પ્રજુ આશ્રિત વર્તે તેને બાધકતાની ઇટલે કર્મબંધની ઉત્તર પ્રકૃતિ એકસો વીશ બાંધવાની ટેવ છે તે ટેવ ટલે ઇટલે સાધકતા પામી સિદ્ધિ પામે ॥ ૧૩ ॥

કારણથી કારજ હુવે, એ પરતિત અનાદિરે ॥ માહરા આતમ સિદ્ધિના, નિમિત્ત હેતુ પ્રજુ સાદિરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—જે કાર્યનું જે કારણ હોય તે કારણ વડેજ તે કાર્ય થાય એ અનાદિની નિઃશંક રીત છે. માહરા આત્મ સિદ્ધિના નિમિત્ત કારણ આજથી પ્રજુજી તમેજ હો ॥ ૧૪ ॥

અવિસંવાદન હેતુની, ડ્રહ સેવા અન્યાસરે ॥ દેવચંદ્ર પદ નિપજે, પૂર્ણાનંદ વિલાસરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—જીવ્યને સંસારથી તારનાર પ્રજુજી અવિસંવાદ હેતુ છે. જે જીવ્ય તેમની ડ્રહ સેવા કેળવ્યા આજ્ઞા ડ્રહ પરિણામે સેવવાનો અન્યાસ રાખે તે દેવમાં ચંદ્રમા સમાન પૂર્ણાનંદ પદવીનો વિલાસ પામે ॥ ૧૫ ॥

સંપૂર્ણ.

૩૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ અથ શ્રી સપ્તમ શ્રીધરજિન સ્તવન ॥

॥ રસીયાની ઢેશી ॥

સે મુખ મુખ પ્રજુને ન મલી શક્યો, તો સી વાત કહાયા ॥
જિણંદજી ॥ નિજ પર વીતક વાત લહો સહુ, પણ મને
કિમ પતિત આય ॥ જિણંદજી ॥ સે મુખ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—શ્રીવંત શ્રીધરસ્વામીને હું પોતે મુખે મુખ મલી શક્યો નહીં
તો શી વાત કહિયે? જો મુખે મુખ હું મલ્યો હોત તો મનમાન્યા પ્રશ્નો
કરી કંઠા મોહનીનો જતાવલો નાશ કરતો. પોતાને અને અનંત અન્ય
જીવોને વીતી વીતે છે અને વીતશે તે સર્વે તમે જાણો છો તોપણ મને
કેમ પતિત થાય કે પ્રજુજીએ માહરી અરજ સ્વીકારી ? ॥ ૨ ॥

જવ્ય અજવ્ય પરિત્ત અનંત તો, કૃણ શુક્લપદ્ધ ધાર ॥
જિ ॥ આરાધક વિરાધક રીતનો, પૂઠિ કરત નિરધાર ॥
જિ ॥ સે મુખ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—જવ્યજીવો અને અજવ્યજીવો એ બંને અનંતા અનંતા છે તેમાં
હું જવ્ય હું કે અજવ્ય હું? વલી કૃણપદ્ધી અને શુક્લપદ્ધી જીવો તેપણ
અનંતા છે એટલે જે ચરમપુદ્ગલપરાવર્તને વર્તે છે તે શુક્લપદ્ધી જા-
ણવા અને જે અચરમપુદ્ગલપરાવર્તને વર્તે છે તે કૃણપદ્ધી કહીએ.
તેમાં હું શુક્લપદ્ધી હું કે કૃણપદ્ધી હું? વલી જે જિનેશ્વરની આજ્ઞામાં
વર્તે છે તે મોક્ષમાર્ગના તથા આત્મશુદ્ધતાના આરાધક છે અને જે
તીર્થકરોનો આજ્ઞા બાહિર વર્તે છે તે પ્રજુઆણાના, મોક્ષમાર્ગના અને
આત્મશુદ્ધતાના વિરાધક છે તેમાં હું આરાધક હું કે વિરાધક હું? એ
આદિ પ્રશ્નો પૂઠી નિરધાર કરત ॥ ૩ ॥

કિણ કાલે કારણ કેહવે મલે, થાસે મુજને હો સિદ્ધિ ॥
જિ ॥ આતમ તત્ત્વ રુચી નિજ રિધિની, લહિશું સર્વ
સમૃદ્ધિ ॥ જિ ॥ સે મુખ ॥ ૪ ॥

अर्थः—माहरे कए काले अने कोण कारण मलवाथी सिद्धि थशे ?
वली क्यारे हुं आत्मतत्त्व रुचीवंत थइ समजाव आदरी सहज
आत्मिक सकल साची रिद्धि पामीश ? ॥ २ ॥

एक वचन जिन आगमनो लही, निपाव्यां निज काम ॥
॥ जि० ॥ इतले आगम कारण संपजे, ढील थई किम
आम ॥ जि० ॥ से० ॥ ४ ॥

अर्थः—कोईक पुरुषोए एकज वचन जिनागमनुं पामी जाणी
आदरीने आत्मसिद्धिरूप कार्य निपजाव्युं अने माहरा सरखाने एटलां
बधां आगम वचन जाण्या बतां पण सिद्धि माटे आम केम
ढिल थइ ? ॥ ४ ॥

श्रीधर जिन नामे बहु निस्तया, अल्प प्रयासे हो जेह ॥
॥ जि० ॥ मुज सरिखो एतले कारण लहे, न तरे कदो किम
तेह ॥ जि० ॥ ५ ॥

अर्थः—श्रीधरस्वामीना नामथी (वचनथी) अल्पप्रयासे पण बहु
जीवो संसार निस्तार पाम्या एटले संसारसमुद्रनो सहजे पार पाम्या.
जेम अखाडमुनि नाटकणीने घेर रह्या अने नाटक करता बतां पण
एकत्व अनित्यज्ञावनाए शुद्धात्मतत्त्व विचार करता एटले अल्प
प्रयासे केवलज्ञान पाम्या एम जरतादिक अनेक जीवो अल्प प्रयासे
केवलज्ञान पामी सिद्धि वख्या ठे अने माहरा सरखाने केटलांक
बधां कारण मढ्यां अने प्रयास करे ठे तो पण तरता नथी तेनुं शुं
कारण ? ॥ ५ ॥

कारण जोगे साधे तत्त्वने, नवि समस्या उपपादान ॥ जि० ॥
श्री जिनराज प्रकाशो मुज प्रते, तेहनो कोण निदानं ॥
॥ जि० ॥ से० ॥ ६ ॥

૩૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:-કેટલાક માત્ર એકાંત કારણ જોગપ્રવૃત્તિ તત્ત્વ સાધવા શ્લેષે પે પણ ઉપાદાન સંચાલતા સુધારતા નથી. જેમ કોઈ ઘટ કરવાનો અર્થી દંડવડે ચક્ર ફેરવ્યાં કરે એવી કારણ પ્રવૃત્તિની અનેક ક્રિયા ક્રોડાક્રોડી વરસસુધી કર્યાં કરે પણ ઘટનું ઉપાદાન જે મૃતિકા તે માંહે પિંડ થાસ કોસ પૃથુ બુદ્ધ ગ્રીવાદિ ઘટપર્યાયના યથા-યોગ્ય જેવા ઘાટ છે તેવા મૃતિકા પિંડમાં કાઢે નહીં અને માત્ર બાહ્ય કારણપ્રવૃત્તિ ક્રોડાક્રોડીથી પણ અધિકકાલસુધી કસ્યા કરે તોપણ તે ઘટ નિયમા થવાનો નથી તેમ કોઈ જીવ આત્મસિદ્ધિ અર્થે એકાંતે કારણપ્રવૃત્તિની ક્રિયા અનંતકાલસુધી કરે અને ઉત્સર્ગે આત્મઅંગમાં સમ્યક્, વિરતી, અપ્રમાદતા, અકષાયતા, ચિરતા આદિ જે જે પર્યાયો સિદ્ધમાં છે તે તે પર્યાયોનું આત્મઅંગમાં સંપાદાન કરે નહીં તો કોઈકાલે પણ આત્મસિદ્ધિ થાય નહીં પણ સિદ્ધ જગવંતમાં શુદ્ધ દ્રવ્યપર્યાય અને શુદ્ધ ગુણપર્યાયાદિનું જેવું સ્વરૂપ છે તેવું સ્વરૂપ આત્મઅંગમાં સંપાદાન કરે એટલે આત્મા આત્મ પરિણામ વડે આત્મ સંપદા દાન આત્માને એટલે પોતે પોતાને આપે તોજ સિદ્ધિ રૂપ કાર્ય થાય. તે તો પ્રજુ વાણીના અજાણને એકાંતતાનો જાવરોગ સત્તામાં રહ્યો છે તેથી તે કાર્યસિદ્ધિ કેમ કરી શકે ? તો હે 'જિનરાજ ! મને બતાવો કે એકાંતતા રૂપ જાવરોગનું મૂલ નિદાન શું છે ? ॥ ૬ ॥

જાવ રોગના વૈદ્ય જિનેશ્વરુ, જાવૌષધ તુજ જ્ઞાતિ ॥ જિઽ દેવચંદ્રને શ્રી અરિહંતનો, છે આધાર એ વ્યક્તિ ॥ જિઽ ॥ સેઽ ॥ ૭

અર્થ:-હું તીર્થકરોનાજ વચનથી જાણું છું કે એકાંતતા રૂપ જાવરોગ નાશ કરવા માટે વૈદ્ય તે તો જિનેશ્વર છે અને જિનેશ્વરની આજ્ઞાએ વર્તવા રૂપ જિનજ્ઞાતિ તેજ જાવરોગ નાશ કરવાનો ઉત્તમ ઈલાજ છે માટે દેવચંદ્ર મુનિ કહે છે કે માહરે તો અરિહંત દેવનોજ આધાર છે કે એમના વચન આશ્રિત હું મારા જાવરોગને દૂર કરી આત્મસિદ્ધિ વરું એ પ્રગટ છે ॥ ૭ ॥

॥ अथ अष्टम श्रीदत्तप्रभु स्तवन ॥

॥ राग धमाव ॥

जिन सेवनर्थें पाईये हो, शुद्धात्म मकरंद ॥ ए आंकणी ॥
तत्त्व प्रतित वसंत ऋतु प्रगटी, गई सिसिर कुप्रतीत ॥
॥ ललना ॥ दुरमति रजनी लघु जई हो, सदबोध दिवस
वदीत ॥ ललना ॥ जिन ० ॥ १ ॥

अर्थः—जिनेश्वरनी आज्ञा सेववाथी आत्म शुद्धता सुवास रसस्वाद
पामीए. जेम जमरो सुगंधी फूलोमांथी रस खेंची सुवास युक्त
स्वाद ले ठे तेम आत्मामां जोगीपणुं ठे पण ज्यांसुधी पोतानुं शुद्ध
स्वरूप जाणुं नथी त्यांसुधी पुद्गलोमां आपापणुं मानी पुद्गल
स्वाद लेतो चउगति कंतारमां परतंत्रताए अनंत दुःख जोगवतो रहे
ठे पण तेज आत्मा ज्यारे जिनेश्वरनी आज्ञा सेववावालो थाय त्यारेज
शुद्धात्म मकरंद के ० आत्म शुद्धतानो उत्तम सुवास रस स्वाद लेई
शके. ज्यारे जिनेश्वरे प्ररूपेला नवे तत्त्वोनी द्रव्य जाव प्रतित सदहणा
रुची उपजे तथा तत्त्वोमां संशय, विभ्रम, विमोह रहे नहि त्यारेज
जीव सम्यक्दर्शन पामे एटले निःशंकतादि आठ गुणो प्रगट थाय
ए प्रमाणे तत्त्व प्रतित थवाथी आत्म उपयोग आत्म शुद्धतामां वसवा
लाग्यो ते रूप वसंत ऋतु प्रगटी. त्यारे तत्त्वोनी अप्रतित रूप शीत
काल दूर थयो अने आत्म अनात्म अगर जीवादि नव तत्त्वना
जावनी प्रतित थवाथी मिथ्यात्व अंधकारवाली रात्रि पण घंटी गई
अने सहोध रूप उद्योतवालो दिवस पण वृद्धि पाम्यो ॥ १ ॥

साध्य रुचि सुसखा मिलीहो, निज गुण चरचा खेल ॥ ल ०
बाधक जावकी नंदना हो, बुध मुख गारिको मेल ॥ ल ० ॥
जि ० ॥ २ ॥

३६ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अर्थः—शुद्धात्म साध्य साधवानी रुचीरूप तथा खांति मृदुता
रुजुता निस्पृहता आदि आप आपणी रुकी सखीओ मली तथा
सम संवेग निर्वेद आस्ता अनुकंपादि अनेक मित्रो मढ्या अने
ते सर्वे शुद्धात्मगुण चर्चरूप खेल खेलवा लाग्या अने होली उपर
जेम लोको उघाडी गालो बोले ठे तेम बुरु पुरुषो बाधक जावनी
निंदारूप उघाडी गालो बोलवा लाग्या ॥ १ ॥

प्रभु गुण गान सुबंदशुं हो, वाजित्र अतिशय तान ॥ ल०
शुद्ध तत्त्व बहुमानता हो, खेलत प्रभु गुण ध्यान ॥
ल० ॥ जि० ॥ ३ ॥

अर्थः—तीर्थकरोना ज्ञानादिक व्यक्तगुणो निर्जय सुबंदपणे गावा
लाग्या अने अपायापगमन अतिशय, वचनातिशय, ज्ञानातिशय अने
पूजातिशयरूप वाजित्रमां अद्भूत तान लाग्युं. शुद्धतत्त्वना बहुमानपणे
प्रभुगुण ध्यानमां एटले शुद्ध सिद्ध गुण ध्यानमां खेलवा लाग्या
एटले अन्य ध्येयमां जतुं चित्त वाली शुद्ध ध्येयमां थिरताप रमण
कस्युं ॥ ३ ॥

गुण बहुमान गुलालसो हो, लाल जए जवि जीव ॥ ल०
राग प्रशस्तकी धूममें हो, विजाव विडारे अतीव ॥ ल० ॥
जिन० ॥ ४ ॥

अर्थः—केवलज्ञानीओना गुणबहुमानरूप गुलालनी लाली सम्य-
कदर्शनीओना अंगे चढी एटले प्रशस्त रागनी धूम मची तेथी अ-
तिशय विजाव ठेदवा लाग्या एटले ज्ञान दर्शन चरणादि गुणोनी
उज्ज्वलता अने थिरता वधवा मांमी ॥ ४ ॥

जिन गुण खेलमें खेलते हो, प्रगट्यो निज गुण खेल ॥
ल० ॥ आत्म घर आत्म रमे हो, समता सुमति के मेल
ल० ॥ जि० ॥ ५ ॥

અર્થ:—એમ જાણ્યને નિજ ગુણ રૂપાલ સ્વેલતાં શુદ્ધાત્મગુણ સ્વેલ પ્રગટ થયો ત્યારે આત્મા પુદ્ગલ પરિણતિરૂપ પરધર બોની સ્વસત્તા જૂમિરૂપ નિજ ઘરમાં શુદ્ધાત્મ પરિણતિરૂપ સુમતી સાથે સુમતાવંત આત્માનો મેલાપ થયો ॥ ૫ ॥

તત્ત્વ પ્રતિત પ્યાલે જરે હો, જિન વાણી રસપાન ॥ લ૦
નિર્મલ જ્ઞાતિ લાલી જગી હો, રિંજે એકત્ત્વતા તાન ॥ લ૦ ॥
જિન ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યારે પૂર્ણ તત્ત્વ પ્રતિતરૂપ પ્યાલામાં જિનવાણીરૂપ અમૃતરસ પાન જાણું અને સુમતા સમિતિ આદિ સર્વે પરિવારે પીધું એટલે જિનેશ્વરની આજ્ઞા સેવવા પરમ વીર્યરૂપ લાલી આત્મશ્રંગે પ્રગટ થઈ પઠી શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપમાં અલંકાર રીંજરૂપ એકતાનું તાન લાગ્યું ॥ ૬ ॥

જવ વૈરાગ અવિરશું હો, ચરણ રમણ સુમહંત ॥ લ૦ ॥
સમિતિ ગુપતિ વનિતા રમે હો, સ્વેલે હો શુદ્ધ વસંત ॥ લ૦ ॥
જિ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વલી જવજોગ વૈરાગતા રૂપ અવીર બડાવ્યું એટલે આત્મા સુમતિસંગે પરમ રુદ્રા સ્વજ્ઞાવાચરણમાં લાગ્યો તે વેલા વિનયવતી પંચ સમિતિ અને જ્ઞાણ ગુપ્તિ પોતાના સ્વામી સ્વજ્ઞાવાચરણી આત્માપાસે સ્વેલવા—રમવા લાગી. એમ સહદમાં એટલે આત્મ સ્વપ્રદેશ હૃદમાં શુદ્ધ વસંત રૂપાલ સ્વેલે ॥ ૭ ॥

ચાચર ગુણ રસીયા લિયે હો, નિજ સાધક પરિણામ ॥ લ૦
કર્મ પ્રકૃતિ અરતિ ગઈ હો, બલસીત અમિત ઉદામ ॥ લ૦ ॥
જિ ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—તે દેખી જાવિ જીવરૂપ ચાચર શુદ્ધાત્મગુણ રસી થઈ આત્મ સિદ્ધિ સાધવાના પરિણામી થયા એટલે મિથ્યાત્વાદિક હેતુ પ્રવૃત્તિનિપજાવ્યાં જે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મ તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય

३७ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

आदिकनी अरति थई हती ते गई अने ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि
निज शुद्ध गुण रूप अमृत प्रगट थयुं-उद्धताए आव्युं एंटले उलस्युं
उद्वास थयुं, विज्ञाव संबंधे बंधायलुं आत्मवीर्य मिथ्यात्वादिकथी बूटी
उद्धताए आव्युं. बंधथी बूटी उपर आवबुं तेनुं नाम उदाम कहिए ॥

थिर उपयोग साधन मुखे हो, पिचकारीकी धार ॥ ल० ॥
उपशम रस जरी गंटता हो, गई तताई अपार ॥ ल० ॥
जि० ॥ ए ॥

अर्थ:-आत्म शुद्धता मुख्य साधनरूप मुखमां उपयोगनी थिरता
रूप पीचकारीनी सुवासित धार समझवी. मिथ्यात्व कषायादिना
उपशमरूप अमृत रस गंटवे करीने प्रथम जे मिथ्यात्व कषायादिनी
तताई के० असह्य तसी हती ते अपार तति समी गई अने सम-
जावनी शीतल समाधि शांती प्रगट थई ॥ ए ॥

गुण पर्याय विचारतां हो, शक्तिव्यक्ति अनुभूति ॥ ल० ॥
द्रव्यास्तिक अवलंबता हो, ध्यान एकत्व प्रसूति ॥ ललना० ॥
॥ जि० ॥ १० ॥

अर्थ:-स्वपर द्रव्यना गुणपर्याय विचारतां स्वगुण पर्याय स्वद्र-
व्यादिकथी जिन नथी अने परगुण पर्याय पर द्रव्यादिकथी जिन
नथी. कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यमां जतो आवतो नथी,
कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यने निश्चय नथी गुण दोष
करी शकतो नथी, कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यनो नथी
एम जे जेनुं ते तेनुं जाणतां ममतानो अंश रहेतो नथी अने
कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यने काममां आवतो
नथी एम जाणवाथी रागांश रहेतो नथी अने कोई द्रव्यनो
गुण पर्याय कोई अन्य द्रव्यने हाणी के दोष करी शकतो नथी
एम जाणवाथी द्वेषांश पण नाश पामे ठे माटे स्वपर द्रव्य

ગુણ પર્યાયને જિજ્ઞ વિચારતાં પોતાની સર્વે શક્તિ પરતંત્રતા વિના પોતામાંજ વ્યક્તિ ઇટલે પ્રગટપણે જણાય છે. પ્રગટપણે પોતાની જ્ઞાનાદિ શક્તિ સ્વતંત્રતાએ જણાઈ ઇટલે તેનો અનુજવ આનંદ આવે છે ઇટલે વિજ્ઞાનરૂપ વિચૂતી પ્રગટ થાય છે. આત્મ દ્રવ્યના અનંત ગુણો આત્મામાં અન્નેદપણે ઢતીરૂપ છે એ અવલંબન લેતાં પર દ્રવ્યાદિકનું કાંઈ કામ નથી તો પરદ્રવ્યાદિકનો વિચાર શા માટે રહે ? અર્થાત્ નજ રહે. એમ એકત્વપણે આત્મ શુદ્ધતામાં ધ્યાન ધિર થાય છે ઇટલે શુદ્ધ ધ્યાન ઉપજે છે-જન્મે છે એમ જાણવું ॥ ૧૦ ॥

રાગ પ્રશસ્ત પ્રજાવનાહો, નિમિત્ત કરણ ઉપન્નેદ ॥ લ૦ ॥
નિરવિકલ્પ સુસમાધિર્મે હો, જયે હે ત્રિગુણ અન્નેદ ॥
॥ લ૦ ॥ જિ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-પ્રશસ્ત રાગ વડે પર જીવોને જિન આજ્ઞામાં રૂચી ઉપજાવવી તે નિમિત્ત કારણનો એક નેદ છે. દશમા ગુણઠાણે સંજ્વલનનો રાગ રહે ત્યાંસુધી પ્રવચનની જક્તિએ પ્રેસ્યો જીવ પર જીવને જિન શાસનમાં લાવવાનો પરિણામી હોય છે તે પરિણામ પણ નિમિત્તનો એક નેદ છે. અને પઢી સકલ વિકલ્પો ઢોડી જ્ઞાન દર્શન ચરણમય એક અન્નેદ આત્મ જાવમાં થીરતા પામે છે. એજ પ્રમાણે સાધક જીવોના જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ ગુણો આત્માથી અન્નેદપણે થયા છે ઇટલે નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ સમાધિ પામ્યા છે ॥ ૧૧ ॥

ઈમ શ્રીદત્ત પ્રજ્ઞ ગુણે હો, ફાગ રમે મતિવંત ॥ લ૦ ॥
પર પરિણતિ રજ ધોયકે હો, નિરમલ સિદ્ધિ વસંત ॥ લ૦ ॥
॥ જિ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-એમ મતિવંત પુરુષો શ્રીદત્ત સ્વામીના શુદ્ધ ગુણોમાં ચિત્ત રમાવવા રૂપ ફાગ રમે તેથી અનાદિનો પરપરિણતિરૂપ જે મેલ લાગ્યો

૪૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

હે તે શુદ્ધ સ્વરૂપ રમણ રૂપ સંવર નીરમાં ઝીલતાં કર્મ રજ રૂપ મેલ
ધોઈ નિર્મલ સિદ્ધ થઈ શિવપુરીમાં વસે ॥ ૧૨ ॥

કારણથે કારજ સધે હો, એહ અનાદકી ચાલ ॥ લ૦ ॥
દેવચંદ્ર પદ પાઈયે હો, કરત નિજ જાવ સંજાલ ॥ લ૦ ॥
॥ જિ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—શુદ્ધ કારણ આદર્યાં કાર્ય સિદ્ધ થાય હે એ અનાદિની
રીત હે. તો શ્રીદત્ત સ્વામીના વચન રૂપ કારણ પામી શુદ્ધાત્મ જાવ
સંજાલીએ-આદરીએ તો દેવમાં ચંદ્રમા સમાન પરમાત્મ પદ નીપજે ૧૩
॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ નવમ શ્રી દામોદર જિન સ્તવન ॥

॥ મોરા સાહેબ હો શ્રી શીતલ નાથકે ॥ એ દેશી ॥

સુપ્રતીતે હો કરિ થિર હપયોગ કે, દામોદર જિન વંદીયે ।
અનાદિની હો જે મિથ્યા ઝાંતિકે, તેહ સર્વથા બેદીયે ॥ અવિ-
રતી હો જે પરિણતિ હૃષ્ટ કે, ટાલી થિરતા સાધીએ । કષાયની
હો કસમલતા કાપી કે, વર સમતા આરાધીએ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—નવમા શ્રી દામોદર સ્વામીના શુદ્ધ સ્યાદ્દાદામૃત રસ જસ્યાં
વચન સાંજલો આત્મ અનાત્મ આદિ અનંત તત્ત્વોની રૂઝી પ્રતિત
કરી હપયોગ થીર કરી દામોદર સ્વામીને પરમઆદરે વંદીયે એટલે
તેમનાં વચન અને ગુણો અતિ સન્માને આદરિયે. જીવને અનાદિથી
વિપ્રયાસ વાસના રૂપ મિથ્યા ઝાંતિ હે તેની વિગત:—

જીવમાં અજીવ બુદ્ધિ, અજીવ ગુણપર્યાયમાં જીવ બુદ્ધિ, શુદ્ધાત્મ
સ્વજાવધર્મમાં અધર્મબુદ્ધિ, અને પુદ્ગલ ક્રિયા પ્રવૃત્તિરૂપ અધર્મમાં ધર્મ
બુદ્ધિ, શુદ્ધ તત્ત્વના જાણ સમજાષી ગુરુ ઉપર કુગુરુ બુદ્ધિ અને જૈન

તત્ત્વના અજાણ ઉત્સૂત્ર જાપી સ્વઠંદતાણ ચાલવાવાલા જૈન જેલ્લધારી
 અથવા અન્ય જેલ્લધારી ઉપર સુગુરુ બુદ્ધિ, કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન
 પરમથિરતા અચલ અનંત વીર્યવંત દેવ ઉપર અદેવ બુદ્ધિ, મિથ્યાજ્ઞાન
 મિથ્યાદર્શન ચપલનાવંત લબ્ધિવીર્ય હીણ ઉપર દેવ બુદ્ધિ, અષ્ટકર્મથી
 મુક્ત થયેલાને અમુક્ત જાણવા અને અષ્ટકર્મ વંધન યુક્ત રાગદ્વેષ-
 વંતને અથવા સ્નેહપાસમાં વધાયેલાને મુક્ત જાણવા, એ પંચેને વિપરિતિ
 અથવા સરસા જાણવા તથા સ્ત્રી પુરુષ કુટુંબાદિ વિષયો દાતારને
 મિત્ર જાણવા અને સમ્યક્જ્ઞાન દર્શન ચરણાત્મ વીર્યના દાતારને
 શત્રુ પ્રાય જાણવા, વિષય રોગના ઉપચારને સુખ જાણવું અને શુદ્ધાત્મ
 સંયમમાંહે દુઃખ જાણવું, કારણને કાર્ય જાણવું અને કાર્યને કારણ
 જાણવું, અપવાદને ઉત્સર્ગ તથા ઉત્સર્ગને અપવાદ જાણવો, પુણ્ય
 પાપરૂપ શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામને ધર્મરૂપ શુદ્ધ પરિણામ જાણવો તથા શુદ્ધ
 જાવધર્મને પુણ્ય પાપરૂપ શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામ જાણવો, ઉન્માર્ગને માર્ગ અને
 શુદ્ધમાર્ગને ઉન્માર્ગ, આશ્રવને સંવર અને સંવરને આશ્રવ, વંધને
 અવંધ અને અવંધને વંધ, અકર્તાને કર્તા અને કર્તાને અકર્તા, અકા-
 રણને કારણ અને કારણને અકારણ, અકાર્યને કાર્ય અને કાર્યને
 અકાર્ય, અકારકને કારક તથા કારકને અકારક, અપ્રમાણને પ્રમાણ
 તથા પ્રમાણને અપ્રમાણ, કુનયને સુનય અને સુનયને કુનય, કુવચનને
 સુવચન અને સુવચનને કુવચન, સમજાણીને વિષમજાણી તથા વક્ર-
 જાણીને સમજાણી, ઝલટજાવને સુલટજાવ તથા સુલટજાવને ઝલટ-
 જાવ એ આદિ વિપર્યાસ વાસનાના અસંખ્યાત અધ્યવસાય (અતિ-
 પ્રાય) હે તે સર્વે જડમૂલથી ઝહેદિયે. મન વચન કાયા એ ત્રણે
 જોગો સદા અવ્રત અને વિષય કષાયમાં પ્રવર્તે હે એટલે તે રાતદિન
 સર્વે સમય પંચવિષય, પંચઅવ્રત તથા ચારકષાયથી નિવર્તતા નથી
 એવી દુષ્ટ એટલે આત્માને અનંત દુઃખ આપનારી અવિરતિ

૪૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવીશી.

પરિણતિ અનાદિથી લાગેલી છે તે દુષ્ટ પરિણતિ ટાલી
વિષયો અવ્રતાદિકથી નિવૃત્તિ લેઈ શુદ્ધાત્મજાવમાં પરમસ્થિરતા
સાધીએ. મૂલ ચાર કષાય અને કષાયના કારણરૂપનવ નોકષાય તેથી
આત્મઅંગ અને આત્મગુણો કષાય છે એટલે શોષાય છે તે કષાય
મેલથી ઉપજતી કસમલતાકે કલુષતા કાપીને વરપ્રધાન નિજ આત્મ
દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવમાં પરમશાંતિ અને પરમસમાધિ અને પરમસંતો-
ષરૂપ સમતા સેવિએ એટલે પરદ્રવ્યાદિકમાં અનાદિથી આપાપણું
માનેલું છે તે સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવમાંજ આપાપણાની બુદ્ધિ થાય
ત્યારેજ પરમ સ્વતંત્ર શુદ્ધ શાંતિ તુષ્ટિ થાય ॥ ૧ ॥

જંબૂને હો ઝરતે જિનરાજ કે, નવમા અતિત ચોવીશીયે ॥
જસ નામે હો પ્રગટે ગુણ રાસિ કે, ધ્યાને શિવ સુખ વિલસીયે ॥
અપરાધી હો જે તુજથી દૂર કે, ઝૂરિ ઝ્રમણ દુઃખના ધણી ॥
તે માટે હો તુજ સેવા રંગ કે, હોજો એ ઇચ્છા ધણી ॥ ૨ ॥

અર્થ:—આ જંબુદ્વીપના દક્ષિણ ઝરતમાં અતિત ચોવીશીમાં નવમા
દામોદર સ્વામી નામે તીર્થંકર થયા જેનું નામ સાંજલતાં અને જેનાં
વચન હૃદયમાં ધારતાં જ્ઞાનાદિક ક્ષાંત્યાદિક અનંત શુદ્ધાત્મગુણ જથો
પ્રગટ થાય અને જેના ધ્યાનથી એટલે દામોદર સ્વામીએ જે ધ્યાન
કહ્યું અને જે ધ્યાન શિવસુખ માટે બતાવ્યું તે ધ્યાન આદરિયે તો
ઉપદ્રવ રહિત શાશ્વત સહજ પરમાનંદ સુખવિલાસ પામીએ. તાહરી
આજ્ઞાથી જે વેગલા રહે છે તે તમારા તથા આત્મશુદ્ધતાના અને મો-
ક્ષમાર્ગના અપરાધી થઈ ઝવઝ્રમણ કરતા જારે અને ઘેહેરાં દુઃખ ઝોગ-
વવાના ધણી જાણવા તે માટે મહારે તો તમારી અખંડ આજ્ઞા સેવવામાં
રંગ રહેજો એજ માહરી પરમ જિજ્ઞાસા છે ॥ ૩ ॥

મરુધરમેં હો જિમ સુરતરુ લુંબકે, સાગરમેં પ્રવહણ સમો

॥ जवजमतां हो जविजन आधार के, प्रभु दरशन सुख अनुपमो ॥ आत्मनी हो जे शक्ति अनंतके, तेह स्वरूप पदे धर्या ॥ परिणामिक हो ज्ञानादिक धर्म के, स्वस्वकार्यपणे वर्या ॥ ३ ॥

अर्थ:—मारवाड देशमां कटपतरुनी लुंबो के० आम्रवृक्षनां झूमखां मलवां दूर्लभ तेम आ दुषमकाल पांचमा आरामां ताहरां अनंत ज्ञान अनंत न्याय अने परम दयामयी वचन पर्यायोनी लुंबो मलवी घणा लोकोने दूर्लभ जाणवी अने हमने प्रभुत्व पुण्य पसाए प्रभुवचननो लाज थयो ते आश्चर्य जेवुं जाणी चित्तमां आनंद अने उद्वास पामिए ठिए. एटले जर समुद्रमां झोलां खाताने जेम द्रढ प्रवहण आवी मले तम हमे पण संसार समुद्रमां सूबकीओ खाताने ताहरा स्याद्वाद वचनरूप द्रढ जहाज आवी मल्युं ते पण परमानंदनुंज कारण ठे. जवजमण करता जवि जीवोने ताहरोज आधार ठे अथवा ताहरां प्ररूपेलां शुरू वचन प्ररूपकनो आधार ठे पण ताहरी जे आझाथी उलटा दुर्मतीओना वचन आधारे वर्ते ठे तेने तो जेमां मिथ्यात अज्ञान अने कषाय रूप खारुं पाणी जखुं ठे एहवा जवसमुद्रमां प्रत्यक्षपणे सूबता देखीए ठीए. ताहरी आझामां रहेवुं एज ताहरुं दर्शन. तेथी जे सुख पामीए तेने संसारीक उपचरित सुखनी उपमा लागी शके नहीं. प्रभुजी तमे आत्मानी अनंत शक्ति पूर्ण एर्याये स्वस्वरूपपदे धारण करी अने तमे ज्ञानादिक निज आत्म अनंत धर्मना परिणामी थया एटले कारकचक्र जे उलटुं फरतुं हतुं ते पलटी सुलटयुं एटले ज्ञान दर्शन चरणादिक आत्मीक अनंतगुणो सहज स्वतंत्रताए अन्य कारण विना अने प्रयास विना सर्वे समय धमधोकार आप आपणा कार्यमां लाग्या एटले पर परिणामीकतानो अंश मात्र क्यां रहे? अर्थात् नज रहे ॥ ३ ॥

४४ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अविनाशी हो जे आत्मानंद के, पूर्ण अखंड स्वप्नावनो ॥
निज गुणनो हो जे वर्तन धर्म के, सहज विलासी दावनो ॥
तस जोगी हो तुं जिनवर देव के, त्यागी सर्व विज्ञावनो ॥
श्रुतज्ञानी हो न कही शके सर्व के, महिमा तूज प्रज्ञावनो ॥४

अर्थ:-प्रभुजी अविनाशी अत्यंतिक स्वतंत्रिक परम अने पूर्ण
अखंड आत्मीक स्वप्नावे मग्न हो. तमारा सर्वे स्व गुणो आप आपेणी कार्य-
मांसकल समय वर्त्ते ठे ते सहज स्वप्नाव विलासनो दाव तमारे आव्यो
ठे. ते शुद्ध ज्ञावनाज तमे जोगी हो अने सर्वे विज्ञावना त्यागी हो.
आठे कर्मने जीती वरप्रधान ज्ञान दर्शन गुणे देदिप्यमान हो. पूर्ण
श्रुतज्ञानी पण तमारा गुणादि प्रज्ञावनो महिमा कहि शके नहीं ॥ ४ ॥

निःकामी हो निकषाई नाथके, साथ होजो नित तुम
तणो ॥ तुम आणा हो आराधन शुद्धके, साधुं हुं साधकपणो ॥
वीतरागथी हो जे राग विशुद्धके, तेहीज जवजय वारणो ॥
जिनचंद्रनी हो जे जक्ति एकत्वके, देवचंद्र पद कारणो ॥ ५

अर्थ:-प्रभुजी कोईपण पुद्गल वस्तुना कामी नथी एटले कषाय
तो शानो होय? अर्थात् नज होय. प्रभुजीनो साथ एटले प्रभुजी
प्रमाणे हमे पण परगुण कामना रहित अने कषाय रहित
सदा रहिए एहवो सदा हमारे साथ होजो अथवा सिद्धक्षेत्रमां
हमारे तमारो नित्य स्थिर साथ होजो. हमने शिवमार्गमां प्रेरनारा
माटे अमारा नाथ अने प्रभुजी हमने कही गया के शुद्ध सिद्धमां
आवो तेज तमारां वचन सफल थजो. ए माटे तमारी शुद्ध आणा
आराधी शुद्ध साधकपणो साधी आत्मसिद्धता पामुं. वीतराग देवथी
इहलोकादि इच्छा रहित विशुद्ध राग तेज जवजयथी ठोकावनारो ठे.
एहवा सामान्यजिनोमां चंद्रमा समान तीर्थकर देवनी जक्तिमां
एकत्वपणुं तेज देवमां चंद्रमा समान सिद्धिपदनुं कारण जाणवुं ॥५ ॥

संपूर्ण.

॥ अथ दशम श्री सुतेज जिन स्तवन ॥

अति रुमीरे (२) जिनजीनी थिरतां अति रुमी ॥ ए आंकणी ॥

सकल प्रदेश अनंती, गुण पर्याय शक्ति महंती लाल ॥
अ० ॥ तसु रमणे अनुभववन्ती, पर रमणे जे न रमन्ती लाल
॥ अति० ॥ १ ॥

अर्थः—दशमा श्री सुतेज स्वामीनी शुद्धात्म स्वभावमां स्वतंत्रताएं
अकंपता निश्चलता निराकुलता रूप परम थिरता अति रुंडी सोहा-
मणी ठे. सर्वे प्रदेशे सर्व गुणोना पूर्ण पर्यायनी अनंत महंत सत्ता
परम अचल वीर्यपणे सर्वे समकाले सकल स्वकार्यपणे वर्तवा ठतां
पण थिरथोन्न ठे. ते ज्ञानादिक स्वगुण अनंत पर्यायमां प्रभुजीनुं
रमण तेथी अनुभववन्ती के० ते सर्वे शक्ति सकल समय अनुभव
युक्त ठे पण पुद्गलादिक परगुणने अनुभवती जोगवती नथी एटले
परगुणमां रमती नथी केमके चेतनामां स्वगुण जोग स्वप्रदेशे अस्ति-
त्त्वपणे ठे अने अन्यक्षेत्री परगुण जोगनो स्वप्रदेशे अभाव तेथी
स्वप्रदेशे परगुण जोगनुं नास्तित्व ठे ॥ १ ॥

उत्पाद व्यये पलटंती, ध्रुव शक्ति त्रीपदी संती लाल ॥
॥ अ० ॥ उत्पादे उत्पतमंती, पूरव परिणति व्ययपंती
लाल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—शक्ति उत्पाद व्ययपणे पलटे ठे ते ठतां पण ध्रुव ठे. शक्ति
ते उत्पाद व्यय ध्रुव एम त्रीपदी सहित होय जो उत्पाद न होय तो
नवा नवा समय नवा नवा पर्याय उर्द्धताए आवे तेनुं जाणवा आचर-
वादि कार्य थाय नहीं, अने व्यय न होय तो अतितकाल प्रवृत्तिनुं
जाणवा देखवादि कार्य वर्तमानपणे जणाय पण अतितपणे न जणाय
वली जो ध्रुव न होय तो पर्यायनो उत्पाद व्यय थतां अव्ययना ठती

૪૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

પર્યાયની સત્તાનો નાશ થાય પણ દ્રવ્યના ઠતી પર્યાયનોજ આવી-
ર્જાવપણે અને તિરોજાવપણે તથા ઠતીપણે અને સામર્થ્યપણે તથા અગુરુ
લઘુની હાણીવૃદ્ધિપણે એ આદિ અનેક પ્રકારે ઉત્પાદ્ વ્યય થયાં
કરે છે પણ સત્તા તો સદા સદ્જાવપણે ધ્રુવ રહે છે તેજ માટે ગ્રંથોમાં
કહ્યું છે કે:—“ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ યુક્તં સત્ લક્ષણં દ્રવ્યં” એટલે
ઉત્પાદ્ વ્યય અને ધ્રુવ તેજ દ્રવ્યનું સત્ લક્ષણ છે. સત્ લક્ષણ વિના
દ્રવ્યની સત્તા શાને કહિયે ? જેમ સોનાની સત્તા વડે મુગટ આદિ કાર્ય
પર્યાયનો ઉત્પાદ્ થાય છે અને કુંડલ આદિ પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય થાય
છે અને મુગટ કુંડલ આદિ અનેક પર્યાય રૂપ કાર્ય થવાની સત્તા
સુવર્ણ દ્રવ્યમાં ધ્રુવપણે રહે છે એ પ્રમાણે ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ
જાણવો. જો એમ ન હોય તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું રહે નહીં. ઠતી
પર્યાયોનો જનક દ્રવ્ય છે એટલે ઠતી પર્યાયોને આવીર્જાવપણે દ્રવ્ય
જન્મ આપે છે (ઉપજાવે છે) એટલે એક સમયનું કાર્ય કરી તેજ
ઠતી.પર્યાયોને પોતામાં તિરોજાવપણે સમાવે છે (દ્રવે છે) એટલે
પર્યાયોને આવીર્જાવ અને તિરોજાવપણે ઉપજાવવું, અને રાખવું તેજ
દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું છે. તાહરી થિરતા નવે પર્યાયે ઉત્પત્તીવંત છે અને
પૂર્વ પર્યાયે વ્યયવંત છે એટલે પરિણતિમાં પરાવર્તન ધર્મ છે તેથી પૂર્વ
પૂર્વે પરિણતિ વ્યય થઈ નવા નવા સમય નવિ નવિ પરિણતિ પરિ-
ણમ્યા કરે ઇમજ સર્વે સમય સત્તા ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ થયાં કરે એટલે
કોઈ સમય ઉત્પાદ્નો પણ નાશ નથી વ્યયનો પણ નાશ નથી અને
ધ્રુવતાનો પણ નાશ નથી માટે ત્રણે પ્રકારે પણ સ્વજાવ ચલાયમાન
નથી પણ થિર છે એટલે થિરતાજ પૂર્વ પરિણતિ રૂપથી પલટી નવિ
પરિણતિ રૂપ ઉપજે છે અને સત્તાય ધ્રુવજ છે. માટે થિરતાનો ઉત્પાદ્
વ્યય ધ્રુવ જાણવો એમ તમારું સ્વરૂપ મહા આશ્ચર્યકારી છે ॥ ૧ ॥

નવ નવ ઉપયોગે નવલી, ગુણ ઠતિથી તે નિત અચલી

बाल ॥ अ० ॥ परद्रव्ये जे नवि गमणी, क्षेत्रांतरमांहि न
रमणी बाल ॥ अ० ॥ ३ ॥

अर्थः—एज थिरता नवे समये नवा उपयोगे थाय अथवा नवि
परिणतिए परिणमे माटे नवि कहीए पण एज सत्ता गुणवतीपणे
नित्य अने अचल कहीए एज थिर सत्ता कोई काले पण स्वक्षेत्र
ढोमीने परक्षेत्रे कदापी जाय नहीं अने परक्षेत्रे जई परगुण पर्या-
यमां रमे नहीं पण स्थिरपणे स्वक्षेत्रे रहि स्वकाले स्वजावीक अनंत
पर्यायमां रमे. जेम लुणनी खाराश लुणना स्वप्रदेश ढोमीने अन्य द्रव्य
क्षेत्रे जाय नहि तेम जाणवुं ॥ ३ ॥

अतिशय योगे नवि दीपे, परभाव जणी नवि ठीपे बाल ॥
अ० ॥ निज तत्त्व रसे जे लीनी, बीजे किणही नवि कीनी
बाल ॥ अ० ॥ ४ ॥

अर्थः—ताहरी शुद्ध अने थिर सत्ता ते स्वप्रभावेज देदिप्यमान
हे एटले दीपती दीपावती हे पण अतिशय योगे एटले कांई पुद्गल
अतिशय रूप पर योगे दीपती नथी. वली पर भावना योगे ठानी
पण रहेती नथी जेम शाकमां घणी जातनो मसालो नांखीए तेमां
लुणनी खाराश पर योगे ठानी रहेती नथी पण पोतानी व्यक्ति
देखामेज हे तेम प्रभुजीनी थिर सत्ता परयोगे पण रुपी
रहेती नथी ते सत्ता शुद्धात्म तत्त्वमां लयलीन हे शुद्धात्म तत्त्वथी
सदा अचेद हे जूदी पकती नथी. चेतनादिक द्रव्यना अनंत
लक्षणनी स्थिरता कोई अन्य पुरुष ब्रह्मादिकनी करेली नथी
तेम कोई शंकरादिक अन्य पुरुष विनाश करवा समर्थ नथी वली
विष्णु आदि अन्य पुरुष तमारी सत्ताने राखी शके तेम नथी पण
तमारी थिर सत्ताना रक्षक ग्राहक व्यापक अने कर्ता ज्ञोक्तादि तमे
पोतेज ठो एटले कोईनी सत्ताना कोई अन्य द्रव्य ग्राहक व्यापक

૪૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

રક્ષક કર્તા જોક્તાદિ નથી. એમ સમ્યક્ પ્રકારે સત્તાની સ્થિરતા જાણવી ॥ ૪ ॥

સંગ્રહ નયથી જે અનાદિ, પણ એવંચૂતે સાદિ લાલ ॥
અ. ॥ જેદને વહુમાને પ્રાણી, પામે નિજ ગુણ સહનાણી
લાલ ॥ અ. ॥ ૫ ॥

અર્થ:-સંગ્રહ નયથી સત્તા અનાદિથી શુદ્ધ અને થીર છે પણ જ્યારે શુદ્ધ થીરતા પ્રગટ થઈ ત્યારે તે એવંચૂતનયથી સાદિ કહીએ. તે થીર શુદ્ધ સત્તાનું વહુમાન જે જીવે કરે તે પોતાની થીર અને શુદ્ધ સત્તાનું અહિંસા (સ્થાનક) પામે એટલે પ્રજુજીની શુદ્ધ સત્તા ધ્યાતો જીવે પોતાની શુદ્ધ સત્તા સ્થાનક પામે ॥ ૫ ॥

થિરતાથી થિરતા વાધે, સાધક નિજ પ્રજુતા સાધે ॥
॥ લાલ ॥ અ. ॥ પ્રજુ ગુણને રંગે રમતા, તે પામે અવિચલ
સમતા ॥ લાલ ॥ અ. ॥ ૬ ॥

અર્થ:-શુદ્ધ સત્તામાં અંતરમુદ્ધર્ત માત્ર ઉપયોગ થીર કરીએ તો તે સાદિઅનંત શુદ્ધ સત્તામાં થીરતાનું કારણ થાય છે. જેમ ઘડના વીજથી ઘડની વૃદ્ધિ થાય વલી અગ્નિ અંશથી મહા અગ્નિ પ્રગટ થાય તેમ કર્મવીજથી કર્મની વૃદ્ધિ અને રાગ વીજથી રાગની વૃદ્ધિ, જ્ઞાન અંશથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અને દર્શન અંશથી દર્શન વૃદ્ધિ અને તેમજ થિરતાએ થીરતા અંશ વધારવાથી પરમ થીરતા પામીએ. માટે આત્મશક્તિ વડે અશુદ્ધતાના અંશ નાશ કરવા અને શુદ્ધતાના અંશથી પૂર્ણ શુદ્ધતા વધારી પરમ શુદ્ધ થીરતા પ્રગટ કરી પરમ થીરતાના અનંત પરમાનંદ વિલાસી થવું એ ઉપદેશ છે. એમજ મોહાજિલાષી જીવ સાધકપણું આદરી પોતાની પરમ શુદ્ધ થીરતાની પ્રજુતા સાધે એમ જિનેશ્વરના પરમ શુદ્ધ થીર ગુણોમાં પોતાની પરિણતિ રમાવવાનાં અવિચલ શુદ્ધ થીર સમતા પામી પરમ સિદ્ધતા પામે ॥ ૬ ॥

निज तेजे जेह सुतेजा, जे सेवे धरि बहु हेजा लाव ॥
॥ अ० ॥ शुद्धालंबन जे प्रभु ध्यावे, ते देवचंद्र पद पावे
लाव ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—प्रभुजी पोताने तेजे करी परम तेजवंत ठे एहवा प्रभुने जे
बहु हितधारी पूर्ण प्रेम प्रतिते सेवे अने शुद्ध आलंबन प्रभुने जे
ध्याय ते देवमां चंद्रमा समान परमात्म पद पामे ॥ ७ ॥

॥ अथ एकादशम श्री स्वामीप्रभोजिन स्तवन ॥

रहो रहो रहो रहो बालहा ॥ ए देशी ॥

नमि नमि नमि नमि वीनवुं, सुगुणा स्वामी जिणंद
नाथरे ॥ हेय सकल जाणग तुमे, प्रभुजी ज्ञान दिणंद
नाथरे ॥ नमि० ॥ १ ॥

अर्थः—हूं निज शुद्ध गुण विरह आतुरताए मोक्षाचिन्ताधी थई
वारंवार श्री सुगुणवान् स्वामीप्रभु नामा अगीआरमा तीर्थकरने नाम
स्थापना द्रव्य अने ज्ञाव एम चारे निक्षेपे तथा द्रव्य क्षेत्र काल
अने ज्ञाव तथा मन वचन काया अने शुद्ध उपयोग परिणामे नमस्कार
करीने एटले पर द्रव्यमां अहंपणानुं तथा माहरी बुद्धिनुं अजिमान
ढोकी अरज करूं तुं के प्रभुजी तमे तो अनंत शुद्धात्म गुण पर्यायमां
स्वामी ठो तेथी परम पुरुष ठो अने स्वपर त्रीकालवर्ती अनंत हेयनां
जाणग पासग ठो तेथी ज्ञान दर्शन रूप सूर्य ठो ॥ १ ॥

वर्तमान ए जीवनी, एहवी परिणति केम नाथरे ॥ जाणुं
हेय विज्ञावने, पिण नवि बूटे प्रेम नाथरे ॥ नमि० ॥ २ ॥

अर्थः—हे नाथ ! वर्तमान माहारा सरखा जीवनी एहवी परिणति
केम ? हूं जाणुं तुं के विज्ञाव महा अपाय, दुःखदाता, जवत्रमण अने
परतंत्रता वधारनार अने ज्ञान दर्शनादि अनंत आत्म गुणोनी हाणी

५० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

करनार माटे हेय-तजवा लायक ठे छतां पण ए उपरथी प्रेम केम बूटतो नथी ? ॥ १ ॥

पर परिणति रस रंगता, पर ग्राहकता जाव नाथरे ॥
पर करता परजोगता, श्यो थयो एह स्वजाव नाथरे ॥
॥ नमि० ॥ ३ ॥

अर्थ:-अथिर परतंत्र अने जगत् जीवोनी एंठ आपणी ईच्छाए वत्ते पण नहीं, आपणी ईच्छाए रहे पण नहीं वली अनेक प्रकारे चपलता करावनारी एहवी निंदवा लायक पुद्गल परिणतिमां चित्त रींजे ठे-रस लागे ठे वली ते परपरिणतिने ग्रहण करवानो वली ते मांहे चित्तने व्यापवानो तथा तेने संग्रह करवानो तथा तेने जोगववानो तथा तेने निपजाववा आदि हमारो जाव केम थयो अने केम थाय ठे ? ॥३॥

विषय कषाय अशुद्धता, न घटे ए निरधार नाथरे । तो पण वंबू तेदने, किम तरिए संसार नाथरे ॥ नमि० ॥ ४ ॥

अर्थ:-वली विषयो अने कषायो आत्म अंगने, आत्म गुणोने अशुद्ध करवावाला ते माहरे अंशमात्र आदरवा न घटे तो शुं सुख जाणी आदरीए ? वली क्यारे ए दुःख देता नथी के आदरीए ? तो ए आदरवा न घटे ए निरधार ठे तो पण माहुरा सरखा तेने ईछे ठे तो संसारथी केम तरीए ? ॥ ४ ॥

मिथ्या अविरति प्रमुखने, नियमा जाणुं दोष नाथरे ॥
नंदू गरदूं वली वली, पण ते पामे संतोष नाथरे ॥ नमि० ५ ॥

अर्थ:-वली अज्ञान मिथ्यात्व अविरति प्रमाद कषाय अने पुद्गल योग ते निश्चय दोष के० दुःखदाता जाणुं हुं तेथी तेने नंदू हुं अने वली गुरू समक्षे विशेषे नंदू हुं एम ठतां पण एहवा दुःखदाई परिणामो राखी संतोष मानुं हुं ए केवी चूल ठे ? ॥ ५ ॥

अंतरंग पर रमणता, टलश्ये किश्ये उपाय नाथरे ॥ आणा
आराधन विना, किम गुण सिद्धि आय नाथ रे ॥ नमि० ॥ ६

अर्थः—ए आदि अनेक प्रकारनुं अंतरंग पर रमण ते कया प्रकारे
टलशे ? अने ए अंतरंग पर रमण जे न ढोडे ते ताहरी आझा अने
मोक्षमार्गनो आराधक न थाय अने आणा आराधन विना झा-
नादिक शुद्धात्म गुणोनी सिद्धि केम थाय ? ॥६॥

हवे जिन वचन प्रसंगथी, जाणी साधक नीति नाथ रे ॥
शुद्ध साध्य रुचीपणे, करिए साधन रीति नाथ रे ॥ न० ॥ ७

अर्थः—हवे प्रभुवचन प्रसंग थयो तेथी साधकता नीति के० न्याय
जाण्यो तेथी शुद्ध साध्य रुचिपणे साधनरीतिए प्रवर्तिए एटले
ज्ञान गुणे करीने शुद्ध साध्य जाणीए, दर्शनगुणे करीने शुद्ध साध्य
निश्चय करिए—देखीए, चरणगुणे करी शुद्ध साध्य आचरण सेवीए
अने वीर्यगुणे करीने शुद्ध साधकतामां बल फोरवीए, प्रीती
शुद्ध साध्यमां अने शुद्ध साध्य दर्शवनारमां करीए, सकल पर
कामना तजी शुद्ध साध्य सिद्ध करवाना कामी थईए, सुखनी
आशा अने विश्वास शुद्ध साध्य सिद्धिमांज राखीए, शुद्ध
साध्य सिद्धि विना सुख नथी एम प्रतित करीए, शुद्ध साध्य
शिवाय अन्य वस्तुथी प्रेम ढोमी शुद्ध साध्यमांज प्रेम राखीए,
बुद्धि मन वचन काया ए सर्वे शुद्ध साध्य सिद्ध करवामां राखीए-
वापरीए एम अंतरंग अनेक परपद रमण ठे ते ढोमी शुद्ध साध्य
मांहे रंगे चित्त रमावीए तोज ए अनादि कालनो दुष्ट विजाव शत्रु
नाश पामे. काचे जरोसे सहज शत्रु पण पाढो हवतो नथी तो अ-
नादि कालनो मोह शत्रु सहजे केम पाढो हवे ? तो विजाव
नाश करवामां पूरे पूरुं पुरुष पराक्रम फोरवीए पण पोतानुं पराक्रम
शत्रुओना ताबे करीए नहीं अने विजाव नाश करवामांज वापरिए
तो कर्मशत्रुथी जय वरिए ॥ ७ ॥

૫૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત-સ્તવન ચોવિશી.

જાવન રમણ પ્રજૂ ગુણે, યોગ ગુણી આધીન નાથરે ॥ રાગ
તે જિન ગુણ રંગમેં, પ્રજુ દીઠાં રતિ પીન નાથરે ॥ નમિ ૦ ॥ ૬

અર્થ:-પરબ્રહ્મની જાવનાઠોડી પ્રજુના શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ ગુણની જાવના
રાખીએ, પર પરિણતિ રમણ ઠોડી પ્રજુના શુદ્ધાત્મ ગુણ પરિણતિમાં
રમણ કરીએ વલી મન વચન કાય યોગ પુદ્ગલ કાર્યથી રોકી પ્રજુ
આધિન કરીએ એટલે પ્રજુજીએ સંયમ કાર્યાદિમાં યોગ વાપરવા
કહ્યા ત્યાંજ વાપરિએ. રાગ પણ પુદ્ગલ પરિણતિનો ઠોડી જિન ગુણ
રંગે કરિએ અને પુદ્ગલીક વિષયોમાં અજ્ઞાન વશે રતિ માનીએ
ભિયે તે અજ્ઞાન ઠોડી પ્રજુ દિઠાં પુષ્ટ રતિ કરીએ ॥ ૬ ॥

હેતૂ પલટાવી સવે, જોડ્યા ગુણિ ગુણ જક્તિ નાથરે ॥ તેહ
પ્રશસ્તપણે રમ્યા, સાધે આતમ શક્તિ નાથરે ॥ નમિ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-ઈન્દ્રિયો મન વચન કાયા અને રાગાદિ કર્મબંધના હેતુ
પલટાવીને વ્યક્ત ગુણી અરિહંત દેવના ચરણકમલમાં જોડીએ કે
સ્વજાવાચરણમાં જોડીએ એટલે અરિહંતની આજ્ઞા સેવવી તે ગુણજક્તિજ
હે તે મન વચન બુદ્ધિ રાગાદિ આત્માને અપ્રશસ્તકે અહિતકારી પણે
હતા તે પલટીને અરિહંતની આજ્ઞા સેવવામાં ગુણી ગુણ જક્તિપણે
જોડ્યા એટલે તે સર્વે આત્મ હિતકારીપણે-પ્રશસ્તપણે રમ્યા તેજ
શુદ્ધાત્મ શક્તિ સાધે ॥ ૭ ॥

ધન તનુ મન વચના સવે, જોડ્યા સ્વામી પાય નાથરે ॥
બાધક કારણ વારતાં, સાધન કારણ થાય નાથરે ॥ ન ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-ધન તન મન વચન બુદ્ધિ આદિ સર્વેશક્તિ સ્વામિના ચરણ-
કમલમાં અર્પણ કરીએ સોંપીએ એટલે સ્વામીએ બતાવેલા સ્વજાવા-
ચરણમાં જોડીએ. એમ જે જે બાધકતાનાં કારણ હતાં તે વારવાથી
સાધકતાનાં કારણ થાય. ઉક્તંચ આચારાંગે “ જે આસઘા તે પરિ-
સઘા જે પરિસઘા તે આસઘા ” એટલે કર્ત્તાને અશુદ્ધ કાર્ય પરિણામે

જે જે આશ્રવનાં કારણ હતાં તે શુદ્ધ કાર્ય પરિણામી થયે સંવરનાં કારણ થાય. અને શુદ્ધ કાર્ય પરિણામે જે જે સંવરનાં કારણ હતાં તે અશુદ્ધ કાર્ય પરિણામી થયે આશ્રવનાં કારણ થાય માટે કારણ પદ કર્ત્તાના વશમાં હે એમ જાણી શુદ્ધ સાધ્ય સિદ્ધિ કાર્ય પરિણામી થઈ આશ્રવનાં કારણ પલટાવી સંવરનાં કારણો કરવાં એ ઉત્તમ માર્ગ હે ૧૦

આત્મતા પલટાવતાં, પ્રગટે સંવર રૂપ નાથરે ॥ સ્વસ્વરૂપ રસી કરે, પુરણાનંદ અનૂપ નાથરે ॥ નમિ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—પર પરિણતિમાં આત્મતા માની હે તે જ્ઞેદજ્ઞાને સ્વપર લક્ષણ જિજ્ઞાસી જાણી સ્વદ્રવ્યાદિકમાં આત્મતા માનીએ. સ્વદ્રવ્યાદિકમાં કારણ કારક કાર્ય જાણવે માનવે આદરવે આશ્રવ નાશ થઈ સંવર રૂપ પ્રગટે. જે જીવ શુદ્ધ સિદ્ધ સમ સ્વરૂપ રસીયો થયો તે સ્વરૂપ રસી પૂર્ણ અનંત અનુપમ આનંદ પ્રગટ કરે ॥ ૧૧ ॥

વિષય કષાય હર ટલે, અમૃત થાયે એમ નાથરે ॥ જે પ્રસિદ્ધ રૂચી હુવે, તો પ્રજ્ઞુ સેવા ધરી પ્રેમ નાથરે ॥ નમિ૦ ૧૨

અર્થ:—એમ વિષય કષાય રૂપ હર કે૦ જેર ટલી અમૃત થાય અથવા વિષય કષાય રૂપ હર કે૦ લત-ટેવ ટલી સંવર રૂપ અમૃત પ્રગટ થાય. જે પ્રસિદ્ધપણે શુદ્ધ સાધ્ય સિદ્ધ કરવા રૂચિવંત હોય તે તીર્થકરોની આજ્ઞા સેવવામાં પ્રેમ પ્રતિત રાખે ॥ ૧૨ ॥

કારણ રંગી કાર્યને, સાધે અવસર પામિ નાથરે ॥ દેવચંદ્ર જિનરાજની, સેવ્રા શિવસુખ ધામ નાથરે ॥ નમિ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—આત્મ સિદ્ધિનાં કારણ પરમેશ્વરના વચનમાં જેને રંગ લાગ્યો તે અવસર પામી અવશ્ય કાર્ય સિદ્ધ કરે. દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન દેવાધિદેવ સ્વામીપ્રજ્ઞુની આણાનું સેવન તે શિવસુખનું સ્થાનક હે ॥ ૧૩ ॥ સંપૂર્ણ.

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય. દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ અથઃદ્વાદશમ શ્રી મુનિસુવ્રત જિન સ્તવન ॥

॥ નમણી સ્વમણી ને મન ગમણી ॥ એ દેશી ॥

દિઠો દરિશણ શ્રી પ્રજુજીનો, સાચે રાગે મનસું જીનો
જસુ રાગે નિરાગી થાયે, તેહની જ્ઞાતિ કોને ન સુદાયે ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—કેવલજ્ઞાન દર્શનાદિ અનંત લક્ષ્મીવંત અનંત શુદ્ધ પ્રજુ-
તાના ધણી મુનિસુવ્રત સ્વામી નામા બારમા તીર્થકરનું દર્શન દિલુંકે
પ્રજુએ જીવાદિ નવ પદાર્થાદિ અનેક શુદ્ધ તત્વો દર્શાવ્યા છે તે જેને
દર્શ્યા રૂપ્યા પ્રતિત થઈ તેને દર્શન થયું કહીએ. એ દર્શન જેને થયું
તે પ્રજુ ગુણોમાં સાચા રાગે મનથી જીનો જેને રાગે વીતરાગ પદ
પામીએ તેની જ્ઞાતિ કોને ન ગમે ? અલબત્ત સુદ્ધ પુરુષોને તો પ્રજુ
આણા જ્ઞાતિ ગમેજ પણ પ્રજુ આજ્ઞાના ફલથી જે અજાણ છે તે તો
મૂઢપણામાંજ મુંઝાઈ રહ્યા છે. યતઃ “ નાણાઈસુ, ગુણેસુ, અરિહંતાઈસુ
ધમ્મ રૂપેસુ ॥ ધમ્મોવગરણ સાહમ્મી, એસુ ધમ્મહં જો ય ગુણ રાગો ॥
સો સુપસઠો રાગો, ધમ્મ સંયોગ કારણો ગુણદો ॥ પઢમં કાયદ્વો સો,
પત્ત ગુણે સ્વર્ણં તં સર્વં ” ॥ ૧ ॥

પુદ્ગલ આશા રાગી અનેરા, તસુ પાસે કુણ સ્વાયે ફેરા ॥
જસુ જગતે નિર્જય પદ લહિએ, તેહની સેવામાં થિર રહિયે ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—જે દેવપણા વિના દેવ અને ગુરૂપણા વિના ગુરૂ કહેવાય છે
અને પુદ્ગલ પરિણતિના જીસારી એવા અન્ય જીવોની અને પુદ્ગલ
પરિણતિની આશા રાખે છે તો તે જીસારી પાસે જીવ માગનારા તેની
પાસે હમેશા વાસ્તે ? કયું સુખ ? અને કયો ગુણ લેવા ફેરા સ્વાઈએ ? જેની
જ્ઞાતિ નિર્જય નિરાકુલ શુદ્ધ સ્વતંત્ર શિવપદ પામીએ તેજ વીત-
રાગની આજ્ઞા સેવામાં થિર રહિએ. તેમની આજ્ઞા અને સેવાથી
ચલાયમાન થઈ બહિરાત્મ જાવમાં ન જઈએ ॥ ૨ ॥

रागी सेवकथी जे राचे, बाह्य जक्ति देखीने माचे ॥ जसु
गुण दाऊ तृष्णा आंचे, तेहनो सुजस चतुर किम वाचे ॥३॥

अर्थ:-रागी ठतां देव तथा गुरु कहेवाता एहवा देव तथा गुरु पोताना
सेवकोनी बाह्य जक्ति देखीने तेउं उपर खुशी थाय ठे, माचे ठे, मग्न
थाय ठे पण ते कहेवाता देव तथा गुरुना ज्ञानादि' दांत्यादि गुण
रूप धन ते जोग तृष्णाआंचे दाखे ठे तेनो जस चतुर पुरुषो केम
बोले ? जे पोतेज आत्म धन हीण ठे ते बीजा जव्य पुरुषोने आत्म धने
धनवंत केम करी शके ? अर्थात् नज करी शके. माटे माहरे तो
अचिंत्य आत्मीक धननो दातार प्रभु तुंज एक हुं ॥ ३ ॥

पूरण ब्रह्मने पूर्णानंदी, दर्शन ज्ञान चरण रस कंदी
सकल विज्ञाव प्रसंग अफंदी, तेह देव समरस मकरंदी ॥४॥

अर्थ:-प्रभु अठार हजार चेदे अब्रह्म तजो पूर्ण शुद्ध ब्रह्म रूप
सिद्ध पद पाम्या छो तेथी अनंत स्वतंत्र पर्याये परम पूर्ण आनंद
जोगी ठो अने दर्शन ज्ञान चरणानंद स्वादना मूल ठो अने सकल
विज्ञाव प्रसंगथी फंद रहित अफंदी ठो माटे हे देव ! तमेज पूर्ण
समज्ञाव वडे ज्ञानादि स्वगुणनो रस स्वाद लेवावाला ठो ॥ ४ ॥

तेहनी जक्ति जवजय जाजे, निगुण पिण गुणशक्ति गाजे
दास जाव प्रभुताने आपे, अंतरंग कलिमल सवि कापे ॥५॥

अर्थ:-एहवा देवनी जक्ति जव जयनी कापवावाली ठे. निश्चयथी
प्रभु कोई अन्य द्रव्यने गुण दोष करता नथी पण व्यवहार नयथी
शुद्ध नये देशना आपी अनेक जवि जीवोने संसार समुद्रथी पार
उतारे ठे अने सम्यक्ज्ञान दर्शन चारित्र आपे ठे एम अनेक
जविने गुण करे ठे तेथी गुण करवानी शक्तिए करी गाजे ठे. एहवा
प्रभुनी आज्ञा सेववा रूप दास जाव जे आदरे ते स्वतंत्र आत्म
शुद्धता रूप अनंत प्रभुता पामे अने अंतरंगमां रह्यो जे कलुषता

૫૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ત્રોવિશી.

ઝપજાવનાર અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને કષાયાદિ વિજ્ઞાવતા રૂપ મેલ તેને કાપે ॥ ૫ ॥

અધ્યાતમ સુખ કારણ પૂરા, સ્વસ્વજ્ઞાવ અનુજૂતિ સનૂરો।
તસુ ગુણ વલગી ચેતના કીજે, પરમ મહોદય શુદ્ધ લહીજે॥૬

અર્થ:-શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામી આત્મ અધિકાર રાજ્ય-સુખ પ્રાપ્તિનું પૂર્ણ પુષ્ટ કારણ છે. શુદ્ધ આત્મ સ્વરૂપ અણજાણતા જીવ પોતાનો આત્મોક અધિકાર જાણે નહીં તેથી પુદ્ગલ દ્રવ્ય પર્યાયને પોતે અને પોતાના જાણી માની તેના અધિકારી પોતે થઈ અથિર અને પરતંત્ર પુદ્ગલનું કર્તા ચોક્કા ગ્રાહક વ્યાપક રક્ષકપ્રણું પોતામાં માની બેઠા છે. તે પુદ્ગલો આપણા રાક્ષ્યા રહે નહીં, કક્ષ્યા થાય નહીં વલી પર ક્ષેત્રી પદાર્થો ઝોગવી શકાય નહીં વલી લેવાય નહીં એમ અણહોતું થાય નહિ તેથી તેમાં લેદ કરી કરી તેના વિનાશ પોતાનો વિનાશ આદિ વિપર્યાસ વાસના થઈ રહિ છે તેથી જન્મ મરણાદિક અનંત દુઃખ ઝોગવે છે પણ જ્યારે પ્રજુ વચને આત્મા પોતાનો આત્મીક અધિકાર જાણે ત્યારેજ સકલ કલેશથી મુક્ત થાય અને આત્મ-અધિકારનું અત્યંતીક સ્વતંત્ર સહજ સુખ પામે. તો તે અધ્યાત્મીક સુખના દાતાર તો પ્રજુ અને પ્રજુ આણાના શુદ્ધ પ્રેરક છે તે સિવાય અન્ય કોઈ નથી માટે પરમ અને પૂર્ણ ઝપકારી પ્રજુજી તમેજ છે. જેમ કોઈ પુરુષ પરઘર પરવસ્તુ પર સ્ત્રી આદિકનો અધિકારી નથી અને પરઘર-સ્ત્રી વસ્તુ આદિકનો અધિકારી પોતાને માની તે પરવસ્તુને આદરે તો તે સુખી થાય નહીં અને દુઃખી થાય પણ જ્યારે પોતાની ઘર-સ્ત્રી આદિ વસ્તુનો અધિકારી પોતાને જાણે માને આદરે ત્યારેજ દુઃખ મટે અને સુખ થાય તેમ આત્મા અન્ય વસ્તુનો અધિકારી નહીં બતાં પોતાને અન્ય વસ્તુનો અધિકારી જાણી માની આદરે તો તે દુઃખી રહે પણ સુખી થાય નહીં. જ્યારે પોતાનો અધિકાર જેવો છે તેહનો જાણી માની આદરે તોજ સકલ દુઃખથી નિવર્તી અને પરમા-

नंदनी प्राप्ति थाय अने प्रभुजी तो निज ज्ञानादि रिझिना अनुभव
जोगमां सदा तृप्त-मग्न हो महा तेजवंत हो. आपणी चेतना प्रभुना
ज्ञानादिक निर्मल गुणे बलगी राखीए एटले ज्ञानचेतना प्रगट थाय.
चेतना अनादिथो कर्मफलचेतनापणे अने कर्मचेतनापणे परिणमेली
बलगेली हे. ज्यांसुधी चेतना, कर्मफलचेतनापणे एटले उदय आ-
वेला शुभाशुभ कर्म फलमां राग द्वेषपणे परिणमे हे तथा योग क्रिया
प्रवर्त्तीथीज सुख उपजे हे एम जाणी क्रिया परिणाममां कर्मचेतना
पणे वर्त्ते हे त्यांसुधी स्वरूप ज्ञानमां लागती बलगती नथी पण
ज्यारे प्रभुना परम निर्मल ज्ञानादि गुणे बलगे त्यारे शुद्धात्म स्वजा-
वमां आनंद जाणी शुद्धात्म स्वजावमां थिर रहेवा ज्ञानचेतनापणे
परिणमे. माटे आपणी चेतना प्रभु गुणे रसीली करीए एटलेज शुद्ध
स्वगुण रसी थाय. एम परम महोदय के केवलज्ञानादि अनंत स्वगुण
निर्मल पूर्ण व्यक्ति पामीए ॥ ६ ॥

मुनिसुव्रत प्रभु प्रभुता लीना, आत्म संपत्ति जासन
पीना ॥ आणा रंगे चित्त धरीजे, देवचंद्र पद शीघ्र वरीजे ॥ ७ ॥

अर्थ:—जे जीव मुनिसुव्रत स्वामीनी पूर्ण प्रभुता जाणी आश्चर्य
पास्या के अहो ! प्रभुजीतुं परमज्ञान परमदर्शन परम थिरताए शुद्ध
स्वपर्याय रम्यमांहे रमण अने परम अचल स्वतंत्र अबाधित वीर्य.
एम अनंत गुणोनी शुद्धतानो परमानंद जाणी चित्त लीन थयुं
तेनेज निजात्म शुद्ध संपदानुं पुष्ट जासन थयुं. ए माटे तीर्थकरोनी
आज्ञामां रंगे चित्त थिर करीए तोज देवचंद्र मुनि कहे हे. के
शुद्धात्मपद उतावसुं पामीए ॥ ७ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ त्रयोदशम श्री सुमतिजिन स्तवन ॥

॥ कान्हेयालाल ए देशी ॥

प्रभुसुखं इत्थं विनवुरे लाल, मुज विजाव दुःखरीतरे

૫૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સાહવિયાલાલ । તિન કાલના ફેયનીરે લાલ, જાણો ઘે સહુ
નીતિરે સાહવિયાલાલ ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—તેરમા શ્રી સુમતિ જિન પ્રજુથી હું એવી અરજ કરું હું કે
મેં તાહરાં વચન જાણા આદર્યા પહેલાં પુદ્ગલોમાં આપાપણું મानी
મહા વિજ્ઞાવ દ્રઢ પરિણામ વાંઘ્યા તે પરિણામનો વેગ તાહરાં વચન
જાણ્યા બતાં આજસુધી મટતો નથી અને તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ
અને કપાયાદિથી પરતંત્રતા વિગેરે વહુ દુઃખ ષોગવું હું તે માહરોજ
આદરેલો વિજ્ઞાવ દુઃખ ત્રાસ આપ્યાં કરે છે અને હે સાહેવ ! તમે તો
સકલ દ્રવ્યની ત્રિકાલ પરિણતિની નીતિ જાણો ઘે એટલે પંચાસ્તિ-
કાય અને કાલ સકલફેયની નીતિ અને રીતિ જાણો ઘે ॥ ૧ ॥

ફેય જ્ઞાનસ્યું નવિ મિલેરે લાલ, જ્ઞાન ન જાયે એ
તથ્યરે ॥ સા૦ ॥ પ્રાપ્ત અપ્રાપ્તમેયનેરે લાલ, જાણો જે જિમ
જથ્યરે ॥ સા૦ ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—જે જે દ્રવ્યના જે જે સ્વજ્ઞાવ અને જેટલા જેટલા ગુણપર્યાય
હોય તે તેમજ રહે વલી પર્યાય ક્રમવર્તીએ ઊર્જતાએ આવે વલી તેનું
અવિતલ્ય જેમ હોય તેમ થાય અને ઉદ્યમ પણ અવિતલ્ય પ્રમાણે
વને અને જે જે કાલે જે જે યોગ સંજવ છે તે તેમ વને એમ પંચ
સમવાય મહ્યાં કાર્ય થાય એમાં કાંઈ શંકા નથી. એમાંથી કાંઈ પણ
એકાંતતા તે મિથ્યાત છે. ફેય જ્ઞાન સાથે મલી એકમેક થાય નહીં,
જ્ઞાન ફેય ક્ષેત્રે જાય નહીં અને ફેયપણ જ્ઞાન ક્ષેત્રે આવે
નહીં. જેમ દર્પણમાં જે પદાર્થો જાસે છે તે પદાર્થો દર્પણ
સાથે એકમેક થઈ જતા નથી, દર્પણ દર્પણ રૂપે અને પદાર્થ
પદાર્થ રૂપે રહે છે તેમ જ્ઞાન જ્ઞાન રૂપે અને ફેય ફેય રૂપે રહે છે એ
મર્યાદા છે. પ્રજુજી તમે દૂર આકાશ ક્ષેત્રે રહ્યા અપ્રાપ્તમેય ફેયને
અને એક આકાશ ક્ષેત્રે રહ્યા સ્વપર પ્રાપ્તમેય ફેયને, તથા વર્તમાન

काले वर्त्तता प्राप्त अप्राप्तमेव ज्ञेयने अने अतित अनागते वर्त्तता
अप्राप्तमेव ज्ञेयने क्षेत्री अने काली दूर अने निकट एटले अ-
प्राप्त अने प्राप्तमेव ज्ञेयने जे जेम ठे ते तेम समकाले अशेषपणे
जाणो ठो एटले कोई पण ज्ञेय एहवो नथी के तमारी ज्ञायकतामां
न जासे ॥ २ ॥

वृत्ति परजाय जे ज्ञाननारे लाल, ते तो नवि पलटायरे ॥
सा० ॥ ज्ञेयनी नवनव वर्त्तनारे लाल, सवि जाणे असहायरे
॥ सा० ॥ प्र० ॥ ३ ॥

अर्थः—ज्ञानना अविज्ञानी वृत्ति पर्यायमांथी कोई पर्याय कोई
काले पण नाश थाय नहीं अने तेज अविज्ञानी वृत्ति पर्यायो वृत्तिपणे
रहिने सामर्थ्यपणे आवे ठे पण अवृत्तिपणे यता नथी एटले वृत्ति-
पणानो नाश नथी; मात्र तिरो अने आवीर्त्तावे थयां जाय. ज्ञेयोनी
नवे नवे समय नवि नवि वर्त्तना थाय ते अन्य द्रव्यनी सहाय विना
अने प्रयासविना जणाय देखाय ॥ ३ ॥

धर्मादिक सहु द्रव्यनारे लाल, प्राप्त जणी सहकार रे ॥
साहि० ॥ रसनादिक गुण वर्त्ततारे लाल, निज क्षेत्रे ते धाररे
॥ सा० ॥ प्र० ॥ ४ ॥

अर्थः—धर्मादिक अजीव द्रव्य प्राप्त थयाने सहायकारी ठे एटले
धर्मास्तिकायना जे प्रदेशमां गति परिणामी जीव पुद्गल आवी प्राप्त
थाय तेनेज ते गतिसहाय आपे, अधर्मास्तिकायना जे प्रदेशमां
स्थिति परिणामी जीव पुद्गल आवी प्राप्त थाय तेनेज
ते स्थिर सहाय आपे, आकाशना जे प्रदेशमां जीव पुद्गल
आवी प्राप्त थाय मले तेनेज ते अवकाशदान आपे पण
अन्य प्रदेशे रह्याने आपे नहीं, वली चार अंश स्निग्ध के
रुद्ध व्यक्तिमां जे पुद्गल परमाणु होय ते तेज क्षेत्रमां तेथी बे

६० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतिरुत स्तवन चोविशी.

अंश न्यून के अधिक स्निग्ध रुक्ष गुण व्यक्तिवाला अन्य पुद्गल परमाणु आवी प्राप्त थाय तो तेनी साथे ते मले पण अन्य आकाश क्षेत्रे रहेला स्निग्ध के रुक्ष बे अंश न्यून अधिक व्यक्तिवाला पुद्गल परमाणु अगर खंध साथे मले नहि अने कर्मणादि वर्गणा जीव प्रयोगे परिणमेलीजे आकाश क्षेत्रमां होय ते ते आकाश प्रदेशमां रहेली अन्य वर्गणा साथे मले. ए प्रमाणे धर्मास्तिकायादि चारे अजीव द्रव्यने अन्य प्रदेशे रहेलाने चलाववुं, थीर राखवुं, अवकाश आपवुं के मलवुं थतुं नथी. चक्षु तथा मन विना रसनादिक चार ईंद्रियोने व्यंजनावग्रह ठे एटले स्वादवाली वस्तु जीव प्रदेशने मले अने स्पर्शवाली वस्तु त्वचाते मले अने गंधना पुद्गल नाशीका अंदर घ्राणईंद्रियने मले—स्पर्शे अने शब्दना पुद्गल श्रोतईंद्रियरुप पडदाने मले—स्पर्शे तोज तेनो बोध थाय. ए पांचे ईंद्रियो दूर क्षेत्र विषयी कही ठे पण रसनादिक चार ईंद्रियोने तो ते विषयोना पुद्गल स्वक्षेत्रमां आवी मले तेनेज स्पर्शे ठे अने चक्षु ईंद्रियने तो पुद्गल पदार्थ उपर पकेलुं सूर्यादिनुं उद्योत किरण परावर्त्तन थई चक्षुमां आवेत्यारे बोध थाय ठे तेथी. तेने व्यंजनावग्रह कह्यो नथी पण उद्योत किरण वस्तु उपर पकी परावर्त्तन थई आंखमां आव्या विना तेनो बोध थतो नथी अने प्रभुजीना केवलज्ञानमां तो क्षेत्रे काले दूर निकटना पण रूपी अरूपी सर्वे पदार्थनो समकाले बोध थाय ठे ॥ ४ ॥

जाणग अजिलाषी नहिरे लाल, नवि प्रतिबिंबे झेयरे
॥ सा० ॥ कारक शक्ते जाणवुरे लाल, जाव अनंत
अमेयरे ॥ सा० ॥ प्रभु० ॥ ५ ॥

अर्थः—प्रभु परद्रव्यने जाणवाना अजिलाषी नथी अने अन्य ज्ञेयोनं प्रतिबिंब पण पोतानी ज्ञायकतामां पडतुं नथी पण जीवमां अनंत गुणोनां कारक चक्र आप आपणा कार्यपणे दर समय फरे ठे

તેમાં જ્ઞાન કારક ચક્રમાં નવા નવા સમયની નવિ નવિ જ્ઞેય પ્રવર્તી જ્ઞાયકતાનું સંપ્રદાન અને પૂર્વ જ્ઞેય પ્રવર્તી જ્ઞાયકતાનું અપાદાન સહજ સ્વજ્ઞાવે થયાં કરે અથવા પૂર્વ જ્ઞેય જ્ઞાયકતાનું અતિત જ્ઞાનપણે પરિણમવું અને વર્તમાન જ્ઞેયનું વર્તમાન જ્ઞાનપણે પરિણમવું તેથી સકલ જ્ઞેયોનો પરિણતિ વર્તી વર્તે છે અને વર્તશે એમ જાણે છે તથા જ્ઞેયોમાં આપ આપણા ગુણ પ્રવર્તીનું પરાવર્તન થવું અને જીવ દ્રવ્યમાં જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગ પ્રવર્તીનું પરાવર્તન થવું એમ સર્વે દ્રવ્યોનું અગુરૂલઘુ ચક્ર સમકાલે ફરે છે તેથી જાણગ પાસગપણું સકલ સમય નવિ નવિ પરિણતિ પરિણમે છે અને જાણગ પાસગપણું નવિ નવિ પરિણતિનું થાય તો રમણ પણ નવા નવા પર્યાયનું થાય અને વીર્ય પણ નવિ નવિ પર્યાય પ્રવર્તી એ થયું તેથી વીર્ય પણ નવું ઉપજ્યું કહેવાય એમ અનંતા ગુણો નવિ નવિ પરિણતિ પરિણમે છે તેથી જાણવું પણ કારક શક્તિ વડે અનંત જાવનું અમેયપણે (અમાપ) પણે છે. જેમ સૂર્યને એહવો અજિ-પ્રાય નથી કે પૃથ્વીના પદાર્થો જેમ પ્રવર્તે તેમ હું પ્રકાશ કરું પણ સૂર્યના ઉદ્યોતમાં પૃથ્વીના સર્વે પદાર્થો જેમ જેમ પ્રવર્તે તેમ તેમ જાણે છે તે વિષે સૂર્યને પણ પ્રયાસ કે અજિલાષ નથી પણ સહજ સ્વજ્ઞાવે પ્રવર્તે છે તેમ પ્રજુજીના જ્ઞાનાદિ ગુણો વિના અજિલાષે અને વિના પ્રયાસે પ્રવર્તે છે ॥ ૫ ॥

તેહ જ્ઞાન સત્તા ઓકેરે લાલ, ન જણાયે નિજ તત્ત્વરે ॥
॥ સા ૦ ॥ રુચિ પણ તેહવિ નવિ વધેરે લાલ, એ અમ મોહ મહત્ત્વરે ॥ સા ૦ ॥ પ્રજુ ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—એહવાજ જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણો હમારી સત્તામાં છે તો પણ હમારું શુદ્ધ તત્ત્વ જણાતું નથી અને તે તત્ત્વ જાણવા માટે પૂર્ણ રુચિ પણ વધતી નથી એ હમારે મોહ અને મમતાનું મહાત્મ્ય છે ॥ ૬ ॥

મુજ જ્ઞાયકતા પર રસીરે લાલ, પર તૃણાણ તસરે

૬૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સાહિવિ૦ ॥ તે સમતા રસ અનુન્નવેરે લાલ, સુમતિ સેવન
વ્યાપ્તરે ॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—માહરી જ્ઞાયકતા અનાદિ કાલથી પુદ્ગલ પરિણતિની
રસીલી થઈલી છે અને તે પુદ્ગલ પરિણતિ અધિર પરતંત્ર વિનાશીક
તેથી તેની તૃષ્ણા તપી રહેલી છે અને પુદ્ગલ પરિણતિમાંજ તત્ત્વ
સાર માનેલો છે પણ માહરી જ્ઞાયકતા માહરા ડબ્બ ક્ષેત્ર કાલ અને
જાવમાં તત્ત્વ જાણી સંતોષ અને તૃપ્તિ વાલી થાય તો તે સમતા રસ
અનુન્નવે. તે તો સુમતિ જિન સ્વામીએ સુમતિ સેવવા આદરવાની
બતાવી તેમાં વ્યાપે તોજ બને ॥ ૭ ॥

બાધકતા પલટાવવારે લાલ, નાથ ઋક્તિ આધારે ॥ સા૦ ॥
પ્રજુ ગુણ રંગી ચેતનારે લાલ, એહીજ જીવન સારે ॥ સા૦ ॥
॥ પ્ર૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—હમારી અનાદિની બાધક જાવે પરિણમેલી આત્મ પરિણ-
તિને પલટાવી સાધક જાવમાં લાવવા તુમ સરખા પ્રજુતાવંતની આણા
સેવવી એજ હમારે પરમ પુષ્ટ આધાર છે. એ માટે ચેતના પ્રજુ ગુણ રંગી
કરવી એજ આ વાતનું જીવન અને સાર છે ॥ ૮ ॥

અમૃતાનુષ્ટાને રહ્યોરે લાલ, અમૃત ક્રિયાને ઉપાયરે ॥
॥ સા૦ ॥ દેવચંદ્ર રંગે રમેરે લાલ, તે સુમતિ દેવ પસાયરે
॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—અમૃત અનુષ્ટાનને આશ્રયે અમૃત ઉપજે. દેવચંદ્ર મુનિ કહે
છે કે જબ્બ જીવો શુદ્ધાત્મ તત્ત્વમાં રમે તે સુમતિ દેવનોજ પસાય
જાણવો ॥ ૯ ॥

સંપૂર્ણ.

॥ अथ चउदशम श्री शिवगति जिन स्तवन ॥

आंरा मेहेला उपर मेह झबुके वीझली हो लाव ॥ ए देशी ॥

शिवगति जिनवर देव सेव आ दोहिखी हो लाव ॥

॥से० ॥ पर परिणति परित्याग करे तसु सोहिखी हो लाव ॥

॥करे० ॥ आश्रव सर्व निवारि जेह संवर वरेहो लाव ॥जेह०

जे जिन आणा लीन पीन सेवन करे हो लाव ॥पीन० ॥ १

अर्थः—शिवगति नामा चौदमा तीर्थकरनी सेवा ते अति दोहिलो
हे. हमो संसारी जीव मिथ्यात्व अविरति प्रमाद कषाय जोगचप-
लता वशे जे जे मार्गे चालीए ठिये ते अशिव मार्ग हे एटले कल्याण-
कारी मार्ग नथी. जे अशिव मार्गे प्रवर्त्ते ते वंछित सुख पामे नहि अने
दुःखी रहे पण जेने शिवगती के० शिव चाल हे एहवा जिनवर
देवनी आज्ञा सेववी ते परम दूर्लभ हे पण पर परिणतिने जे रूडी
रीते त्यागे—दूर करे तेने ए सेवा सुलभ हे. जे जीव सत्तावन्न प्रकारे
अथवा तो अनेक प्रकारे आश्रव तजी संवरवंत आय तेज पुरुष जिन
आज्ञामां परम लीन अई पुष्टपणे जिन आज्ञा सेवे. अनेक प्रकारे
आश्रव कह्यो पण ते परवस्तुना राग रूप एक अशुद्ध उपयोगमांज
समाय हे अने द्वेष ते तो राग होय तोज उपजे. उक्तंच “ पर दब्ब
रउ बझझई, विरउ मुंचेई अछ कम्मेहिं, एसो जिण उवएसो, समा-
सउ बंध मोखस्स ” ॥ १ ॥

वीतराग गुण राग जक्ति रुची नैगमे होलाव ॥ ज० ॥

यथाप्रवृत्ति जव्य जीव नय संग्रह रमे हो लाव० ॥ नय ॥

अमृत क्रिया विधि युक्त वचन आचारथी होलाव ॥

॥ वचन० ॥ मोक्षार्थी जिन जक्ति करे व्यवहारथी होलावः

॥ करे० ॥ २॥

૬૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:—મોક્ષાર્થી જીવ જિન જ્ઞાતિ તથા સાધન વ્યવહાર સાત નયે કરી કરે તે કહિયે બિયે.

(૧) વીતરાગના ગુણોનો રાગ અને વીતરાગની આજ્ઞા સેવવાની રુચિ તે નૈગમ નયે જ્ઞાતિ કહીયે.

(૨) જ્યારે જ્ઞાન જીવ ઢેલું યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરે ત્યારે સંગ્રહ નયે જ્ઞાતિ કહીયે. એ કરણમાં સત્તાપણે જિન પ્રરૂપિત તત્ત્વનો અજિલાષી જીવ છે.

(૩) જિન વચનમાં જે આચાર ક્રિયા અનુષ્ઠાન સેવવાનું કહ્યું તે વિષ ગરલ અને અન્યોન્ય અનુષ્ઠાન ત્યાગી મોક્ષાર્થી જીવ જ્ઞાનાદિ શ્રુત વાચના, પૃચ્છના, પરિચ્છેદના, અનુપ્રેક્ષા, ધર્મકથા તથા વિનય વૈયાવચ્છાદિ આત્મ શુદ્ધતાને તદ્દેતુ ક્રિયા અને શુક્લધ્યાન રૂપ અમૃત ક્રિયા વિધિને સેવે તે વ્યવહાર નયે જ્ઞાતિ કહીયે ॥ ૨ ॥

ગુણ પ્રાગ્જ્ઞાવી કાર્ય તણે કારણપણે હો લાલ ॥ તણે ॥
રત્નત્રયિ પરિણામ તે રુજુસૂત્રે જણે હો લાલ ॥ તે રુજુ ॥
જે ગુણ પ્રગટ થયો નિજ નિજ કારજ કરે હો લાલ કે ॥
નિજ ॥ સાધક જાવે યુક્ત શબ્દ નયે તે ધરે હો લાલ ॥
શબ્દ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—(૪) જ્ઞાનાદિ અનંત આત્મ ગુણો શુદ્ધ પ્રગટ કરવા રૂપ કાર્યનો પરિણામી થયો જીવ તેમુખ્ય શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિના પરિણામ કરે તે રુજુસૂત્ર નયે જ્ઞાતિ કહીયે (૫) જ્ઞાનાદિક શુદ્ધાત્મ ગુણ જે જે અંશે પ્રગટ થઈ આપ આપણું કાર્ય શુદ્ધ પ્રગટપણે કરવા લાગે અને સર્વે ગુણો પૂર્ણ પ્રગટ કરવાનો સાધક જાવ આદરે તે શબ્દ નયે સેવા જ્ઞાતિ કહીયે ॥ ૩ ॥

પોતે ગુણ પયાય પ્રગટપણે કાર્યતા હો લાલ ॥ પ્ર ॥

जणे थाए जाव ताव संजिरूढता हो लाव ॥ तौं ० ॥
संपुरण निज जाव स्वकारय कीजते हो लाव ॥ स्व ० ॥
शुद्धातम निज रूप तणे रस लीजते हो लाव ॥ त ० ॥ ४ ॥

अर्थ:—(६) केवलज्ञान केवलदर्शन यथाख्यात्चारित्रि अने परम
अचल वीर्यगुणो अने पर्यायो प्रगटपणे आपआपणुं कार्य करे ते
त्यांथीज ज्यांसुधी अव्याबाध अक्षयस्थिति अटलअवगाहना अने
अगुरुलघु ए चार गुणोना अंशो अघाती कर्म वशे ज्यांसुधी पूर्ण
प्रगट कस्या नथी त्यांसुधी समजिरूढ नये सेवा कहिए (७) शैलेसी
करणना ठेह्वा समय आठे गुणोना सर्व अंश प्रगट निर्मल कस्या अने
ते मुख्य आठ गुण शिवाय अनंता गुणोना पूर्ण अंश प्रगट थया
अने ते सर्वे गुणो आपआपणुं कार्य पूर्ण पर्याये पूर्ण पदे करवा
लाग्या त्यारे एवंभूत नये सेवा थई एटले चौदमा गुणठाणाना चरम
समये एवंभूतनये सेवा जाणवी. ए स्थानके पूर्ण आत्म शुद्ध पर्यायनो
लाज ले ठे त्यां एवंभूतनये सेवा थई जाणवी सेवानुं फल सेवा साथे मलेज
ठे पण कालांतरनो वायदो नथी. कोई कहेके—सेवानुं फल तो ते जे
अथवा जवांतरे पण फले ठे तेने कहिए के शुद्ध उपयोगवने शुद्ध कर्म
दल बंधाय ते अनुक्रमे उदय आवे पण अहींआं तो शुद्धतांनी वांत ठे
अने शुद्धतामां आत्मगुण प्रगट थयानो आनंद ते तो तरतकाल
आवे ठे अने उंचा गुणठाणानुं कारण थाय ठे. जेम सूर्य
जग्यो के तेज वखते अंधकार नाठो अने उद्योत थयो तेनो आनंद
तेज वखत आव्यो तेम अहींआं अशुद्धता नाठी अने शुद्धता प्रगट
थई ते अशुद्धतानुं दुःख गयुं अने शुद्धतानो आनंद आव्यो एमांहे
कालक्रमनुं जोर नथी ॥ ४ ॥

उत्सर्गे एवंभूत ते फलने नीपने हो लाव ॥ तौं ० ॥
निसंगी परमातम रंगथी ते बने हो लाव के ॥ रं ० ॥

૬૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સહજ અનંત અત્યંત મહંત સુખે જાયા હો લાલ ॥મ૦ ॥

અવિનાશી અવિકાર અપાર ગુણે વસ્યા હો લાલ ॥ અ૦ ॥ ૫

અર્થ:-ચૌદમા ગુણઠાણાના અંતે પૂર્ણ ગુણપર્યાય પ્રગટ કર્યા અને તેનું ફલ લીધું તે ઉત્સર્ગે એવંચૂતનયે સેવા થઈ. એવા નિસંગી પરમાત્મ જાવમાં રંગ રાખવાથી એ સેવા વને. પ્રજુજી સહજ સ્વજાવી અંત રહિત અનંત સુખે જરપૂર મહંત હો વલી વિનાશ રહિત વિકાર રહિત અથાહ ગુણ વસ્યા હો ॥ ૫ ॥

જે પ્રવૃત્તિ જવ મૂલ હેદ ઉપાય જે હો લાલ ॥ હે૦ ॥

પ્રજુ ગુણ રાગે રક્ત થાય શિવદાય તે હો લાલ ॥ થા૦ ॥

અંશ થકી સરવંશ વિશુદ્ધપણું ઠવે હો લાલ ॥ વિ૦ ॥

શુકલ બીજ શશિ રેહ તેહ પૂરણ હુવે હો લાલ ॥ તેહ૦ ॥ ૬

અર્થ:-આત્મ સ્વરૂપના અજ્ઞાન અને મિથ્યાત્વ રાગાદિકવડે જે પ્રવૃત્તિ તે જવત્રમણનું મૂલ હે અને પ્રજુના શુદ્ધ ગુણોમાં રાગે રક્ત થવું તેજ જવ ત્રમણનું મૂલ હેદવાનો મૂખ્ય ઉપાય હે તથા સકલ ઉપદ્રવનો નાશ કરનાર આખર શિવદાયી થાય હે એટલે પ્રજુ ગુણ રાગ રૂપ શુદ્ધ ઉપયોગ તે શુદ્ધ ઉપયોગનું પરમ કારણ હે અને શુદ્ધ ઉપયોગે મુક્તિ હે. અંશ થકી સર્વાંશ વિશુદ્ધતા પ્રગટે એટલે નૈગમનયથી જે વીતરાગની આજ્ઞા સેવવાની રુચી કહી તે વિશુદ્ધતાના અંશ હે અને વિશુદ્ધતામાં ગર્જિત શુદ્ધતા હે તે વિશુદ્ધતા સાથે ગર્જિત શુદ્ધતા વધતે વધતે એવંચૂતનયે પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટે જેમ વીજનો ચંદ્રમા ઝગ્યા પઠી દિને દિને કલા વધતે વધતે પૂનમે પૂર્ણ સોલે કલાએ પ્રગટ થાય તેમ નૈગમ સેવાથી વિશુદ્ધતા અને ગર્જિત શુદ્ધતા શરૂ થઈ તે તે વધતે વધતે ચૌદમે ગુણઠાણે એવંચૂતનયે પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટે ॥ ૬ ॥

તિમ પ્રજુથી શુચિ રાગ કરે વીતરાગતા હો લાલ ॥ કરે૦ ॥

गुण एकत्वे आय स्वगुण प्राग्भावता हो लाव ॥ स्वगुण०॥

देवचंद्र जिनचंद्र सेवा मांहि रहो हो लाव ॥ सेवा० ॥

अव्याबाध अगाध आत्म सुख संग्रहो हो लाव ॥ आ०॥७

अर्थः—तेम प्रभुथी पवित्र राग ते आखर पूर्ण वीतरागतां प्रगट करे. प्रभुना निर्मल गुणनुं एकत्व ध्यान करवाथो परिणति आत्म गुणथी एकता पामी पूर्ण गुण प्रगटे. एम देवोमां चंद्रमा संमान. एवा शिवगति साहेबनी सेवामां रही आत्मिक अनंत अव्याबाध अगाध सुखने सादिअनंतकाल सुधी जोगवो—राखो ॥ ७ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ पंचदशम श्री आस्तागजिन स्तवन ॥

॥ मन मोह्युं अमारुं प्रभु गुणे ॥ ए देशी ॥

करो साचा रंग जिनेश्वरु, संसार विरंग सहू अन्यरे ॥

सुरपति नरपति संपदा, ते तो दुर्गंधी कदन्नरे ॥ करो० ॥ १

अर्थः—हे ! शाश्वत सुख अजिलाषी जव्यो ! तमो आस्ताग स्वामीना वचने अने आस्ताग स्वामीना गुणोमां साचो रंग करो. संसार विरंग के० संसारना अनेक प्रकारना जे धन विषय सन्मान आयुष्य कुटुंबादि तेमां मिथ्या दशाए रंग लागे ते पण ते सर्वे विपरित रंग ते अने आत्मक्षेत्रथी न्यारो विनाशीक जय जरेलो परतंत्र पूर्वापर क्लेश युक्त ते. देवोना पति ईद्रो अने मनुष्योना पति चक्री राजाड आदिनी संपदा जे अश्व गज स्त्री आदि ते तो जगत् जीवनी एंठ, दुर्गंधीक अने सडेल्यां अनाज जेवी, विव्हलता करावनार, पाप-कारी दीनता युक्त ते पण तेमां मोह मदिरानी ठाके अंध धुंध थया जीवोने सुख जणाय ते पण परमार्थे ते रोग अने रोगना उपचार ते॥१

जिन आस्ताग गुण रस रमी, चल विषय विकार विरूप रे ॥
विण समकित मते अजिलखे, जिणे चारव्यो शुद्ध स्वरूपरे ॥

૬૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ ક૦ ॥ ૨ ॥ નિજ ગુણ ચિંતન રસ રમ્યા, તસુ ક્રોધ અન-
લનો તાપ રે ॥ નવિ વ્યાપે કાપે જવસ્થિતી, જિમ શીતને
અર્ક પ્રતાપરે ॥ ક૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-શ્રી આસ્તાગ જિન પોતાના જ્ઞાનાદિક અનંત શુદ્ધ ગુણમાં
રસીયા અને અલંકાર સમય સ્વતંત્રપણે રમણ કરવાવાલા હે. ચલાયમાન
વિષય વિકાર તે આસ્તાગ સ્વામીના ગુણથી જલદો દુઃખ અને ક્લેશ
રૂપ હે. જ્યાંસુધી સમ્યક્જ્ઞાન નથી ત્યાંસુધી મૂઢ જીવ એવા
વિષયરૂપ દુર્ગુણોનો અજિલાથી હોય પણ જેણે શુદ્ધ ગુણ સ્વરૂપનો
સ્વાદ ચાખ્યો તે તો નિજ શુદ્ધાત્મ ગુણ ચિંતન રસ જલમાં રમ્યા, તેને
ક્રોધાદિક કષાય અગ્નિનો તાપ કદાપિ વ્યાપે નહિ પણ તે જવસ્થિ-
તીને કાપે જેમ સૂર્યનો પ્રતાપ શીત કાપે હે તેમ જાણવું ॥ ૨ ॥ ૩ ॥

જિન ગુણ રંગી ચેતના, નવિ વાંધે અજિનવ કર્મરે ॥ ગુણ
રમણે નિજ ગુણ જલસે, તે આસ્વાદે નિજ ધર્મરે ॥ ક૦ ॥ ૪

અર્થ:-જે જીવ જિન ગુણોમાં રંગી થયો તે નવા કર્મ વંધ કરે
નહીં. જિન ગુણ રમણે પોતાના આત્મિક શુદ્ધ ગુણ જહ્વાસ પામે-પ્રગટ
થાય તેજ પોતાના જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિક ધર્મનો સ્વતંત્ર આનંદ લે ૪

પર ત્યાગી સગુણ એકત્વતા, રમતા જ્ઞાનાદિક જાવરે ॥
સ્વસ્વરૂપ ધ્યાતા થઈ, પામે શુચિ શાયક જાવરે ॥ કરો ॥ ૫

અર્થ:-જે પુરુષ પુદ્ગલ પરિણતિનું કર્તાપણું જોક્તાપણું રક્ષકપણું
ગ્રાહકપણું વ્યાપકપણું તથા રાગ દ્વેષ અને મમતા ત્યાગી સ્વસ્વરૂપ
ધ્યાને એકત્વ રહી જ્ઞાનાદિક રમ્ય રૂપમાં રમણ કરે તે પૂર્ણ સ્વસ્વ-
રૂપનો ધ્યાતા થઈ પવિત્ર અદ્ય ક્ષાયક જાવ પામે ॥ ૫ ॥

ગુણ કરણે નવ ગુણ પ્રગટતા, સત્તાગત રસ થીતી હેદ રે ॥
સંક્રમણે જડ્ય પ્રદેશથી, કરે નિર્જરા ટાલે હેદ રે ॥ કરો ॥ ૬

अर्थः—ज्ञानगुणना अविजागी ठती पर्याय रूप करणे वधतो वधतो अने नवो नवो ज्ञान गुण निर्मल प्रगट थाय तेम दर्शन चरणादि सर्वे गुणोना ठती पर्याय रूप करणे दर्शन चरणादिक गुणो पूर्ण पर्याये निर्मल प्रगटे अने सत्तागते ज्ञानावरण दर्शनावरण अने मोहनीय आदिना रस (अनुज्ञाग) अने स्थिति दल सहित छेदे अने प्रदेश उदयथी संक्रमण करी निर्झरा करे अने अज्ञान मिथ्यात्व कषाय तथा जन्म मरण जय शोकादिनो खेद टाले ॥ ६ ॥

सहज स्वरूप प्रकाशथी, थाए पूर्णानंद विलासरे ॥
देवचंद्र जिनराजनी, करज्यो सेवा सुख वासरे ॥ करो ॥ ७ ॥

अर्थः—सहज शुद्धात्म स्वरूप प्रकाश थावाथी स्वतंत्र अत्यंतिक पूर्णानंद विलास प्रगट थाय माटे देवचंद्र मुनि कहे ठे जिनराजनी सेवामां रही शुद्ध आत्म सत्ताभूमिमां स्वतंत्र सुखे वास करज्यो ॥ ७

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ षोडशम श्री नमिश्वर स्वामी जिन स्तवन ॥

॥ हो पीठ पंखीडा ॥ ए देशी ॥

जगत दिवाकर श्री नमिश्वर स्वामजो, तुज मुख दीठे
नाठी चूल अनादिनीरे लो ॥ जाग्यो सम्यग ज्ञान सुधारस
धामजो, ठांमी दुर्जय मिथ्यानींद प्रमादनीरे लो ॥ ज० ॥ १

अर्थः—जगत्मां ज्ञानरूप दिवाकर, अज्ञान अने मिथ्यात्व रूप अंधकार नाश करवावाला तथा सकल द्रव्यनी शुद्ध सत्ता प्रकाश-
वावाला श्री नमिश्वर स्वामी तमारुं मुख दीठे एटले तमारा वदन
कमलमांथी मेघ ध्वनी पेठे गर्जारव करती शुद्ध स्याद्वाद नयनी
देशना सांजलवाथी हमारी अनादिनी चूल नाठी अने सम्यक्ज्ञान
रूप अमृतनुं घर उघडयुं—जणायुं. के जेमांथी अनंत प्रकारनुं अमृत

૭૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

હમે પીણ દટલે હમારા અનાદિના મિથ્યાત્વાદિ અસાધ્ય રોગો જાય
અને જ્ઞાન અને અચલ સ્વતંત્ર વીર્યાદિની પરમ પુષ્ટિ થાય અને તેથી
હમારી દુઃખે તજાય ઇવી મિથ્યાત્વ અને પ્રમાદની નિંદ્રા હતી તે
હમે ઓડી ॥ ૧ ॥

સહજે પ્રગટ્યો નિજ પર જ્ઞાવ વિવેક જો, અંતર આતિમ
ઠહ્યો સાધન સાધવેરે લો ॥ સાધ્યાલંબી થઈ જ્ઞાયકતા ઠેક
જો, નિજ શુદ્ધ પરિણતિ થિર નિજ ધર્મ રસે ઠવેરે લો ॥જ૦૨

અર્થ:-શુદ્ધ નયે અમૃત સમાન તમારી વાણી જાણી આત્મ લક્ષણ
અનાત્મ લક્ષણ ચિત્ત ચિત્ત જાણી સહજે નિજ પરજ્ઞાવ વિવેક પ્રગટ
થયો અને બંધ માર્ગ મોક્ષ માર્ગ સંવર માર્ગ અને આશ્રવ માર્ગ એ
આદિ માર્ગ સાક્ષાત્ જાણ્યા. હે પ્રજ્ઞુજી ! તમારા વચનથી ઝલટા
અને દૂર રહેવાવાલા કુમતિપણે ચાલનાર અને ચલાવનારના જવ પ્રમણ
કરતાં કેવા હવાલ થશે ? તે વિચારતાં ચિત્તમાં ધ્રુજારો આવે ઠે વલી
તે કુમતિજ, ઉપકારીના હિતકારી વચનોથી દૂર રહે અને મોક્ષ
માર્ગમાં પ્રેરતાં ઝલટા કોપ કરે ઠે તેને શું કરીએ ? પણ હમારો
અંતર આત્મા તમારાં પરમ જ્ઞાન પરમ ન્યાય પરમ દયા જસ્યાં વચન
સાંજલી શુદ્ધ સાધ્ય જાણી સાધન સાધવામાં ઠેચ્યો એ પ્રજ્ઞુનો પરમ
ઉપકાર ઠે. હમારી જ્ઞાયકતા પરાલંબન તજી શુદ્ધ સાધ્ય આલંબને
ઠેક વલગી દટલે પ્રજ્ઞુની આણા આલંબનમાં પણ ટકી તેથી નિજ
પરિણતિ નિજ જ્ઞાનાદિક શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવિક આનંદમાં મગ્ન થઈ-રમવા
લાગી રહી ॥ ૨ ॥

ત્યાગીને સવિ પર પરિણતિ રસ રીંછ જો, જાગી ઠે નિજ
આત્મ અનુજવ ઈષ્ટતારે લો ॥ સહજે બુટી આશ્રવ જાવની
ચાલજો, જાલમ એ પ્રગટી સંવર શિષ્ટતારે લો ॥જ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—સકલ પુદ્ગલ પરિણતિ રસ રીંક ત્યાગીને આત્મ ગુણ અનુજવ અજ્યાસમાં ઈષ્ટપણું જાગ્યું તેથી સહજે અનાદિની આશ્રવ જાવની ચાલ—ટેવ હતી તે બુટી. એવી મહા જોરાવર સંવર જાવની શિષ્ટતા કે ૦ ઉત્તમ ચાલ પ્રગટ થઈ ॥ ૩ ॥

બંધના હેતુ જે જે પાપ સ્થાનજો, તે પ્રજુ જગતે પામ્યા પુષ્ટ પ્રશસ્તતારે લોલ ॥ ધ્યેય ગુણે વલગ્યો પૂરણ ઉપયોગ જો, તેહથી પામે ધ્યાતા ધ્યેય સમસ્તતારે લોલ ॥ જ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—બંધ હેતુ જે જે પાપનાં સ્થાનક હતાં તે પ્રજુ જક્ષિષ પલટી શુદ્ધાત્મ પુષ્ટ પ્રશસ્તપણે થયાં તે નીચે પ્રમાણે—

- (૧) પ્રાણાતિપાતપણે જે પરિણામ હતો તે પલટી દ્રવ્ય જાવ દયા પરિણામે પરિણમ્યો.
- (૨) અનૃત વચન પરિણામ હતો તે સત્ય અમૃષા પરિણામે પરિણમ્યો.
- (૩) અદત્ત ગ્રહણપણે પરિણામ તે શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ ગ્રાહકપણે પરિણમ્યો.
- (૪) પુદ્ગલ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય મથન રૂપ કુશિલ પરિણામ તે સ્વગુણ પર્યાય સમાધિ કામી સહજાનંદ રમણી થયો.
- (૫) પર ગ્રહણ રૂપ પરિગ્રહ પરિણામ તે શુદ્ધ સ્વગુણ પર્યાય ગ્રાહી થયો.
- (૬) ક્રોધ પરિણામ પલટી પરમ ક્રમા રૂપ થયો.
- (૭) માન પરિણામ મૃદુતા રૂપ થયો.
- (૮) માયા પરિણામ આર્યવ રૂપ થયો.
- (૯) લોભ પરિણામ મુક્તિ સંતોષ રૂપ થયો.
- (૧૦) રાગ પરિણામ વીતરાગતા રૂપ થયો.
- (૧૧) દેષ પરિણામ અદેષ રૂપ થયો.

७२ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

- (१२) क्लेश परिणाम अकलुष समाधि रूप थयो.
- (१३) अज्याख्यान परिणाम सुजाषित थयो.
- (१४) पैशुन्य परिणाम मिथ्यात्वादिक दूग्गुणाना ढिद्र मर्म जाणवा देखाकवावालो थयो.
- (१५) परपरिणतिमां रति अरति परिणाम हतो ते विरति निवृत्ति रूप थयो.
- (१६) पर जीवना अपवाद बोखवा रूपपरिणाम हतो ते विज्ञाव अपवाद बोखवा रूप परिणाम थयो.
- (१७) माया मृषा परिणाम—ते अमाय सत्य रूप थयो.
- (१८) मिथ्यात्व शब्द परिणाम हतो—ते सम्यक्त्व निःशब्द परिणाम थयो.

एम अढारे पाप स्थानक पलटो निस्पाप अवंधस्थानी थयां. अशुद्ध उपयोग निर्मल थई अनंत गुण पज्जवमयी सहज शुद्धात्म ध्येयमां पूर्ण अखंरुपदे लाग्यो—थिर थयो तेथी ध्याता ध्येयनी पूर्ण समाधि पाम्यो ॥ ४ ॥

जे अति दुस्तर जलधि समो संसारजो, ते गोपद सम कीधो प्रजु अवलंबनेरे लोख ॥ जिन आलंबनी निरालंबता पामे जो, तेणे हम रमशुं निज गुण शुध नंदनवनेरे लोख ॥ ज० ॥ ५ ॥

अर्थः—संसार समुद्र तरवो अति दुस्तर हतो ते जेम गायना पगलार्थी पृथ्वी उपर पफेला खाडमां जरायेलुं पाणी सहजे उलंघी जवाय तेम ते जवसमुद्र प्रजु आलंबने तरवो अति सुगम थयो. एम प्रजुना आलंबने जे वत्ते ते निरालंबपणुं पामे एटले ते पुरुषने कोई अन्य पुरुष के अन्य वस्तुनुं आलंबन लेवानी कदापी जरूर रहे

नहीं. ते माटे हमे प्रभु अवलंबने निराखंबता पामी निज शुद्ध गुण
नंदनवनमां आनंदे रमीशुं ॥ ५ ॥

साध्यादि निज प्रभुताने एकत्वजो, दायक जावे थाए
निज रत्नत्रयीरे लोल ॥ प्रत्याहारी धारे धारणा शुद्धजो,
तत्त्वानंदी पूर्ण समाधि लये मईरे लोल ॥ ज० ॥ ६ ॥

अर्थः—शुद्ध साध्य आदि निज प्रभुतामां एकत्व परिणामे रमे
एटले शुद्ध साध्य जाणी सिद्धि करवामां शुद्ध साधनाए निज प्रभुता
के० निज शक्तिमां एकत्वपणे थिर उपयोगे प्रवर्त्ते तेने पोताना
केवलज्ञान केवलदर्शन अने केवल चरणरमण दायकजावे थाय.
परजावथी परिणाम पावो वाली एटले प्रत्याहार करी शुद्ध ध्येयमां
धैर्यपणे धारणा राखे, वीर्य अचल राखी अमोल रहे ते तत्त्वानंदी
जीव पूर्ण समाधिमां लयलीन थाय एटले विकल्पे व्यापेलो उपयोग
शुद्ध अचल निज रूपमां लय पामी परम अचल समाधिमय रहे ॥ ६ ॥

अव्याबाध स्वगुणानी पूरण रीत जो, कर्त्ता जोक्ता जावे
रमणपणे धरेरे लोल ॥ सहज अकृत्रिम निर्मल ज्ञानानंदजो,
देवचंद्र एकत्वे सेवनथी वरेरे लोल ॥ ज० ॥ ७ ॥

अर्थः—अनंता गुणो अव्याबाधपणे राखवानी एज पूर्ण रीत ठे के
स्वगुण कर्त्ता जोक्तापणामां पोताना परिणामनुं रमण अखंड समय
एकत्वपणे धारे—राखे एटले देवमां चंद्रमा समान नमिश्वर स्वामीनी
सेवामां परिणाम एकत्वपणे राखवाथीज सहज स्वभाविक निर्मल
अनुपचरित ज्ञानानंद पामीए ॥ ७ ॥

॥ समाप्त ॥

૪૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

॥ અથ સપ્તદશમ શ્રી અનીલજિન સ્તવન ॥

॥ દેખો ગતિ દૈવનીરે ॥ ૧ દેશી ॥

સ્વારથ વિણુ ઝપગારતા રે, અદ્ભુત અતિશય રિદ્ધિ ॥
આત્મ સ્વરૂપ પ્રકાશતા રે, પૂરણ સહજ સમૃદ્ધિ ॥ અનીલ
જિન સેવીરે ॥ નાથ તુમારી જોમિ ન કો ત્રિહું લોકમેરે,
પ્રભુજી પરમ આધાર અઘો જીવિ થોકનેરે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હે અનીલનાથ સ્વામી ! સત્તરમા તીર્થપતિ તમે પોતાનો
સ્વાર્થ તો સિદ્ધ કસ્યો હે હવે હમારથી તમારે કાંઈ પણ સ્વાર્થ નથી
તે બતાં પણ તમે હમારા સરખા જીવો ઊપર પરોપકાર કરો હો
વલી અદ્ભુત અતિશયવંત હો. ઇટલે તમારા અપાયાપગમન
અતિશય વડે હમારાં પાપ દુરિત દુઃખ નાશ થાય હે વલી તમારા
વચનાતિશય વડે હમે હમારી જાણામાં તમારાં વચન સહજે સમજી
બિયે વલી તમારા પરમ જ્ઞાનાતિશય પસાયે હમોને અનાત્મથી જિન
શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન થાય હે વલી તમારા પૂજાતિશય પસાયે હમે
હમારા પૂજ્ય પરમપદને પામીએ એવી તમારી અતિશયાદિક તથા
અષ્ટ મહા પ્રાતિહાર્યાદિ તથા અંતરંગ કેવલજ્ઞાન દર્શનાદિકની
જાવ લક્ષ્મી હે વલી તમે શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપના પ્રકાશ કરવાવાલા પૂર્ણ
સહજ સમૃદ્ધિવંત હો માટે હમે અનીલ પ્રભુ તમોને સેવીએ. તમે
હમોને સંસાર દુઃખથી હોડાવવાવાલા હમારા નાથ હો. ત્રિલોકમાં ત્રણ
કાલે તમારી જોમીનો કોઈ અન્ય હેતુ કે ૦ ઝપગારી નથી તેથી
પ્રભુજી તમે થોક વંધ જીવિ જીવોને પરમ આધાર હો ॥ ૧ ॥

પરકારજ કરતા નહિરે, સેવ્યા પાર ન હેત ॥ જે સેવે તન-
મય થઈરે, તે લહે શીવ સંકેત ॥ અ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-પ્રભુજી તમે પરજીવ તથા પર પુદ્ગલ કાર્યના કર્તા નથી

અને તમને સેવનાર જાવિને નિશ્ચયથી તમે પાલવાવાલા કે રાખવાવાલા
કે પાર પમાડવાવાલા નથી પણ તમને જે તન્મય થઈ સેવે છે તેને તમે
જાણે સમશ્યા બંધ સલાહબંધ શિવ આપો એમ જણાય છે પણ તેની
સેવાનું તેજ પુરુષ શિવસુખ ફલ પામે છે એમાં કાંઈ શંકા નથી ॥ ૨ ॥

કરતા નિજ ગુણ વૃત્તિતારે, ગુણ પરિણતિ ઉપજોગ ॥
નિપ્રયાસ ગુણ વર્ત્તિતારે, નિત્ય સકલ ઉપયોગ ॥ અનીલ ૦ ૩

અર્થ:—પ્રજુજી તમે તો સકલ સમય વિના પ્રયાસે નિજ ગુણ
પ્રવૃત્તિના કર્તા હો અને તમારે સ્વગુણ પરિણતિનોજ સકલ સમય
ઉપજોગ છે, નિ:પ્રયાસે સહજે ગુણ વર્તે છે અને તેનો ઉપયોગ પણ
તમારે સકલ સમય અખંડ છે ॥ ૩ ॥

સેવ જ્ઞાતિ જોગી નહીંરે, ન કરે પરનો સહાય ॥ તુજ
ગુણ રંગી જ્ઞાતનારે, સહજે કારજ થાય ॥ અનીલ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—તમારી આજ્ઞા સેવવાવાલા તમારી સેવા જ્ઞાતિ કરે તેના
તમે જોગી નથી અને તમે પરની સહાય કરવાવાલા પણ નથી પણ
તાહરા જ્ઞાનાદિક ગુણોમાં રંગી થઈ તમારી આજ્ઞા સેવે તે જ્ઞાતોનાં
સહજે કાર્ય થાય ॥ ૪ ॥

કિરિયા કારણ કાર્યતારે, એક સમય સ્વાધીન ॥ વર્તે
પ્રતિ ગુણ સર્વદારે, તસુ અનુચ્ચવ લયલીન ॥ અનીલ ૦ ॥ ૫

અર્થ:—તમારે અનેક ગુણોના કાર્યની ક્રિયા કારણ અને કાર્યપણું
પ્રતિ ગુણોનું દરેક સમયમાં સમકાલે તમારે પોતાને સ્વાધીન છે તે
અનુચ્ચવ રસ સ્વાદમાં તમે લયલીન હો ॥ ૫ ॥

જ્ઞાયક લોકાલોકનારે, અનીલ પ્રજુ જિનરાય ॥ નિત્યા-
નંદ મયી સદારે, દેવચંદ્ર સુખદાય ॥ અનીલ ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—દેવચંદ્ર મુનિ કહે છે કે અનીલ પ્રજુ અગીઆરમા બારમા
અને તેરમા ગુણઠાણના સામાન્ય જિનોમાં રાજા અને લોક

१६ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अलोकना सकल रूपी अरूपी द्रव्य गुण पर्यायना उत्पाद् व्यय ध्रुव
त्रिकाल प्रवर्त्तीना ज्ञाता द्रष्टा नित्य अखंड पूर्ण स्वतंत्र अनंत
आनंदमयी तथा सकल जीवोने सुखना दातार ठो ॥ ६ ॥

॥ समाप्त ॥

॥ अथ अष्टादशम श्री जशोधर जिनराजनं स्तवन ॥

॥ राग मारू ॥ ए देशी ॥

वदन पर वारिहो जशोधर वदन पर वारिहो ॥ मोह
रहित मोहन जयाको उपशम रस क्यारि हो ॥ अहो
उपशम रस क्यारिहो ॥ व० ॥ १ ॥

अर्थ:—हे जशोधर स्वामी ! शरद पूनमना चंद्रमा समान तमारा
वदन कमलनी बलिहारी जाजं—वारी जाजं. मोहन जया माताने आनंद
आपनारा मोहने जीतेला जिव जीवोना हृदय कमलमां उपशम रस
सींचवावाला पोते उपशम रसना क्यारा ठो ॥ १ ॥

मोह जीव लोहको कंचन, करवे पारस जारि हो ॥
समकित सुरतरु उपवन सिंचन, वर पुष्कर जलधारि हो ॥
॥ अहो० ॥ व० ॥ २ ॥

अर्थ:—माहारा सरखा मोही जीव लोह सरखाने कंचन करवा माटे
तमे परम पारस ठो एटले अज्ञान मिथ्यात्व क्लेश रूप कीट मटावी
आत्म शुद्धता रूप सुवर्ण करवावाला ठो, समकित रूप कल्पवृक्षनी
वागने सींचवा प्रधान पुष्कलावर्त्त मेघनी धारा समान ठो एटले
तमारा वदन कमलथी शुद्ध तत्त्वामृत अखंड धाराए वरसे ठे ॥ २ ॥

सर्व प्रदेश प्रगट सम गुणथी, प्रवृत्ति अनंत अपहारी

हो ॥ परम गुणी सेवनथें सेवक, अप्रशस्तता वारी हो ॥

॥ अहो० ॥ व० ॥ ३ ॥

अर्थ:-प्रभुजीने सकल प्रदेशे अनंता गुणो शुद्ध अने अनंत पर्यायो पूर्ण प्रगट थया तेथी विज्ञाव प्रवर्ति अनंती नाश करी. एव्हा परम गुणीनी आज्ञा सेववावाला सेवके सकल अप्रशस्तता निवारी ठे एटले प्रभुनी सेवा करनार जिवि जीवनी आत्म विरुद्धता अनंती टली ॥ ३ ॥

पर परिणति रूची रमण ग्रहणता, दोष अनादि निवारी हो।
देवचंद्र प्रभु सेवन ध्याने, आत्म शक्ति समारी हो ॥

॥ अहो० ॥ व० ॥ ४ ॥

अर्थ:-ए प्रभुनी सेवार्थी पुद्गल परिणतिनी रूचि रमण अने ग्रहणतानी देव रूप अनादिनो दोष निवारी निज शुद्ध परिणतिनी रूचि रमण अने ग्रहण करुं. देवचंद्र मुनि कहे ठे जे जीवे प्रभु आणा सेववामां अखंर ध्यान राखुं तेणे पोतानी शुद्धात्म परम शक्ति संचाली लीधी ॥ ४ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ एकोनविंशतिम कृतार्थ जिन स्तवन ॥

॥ अधिका ताहरो हुं अपराधि ॥ ए देशी ॥

सेवा सारज्यो जिनजी मन साचे, पण मत मागो जाई ॥
महेनतनो फल मागी लेता, दास जाव सवि जाई ॥ से० ॥ १

अर्थ:-हे जिनराज ! साचे मने सेवानुं सार फल आपजो पण हे जाई ! सेवानुं फल मागशो नहि. कोई कोईनी सेवा करी तेनी महेनतनुं फल मागे तो तेनी सेवानो कामी नथी पण तेना दाम रूप फलनो कामी ठे. जो दाम रूप फलनो कामी ठे तो तेमां प्रभुनुं दासपणुं

७७ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

शुं ? पोताना दाम रूप फलनुं दासपणुं कस्युं एटले स्वामीनुं दासपणुं न रहुं माटे कामना रहित सेवा करवी ॥ १ ॥

भक्ति नहि ते तो जाडायत, जे सेवा फल जाचे ॥ दास तिके जे घन भरि निरखी, केकईनी परे माचे ॥ सेवा ० ॥ २

अर्थः—जे सेवाना फलने ईच्छी सेवा करे ते भक्तिवंत नथी पण जाणायत ठे. दास तेनेज कहीए जे सदा स्वामीना हित समुदायमां राजी रहे—वर्त्ते, स्वामीने गुण थाय एम जूए वली स्वामीनी ईच्छाए वर्त्ते जेम केकई राणी पोताना दशरथ स्वामीनी भक्तिमां अत्यंत रची मची रहेती हती तेम फलकामना रहित प्रभुनी आज्ञाए वर्त्ते ते साचो सेवक जाणवो ॥ २ ॥

सारी विधि सेवा सारंतां, आण न कांइ जाजे ॥ हुकम हाजर खिजमति करतां , सहजे नाथ निवाजे ॥ सेवा ० ॥ ३

अर्थः—सकल प्रकारे रूढी विधिए आणा सेवीए अने कांइ पण आणा विराधीए नहीं वली प्रभुना हुकममां हाजर रही खिजमत करीए तो सहजे स्वामीनी मेहेरबानी फले ॥ ३ ॥

साहिब जाणो ठो सहु वाते, शुं कहीए तुम आगे ॥ साहिब सनमुख अमे मागणनि, वात कारमी लागे ॥ सेवा ० ॥ ४

अर्थः—साहेब पोते केवलज्ञाने करीने सर्वे जाणो ठो के जे सेवामां हाजर ठे ते परमानंदना कामी ठे तो हमे तुम आगे शुं कहीए ? पण साहेब सन्मुख हमे मागण कांइ मागवा रूप वात करीए तो ते वात असोहामणी लागे माटे जाणीए बिये के जे प्रभुनी अखंर आणा सेवशे ते अखंर अर्चित्य फल पामशे ॥ ४ ॥

स्वामि कृतारथ तो पण तुमथी, आश सहुको राखे ॥ नाथ विना सेवकनी चिंता, कोण करे विणु दाखे ॥ सेवा ० ॥ ५ ॥

अर्थः—शुभ क्रियानो स्वामी ते शुभ फल पामे अने शुद्ध स्वभाव

प्रवर्त्तीनो स्वामी शुद्धात्म संपदा पामे ए निश्चय ठे पण प्रभुजी जेवा परम दयालनी आशा तो सर्वे राखे. माहुरा जेवा रंक पुरुषोने मोक्ष मार्गमां प्रेरवावाला नाथ विना हमारी चिंता कोण मिटावे ? एटले हमारुं चिंतित देखाळ्या विना कोण हमारी चिंता करे ? वली हमारुं चिंतित प्रभुजी तमे जाणोज ठो पण बालकनी पेठे महारेथी बोड्या विना न रहेवाय तेथी कहुं हुं ॥ ५ ॥

तुज सेवा फल माग्यो देतां, देवपणो थाये काचो ॥ विण माग्यां वंढित फल आपे, तिणे देवचंद्र पद साचो ॥ से० ॥ ६

अर्थ:-जेणे तमने सेव्या तेनुं फल तमे तेने माग्युं आपो तो तमे सेवाना अर्थी अथवा रागी कहेवाउं तेथी तमारुं देवपणुं काचुं गणाय पण माग्या विना वंढित फल आपो ठो तेथी तमारुं देवमां चंद्रमा समान परम देवपद साचुंज ठे ॥ ६ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ विंशतिम श्री धर्मीश्वर जिन स्तवन ॥

॥ अखीयां हरखन लागी हमारी अखीयां ॥ ए देशी ॥ राग प्रजाती ॥

हुं तो प्रभु वारि हुं तुम सुखनी, हुं तो जिन बलिहारी तुम सुखनी ॥ समता अमृतमय सुप्रसननी, तरेथ नही राग रूखनी ॥ हुं० ॥ १ ॥

अर्थ:-हे जिनेश्वर ! तमारा सुखनी हुं वारी जाउं-बलिहारो जाउं हुं एटले हे जिनेश्वर ! तमारा सुख कमलनी जे वाणी वरसे ठे ते सकल जीवोना पाप मेळने धोवावाली ठे. जीवो स्वपर द्रव्य अने जाव प्राणनी हाणी करी व्यवहार अने निश्चयथी स्वपर सुखनी हाणी करे ठे पण प्रभुजी माहणतानो उपदेश करी सकल जीवना द्रव्य जाव प्राणनी हाणी थती अटकावे ठे ते द्रव्य प्राण-इंद्रियो

૫૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

(૫) બલ (૩) શ્વાસોશ્વાસ (૧) આયુષ્ય (૧) એમ મૂલ ચાર છે અને તેના ઉત્તર જેદ દશ છે અને જાવ પ્રાણ જ્ઞાન દર્શન ચરણ અને વીર્ય એ મૂલ્ય ચાર છે તેના ઉત્તર જેદ અનેક અથવા અનંત પણ છે. દ્રવ્યપ્રાણે કરીને જીવ વ્યવહારીક સુખ જોગવે છે અને તે દ્રવ્ય પ્રાણની હાણી કરવાથી બે પ્રકારનું દુઃખ થાય છે જેમ સ્પર્શ ઇન્દ્રિયની હાણી કરવાથી તે સ્પર્શ ઇન્દ્રિયનું હેદન જેદન થાય તેનું દુઃખ ઉપજે છે અને સ્પર્શ ઇન્દ્રિય વડે જે જે સુખ લેતો જોગવતો હોય તે સુખ જાય તેનું દુઃખ પણ જીવ જોગવે છે તેમજ રસના ઇન્દ્રિયને હેદવાથી તે હેદન જેદનનું દુઃખ ઉપજે છે અને રસનાએ કરીને વિવિધ પ્રકારના સ્વાદ લેતો હોય તે જાય તેનું દુઃખ ઉપજે છે એમજ પાંચે ઇન્દ્રિયોમાં પણ જાણવું વલી કાયબલનો નાશ કરવાથી દુઃખ ઉપજે છે અને કાયબલ વમે જે સુખ લેતો હોય તે જાય તેનું દુઃખ થાય છે એમ વચનબલમાં અને મનબલમાં પણ જાણવું વલી શ્વાસોશ્વાસની હાણી કરવાથી શ્વાસોશ્વાસ રોકાયાનું દુઃખ ઉપજે છે અને શ્વાસોશ્વાસ વડે જે સુખ લેતો હતો તે સુખ જાય તેનું દુઃખ થાય છે અને આયુષ્યની હાણી કરવાથી આયુષ્ય હાણીનું દુઃખ ઉપજે છે અને આયુષ્ય વમે જે સુખ લેતો હતો તે સુખ જાય તેનું દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે એમ એ દશે દ્રવ્ય પ્રાણની હાણીથી વેદના, જય, શોક, કષાયાદિ દુઃખ ઉપજે છે અને અવેદના નિર્જય અશોક અકષાયનું સુખ નાશ થાય તે દુઃખ ઉપજે છે વલી એ દ્રવ્યપ્રાણની હાણી કરતાં જીવ એક એકથી વૈર વિરોધ બાંધી વૈર વિરોધની પરંપરા વધારી પ્રાયે અનંતકાલ સુધી દુઃખી થાય છે વલી એ દ્રવ્યપ્રાણની હાણી તે સ્વપર જાવપ્રાણની હાણીનું કારણ પણ થાય છે તેથી જ્ઞાનાવરણાદિક આઠે કર્મ પોતે બાંધી અને બીજાને પણ કર્મબંધના કારણ થઈ અનંત કાલ સંસારમાં રૂલે રૂલાવે છે. હવે જાવપ્રાણમાં અજ્ઞાન આદરી

અજ્ઞાન પમાડી જૂઠા વિકલ્પો કરી કરાવી પોતાના નિશ્ચય જ્ઞાન
આનંદની હાણી કરે છે અને બીજા જીવોના પણ નિશ્ચય જ્ઞાનાનંદની
હાણી કરાવે છે એમ જ્ઞાનાનંદ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરવો અને
અજ્ઞાન દુઃખ સ્વદુ કરવું એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું વલ્લી અશુદ્ધ
નિશ્ચય કરી પોતે મિથ્યાત્વ આદરીએ અને બીજાને મિથ્યાત્વનો આદર
કરાવીએ તેથી સમ્યક્જ્ઞાવ નિશ્ચય સુખનો નાશ અને મિથ્યાત્વ
જ્ઞાવ દુઃખની ઉત્પત્તિ એ પણ બંને પ્રકારનું દુઃખ જાણવું વલ્લી વિષય
કષાયાચરણે શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણ ચિરતા રૂપ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરીએ
અને એમ અન્ય જીવને પણ વિષય કષાયાચરણ કરાવી શુદ્ધ
સ્વજ્ઞાવાચરણ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરાવીએ તો શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણ
નિશ્ચય સુખનો નાશ અને વિષય કષાયાતુરતા દુઃખ અગ્નિનું ઉપજવું
થાય છે એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું વલ્લી જ્ઞાવલબ્ધિ આત્મ
વીર્ય ચલ્લાયમાન કરી કરણ ઈન્દ્રિયોમાં વીર્ય બાલ બાધક જ્ઞાવે
ફોરવી અને બીજા પાસે ફોરવાવવાથી જ્ઞાવલબ્ધિ નિશ્ચય સુખનો
નાશ અને કરણ વીર્ય વમે બાધકતાએ પ્રવર્તીવ્યે દુઃખનું ઉપજવું થાય
છે એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું એમ સ્વપર દ્રવ્ય જ્ઞાવ પ્રાણની
હાણી તે સ્વપર જીવને અનેક સુખ નાશનું અને અનેક દુઃખ ઉત્પત્તિનું
કારણ છે વલ્લી સ્વપર જીવને દુઃખ ઉપજાવવું તે જ્ઞાન નહિ અને
સ્વપર સુખની હાણી કરવી લૂંટવું તે ન્યાય પણ નથી અને દયા પણ
નથી એમ જાણી અનંત જ્ઞાન ન્યાય અને દયાવંત પ્રજુજી તમે માહણ-
તાનો ઉપદેશ કસ્યો તેથી તમારા સુખકમલની બલિહારી છે તમારા
શિવાય બોદ્ધ સાંખ્યાદિ અન્ય અનેક અશુદ્ધ અગ્નિપ્રાયવાલા તેનાજ
કહેલા શાસ્ત્રોથી તે પોતે જ્ઞાન ન્યાય દયા રહિત જણાય છે માટે હે
પ્રજુજી ! તમારા વચનની શોજા આગલ સકલ કુમતિઊર્નું બલ હારી
થાકી જાય છે. આ ભાવ અહિંઆં સંક્ષેપથી લખ્યો છે પણ સિદ્ધાંતોમાં

૫૨. શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

૫. વિષે ઘણો અધિકાર હે તે સુઙ્ગ પુરુષો વિશેષથી વિચારી લેશે. તમારી વાણી સમતા રૂપ અમૃત રસે ઝરેલી હે વલી ચિત્તને તથા આત્માને સુપ્રસન્ન કરવાવાલી અને અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય અગ્નિને બુઝાવવાવાલી અને શાંતિ આપવાવાલી હે વલી રાગાદિ વિજ્ઞાવના પદ્મ રહિત હે અને વિજ્ઞાવના પદ્મથી પાઠી વાલવાવાલી હે પણ વિજ્ઞાવ સન્મુખ જવાવાલી નથી ॥ ૧ ॥

ઝ્રમર અધર સિસ ધનુ હર કમલ દલ, ક્રીર હીર પુન્યમ શશીની ॥ શોજા તુઠ પ્રજુ દેવત યાકી, કાયર હાથે જિમ અસિની ॥ હું ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—પ્રજુના ઝ્રમર આદિકની શોજા દેવતાં કમલ દલ કીર હીર પૂનમ શશિ આદિકની સર્વે શોજા તે તુચ્છ દેવાય હે. ઉપમેય આગલ જે જે ઉપમા કહી તે સર્વે કાયર હાથે તરવાર સરખી જાણવી ઇટલે પ્રજુના રૂપને અન્ય ઉપમા સંજવેજ નહીં માટે અનુપમ રૂપ હે ॥૨

મન મોહન તુમ સનમુખ નિરખત, આંખ ન તૃપતિ અમ્હચી ॥ મોહ તિમિર રવિ હરખ ચંદ્ર ઢબી, મુરત ઇ ઉપસમચી ॥ હું ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હે મનને પ્રમોદ આપવાવાલા ! તમારા સન્મુખ જોતાં હમારી આંખ તૃપ્તી પામતી નથી ઇટલે વેગલી યસવા ચાહાતી નથી વલી પ્રજુની ઢબી મોહતિમિરને હરવા સૂર્ય સમાન અને હરખ ઉપજાવવાને પૂનમના ચંદ્રમા સરખી ઉપશમ રસે ઝરી ઉપશમ રસ વરસાવતી આનંદ આપનારી હે ॥ ૩ ॥

મંનની ચિંતા મટી પ્રજુ ધ્યાવત, મુખ દેવતાં તુમ જિનજી ॥ ઈંદિ તૃષા ગઈ જિનેશ્વર સેવતાં, ગુણ ગાતાં વચનની ॥ હું ૦ ॥ ૪ ॥

अर्थः—प्रभुना निर्मल ज्ञानादिक गुण ध्यातां अने प्रभु मुखयी शुद्ध नय स्याद्वाद अमृत मय वचन सांजली प्रभु रूप देखतां हमारुं रूप सिद्ध समान जाणी मननी चिंता मटी गई. जिनेश्वर सेवतां अने वचने करी प्रभु गुण गातां ईद्रिय विषयोनी तृष्णा समी गई ॥४॥

मीन चकोर मोर मतंगज, जल शशी घन नीचनथी ॥
तिम मो प्रति साहिब सुरतथी, ओर न चाहुं मनथी ॥हुं॥५॥

अर्थः—मत्स्य जेम पाणीथी, चकोरपंखी चंद्रमा देखीने, मोर मेघ देखीने अने हाथी तलाव आदि नीरवाली उंडाण जग्याथी जेम मग्न रहे ठे तेम मने साहेबनी सुरत देखी परम आहृद्वाद उपजे ठे तेथी प्रभुनी प्रभुता शिवाय हुं अन्य पदार्थों कुदेव कुवचनादि चाहतो नथी ॥ ५ ॥

ज्ञानानंदन जाया नंदन, आस दास नीयतनी ॥ देवचंद्र
सेवनमें अहनिश, रमज्यो परिणति चित्तनी ॥ हुं॥ ६॥

अर्थः—हे ज्ञानानंद दातार ! जाया माताना नंदन, जाया माताने आनंद आपनार, दासनी निश्चय शुद्ध स्वरूपनी आशा पूरो. देवचंद्र मुनि कहे ठे के हमारा चित्तनी परिणति प्रभु आज्ञा सेवामां अह निश रमज्यो ॥ ६ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ एकविंशतिम श्री शुद्धमती जिन स्तवन ॥

श्री जिन प्रतिमा हो जिन सरखी कही ॥ ए देशी ॥

श्री शुद्ध मति हो जिनवर पूरवो, एह मनोरथ माल ॥
सेवक जाणी हो महेरबानी करी, जव संकटथी टाल ॥श्री॥१॥

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:—શ્રી શુદ્ધમતી જિનેશ્વર હમારી મનોરથ માલા પૂરી કરો મને તમારો સેવક જાણી મહેરબાની કરી જવ સંકટથી જગારો ॥૧॥

પતિત ઉદ્ધારણ હો તારણ વહ્નું, કરે અપણાયત એહ ॥ નિત્ય નિરાગી હો નિસ્પૃહ જ્ઞાનની, શુદ્ધ અવસ્થા દેહ ॥શ્રી૦॥૨

અર્થ:—જેને તાહરા વચનની સમ્યક્ પ્રકારે રુચિ પતિત હે તેને તું સંસાર સમુદ્રથી ઉદ્ધારવાવાલો અને વાત્સલ્યતા રાખી તારવાવાલો હું તો હમને પોતાના જાણી અપણાયત કર. પ્રજુ તું નિત્ય નિરાગી પર જન પરવસ્તુની સ્પૃહા રહિત જ્ઞાનમય શુદ્ધ અવસ્થાવંત હું અને તાહરો શુદ્ધ જ્ઞાયક દેહ હે ॥ ૨ ॥

પરમાનંદિ હો તું પરમાત્મા, અવિનાશી તુજ રીત ॥ એ ગુણ જાણી હો તુમ વાણી થકી, ઠહરાણી મુજ પ્રીત ॥શ્રી૦॥૩

અર્થ:—પ્રજુ ઉત્કૃષ્ટ આનંદવંત પરમાત્મા હો. આત્મા તો જીવ માત્ર કહેવાય હે પણ તે પોતે પોતાના પરમજ્ઞાવ જોગી નથી પણ પ્રજુ અસ્વંરુ સમય પરમ સ્વતંત્ર જ્ઞાવ જોગી માટે પરમાત્મા હો. તમે જે સ્વજ્ઞાવ આણંદ લેવાની રીત ગ્રહી તે તાહરી રીત અવિનાશી હે એ ગુણ તમારી વાણીથી મેં જાણી અન્યથી પ્રીત તોડી તુમથી પ્રીત જોડી હે ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ સ્વરૂપી હો જ્ઞાનાનંદની, અવ્યાવાધ સ્વરૂપ ॥ જવ-જલ નિધિ હો તારક જિનેશ્વર, પરમ મહોદય ચૂપ ॥શ્રી૦॥૪

અર્થ:—પ્રજુ સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને જાવે પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપી જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાનાનંદો હો, સકલ સમય અવ્યાવાધમયી હો, હે જિનેશ્વર ! તમે જવદરિયેથી જવ્યને તારવાવાલા હો અને પૂર્ણ સિદ્ધિ પદરૂપ પરમ મહોદય પદવીના રાજા હો ॥ ૪ ॥

નિરમમ નિસંગી હો નિરજય અવિકારતા, નિરમલ સદ્જ સમૃદ્ધિ ॥ અષ્ટ કરમ હો વનદાહથી, પ્રગટી અન્વય રિદ્ધિ ॥ ૫

અર્થ:—તમારે કોઈ પરદ્રવ્ય ગુણપર્યાયનું મમત્વ નથી તેમ તેનો સંગ પણ નથી તેથી જય અને કોઈ પ્રકારનો વિકાર પણ નથી અને તમારે સસામ્ય રાજરિદ્ધિ અનંતી સહજ સ્વતંત્ર નિર્મલ છે અષ્ટકર્મરૂપ વન ધ્યાનાગ્નિ ધર્મી પ્રજાલ્યું તેથી તમારે જ્ઞાનાદિ અશૂદ્ધ નિર્મલ રિદ્ધિ પ્રગટ થઈ છે તે અનંત કાલસુધી સ્વચ્ચાં પણ શૂદ્ધ નહિ.

આજ અનાદિની હો અનંત અક્ષતા, અક્ષર અનક્ષર રૂપ ॥ અચલ અકલ હો અમલ અગમનું, ચિદાનંદ ચિદ્રૂપ ॥ શ્રી ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—પ્રજુજો આજ તમારે અનાદિની સત્તાગતે અક્ષયપણે રહેલી અનંત રિદ્ધિ અને શક્તિ વ્યક્ત થઈ છે તે અક્ષર અને અનક્ષર રૂપ કેળવવન અક્ષરપણે અનંતી કહી શકાય એવી અક્ષર રિદ્ધિ અને તેથી અનંત ગુણી વચન આલાપમાં ન આવે એવી અનક્ષર રિદ્ધિ સ્વતંત્ર પ્રગટ થઈ છે તેથી તમે અચલ તથા અગમ કેળવદ્મસ્થ જીવોને તમારા સ્વરૂપની બદ્મસ્થજ્ઞાને પૂર્ણગમ ન પડે તથા બદ્મસ્થ મતિએ કરી તમારું રૂપ રિદ્ધિ અને આનંદ કલી શકાય નહિ તથા તમારું રૂપ રિદ્ધિ પુદ્ગલીક અન્ય પદાર્થો જેનું મલી જાય નહીં તેથી તમે અમલ એવા જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાન રૂપ હો ॥ ૬ ॥

અનંત જ્ઞાની હો અનંત દર્શની, અનાકારી અવિરૂદ્ધ ॥
લોકાલોક હો જ્ઞાયક સુહંકરૂ, અનાહારી સ્વયં બુદ્ધ ॥ શ્રી ૦ ૭

અર્થ:—તમે અનંત જ્ઞાની અને અનંત દર્શનવંત હો તથા આકાર રહિત સ્વપર જીવથી અવિરૂદ્ધ લોકાલોકના જ્ઞાતા દ્રષ્ટા સકલ જીવોને સુખના કારણ હો. તમારે કોઈ પણ આહારની જરૂર રહેતી નથી તેથી અનાહારી હો પોતે પોતાથીજ બોધ પામેલા માટે સ્વયંબુદ્ધ હો ॥ ૭ ॥

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:—શ્રી શુદ્ધમતી જિનેશ્વર હમારી મનોરથ માલા પૂરી કરો મને તમારો સેવક જાણી મહેરબાની કરી જવ સંકટથી જગારો ॥૧॥

પતિત ઉદારણ હો તારણ વહ્નું, કરે અપણાયત એહ ॥ નિત્ય નિરાગી હો નિસ્પૃહ જ્ઞાનની, શુદ્ધ અવસ્થા દેહ ॥શ્રી૦॥૨

અર્થ:—જેને તાહરા વચનની સમ્યક્ પ્રકારે રુચિ પતિત હે તેને તું સંસાર સમુદ્રથી ઉદ્ધારવાવાલો અને વાત્સલ્યતા રાખી તારવાવાલો હું તો હમને પોતાના જાણી અપણાયત કર. પ્રજુ તું નિત્ય નિરાગી પર જન પરવસ્તુની સ્પૃહા રહિત જ્ઞાનમય શુદ્ધ અવસ્થાવંત હું અને તાહરો શુદ્ધ જ્ઞાયક દેહ હે ॥ ૨ ॥

પરમાનંદિ હો તું પરમાતમા, અવિનાશી તુજ રીત ॥ એ ગુણ જાણી હો તુમ વાણી થકી, ઠહરાણી મુજ પ્રીત ॥શ્રી૦॥૩

અર્થ:—પ્રજુ ઉત્કૃષ્ટ આનંદવંત પરમાત્મા હો. આત્મા તો જીવ માત્ર કહેવાય હે પણ તે પોતે પોતાના પરમજ્ઞાવ જોગી નથી પણ પ્રજુ અલંકર સમય પરમ સ્વતંત્ર જ્ઞાવ જોગી માટે પરમાત્મા હો. તમે જે સ્વજ્ઞાવ આણંદ લેવાની રીત ગ્રહી તે તાહરી રીત અવિનાશી. હે એ ગુણ તમારી વાણીથી મેં જાણી અન્યથી પ્રીત તોડી તુમથી પ્રીત જોડી હે ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ સ્વરૂપી હો જ્ઞાનાનંદની, અવ્યાવાધ સ્વરૂપ ॥ જવ-જલ નિધિ હો તારક જિનેશ્વર, પરમ મહોદય જૂપ ॥શ્રી૦॥૪

અર્થ:—પ્રજુ સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને જાવે પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપી જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાનાનંદો હો, સકલ સમય અવ્યાવાધમયી હો, હે જિનેશ્વર ! તમે જવદરિયેથી જવ્યને તારવાવાલા હો અને પૂર્ણ સિદ્ધિ પદ રૂપ પરમ મહોદય પદવીના રાજા હો ॥ ૪ ॥

નિરમમ નિસંગી હો નિરજય અવિકારતા, નિરમલ સહજ સમૃદ્ધિ ॥ અષ્ટ કરમ હો વનદાહથી, પ્રગટી અન્વય રિદ્ધિ ॥ ૫

અર્થ:—તમારે કોઈ પરદ્રવ્ય ગુણપર્યાયનું મમત્વ નથી તેમ તેનો સંગ પણ નથી તેથી જય અને કોઈ પ્રકારનો વિકાર પણ નથી અને તમારે સસામ્ય રાજરિદ્ધિ અનંતી સહજ સ્વતંત્ર નિર્મલ છે અષ્ટકર્મરૂપ વન ધ્યાનાગ્નિ ધમી પ્રજાલ્યું તેથી તમારે જ્ઞાનાદિ અખૂટ નિર્મલ રિદ્ધિ પ્રગટ થઈ છે તે અનંત કાલસુધી સ્વચ્ચાં પણ ખૂટે નહિ.

આજ અનાદિની હો અનંત અદ્વતા, અદ્વર અનદ્વર રૂપ ॥ અચલ અકલ હો અમલ અગમનું, ચિદાનંદ ચિદ્રુપ ॥ શ્રી૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—પ્રજુજી આજ તમારે અનાદિની સત્તાગતે અદ્વયપણે રહેલી અનંત રિદ્ધિ અને શક્તિ વ્યક્ત થઈ છે તે અદ્વર અને અનદ્વર રૂપ કેળવન અદ્વરપણે અનંતી કહી શકાય એવી અદ્વર રિદ્ધિ અને તેથી અનંત ગુણી વચન આલાપમાં ન આવે એવી અનદ્વર રિદ્ધિ સ્વતંત્ર પ્રગટ થઈ છે તેથી તમે અચલ તથા અગમ કેળવદ્મસ્થ જીવોને તમારા સ્વરૂપની ભદ્મસ્થજ્ઞાને પૂર્ણગમ ન પડે તથા ભદ્મસ્થ મતિષ કરી તમારૂં રૂપ રિદ્ધિ અને આનંદ કલી શકાય નહિ તથા તમારૂં રૂપ રિદ્ધિ પુદ્ગલીક અન્ય પદાર્થો જેગું મલી જાય નહીં તેથી તમે અમલ એવા જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાન રૂપ હો ॥ ૬ ॥

અનંત જ્ઞાની હો અનંત દર્શની, અનાકારી અવિરૂદ્ધ ॥ લોકાલોક હો જ્ઞાયક સુહંકરૂ, અનાદારી સ્વયં બુદ્ધ ॥ શ્રી૦ ૭

અર્થ:—તમે અનંત જ્ઞાની અને અનંત દર્શનવંત હો તથા આકાર રહિત સ્વપર જીવથી અવિરૂદ્ધ લોકાલોકના જ્ઞાતા દ્રષ્ટા સકલ જીવોને સુખના કારણ હો. તમારે કાંઈ પણ આહારની જરૂર રહેતી નથી તેથી અનાદારી હો પોતે પોતાથીજ બોધ પામેલા માટે સ્વયંબુદ્ધ હો ॥ ૭ ॥

૫૬ શ્રી મહોપાધ્યાય-દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

જે નિજ પાસે હો તે શું માગીએ, દેવચંદ્ર જિનરાય ॥ તો
પણ મુજને હો શિવપુર સાધતાં, હોજો સદા સુસહાય ॥ શ્રી૦૬

અર્થ:-જ્ઞાનાનંદાદિ અનંત કાર્યોની સત્તા હમારી હમારા પાસેજ
હે તો પ્રજુજી પાસે શું માગીએ ? પણ દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન હે જિન-
રાજ ! હમને મોક્ષમાર્ગ સાધતાં સદાએ તમે સુસહાય થજો ॥ ૬ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ દ્વાવિંશતિમ શ્રી શિવકર જિન સ્તવન ॥

શિવકર જિનવર દેવ, સેવ મનમાં રમે હો લાલ સેવ મનમાં
રમે ॥ તન્મયતાએ ધ્યાય, તેહ જવ જય વમે હો લાલ તેહ ॥
ત્રિપદી પ્રરૂપી સાર, જગત જન તારવા હો લાલ જગત ॥
હવ્ય અનંત પ્રજાય, પ્રમેય વિચારવા હો લાલ પ્રમેય ॥ ૧ ॥

અર્થ:-સકલ અશિવ દૂર કરી સર્વે પ્રકારે શિવ કરવાવાલા એવા
શિવકર નામે ગત ચોવિશીમાં બાવિંશમા તીર્થપતિ કેવલજ્ઞાન
દર્શનાદિ ગુણે દેદિપ્યમાન દેવની આણાનું સેવવું તે માહરા મનમાં
રમેહે અથવા જીવિજીવોના મનમાં રમોકે જેની આણા સેવવાથી આત્મા
શિવપદ પામેહે પણ એ પ્રજુની સેવા તન્મયતાએ ધ્યાયકે ॥ પ્રજુજી જેમ
રાગ દ્વેષ ઢોમી શુદ્ધ ચિર સમ પરિણામે જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ આત્મ-
ગુણોમાં રમ્યા તેજ પ્રમાણે જીવિજીવ પણ રાગ દ્વેષ ઢોમી સમ પરિણામી
થઈ મૂલ્ય દર્શન જ્ઞાન ચરણમય આત્મ સ્વજ્ઞાવમાં ચિર યોગે રમે તો
સકલ જવજય વમે ઇટલે જવ કરવાનો જય તેને રહે નહિ અને
નિર્વાણપદ પામે. કરુણા જંઘાર જિનેશ્વરે જગત્ જીવોને તારવા માટે
પ્રથમ સાર ત્રિપદી પ્રરૂપી અને સર્વે તીર્થકરો અનાદિથી પ્રથમ
ત્રિપદીજ પ્રરૂપે હે કે જેથી જીવિ જીવ આત્મ અનાત્મ સ્વરૂપ જિન

જાણી પોતાનો ઉપયોગ આત્મ શુદ્ધતામાં થિર કરી શકે છે. જ્યાંસુધી શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન ન હોય ત્યાંસુધી પુદ્ગલાદિ પરદ્રવ્યની મમતા અને મિથ્યાત્વ અવિરતિ આદિ કર્મબંધનાં કારણો શરૂ રહી આવે પ્રકારે કર્મબંધ થયા કરે છે પણ જ્યારે ચિન્ન ચિન્ન દ્રવ્યની ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવતારૂપ પરિણતિ ચિન્ન ચિન્ન જાણે ત્યારે પરદ્રવ્ય ઉપર મમતા શાની રહે ? અને પરદ્રવ્યમાં આપણું કાર્ય કેમ મનાય ? અને પરદ્રવ્યમાં આપણું કાર્ય મનાય નહિ ત્યારે રાગ દ્વેષ અને શુભાશુભ સંકલ્પો પણ ઉપજે નહિ ઇટલે જીવ શુક્લધ્યાન પામી પ્રથમ ઘાતી કર્મનો નાશ કરી આશ્વર સિદ્ધિ પામે. ત્રિપદી ઇટલે પંચાસ્તિ દ્રવ્ય સકલ સમય આપ આપણા પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય, નૌતન પર્યાયનો ઉત્પાદ અને સત્તાનું ધ્રુવ રાખવું કરે છે ઇટલે નવે નવે સમય નવિ નવિ પરિણતિ કરે છે અને મૂલ ગુણે ધ્રુવ રહે છે કોઈ દ્રવ્ય કોઈ અન્ય દ્રવ્યના પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય, નૌતન પર્યાયનો ઉત્પાદ અને તેની સત્તાનું ધ્રુવ રાખવું કરી શકતો નથી તેથી સર્વે દ્રવ્યની સામાન્ય વિશેષ શક્તિ સાક્ષાત્કાર ચિન્ન જણાય છે ત્યારે જીવે મમતા ટલી જાય છે અને મમતાવિના રાગ દ્વેષ રહેતા નથી ઇટલે સુખે સંજમ સાધી સિદ્ધિ પામે છે. દ્રવ્ય વિષે જગવંતે કહ્યું “ ઉપનેવા, વિગમેવા, ધ્રુવેવા ” ઇટલા ઉપરથી ગણધરો એક મૂહૂર્તમાં દ્વાદશાંગની રચના કરે છે અને દ્વાદશ અંગવળે જગત્માં બોધનો વિસ્તાર કરાય છે આપણે પણ વસ્તુની ત્રિપદી સંજાલીએ તો પરદ્રવ્યનું મમત્વ ટલી ઉપયોગ આત્મ શુદ્ધતામાં થિર થાય છે માટે ત્રિપદોનો અર્થ વિચારી પરદ્રવ્યથી ચિન્ન આત્મ શુદ્ધતા જાણી આત્મ શુદ્ધતાના કામી થઈ સિદ્ધિ સુખ સાધવું. પ્રજુજીએ તીર્થંકર નામકર્મનાં ઉદયવળે જીવે જીવે તારવા ત્રિપદી પ્રરૂપી તો આપણે તેમનો પરમ ઉપકાર સન્માની તેમની આણ સમય માત્ર પણ ન ચૂકતાં સેવવી. ત્રિપદીનો પૂર્ણ જાવાર્થ તો કેવલી પોતાના કેવલજ્ઞાનમાં જાણે છે અને આદેશ

ॐ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविंशी.

वशे श्रुतज्ञानी पण पूर्ण ज्ञावार्थ श्रद्धा गोचर जाणे ठे अने द्रव्य
थकी द्रष्टिवाद अंगमां कहा प्रमाणे अर्थ ठे पण अहिंआं संक्षेपथी
लखीए ठिये के पंचास्ति द्रव्यना प्रति प्रदेशे स्वस्व कार्य करवाना
करण रूपे अस्तिपणे ठति पर्याय तीरोजावे (गुप्तपणे) अनंता
अनंता, ठे जेम जीव द्रव्यना असंख्याता प्रदेश ठे ते दरेक प्रदेशे
जाणवा रूप कार्य करवाना ठति पर्याय अनंता, देखवा रूप कार्य
करवाना ठति पर्याय अनंता, आचरण रमण रूप कार्य करवाना ठति
पर्याय अनंता, वीर्य अचल राखवा रूप कार्य करवाना ठति पर्याय
अनंता तेम दान देवा रूप, लाज लेवा रूप, जोग उपजोग जोगववा
रूप सुख आनंदादि अनंत कार्य धर्मना ठति पर्यायो प्रति प्रदेशे
अनंता अनंता अस्तिपणे ठे ते ठति पर्यायोमांथी समय पामीने
अनंता पर्यायो स्वकार्य करवाने आवीर्जावे उपजे अने प्रथम समय
जे पर्यायो आवीर्जावे आवेला होय ते आवीर्जावथी विणसी तीरो-
जावे जाय अने तीरोजावे रहेला पर्यायोमांथी केटला आवी-
र्जावे उपजी कार्य करे. उक्तंच “ उत्पाद् व्यय ध्रुव युक्तं सत्
लक्षणं द्रव्यं ” एटले नवा पर्यायनुं जवन अने पूर्व पर्यायना व्यय
विना कोई पण कार्य थई शक्तुं नथी. उत्पाद् व्यय थई कार्यनुं करवुं
एज द्रव्यनी सत्ता ठे पण पर पर्यायनुं जवन व्यय कोई अन्य द्रव्य
करी शक्तो नथी एम जाण्या पठी आपणुं कार्य पर द्रव्यमां जासे
नहि तो पर द्रव्य उपर राग रोष पण रहे नहि. ए उत्पाद् व्यय
खद् गुणी हाणीवृद्धिपणे थाय ठे ते बीजा ग्रंथोथी जाणी लेजो
त्रिपदी वडेज अनंत द्रव्यना अनंत पर्यायना प्रमेयनो बोध थाय ठे
माटे परम उपकारी प्रजुजीए त्रिपदी प्ररूपी ए समान बीजो
उपकार नथी ॥ १ ॥

जगमां द्रव्य अनंत, उत्पत्ती व्यय ध्रुव रहे हो लाख
उत्त० ॥ जे जे जेहना ते तेहना, तेह मांही लहे हो लाख

તેહ૦ ॥ જાણી જેદે વિજ્ઞાવ, અનંતને જે નરા હો લાલ
અનંત૦ ॥ પામે પૂર્ણાનંદ, આતમ સંપતિ ધરા હો લાલ
આતમ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—જગત્માં એક ધર્માસ્તિ, એક અધર્માસ્તિ, એક આકાશ, અનંતા
જીવ તથા અનંત પુદ્ગલ એ પંચ પ્રકારે અનંત અસ્તિ દ્રવ્ય છે અને કાલ
તે પંચાસ્તિનો વર્તના પર્યાય રૂપ અનંત દ્રવ્ય ઉપચારથી છે અને ધર્મા-
સ્તિ કાયાદિ પંચે અસ્તિ દ્રવ્ય સર્વે સમય આપ આપણા ઉત્પાદ વ્યય
ધ્રુવ સહિત રહે છે.

જેના અંદર ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ સમકાલે હોય તેને સત્ય દ્રવ્ય કહીએ.
પોત પોતાનું ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણું પોતામાં સકલ સમય રહે પણ એ ઉત્પાદ
વ્યય ધ્રુવપણું કોઈ સમય અન્ય દ્રવ્યમાં જાય આવે નહિ એમ જેનો ઉત્પાદ
વ્યય તેનો તેનામાં સમકિત દ્રષ્ટિ જાણે. કોઈ દ્રવ્યનો ઉત્પાદ વ્યય
અને ધ્રુવપણું કોઈ અન્ય દ્રવ્યમાં જતું આવતું નથી એમ જાણી સમ-
કિતી જીવ અનંત વિજ્ઞાવ જેદે તે પુરુષ કેવલજ્ઞાનાદિ આત્મ સંપ-
દાની ધરા કે૦ સત્તાજૂમિને જાણી પૂર્ણાનંદ પામે ॥ ૨ ॥

ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રુવ ધર્મ, અનંતા દ્રવ્યના હો લાલ અનંતા૦ ॥
લઘ્વે ત્રિકાલીક જ્ઞાવ, ટલે મતિ જર્મના હો લાલ ટલે૦ ॥
હુવિધ લહ્યો ઉત્પાદ પ્રયોગજ વિશ્રસા હો લાલ પ્રયોગજ૦ ॥
ગઈ મમતા તસ દૂર, લહી આતમ રસા હો લાલ લહી૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—જે જીવ પંચાસ્તિ દ્રવ્યના ઉત્પત્તિ વ્યય અને ધ્રુવ ધર્મ
જાણે તેણે અનંતા દ્રવ્યના ત્રિકાલીક જ્ઞાવ જાણ્યા અને તેને કોઈ
પ્રકારની મિથ્યા જ્ઞાવ રૂપ મતિજર્મના રહે નહિ. પ્રયોગસા અને
વિશ્રસા એમ બે પ્રકારે ઉત્પાદ વ્યય છે. જીવ પ્રયોગે પુદ્ગલોમાં જે જે
ઉત્પાદ વ્યય થાય તે પ્રયોગસા ઉત્પાદ વ્યય કહિએ અને પંચાસ્તિમાં

શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી. ૯૦

સ્વયં. સ્વજાવે જે જે ઉત્પાદ વ્યય થાય તે વિશ્રસા ઉત્પાદ વ્યય કહીએ. જે જીવને પર ઉત્પાદ વ્યયની મમતા ગદ્ તે જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ અનંત સ્વગુણનું સ્થાનક એવી આત્મ શુદ્ધતા જૂમિ પામ્યો, પામે છે અને પામશે ॥ ૩ ॥

ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રુવ શક્તિ, સર્વમાં સદુ સમે હો લાલ સર્વમાં ॥ જે જન જાણે શુદ્ધ, મિથ્યામતી તે વમે હો લાલ મિથ્યા ॥ અસ્તિપણે છે પંચ, દ્રવ્ય જગ શાશ્વતા હો લાલ દ્રવ્ય ॥ નિજ નિજ ધર્મે અસ્તિ, રહે પર નાસ્તિતા હો લાલ રહે ॥ ૪ ॥

અર્થ:—સર્વે દ્રવ્યમાં ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રુવ શક્તિ સકલ સમય છે એમ જે શુદ્ધ રીતે નિઃશંકપણે જાણે અને જે જેની તે તેનામાં માને તેને મિથ્યામતિ રહે નહિ અને પરિણામથી મિથ્યાત્વ ગયા પઠી સત્તામાં પણ રહેલાં મિથ્યાતનાં દલીલાં તે પણ ક્ષય જાય. જગત્માં પંચાસ્તિ દ્રવ્ય સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવ અસ્તિપણે શાશ્વતા છે તેમાં પર દ્રવ્યાદિક રૂપે ન થવાનો સ્વજાવ પણ અસ્તિપણે છે તેને નાસ્તિ સ્વજાવ કહીએ એટલે સ્વધર્મે બતા રહે પણ પરધર્મ રૂપે થાય નહિ એ દ્રવ્યનું અસ્તિપણું તે પ્રથમ સામાન્ય સ્વજાવ જાણવો ॥ ૪ ॥

નિજ નિજ વસ્તુ સ્વજાવ, ન બંમે કો કદા હો લાલ ન બંમે ॥
દર્વે નિજ પર્યાય, રુકે નહિ કો કદા હો લાલ રુકે ॥
સહજ પ્રમેય પ્રમાણ, સદા સદુ પરિણમે હો લાલ સદા ॥
અગુરુલઘુપરજાય, સ્વકાર્યમાં સદુ સમે હો લાલ સ્વકાર્યમાં ॥ ૫ ॥

અર્થ:—(૨) સર્વે દ્રવ્ય આપ આપણો વસ્તુ સ્વજાવ કોઈ પણ કદાપી બોડે નહિ તે વસ્તુત્વ કહીએ.

(૩) દ્રવ્ય માંહી જનક સ્વજાવ છે તે સકલ સમય બતી

पर्यायोने सामर्थ्यपणे उपजावे अने सामर्थ्य पर्यायने पोतामांज तीरो-
चावे दवे (समावे) एम ठती अने सामर्थ्य बे जेदे पर्यायनी उत्पत्ति
व्यय प्रवृत्ति कोई समय पण कोई राते रोकाय नहि ते द्रव्यत्व
स्वज्ञाव कहीए.

(४) द्रव्यना सर्वे स्वज्ञावो सर्वे समय आप आपणा प्रमेय
प्रमाणे परिणमे ठे कोई द्रव्यनो एक स्वगुण ते बीजा स्वगुणनुं कार्य
करे नहि अने पर द्रव्यना कोई गुणनुं कार्य पण करे नहि ने स्वकार्य
विना कोई समये खाली पण रहे नहि आप आपणी मर्यादा मूके
नहि तेथीज सकल द्रव्य गुण पर्यायनुं प्रमाण ज्ञान वडे करी शकाय
ठे ए प्रमेयत्व स्वज्ञाव जाणवो.

(५) गुणोना ठती पर्यायो प्रदेशे प्रदेशे अनंता अनंता ठे ते खट्
गुण हाणीवृद्धि पणे आवीर्जावे तीरोचावे सर्वे प्रदेशे सर्वे समय
थयां करे ठे तेथी कोई द्रव्य हलको अगर चारे थाय नहि एहवो
अगुरुलघुत्व स्वज्ञाव जाणवो.

विगमे पुरव प्रजाय, नऊतन उपजे हो लाल नऊतन ॥
पण ध्रुव शक्ति सदाय, सत्त्व लक्षण जेजे हो लाल सत्त्वं ॥
ए सामान्य स्वज्ञाव, ते जेहना तेहमां हो लाल ते जेहना ॥ वलि
विशेष स्वज्ञाव, ते जेहना जेहमां हो लाल ते जेहना ॥ ६

अर्थ:—(६) पूर्व पर्याय विणसतां अने नवा पर्याय उपजतां द्रव्य आप
आपणुं कार्य करता ठतां पण सत्ताने ठोरतो नथी ते सत्त्व लक्षण ठे.
यत:—“ अर्थ क्रिया कारित्वं द्रव्यं ” जो द्रव्य सर्वे समय आप
आपणुं कार्य न करे तो सत्त्व लक्षण केम रहे ?

एम सर्वे द्रव्यना ठ मूल सामान्य स्वज्ञाव तथा उत्तर सामान्य
स्वज्ञाव तथा अनंत विशेष स्वज्ञाव जे जेना ते तेनामां जाणवा
मानवा. कोई द्रव्यनो सामान्य अथवा विशेष स्वज्ञाव कोई अन्य

ए५ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत-अंतितं, स्तवनः चोविशी.

द्रव्यमां जाय आवे नहि एम जाणवाथी निर्विकल्प बोध प्रगट
थाये ठे ॥ ६ ॥

लक्षण लक्ष्य अज्ञेद, त्रिकालपणे रहे हो लाल त्रिकाल ०
॥ एम जाणी नर बुधने ममता नवि रहे हो लाल ने
ममता ० ॥ आत्म ज्ञान विण ममत, ममतथी मिथ्यात ठे हो
लाल ममतथी ० ॥ एहथी अविरति होय, प्रमाद कषाय ठे हो
लाल प्रमाद ० ॥ ७ ॥

अर्थ:-लक्ष्य के० द्रव्य अने तेना अतंत पर्याय रूप लक्षणो ते
द्रव्यथी त्रिकाले अज्ञेदपणे होय एम जे पंडित जाणे तेने परद्रव्य
गुण पर्यायिनी ममता रहे नहि एटले तेने परद्रव्यादिनो राग व्यतीत
थाय, ज्यांसुधी आत्म शुद्धतानुं ज्ञान नथी त्यांसुधी परद्रव्यादिनी
ममता रहे अने ममता होय त्यांसुधी मिथ्यात्व रहे अने तेथी
अविरति प्रमाद कषायादि दोषो उपजे. ज्यारे आत्म शुद्धतानुं ज्ञान
थाय. त्यारे ममता अने मिथ्यात्व टले त्यार पठी अविरति प्रमाद
कषायादि सर्वे दोषो नाश पामे. माटे आत्म सिद्धतानुं मूल आत्म
शुद्धतानुं ज्ञान ठे ए विना एकांते साध्य शून्य क्रिया विटंवना
रूप छे ॥ ७ ॥

जोग चपलता करि निज, वीरजचल करे हो लालके वीरज
० ॥ बंधे आठे कर्म, गहन जव वनफरे हो लाल गहन ० ॥
बाल बाधक अयुं वीर्य, साधकता नवि लही हो लाल
साधकता ० ॥ शिवकर देव हृदयमां, करुणा लह लही हो
लालके करुणा ० ॥ ८ ॥

अर्थ:-अविरति प्रमाद कषायादिके जोग चपलता थाय ठे अने
जोग चपलता वसे आत्मवीर्य पण चलायमान थई ज्ञानावरणादि

આઠે કર્મનો બંધ કરી જીવ ગ્હેરા જવ વનમાં ફરતો સ્વતંત્રતા વિના અસહ્ય દુઃખ જોગવે છે જીવ-જગવડે અંગે “ચલઈ પંદઈ” આત્મ શુદ્ધતાનું પૂર્ણ જ્ઞાન થયાપછી જીવને પરદ્રવ્યની સ્પૃહા ઇચ્છા કામના મનોરથ થતો નથી માટે ત્રણે યોગ પૂર્ણ થિરતા પામે છે આત્મવીર્ય અચલ થાય છે. જે જે અંશે આત્મવીર્યનું ચલપણું તે તે અંશે કર્મબંધ છે જે જે અંશે આત્મવીર્યનું અચલપણું થયું તે તે અંશે પૂર્વ કર્મબંધ વિલય જાય અને નવિન બંધ કરે નહિ, આત્મવીર્યની પૂર્ણ સ્થિરતા વડે પૂર્ણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય માટે શુદ્ધાત્મ જ્ઞાનમાં લયલીન થવું એજ શ્રેય છે. કોઈ કહેશે કે હું આત્મજ્ઞાની હું પણ તે રાગ દ્વેષમાં વર્તતો હોય તો તેને પૂર્ણ આત્મજ્ઞાની જાણવો નહિ પણ જે જે અંશે રાગ ગયો તે તે અંશે આત્મશુદ્ધતા પ્રગટ થાય છે અને તેટલુંજ આત્મજ્ઞાન જાણવું અને જ્યાં આત્મશુદ્ધતા પૂર્ણ પ્રગટ થઈ ત્યાં રાગનો અંશ માત્ર રહેતો નથી. પૂર્ણ ક્ષાયક વિતરાગતા પ્રગટ થઈ એટલે મોહનીય કર્મનો નાશ થયો અને બારમા ગુણઠાણના ઢેલ્યા બે સમયમાં જ્ઞાનાવરણ દર્શનાવરણ અને અંતરાયનો નાશ થાય છે અને બાકીનાં ચાર અઘાતીકર્મ રહ્યાં તે સ્થિતિએ નાશ થાય છે એમ જીવને પરમાનંદ પ્રાપ્ત થાય છે માટે જ્ઞાને કરી આત્મશુદ્ધતા વધારવી એજ મોક્ષ માર્ગ છે. આત્માના જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ આત્માથી અજેદપણે રહેલા ગુણોને નિર્મલ કરવા તે આત્મશુદ્ધતા કહીએ અને તેજ મોક્ષમાર્ગ છે. જે જે અંશથી રાગ દ્વેષની ઉપાધિ ગઈ તે તે અંશે જ્ઞાન દર્શન ચરણરૂપ આત્મગુણના અંશે પ્રગટ થયા એમ જાણવું. આત્મજ્ઞાન વિના પરદ્રવ્યની મમતાએ આત્મવીર્ય બાલ બાધકજાવને પામ્યું કરણવીર્યપણે પ્રવર્ત્યુ સાધકતા જાણી નહિ અને સાધ્ય જાણ્યો નહિ. સાધ્ય જાણ્યા વિના શું સાધે? સાધકતા જાણ્યા વિના કેવી રીતે સાધના કરે? માત્ર સાધ્ય શૂન્ય ક્રિયા કરી શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામે જવ ધ્રમણ કરે. એમ જાણી શિવકર

૧૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

દેવના હૃદયમાં કરુણારસ ઉત્તરાયો તેથી જીવિજીવોને તારવા અર્થે ત્રિપદી પ્રરૂપી ॥ ૮ ॥

શુદ્ધ અર્ચાંશિત ધાર, અમૃત ઘન વરસતા હો લાલ અમૃત ॥

પ્રજુજી મેઘ સમાન, જલ્ય જગ દરસતા હો લાલ જલ્ય ॥

પૂજો શ્રી પ્રજુ અંગ, સુરંગે ઝમઢી હો લાલ સુરંગે ॥

દરશન જ્ઞાન ચારિત્ર, સર્વીર્ય મયી સઢી હો લાલ સર્વીર્ય ॥ ૯ ॥

અર્થ:—મેઘરૂપ પ્રજુજી શુદ્ધ સ્યાદ્વાદની દેશનારૂપ અર્ચાંશ અમૃતઘન ધારા વરસાવતા જીવિ જીવોના અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાયાદિ જલદત્ત તાપ સમાવતા શુદ્ધાત્મ જાવમાં ધિરતા કરાવતા જીવિ સમકિર્તીની દ્રષ્ટિમાં અમૃત મેઘ સરસા દેસાય છે. પ્રજુજીનું અંગ પૂજો ઇટલે જ્ઞાન દર્શન ચરણ વીર્યાદિ અનંત શુદ્ધ ગુણમય પ્રજુજીના અરૂપી અંગને પરમ આદરે મનને સુરંગે ૯ સમ શુદ્ધ ધ્યેય જાણી આનંદ સહિત પૂજો તથા દેશનાનું કારણ ૯હવાં પ્રજુજીનાં ઔદારિક અંગ—(૧) ચરણાંગુષ્ઠ (૨) જાનુ (૩) કર (૪) જૂજાઅંધ (૫) શિર (૬) જાલ સ્થલ (૭) કંઠ (૮) હૃદય (૯) નાભિ ૯મ નવ મૂલ્ય તથા તે સિવાય નયણ વદનાદિક પ્રજુનાં સર્વે અંગ સુંગધી દ્રવ્યે પૂજવા લાયક છે ૯મ જાણવું. ૯ અંગવરુજ દેશ વિદેશ ફરી શુક્લધ્યાન કરી કેવલજ્ઞાન ઉપજાવી આપણને શુદ્ધ સાધ્યની દેશના આપે છે માટે પ્રજુનાં સર્વે અંગ બહુ સન્માને બહુ વિધે પૂજવા લાયક છે ॥ ૯ ॥

જાણે ત્રીપદી શુદ્ધ તે ધ્યાન શુક્લ લહે હો લાલ તે ॥

ધાતી કરમ ક્ષયજાય અનંત ચતુક લહે હો લાલ અનંત ॥

૯ વિણ ધર્મ ન શુક્લ લહે નહિ નર કદા હો લાલ લહે ॥

તે માટે લહિ ત્રીપદી સુશિવ સાધો મુદા હો લાલ સુ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—જે જીવિ શુદ્ધ રીતે ત્રિપદીના જાવ જાણે તેજ શુક્લધ્યાન

पामे अने शुक्लध्याननो बीजो पायो ध्यातां चारे घनघाती कर्मनो नाश करे अने अनंत चतुष्क पामे. एम द्रव्यना उत्पाद् व्यय ध्रुवादि त्रिपदीना जाव जायाविना जीव धर्मध्यान अने शुक्लध्यान कदापी पामे नहि ते माटे सिद्धांतमांथी त्रिपदीना मुख्य जाव जाणी सदाए आनंद सहित कर्मथकी मूकावा रूप कर्मो मोक्ष-मार्ग साधवो ॥ १० ॥

अंग पूजा करि एम, आणाआराधीए हो लाल आणा० ॥

लहि निज शुद्ध स्वरूप, मोक्षमग साधीए होलाल मोक्ष० ॥

महागोप महामाहण, शिव सत्थवाह वो हो लाल शिव० ॥

निर्यामिकमहावैद्य, परम जग नाह वो हो लाल परम० ॥ ११ ॥

अर्थः—उपर प्रमाणे जिनेश्वरना दुविध अंगनी विविध प्रकारे पूजा सन्मान करी आज्ञा आराधीए अने पोतानुं शुद्धात्म स्वरूप जाणी पुरुषार्थ पराक्रम करी वीर्य अचल राखी मोक्षमार्ग साधीए. हे प्रभुजी ! तमे जवि जीव रूपी गायोने सम्यक्त बोधरूपसंजीवनी चारो चरावी आत्म जीवनमां सचेत करी निर्विघ्नपणे मुक्ति रूप नगरे पहुँचावो वो माटे महागोप वो वली तमे खट्कायाना जीवोने कोईपण जीव कोई प्रकारे हाणी करे नहि अने तेमना द्रव्य प्राण तथा जाव प्राणनुं रखोपुं करे एहवो माहणतानो उपदेश करो वो अने गणधर आचार्यादि मारफते पण माहणताना उपदेशनी प्रेरणा करावो वो माटे तमे पोतेज महामाहण वो वली तमे उपद्रव रहित शिव स्थानके पहुँचाववा माटे शिवमार्ग के० मार्गमां क्रोध मोहादिक चोरटा कांई हरकत करी शके नहि अने कुगुरु आदि दुष्ट जनो उन्मार्गमां पामी शके नहि एहवा उपद्रव रहित मार्गे स्याद्वादमय शुद्धनये शुद्धात्म स्वरूप जणावी निर्विघ्नपणे लई जाउ वो माटे मोक्ष नगरना सार्थवाह वो वली तमे ज्यां राग द्वेष मिथ्यात्व अज्ञान रूप

૧૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

સ્વાહં કરવું જેરી જલ જરેલું છે અને કષાયો રૂપ શ્વાપદોનું જાણે
જોર છે તથા જ્યાં અથાહ વિકલ્પોના કલ્લોલો ઊઠલી રહ્યા છે તથા
જ્યાં કામ વરુવાનલ લાગી રહ્યો છે એવા જવ દરિયામાં ધૂમેલા
જીવોને શુદ્ધ સંજમ જહાજમાં લઈ આત્મ સત્તાથલ આનંદપુરી નગ-
રીમાં પહોંચાવો હો માટે નિર્યામક હો વલી જગવાસી જીવોને લાગેલા
અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અવિરતિ આદિ દુઃસાધ્ય રાગોને નાશ કરવા જ્ઞાન
દર્શન ચરણ રમણ મિશ્રિત ઉદાસિન્નતા રૂપ મૃગાંક પુત્રીનું સેવન
કરાવી હતાવલે તે રોગોને મટાવો છે માટે અમોઘ પરમવૈષ્ણ હો વલી
અશરણ અનાથ હનમાર્ગે પમેલા એવા જગવાસી જીવોને સારણ
વારણ ચોયણા પહિચોયણા કરી કરાવી નિર્જય સુખ સ્થાનમાં લાવો
હો માટે તમે જગત્ના નાથ હો ॥ ૧૧ ॥

ચરણ વદન કર નયણ, પરમ જિનરાજનાં હો લાલ પરમ ॥ ૧ ॥
જીવિ જનને હોય સાજ, આતમ સુખ કાજમાં હો લાલ આતમ ॥
નાથ કૃપાલ વિશાલ, મહા શુદ્ધ બોધથી હો લાલ મહા ॥
જીવિ જન પામે સિદ્ધિ, તત્ત્વ નિજ શોધથી હો લાલ તત્ત્વ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—પ્રજુજી તમારા પરમ ચરણવડે દેશ વિદેશ વિહાર કરી જીવિ-
જીવોને સમ્યક્જ્ઞાન ચારિત્ર રૂપ ફલ આપો હો તેથી તમે જંગમ કલ્પવૃક્ષ
સમાન હો વલી તમે તમારા વદન કમલ વડે દ્વાદશાંગનો દેશના આપી શુદ્ધ
સાધ્ય સાધન બતાવી ઉપકાર કરો હો વલી તમારા પરમ કર કમલે કરી
દિક્ષા શિક્ષા આપી ઉપકાર કરો હો વલી તમારા પરમ નયણ કમલ
વડે જીવિ જીવો ઉપર અમૃતમય દ્રષ્ટિ દેખી જીવિજીવોની દ્રષ્ટિ
શુદ્ધાત્મ સન્મૂલ્ય કરાવો હો એમ તમારાં સર્વે અંગ અને સર્વે પુણ્ય
અતિશય જીવિજીવોને પરમ ઉપકાર પરમ સમાધિનાં કારણ છે
વલી તમારા અંતરંગ આત્મિક ગુણો અને અંગમાં રહેલા પુણ્ય
અતિશયના ગુણો આગલ મણિમય મુગટ કુંડલાદિકની શોજાનું

तो हमे शुं वखाण करीए ? मणि रत्न आदिना मुगट कुंडलादि
आभूषणो तो संसारी विषयो चक्रवर्ती ईडादि घणा पेहेरे ठे तो
एहवा अजीवं अने अथिर पदार्थनी शी शोचा ? एटले तमारा
अंतरंग अने बाह्य सर्वे उत्तम लक्षणो जविजीवोने आत्म सुख
काजमां पुष्ट सहायकारी कारणो ठे. नाथनुं महाविशाल कृपालपणुं
शुद्ध बोधथी हमने जणाय ठे पण जे जवि जीव तमारो परम शुद्ध
बोधने अति सन्माने—आदरे अने तन्मय थई आत्म तत्त्वनी शुद्धता
करे ते सिद्धि पामे ॥ १२ ॥

पामे आत्म ज्ञान दोष दुःख संहु टले हो लाल दोष ॥

सीझे आत्म काज अचल कमला मले हो लाल अंचल ॥

पूज्यनी पूजा आपे शिवघर वासने हो लालके शिव ॥

देवचंद्रमूनि मनसुख सहज विलासने हो लालके सहज ॥ १३

अर्थः—तमारी आज्ञा सेवी जे जीव आत्म बोध पामे तेना सर्वे
दोषो अने दुःखो टले अने आत्म कार्य सिद्धि थाय वली केवल-
ज्ञानादि अक्षय अचल लक्ष्मी मले. एहवा त्रिजुवन पूज्य शिवकर
स्वामिनी सेवा शिवघर वास आपवावाली ठे. देवमां चंद्रमा समान
शिवकर स्वामी मुनिर्जना राजाने मनसुख उमंगे करी सेवतां सहज
आत्मिक विलास पामे ॥ १३ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ त्रयोविंशतिमं श्री स्यंदन जिन स्तवनं ॥

॥ शांति जिनेश्वर केसर अर्चित जग धणीरे अ० ॥ ए देशी ॥

स्यंदन जिनवर परम दयाल कृपालुओरे ॥ जग सोहन
जवि बोहन देव मयालुओरे ॥ दे० ॥ ए आंकणी ॥ परपदं
ग्रहणे जगजन बांधे कर्मनेरे, अथिर पदार्थ ध्यातां किम लहे

૧૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

ધર્મનેરે કિં ॥ જમ્ચલ જગની ઇંઠ હે પુદ્ગલ પરિણતિરે,
ધ્યાતાં વીરજ કંપે આપ લહે ન સગુણ રતીરે ॥ લહે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ગત ચોવિશીના તેવિશમા તીર્થકર શ્રી સ્યંદન જિનેશ્વર
પરમદયાલ અને પરમકૃપાલ હે. જગત્માં જે જે લોકો શુદ્ધમાર્ગના અ-
જાણ દયા અને કૃપા કરે હે તે દયા થોડા દિનને માટે અને આખર આયુ
પર્યંત કોઈકને બાહ્ય હિતકારી પણ થઈ શકે હે પણ આખરે તે દયાનું
હિત વિણસી જાય હે કેમકે પુદ્ગલીક દયા અથિર હે અને ઇકાંતિક
સુખનું કારણ નથી વલ્લી તે પુદ્ગલીક સુખ જય જરેલું હે અને સ્યંદન
સ્વામીની દયાથી જે આત્મિક ગુણો અને આત્મિક સ્વતંત્ર સુખ પ્ર-
ગટ થાય તે તો સાદિઅનંતકાલસુધી નિર્જય નિરાકુલ અચલ પરમ
સ્વતંત્ર સુખનું કારણ હે માટે પ્રજુ પરમ કૃપાલ હે. પ્રજુજી ત્રણે જગ-
ત્માં શોજા પામેલા હે કે પાતાલ મનુષ્ય અને સ્વર્ગોમાં જીવનપતિઓ
મનુષ્યો બ્યંતરો વિદ્યાધરો ગણધરો મુનિહં વૈમાનિકો અને નરનારીહંના
થોક જેના ગુણોની સ્તવના શોજા હમેશાં કસ્યા કરે હે. જીવિજીવોને
શુદ્ધ બોધના દાતાર હો, કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શને કરી દેદિપ્યમાન
દેવ સર્વે જીવોના લેદહ પરમ મયાણ હે. સંસારી જીવો પુદ્ગલ ગુણ
પર્યાયરૂપ પરપદ ગ્રહણ કરવાથી ઇટલે પરિગ્રહ વશે કર્મ બાંધે હે તે
પરિગ્રહ તો નિશ્ચયથી પરવસ્તુને અહંપણે ગ્રહવું તે ઇક અજ્ઞેદપણે જા-
ણવો અને વ્યવહારથી બાહ્ય પરિગ્રહ નવવિધે તથા અંતર પરિગ્રહ ચૌદ
વિધે હે. પુદ્ગલિક અથિર પદાર્થને ધ્યાતાં ચિત્ત ચિરતા પામતું નથી
અને ચલચિત્તવાલો, સુથિર આત્મિક ધર્મને પામી શકતો નથી. પુદ્ગલ
પરિણતિ પોતે જમ્ ઇટલે અચેતન હે અને ચલકે ॥ ઉત્કૃષ્ટિ અસંખ્યાત
સમયથી વધારે સ્થિતિવાલી નથી વલ્લી અનંતા જીવો ॥ અનંતા પુદ્-
ગલ દ્રવ્યને અનંતો વાર લીધા અને વિષ્ટા મૂત્ર રસ રુધિર માંસ મેદ
અસ્થિ મજ્જા વીર્યાદિકપણે પરિણમાવ્યા અને વારવાર મૂતકપણે હો-

હ્યા તો એવી અથિર પરિણતિના પાઠલ જે જીવો લાગ્યા તે કેમ થિ-
રતા પામે ? અને તેનું મન વચન કાયા નિવૃત્તિ પામે નહિ તો તે આ-
ત્મધર્મ અને તે ધર્મનું નિવૃત્તિરૂપ સુખ કેમ પામે ? એવી અથિર પુદ્-
ગલ પરિણતિ પાઠલ જે લાગે તેનું વીર્ય કંપાયમાન થાય અને શુદ્ધા-
ત્મ ગુણમાં રતિ થિરતા સમાધિ પામે નહિ ॥ ૧ ॥

નિરમલ દર્શન જ્ઞાન ચરણમય આતમારે ॥ નિજપદ રમણે
પ્રગટે પદ પરમાતમારે ॥ પદ૦ ॥ મોહાદિકમાં તહ્લીન તન્મય
તે કહ્યોરે ॥ શુદ્ધ બ્રહ્મમાં તહ્લીન તિણ શિવપદ લહ્યોરે
॥ તિણ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—જો આત્મા પુદ્ગલ દ્રવ્યની મમતા બેઠી પોતાનું સ્વરૂપ જૂવે
તો નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન ચરણમય પોતેજ છે, એમ જાણી પરમણ બેઠી
શુદ્ધ સ્વરૂપ રમણ કરે તો પોતાનું પરમાત્મપદ પ્રગટ થાય. જે જીવ
મોહાદિક જે જે વિચાવ અગર સ્વચાવમાં જે સમય તહ્લીન છે તે સ-
મય તન્મયકે૦ તે મય તેને કહીએ જેમ ક્રોધમાં તહ્લીન થયેલો ક્રોધ-
મય કહીએ, કામમાં તહ્લીન થયેલો કામી—કામમય કહીએ અને
શુદ્ધ ધર્મમાં તહ્લીન થયેલો શુદ્ધ ધર્મમય કહીએ. યત:—“પરિણમદિ
જેણ દવં, તક્કાલં તમ્મયત્તિ પસુતં; તહ્મા ધમ્મં પરિણદો, આ-
દા ધમ્મો મુણેયથે.” તે માટે શુદ્ધાત્મ બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં તહ્લીન
થયેલો આત્મા શુદ્ધ બ્રહ્મરૂપ થાય ઘટલે તેજ આત્મા શિવપદ
પામ્યો કહીએ ॥ ૨ ॥

પુદ્ગલ પરિણતિ ત્રિભ આત્મથી જે સદારે ॥ બેઠી તાસ
વિકલ્પ રહો નિજગુણ મુદારે ॥ રહો૦ ॥ તપ સંજમ મય
સહજ જાવ નિજ ધ્યાઈએ રે ॥ નિર્મલ જ્ઞાનાનંદ પરમ પદ
પાઈએ રે પરમ૦ ॥ ૩ ॥

૨૦૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:-પુદ્ગલ પરિણતિ સર્વે કાલે આત્માથી જિન્નજ હે આત્માનાં અને પુદ્ગલ પરિણતિનાં જિન્ન લક્ષણ જાણી, પુદ્ગલ પરિણતિ સંબંધીનો શુદ્ધાશુદ્ધ વિકલ્પ તથા તેના શુદ્ધાશુદ્ધપણાના આલ્પ તથા તે અર્થે શુદ્ધાશુદ્ધ ક્રિયા બોની નિજાત્મ ગુણમાંહે પ્રમોદિત રહો. આત્મા નિર્મલ નિજ સ્વરૂપ જાણી પુદ્ગલ મમતા બોડે તો પુદ્ગલ જોગોની ઈચ્છા ન થાય અને પોતાના જ્ઞાન દર્શન ચરણમય સ્વરૂપમાં તૃપ્ત રહે તો તે આત્મા તપ રૂપજ હે અને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને સદા અલંકાર ઉપયોગમાં રાખે તો આત્મા પોતેજ સંજમ રૂપ હે એવો તપ સંજમમય ઉપાધિ રહિત આત્મિક સહજ જાવ અલંકાર સમય ધ્યાઈએ તેથી નિર્મલ જ્ઞાનાનંદમય પોતાનું સ્વતંત્ર પરમ પદ પામીએ ॥ ૩ ॥

સ્યાદ્વાદમય શુદ્ધ પ્રજ્ઞુ મુખ દેશનારે ॥ સન્માને તે કરે વિજ્ઞાવ પ્રવેશ ના રે ॥ વિજ્ઞાવ ૦ ॥ જિનવાણી સન્માન વિના જવ વાસ હે રે ॥ પર પરિણતિ સન્માન કર્મ અમ પાસ હે રે ॥ કર્મ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-પ્રજ્ઞુ મુખની સ્યાદ્વાદમય શુદ્ધ દેશના હે કે જેથી શુદ્ધ સાધ્ય અને સાધના સાક્ષાત્કાર જણાઈ શકે હે તે આજ્ઞાને જે જવિ બહુ સન્માને આદરે તે વર્ણાદિ રાગાદિ વિજ્ઞાવમાં પ્રવેશ કરે નહિ જ્યાંસુધી જિન વચનનું સન્માન આઠ્યું નથી ત્યાંસુધી ડુઃખે જરેલો જવવાસ કાયમ હે અને પરપરિણતિ સન્માને ઘટલે પરગ્રહણેજ આઠે કર્મનો પાસ હે ॥ ૪ ॥

આતમ શક્તિ સ્વતંત્ર લલ્લો જિન વાણથીરે ॥ સાધો શિવ મગ શુદ્ધ શુક્લ હ્રદ ધ્યાનથીરે ॥ શુક્લ ૦ ॥ શુદ્ધ નયે લલિ હવ્યને નિસ્પૃહ અન્યથીરે ॥ સમજાવે નિજ ધ્યાય તસુ જવ જય નથીરે ॥ તસુ ૦ ॥ ૫ ॥

अर्थः—आत्म शक्ति परतंत्र नथी, पण पोते आत्म शक्ति जाणी नथी त्यांसुधो पुद्गल ममत्व वशे पोते, अनंत परतंत्रता जोगवे ठे हवे अवसर मद्यो माटे जिनेश्वरना स्याद्वाद उपदेशथी आत्मशक्ति स्वतंत्रपणे जाणो अने शुद्ध शिवमार्ग द्रढ शुक्लध्याने साधो. शुद्ध नये स्वंपर द्रव्यने जिन जाणी अन्य द्रव्यथी निस्पृह थई समजावे निज शुद्धात्म पद ध्याय तेने जव जय नथी ॥ ५ ॥

पंच महाव्रत पंचाचार श्री जिन वदेरे ॥ पंच समिति त्रण गुप्ति समजावे सधेरे ॥ सम० ॥ ज्ञान ध्यान, किरिया साची समजावथीरे ॥ साध्य शून्य किरिया कष्टे शिवपद नथीरे ॥ कष्टे० ॥ ६ ॥

अर्थः—जिनेश्वरे पंच महाव्रत अने ज्ञानाचारादि पंच विधे आचार कह्यो ठे तथा पंच समिति अने त्रण गुप्ति प्ररूपी ठे ते सर्वे पूर्ण समजाव अर्थे ठे अने राग द्वेष तजी समजाव राखी व्रत आचार समिति गुप्ति साधीए तोज सधाय वली ज्ञान ध्यान अने किरिया समजाव सहित होय तोज साचां जाणवां. राग द्वेष सहित जाणवुं ते ज्ञान नथी, राग द्वेष सहित ध्यान ते शुद्धध्यान नथी, राग द्वेष सहित क्रिया ते उत्तम क्रिया नथी पण राग द्वेष विना समजाव सहित ज्ञान ध्यान अने क्रिया तेज साचां मोक्ष हेतु ठे, ज्ञान दर्शन चरणनुं विषमपणुं टाळी सम अने थिरपणुं साधवुं ठे एवो शुद्ध साध्य जाण्या विनानी शून्य क्रिया कष्टथी मोक्षपद नथी अने समजाव तो परग्रहण बुद्धि तजवथी आवे माटे परग्रहण बुद्धि तजी परद्रव्यादिथी निस्पृह थई मुक्तिगुण राखीए तोज समजाव आवे अने सकल कार्य सिद्ध थाय एम स्यंदनजिन देवे परम उपकार बुद्धिए उपदेशुं ते हमारा सरखा जविजं उपर तेमनो परम उपकार ठे ॥ ६ ॥

૧૦૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષ સુનય વાણી લઘોરે ॥ સમજાવે શુ-
દ્ધાતમ અનુજવ રસ ચઘોરે ॥ અનુજવ ૦ ॥ દેવચંદ્ર પ્રજુ
વચનામૃત રસ પાનમારે । મનસુખ શિવઘર વાસે સૂઝ અમાન-
મારે ॥ સૂઝ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-તીર્થકરોની વાણી શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષતાએ હોય છે તો પરમે-
શ્વરની વાણી શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષતાએ સુનયે જાણો ઘટલે ઇકાંત ન-
યની લેંચ વિના હૃદયમાં ધારો અને પરદ્રવ્ય ઉપરનો રાગ દેષ ઢોઢી
જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિકમાં સમ ઘટલે સુધો રાગ દેષની મરોઢ અને
ચપલતા વગરનો સ્થિર જાવ રાખી આત્મ શુદ્ધતાનો અનુજવ રસ
ચાલો. આત્મ શુદ્ધતાનો સ્વાદ ચાલવાનો-રસ લેવાનો અજ્યાસ વધા-
રવો તે અનુજવ કહીએ. જ્યાંસુધી પુદ્ગલીક સ્વાદનો અનુજવ કરીએ
ત્યાંસુધી શુદ્ધાત્મ અનુજવ આવે નહિ માટે પુદ્ગલીક અનુજવ અધિર
અહિતકારી જાણી તજી આત્મ શુદ્ધતા રસ લેવાનો અનુજવ અજ્યાસ
કરો. સાધ્ય નિરપેક્ષપણે જે જે વચનો હોય તે નીર્થકરોના અથવા તો
જ્ઞાનીર્જના નથી માટે તીર્થકરોના વચન પરલવા સાધ્ય સાપેક્ષતાનો વિ-
ચાર હૃદયથી ચૂકવો નહીં. દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન સ્યંદન જિનેશ્વર-
ના વચનામૃત રસ પાનની ઉત્તમ સેવા મનસુખે આદરે તે શિવત્રિયનો
સ્વામી થાય અને તેને કોઈ પ્રકારની ઊણતા રહે નહિ અને અમાપ
સુખમાં શાશ્વત ઘરવાસ કરે ॥ ૭ ॥

॥ અથ ચતુર્વિંશતિમ સંપ્રતિ જિન સ્તવન ॥

સંપ્રતિ જિનવર પદ નમી જીવિ ધ્યાવોરે ॥ સાધો શુદ્ધ
નિજ સાધ્ય પરમ પદ પાવોરે ॥ અતિત સમય ચોવીશમા ॥
॥ જ ૦ ॥ પ્રજુ સમ હો નિરુપાધ્ય ॥ ૫૦ ॥ ૧ ॥

अर्थः—गत चोविशीना चोविशमा तीर्थंकर संप्रति जिनवरना पद कमलमां नमस्कार करी हे जवि जीवो ! तमे सिद्ध समान निज शुद्ध साध्य ध्याउं, साधना कारक प्रवृत्तिए करीने शुद्ध साध्य साधो—सिद्ध करो. मन वचन काय त्रणे योग थिर करी स्वपरिणति शुद्ध साध्यमां एकत्वपणे लयलीन करी निर्मल ध्याने शुद्ध साध्य ध्याउं के जेथी शाश्वत परमात्म पद पामो एटले प्रजुजी समान उपाधिरहित थाउं ॥ १

शुद्ध साध्य जाएयाविना जवि० ॥ साध्या साध्य अनेक ॥
॥ प० ॥ आणा विण निज ठंदथी जवि० ॥ सुख पाम्यो नहि
ढेक ॥ प० ॥ २ ॥

अर्थः—शुद्ध साध्य जाएयाविना असाध्य एहवी पुद्गल परिणति जे स्त्री, पुरुष, संतान, लोही, वीर्य, हाक, मांस, धन आदि साधवाने अनेक प्रकारे श्रम कस्या मन वचन बल बुद्धि प्रवर्त्तावी पण ते पुद्गल परिणति आपणे वश थई नहि तेथी कर्म बंध करी चार गति संसार कंतारमां जम्यो दुःख सहां अने मोह साधवा स्वठंदताए अने जिन वचन अजाण पुरुषोना कस्या प्रमाणे घणांए क्रिया कष्ट कस्यां अने जिन मार्गमां कस्या प्रमाणे पण साध्य शून्य एकांते क्रिया साधी तेथी केवल संसार सधायो अने निवृत्ति रूप साचुं सुख लेश पण पाम्यो नहि ॥ १ ॥

स्याद्वाद प्रजु वचनथी जवि० ॥ लहि शुद्धात्म साध्य ॥
॥ परम० ॥ शुद्ध साधना सेवतां जवि० ॥ नाशे सर्व उपाध ॥
॥ परम० ॥ ३ ॥

अर्थः—प्रजुजीनां स्याद्वादमय वचनं सांजली शुद्धात्म साध्य जाणी शुद्ध साधना सेवीए—साधीए तो सकल कर्म उपाधि नाशे ॥ ३ ॥

॥ निर्मल साध्य स्वरूप ए जवि० ॥ मुज सत्तागत एम

૧૦૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ પરમ૦ ॥ શુદ્ધ ધ્યેય નિજ જાણિને જીવિ૦ ॥ ધ્યાતાં શિવપદ
દેખ ॥ પરમ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—જેવું પ્રજુજીનું શુદ્ધ સ્વરૂપ છે તેવુંજ મહારું નિર્મલ સાધ્ય
માહૃરી સત્તાંગતે છે તે સાધિ પ્રગટ વ્યક્તિ જાવમાં લાવવું એજ
ભમેદ કરો. પોતાનો શુદ્ધ ધ્યેય જોણીને યથાર્થ સાધકતાપણે ધ્યાઈએ
તો દેખકુશલે શિવપદ પામીએ ॥ ૪ ॥

॥ એ વિણ અંબર ન સાધ્ય છે ॥ જ૦ ॥ સુખકારણ જગમાંદિ
॥ પરમ૦ ॥ શુદ્ધ ધ્યેય નિજ સાધવા ॥ જીવિ૦ ॥ સાધન શુદ્ધ
જગાંદિ ॥ પરમ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—સિદ્ધ સમાન નિર્મલ આત્મ સાધ્ય શિવાયે પરમ સ્વતંત્ર સુ-
ખનું કારણ જગતમાં બીજું કાંઈ સાધ્ય નથી અને મોહ દ્રષ્ટિએ જગ-
તમાં જે જે રૂપી સાધ્યો જણાય છે તે સર્વે પરતંત્રતા અનિવૃત્તિ ચપ-
લતા સજયતા આદિ દુઃખનાં કારણ છે એમ જાણવું. નિજ શુદ્ધ ધ્યેય
સાધવા આત્મવીર્યે કરીને શુદ્ધ સાધનામાં મને ઉઠ્ઠાદ છે અને સર્વે
જીવ્યો પણ એમ ઉઠ્ઠાદ ભમંગ રાખો ॥ ૫ ॥

॥ રત્નત્રયી વિણું સાધના ॥ જીવિ૦ ॥ નિષ્ફલ જાણ સદાય
॥ પરમ૦ ॥ રત્નત્રયી શિવ સાધના ॥ જીવિ૦ ॥ સાધિ જીવિ
શિવ પાય ॥ પરમ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આત્મજ્ઞાન આત્મદર્શન આત્મ સ્વેચ્છાવાંચરણ એ ત્રણેને
રત્નત્રય કહીએ એથી તિન્ન અન્ય સાધના સદાય નિષ્ફલ જાણવી
જેમ લસવાલે લંજોલીને સુખ માની લોધું પણ એણે કાંઈ સુખ સા-
ધ્યું નથી. આત્માના આત્માથી અજેદપણે રહેલા જ્ઞાનદર્શનચરણ
ગુણો તે અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને મોહ વશે મલિન થયેલા છે તે અતિ-
ચાર ટાલી જ્ઞાનદર્શન ચરણ આરાધી નિર્મલ કરવા એજ રત્નત્રય
મોહ સાધના સાધિ જીવિજીવો મોહ પામે છે ॥ ૬ ॥

शुद्धतम जाण्या विना ॥ जवि० ॥ परपद ममत उपाय
॥ परम० ॥ रागादिक वश जीव ए ॥ जवि० ॥ कीधा अनेक
अपाय ॥ परम० ॥ ७ ॥

अर्थः—ज्यांसुधी आत्म शुद्धता जाणी नथी त्यांसुधी परपदंमां
ममत उपजे ठे तेथी राग द्वेष मोहादि वश थई जीवे पोताने अनंत
दुःख उपजे एहवा अपाय खना कख्या ॥ ७ ॥

तुज वाणिया में लह्या ॥ जवि० ॥ निज गुण द्रव्य प्रजाय ॥
॥ परम० ॥ पर गुण द्रव्य प्रजायनुं ॥ जवि० ॥ ममत तजे सुख
आय ॥ परम० ॥ ८ ॥

अर्थः—तमारी वाणी वने पर द्रव्य गुण पर्यायथी जिन निज
द्रव्य गुण पर्याय जाण्या तेथी जाणुं तुं के पर द्रव्य गुण पर्यायनुं
ममत तजवार्थीज सर्वे दुष्ट अपायो नाश थई स्वतंत्र सुख प्रगट थशे ॥ ८ ॥

जाणुं आत्म स्वरूप में ॥ जवि० ॥ वलि कीधुं निरधार ॥
॥ परम० ॥ चरणे निज गुण रमणमां ॥ जवि० ॥ तजि पररमण
प्रचार ॥ परम० ॥ ९ ॥

अर्थः—में आत्मस्वरूप जाणुं अने सिद्धांत, नयो, प्रमाणो अने
माहरी बुद्धिवने निरधार कखुं हवे पर रमणनो चालो तजी शुद्ध स्व-
ज्ञावाचरणे निज गुण रमण करुं ए माहरी इच्छा ठे ॥ ९ ॥

धीर वीर निज वीर्यने ॥ जवि० ॥ राखी अचल गुण ठाम
परम० ॥ परसंगे चल नवि करुं ॥ जवि० ॥ नहि परथी निज
काम ॥ परम० ॥ १० ॥

अर्थः—धीर वीर थई निजात्म वीर्यने स्वस्वज्ञावमां स्थिर राखी
एटले ज्ञान दर्शनादि निज गुण स्थानकमां वीर्य अचलपणे राखी
पुद्गलादि परसंगे वीर्य चलायमान करुं नहीं केमके माहरे परद्रव्य-

૧૦૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

ચી કાંઈ કામ નથી. હે મોહાન્નિલાષી જ્ઞવ્યો ! તમે સર્વે એજ પ્રમાણે શુદ્ધ સાધ્ય સાધો. ધીર પુરુષોનો એજ માર્ગ છે. વિષય કષાયોદિકે ધૈર્ય રાખી શકતા નથી તે શિવમાર્ગ શી રીતે સાધી શકે ? માટે વીર્ય અચલ રાખવું એજ શ્રેય છે ॥ ૧૦ ॥

પુદ્ગલ લલ સંગે કલ્પું ॥ જીવિ ॥ આત્મ વીર્ય ચલ રૂપ ॥ પરમ ॥ જન સંગે હઃસ્વીર્ણ થયો ॥ જીવિ ॥ અહિ બેઠો જડ ચૂપ ॥ પરમ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—જીવોએ અચેતન જડ એહવા લલ પુદ્ગલ સંગે આત્મ વીર્ય ચલ કલ્પું તેથી જન પુદ્ગલોમાં મલી જડતાવત્ જડ થઈ બેઠો તેથી અન અધિકારી હતાં જન પદાર્થોનો અધિકારી—ચૂપ રાજા થઈ બેઠો તેથી મહાન્ હઃસ્વીર્ણ થયો ॥ ૧૧ ॥

દરશન જ્ઞાન ચરણ સદા ॥ જીવિ ॥ આરાધો તજિ દોષ ॥ પરમ ॥ આત્મ શુદ્ધ અજ્ઞેદથી ॥ જીવિ ॥ લહિયે ગુણ ગણ પોષ ॥ પરમ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—દરશન જ્ઞાન અને ચારિત્રને એ ત્રણેના આઠ આઠ દોષ અને પ્રમાદ તજી સદા આરાધો. આત્મઅંગના અને આત્મગુણના વ્યવહારથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એહવા મૂલ્ય ત્રણ જ્ઞેદ છે અને નિશ્ચયથી આત્મા રત્નત્રયથી અજ્ઞેદપણે એકજ છે એમ ત્રણે ગુણો આત્માથી અજ્ઞેદપણે ધ્યાઈએ તોજ નિર્વિકલ્પ ધ્યાન અને અનંત નિર્મલ ગુણોનો પુષ્ટ આનંદ આવે ॥ ૧૨ ॥

દરશન જ્ઞાન વિરાધના ॥ જીવિ ॥ તેહિજ જીવ જય મૂલ ॥ પરમ ॥ નિજ શુદ્ધ ગુણ આરાધના ॥ જીવિ ॥ એ શીવ પદ અનુકૂલ ॥ પરમ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—દરશન જ્ઞાન ચરણમય આત્મગુણ વિરાધના તેજ કર્મબંધનું

કારણ અને જવ જયનું મૂલ છે, આત્માથી પ્રતિકુલ છે, પૂર્વાપર હિત-
કારી નથી અને દરશન જ્ઞાન ચરણ આદિ શુદ્ધાત્મ ગુણનું આરાધનું
એજ શિવમાર્ગ અનુકૂલ છે તો મૂલ્ય એ જાવ હૃદયમાં ધારો, એજ
સાધ્ય જાણી એની પ્રશસ્તતાએ ક્રિયા આદરવી અને એ સાધ્યથી અપ્ર-
શસ્ત પળે જે ક્રિયા હોય તે તજવી ॥ ૧૩ ॥

શુદ્ધ સ્ફટિક સમ સાધ્ય નિજ ॥ જવિ૦ ॥ સાધે રાગ
રહિત ॥ પરમ૦ ॥ સાધ્ય અપેક્ષા વિણ ક્રિયા ॥ જવિ૦ ॥
કષ્ટ કસ્યે નહિ હિત ॥ પરમ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—શુદ્ધ સ્ફટિક મણિ સમાન સત્તાગતે રહેલો શુદ્ધાત્મ સ્વજાવ
સાધ્ય છે અને રાગાદિકે ચર્ણવી અશુદ્ધતા વડે દબી જે આત્મ શુદ્ધતા
તે રાગાદિક અશુદ્ધતા જેમ જેમ તજીએ તેમ તેમ શુદ્ધતાના અંશ
પ્રગટ થતા જાય, રાગાદિક સકલ વિજાવ પૂર્ણ તજેથી પૂર્ણ શુદ્ધતા
પ્રગટ થાય તેજ સિદ્ધિ જાણવી તો રાગ રહિત થઈ સમજાવે શુદ્ધતા
સાધવી. પ્રથમ સિદ્ધ સ્વરૂપ રૂપ શુદ્ધતા ધ્યેય ધ્યાનમાં રાખી તે શુદ્ધ-
તાને પ્રશસ્તપણે ઉપયોગ થિર રાખવામાં દૃઢતા વધારવી જે જે અપ્ર-
શસ્ત જાવોથી ઉપયોગ ચલાયમાન થતો હોય તે તે અપ્રશસ્ત જાવો
તજવા એમ સિદ્ધિ થાય પણ સાધ્ય નિરપેક્ષ ક્રિયા કષ્ટ કરવાથી
કાંઈ હિત થાય નહિ પણ બલતું જવ ઝ્રમણાદિ અહિત વધે ॥ ૧૪ ॥

પરમ દયાલ કૃપાલુઆ ॥ જવિ૦ ॥ દેવચંદ્ર શિવ રૂપ ॥
॥ પરમ૦ ॥ શિવ કમલા મનસુખ લહે ॥ જવિ૦ ॥ શાશ્વત
આત્મ સ્વરૂપ ॥ પરમ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—પરમ દયા અને કૃપાવંત દેવમાં ચંદ્રમા સમાન સંપ્રતિ
જિનવર પોતે શિવરૂપ છે તેમની આજ્ઞા મનમાં સુખે કરી સેવતાં શિવ-
લક્ષ્મી પામીએ એમ શાશ્વત આત્મ સ્વરૂપ પામીએ ॥ ૧૫ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

१०८ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

॥ कलस ॥ हरिगीत बंद ॥

गत समयना चोवीश जिननी स्तवन चोवीशी करी । मुनि देवचंद्र
महंत हितकर सार जश कीरती वरी ॥ अव्यानुयोग गंजीर एहनो
अर्थ जन सुगुरा लहे । मतिमंद न लहे अरथ एहनो साध्य शून्य क्रि-
या चहे ॥ १ ॥ में तनुमती इह अर्थ कीधो यथाशक्ति प्रमाणमां ॥ बहु
सूत्र ग्रंथ प्रमाण जोई जव्य लेजो ध्यानमां । उत्सूत्र दोष दुरे करीने
स्यादवाद सुनय रसे । जे आदरे जिन वचन ते निज आत्म अनुभव
रस वसे ॥ २ ॥ एकवीश स्तवनो हाथ लाध्यां तीन स्तवन मढ्यां नहीं ।
बात्रीशमा शिवकर श्रीजिनथी स्तवन में रचियां सहो । शुध नय नि-
क्षेप प्रमाण युक्ते अर्थ एह विचारिये । उपयोग शुद्धे थीर बुद्धे दुष्ट
परिणति वारिये ॥ ३ ॥ शुद्धात्म परिणति आदरी उपयोग थिरता
राखिये ॥ निज ज्ञान दरशन चरण वीरज सुमति अनुभव चाखिये ।
जंगणीश पांसठ फाल्गुणे सुदि पुनम इंडु निरमलो । मन रंगशुं ए-
अर्थ करतां आत्मगुण लह्यो जजलो ॥ ४ ॥ जिन आणसंगी तत्त्व रंगी
जव्यना आग्रह वने । दाहोद नगरे अर्थ कीधो जव्य धर्म रसे चने ॥
अव्यानुयोग दुरे करे सवि पाप ताप संतापने । शिव अंग “मनसुख”
रंग विलसे लही आप प्रतापने ॥ ५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

श्री जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढांखो. १०६

॥ ॐ परम गुरुच्यो नमः ॥

॥ श्री जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढांखो ॥

॥ श्रीमान् मनसुखलाल हरिलाल कृत ॥

॥ ढाल (१) ॥ पहेली ॥ धन्य धन्य वीर वाणी ॥ ए राग ॥

बहु सुतने जिनवर कहीरे । सोल उपमा सार ॥ बहु सन्माने
सेवतोरे जवि । लहे जग जयजयकार ॥ साहेली हितकर बहुसुत
सेव । शासन नायक देव । साहेली ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ उज्ज्वल
शंख दुधे जखोरे । बहिरंतर शोजाय । शुद्ध समण गुण उजलोरे ।
कीरतीवंतो मुनिराय ॥ साहेली ॥ २ ॥ रहे गुरुकुल वासमां रे । उ-
ज्ज्वल सुतपय पूर । शुद्ध समाचारी धरेरे नीत । सम शीव मग वरसूर
॥ साहेली ॥ ३ ॥ अश्व कंबोज सुदेशनोरे । वेगवंत गुणवंत ॥ शत्रुथी
जे नवि हठेरे । जेहना बलनुं तेज अत्यंत ॥ साहेली ॥ ४ ॥ जिन
शासन शुज देशमांरे । उत्तम कुल उत्पन्न ॥ मोक्ष मार्गमां चालतोरे
मुनि । महा बलिठ तप धन्न ॥ साहेली ॥ ५ ॥ कुमत शत्रुथी नवि
हठेरे । स्यादवाद नय पूर ॥ कुमति मान मद चंजतोरे करे ।
कुमत सकल चकचूर ॥ साहेली ॥ ६ ॥ द्वादशांग निर्घोषनोरे ।
नंदी घोष वाजीत ॥ साध्य सिद्ध दर्शवतारे मुनि । जग तारक जग
मीत ॥ साहेली ॥ ७ ॥ दामा विनय आदिक गुणेरे । धीर वीर गंजीर ॥
निस्पृही निराखंबनीरे मुनि । शीघ्र लहे जवतीर ॥ साहेली ॥ ८ ॥
संवेगे रंगे रमेरे । रम्य शुधातम मांछ ॥ राग रोष वरजित सदारे
मुनि ॥ शिवमग मांछि उठांह ॥ साहेली ॥ ९ ॥ स्यादवाद प्राक्रम-
वठेरे । त्रासे कुमति वृंद ॥ जिन जयपडह वजावतोरे सांधु । सुत-
धर विद्या अमंद ॥ साहेली ॥ १० ॥ सुगुण कंबोजी अश्वमांरे
वेगवंत गुणवंत ॥ उत्तम शील सुसंजमीरे वर । शास्त्र सुलंकाणवंत
॥ साहेली ॥ ११ ॥ स्वामि इच्छाए चालतोरे । लखि स्वामी अजि-

११० श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ठावो.

प्राय ॥ पाषाणादिक शब्दथीरे नवि । त्रासी पाठो जाय ॥ साहेली०
॥ १२ ॥ शस्त्रादिकथी नवि हठेरे । अतिवेगी सम मार्ग ॥ राजादिकने
मानीतोरे एवो । कंथक तुरग सोजाग ॥ साहेली० ॥ १३ ॥ तेम
प्रधान बहुसुत मुनीरे । ज्ञान क्रिया व्रत धार ॥ निर्जय परवादी
थकीरे साधु । लहतो जग जयकार ॥ साहेली० ॥ १४ ॥ सम्यक
चरण विराजतोरे । सहुने बह्वच होय ॥ जिन शासन कीर्ती
करे मुनि । बहुसुत वंदू सोय ॥ साहेली० ॥ १५ ॥ शंख अश्वनी
उपमारे । कहि प्रथम हितकार ॥ उपमा चौद आगल कहुरे मन-
सुख बहुसुत जयकार ॥ साहेली० ॥ १६ ॥

ढाल बीजी (२) ॥ बेनी मोरी चावो सुगुरुजीने वंदीये ॥ ए देशी ॥

सजनी शूरवीर अश्वे चढ्यो । अपडिह्य बलवंत हो अलबेली
हेली । सजनी जीती शके नहीं अन्य को । विद्या अचल अमंद हो
अलबेली हेली । सजनी सेवो सुतधर चरणने । धरि हृदये सनमान हो
अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो सुतधर ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥
सजनी नंदि घोष चउ बाजुए, द्वादशांग तूरनाद हो अलबेली हेली ।
सजनी बंदीजनो बोले बहु । मंगल आशीरवाद हो अलबेली हेली
॥ सजनी सेवो ॥ २ ॥ सजनी प्रवचन अश्वारूढ मुनी । वर प्राक्रमी
अति सूर हो अलबेली हेली ॥ सजनी परवादी बहु जूथथी । जीत
वरे जय पूर हो अलबेली ॥ सजनी सेवो ॥ ३ ॥ सजनी नंदि घोष
स्वाध्यायनो । पंचनो अहनीश नाद हो अलबेली हेली । सजनी शिष्य
सुगुण स्वाध्यायनो । शोभे प्रवचन वाद हो अलबेली हेली ॥ सजनी
सेवो ॥ ४ ॥ सजनी जीवो जीवो बहुसुत सदा । प्रवचन दीपक
शुरू हो अलबेली हेली ॥ सजनी ए आदि बिरुदावली । बोले नवि
मुनि बुरू हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो ॥ ५ ॥ सजनी जीतो
कुमतीना वृंदने । स्यादवाद बलवंत हो अलबेली हेली । सजनी तुम

श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढालो. १११

आगे नवि टकि शके । परवादी मतीमंद हो अलबेली हेली ॥
 सजनी सेवो० ॥ ६ ॥ सजनी नाग नागणी जुथ्यनो । स्वामी गँज
 बलवंत हो अलबेली० । सजनी परमत गजथी नवि हवे । साठ वरस
 वयवंत हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ७ ॥ सजनी परजुथ्य
 पती मद माननो । जंग करे ततकाल हो अलबेली हेली ॥ सजनी
 अप्रतिहत गज बलधर । डढ तन बल सुविशाल हो अलबेली हेली
 ॥ सजनी सेवो० ॥ ८ ॥ सजनी तेम सुतधर बलीउं मुनी । समण
 समणी गणधार हो अलबेली० ॥ सजनी श्रावक श्राविका जुथ्यनो । सत्य
 सदा आधार हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ९ ॥ सजनी उत्पाता-
 दिक बुद्धिथी । विद्या वृद्धि विवेक हो अलबेली हेली ॥ सजनी शुरू नये
 सुत अनुजवी । शिव मगनी डढ टेक हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो०
 ॥ १० ॥ सजनी तीक्ष्ण शींगनो वृषज जे । खंध पुष्ट बल पूर हो अलबेली
 हेली ॥ सजनी बहु गज जुथ्य तणो पती । रोग रहित अति शूर
 हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ११ ॥ सजनी एणि पेरे शोजे
 वृषज शो । तेम बहुश्रुत मुनिराय हो अलबेली हेली ॥ सजनी
 न्याय सुतीक्ष्ण शींगथो । जेदे कुमत कुन्याय हो अलबेली हेली ॥
 ॥ सजनी सेवो० ॥ १२ ॥ सजनी संजम रथने चलाववा । बुद्धि खंध
 डढ पुष्ट हो अलबेली हेली ॥ सजनी जे जारंड पेरे सदा । अप्रति-
 हत अडुष्ट हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ १३ ॥ सजनी
 उपमा तीन इहां कही । बलि कहिशुं अगीयार हो अलबेली हेली ॥
 सजनी शिव संपति मनसुख लहे । बहुसुत जग जयकार हो
 अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ १४ ॥

ढाल त्रीजी (३) ॥ हे जी शियल सुरंगी चूनमी ॥ ए राग ॥

हेजो तीक्ष्ण दाढा हो शोजती । हेजी केशरीसिंह बलवंत हो ॥
 हेजी राजा मृग पशु आदिनो । हेजी न शके पराजवी जंत हो ॥
 हेजी बहुसुत जिन शासन जयो । हेजी सुत बल सहजानंद हो ॥

૧૧૨ શ્રી. જિનાગમમાં કહેલી શ્રુતધરને સોલ ઉપમાની ઢાલો.

હેજી બહુ ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ હેજી સસ નયે તિક્ષણ દાઢ છે .
હેજી જોડે કુમતીના મર્મ હો ॥ હેજી કુમતિ પરાજવી નવિ શકે .
હેજી જોણે લલો ડઢ જિન-ધર્મ હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૨ ॥ હેજી જિન
શાસન મુનિ-સિંહનું . હેજી પરમતી નવિ સહે તેજ હો ॥ હેજી શુદ્ધાતમ
અનુજવ રમે . હેજી વિલસે સુમતી સ્હેજ હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૩ ॥
હેજી શંખ ચક્ર ગદા ધરૂ . હેજી અપ્રતિહત વાસુદેવ હો ॥ હેજી
જોડો વર બલ જય વરૂ . હેજી તેમ બહુસુત મુનિ એવ હો ॥
હેજી બહુ ॥ ૪ ॥ હેજી પરવાદીને જીતતો . હેજી પરશું ગંજ્યો ન
જાય હો ॥ હેજી દેખત પરમત વૃંદના . હેજી હૃદય માન દીણ થાય
હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૫ ॥ હેજી દર્શન હજ્જલ શંખ છે . હેજી જ્ઞાન
સુદર્શન ચક્ર હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૬ ॥ હેજી રાગાદિક અંતર અરી .
હેજી બાહ્ય કુવાદી સર્વ હો ॥ હેજી વાસુદેવ પેરે પ્રબલ જે . હેજી
હણતા કુમતીનો ગર્વ હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૭ ॥ હેજી ચતુરંગી સેના
સજી . હેજી મહ રિઝિ ચહ દશ રત્ન હો ॥ હેજી ચક્રી નરપતી
હાજતો . હેજી ચૌદ પુરવ મુનિ રત્ન હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૮ ॥ હેજી
આતમ દ્રવ્યાદિક જલી . હેજી ડઢ સેના ચતુરંગ હો ॥ હેજી દર્શન
જ્ઞાન ચરણ તપે . હેજી એમ ચતુરંગ અજંગ હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૯ ॥
હેજી અથવા દાન શીયલ તપ . હેજી જાવ સહિત ચહ ચંગ હો ॥
હેજી સેના મુનિને શોજતી . હેજી દાસી શ્રીજિન અંગ હો ॥ હેજી
બહુ ॥ ૧૦ ॥ હેજી જ્ઞાનાવરણાદિક તથા . હેજી રાગાદિક અરિ
સર્વ હો ॥ હેજી હણતા પ્રાક્રમ ફોરીને . હેજી ચૂરે કુમતીના ગર્વ હો
॥ હેજી બહુ ॥ ૧૧ ॥ હેજી આમોસહો પમુહા મહા . હેજી રિઝિ-
ધર મુનિરાય હો ॥ હેજી જ્ઞાન રિઝિ અતિશય જસ્યા . હેજી સુત-
ધર ચક્રી સોહાય હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૧૨ ॥ હેજી સિંહ વાસુદેવને
ચક્રીની . હેજી ત્રણ ઉપમા કહી એહ હો ॥ હેજી વલિ કહું આગલી
ઢાલમાં . હેજી મનસુખ બહુસુત સેહ હો ॥ હેજી બહુ ॥ ૧૩ ॥

શ્રી જિનાગમમાં કહેલી શ્રુતધરને સોલ ઉપમાની ઢાલો. ૧૧૩

ઢાલ ચોથી (૪) વાડીના જમરા ડાઢ મીઠીરે ચાંપાનેરની ॥ એ દેશી ॥

જીરે શંક્ર દેવીંડ્ર સદેવનો । જીરે સહસ્ર નેત્ર સુરરાયરે ॥ આતમ
ગુણ ચોગી બહુસુત સેવ સોહામણી । જીરે વજ્રાયુધ ડ્રઢ કર ધરે ।
જીરે દૈત્યપુરી હણનારે । શાસનના ધોરી બહુસુત ઇંડ્ર હૃદય વસ્યા
॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ જીરે અવર પુરંદર નામ હે । જીરે શ્રુતિ કાન્તિ
જ્યોતીવંતરે । આતમ ॥ જીરે રિક્તિ અધિક સહુ દેવથી । જીરે
જશ બલ અતુલ અત્યંતરે ॥ શાસન ॥ ૨ ॥ જીરે દશ દિશિ તેજ
પ્રકાશતો । જીરે તેમ સુતધર મુનિરાયરે ॥ આતમ ॥ જીરે વિમલ
સૂત્ર સહસ્ર નેત્ર હે । જીરે નિરમલ તેજ સોહાયરે ॥ શાસન ॥ ૩ ॥
જીરે આતમ વિદ્યાયુધ વમે । જીરે કરે કર્મ અરી ચુરે ॥ આતમ ॥
જીરે તપ તેજે તતલિણ દહે । જીરે મોહાદિ રિપુનાં પુરે ॥ શાસન ॥
॥ ૪ ॥ જીરે સુત શુદ્ધ ડ્રષ્ટે દેખતા । જીરે રૂપી અરૂપી જાવરે
॥ આતમ ॥ જીરે શ્રમણ દેવોના અધિપતી । જીરે બહુસુત પરમ
પ્રજાવરે ॥ શાસન ॥ ૫ ॥ જીરે સારણ વારણ ચોયણા । જીરે પડિ-
ચોયણ કરનારે ॥ આતમ ॥ જીરે સકલ સાધુ ગુણધર્મની । જીરે
કરે રક્ષા પટધારે ॥ શાસન ॥ ૬ ॥ જીરે જેહની રક્ષા દેવો
કરે । જીરે હરિકેશી મુનિ પેરે સારે ॥ આતમ ॥ જીરે ચાર નિ-
કાયો દેવી દેવતા । જીરે કરે નિત રક્ષા જુદારે ॥ શાસન ॥ ૭ ॥
જીરે જલહલ જ્યોતિ પ્રકાશતો । જીરે બહુસુત રવિકંર તેજરે ॥ આ-
તમ ॥ જીરે મિથ્યા તિમિર નસાવતો । જીરે હરે અજ્ઞાન મુનિ હેજરે
॥ શાસન ॥ ૮ ॥ જીરે જિવિ હૃદયકમલે કરે । જીરે જાવ ધર્મ
સુજહાસરે ॥ આતમ ॥ જીરે રૂપી અરૂપી નવ તત્ત્વના । જીરે નય
નિક્ષેપ પ્રકાશરે ॥ શાસન ॥ ૯ ॥ જીરે શુદ્ધ સાધ્ય વલિ સાધના ।
જીરે કરતા સુમગ પ્રકાશરે ॥ આતમ ॥ જીરે દિનકર પેરે જંચો
ચમે । જીરે શિવ મગ કરે જાજાશરે ॥ શાસન ॥ ૧૦ ॥ જીરે જા-

११४ श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढालो.

ज्वल्यमान झाने करे । जीरे शीत विजाव विनाशरे ॥ आत्म० ॥
जीरे ते मुनि अप्रमत्त जावमां । जीरे जागृत करे जल्हास ॥ शासन०
॥ ११ ॥ जीरे खट्खट विध तप तेजथी । जीरे द्रव्य जाव विधि
दोयरे ॥ आत्म० ॥ जीरे जेहनुं तेज सहे नहीं । जीरे कुमत जलुक
जेह होयरे ॥ शासन० ॥ १२ ॥ जीरे सोल कला पूरण शैशी । जीरे
सारद पुनम सोहायरे ॥ आत्म० ॥ जीरे ग्रह तारा नक्षत्रना । जीरे
बहु समूहे दीपायरे ॥ शासन० ॥ १३ ॥ जीरे देत आहृष्ट्याद जन-
मन जणी । जीरे करे आत्म गुण शुद्धरे ॥ आत्म० ॥ जीरे तेम
सुतधर शुज संघने । जीरे परम समाधि दीये बुद्धरे ॥ शासन०
॥ १४ ॥ जीरे सम्यक सोल कला जस्यो । जीरे ताप कषाय बूजायरे
॥ आत्म० ॥ जीरे ते सुतधर मुनि सेवतां । जीरे सहज समाधि
निपायरे ॥ शासन० ॥ १५ ॥ जीरे इंद्र सूरज ने चंद्रनी । जीरे बहु-
सुतने उपमायरे ॥ आत्म० ॥ जीरे उपमा अवर आगे कहूं । जीरे
मनसुख शीव सदायरे ॥ शासन० ॥ १६ ॥

ढाल पांचमी (५) हरिवर हरिवर शुं करो ॥ ए देशी ॥

जेम उत्तम कोठारमां । विणसे न धान्य लगार ॥ चोर चुवानोरे
जय नहीं । न सखे दखे विकार ॥ बहुसुत झान कोठार ते, आत्म
विद्या जंमार । बहुसुत० ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ बहुसुत हृदय कोठा-
रमां । बहु पद धान्य प्रकार ॥ कुमत प्रमाद आदि थकी । विणसे
नांहि लगार ॥ बहुसुत० ॥ २ ॥ कण रहे अंग उपांगना । सुतधर
कोठेरे शुद्ध ॥ संघ चतुर विधिनुं सदा । करे रखोपुंरे बुद्ध ॥ बहुसुत०
॥ ३ ॥ सुदर्शन जंबुतरु । वृक्ष समुहमांरे जेम ॥ वींढ्यो जंबु सुद्धि-
पने । अतिशय शोचे ते एम ॥ बहुसुत जंबूरे शोचतो ॥ ४ ॥ तेम
मुनिमां बहुसुतधरु । शोचे अतिशयवंत ॥ वींढ्यो चउ विधि सं-
घने । धीर वीर बड संत ॥ बहुसुत जंबू ॥ ५ ॥ अधिष्ठाता जंबूरे
द्विपना । देवोनुं शुज स्थान ॥ तेम जिन शासन संघनुं । बहुसुत

जाणो मंणाण ॥ बहुसुत जंबू ॥ ६ ॥ मह रिद्धिवंत मुनिश्वर । उप-
 डव टालेरे सर्व ॥ मधुर अरथ सुत फल दीये । कुमतीनो हरे गर्व
 बहुसुत ॥ ७ ॥ बहु सरित्तो मांहे शोजती । बहु परिवार समेत ॥
 महासागरमांरे जई जले । तेम बहुसुत शिव खेत ॥ बहुसुत ॥
 ८ ॥ सुनय अनंत तरंग ठे । शांत सुधा जलपूर । आतम ज्ञानेरे
 शोजता । करे करम रज दूर ॥ बहुसुत ॥ ९ ॥ नीलवंत परवत
 थकी । सीता सरी उत्पन्न ॥ तेम मुनि उत्तम कुल थकी । उपना
 तेहनेरे धन्न ॥ बहुसुत ॥ १० ॥ विनय उदार गंजीरता । आदि
 गुण पय पूर ॥ सीता सरी सुतधर पदे । नित थिर रहो हजूर ॥ बहु-
 सुत ॥ ११ ॥ जंबूवृक्ष कोठारनी । सीतासरिता ए तीन ॥ उपमा
 दाखी आ ढालमां । मनसुख आगे नवीन ॥ बहुसुत ॥ १२ ॥

ढाल ठठी (६) पर्वतमां उत्तम कह्योरे, मंदरैंगिरि गुणवंत ॥ दीलमे
 वसी रह्यो ॥ बहु ओषधिश्चे शोजतोरे, दिव्यमान दरसंत ॥ मनको हसी
 रह्यो ॥ १ ॥ जावसुत बहु ओषधीरे, सहित दीपे मुनिराय ॥ दीलडे वसी
 रह्यो जाव रोग हरता सदारे, सारे जविजन काज ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ २ ॥
 सद्य विसद्य संगरोहणीरे, सजीवनी चित्रावेलिरे ॥ दीलडे वसी
 रह्यो ॥ विषहर शस्त्रनिवारणीरे, अहीचूत दमणो वेलिरे ॥ मनडो
 हसी रह्यो ॥ ३ ॥ बहु लब्धी ओषधी जस्योरे, सुतधर मेरु राज ॥
 दीलडे वसी रह्यो ॥ दुःख दावानल रुज हरे रे, देत शांति शिव
 राज ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ ४ ॥ प्रबल प्रवर मुनि गण विषेरे, संजम
 पुष्टि काज ॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ डढ श्रुतातम जावमांरे, बहुसुत
 शासन राज ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ ५ ॥ मिथ्या अज्ञान कषायनेरे,
 ततखिण हरतो संत ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ वयरमुनी आदिक पेरेरे,
 बहुसुत मेरु महंत ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ ६ ॥ विविध रत्नचर पूरियोरे,
 चरमजैलधि जलपूर ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ बहु अतिशय रत्ने जस्योरे, दीपे
 बहुसुत नूर ॥ मनको हसी रह्यो ॥ ७ ॥ शांती जल गंजीर ज्यांरे, नय अनंत

११६ श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढालो.

कह्लोल ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ आतम अनुभव रस जख्योरे, आसय जास
अतोख मनमो हसी रह्यो ॥ ७ ॥ दांत्यादिक ज्ञानादिकेरे, जल गंचीर
अखूट ॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ परिसह्यी कोजे नहींरे, संजम जाव
अतूट ॥ मनमो ॥ ८ ॥ शांत सिद्धांत रसे जख्योरे, गण रक्षक मुनिराज ॥
दीलडे वसी रह्यो ॥ कर्म खपावे आपणांरे, सारे निज पर काज ॥
मनडो हसी रह्यो ॥ ९ ॥ ते माटे नित नित करोरे, शुध नये सूत्र अध्येन ॥
दीलमे वसी रह्यो ॥ सकल विजाव जीती लहोरे, आतम संपति थेन
मनडो हसी रह्यो ॥ १० ॥ उत्तम अर्थ गवेषिनेरे, तजि पर ममता
राग ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ तारो निज पर जीवनेरे, धरि संवेगे लाग
मनडो हसी रह्यो ॥ ११ ॥ बार अश्वपर ऐकलोरे, शूरो थइ असवार
॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ चतुरंगी सेना सजीरे, लहे बहुसुत जयकार
मनमो हसी रह्यो ॥ १२ ॥ इत उत द्रष्टि निवारिनेरे, चाले सम शिव
पंथ ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ शुद्ध साध्य द्रग आपिनेरे, थिर परिणति
निग्रंथ ॥ मनमो हसी रह्यो ॥ १३ ॥ मेरु चरमजलधी तणीरे, मलि
उपमा थइ सोल ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ “मनसुख” शिवसंगे लहेरे,
सहजानंद झकझोल ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ १४ ॥ जेठ शुक्ल त्रयोदशीरे,
“शा. गीरधर हेमचंद” ॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ आग्रहथी “दोहदे”
रच्यारे ॥ बहुश्रुत गुणना ठंद ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ १५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ ॐ श्री परम गुरुज्यो नमः ॥

॥ नै श्रीमान् मनसुलाल हरिलाल कृत ॥

॥ श्री विषय परिहारनी ढालो ॥

॥ जुजंगी ठंद ॥

नमो वीर आणंद अत्यंत दाता । सदा शीव शांती
सुत्राता विख्याता ॥ जित्या कर्म आठे सरम्ये रमीने । करुं
बोध साचो प्रचूने स्तवीने ॥ १ ॥

॥ माहिनी ठंद ॥

खिव अजित वंदी, आपणुं वीर्य धारी । विषय विष
निवारी, प्रव्यने शांति कारी ॥ जव तरण सुहेते, बोध साचो
विचारी । करिश सरस रंगे, सूत्रमांथी उधारी ॥ १ ॥

॥ ढाल पहेली (१) ॥ सहजानंदीरे आतमा ॥ ए राग ॥

चेतन चेतोरे चेतना, आतम तत्त्व विचार ॥ वश करि ईंद्रिय
चोरने, जिम लहिये शीव सार ॥ चेतन चेतोरे चेतना ॥ १ ॥ पुरो
शूरो ते मुनि कह्यो, चरण रयण धन जास ॥ लुंटे न ईंद्रिय चोरटा,
निज गुण रमण विलास ॥ चेतन० ॥ २ ॥ ईंद्रिय वश जे नवि हुवे,
पंडित पण कह्यो तेह ॥ रंक सदा रहे ते नरा, विषय वश होय जेह ॥
॥ चेतन० ॥ ३ ॥ सत्य प्रशंसारे तेहनी, नहि विषये वश जेह ॥ ज्ञाना-
दिक निज गुण विषे, मग्न रहे मुनि तेह ॥ चेतन० ॥ ४ ॥ ईंद्रिय
चपल तुरंग ठे, दुरगति मार्गेरे जाय ॥ बांधी ज्ञाननी राशथी, वश
करे मुनी अमाय ॥ चेतन० ॥ ५ ॥ जावो जव स्वरूपने, ए संसार
असार ॥ पर परजाय अनित्य ठे, अशरण जीव सदाय ॥ चेतन० ॥ ६ ॥
आवे जावेरे एकलो, सुख दुःख जोगेरे एक ॥ चेतन द्रव्य अखंठ ठे,
ए धिर राखो विवेक ॥ चेतन० ॥ ७ ॥ चेतनता वीण सर्व जे, आपणुं

कोई ना होय ॥ पुद्गल स्नेह मूरख करे, तुं निज ज्ञानेरे जोय ॥
 ॥ चेतन० ॥ ८ ॥ देह अशुचि जरपूर ठे, विषय अशुचीनी खाण ॥
 नरकादिक दुःख आकरां, तुं केम थाय अजाण ॥ चेतन० ॥ ९ ॥
 इंद्रिय धुत्तने वश पड्यो, क्षिण विषय सुख हेत ॥ काल अनंतोरे
 दुःख सहे, जटकी जववन खेत ॥ चेतन० ॥ १० ॥ तिल तुस मात्र
 इंद्रिय विषे, वधवा मति देरे मित्र ॥ प्रसख्या विषय प्रणाममां, जव
 दुःख देशे विचित्र ॥ चेतन० ॥ ११ ॥ निर्मल चारित्र तेहनूं, विषय
 कीमे न खवाय ॥ चूक्यो क्षिण सुख कारणे, कोटि वरस दुःख पाय ॥
 ॥ चेतन० ॥ १२ ॥ कीडा लाग्या जे काष्ठमां, ते होय काष्ठ निसार ॥
 विषय कीमा लागे जिहां, चारित्र तास असार ॥ चेतन० ॥ १३ ॥
 यत्न करो द्रढ प्राणिया, विषय जीतण काज ॥ ज्ञानादिक प्रगट हुवे,
 लहिये शिवपूर राज ॥ चेतन० ॥ १४ ॥ काचनी कांगणी कारणे, हारे
 रत्न जो क्रोड ॥ चरण हणे विषय रसे, ते महा मूरख जोड ॥ चे० ॥ १५ ॥
 तिलमित सुख विषय तणूं, फल दुःख मेरु समान ॥ जेह उपांमेरे
 प्राणिया, ते नवि कहिये सुजाण ॥ चेतन० ॥ १६ ॥ थोडो पण रस
 विषयनो, क्रोडो जव दुःख देत ॥ तेणे नवि थाल विषयरसी, ईच्छो
 आतम हेत ॥ चेतन० ॥ १७ ॥ जोगवतां मधुरा लगे, अति करुवा ठे
 विपाक ॥ किंविपाकना फल समो, राखो विषयनी धाक ॥ चेतन० ॥ १८ ॥
 खणतां कंफुरे वंतने, लागे ठे अती मीष्ट ॥ पढी जलनादिक वेदना,
 उपजे अतीसे अनिष्ट ॥ चेतन० ॥ १९ ॥ जोग अकी अतीसे वधे,
 तृष्णा दाहनूं जोर ॥ मृगतृष्णा जल जांफुवे, शांति लहे नहीं ठोर ॥
 चेतन० ॥ २० ॥ बहु बहु योनी कुजन्मनी, आपे विषय सदाय ॥
 जगमां वैरी न ए समो, मनसुख ठंमो अपाय ॥ चेतन० ॥ २१ ॥

ढाल बीजी (२) विषय विष परिहरो प्राणीआ ॥ ए देशी ॥
 ॥ अग्नि बूझी शके जलथकी, बूजे नहि कामनी आगरे ॥ क्रोर

સમૂહના જલ થકી, દુષ્ટ અતિ મદનનો રાગરે ॥ વિષય વિષ પરિ-
હરો ચેતના ॥ ૧ ॥ કાલ અનંત લગે વલિ વલિ । જોગવ્યા વિષય
વિકારરે ॥ તો પણ તૃપ્તિ પામ્યા નહીં, વિષય દુઃખદાઈ અસારરે ॥
વિષય ॥ ૨ ॥ જીવ હિંસા વિષય વશ કરે, આદરે જૂઠ અદત્તરે ॥
કૂશીલ પરિગ્રહ આદરે, કરી કરી અધિક મમત્તરે ॥ વિષય ॥ ૩ ॥
સકલ કપાય હોય એહથી, પાપનાં સ્થાન અઢારરે ॥ જવ જંજાલ
એહથી વધે, લહે ન શુદ્ધાતમ સારરે ॥ વિષય ॥ ૪ ॥ વિષય પરિ-
ણામ જેણે જીતિયા, મુગતિ સુખ તેહને ગોદરે ॥ મનુષ્ય જવ લહિ
જવી આદરો, જિન વચન નિર્મલ બોધરે ॥ વિષય ॥ ૫ ॥ વિષય મદ-
પાને બન્નમત્ત થયો, નવિ લહે યોગ્ય અયોગ્યરે ॥ કૃત્ય અકૃત્ય પણ નવિ
ગણે, ચાહ એક વિષય વિષ જોગરે ॥ વિષય ॥ ૬ ॥ આવિ વિપાક
હાજર હુવે, દીન પરવશ લહે કલેશરે ॥ નરક નિગોદ ગતિમાં પડ્યો,
જિહાં નહીં સૂઝનો લેશરે ॥ વિષય ॥ ૭ ॥ કીડા વિષ્ટાના વિષ્ટા
વિષે, લીંબ કીડા લિંબ માંહિરે ॥ તેમ વિષયી વિષય વિષ વિષે, મા-
નિ સુખ મગ્ન રહે તાંહિરે ॥ વિષય ॥ ૮ ॥ ક્ષણિક ચપલ પરતંત્ર જે,
રાખ્યા પણ નવિ રહે જેહરે ॥ વિષય નર નારિના જાણિયે, મૂકિયે એહ પર
સ્નેહરે ॥ વિષય ॥ ૯ ॥ જેમ જેમ અગ્નિ ઇંધન અતી, નાંચતાં તૃપ્ત
નવિ હોયરે ॥ તેમ એ વિષયીને વિષયથી, તૃપ્તિ રતિ હોય નવિ કોયરે
॥ વિષય ॥ ૧૦ ॥ દેવ મનુષ્ય તીર્યંચના, જોગ સહુ અથિર પરતંત્રરે
॥ જોગતાં તેહથી નવિ લહ્યા, નિજ ગુણ સહજ સ્વતંત્રરે ॥ વિષય ॥
૧૧ ॥ જોગતાં રમ્ય મનને લગે. પરિણમે કટુક વિપાકરે ॥ ગીત
વિલાપ સમ જાણિયે, નૃત્ય વિટંબના થાકરે ॥ વિષય ॥ ૧૨ ॥ જૂષણ
જાર બપોરનો, ઇંદ્ર નરીંદ્રના જોગરે ॥ એ જવચક્ર જમતાં લહ્યો, વલિ
વલિ એહનો યોગરે ॥ વિષય ॥ ૧૩ ॥ તો પણ તૃપ્તી નવિ રહી, આ-
તમ ધર્મ અજાણરે ॥ ચાર પુદ્ગલપરિચ્છેદમાં, તેં લહ્યાં દૂઃખ અ-

मानरे ॥ विषय० ॥ १४ ॥ ॥ आहार नीहार ग्रहि ठांडिया, पुद्गल
 अनंत अनंतरे ॥ तो पण थीर सुख नवि लह्यो, अमल सुख सहज
 स्वतंत्ररे ॥ विषय० ॥ १५ ॥ जोगि जव जोगना स्नेहथी, पुद्गल
 मांहि लपटायरे ॥ जोगनो स्नेह जे नर तजे, ते नरा शिवसुख
 पायरे ॥ विषय० ॥ १६ ॥ गोळो आळो जेम माटीनो, लागशे चीं-
 तने जेमरे ॥ तिम नरा जोगना स्नेहथी, कर्म रज ग्रहि रहे एमरे ॥
 ॥ विषय० ॥ १७ ॥ सूको गोळो जेम चींतने, नवि लगे ते कोई वाररे
 ॥ जोगनो स्नेह जेहने नहीं, ते लहे शिवपद साररे ॥ विषय० ॥ १८ ॥
 सरिता असंख्यनी आवथी, सागर जेम न पूरायरे ॥ काम अनंतना
 जोगथी, मुग्ध नर तृप्ति नवि पायरे ॥ विषय० ॥ १९ ॥ देवनर जोग
 बहु जोगवी, वलि लहे नरकनां दुःखरे ॥ कलकलित अग्नि तपावियुं,
 ताम्र रस पान नहीं सुखरे ॥ विषय० ॥ २० ॥ कोण हणायो नहीं लो-
 जथी, नारिथी कोण न ठगायरे ॥ मृत्युए कोण जीव नवि ग्रह्यो, कोण
 विषय गृह्य नवि थायरे ॥ विषय० ॥ २१ ॥ ज्ञान शुद्धातम तत्त्वनुं, लहि
 नर धन्य कहायरे ॥ मनसुख चेति चित्तमां सदा, तुं विषय वश नवि
 थायरे ॥ विषय० ॥ २२ ॥

ढाल त्रीजी (३) मोरा प्रीतमजी तुं सुण एक मोरी शीख
 वालमजी ॥ ए देशी ॥

मारा चेतनजी मारा वालमजी, वलि वलि हुं तुज शुं कहुं ॥ च-
 तुर न जाग्यो चित्त चेतनजी, न लह्युं तें निज हीत चेतनजी ॥
 वलि० ॥ १ ॥ कामग्रह अति आकरो, सकल कुग्रह शिरदार चेतनजी
 ॥ दुःख दिण मूरख जीवने, जे एहना थया यार चेतनजी ॥ वलि०
 ॥ २ ॥ नर ईद्रादिक जग सहू, ब्रह्मा विष्णु महेश चेतनजी ॥ वश
 करि राख्या केदमां, सहेता विविध कलेश चेतनजी ॥ वलि० ॥ ३ ॥
 थावर जंगम विषथकी, सिंह सरपने आग चेतनजी ॥ जेह दुःख

उपजे न जीवने, कामथी दुःख अथाग चेतनजी ॥ वलि० ॥ ४ ॥
 इच्छेथी दुःख उपजे, जोगे विविध असूख चेतनजी ॥ द्विण द्विण
 कामना वेगीने, नहीं निवृत्तिनुं सूख चेतनजी ॥ वलि० ॥ ५ ॥
 काम प्रणाम जिहां रहे, एहीज आश्रव आय चेतनजी ॥ कर्म रजे
 रस पूरमां, आत्म समूद्र जराय चेतनजी ॥ वलि० ॥ ६ ॥ चव
 अनंत जमतां करे, दुःख आक्रंद अनंत चेतनजी ॥ पण जेह निज
 गुण जोगमां, मग्न रहे मुनि संत चेतनजी ॥ वलि० ॥ ७ ॥ जोर न
 रंक अनंगनुं, नवि चले कोइ प्रकार चेतनजी ॥ पंच विषयनी कामना
 जे तजशे नरनार चेतनजी ॥ वलि० ॥ ८ ॥ पुरुषपणुं धन्य तेहनुं,
 प्राक्रमवंत महंत चेतनजी ॥ लघु काले शिवपद लही, काम तज्यो
 जेणे संत चेतनजी ॥ वलि० ॥ ९ ॥ तजे अपेक्षा विषयनी, विघ्न
 रहित शिव पाय चेतनजी ॥ लघु काले संसारथी, सहज निवृत्ति थांय
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ १० ॥ प्रवचन सार एहिज लहो, ए विण नाण
 अनाण चेतनजी ॥ जीहां राग तिहां विषय ठे, राग तिहां नहीं ज्ञान
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ ११ ॥ ज्ञानीने राग होवे नहीं, राग विण विषय
 न होय चेतनजी ॥ सार सिद्धांतनो ए लही, विषय तजो सह कोय
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ १२ ॥ सकल शत्रुमां शत्रु ए, सकल झेरमां झेर
 चेतनजी ॥ सकल दुष्टमां दुष्ट ए, विषये कस्यो जग जेर चेतनजी
 ॥ वलि० ॥ १३ ॥ सवि प्रतिबंध ठे विषयथी, ए विण नहीं प्रतिबंध
 चेतनजी ॥ प्रतिबंधे बंधन महा, एह तजिए कूधंध चेतनजी ॥ वलि०
 ॥ १४ ॥ विषय थकी निरपेक्षाने, गोपद सम संसार चेतनजी ॥ तरवो
 सुगम सूत्रे कह्यो, जिनवर जगदाधार चेतनजी ॥ वलि० ॥ रत्नादेवी
 वश पड्या, तेणे छीप बंधव दोय चेतनजी ॥ चेती त्यांथी जागीया,
 शरण मदयो देव कोय चेतनजी ॥ वलि० ॥ १६ ॥ देवे कह्युं अब मत
 चले, चलतां ठोडिश तूज चेतनजी ॥ रत्नाए आवी चलावीओ, देवे
 ठोड्यो अवूज चेतनजी ॥ वलि० ॥ १७ ॥ वलि तोहां बीजो बंधव

ગયો, કરિ આવ્યો દેવને શરણ ચેતનજી ॥ રત્ના ચલાવ્યો નવિ
 ચલ્યો, કરિ શકી દેવી ન હરણ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૧૮ ॥ દેવે
 સિંધુ જતારીને, મૂઘ્યો તેહને લેત ચેતનજી ॥ વિષય કુલટથી નવિ
 ચલે, તેહ લહે શિવ હેત ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૧૯ ॥ જે જમે જવ
 કંતારમાં, તેહનું વિષય હે મૂલ ચેતનજી ॥ વિષયનું મૂલ અજ્ઞાન હે,
 જ્ઞાન આતમ અનુકૂલ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૦ ॥ વિષય વિશેષ આ-
 શક્તને, સુશીલ પાંચ હેદાય ચેતનજી ॥ પાંચ રહિત જેમ પદીથી,
 નવિ આકાશ તરાય ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૧ ॥ ડ્રવ્ય જાવ દોય
 શીલની, હોય પાંચ ડ્રઢ જાસ ચેતનજી ॥ તરે સંસાર કંતારથી, પામે
 સિદ્ધિ વિલાસ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૨ ॥ સૂકાં અસ્થી જાવતો,
 શ્વાન માને જેમ સૂચ ચેતનજી ॥ ગાલ તાલુ હેદન તણું, તતક્ષણ
 પામે દુઃખ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૩ ॥ તેમ વિષયી વિષય
 રસે, કરિ નિજ વીર્યની હાણ ચેતનજી ॥ તનુ મન ગત વહુ રોગની,
 મૂઢ લોલે દુઃખ લાણ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૪ ॥ સહેત લીપટિ અ-
 સી જાટતાં, પ્રથમ લહે મન સ્વાદ ચેતનજી ॥ જીજ કટે દુઃખવેદના,
 હોય અતિ વીરવાદ ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૫ ॥ મોહ મદીરા મદ
 તજો, કરિ જિન વચ સુધાપાન ચેતનજી ॥ રોગ શોગ જવજય ટલે,
 રહે મનસુખ શિવ ધ્યાન ચેતનજી ॥ વલિ ॥ ૨૬ ॥

॥ ઢાલ ચોથી (૪) ॥ રાગ પઢરી હંદ ॥

અશુચી જર નર નારી શરીર, જર મોહ વશે લાગે રુચીર ॥ નવિ
 દેખે દુઃખને લેદ થાક, સદગુરુની પણ નવિ માને હાક ॥ ૧ ॥ ક-
 દલી તરુ માંહિ ન કાષ્ટ સાર, તેમ નર નારી તન અતિ અસાર ॥ નારી
 નદિ યૌવન જલ જરેલ, શૃંગાર રૂપ વહુ આવે વેલ ॥ ૨ ॥ જલ જમર
 વિલાસ વિલોકિ કોય, તિહાં વૂઢે નવિ જે જ્ઞાનિ હોય ॥ નારી નદિ
 શોક જલે જરેલ, અતિ કૂરુ કપટની ગુહિર વેલ ॥ ૩ ॥ અતિ વૈર

क्लेश वन्दि उपाय, नारी अरणी जाणो सदाय ॥ महिला दुःख खा-
णी सुख नशाय, ईहां सुख जाणी नर चपल थाय ॥ ४ ॥ दुर्गंधि वहे
दश दोय छार, वश काम मूर्ख मन एहिज सार ॥ पर नारि मिले
अति हरख होय, दुरदशा आवि नहि मूर्ख जोय ॥ ५ ॥ नारी पर पुरुषी
धरत प्यार, नहि मदन विना जग कोइ सार ॥ जाण्यो नहि तत्त्व अतत्त्व
मर्म, ते किम पामे निज धर्म शर्म ॥ ६ ॥ ते किम रहेशे थइ धीर वीर,
नारी तन देखी जल गंजीर ॥ नवि लहि मन शक्ति निज कदाय,
त्रिय नेत्र बाणथी नवि नसाय ॥ ७ ॥ देखी विषधर सहु जागि जाय,
त्रिय नागणि देखी हरख थाय ॥ ए वरु अचंब मुज मन सदाय, एह
मोह महीपतिनो उपाय ॥ ८ ॥ द्रष्टीविषथी पण अधिक एह, शुध
चरण प्राण पण हणत जेह ॥ माटे तज नारी साथ वात, असंजमबी
ए जाण मात ॥ ९ ॥ श्रुतधर द्रढ चित्त जितेंद्रि कोय, युवती पिशा-
चणी जीति सोय ॥ नवनीत तपे जिम अग्नि संग, मुनि संजम गलत हे
त्रिय प्रसंग ॥ १० ॥ एह विषय विना रहे तनु निरोग, सुख होय न
आवे दुःख वियोग ॥ शुच शीलथि वंढित सिद्धि होय, सन्मुख नवि
देखे वयरि कोय ॥ ११ ॥ जख प्रेत पिशाचनुं विघन जाय, देवादिक
पण तसु सेवे पाय ॥ शुध शीलवंतने सुख सदाय, मंत्रादिक नवनिधि
सिद्धि थाय ॥ १२ ॥ जेणे ठग्या क्षीणमां महत धीर, एहने जीतेते
परम वीर ॥ नारी नदि जन तृण खेंचि जाय, तस रसिया जवसिंधु
समाय ॥ १३ ॥ एम जाणी धुरथी तजि सनेह, मनमां नवि चितो
नारि नेह ॥ जग धन्य धन्य ते धीर वीर, लह्युं आत्म रमण संसार
तीर ॥ १४ ॥ सिंह गुफा वासि मुनि तप सुधीर, बहु मास तपे सोस्युं
शरीर ॥ घर धन कुटुंब तजि देह राग, धाख्यो तो संजम योग याग ॥
१५ ॥ क्षीणमां खोयुं जेणे चरण रत्न, जो नवि कीधुं नारीथि यत्न ॥
माटे तजिए जवि काम नेह, मोटो शत्रु जग जाणि एह ॥ १६ ॥ सहु
काले विषये जल जराय, तव आत्म सर अति मलिन थाय ॥ संव-

रतां प्रगटे विमल रूप, करि निर्जरणा होय शांति चूप ॥ १७ ॥ करो
शुद्ध रमण थिरथोच आप, विषये विष उतरे जाय पाप ॥ मनसुख
आतम गुण मग्न होय, शाश्वत शिव संगे अचल सोय ॥ १८ ॥

ढाल पांचमी (५) प्यारा प्राण थकी मुनिराज ॥ ए राग ॥

डुविष परिग्रह राग तज्यो जेणे, विषय राग नवि रोषजी ॥ ज्ञानादिक
निज गुणमां तृप्ति, लह्यो शांति रस पोष ॥ धन्य नर तेहोजी, धीर वीर
गंजीर गुणना गेहोजी ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ लहे निर्वाण शाश्वत सुख
पूरण, परमानंद विलासोजी ॥ इंद्र चक्री धनवंत नरो पण, तरुणीना थया
दासो ॥ धन्य० ॥ २ ॥ सहज शुधातम तत्त्व विचारी, नरजव
सफलो कीजेजी ॥ सार सिद्धांतनो रहस्य एह ठे, विषय विकार
तजीजे ॥ धन्य० ॥ ३ ॥ श्लेषम लिपटी जे मदीका, उरुवा समरथ नां-
हिजी ॥ विषय श्लेषम जे लेपाया, तेह रह्या जव मांहि ॥ धन्य० ॥ ४ ॥
लेश मात्र पण कामे वश जे, ते नहि मूक्ति समर्थजी ॥ काम तज्यो
जेणे तेणे शिव साध्यो, अटल वीरज परमर्थ ॥ धन्य० ॥ ५ ॥ जे सुख
विलसे ठे वितरागी, ते सुख तेहिज जाणेजी ॥ विष्टा कर्दममां नित रहे-
तो, जुंरु महा सुख माने ॥ धन्य० ॥ ६ ॥ इंद्रोनुं सुख जुंरु न जाणे, तेम
विषयी सुख शिवनुंजी ॥ विषय तजि शिव सुख अन्यासो, कारज सिद्धे
जीवनुं ॥ धन्य० ॥ ७ ॥ ठे प्रतिबंध विषयनो जवलो, मोह उलंग्यो न
जायजी ॥ तजि विषय निज गुण अवलंबे, मोह समूद्र तराय ॥ धन्य० ॥ ८ ॥
कामे अंध थया ठेजे नर, धरत न जव जय शंकाजी ॥ विषय तजी जिन
वचने लीना, ते जव जीरु अवकां ॥ धन्य० ॥ ९ ॥ मुत्र पुरीष वलि पित्त-
श्लेषमं, चरवी हाड ने सूजोजी ॥ मेद मांसने वमन करंरुक, नरनारी
तन वूजो ॥ धन्य० ॥ १० ॥ लाल वहे सुख होष्ट दुगंधी, नाके अशूची
वहेतीजी ॥ चर्म मरित तन प्यारी नारी, मनथी मूको वहेती
॥ धन्य० ॥ ११ ॥ कीरम कीट बहु रोगनुं स्थानक, कूरु कपटनी खा-

णीजी ॥ हीण मती होय एहना रसिया, एह दुर्गतिनी निशानी
 ॥ धन्य० ॥ १२ ॥ चउ पग जीवने उरपरी खेचर, पास पिंजर बंधा-
 याजी ॥ युवती पास पिंजरमां पडता, दुर्गति सनमुख धाया ॥ धन्य०
 ॥ १३ ॥ प्रत्यक्ष क्षिण क्षिण दुःख अनुभवतो, मोह वशे पण जाण्युं-
 जी । पण नवि ठोडे एह वड अचरिज, किम विषये मन मान्युं ॥ धन्य०
 ॥ १४ ॥ युवती संसर्गी नर जे जे, बहु विध दुःख संसर्गजी ॥ काळ
 अनंत संसार कंतारे, जमि लहे नवी अपवर्ग ॥ धन्य० ॥ १५ ॥ बि-
 ह्वी संसर्गे उंदरने, नहि सुपने सुख साचुंजी ॥ नारी संगे तिम ज-
 गमां सुख, न कह्युं एह नवि काचुं ॥ धन्य० ॥ १६ ॥ वासुदेव शिवने
 बलि ब्रह्मा, कार्तिक इंद्र ने चंडोजी । देव विद्याधर ने बहु बलिया,
 तेम नरींद्रसुरींद्रो ॥ धन्य० ॥ १७ ॥ जगमां बहु मोटां कहेवाया, पण ते विषय
 वश व्यसनेजी । नारीना किंकर हुइ रहिया, धिक्क अनीठ एह रसने ॥
 धन्य० ॥ १८ ॥ परिसह ताप सहे ठेबहु जन, बहु विध तप करिकीरियाजी ॥
 अविवेकी ए विषय न त्यागे, प्राण रावण परिहरिया ॥ धन्य० ॥ १९ ॥
 श्लाची निज कुटुंबने त्यागी, विवेक राखि न शकीयोजी ॥ जेणे निज
 आत्म गुण न संजाव्यो, तेह विषयमां ठकीयो ॥ धन्य० ॥ २० ॥
 नारी देखी मुनि अणचलतो, देखि श्लाची बूझ्योजी ॥ विषय वि-
 कार असार लहीने, निरमल शिवमग सूझ्यो ॥ धन्य० ॥ २१ ॥ पाप
 चरित्र बहु नरनां सुणि पण, जे जन विषय न त्यागेजी ॥ जिनवर व-
 चन हृदय नवि धाव्यां, तस किम अनुभव जागे ॥ धन्य० ॥ २२ ॥
 चपल जिवित जल बिंदु सम ठे, यौवन संध्या रंगोजी ॥ सरिता पूर
 समान ठे लच्छी, तजिये विषय अनंगो ॥ धन्य० ॥ २३ ॥ कर्दसमां
 खूतो जिम नागो, सर तीर देखे किनारोजी ॥ पण खूतो आपे थयो
 परवश, होइ शके नहि न्यारो ॥ धन्य० ॥ २४ ॥ विषय कर्दसमां जे
 खूता, परवशता दुःख वेदेजी ॥ श्री जिन धर्म कांडक पण जाण्यो, पण
 नहीं वीर्य उमेदे ॥ धन्य० ॥ २५ ॥ श्री जिन वचन सुधारस पीतां

નિજ ગુણમાં લય લાગા જી ॥ પરમ નિવૃત્તો પદવી મનસુખ, લહશે તેહ સોજાગી ॥ ધન્ય ॥ ૨૬ ॥

॥ ઢાલ ઢઠી ॥ (૬)

॥ શ્રી શ્રી મંદિર સાહેવ સુણજો જરત ક્ષેત્રની વાતો રે ॥ ૧ ॥ આ રાહ ॥

વિષય રસે આશક્ત થયો જેહ, ઇદ્ગટ વેષ કરીનેજી ॥ જવ વન નવ નવ નાટક નાચે, પુદ્ગલ રૂપ ધરીનેજી ॥ શ્રી જિનવચન સુધારસ પીજે, સહજ સધર્મ રમીજેજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૧ ॥ દશ દ્રષ્ટાંતે દૂર્લજ નરજવ, કાલ અનંતે આવ્યોજી ॥ રત્ની થકી પણી અધિક ધર્મનો, યોગ પ્રમાદે ગમાવ્યોજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૨ ॥ વિષય કાગળે જગજન ઠગિયા, રત્ન ચિંતામણિ હરિયુંજી ॥ પણ મૂરખ મનમાં નવિ ચેત્યો, ચરણ રથણ ન સમરિયુંજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૩ ॥ ચિત્રસાધુ બંધવ વિષયે વશ, અશુભ નિયાણુ ધાણુંજી ॥ બ્રહ્મદત્ત ચક્રી પદ પામી, સંજમ સાર વિસાણુંજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૪ ॥ નરકે પરવશતાય વહુ દુઃખ, આક્રંદ કરત વિલાપોજી ॥ તેમ વિષયે વશ સંજમ ચૂકે, તે સહે જવદવ તાપોજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૫ ॥ ચિત્ર મુનિ સંજમ રસ લીનો, રંગ રસે શિવ લહિયુંજી ॥ તે દેખી મુજ અધિક ઝમાહે, સંજમ મન ગહગહિયુંજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૬ ॥ વિષય મધપાને જે પરવશ, ધિક ધિક તે નરનારીજી ॥ નરકાદિક દુઃખ આપ સ્વિકારે, સંજમ સાર વિસારીજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૭ ॥ શ્રી જિનવચન અમૃત રસ ત્યાગી, તિવ્ર વિષય મધ પીવેજી ॥ ચતુર્ગતિ કાલ અનંત જમે તે, પરવશ દુઃખજર જીવેજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૮ ॥ ઈન્દ્રિય બલ ઘાટું જસ અતિશય, મરણ નિકટ પણ જાણેજી ॥ બહુ નારીથી વિષય જાચતાં, દુરબલ વિણ સનમાનેજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૯ ॥ જેહનું મહાતમ ઈંદ્ર ન લંકે, જગમાં કિરતી જેહનીજી ॥ ઇવા પણ સ્ત્રીય વશ કીધા, તો મતિ રુદિ ન તેહનીજી ॥ શ્રી જિન ॥ ૧૦ ॥ રાજુલ દેલિ રથ-

નેમી ચલિયો, સંજમ ચિત્ત વિસાચુંજી ॥ રાજુલ વચન અંકૂશે બૂઝ્યો,
સંજમમાં ચિત્ત વાલ્યુંજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૧ ॥ ધિક ધિક વિષય
વિકારજ એહવો, શિવતરુ મૂલ નસાવેજી ॥ એમ જાણી મતિવંત ચે-
તિને, વિષય સામો ન જાવેજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૨ ॥ મેરુ સમ ડ્રઢ
ધીર પુરુષને, કામ મદને ચલાવ્યાજી ॥ એમ મન કરિને જે દુર રહેતા,
તે સંજમ ઘર આવ્યાજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૩ ॥ સર્પ સિંહ ગજને કોઈ
જીતે, બલવંતો ધીર વીરજી ॥ તોપણ તેણે કંદર્પ ન જીત્યો, જીતે
અનુજવી વીરજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૪ ॥ પ્યાસ અનાદિ વિષમ વિષ-
યની, એ સંસરણ સ્વજાવજી ॥ ચપલ ઈંદ્રી મનને જીતે, રમત શુદ્ધા-
તમ જાવજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૫ ॥ કામે તાપિત જે નર હોવે,
કલમલ અરતી ચૂંચજી ॥ દાહ વ્યાધિ મરણ બહુવિધ દુઃખ, ઇષ્ટ
વિયોગ અસૂચજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૬ ॥ કામ તજે તસ દૂઃખ જાય
સવ, તન હોયે વિમલ નિરોગજી ॥ ઇષ્ટ સંજોગ મલે વહુ વિધથી ॥
સુગુરુ મિત્ર સંયોગજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૭ ॥ પંચ ઈંદિ ત્રણ યોગ સંવર
કરી ગલે કાતર મત વાહોજી ॥ આઠે કર્મ નિર્જરણા કરવા, લીજે
નરજીવ લાહોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૮ ॥ રે જીવ ! તું શું અંધ થયો છે,
કે ધત્તૂરો પીધોજી ॥ કે સન્નિપાતનો ચાલો છે તુજ, સંજમ લાજ ન
લીધોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૯ ॥ અમૃત સમ જિન ધર્મ તે વિષવત,
વિષય વિષ અમૃત માન્યોજી ॥ તો તુંહિજ પોતાનો દુશ્મન, નિજ
હિત કાંઈ ન જાણ્યોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૦ ॥ જ્ઞાન વિજ્ઞાનને કિરતી
તારી, પોતે કિંમ વિણસાવેજી ॥ બેરુ ઉતાવલથી સહુ વિષયો, સદ્-
ગુરુ તુજ સમજાવેજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૧ ॥ જ્ઞાયકતા નિજ શિર ઉપ-
યોગે, ધર્મ શુકલ ડ્રઢ ધારીજી ॥ આતમ સંપતિ લહિને મનસુખ,
હોવે શિવ અધિકારીજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૨ ॥

॥ ढाल (७) सातमी ॥

चेतन ए तन कारसुं ॥ तुमे ध्यावोने ॥ विषय तजी जिन धर्म ॥
 जविक नीत ध्यावोने ॥ अनंत काले नरजव लह्यो ॥ तुमेण ॥ प्रगट
 करो शिव शर्म ॥ जविकण ॥ १ ॥ चिंतामणी सम ए लही ॥ तुमेण ॥
 धर्म योगता सार ॥ जविकण ॥ विषय विकार वशे रही ॥ तुमेण ॥
 नवि करो तेह असार ॥ जविकण ॥ २ ॥ सूकी जप्मने कारणे ॥
 तुमेण ॥ बाले चंदन कोय ॥ जविकण ॥ गज ढोडि बकरो ग्रहे ॥ तुमेण ॥
 ते महा मूरख होय ॥ जविकण ॥ ३ ॥ धत्तूर वावे आंगणे ॥ तुमेण ॥
 उखेडि कटपवृद्ध ॥ जविकण ॥ मूर्ख शिरोमणी ते कह्यो ॥ तुमेण ॥
 कोण कहे तस दह ॥ जविकण ॥ ४ ॥ आयु चपलथी चेतने ॥ तुमेण ॥
 तजि प्रमाद थइ सूर ॥ जविकण ॥ आतम सत्ता निरमली ॥ तुमेण ॥
 चिदानंद रस पूर ॥ जविकण ॥ ५ ॥ जीती दुर्जय विषयने ॥ तुमेण ॥
 दर्शन ज्ञान चरित्त ॥ जविकण ॥ सम जावे रंगे रमो ॥ तुमेण ॥ पंचा-
 चारे मित्त ॥ जविकण ॥ ६ ॥ अणगमता गमता बहु ॥ तुमेण ॥ विषयो
 पंच प्रकार ॥ जविकण ॥ रमण तजि सवि एहनं ॥ तुमेण ॥ चित्त चप-
 लता वार ॥ जविकण ॥ ७ ॥ शब्द सुणी मन अति चले ॥ तुमेण ॥ इष्ट
 अनिष्टे जाय ॥ जविकण ॥ रूप देखी तेम जाणिए ॥ तुमेण ॥ गिर चित्त दण
 नरहाय ॥ जविकण ॥ ८ ॥ गंधनो धंधमां मन चले ॥ तुमेण ॥ चूके ध्याननी ता-
 ल ॥ जविकण ॥ रस विषयथो एम बहु ॥ तुमेण ॥ आवे खोटा ख्याल ॥ जविकण ॥
 ॥ ९ ॥ फरस विषय रस जस लग्यो ॥ तुमेण ॥ जव जंजालनुं मूल ॥ जविकण ॥
 तेम ए पंचे जाणिए ॥ तुमेण ॥ जीवने नहि अनुकूल ॥ जविकण ॥ १० ॥
 ए पुद्गल परजाय ठे ॥ तुमेण ॥ अथिर चपल परतंत्र ॥ जविकण ॥
 शाश्वत तुं झायक सदा ॥ तुमेण ॥ सहजानंद स्वतंत्र ॥ जविकण ॥ ११ ॥
 काम न एहशुं ताहरे ॥ तुमेण ॥ पुद्गल जग जटकाय ॥ जविकण ॥ काम
 सहजात्म स्वजावमां ॥ तुमेण ॥ अविचल विमल सदाय ॥ जविकण ॥
 ॥ १२ ॥ आतम अंग विचारिए ॥ तुमेण ॥ अमर अजर अकलंक

॥ जविक० ॥ काम घाम शीत जित नहीं ॥ तुमे० ॥ निर्जय अटल
निशंक ॥ जविक० ॥ १३ ॥ ठेदन चेदन वेदना ॥ तुमे० ॥ चूख न
प्यास न दाह ॥ जविक० ॥ इत्यादिक दूषण विना ॥ तुमे० ॥ आतम
अमल अगाह ॥ जविक० ॥ १४ ॥ शांति समाधो मय सदा ॥ तुमे० ॥
अव्याबाध अनंत ॥ जविक० ॥ गुण अनंतनो नाथ ए ॥ तुमे० ॥
वीरज परम अत्यंत ॥ जविक० ॥ १५ ॥ पूरण सुखमय आतमा ॥ तुमे० ॥
ढोनी पुद्गल आश ॥ जविक० ॥ समय न चूको चित्तथी ॥ तुमे० ॥
अनुजव लील विलास ॥ जविक० ॥ १६ ॥ विषय तजी निजगुण रम्या
॥ तुमे० ॥ दुःखथि निवर्त्या तेह ॥ जविक० ॥ आठ करम दल ठेदिने
॥ तुमे० ॥ विलसे शिव निज गेह ॥ जविक० ॥ १७ ॥ लेश मात्र ए
विषयनो ॥ तुमे० ॥ मति करजो विश्वास ॥ जविक० ॥ (गहेर) घेर
गंजिर समूझमां ॥ तुमे० ॥ पग धरि शी सुख आश ॥ जविक० ॥ १८ ॥
दुःख समूझमां ते पड्या ॥ तुमे० ॥ क्लेश अथाह निवास ॥ जविक० ॥
विषय थकी रही वेगला ॥ तुमे० ॥ करो गुण ज्ञान विलास ॥ जविक०
॥ १९ ॥ लागती आग बुजावतां ॥ तुमे० ॥ होवे न कांई विनाश
॥ जविक० ॥ जोर वधे जव आगनुं ॥ तुमे० ॥ वस्तुनी किम रहे आश
॥ जविक० ॥ २० ॥ देवु रोग अग्नि प्रते ॥ तुमे० ॥ वधवा न दीजे मित्त
॥ जविक० ॥ सावधान समये रही ॥ तुमे० ॥ लखि सुत जाव अमित्त
॥ जविक० ॥ २१ ॥ समय प्रमाद तजी करो ॥ तुमे० ॥ संजम रंग अ-
जंग ॥ जविक० ॥ मनसुख मुक्ति गुरे रहो ॥ तुमे० ॥ शिव त्रिय रंग
सुचंग ॥ जविक० ॥ २२ ॥

ढाल (८) आठमी ॥ वीर कहे गौतम सुणो ॥ ए देशी ॥

वीर वचन हृदये धरो, जवदधि तारक जेहरे ॥ विषय विकार
निवारतां, प्रगटे निज गुण गेहरे ॥ वीर० ॥ १ ॥ सूत शील विज्ञानने,
वलि वैरागने चूकीरे ॥ बहु नर जवदधिमां पड्या, विषयथी लाजने
मुंकीरे ॥ वीर० ॥ २ ॥ रोग सकल प्रतिकारने, विषयी नर सुख मा-

નેરે ॥ આતમ ગુણની વિરાધના, હોય તેહ નવિ જાણેરે ॥ વીર૦ ॥૩॥
 હ્રદય વેષે નારીને, દેહી હુરમતી ચૂક્યોરે ॥ જેણે જિન વચન
 હૃદય ધસ્યાં, રાગ પ્રથમથી મૂક્યોરે ॥ વીર૦ ॥ ૪ ॥ સુખ શાશ્વત
 જે મુક્તિનું, હજ્જવલ જશ જેમ ઇંદૂરે ॥ ભંનિ મોહી ઉપચારથી, સુખ
 વિષય મધુવિંદૂરે ॥ વીર૦ ॥ ૫ ॥ પ્રજલિત વિષય અગ્નિ થકી, ચા-
 રિત્ર સારને વાલીરે ॥ સમ્યક દર્શ વિરાધીને, અનંત સંસારમાં ઘાલીરે
 ॥ વીર૦ ॥ ૬ ॥ મૂર્ખ આપહી આપને, હોય મહાદુઃખ દાતારે ॥
 વિષય થકી જે દુર રહે, તેહને કોઈ ન અશાતારે ॥ સંસાર અરણ્ય
 વિહામણો, વિષય તૃણાદિ નચાવ્યારે ॥ ચૌદ પૂરવધર મુનિવરા, શ્રેણિ ચૂ-
 કિ નિગોદમાં આવ્યારે ॥ વીર૦ ॥ ૭ ॥ હા હા વિષય એ વિષમ છે, પ્રતિ-
 બંધી દુઃખ પામ્યારે ॥ ઈંદ્ર જાલ પેરે ચપલ એ, ભંડ્યા તેણે દુઃખ
 વામ્યારે ॥ વીર૦ ॥ ૮ ॥ ફરસ વર્ણ રસ ગંધ છે, શબ્દ સંસ્થાન પ્રજા-
 યરે ॥ પુદ્ગલના સહુ જાણિયે, ક્ષિણ ક્ષિણમાં વદલાયરે ॥ વીર૦ ॥
 ૧૦ ॥ ક્ષિણમાં લાગે મનોહર એ, ક્ષિણમાં હોય અણગમતારે ॥
 ઠગણી પુદ્ગલ પરિણતિ, મૂઢ એ સંગે રમતારે ॥ વીર૦ ॥ ૧૧ ॥ એ
 સંગે રંગે રમ્યા, તેહને સુખની ન ઠાયારે ॥ જેહ તજે એને મૂલથી, તે
 સુખ સિંધુ સમાયારે ॥ વીર૦ ॥ ૧૨ ॥ ચપલ વિષય ઈંદ્રધનુષ્યને,
 વિજલી સમ છે રૂપરે ॥ અંધકાર સંસારમાં, મૂંઝી પડે જડ ચૂપરે ॥
 ॥ વીર૦ ॥ ૧૩ ॥ રાગ દ્વેષ દોય કોપતાં, આપે જેટલું દુઃખરે ॥ વિષ
 શત્રુ પિશાચથી, અગ્નિથી એહવું ન દુઃખરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૪ ॥ રાગાદિક
 વશ જે થયા, દુઃખ સઘલાં છે તેહનેરે ॥ રાગાદિકને વશ નહીં, સવિ
 સુખ હોવે એહનેરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૫ ॥ ક્લેશનો હેતુ સંસાર છે, એહનો હેતુ છે
 ક્લેશેરે ॥ જ્ઞાની ક્લેશ રહિત સદા, નહિ જસ રાગ આવેશેરે ॥ વીર૦
 ॥ ૧૬ ॥ રાગ આશ્રવનું મૂલ છે, દુવિધ કર્મની આયરે ॥ ત્યાગી રાગ
 સંવર કરે, આઠ કરમ કાય થાયરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૭ ॥ મોહ થઈ ત્રિયા
 રૂપમાં, જગમાં માંડી છે જાણરે ॥ ઈંદ્રાદિક ત્રિય વશ પડ્યા, અનાદિ

जरमनी चाखेरे ॥ वीर० ॥ १७ ॥ विषय जुजंगे मंखीया, तृष्णा अ-
ग्निमां जलतारे ॥ लक्ष चोराशी योनीमां, जमता दुःखे कलकलतारे ॥
॥ वीर० ॥ १८ ॥ ग्रीष्म काल संसारमां, विषय उष्ण अति वायुरे ॥
हित अहित अजाण ते, दुःख सहे चउ गति आयुरे ॥ वीर० ॥ १९ ॥
ईंद्रिय अश्व चपल घणा, उन्मत उन्मग गामीरे ॥ अणशिख्या
एह अश्वना, उपर बेठा थड स्वामीरे ॥ वीर० ॥ २० ॥ तेहने सूख
किहां थकी, अश्व ईच्छाए चाखेरे ॥ पण सुखिया ज्ञानी सदा, जेह
सम शेरी निहाखेरे ॥ वीर० ॥ २१ ॥ उदाशीनता मार्गथी, सहजे शिव
घर लहियेरे ॥ मनसुख आप स्वतंत्रथी, सुमति रंगे रमि रहियेरे ॥
॥ वीर० ॥ २२ ॥

ढाख नवमी (ए) पंथमो निहाळुंरे बीजा जिन तणोरे ॥ ए देशी ॥

विषय पिपासीत नारिना जे हुवारे, जव वन सर कीच मांछ ॥
छोटे पण तृप्ती पामे नहीरे, खुति रह्या दुःख त्यांछ ॥ विषय निवा-
रोरे वेगे चेतनेरे, जेम लहो पद निरवाण ॥ विषय० ॥ १ ॥ धृति
रसी करि बांधे ईंद्रिय अश्वनेरे, राखे आप स्वतंत्र ॥ अश्व रक्षक
बांधे जेम अश्वनेरे, तो उधमात तजंत ॥ विषय० ॥ २ ॥ धृति रज्जु
बांधी ईंद्रिय वश करीरे, चाले सम शिव पंथ ॥ ईंद्रिय सर्व लगावे
संयम काममांरे, ते साचो निग्रंथ ॥ विषय० ॥ ३ ॥ मन वच काय
योग त्रण वश विनारे, संयम जागे अबुद्ध ॥ उन्मत गज वश विण
तोडे बागनेरे, चल योगे शील अशुद्ध ॥ वि० ॥ ४ ॥ तेथी थिर
कीजे त्रण योगनेरे, होय न चरणनी हाण ॥ दरशन ज्ञान चरण
व्यक्ति होवेरे, होशे परम कल्याण ॥ वि० ॥ ५ ॥ विषयथी जेम जेम
होये विरामतारे, तेम तेम दोषनी हाण ॥ निर्मल गुण जे जे अंशे
थयारे, ते होय मोक्ष निदान ॥ वि० ॥ ६ ॥ तेणे दुक्कर कारज कसुं मानि-
येरे, तरुणपणे धरि धीर ॥ विषय सैन्या हणि जे निर्जय थयोरे, ते
जगमां वडवीर ॥ विषय० ॥ ७ ॥ धर्म शुक्ल शुभ तेहने परिणमेरे,

ત્રિય નયણે ન હણાય ॥ અંતર ડ્રષ્ટિ ધરે શુદ્ધાત્મમાંરે, પરમાત્મ પદ
 પાય ॥ વિ૦ ॥ ૭ ॥ નમો નમો હું શુદ્ધ સંજમધરારે, શીલ ન ચૂક્યા
 જેહ ॥ હું શેવક હું નિશદિન તેહનોરે, પામ્યા પરમ પદ તેહ ॥ વિ૦ ॥
 રે જીવ અધિકું હું તુજ શું કહુંરે, चाहे जो શિવ આરોગ્ય ॥ હંમિ
 વિષય સેવી જદાસીનતારે, લહેશો નિજ ગુણ જોગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૦ ॥
 વિણુ વિષય કષાય હોવે નહીંરે, તેમ વલિ જાય પ્રમાદ ॥ વિરતી રતી
 આવે ચેતન ઘરેરે, ચિર યોગે જાય વિષાદ ॥ વિ૦ ॥ ૧૧ ॥ વિષય મૂલ
 કહું સંસારનુંરે, તેહનું મમતારે મૂલ ॥ તેહનું મૂલ અજ્ઞાન જહેદિનેરે,
 લહો શિવપદ અનુકૂલ ॥ વિ૦ ॥ ૧૨ ॥ ચતુર ન ચૂકો ચિત્તથી
 ચેતનારે, દરશ જ્ઞાન ઉપયોગ ॥ વીર્ય અનંત તે રમ્ય સરૂપમાંરે, ચરણ
 રમણ રસ જોગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૩ ॥ અવ્યાબાધ અનંત સ્વતંતહેરે, આત્મ
 અંગ અજંગ ॥ અમર અજર નિર્દ્વંધ નીકલ સદારે, જો લહો નિજ ગુણ
 રંગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૪ ॥ સદ્ગુરુ સંગે રંગે નિત્ય રહીરે, કીજે શ્રુત અજ્યાસ ॥ વિષય
 રમણ તજિ આત્મ સ્વજાવમાંરે, કરો અનુચવ સુવિલાસ ॥ વિ૦ ॥
 ॥ ૧૫ ॥ કાલાદિક અતિચાર નોવારીનેરે, પરમ વિનય સન્માન ॥
 કરિ શ્રુત સદ્ગુરુ પાસે, શીલિયેરે, હોય શ્રુતજ્ઞાન સુધ્યાન ॥ વિ૦ ॥
 ॥ ૧૬ ॥ આત્મ અનાત્મ લક્ષી સહુ તત્ત્વનેરે, નય નિદેપ પ્રમાણ ॥
 મમતા નાસે જાસે સહજ શુદ્ધાત્મતારે, વિષય ગયે સુખ ઠાણ ॥
 ॥ ૧૭ ॥ જદાશીન સમ્યક્ મૃગાંકનીરે, સેવિ પુત્રી નરનાર ॥ વીર્ય
 અનંત અચલ શાશ્વત લહીરે, હોવે શિવ જરતાર ॥ વિ૦ ॥ ૧૮ ॥ મતીધર
 “ગીરધર” આગ્રહથી રચ્યોરે, સુખકર એહ પ્રબંધ ॥ “દાહોદ”
 નગરેજીવિ હિત કારણેરે, સાધર્મીશું સંબંધ ॥ વિ૦ ॥ ૧૯ ॥ ઓગણીશ પાંસઠ
 શુદ્ધ પરિણામથીરે, સ્યાદવાદ નય સાર ॥ શ્રી જિન આગમ અરથ
 વિચારતાંરે, કીધો સાર ઉદ્ધાર ॥ વિ૦ ॥ ૨૦ ॥ શુકલ પુનમ શ્રાવણ રવી દિન
 રચ્યોરે, વિષય વિષહરતંત્ર ॥ નવ ઢાલે નવ નિધિલહો રંગશુંરે, વિષનાશક
 મહામંત્ર ॥ વિ૦ ॥ “મનસુખ” શિવ સુખ હોશે શાશ્વતુંરે, તજજો વિષય
 વિકાર ॥ દર્શન જ્ઞાન ચરણ નિર્મલ કરીરે, જીવ લહો જયકાર ॥ વિ૦ ॥ ૨૧ ॥

॥ ॐ श्री वर्धमानाय नमः ॐ श्री परमगुरुभ्यो नमः ॥

॥ ॐ श्रीमान् मनसुखलाल हरिलाल कृत ॥

॥ ममत्व परिहार विषय ॥

॥ ठंदो, दोहा, चोपाई, ढाल विगेरे रागोमां ॥

(१) ॥ छुतविलंबित ठंद ॥

|| S | S | S | S || S | S | S | S

विमल आत्म धर्म सुदायकं, अचल मोक्षसुखं शिव नायकं ॥ नमिय
आदिश्वरं शिव दायकं, सुख शुधातम जोगत दायकं ॥ १ ॥ सुखन आ-
त्म धर्म विना कदा, अचल आत्म ज्ञान सुसंपदा ॥ विण शुधातम
सुख न कोइ हे, थिर शुधातम तारक होइ हे ॥ २ ॥ हित न ज्ञान
विना दुःख आपदा, लहत ज्ञानि सदा निज संपदा ॥ दुःख न राग
विना जगमां कदा, ममत आत्म ज्ञान न हे तदा ॥ ३ ॥ सधत
राग विरोध ममत्तथी, ममत ज्यां नहि राग तिहां नथी ॥ सधत
सुख शुधातम बोधथी, रहत एक अमंद प्रमोदथी ॥ ४ ॥ जजत
आत्म स्वभाव सुचेनथी, दुरित दोहगनो तस ज्ये नथी ॥ अकल
राग विना अप्रतंत्र ठे, सकल सिद्धि तणो वर मंत्र ठे ॥ ५ ॥ परम
पावन आत्म जावमां, रहित राग नरा शिव दावमां ॥ सहित आत्म
सुधारस पावना, लहत केवल एक सुभावना ॥ ६ ॥ सुनय आत्म स्व-
भाव सदा लखे, विगत राग शुधातम ए चखे ॥ समय साधि लहो
निज संपदा, कुनय त्याग हरे जव आपदा ॥ ७ ॥ सुनय साधन से-
वत जे नरा, परम आत्म पावन ते खरा ॥ उमग त्यागि रहे नहि
दुःखमां, सुमग सेवि रहे मनसुखमां ॥ ८ ॥

(२) ॥ चोपाई ॥

मंगल आतम धर्म सदाई, ए विण पर परिणति दुःखदाई ॥ आत्म
 ज्ञान विनु ममता आवे, जोर महामल मोहनुं फावे ॥ १ ॥ अविरति
 नारि करे अति चाला, होय प्रमाद कषाय विशाला ॥ विण विण
 जोग चपलता होवे, आतम संपति आप न जोवे ॥ २ ॥ आतम ज्ञाने
 ममता नाशे, मोह मिथ्यात न आवे पासे । अविरति दासो दूरे नाशे,
 तव न प्रमाद कषाय विकाशे ॥ ३ ॥ जोग सुथिरता पूरण आवे,
 आतम परमातम पद पावे ॥ आतम बोधे राग न होई, सुखियो जन्म जरा
 नय खोई ॥ ४ ॥ राग विना कांई दुःख न दीसे, विगत राग सुखियो
 निशदीशे ॥ ते कारण गुरु चरण हजूरे, रहि लहिये आतम गुण पूरे
 ॥ ५ ॥ प्रगटे निज संपति नरपूरं, दिन दिन वधते सहज सनूरं ॥
 जूठ विकल्प व्यथा सहु खोई, निज गुण पज्जाव ज्ञाता होई ॥ ६ ॥
 परगुण पज्जाव ममता त्यागी, निज द्रव्यादिकमां रहो जागी ॥
 निज पद नूली जे नव नमता, समता विण परवश दुःख खमता ॥ ७ ॥ आ-
 तम ज्ञाने समता आवे, आतम ज्ञानी राम रमावे ॥ ते निज आतम
 संपति लीना, परमानंद रसे नित जीना ॥ ८ ॥ सहज सतंत अत्यंत-
 नंदी, दरशन ज्ञान चरण रस कंदी ॥ ते न रहे परसंगे फंदी, निज
 रमणे जस बुद्धि अमंदी ॥ ९ ॥ स्नेहनुं बंधन जेह उबेदे, ते पूर्णातम
 संपति वेदे ॥ आत्म बोध विणु नहि दुःख अंत, ज्ञानी नर लहे सुख
 स्वतंत ॥ १० ॥ सकल दोष दुःख ज्ञाने नाशे, परम महोदय प्रगट
 विलासे ॥ सुगुरु सदागम सेवो जावे, शिव कमला मनसुख घर
 आवे ॥ ११ ॥

(३) ॥ दुतविलंबित बंद ॥

॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥
 लखिय द्रव्य सवे गुण पज्जावा, शुक्ल शुद्ध लही निरभे दुआ ॥
 ममत जाय शुधातम ज्ञानथी, सुमति होय तिहां दुःख कोनथी ॥ १ ॥

कुमत होय तिहां जव वास ठे, सुमत संग रहे न विनाश ठे ॥ ममत
जावत आवत हे समं, ममत नाशत ईद्रियको दमं ॥ १ ॥ गति न
चार करे ममता विना, शिव न कोइ लहे समता विना ॥ निफल
ज्ञान क्रिया समता विना, अफल साधुपणो समता विना ॥ ३ ॥ तप
न दे फल मोह विकारिने, सुमत सेव तुं एह विचारिने ॥ तिरथ शे-
वक जे ममता तजे, तिरथ शेवक ते समता जजे ॥ ४ ॥ दरश ज्ञान च-
रित्त सुतीर्थ ठे, अवर जेद अनेक विचित्र ठे ॥ ममत होवत त्यां व्रत-
को नहीं, ममत ज्यां नहि त्यां व्रत हे सहो ॥ ५ ॥ सुमत राखत श्रीजिन
आणको, सुमत देवत हे निरवाणको ॥ सुमत आत्म ज्ञान विना नहीं,
ममत नाशत कर्म रहे नहीं ॥ ६ ॥ लख न लक्षण ओरकुं संग्रहे, दरव
लक्षण आप स्वयं ग्रहे ॥ अवर काज न साज न कोइ हे, निज सकारण
कारज होइ हे ॥ ७ ॥ चरण होय न आत्म अज्ञानिने, चरण आवत
निर्मम ज्ञानिने ॥ विमल ज्ञान तिहां नहि राग ठे, सुमत त्यां ममता
नहि लाग ठे ॥ ८ ॥ ममत दोष अनंतनि माय ठे, विमल बोधथि दोष
नसाय ठे ॥ तिदण जेद विज्ञान सुबाणथी, हरिय मोह महादल ता-
नथी ॥ ९ ॥ तजि प्रमाद सदा उपयोगमां, सजिय आत्म सुधारस
जोगमां ॥ अचल जे थिर ध्यान सदा धरे, मनसुखे शिव सुंदरि ते वरे ॥

(४) ॥ ललित बंद ॥

सकल शास्त्रनो सार ए सही, सुनय सेविने आत्मता लही ॥ ममत
त्यागिने जांगिए सदा, परम आत्मनो लाज द्यो मुदा ॥ १ ॥ धरम ते
खरो छीविधे दया, जरम त्यागिने राखिए सया ॥ शुकल ध्यानमां व्याइ
आतमा, सकल आपणी पाइए रमा ॥ २ ॥ अचल यागेथी शुद्धता लहो,
सहज जावनी शांतिमां रहो ॥ तजि प्रमादने लांगिए सदा, विमल
ध्यानमां एकता मुदा ॥ ३ ॥ जगत जीवथी वैर ना करो, सम स्वजावमां
थीरता-धरो ॥ विमल मंत्र ए ज्ञान हुं सदा, सुथिर धारणा राखिए
मुदा ॥ ४ ॥ सम सजावमां साध्य सिद्धि ठे, सम सजावमां सर्व रिद्धि ठे ॥

ममत्व परिहार विषय.

१३६.

विषमता तजो राग द्वेषनी, विपति नाशशे बंध क्लेशनी ॥५॥ ममत त्या-
गथी आत्म सिद्धि ठे, गुण अनंतनो जोग निश्चि ठे ॥ ममत ना करे
आत्म शुद्ध तो, सुमति आदरे आत्म बुद्ध तो ॥६॥ विमल देवनी सार
प्रेरणा, सुमति प्रेरिथे शुद्ध हेरणा ॥ द्रग न चूकिये वीर्य राखिए,
अटल ध्यानमां शांति चाखिए ॥ ७ ॥ कटत मोह तो आत्म ध्यान-
थी, झटक कर्मकुं ब्रह्म बाणथी ॥ पटक क्रोधकुं खांति पानसें, ह्णि
मिथ्यातकुं ज्ञान जाणसें ॥ ८ ॥ पुरुष आपणी शुद्धता ग्रहे, सवि वि-
जावनो जोर ना रहे ॥ रिखवदेवनी हो कृपा सदा, मनसुखे लहो
आत्म संपदा ॥ ९ ॥

(५) ॥ राग चोपाई ॥

उत्तम नरजव लाहो लीजे, आतम अनुजव प्याला पीजे ॥ आल
पंपाल जंजाल निवारी, शुद्धातम पदमां मति धारी ॥ १ ॥ समय प्र-
माद न कीजे जाई, पुद्गल चिंता सर्व मिटाई ॥ सिद्ध समान शु-
द्धातम ध्यावो, परम महोदय पूरण पावो ॥ २ ॥ श्वेत दिगंबर मेरे
नांही, ए जरु पर परिणति पर ठांही ॥ ते कारण मत चेद न कीजे,
ज्ञायक ज्ञान सुधारस लीजे ॥ ३ ॥ ज्ञाता दरशन निरमल कीजे,
ज्ञायक चरण रमण रस लीजे ॥ चेतन वीर्य अचल करि राखो, अं-
जर अमर अबाधित चाखो ॥४॥ निज गुण पज्जव अखय अखूटं, निज
धन सहज अनंत अतूटं ॥ अजय निराकुल आतम ध्यावो, तजि ममत
दुःख पाप गमावो ॥ ५ ॥ वचन आलाप विकार निवारो, दुष्ट
विकल्प न मनमां धारो ॥ देह चपलता कांई न कीजे, सकल समय
अनुजव रस लीजे ॥ ६ ॥ वेद किताब पुराण न जाण्युं, सुमता संगे
मुज मन मान्युं ॥ व्याकरण ठंद किहां शीखीजे, मनसुख शिव
कमळां रस लीजे ॥ ७ ॥

१. दोष.

(૬) ॥ અમિલ્લ ભંદ ॥

ચરણ કમલ કમલા વસે શ્રી જિન પાસને, તસુ આણાધર જેહ લહે શિવ વાસને ॥ આતમ જ્ઞાને આત્મ લહે નિજ સંપદા, પ્રગટે સમ્યક ઘોષ મિટે સહુ આપદા ॥ ૧ ॥ નાશે અવિરતિ રોગ વિરતિ રતિ અતિ લહે, મીટે દૂષ્ટ પ્રમાદ જોગ થીરતા રહે ॥ પુદ્ગલસે નહિ કામ આ-
રામ શુદ્ધાત્મમાં, સકલ સમય નિજ કાર્ય સધામ મહાત્મમાં ॥ ૨ ॥
તે કારણ નિજ શુદ્ધ સ્વજાવ સદા લલો, સકલ સમય પરમાદ તજી અમૃત ચલો ॥ પરપરિણતિ નિજ માની મિથ્યામતિ અતિ બની, આવી અ-
વિરતિ નારિ તે દુઃખ દેતી ઘણી ॥ ૩ ॥ રાગાદિક કષાય અનેક તે જપડ્યા, ત્વજ ગતિ ઝ્રમણ પ્રતંત્ર શત્રુ સમ તે બન્યા ॥ સદ્ગુરુ વિણ જગ જીવ ન જાણે આત્મતા, કુગુરુ વશે જટકાય દુઃખ લહે અણભતા ॥ ૪ ॥ નય અનંતની યુક્તિ ન જાણે બાપના, કુગુરુનું ફાવ્યું જોર ઠગે વહી દોકના ॥ વિધિ ભયમ જય વર્ણોત્સર્ગ અપવાદ હે, ભજય મલી એ સાતનો આગમ વાદ હે ॥ ૫ ॥ તે નવિ સમજે બાલ મુંઝાયા નિત રહે, કરિ કરુણા ગુરુરાજ શુદ્ધાત્મતા કહે ॥ જાણિ શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપને મમતા પરિ-
હરો, સવિ દુઃખ દોષ ત્રિલાય સાસય સંપતિ વરો ॥ ૬ ॥ લલતા આત્મ સ્વરૂપ આનંદ અનંત હે, સકલ દોષ દુઃખ નાશ સસૂખ સ્વતંત્ર હે ॥ દ્રવ્ય સકલના જાણિ વિશેષ સ્વજાવને, જેદ વિજ્ઞાને જેદિ પ્રહો નિજ દાવને ॥ ૭ ॥ કર્તા અન્યનો નાહી હોવે કોઈ કદા, શાશ્વત દ્રવ્ય સ્વજાવ રહે હે થિર સદા ॥ હ્રે વિધિ નિશ્ચય લાયક સમ્યક પદ લહો, મનસુખ શિવ સહવાસ પરમ સૂખમાં રહો ॥ ૮ ॥

(૭) ॥ મંદાક્રાંતા ભંદ ॥

જ્ઞાનાનંદ મમત વિણ તું, એક અત્યંત હેક ॥ કર્તા જોક્તા પર દર-
વનો, તું નથી ઇ વિવેક ॥ વ્યાપે વ્યાપે સસસ દરવે, કોઈ વ્યાપે ન કે-
માં ॥ પ્રાણો પ્રાણે સવિ દરવ તો, જેહના તેહ તેમાં ॥ ૧ ॥ કેત્રે આપે

रहत सरवे, अन्य क्षेत्रे न जावे, जोगादि तो निज निज सदा, आपणा आप पावे ॥ त्यागो मिथ्या जरम परनो, शुद्ध वीवेक धारी, साची वाणी विमल जिननी, सेविये सिद्धिकारो ॥ १ ॥

(८) ॥ स्वर्गधरा ठंद ॥

में तो जेव्या जिणंदा वर विमल सदा मुक्तिना हेतु जाणी, नित्ये ध्याने रमावुं सकल समयमां चित्त आनंद आणी ॥ रागं रोषं निवारी ममत परिहारी शुद्ध आनंद लीजे, जाणी सत्ता सतंती मनसुख सुखमां आपणां काज, कीजे ॥ २ ॥

(९) ॥ शालिनी ठंद ॥

ज्ञाने नाशे मोहनं जोर जारी, ध्याने आवे थीरता सिद्धिकारी ॥ माटे त्यागो पुद्गलो नो प्रसंग, तो ते पामो शुद्ध जावे सुरंग ॥ ३ ॥

(१०) ॥ शार्दूलविक्रीमि ठंद ॥

हुं नित्ये अमलान ज्ञान रवि तुं, म्हारे न को आपदा । जे जे पुद्गलनी परीणति सवे, म्हारो न जाणुं कदा ॥ म्हारे काम नहीं कदा पर तणुं, म्हारे महा संपदा । जूढ्यो जेह स्वरूप शुद्ध अपनुं, मोहे मुझायो तदा ॥ १ ॥ को केनो नवि होय ड्रव्य कबहू, सत्ता सदा शाश्वती । जोगी आप सदा ससंपति तणो जोगेज जाणे ठती ॥ जूढ्या जर्म वशे रहे जन सदा, सेवी अनाणी गुरु । ना जूढे नर तेह जे विमल ठे, सेव्या सदा सद्गुरु ॥ २ ॥ सेवे जे समये शुधातम सदा, पावे महानंदने । जाचे ना विषयो विकारं कबहू, ठोडे द्विधा बंधने ॥ सेवो श्री जिन वाणि जज्वल महाआनंद दाई सदा एकांते नवि जोइए तव महा, जागे सुज्योती मुदा ॥ ३ ॥ संतोषे सुख ठे महान जगमां, ते तो सुझाने मले । ईद्रोने पण सूख ए सम न ठे, एतो सकाले चले ॥ ज्ञाने ठे वर शांति साचि जिवने, शक्ती लखे आपणी । जागे जे परमाद ठोडि सममें, पामे रमा ते घणी ॥ ४ ॥

(११) ॥ वसंततिलका वंद ॥

जे ठे विकल्प विधि ते सवि कर्म जाणो, ज्ञाता सदा थिर रहे
निज शुद्ध ध्यानो । त्यागी ममत्व न करे खिण राग रोषं, आपा लखे
शिव सदा सुख शांति पोषं ॥ १ ॥ कर्त्ता कळो जिव करे विविधे वि-
कल्प, तेथी तजो दुर सवे कुविकल्प जल्प ॥ हुं ए मने सकल ठे
बहु राग मूल, सारुं बुरू सुख दुखं नहि सानुकूल ॥ २ ॥ आत्मा
लखे निज सदा शुध रूप ज्यारे, संचे न कर्म दल ते कदि को प्रकारे
॥ तेथी जजो सुगुरुने श्रुतज्ञान आवे, ध्याई लहो निज जली निधि
सिद्धि थावे ॥ ३ ॥ संतोष तृप्ति सगुणे महानंद आपे, साचो शुधा-
त्म अनुजौ सवि बंध कापे ॥ सेवे नरो थिर थई श्रि जिनंद वाणी,
लावे तदा मनसुखे घर रिद्धि खाणी ॥ ४ ॥

(१२) ॥ मालिनी वंद ॥

ममत तजि सुज्ञाने ध्याइए शुद्ध रूपं, सकल विपत्ति नाशे सेवता
आत्म चूपं ॥ विगत मद कषाया शुद्ध स्याद्वाद वाणी, सकल ज्ञम
नशावे सेविए हेत आणी ॥ १ ॥ कुमत मद हटावे शुद्ध स्याद्वाद
जावे, पुरण अचल रिद्धी आत्मनी आत्म पावे ॥ पर परिणति त्यागो
आप आपे रमावे, सकल दुरित नाशे फेर संसार नावे ॥ २ ॥
जरम वश चुलीने पुद्गले आप मानी, नवि लहि निज रिद्धी राग
रोषे अनाणी ॥ जमत जवदधोमां दूःख जोगे प्रतंत, समय निज न जाणे
जेद जाणे न तंत ॥ ३ ॥ मनुज जव लहोने शुद्ध स्याद्वाद जाणो, परिणति
समजावे सेविये शुक्ल ध्यानो । न रति अरति कीजे त्यागिए अन्य संग,
मनसुख शिव संगे होय सिद्धी सुरंग ॥ ४ ॥ हरत तिमिर मोहं
शुद्ध स्याद्वाद ज्ञानं, व्यय उत्पति ध्रुवं द्रव्य सर्वे विनाणं ॥ सकल
दरव जिनं जे लखे शुद्ध ज्ञाने, ममत तस न होवे वर्त्तते शुक्ल

ध्याने ॥ ५ ॥ निज निज परिणामे द्रव्य कर्ता सदाए, न करत पर
कामं जाणिए शुद्ध न्याये ॥ करिय ममत चूढ्यो काज ए ठे हमारुं,
विण लखि निज काजं सूख साचुं न धाखुं ॥ ६ ॥ सजर जर जख्यो
ठे द्रव्य सर्वे प्रदेशे, सकल समय सत्ता कोइ केनी न खेसे ॥ अखय
अकल आत्मा शुद्ध निश्चे सदाए, विमल सुथिर जोतां मोहनो नाश
थाए ॥ ७ ॥ नवि फुरत असत्ता रोकशे कोण शक्ती, विपरित मति
त्यागो जागशे ज्ञान व्यक्तो ॥ बहिर जबलगे जे राखशे आत्म दृष्टी,
तब लग न लहे ते आत्म आनंद पूष्टी ॥ ८ ॥ सदरवथि अजेदे सर्व
वर्त्ते प्रजाये, न पर दरवमां ते जाय आवे कदाये ॥ इम लखि निज
सत्ता शुद्ध आनंद लीजे, मनसुख शिव संगे रंगमां अंग जीजे ॥ ए ॥

(१३) ॥ शिखरणी छंद ॥

समं ज्ञानादीमां निज पद ग्रहं हुं निरमलुं, कदा रागे रोषे पर
परिणतीमां नवि जखुं ॥ ठतो ज्ञाता हुं तो ममत पर द्रव्ये किम करुं,
लही शिक्षा साची सुगुरु वचनोने न विसरुं ॥ १ ॥ तरे ते तो साधू
अप्रमत सजावे अनुसरे, चूढ्या ते जे मूढा परिणति पराई मन धरे ॥
कहुं बारे अंगे सुमुनि सगुणोमां थिर रहे, वसे धर्मे शुक्ले अहट
डुहटे तो नवि रहे ॥ २ ॥ उदासिन्ने चाले परम सम शरी सरल ठे,
सदा जे ए मार्गे तस न जय होवे विमल ठे ॥ लहे साचो ज्ञाता
सुथिर मन जेनुं विनित ठे, रहे जे आणामां जव भ्रमणथो जे जिरुत
ठे ॥ ३ ॥ न सेवुं हिंसा हुं निज पर कदाए डुविधथी, सदा यत्ना
राखुं डुविध सवि प्राणोनि विधिथी ॥ हमादी धर्मोने सकल समये
हुं दढ धरुं, रहुं शुद्धात्मां मनसुख सजावे शिव वरुं ॥ ४ ॥

(१४) ॥ हरिणी छंद ॥

पर परिणती त्यागी आपे रहे समजावमां, जिव तब लग्ने बंधे
नाही कदापि विजावमां ॥ जब लग करे रागं रोषं फसे पर जावमां,

જિવ સુખ દુઃખ માને હે જ્યાં શુભાશુભ જાવમાં ॥ ૧ ॥ જિવ તવ લગે
સંચે કર્મ રહે નસજાવમાં, મમત તજિને તે માટે તું જુલે મ વિજાવમાં
ગુણ પરજયો જે દ્રવ્યોના નહીં પરમાં જલે, સનિજ નિજમાં વ્યપે હે
તે કદાપિ નવી ટલે ॥ ૨ ॥ પર દરવમાં જોગો નાહીં મિથ્યામતિ-મા-
નિ લે, નિજ દરવમાં જોગો સાચા સુજાણ તે જાણિ લે ॥ ચપલ પરમાં
શ્યાને થાઈ નિધી નિજ ચૂકિને, વિકલપ તજો જવ્યો સર્વે મિથ્યા
મતિ મૂકિને ॥ ૩ ॥ નરજવ લહ્યો હે પૂન્યે તો સદાગમ સેવજો, નિજ
પર જુદા જાવે જેદી અનૂજવને જજો ॥ જિન સમયમાં જે જે જાણ્યું
યથાર્થ પળે ગ્રહો, મનસુખ સુખે રિહ્યો સિદ્ધી સદા શિવમાં રહો ॥ ૪

॥ ઢાલ (૧) પહેલી ॥ નવ તત્ત્વ વિકલ્પ અધિકાર ॥

॥ જવિજન સેવજ્યોરે ॥ એ દેશી ॥

વિકલ્પધર સંસારિ જેરે, આસ્રવધારી જીવ । નિર્વિકલ્પ જ્ઞાની
તથા રે, સિદ્ધ અનંત સદીવ ॥ ૧ ॥ તત્ત્વ વિચારણારે, શુધનય
સાર વિચાર, જવદુઃખ વારણારે ॥ એ આંકણી ॥ જસ વિકલ્પ
શક્તિ નહીંરે, તે જન જાણ અજીવ । શુભ વિકલ્પથી પુણ્ય હેરે,
અશુભથી પાપ સદીવ ॥ તત્ત્વ ॥ ૨ ॥ સ્થિત સ્થિત વિકલ્પ જે કરે
રે, તેતો આસ્રવ ચાલ ॥ રોકે વિકલ્પ સંવરીરે, બાંધી આસ્રવપાલ
॥ તત્ત્વ ॥ ૩ ॥ પુદ્ગલ જોગ રહ્યા તજે રે, દેશ વિકલ્પ વિનાશ
॥ શુદ્ધાતમ તૃતી લહીંરે, કરે નિર્જરા શ્વાસ ॥ તત્ત્વ ॥ ૪ ॥ વિ-
કલ્પ વિધિ દ્રઢ ધારણારે, બંધ કહ્યો જિનરાજ ॥ અડવિધ વાંધે કર્મ
તે રે, ચાર પ્રકાર અકાજ ॥ તત્ત્વ ॥ ૫ ॥ સર્વ વિકલ્પ વિનાશથીરે,
પૂરણ મોક્ષ સ્વરૂપ ॥ રૂપ જાણી નવ તત્ત્વનેરે, જવિ મૂલો જવ
કૂપ ॥ તત્ત્વ ॥ ૬ ॥

ઢાલ (૧) બીજી ॥ નવ તત્ત્વ કર્તા પદ અધિકાર ॥

॥ ક્યું જાણું ક્યું બની આવશે ॥ એ વેશી ॥

શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામનો, કર્તા મમતાવંત હો વિનીત । તે સંસારી
જીવ છે, જાણે શ્રી જગવંત હો વિનીત ॥ ૧ ॥ તત્ત્વ વિચાર સુધારસી,
સેવો શ્રી જિન આણ હો વિનીત ॥ જવ દુઃખ દોહગતા ટલે, કરતાં
તત્ત્વ પ્રતીત હો ॥ તત્ત્વ વિચાર સુધારસી ॥ એ આંકણી ॥ જ્ઞાની ને
વલી સિદ્ધ તે, નહીં કરમ કરતાર હો ॥ શુદ્ધ પરિણામીકતા તણા,
સકલ સમય કરતાર હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૨ ॥ હોય અચેતન દ્રવ્ય તે,
નહિ પરના કરતાર હો ॥ નિજ ગુણ પજાવના કહ્યા, સકલ સમય
જરતાર હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૩ ॥ શુદ્ધ પરિણામે પુણ્યને, કરે સુગુણ નર
કોય હો ॥ અશુદ્ધ કરમ પાપી કરે, મૂઢ પુરુષ જે હોય હો ॥ તત્ત્વ ॥
૪ ॥ શુદ્ધાશુદ્ધ કિરિયારસી, કર્તા આસ્ત્રવંત હો ॥ શુદ્ધાશુદ્ધ તજતો
સદા, સંદરવંત મહંત હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૫ ॥ પુદ્ગલ જોગ શ્હા તજી,
નિજ ગુણ જોગે લોન હો ॥ નિદ્ધરણા કરતા કહ્યો, આતમ જ્ઞાને પોન
હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૬ ॥ પુદ્ગલ પરિણતિ જપરે, કરે રાગ રસ વંધ હો ॥ કરતા
જાગિત કર્મનો, તે અજ્ઞાની અંધ હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૭ ॥ પર પરિણતિ
રસ ત્યાગિને, શુદ્ધાતમ દ્રઢ હોય હો ॥ મમતા ત્યાગી મૂલથી, કરે
મોક્ષપદ સોય હો ॥ તત્ત્વ ॥ ૮ ॥

॥ ઢાલ (૨) ત્રીજી ॥ નવ તત્ત્વ જોક્તા પદ અધિકાર ॥

॥ પ્રથમ ગોવાલ તણે જવેજી ॥ એ વેશી ॥

શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામનોજી, જોગી તે જગજીવ । જોગી જ્ઞાનાદિક
તણાજો, જ્ઞાની સિદ્ધ સદીવ ॥ ૧ ॥ સુગુણ નર ધારો તત્ત્વ વિચાર,
એ જિન શાસન સાર જવિક જન ધારો તત્ત્વ વિચાર ॥ એ આંકણી ॥
જોગદશા જરુ દ્રવ્યમાંજી, હોય નહીં ત્રિહું કાલ ॥ વિષય કષાય
કુજોગતેજી, વાંધે પાપ કરાલ ॥ સુગુણ નર ॥ ૨ ॥ સંજમ દાન દયા-

दिमांजी, जोगे रागानंद ॥ गुणबंध तेथी करेजी, करुणा रसीयो संत ॥ सुगुण नर ॥ ३ ॥ मिथ्या अविरतिने वलीजी, ग्रहे अज्ञान कषाय । धरी प्रमादने जोगवेजी, पुद्गल जाव सदाय ॥ सुगुण ॥ ४ ॥ रागादिक युत जोगवेजी, योग क्रिया मन लाय । आस्रवधारी ते कह्योजी, सूत्रे श्री जिनराय ॥ सुगुण ॥ ५ ॥ पर परिणति रस त्यागतोजी, मग्न शुधातम मांछ । निज गुण संवर जोगमांजी, शिवपद साधे उठांइ ॥ सुगुण ॥ ६ ॥ इंद्रिय जोग झ्हा तजीजी, विलसे निज गुण जोग । तेह निर्जरावंत ठे जी, तजतो कार्य अयोग ॥ सुगुण ॥ ७ ॥ ममत करे पर द्रव्यमांजी, जोगे राग विरोध । द्रढ बंधन ते तो करेजी, लह्यो न आतम बोध ॥ सुगुण ॥ ८ ॥ पर वस्तु ममता तजेजी, न करे राग विरोध । शुद्धातम अनुभव करेजी, मोक्ष होय अविरोध ॥ सुगुण ॥ ९ ॥ पुद्गल जोग तजी सवेजी, जोगे शुद्ध स्वभाव । थिर अनुभव अच्युसथीजो, प्रगट मोक्ष सझाव ॥ सुगुण ॥ १० ॥

ढाल (४) चौथी ॥ नव तत्त्व ग्राहकता अधिकार ॥

॥ श्री युगमंधर विनवुरे ॥ प राग ॥

तन धन आदि वस्तु बहु हो लाल, पर परिणति अनंत हो चेतनजी लाल । ममता जावे जे ग्रहे हो लाल, ते संसारी जंत हो जीवणजी लाल । श्री जिन वचन विचारिए हो लाल ॥ १ ॥ ए आंकणो ॥ शुद्ध रूप निज नवि लख्युं हो लाल, ठाणे राग विरोध हो चेतनजी लाल ॥ ग्राहक तेह विज्ञावनो हो लाल, मिथ्या मती जे अवोध हो जीवणजी लाल ॥ श्री जिन ॥ २ ॥ पुरण शुद्धता आत्मनी हो लाल, सहज अनंत प्रजाय ॥ हो चेतनजी लाल ॥ शुध परिणामीकता ग्रहे हो लाल, ज्ञानी सिद्ध सदाय हो जीवणजी लाल ॥ श्री ॥ ३ ॥ जरु निज गुण पझाव ग्रहे हो लाल, ग्रहे न अन्य स्वभाव हो चेतनजी लाल ॥ तेह अचेतन द्रव्यनो हो लाल, शा-

श्वेत एह स्वभाव हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ४ ॥ संजम दान
 दयादिके हो लाल, ग्रहतो शुभ परिणाम हो चेतनजी लाल ॥ पुण्यवंत
 ते जाणिण हो लाल, करतो उत्तम काम हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ५ ॥
 विषय कषाय अशुद्धता हो लाल, ग्रहे मिथ्यात अनाण ॥ हो चेतनजी लाल
 पापी जीवनी परिणती हो लाल, आत्म स्वरूप अजाण हो जीव-
 णजी लाल ॥ श्री० ॥ ६ ॥ शुभाशुभ परिणामने हो लाल, ग्रहे ते आस-
 वंत हो चेतनजी लाल ॥ आत्म शुद्धता जे ग्रहे हो लाल, संवर-
 वंत महंत ॥ हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ७ ॥ ईद्रि विषय रस
 नवि ग्रहे हो लाल, ग्रहे शुद्धातम जाव ॥ हो चेतनजी लाल ॥ वि-
 विध विज्ञाव वहावतो हो लाल, निर्जरवंत स्वभाव हो जीवणजी
 लाल ॥ श्री० ॥ ८ ॥ ग्राहक पर परजायनो हो लाल, रागी अनाणी
 जीव हो चेतनजी लाल ॥ मिथ्या अविरति आदिथी हो लाल ॥
 करतो बंध सदीव हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ९ ॥ शुद्ध अखंड
 स्वभावनो हो लाल, ग्राहक पूर्ण प्रजाय हो चेतनजी लाल ॥
 शुद्धातम अनुभव करे हो लाल, लहे मोक्ष असहाय हो जीवणजी
 लाल ॥ श्री० ॥ १० ॥

॥ लाल पांचमी (५) ॥ नव तत्त्व व्यापकता अधिकार ॥

॥ नमि नमि नमि नमि वीनवुं ॥ ए देशी ॥

व्यापे पर परिणती विषे, रागादिकमां जीव लालरे ॥ वलि मिथ्या
 अज्ञानमां, ते संसारी सदीव लालरे ॥ पर पद व्यापकता तजो, लहि
 आत्म अधिकार लालरे ॥ पर पद ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ जे परमां
 व्यापे नहीं, गुण पज्जवथी अजेद लालरे ॥ व्यापे निज निज पज्जवे,
 ज्ञानी सिद्ध अखेद लालरे ॥ परपद ॥ २ ॥ वर्णादि पज्जाव विषे, व्यापे
 पुद्गल दर्व लालरे ॥ धर्म अधर्म आकाश ते, अजीव प्रजाये सर्व लालरे
 ॥ परपद ॥ ३ ॥ व्यापे शुभ परिणाममां, पुण्यवंत जे होय लालरे ॥ व्या-

ये अशुभ परिणाममां, पापवंत ते जोय लाखरे ॥ परपद० ॥ ४ ॥ व्यापे
राग विरोधमां, ते तो आस्रववंत लाखरे ॥ व्यापे शुद्ध स्वभावमां, संवर-
वंत महंत लाखरे ॥ परपद० ॥ ५ ॥ निज गुण जोगे व्यापतो, इच्छे नहीं
परजोग लाखरे ॥ तेह निर्जरावंत ठे, दुविध दया थिर योग लाखरे
॥ परपद० ॥ ६ ॥ व्यापे पुद्गल परिणते, द्रढ मिथ्या अज्ञान लाखरे ॥
अव्रत प्रमाद कषायथी, बंध करे दुःख खाण लाखरे ॥ परपद० ॥ ७ ॥
निरमल निज गुण पज्जवे, व्यापे थइ थिर थोज लाखरे ॥ चले न शुद्ध
स्वभावथी, मोह अकंप अक्षोज लाखरे ॥ परपद० ॥ ८ ॥

॥ ढाल (६) बछी ॥ नव तत्त्व रक्षकता अधिकार ॥

॥ जांऊरिया मुनिवर ॥ ए राग ॥

वर्णादि रागादिनोरे, रक्षक ते जग जीव ॥ रक्षक शुद्ध स्वभाव-
नोरे, ज्ञानी सिद्ध सदीव ॥ सुन्यायी अप्पा कीजे तत्त्व विचार, जेम
लहिण जवपार सुन्यायी अप्पा कीजे तत्त्व विचार ॥ १ ॥ जे पर
गुण राखे नहींरे, जड धर्मादि अजीव ॥ रक्षक निज गुण पज्जवारे,
पुद्गल आदि सदीव ॥ सुन्यायी० ॥ २ ॥ रक्षक शुभ परिणामनोरे,
पुण्यवंत नर होय ॥ राखे अशुभ परिणाम जेरे, ते पापी सुख खोय ॥
॥ सुन्यायी० ॥ ३ ॥ राग द्वेष रक्षक सदारे, ते तौ आस्रववंत ॥
रक्षक निज गुण शुद्धतारे, संवरवंत महंत ॥ सुन्यायी० ॥ ४ ॥ रक्षक
निज गुण जोगनोरे, चहे न ईद्रिय जोग ॥ धर्म शुक्ल करि निर्जरारे,
रक्षक संजम योग ॥ सुन्यायी० ॥ ५ ॥ ममता पुद्गल आदिनीरे,
राखे जर अज्ञान ॥ राग द्वेष राखे सदारे, साधे बंध विधान ॥
॥ सुन्यायी० ॥ ६ ॥ राखे निज गुण पज्जवारे, राखे न राग विरोध ॥
शुद्धात्म अनुभव करेरे, लहे मोह अविरोध ॥ सुन्यायी० ॥ ७ ॥

॥ ढाल (७) सातमी ॥ नव तत्त्व रक्षणता अधिकार ॥

॥ हवेरे राणी पदमावती ॥ ए राग ॥

वर्णादि रागादिमां, रमण करे जग जीव ॥ रम्य रमण शुद्धात्ममां,

જ્ઞાની સિદ્ધ અતીવ ॥ વચનામૃત રસ સેવીય, સ્યાદ્વાદ સુખકાર,
 શુદ્ધ નયે જિનરાજનાં, દીલ માંહે ઉદાર ॥ વચનામૃત ॥ ૧ ॥ એ
 આંકણી ॥ રમણ સ્વજાવ ન જેહમાં, તત્ત્વ અજીવ કહાય ॥ રમે સદા
 શુદ્ધ જાવમાં, પુણ્ય કરિ સૂઝ પાય ॥ વચનામૃત ॥ ૨ ॥ અહદશ
 સ્થાનક પાપમાં, રમે અશુદ્ધ પરિણામ ॥ પાપવંત તે જાણીય, દુઃખી
 મહા દુઃખધામ ॥ વચનામૃત ॥ ૩ ॥ મિથ્યા અવિરતિમાં રમે, ધરિ
 અજ્ઞાન કષાય ॥ જોગ ક્રિયા પરમાદમાં, રમતાં આસ્રવ આય ॥
 ॥ વચનામૃત ॥ ૪ ॥ રમણ તજી પરજાવનું, રમે શુદ્ધાતમ માંહ્ય ॥
 સંવરધારી તે કહ્યો, શિવપદ માંહી ઉઠાંહ્ય ॥ વચનામૃત ॥ ૫ ॥
 વિષય રમણ નવિ આદરે, નિજ રમણે સંતોષ ॥ કરે નિર્જરા કર્મની,
 લહે શુદ્ધતા પોષ ॥ વચનામૃત ॥ ૬ ॥ પુદ્ગલ પરિણતિમાં રમે,
 મિહ અવિરતિ અનાણ ॥ લહે ન આતમ શુદ્ધતા, બંધે કર્મ અમાન ॥
 ॥ વચનામૃત ॥ ૭ ॥ રમણ શુદ્ધાતમ જાવમાં, ધર્મ શુકલ થીર હોય ॥
 અચલ અકંપ સદા રહે, મોહ લહે નર સોય ॥ વચનામૃત ॥ ૮ ॥

ઢાલ આઠમી (૮) ॥ નવ તત્ત્વ દાન વિષે અધિકાર ॥

॥ આ સંસાર અસારે જીવના આ ॥ એ દેશી ॥

જે નિજ પરને નિત દિયેરે, ઈંદ્રિ વિષયનું દાન ॥ તે સંસારી જીવ
 ઢેરે, આતમ તત્ત્વ અજાણરે પ્રાણી ધારો તત્ત્વ વિચાર ॥ એ સંસાર
 અસાર રે પ્રાણી ધારો ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ આતમ સંપતિ સુખ
 દિયેરે, જ્ઞાની સિદ્ધ સદાય ॥ દાતા પદ જેહમાં નહીંરે, તત્ત્વ અજીવ
 કહાયેરે ॥ પ્રાણી ॥ ૨ ॥ દાયક શુદ્ધ પરિણામનોરે, નિજ પરને જે
 હોય ॥ પુણ્યવંત તે જાણિયેરે, ઉપચારે સુખી સોયેરે ॥ પ્રાણી ॥ ૩ ॥
 દેત અશુદ્ધ પરિણામ જેરે, તે દુઃખદાય અજાણ ॥ તે પાપી જગ જીવ
 ઢેરે, શીલ સ્વજાવ અજાણરે ॥ પ્રાણી ॥ ૪ ॥ શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામથી
 રે, સુખ દુઃખનો દાતાર ॥ આસ્રવવંત તે જાણિયેરે, તે ન લહે જવપા-

ररे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥ तजि शुजाशुच कल्पनारे, दाता संवर जाव ॥
रोके आस्रव आवनेरे, सहजातम सद्भावरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥ इंद्रिय
भोग लिये नहीरे, नवि दे इंद्रिय भोग ॥ देत शुधातम भोग जेरे,
निर्जरणा थिर योगरे ॥ प्राणी० ॥ ७ ॥ राग विरोध तणो सदारे,
निज परने दातार ॥ बलि अज्ञान मिथ्यातनोरे, कर्मबंध करताररे
॥ प्राणी० ॥ ८ ॥ आत्म संपत्त दान देरे, त्यागी ममता जाव ॥
सकल समय स्व प्रजायनोरे, अनुभव मोक्ष स्वभावरे ॥ प्राणी० ॥ ९

ढाल नवमी (ए) नव तत्त्व लाज विषे अधिकार ॥

॥ कहे साहुणो सुण कन्यकारे धन्या० ॥ ए देशी ॥

पुद्गल वस्तु लाज लेरे अप्पा, कर्मबंधनो तेम ॥ विषय कषाय
कुलाज लेरे ॥ अप्पा ॥ संसारी जीव एम सुज्ञानीअप्पा सेवो सुतत्त्व
विचार ॥ तजि मिथ्या उपचार सुमग सेवो दुष्ट प्रमाद निवार ॥ १ ॥
ए आंकणी ॥ निज शक्ति व्यक्ति तणोरे ॥ अप्पा ॥ लेवे लाज सदाय ॥
ज्ञानी ने बलि सिद्धजीरे ॥ अप्पा ॥ सकल समय सुखदाय ॥ सु-
ज्ञानी० ॥ २ ॥ लेश न जाणे लाजनेरे ॥ अप्पा ॥ तेह अचेतन दैव ॥
लाज लीए शुच जावनोरे ॥ अप्पा ॥ पुण्यवंत तजि गर्व ॥ सुज्ञानी०
॥ ३ ॥ दुःख कषाय अज्ञाननोरे ॥ अप्पा ॥ मित्र प्रमाद अ-
पाय ॥ आदि लाज लीए सदारे ॥ अप्पा ॥ पापी जीव कहाय
॥ सुज्ञानी० ॥ ४ ॥ लाज शुजाशुचनो लीयेरे ॥ अप्पा ॥ अध्यवसाय
असंख ॥ दुविध कर्मनी आयमारे ॥ अप्पा ॥ आस्रवधारी रंक
॥ सुज्ञानी० ॥ ५ ॥ आत्म शुद्धता लाज लेरे ॥ अप्पा ॥ रोके आस्रव
आव ॥ तजि ममता निज संवरेरे ॥ अप्पा ॥ राखे शुद्ध स्वभाव
॥ सुज्ञानी० ॥ ६ ॥ इंद्रियभोग त्यागी लीयेरे ॥ अप्पा ॥ निज गुण भोग
सुलाज ॥ शुद्ध निजातम भोगतारे ॥ अप्पा ॥ कर्म निर्जरा लाज
॥ सुज्ञानी० ॥ ७ ॥ मिथ्या अज्ञान कषायनोरे ॥ अप्पा ॥ लाज

અવિરતિ લેત ॥ બંધે આઠે કર્મનેરે ॥ અપ્પા ॥ જનુ સમ જેહ અચેત
 ॥ સુજ્ઞાની ॥ ૭ ॥ મમતા હેદી મૂલચીરે ॥ અપ્પા ॥ રાગ દેષ જનુ
 નાશ ॥ લાજ શુદ્ધાતમ જાવનોરે ॥ અપ્પા ॥ અનુજવ મોદ્દ વિલાસ
 ॥ સુજ્ઞાની ॥ ૮ ॥

ઢાલ દશમી (૧૦) નવ તત્ત્વ ઉપજોગ વિષે અધિકાર ॥

॥ સહજાનંદીરે આતમા ॥ ૯ દેશી ॥

પુદ્ગલ ગુણ ઉપજોગમાં, વરતે મમતારે વંત ॥ રાગ દેષ વિષયે
 રસી, તે સંસારીરે જંત ॥ તત્ત્વામૃત રસ અનુજવો, દુષ્ટ વિજાવ પલા-
 ય ॥ આતમ-પરમાતમ લહે, શિવ સંપતિ સુખ પાય ॥ તત્ત્વા ॥ ૧ ॥
 ॥ ૯ આંકણી ॥ જ્ઞાનાદિક ઉપજોગમાં, જ્ઞાની સિદ્ધ મહંત ॥ નિજ
 પરિણતિ રસ મમતા ॥ અદ્વય કાલ અનંત ॥ તત્ત્વા ॥ ૨ ॥ જસ ઉપજોગ
 શક્તિ નહીં ॥ તે જનુ જાણ અજીવ ॥ શુદ્ધ પરિણતિ ઉપજોગતો ॥ પુણ્યવંત
 તેં જીવ ॥ તત્ત્વા ॥ ૩ ॥ સ્વિણ સ્વિણ હોય અશુદ્ધનો ॥ પાપીને ઉપ-
 જોગ ॥ તેમ હોય આસ્ત્રવંતને ॥ શુદ્ધાશુદ્ધ ઉપજોગ ॥ તત્ત્વા ॥ ૪ ॥
 સંવરવંત શુદ્ધાત્મમાં ॥ કરિ નિજ ગુણ ઉપજોગ ॥ પર પરિણતિ રસ
 રોકિને ॥ સાધે સંયમ યોગ ॥ તત્ત્વા ॥ ૫ ॥ શુદ્ધ નિજ ગુણ ઉપજોગમાં ॥
 કરે નિર્જરા શુદ્ધ ॥ તજિ પરગુણ ઉપજોગને ॥ સંયમ રાખેરે બુદ્ધ
 ॥ તત્ત્વા ॥ ૬ ॥ પુદ્ગલ ગુણ ઉપજોગમાં ॥ રહે સદા લયલીન ॥ કર્મ
 બંધ તેહિજ કરે ॥ જ્ઞાન વિના મતિ હીન ॥ તત્ત્વા ॥ ૭ ॥ આતમ
 ગુણ ઉપજોગમાં ॥ અનુજવવંત સદાય ॥ મુક્ત હોય અનુ કર્મથી ॥
 પરમાતમ પદ પાય ॥ તત્ત્વા ॥ ૮ ॥

ઢાલ અગીઆરમી (૧૧) નવ તત્ત્વ વીર્ય વિષે અધિકાર ॥

॥ રુષજ જિનેશ્વર પ્રીતમ માહરોરે ॥ ૯ દેશી ॥

કરણ વીર્ય ફોરે જગજન સદારે ॥ બાધક જાવે બાલ ॥ આતમ
 વીરજ પરમાં ફોરતાંરે ॥ કર્મબંધની ચાલ ॥ આતમ વીરજ સંચાલો

परवद्धे । प्रगटे अन्वय रिद्धि ॥ चल वीरजे सवि जपाधि थईरे ।
थिर वीरजे होय सिद्धि ॥ १ ॥ ५ ॥ आंकणी ॥ तनु मन वच इंद्रिय
विषय विषेरे । फोरे वीर्य सदाय ॥ तनु आदि चल पुद्गल दल विषे
रे । वीर्य चले दुःख पाय ॥ आत्म० ॥ २ ॥ फोरे वीर्य असंयम कार्य-
मारे । ते संसारी जीव ॥ स्वगुण पज्जवमां वीरज फोरवेरे । ज्ञानी सि-
द्ध सदीव ॥ आत्म० ॥ ३ ॥ निज पर करता थइ नवि फोरवेरे । वीर्य
रहित ते अजीव ॥ शुचयोगे फोरे वीरज सदारे ॥ पुण्यवंत ते जीव
॥ आत्म० ॥ ४ ॥ पाप कार्यमां अहनिश फोरवेरे । करण वीरज चित्त
चाह्य ॥ पापवंत जन तेहने जिन कहेरे । लखे न न्याय अन्याय
॥ आत्म० ॥ ५ ॥ शुचाशुच परिणामे फोरवेरे । करण वीरज धरि राग
॥ आत्मवधारी मंद ते जाणिणरे । पुद्गल रंगे लाग ॥ आत्म० ॥ ६ ॥
संवरी संयम योगे फोरवेरे । लब्धि वीरज निज शुद्ध ॥ प्राण हणे न-
हि दुविधे जीवनारे । रहे निज पद अविरुद्ध ॥ आत्म० ॥ ७ ॥ निज
गुण योगे जोगे फोरवेरे । लब्धि वीरज मतिवंत ॥ चलमल पुद्गल
जोग इहा तजेरे । करे निर्जरा संत ॥ आत्म० ॥ ८ ॥ मिच्छ अविर-
ति प्रमाद कषायमारे । तिम वलि जोगे जेह ॥ करण वीरज चल
करि फोरे नरा रे । बंध करे अरु तेह ॥ आत्म० ॥ ९ ॥ शुद्ध निज
गुण पज्जव स्वतंतमांरे । अचल वीरज थिर योग ॥ पामे मोक्ष अकंप
सत्तावधीरे । लहे परम पद जोग ॥ आत्म० ॥ १० ॥ ढाल अगियार
मांहे नव तत्त्वनारे । दाख्या जाव उदार ॥ जाणी तजशे जेह विज्ञा-
वनेरे । सेवि जपादेय सार ॥ आत्म० ॥ ११ ॥ निज गुण पज्जव थिर-
ता रमणमांरे । धरशे जे शुच ध्यान ॥ शिव संगे रंगे मनसुख रहेरे
लहेशे परम कढ्याण ॥ आत्म० ॥ १२ ॥ संपूर्ण ॥

॥ मंदाक्रांता ठंद ॥

॥ बांध्या कर्मो ममत करिने देह पंचे प्रकारे ॥ ईंद्री पंचे मन वच
तनू बंध व्यक्ती विकारे ॥ आवे ते तो ममत सहिते एक काले उदे

ते ॥ जाणे जीवो पुद्गल क्रिया काज कीधुं हमे ए ॥ १ ॥ माटे त्या-
 गो ममत मलने आत्मता शुद्ध जासे ॥ ठेदं चेदं पुद्गल विषे आत्म
 शांती प्रकाशे ॥ मिथ्या त्यागी अचल सुखमां शुद्ध आनंद लीजे ॥
 सिद्धी पामे निज पर लखी आत्म ध्याने रमीजे ॥ २ ॥ जोगे कीधुं
 ममत वशथी में कखुं मूढ माने ॥ जोगोने जे दुःख सुख सदा ठे मने
 एम जाणे ॥ आठे कर्मों तणि विधि सवी द्रव्य जावे विचारी ॥ सा-
 थे आवे उदय दुविधे नव्य लेजो विचारी ॥ ३ ॥ आपा आपे सकल
 समये आपमां आप मानो ॥ जे ठे जेना गुण परजयो तेहना त्यां व-
 खाणो ॥ साची सत्ता लखि समयमां शुद्ध आनंद लीजे ॥ त्यागी
 हिंसा स्वपर दुविधे धर्म शुक्ले रमीजे ॥ ४ ॥ धर्मों राखो स्व-
 पर जिवना जाव हाणी न कीजे ॥ प्राणो राखो चित धरि दया द्र-
 व्य हिंसा तजीजे ॥ राखे साची चटक चितमां संयमे काज सीधे ॥
 बूने ते तो धरि प्रमत्तता पुद्गली रंग लीधे ॥ ५ ॥ आ काळे ठे मदद
 सुतनी नव्यने शांति दाई ॥ माटे सेवो मन वच तने आत्ममां हेत
 लाई ॥ सेवो साचा समदरशि जे शुद्ध बोधाधिकारी ॥ वेगे पामो
 मनसुख सुखे आत्म संपत्ति जारी ॥ ६ ॥

॥ अमिह्र ढंद ॥

॥ जोगोथी जे थाय तेह कहे में कखुं । ममत ग्रही मिथ्यात शुद्ध
 पद वीसखुं ॥ जोगने जे जे थाय थयुं ते मुज प्रते । एम माने अज्ञानी
 ममत मिथ्या मते ॥ १ ॥ मन वच काय त्रियोग पुरवला बंध ठे ।
 क्रिया अनुक्रम उदय हुवे परतंत्र ठे ॥ जीवे बांध्यु ममत्व मोहनीय
 कर्मथी । समकाले ते उदय होय लहे नर्मथी ॥ २ ॥ जोग क्रियानुं
 काम कखुं में मानतो । ज्ञानादिक निज काजनो रहे अजाणतो ॥
 सुख स्वरूप शुद्धात्म लख्या विण दुःखि रह्यो । पुद्गलमां लखि सुख
 आठ करमे ग्रह्यो ॥ ३ ॥ अष्ट करम दल बंध अशुद्ध उपयोग जे ।

સમકાલે વિપાક ઉદય હોય જુગપદે ॥ સમકાલે દો વિધથી ઉદય
પિઠાણિયે । તજિ મમતા અડ કર્મની શક્તિ જાનિય ॥ ૪ ॥ પુદ્ગલ
જનુ ચલ પંઠ સદા પરતંત્ર છે । રહે ન રાખ્યા કોઈ પ્રદે મતિઅંધ જે ॥
ક્રિયા કલેશ કરિ ચાહે સૂઝ પુદ્ગલ વિષે । કર્મબંધ વશ ઉપજે
ચળગતિ દશ દિશે ॥ ૫ ॥ આત્મ અફરસી કિમ ફરસે પુદ્ગલ પ્રતે ।
મમતા વશ પર માની નિજ મિથ્યા મતે ॥ પર પરિણતિ કિરિયાની
મમતા પરિહરો । સુખ નિધાન શુદ્ધાત્મ અનૂત્તર અનુસરો ॥ ૬ ॥
પુદ્ગલ અથિર અસારને મમતાથી પ્રદે । મિથ અનાણ કષાય અવિ-
રતિ પણ રહે ॥ વધે પ્રમાદજ દોષ અનંતા પહથી । બાંધે કર્મ અનંત
સૂઝ તેહને નથી ॥ ૭ ॥ અધ્યવસાય અસંખ્યનું મમતા મૂલ છે । તેહનું
મૂલ અજ્ઞાન આત્મ પ્રતિકૂલ છે ॥ જેદજ્ઞાન લહિ શુદ્ધ મમત્ત્વ નિ-
વારિયે । આત્મતા લલિ શુદ્ધ વિમલ મતિ ધારિયે ॥ ૮ ॥ જડ અચે-
તન ચેતન આત્મ સ્વજાવ છે । ચેતનતાથી તિન્ન સકલ પરજાવ છે ॥
ઉદાસીનતા ધારી રાગાદિ પરિહરો । મોહ અરિ દલ છેદિ કર્મ અડ
દાય કરો ॥ ૯ ॥ જ્ઞાયકતા છે જ્ઞાતિ ક્રિયા શુદ્ધ આપણી । જ્ઞેયારથ
પરિણામ તજો જે પાપણી ॥ દરશન જ્ઞાન ચરિત્ત વીરજ થિર જાવમાં ।
મનસુખ શિવ વિશ્રામ લહે ડહ દાવમાં ॥ ૧૦ ॥

॥ આઘા આમ પધારો પૂજ્ય અમ ઘર વહેરણ વેલા ॥ ૧ રાગ ॥

૧ હું હું ૧ એમ અજ્ઞાની મિથ્યા મતધર માનેજી ॥ મેં બીજાને
બીજે મુજને કહ્યું માને અન્નિમાને ॥ મોહ નિવારોજી ॥ લહી શુદ્ધ
જેદ વિજ્ઞાન નિજાતમ તારોજી ॥ ૧ ॥ ૧ આંકણી ॥ હું બીજાનો
બીજો મ્હારો કરતા એમ નિરધારીજી ॥ હું તેહ માટે તેમજ માટે ડુરમતિ
એમ નિરધારી ॥ મોહ ॥ ૨ ॥ મ્હારું કારજ પરથી હોવે મુજથી પરનું
હોવેજી ॥ ધન કુટુંબ દેહાદિક સર્વે મુજથી છે એમ જોવે ॥ મોહ ॥
ધન કુટુંબ દેહાદિક પુદ્ગલને પોતાનું માનેજી ॥ હું માતા પિતા પત્ની-

नो.देहादिकनो जाणे ॥ मोह० ॥ ४ ॥ हुं हुं वर्णादिकमां एकज वर्णा-
 दिक सहु मुजमांजी ॥ श्री जिन वचन लह्या विण मूरख सहतो
 दुःख अरुजमां ॥ मोह० ॥ ५ ॥ वस्तु सकल चउ जेदे जाणे जे
 जेहना ते तेहनाजी ॥ कोशना परमां जाय न आवे शुद्ध न्याय लहो
 एहना ॥ मोह० ॥ ६ ॥ द्रव्य क्षेत्रने काल जाव चउ वस्तुना वस्तु-
 मांजी ॥ अनंत प्रजाय त्रिकाल एकमां द्रवे जेहना तेहमां ॥ मोह० ॥
 ॥ ७ ॥ प्रथम द्रव्य स्वजाव एह ठे होय त्रिकाल अखंडजी ॥
 निज प्रदेश स्वसत्ता राखे अनंत प्रजाय प्रचंड ॥ मोह० ॥ ८ ॥
 उपजे विणसे स्व स्वकाले गुण पज्जवनी व्यक्तीजी ॥ विषेशपणे
 निज निज पज्जवनी जावे निज निज शक्ती ॥ मोह० ॥ ९ ॥ द्रव्या-
 दिक ए चार सद्रव्ये अस्ति परनी नास्तिजी ॥ आठ पदना सात
 सात एम जांगा अस्ति नास्ति ॥ मोह० ॥ १० ॥ निज निज चार
 निक्षेप द्रव्यना होय अजेद स्वजावेजी ॥ द्रव्य गुण परजाय आपणा
 ते किम परमां जावे ॥ मोह० ॥ ११ ॥ अनुभव ज्ञान प्रमाणे निजपर
 जेदि स्व द्रव्ये रहियेजी ॥ ममता मारी समता भारी मनसुख शिव-
 सुख लहिये ॥ मोह० ॥ १२ ॥

॥ हरिगीत ठंड ॥

शुद्ध आत्मता अज्ञानथी नर ममत करि पुद्गल तणुं । करि राग
 रोष विमोह अतिशय कर्म बंधन करि घणुं ॥ दुःख ताप बहु संताप
 सहतो उपजि चउदे राजमां । बहु जन्म मरण कलेश जोगे रहे न
 निज सुख काजमां ॥ १ ॥ शुद्धात्म ज्ञाने ममत नाशे सहजं निज सं-
 पति लहे । सवि राग द्वेष विमोह नाशे कर्म दाय करि शिव रहे ॥ शुद्ध
 ज्ञान त्रिणु पुद्गल क्रियाथी होय सुख श्म जाणिने ॥ रस रोष किरि-
 या मांहि करतो काज आपणुं मानिने ॥ २ ॥ करि में कराव्युं कछुं
 तेणे ठीक करुं करावुं ते करे । हुं करिश पोते बलि कराविश तेह क-
 रशे चिंत धरे ॥ मन वचन काय त्रियोग एना जेद सत्तावीशथी ॥

शुभ अशुभ कर्मथी जीव बंधे शांति निवृत्ति तस नथी ॥ ३ ॥ प्रथम
अंगे वीर जिनवर एम जाखे जाणिने । सुख पुरण अरथे आत्म स्थि-
रता सेविण सनमानिने ॥ अज्ञान विण नहि ममत परनुं ए विना न
मिथ्यात ठे । अविरति प्रमाद कषाय दोषो सर्वनो ए तात ठे ॥ ४ ॥
माटे खहि शुध आत्म ज्ञानने दरश चरण विमल करो । तजि राग
दोष विमोह दूषण उदासिन समपद वरो ॥ अज्ञान विण नहि दूःख
जगमां ज्ञान विण सुख को नहीं । शुध ज्ञान दरशन चरण सेवी पामिये
वर शिव मही ॥ ५ ॥ आदशांगनो सार एह ठे ममत तजिण वेगथी ।
मनसूख आमला शीवकमला खहे सहज सवेगथी ॥ योगणीश पांसठ चैत्र
पूनम दोहदे मन रंगथी । स्वपर हितकर पर ममतहर रच्यो ठंद
उमंगथी ॥ ६ ॥

(संपूर्ण)

॥ ॐ परमगुरुभ्योनमः ॥

॥ श्री सूत्र तत्त्वार्थ सार विचारनी ढालो लिख्यते ॥

॥ दोहरा ॥

ब्रह्माणी वंदी वदू । स्यादवाद शुचि बोध ॥ तत्त्व अधिगम सूत्रथी ।
निर्मल आत्म शोध ॥ १ ॥ वंदू वीर जिनेंजने । तीर्थपती जिनराज ॥
आत्म वीर्य अचल लहुं । सिद्धे वंढित काज ॥ २ ॥ गोप्रम गणधर
पद नमुं । आदशांग करतार ॥ तसु लब्धि सुप्रसायथी । लखुं परम श्रुत
सार ॥ ३ ॥

॥ ढाल (२) पेहेली ॥ प्राणी एकल आवना जाव ॥ ए राग ॥

सम्यक दर्शन ज्ञाननुरे । शुद्ध स्वभाव चरित ॥ मारग जाख्यो
मोहनोरे । आदरिये डढ चित्तरे ॥ प्राणी आत्म शक्ति संचाल ।
मोहाधिनता वाररे ॥ प्राणी ० ॥ ५ ॥ आंकणी ॥ १ ॥ दर्शन ज्ञान चारित्र

ઠેરે । નિશ્ચય આત્મ અજ્ઞેદ ॥ જ્ઞેદ રત્નત્રયી સાધતારે । લહિયે મોક્ષ
 અસ્થેદરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨ ॥ એ ત્રણ ગુણ નિરમલ કરોરે । ટાલિ સકલ
 અતિચાર ॥ એ ત્રણમાં એક ન્યૂનથીરે, કેમ લહિયે જવપારે ॥ પ્રાણી૦
 ॥ ૩ ॥ જિન દેશિત સત્ત તત્ત્વનીરે, શ્રદ્ધા રુચી પ્રતિત ॥ નિર્મલ હોવે
 જેહનેરે, સમકિત કહિયે મિત્તરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૪ ॥ નય નિદેપ
 પ્રમાણથીરે, આઠ પદ્ધ શુચિ બોધ ॥ હોવે, જીવાદિક તણોરે, યથા
 સૂત્ર અવિરોધરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૫ ॥ સમ સંવેગ નિરવેદ ઠેરે, આસ્તા અ-
 નુકંપા હોય ॥ શંકાદિ દૂષણ વિનારે, નિશંકાદિ અમ્મ જોયરે ॥ પ્રાણી૦
 ॥ ૬ ॥ નિર્સર્ગ ને અધિગમ થકીરે ॥ ચ્યાર ગતીમાં ધાર ॥ જવ્ય સ-
 ન્નિ સમકિત લહેરે, લહિ જિન શાસન સારે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૭ ॥ જીવા-
 જીવાસ્ત્રવ બંધ ઠેરે, સંવર નિર્જર મુક્ત ॥ ઉપયોગવંત તે જીવ ઠેરે,
 દ્વીવિધ ચેતના યુક્તરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૮ ॥ ધર્મ અધર્મ આકાશ ઠેરે, પુદ્-
 ગલને વલિ કાલ ॥ પંચ અજીવ એ જાણિયેરે, દ્રવ્ય અચેતન જાણરે
 ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૯ ॥ કાલ વિના લટ દ્રવ્યમાંરે, અસ્તિ દ્રવ્ય ઠે પંચ ॥
 કાલ દ્રવ્ય ઉપચારથીરે, એમ લટનો હોય સંચરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૦ ॥
 પર રમણે આસ્ત્રવ કહ્યોરે, રાગાદિકની આય ॥ અષ્ટ કર્મદલ વર્ગણોરે,
 આત્મ સમૂહ જરાયરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૧ ॥ જ્ઞેદ બેતાલીશ તેહનારે, પંચ
 ઈંદ્રિ ચાર કષાય ॥ પંચ અવત ત્રણ જોગ ઠેરે, ક્રિયા પચીશ મિલ્લાય
 રે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૨ ॥ પયડ ઠિડ રસ પ્રદેશ ઠેરે, બંધના ચાર પ્રકાર ॥
 આતમ બંધે કર્મથીરે, દ્રવ્ય જાવ વિધિ ધારરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૩ ॥ તજિ
 આસ્ત્રવ શુદ્ધાત્મમાંરે, ધિર ઉપયોગ સુરંગ ॥ સિદ્ધ સમો નિજ ધ્યાવ-
 તારે, પ્રગટે સંવર અંગરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૪ ॥ જ્ઞેદ સત્તાવન્ન તેહનારે,
 પંચ સમિતિ ગુપ્તિ ત્રીન ॥ પરિસહ બાવિશ જીતતારે, ક્ષાંત્યાદિ દશ
 ગુણ લીનરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૫ ॥ બાર જાવના જાવિયેરે, ચારિત્ર પંચ
 પ્રકાર ॥ સમ સંવર જે આદરેરે, તેહ તરે સંસારરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૬ ॥ લટ
 લટ બાહ્ય અર્ચ્યંતરેરે, તપ તપિ નિર્જરા થાય ॥ આતમ રમણે આત-

मारे, सहजानंद उपायरे ॥ प्राणी० ॥ १७ ॥ शुक्ल ध्यान धरि आतमारे,
हाय करि अष्टे कर्म ॥ पूर्ण व्यक्ति स्व प्रजायनीरे, करि विलसे शिवश-
र्मरे ॥ प्राणी० ॥ १८ ॥ सात तत्त्व एणि पेरे कह्यारे, नव ग्रंथांतर मांछ
पुण्य पाप दोय बंधथीरे, कह्या विशेषे त्यांछारे ॥ प्राणी० ॥ १९ ॥ नय-
आदिक कांइ वर्णवुरे, संक्षेप तत्त्व विचार ॥ मनसुख सम्यक् दर्शथीरे,
लहिये शिवपद साररे ॥ प्राणी० ॥ २० ॥

॥ दोहरा ॥

वस्तु अनंत धरम मयी । समकाले न कहाय ॥ नय वचने जो
उच्चरे । तो कांइ विरुद्ध न थाय ॥ १ ॥ पञ्जाव गौण दरव मूखे ।
द्रव्यार्थिक ए जाण ॥ द्रव्य गौण पञ्जाव मूखे । पञ्जाव अर्थ वखाण ॥
॥ २ ॥ नैगम संग्रह व्यवहारने, रूजुसूत्र ए चार ॥ द्रव्यार्थिक नय
जाणिए । धारो एह विचार ॥ ३ ॥ शब्द समक्षिरूढने । एवंचूत
ए तीन ॥ पञ्जाव नय मन धारतां । पंडित होय प्रवीण ॥ ४ ॥

॥ ढाल (९) बीजी ॥ श्री सुपार्श्व जिन वंदिये ॥ ए राग ॥

सकल वस्तुने जाणीए । चार निक्षेप समेत ललना ॥ न्यास कह्या
ए वस्तुना । द्रव्य प्रजाय अज्ञेद ललना, तत्त्व द्रष्टि द्रढ राखीए ॥
॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ नाम स्थापना द्रव्यने । जाव सहित होय च्यार
ललना ॥ वस्तुना वस्तु विषे । शुद्ध निक्षेप विचार ललना ॥ तत्त्व० ॥
॥ २ ॥ उपचारे पण वस्तुना । दाख्या चार निक्षेप ललना ॥ सूत्रे विशेषे
वर्णव्या । इहां दाख्युं संक्षेप ललना ॥ तत्त्व० ॥ ३ ॥ चार निक्षेपे वस्तुनो ।
जिन्न जिन्न होय बोध ललना ॥ न्यास जे जेहना ते तेहमां । जाणो
सदा अविरोध ललना ॥ तत्त्व० ॥ ४ ॥ नित्यानित्य वस्तु सवि ।
तेम वलि एक अनेक ललना ॥ सत्य असत्य पणे सदा । वक्त अव-
क्तव लेख ललना ॥ तत्त्व० ॥ ५ ॥ आठे पक्षे जाणीए । जिन्न जिन्न
सप्तजंग ललना ॥ स्यादवाद एम जाणतां । लहिये समकित रंग

લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૬ ॥ સ્યાદવાદ પરિણામર્મા । પરિણમે વસ્તુ સદાય
 લલના ॥ આર્પે આપ સ્વરૂપમાં । વર્તે વિણ પર સદાય લલના ॥
 ॥ તત્ત્વ ॥ ૭ ॥ દોય પ્રકાર પ્રમાણ છે । પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ તે જાણ
 લલના ॥ પ્રત્યક્ષ દોય પ્રકારનું । સર્વને દેશ વચાણ લલના ॥ તત્ત્વ ॥
 ॥ ૮ ॥ કેવલ સર્વ પ્રત્યક્ષ છે । દેશ અવધિ મનનાણ લલના ॥
 મતિ સુત પરોક્ષ વચાણીય ॥ પ્રમેય માપે પ્રમાણ લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૯
 બીજાં ચાર પ્રમાણ છે । પ્રત્યક્ષ અનુમાન વચન્ન લલના ॥ ચોથું ઉપ-
 માન જાણીય । એ ચત્ત ધારો મન્ન લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૦ ॥ સકલ
 વસ્તુ પ્રમેયને । જે માપે તે જ્ઞાન લલના ॥ જ્ઞાન પ્રમાણ હૃદય ધરો ।
 જેમ નાશે ધુધ્યાન લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૧ ॥ સકલ તત્ત્વ નિર્દેશને ।
 વલિ સ્વૌમિત્વ વિચાર લલના ॥ સાધન અધિકરણ જાણીય । સ્થિતિ
 વિધાન સ્વટ ધાર લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૨ ॥ એ અનુયોગે આત્મનું ।
 દર્શન નિર્મલ હોય લલના ॥ ચિરતા આવે ચરણમાં । આતમ તત્ત્વ
 વિલોય લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૩ ॥ સત સંખ્યા ક્ષેત્ર ફરસના । કાલને
 અંતર જાંગ લલના ॥ જાવ ને અલ્પબહુત્વે । નવ અનુયોગનો લાગ
 લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૪ ॥ ચત્તદશ માર્ગણામાં કરો । સમ્યક તત્ત્વ
 વિચાર લલના ॥ નિર્મલ સુતરસ જીવે । લહિયે દર્શન સાર લલના
 ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૫ ॥ એમ અનુયોગને અનુગમે । પ્રગટે સમ્યક બોધ લલના ॥
 મનસુખ શિવસંપતિ લહે । સદ્જાતમ અવિરોધ લલના ॥ તત્ત્વ ॥ ૧૬ ॥

॥ દોહરા ॥

દર્શન પદ વર્ણન કહ્યું । હવે કહું જ્ઞાન સ્વરૂપ ॥ આત્મ જ્ઞાન
 નિર્મલ લહી । જીવિ મૂદો જીવ કૂપ ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૩) ત્રીજી ॥ જીવિકા સિદ્ધ ચક્ર પદ વંદો ॥ એ રાગ ॥

પંચ પ્રકાર છે જ્ઞાનનારે । મતિ શ્રુત અવધિ સારે ॥ મન પજાવ
 કેવલ જીવે । સેવિ લહો જીવ પારે પ્રાણી વીર વચન ચિત્ત ધરિયે ।

जवदधि वेगथी तरियेरे प्राणी० ॥ वीर० ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ ज्ञान
प्रमाण ठे सर्वनुरे । मापे सकल प्रमेय ॥ आप रहे निज रूपमांरे ।
ज्ञानानंद अमेयरे ॥ प्राणी० ॥ २ ॥ पंच ईद्रि एक मन वनेरे । जेद
अछाविश सार ॥ मन नयन विण चारनारे । व्यंजनावग्रह चाररे ॥
॥ प्राणी० ॥ ३ ॥ अथ्या ईहा अवाय ठेरे । चोथो धारणा जेद ॥ पंच
ईद्रि एक मन तणारे । चोविश जेद अखेदरे ॥ प्राणी० ॥ ४ ॥ बहु
अबहु बहूविधेरे । अबहूविधे जणाय ॥ क्षिप्र आक्षेप्रपणे लखेरे ।
निश्चित अनिश्चित लखायरे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥ युक्त अयुक्त पणे लखेरे ।
ध्रुव अध्रुव होय लक्ष ॥ बार अछाविशथी गुणोरे । तिसय ठत्तिश जेद
दक्षरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥ उत्पात विनयकी कामिआरे । चोथी परि-
णामीआ बुद्धि ॥ त्रणशें चालीश जेद एरे ॥ मतिना जाणो शुद्धिरे ॥
॥ प्राणी० ॥ ७ ॥ मति स्मृती संज्ञा कह्योरे । चिंता आजिनिबोधी ॥
पंच नाम मतिनां कहांरे । ते जाणो आविरोधिरे ॥ प्राणी० ॥ ८ ॥
अक्षर अनक्षर कह्योरे । सत्री असत्री दोय ॥ सम्यक मिथ्या सुत
तथारे । सादि अनादि होयरे ॥ प्राणी० ॥ ९ ॥ सपञ्जवसित कह्योरे ।
वलि अपञ्जवसित ॥ गमिक अगमिक जाणिएरे । अंग अंगबाह
मित्तरे ॥ प्राणी० ॥ १० ॥ चौद जेद एम श्रुतनारे । वलि ठे वीश
प्रकार ॥ पञ्जव अक्षर पद तथारे । चोथो संघात विचाररे ॥ प्राणी०
॥ ११ ॥ पन्निवत्ती अनुयोग ठेरे । पाहुरु पाहुरु सत्त ॥ आठमो पाहुरु
जाणिएरे । नवमो वस्थु पयत्तरे ॥ प्राणी० ॥ १२ ॥ पूर्व जेद दशमो
कह्योरे । वलि ए दशना समास ॥ मिळतां वीश जेदे हुवेरे । जाणो
सुत विलासरे ॥ प्राणी० ॥ १३ ॥ बार जेद बार अंगथीरे । अव्य जाव
दोय जेद ॥ एम सुत जेद अनेक ठेरे । करो अज्यास लमेदरे ॥
॥ प्राणी० ॥ १४ ॥ खट विध अवधि ज्ञान ठेरे । प्रथम कह्यो अनु-
गामी ॥ अननुगामी बीजो कह्योरे । त्रीजो वर्द्धमान नामीरे ॥ प्राणी०
॥ १५ ॥ हेयमान चोथो कह्योरे । पंचम ठे प्रतिपाती ॥ आव्युं न

જાવે ઊંહિ જેરે । ઢઠો અપ્રતિપાતીરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૬ ॥ જવપ્રત્ય
 નારક દેવનેરે । તિર્ય મનુજ ગૂણપ્રત્ય ॥ જેદ વિશેષ અસંખ્ય ઢેરે ।
 સૂત્રે જાણો સત્યરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૭ ॥ રૂઝુ વિપુલ દોય જેદથીરે ।
 કહ્યું મનપજાવ નાણ ॥ કેવલ એક અજેદ ઢેરે । નિર્મલ જલહલ
 જાણરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૮ ॥ રૂઝુમતિથી વિપુલમતીરે । વિશુદ્ધ અ-
 પડિવાયી ॥ મનપજાવથી ઊંહિનારે । જાવ સુણો અધિકાશરે ॥ પ્રાણી૦
 ॥ ૧૯ ॥ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવથીરે । અધિક તથા વિશુદ્ધ ॥ મન-
 પજાવથી ઓહિનોરે । સ્વામી જાણો બુદ્ધરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૦ ॥ મુનિ
 અપ્રમાદીને હુવેરે । મનપજાવ દોય સાર ॥ જલ ગતિ ક્યજપશમ
 ગુણેરે । ઉપજે ઓહિ ઉદારરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૧ ॥ સર્વ એકાવન્ન જેદ
 ઢેરે । જ્ઞાનના ચિત્તમાં ધારો ॥ શુદ્ધ જ્ઞાન આરાધતાંરે । લહિયે જવ-
 જલ પારોરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૨ ॥ રૂપી અરૂપી વિષય ઢેરે ॥ મતિ શ્રુત-
 જ્ઞાનનો જાણો ॥ અસંખ્ય સમયમાં એ લેખેરે । નિજ નિજ વિષય
 પ્રમાણેરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૩ ॥ રૂપિ વિષય અવધિ તણેરે । પુદ્ગલનો
 એ જ્ઞાતા ॥ મનપજાવ સંજીતણારે । મન જાવ જાણે વિખ્યાતારે ॥
 પ્રાણી૦ ॥ ૨૪ ॥ કેવલ રૂપી અરૂપિનારે । અનંતાનંત પ્રજાય ॥ એક
 સમય ત્રિહુંકાલનારે । જાણે પુરણ અસહાયરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૫ ॥
 વિપ્રયાસ પણ જાણિયરે । કુમતિ કુસુત વિજંગ ॥ હોય મિથ્યાતી
 જીવનેરે । સમક્રિતિ જ્ઞાન સુચંગરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૬ ॥ એક સમય એક
 જીવનેરે । મહ સુય ઓહિ મન હોય મહ ॥ સુય ઓહિત્રિય કોશ્નેરે । મહ
 સુય મન ત્રિય જોયરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૭ ॥ મતિ સુત દો હોય કોશ્નેરે ॥
 કોશ્ને કેવલ એક ॥ એક સમય ત્રિહું કાલનારે । જાણે જાવ અશેખરે ॥
 ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨૮ ॥ જાગ અનંત ઓહીથકીરે । વિષય ઢે મનપજાવનો
 ॥ અનંત વિષય કેવલ તણેરે । આનંદ નિજ અનુજવનેરે ॥ પ્રાણી૦ ॥
 ॥ ૨૯ ॥ જ્ઞાન અજ્ઞાન કેવલ વિનારે । ક્યજપશમથી સાત ॥
 ઉદ્ગસ્ય જાવે હોયઢેરે । કેવલ અવ્યાઘાતરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૩૦ ॥

निर्मल ज्ञान आराधतांरे । होय समाधि स्वतंत ॥ मनसुख शिवसंगे
सदारे । विलसे सूख अत्यंतरे ॥ प्राणी० ॥ ३१ ॥

॥ दोहरा ॥

कह्यो ज्ञान अधिकार ए । कहुं कहु जीव स्वजाव ॥ लखो शुद्ध स्वरु-
प निज । नाशे जेम विजाव ॥ १ ॥ दर्श ज्ञानमयी चेतना । उपयोगी
गुणवंत ॥ कर्त्ता जोक्ता आदि निज । गुण अरूपि अनंत ॥ २ ॥ चार
प्राणयुत जीवतो । जीवे ठे विद्यमान ॥ आगे पण एम जीवशे । स्वपर
वस्तुनो जाण ॥ ३ ॥ इंद्रिय बल आणपान ठे । चोथो आयु प्राण ॥
ठे संसारी जीवने । उत्तर दशविध जाण ॥ ४ ॥ दर्शन ज्ञान चारि-
त्रने । वीर्य प्राणयुत चार ॥ जावप्राण ए सिद्धना । अमल अचल सुख-
कार ॥ ५ ॥ आठकर्म आवरणथी । जमे चतुर्गति मांछ ॥ निज गुण
सर्व मलिन हुवा । निज पद शुद्धि न कांय ॥ ६ ॥ पंच जाव संसारीने ।
खायक परिणामीक सिद्ध ॥ खायक परिणामीक लह्यो । ते पाम्यो नव
निद्ध ॥ ७ ॥

॥ ढाल (४) चोथो ॥ अफिद्ध ढंद ॥

दोय जाव उपशमिक, प्रथम मिथ्यातनो ॥ बीजो, उपशम चरण,
मोहनी जातनो ॥ द्वायिकसमकित द्वायिकचरण ते जाणिये ॥ केवल द-
र्शन ज्ञान ए, द्वायिक मानिए ॥ १ ॥ दान लाज ने जोगोपजोग लब्धि
कही ॥ अनंत वीरज लब्धि, ए नव द्वायिक सही ॥ केवल विण चउ
ज्ञानने, दर्शन तीन ठे ॥ तिन अज्ञान ने लब्धि, पंचे चिन्न ठे ॥ २ ॥
वेदकसमकित ने वलि, चरण सराग ठे ॥ संजमासंजम मलि अठ-
दशनो लाग ठे ॥ द्वायउपशमथी जीवना, जाव अढार ठे ॥ कर्मद्वय करि
द्वायिक, वरवुं सार ठे ॥ ३ ॥ चउगति चार कषाय, लिंगत्रय जाणिये ॥
मिथ्यादर्शनने अज्ञान प्रमाणिये ॥ असंजम असिद्धत्वेने खट लेख्या
कही ॥ जेद उदयना एकवीश जाणो सही ॥ जीव जव्य अजव्य

परिणामीक त्रण कल्या ॥ सौ मली त्रेपन जेद सूत्रमांथी लह्या ॥ द्विविध
 कळो उपयोग जेद तस बार ठे ॥ ज्ञान अज्ञान ए आठ ने दर्शन
 चार ठे ॥ ५ ॥ ज्ञान पंच अज्ञान तीन साकार ठे ॥ चउ दर्शन सामा-
 न्यथी नीराकार ठे ॥ उपयोगवंत ते जीव संसारीने सिद्ध ठे ॥ संझी अ-
 संझी जववासी द्वीविध ठे ॥ ६ ॥ थावर त्रस संसारी दोय प्रकारना ॥
 पृथ्वि आदि पंच ते थावर धारणा ॥ बी ती चउ पंचेडि त्रस विचारिये
 ॥ इंद्रि पंचने दोय प्रकारे धारिये ॥ ७ ॥ निवृत्ती उपकरण ते द्रव्य इंद्रि
 कही ॥ लब्धि ने उपयोग ते ज्ञाव इंद्रि सही ॥ फरस विषय ठे आठ पंच
 रसना तणा ॥ घ्राणना दोय प्रकार पंच द्रव्येना जणया ॥ ८ ॥ संचित
 अचित ने मिश्रशब्द त्रय श्रोतना ॥ विषय त्रेविश प्रकार तजो थई शुभ-
 मना ॥ सुतगोचर जे विषय ते मननो जाणिये ॥ विषय राग तजि कर्म-
 नी सत्ता जानिए ॥ ९ ॥ थावर पंचने एकज फरस इंद्रि कही ॥ वि ति
 चउ पंचेडि एक एक वधती लह्यी ॥ पुद्गल विण नही जेद सिद्ध शुद्ध
 जीवमां ॥ सहजानंद स्वतंत्र ते विद्वसे शीवमां ॥ १० ॥ कर्मयोग कोइ
 जीवने, विग्रहगति कही ॥ शुद्ध जीव होय सिद्ध ते अविग्रह गति लहि ।
 जीव परमाणुनुं सम श्रेणीमां गमन ठे ॥ पुद्गल योगे जीवनुं चउगति
 प्रमण ठे ॥ ११ ॥ गत्यांतर जातां कोइ विग्रहगति करे ॥ बीजे बीजे
 चोथे समये ओहरे ॥ एक दो तिन विग्रहथी चोथा समयमां ॥ नौतन धरे
 प्रजाय करम कृत्य उदयमां ॥ १२ ॥ अविग्रहि अनाहारी एकज
 समयनो ॥ विग्रहवंत अनाहारी बे त्रण समयनो ॥ समूर्तिम गर्जज उत-
 पातकी तीन ए ॥ जन्म कल्या एम चिन्न चिन्न जगजीवने ॥ १३ ॥ देव नर-
 कने जन्म सदा उत्तपातथी ॥ मनुष्य तिर्यचने गर्ज समूर्तिम जातथी ॥
 अंडज पोतज जरायुज त्रण जातना ॥ ए विध गर्ज प्रकार जूइ जूइ जा-
 तना ॥ १४ ॥ जव प्रकारनी योनि कही ते जाणिए ॥ सचित अचितने शीत
 उष्ण परमाणिए ॥ संवृत ने विवृत ए खट विध धारीए ॥ सचित अ-

चित मिश्र सप्तमी विचारीए ॥ १५ ॥ उष्ण शीत मिश्रनी आठमी जाणीए ॥ संवृत विवृत मिश्र ए नवमी मानीए ॥ चुलसी लाख-विशेष जीव योनी कही ॥ तजिए ममता सर्व विमल शक्ति ग्रही ॥ १६ ॥ उदारिक वैक्रिय आहारक तेजस तथा ॥ पंचमुं कर्मण नाम शरिर होये यथा ॥ एक एकथी सूक्ष्म अनुक्रमे जाणीये ॥ अनंतानंत प्रदेशी कर्मण मानीये ॥ १७ ॥ तेथी अनंतमे जाग प्रदेश तैजस कह्युं । तेथी अनंतमे जाग आहारक तनु लह्युं ॥ आगे ओठा ओठा प्रदेश ठे थूलमां । जेम सूक्ष्म तेम अधिक प्रदेशी मूलमां ॥ १८ ॥ तेजस कर्मण दोय ए अप्रतिधातीने । वज्रादिक नवि रोके ए दोय जातीने ॥ ए न करे प्रतिघात जगतमां कोइने । तत्त्व विचारो सार सिद्धांतमां जोइने ॥ १९ ॥ कर्मण तेजस जीव संबंध अनादिनो । नव नव ग्रंहेणे होये संबंध तेसादिनो ॥ एक समय कोइ जीवने चारे देह ठे । उदारिक वैक्रिय तेजस कम्म एह ठे ॥ २० ॥ आहार उदारिक तेजस कर्मण पण कदा । बाकी सर्व संसारी ती शरिरी सदा । विग्रहगतिमां तैजस कर्मण जाणिये । नित्य निगोदमां तोन्न शरीर प्रमाणिये ॥ २१ ॥ तैजस कर्मण दोय ते निरूपजोग ठे । उदारिक वैक्रिय आहारकथी जोग ठे ॥ गर्ज समूर्तिमने मूल तीनज देह ठे । उदारिक तैजस कर्मण जाणों एह ठे ॥ २२ ॥ उत्पातिकने वैक्रिय आदिक त्रण कहां ॥ लब्धिवंत अधिके वैक्रिय आहारक लह्यां ॥ तैजस लब्धिवंत करे तैजस कदा । एक मुहुरत स्थिति आहारक अधिकी नहि कदां ॥ २३ ॥ चौद पुरंधर आहारक शक्ति लही करी । आहारक करतो आवे प्रमाद गुणें फरी ॥ अव्याधातने शुज विशुध आहारक कह्युं । चूकि उंचेथी ठठमं गुणठाणु लह्युं ॥ २४ ॥ समूर्तिमने नारक सविं नपुंसक कहां । स्त्री पुरुष दोय वेद देव मांहे लह्यां ॥ गर्जज मनुष्यने तिर्यचने त्रण वेद ठे । सिद्ध जीव निरवेद अचल निरजेद ठे ॥ २५ ॥ असंख्य वर्ष जे आयु युगलियादिकमां । निरूपक्रम ठे आयु नरकने

देवमां । सोपक्रम पण आयु चरम तनुनुं सुण्युं ॥ निरूपक्रम विशेष
ग्रंथांतरथी सुण्युं ॥ २६ ॥ चरम शरिरीनुं आयु दुविधथी जाणीय ।
प्राये निरूपक्रम सूत्रथी मानीये ॥ त्यागी सकल विज्ञाव निरायु पद
लहो । मनसुख विमल स्वज्ञाव लहि शिवघर रहो ॥ २७ ॥

॥ दोहरा ॥

पंच जाव आदि तणुं, वर्णन कीधुं सार । नरकादिक कलु वर्णवुं,
स्थानक आदि विचार ॥ १ ॥

॥ ढाल (५) पांचमी ॥ वीर जिनेश्वर वदन वचन आधार भवि
प्राणी ॥ ए राग ॥

रत्न शर्करा वालुप्रजा पंक धुम्र जेह, ठठी तमःप्रजा कही तम-
तमः सप्त रह ॥ सप्त गोत पुढवीय नाम धम्मा वंशा शेखा ठे, अंजना
अरीष्टा तथा मघा माघवई ए ॥ १ ॥ अनुक्रमे नाम ए सात नरक
जीव वास तिहां ठे, करुवां फल ठे पापनां परवश दुःख सहे ठे ॥
रत्नप्रजादि सात ए अधो अधो जागे, तीन वलययी वींटी पहेसो
घनोदधि लागे ॥२॥ घनवात वलय बिजो त्रिजो तनुवात वलय ठे । चो-
थो आधार आकाश आकाशने अवर नहीं ठे ॥ एक लाख पंशीहजार
जोयण रत्नप्रजा नामे । त्रण जाग तेहना करो प्रीजा जागने ठामे
॥ ३ ॥ जोयण सोल हजारनो ते उपर खर जाग । चित्रा वज्रा वैमूर्य
आदि सोल पृथ्वी लाग ॥ सहस्र सहस्र जोयण कही नीचे उपरनी
टाखो । मध्यनी चौदे पुढवीमां देव निवास निहाखो ॥ ४ ॥ किन्नर
किंपुरुष महोरग गंधर्व यक्ष । जूत व्यंतर देव रहे ठे तिहां पिशाच
संयुत ॥ नाग विद्युत सुपर्ण ठे अग्नि वायुकुमार । स्तनित्त उदधि
द्विप दीग ए नव जाती धार ॥ ५ ॥ जुवनवासी नव एहनां निवा-
सनां स्थान । खरजाग नीचे मध्यसो सहस्र चोराशी मान ॥ जोयणनो पंक
जाग ठे असुर राक्षस वास । पंक जाग हेठे कछो पंशीहजारनो खास ॥६॥

अबहुल जोयणनो कह्यो तिहां नारकी जाणो । नीचे राज एक अंतरे
बीजी शर्करा मानो ॥ एक एक राजने अंतरे सातमी क्रमे जाणो ।
तमतमः प्रजा कह्यो महादुःख ठाणो ॥ ७ ॥ नरकावास लक्ष त्रीश ठे
रत्नप्रजा मांहे । लाख पच्चीश निवास कह्या शर्करा मांहे ॥ पंदर लाख
वालुप्रजा दश पंकमां धारो । धुम्रप्रजा त्रण लाख ठे नेरइया विचारो ॥
॥ ८ ॥ पंच ओठा लख वास ठे तमः प्रजानी मांहे । पंच वास सतमी
विषे तमनमः ज्यां हे ॥ साते नरकना वास कह्या ठे लक्ष चोराशी ।
नारकी जीव वसे तिहां जोगवे दुःख राशी ॥ ९ ॥ अशुच, लेश्याना
स्वामि तथा अशुच परिणामी । देह विक्रिया अशुच वली अशुचना
स्वामी ॥ खेत्र तनु मन वेदना परमाधामी कृत्य । अन्योअन्य उदी-
रतां पूरव फल अकृत्य ॥ १० ॥ पंच प्रकारनी वेदना मुखे तिहां
जाखी । पण ठे विविध प्रकारनी ग्रंथोमां साखी ॥ पहेलेथी त्रीजी
लगे परमाधामी जाए । चार पांच ठ सातमी परमाधामी न जाए ॥ ११ ॥
एक तीन सत दश कह्युं सत्तर बावीश । ते त्रीशसांगरनुं कह्युं आयु
जगदीश ॥ अनुक्रमे उत्कृष्ट आयु ठे सातमी लगे जाणो । दश सहस्र
एक सागर तीन सागर मानो ॥ १२ ॥ सात सागर दश सागर सागर
सत्तर प्रमाण । बावीश सागर सातमे जघन्य आयु जाण ॥ अनुक्रमे
साते नरकनुं जघन्य आयु दाख्युं । जेणे जिन वचन न आदस्यां तेणे
ए फल चाख्युं ॥ १३ ॥ पहेलेथी सातमी लगे दुःख अधिक अधिक ठे,
असंझी जीव प्रथम लगे सरिससर्प बीजे ॥ पक्षि पहेलेथी त्रीत्रिमां
चोथि लग सिंह जाय । विषधर सर्प पंचमी लगे ठठि लगे स्त्री जाय
॥ १४ ॥ मनुष्य मत्स्य सातमी लगे एह रीत सदाय । नारकी मरि,
नवि नरकमां नवि देवमां जाय ॥ जैन धर्म जेणे आदस्यो तेने दुरगती
नाहीं । शुद्धातमता जावतो मनसुख शिव मांही ॥ १५ ॥

॥ दोहरा ॥

कह्यो नरक अधिकार ए, हंवे कहुं दोत्र विचार । शुद्ध स्वभावे आ-
तमा, ध्यातां जवजल पार ॥ १ ॥

॥ ढाल (६) बछी ॥ नगरि महाण कुंरमां वसेरे ॥ ए राग ॥

जंबु आदिक द्वीप ठे रे लाला समूद्र लवणादिक । शुन
नामे ते जाणिए रे लाला एक एकथो ठीकरे लाला एक एकथी
ठीक ॥ १ ॥ एक एकथी दुगुणा कक्षा रे लाला वलियाकारे
जाण । समुद्रे वींठ्यो द्वीप ठे रे लाला द्विपे समूद्र वलाण
रे लाला ॥ द्वीपे ॥ २ ॥ जंबूथी बमणो कह्यो रे लाला लवणसमूद्र
विचार । लवणथी दूणो धातकी रे लाला दुगुण कालोदधि धार रे
लाला ॥ दुगुण ॥ ३ ॥ पुष्कर बमणो तेहथी रे लाला दुगुण अ-
नुक्रमे जाण । स्वयंभूरमण लगे गणोरे लाला दुगुण दुगुणनुं मान
रे लाला ॥ दुगुण ॥ ४ ॥ मध्ये जंबूद्वीप ठे रे लाला लवणे वींठ्यो
तेह । लवणने वींठ्यो धातकी रे लाला कालोदधि ए तेह रे लाला
॥ कालो ॥ ५ ॥ ते वींठ्यो पुष्करारधे रे लाला तेणे पुष्कर समूद्र ।
स्वयंभूरमण लगे रे लाला द्वीप असंख्य समूद्र रे लाला ॥ द्वीप ॥
॥ ६ ॥ जंबु मध्ये मेरु ठे रे लाला तनमां नाजी जेम । जंबु गोला-
कार ठे रे लाला लख जोयननो एम रे लाला ॥ लख ॥ ७ ॥ लंबो
चोडो लख ठे रे लाला परधि जोयण त्रण लाख । सोल हजार ठे
उपरे रे लाला बशो सत्तावीश लाख रे लाला ॥ बशो ॥ ८ ॥ योजन
एटला जाणीए रे लाला त्रण कोश उपर जाण । एकशो सत्तावीश
धनुषने रे लाला साडातेर अंगुल मान रे लाला ॥ साडातेर ॥ ९ ॥
तेथी कांइ अधिक ठे रे लाला जंबू परधी एह । बे हजार कोशनुं कहुं
रे लाला जोयन मानो तेह रे लाला ॥ जोयन ॥ १० ॥ सात खेत्र
जंबू विषे रे लाला जरत हेमवंत जाण । हरिविदेह रम्यक तथा रे

લાલા હૈરણ્યવંત સ્વટ માન' રે લાલા ॥ હૈરણ્ય ॥ ૧૧ ॥ ઘેરાવત ઢે
સાતમો રે લાલા જેહથી થાય વિજાગ । તેવા સ્વટ પર્વત કહ્યા રે
લાલા તે સુણજો ધરી લાગ રે લાલા ॥ તે ॥ ૧૨ ॥ હીમવાન પહેલો
કહ્યો રે લાલા ડુતીય મહાહીમવાન । નિષધ ત્રીજો જાણીય' રે લાલા
ચોથો નીલ વલાણ રે લાલા ॥ ચોથો ॥ ૧૩ ॥ રુક્મી પર્વત પંચમો
ર લાલા ઢઠો શિખરી જોય । એ સ્વટ પર્વતથી સધિ રે લાલા ક્ષેત્ર
વિજાગજ હોય રે લાલા ॥ ક્ષેત્ર ॥ ૧૪ ॥ જરત-હેમવંત વીચે રે લાલા ઢે
પર્વત હોમવાન । એમ દો દો સ્ત્રોતો વીચે રે લાલા એક એક પર્વત
જાણ રે લાલા ॥ એક ॥ ૧૫ ॥ સુવર્ણમય' હીમવાન ઢે રે લાલા
રજત મહાહીમવાન । તપત' હીમ સમ નિષધ ઢે રે લાલા નીલ મ-
યુર સમ જાણ રે લાલા ॥ નીલ ॥ ૧૬ ॥ 'રુક્મી' કૃપામય કહ્યો' રે
લાલા શિખરી સોના વર્ણ । એ સ્વટ પર્વત જાણીય' રે લાલા ચિન્ન' ચિન્ન
નૂ વર્ણ રે લાલા ॥ ચિન્ન ॥ ૧૭ ॥ નીચે ઉપર તેહનો રે લાલા દા-
ર્યો સમ વિસ્તાર । તે ઉપર સ્વટ ડ્રહ કહ્યા રે લાલા નામ કહું તસ
સાર રે લાલા ॥ નામ ॥ ૧૮ ॥ પદ્મ તથા મહાપદ્મ ઢે રે લાલા ત્રી-
ગંચ કેશરિ નામ । મહાપુંરુરિક ત્રીમ જાણીય' રે લાલા પુંડરિક સ્વ-
ટ નામ રે લાલા ॥ પુંડરિક ॥ ૧૯ ॥ સદૃશ જોયણ પદ્મડ્રહ ઢે રે
લાલા પૂરવ પશ્ચિમ લંબ । અરધો ઉત્તર દક્ષિણે રે લાલા ચોમો દી-
શે રમ્ય રે લાલા ॥ ચોમો ॥ ૨૦ ॥ દશ જોજન જંડો કહ્યો રે લાલા
પદ્મ જોયનનું હોય । રત્નમયી તે જાણજો રે લાલા શ્રીદેવિ રહે સોય
રે લાલા ॥ શ્રી ॥ ૨૧ ॥ ડુગુણ ડુગુણ ઢે તેહથી રે લાલા મહાપદ્મ
ડ્રહપદ્મ । અનુક્રમે' એહ પ્રમાણથી રે લાલા ત્રીગંચ લગે ડ્રહપદ્મ રે
લાલા ॥ ત્રીગંચ ॥ ૨૨ ॥ પદ્મડ્રહ અને પદ્મથી રે લાલા ડુગુણ મહાપદ્મ
ડ્રહપદ્મ । ત્રીગંચપદ્મ તેથી ડુણો રે લાલા એ સમ-કેશરીપદ્મ રે લાલા
॥ એ ॥ ૨૩ ॥ કેશરિથી અંધો' કહ્યો રે લાલા મહાપુંડરીક ડ્રહપદ્મ । તેથી

અર્ધો જાણીય રે લાલા પુંડરિકદ્રહ અને પદ્મ રે લાલા ॥ પુંડરિક ० ॥ ૨૪ ॥
 ત્રીન પદ્મેલા ત્રીન પાઠલારે લાલા દ્રહ અને પદ્મ સમાન ॥ ચઢતા
 ઉતરતા માપથીરે લાલા તત્ત્વાર્થે હે વચ્ચાણ રે લાલા ॥ તત્ત્વાર્થ ० ॥ ૨૫ ॥
 દ્રહ કમલ એ શાશ્વતા રે લાલા વિગત સૂત્રથી જાણ ॥ તિહાં દેવી
 સ્થાનક કહ્યાં રે લાલા ॥ ગ્રંથથી જાણો સુજાણ રે લાલા ॥ ગ્રંથથી ० ॥
 ॥ ૨૬ ॥ શ્રી છી ધૃતિ કીર્તિ કહી રે લાલા બુદ્ધિ લક્ષ્મી જાણ ॥
 પદ્યોપમ આયુ કહું રે લાલા કાંતી-ચુતી અમાન રે લાલા ॥ કાંતી ०
 ॥ ૨૭ ॥ બહુ પરિવાર તે દેવિનો રે લાલા જાણ્યો સૂત્ર મોજાર ॥ પંચેદ્રિ
 સુખજોગમાં રે લાલા ક્રીડા કરત અપાર રે લાલા ॥ ક્રીડા ० ॥ ૨૮ ॥
 રત્નમયી તે કમલની રે લાલા કિરણીકામાં સાર ॥ હજ્જવલ જવન
 તિહાં કહ્યાં રે લાલા તિહાં દેવી પરિવાર રે લાલા ॥ તિહાં ० ॥ ૨૯ ॥
 પરિષદ સામાનીક તિહાં રે લાલા દે અનેક નિવાસ ॥ દિવ્ય જોગ
 તિહાં જોગવે રે લાલા કરતા લીલ વિલાસ રે લાલા ॥ કરતા ० ॥
 ॥ ૩૦ ॥ મધ્ય કમલ ચઢ ઓરમાં રે લાલા બીજા કમલ અનેક ॥
 તે સર્વ સૂત્રથી જાણજો રે લાલા રાખી હૃદય વિવેક રે લાલા ॥
 ॥ રાખી ० ॥ ૩૧ ॥ સ્થાનક એમ અનેકમાં રે લાલા જીવ અનંતી
 વાર ॥ આતમ તત્ત્વ લહ્યા વિના રે લાલા જમિયો એ સંસાર રે લાલા ॥
 ॥ જમિયો ० ॥ ૩૨ ॥ દર્શન જ્ઞાન ચરણમયી રે લાલા જાણી આતમ
 સ્વરૂપ ॥ લહે મનસુખ સમજાવથી રે લાલા સિદ્ધ સમાધિ અનૂપ
 રે લાલા ॥ સિદ્ધ ૦ ॥ ૩૩ ॥

॥ દોહરા ॥

દેવ જવન આદિ કહ્યાં ॥ કહું સરિતાદિ વિચાર ॥ આતમ તત્ત્વ
 અજાણતો ॥ જમ્યો જીવ સંસાર ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૭) સાતમો ॥ ઘણરા ઢોલા ॥ એ દેશી ॥

સાતે દેવ માંહે કહી રે હાં ॥ દો દો નદિ ગંજીર મોહ નિવારિયે ॥

सब मलि चौद महा नदी रेहां । जिहां वहे निरमल नीर जवडुःख
वारिये ॥१॥ गंगा सिंधु रोहित रेहां । ओहित स्याए नाम ॥ मोह० ॥
हरीत हरिकांता सीतारेहां । बली सीतोदा नाम ॥ जव० ॥ २ ॥ नारी
नरकान्ता तथा रेहां । सुवर्ण रूप्यकुलीय ॥ मोह० ॥ रक्त रक्तोदी
कही रेहां । सरिता बल अतुलाय ॥ जव० ॥ ३ ॥ खेत्र खेत्र दो दो
नदी रेहां । सहु मलि चौदे होय ॥ मोह० ॥ बहु परिवारे परिवरी
रेहां । खेत्रे वहेती सोय ॥ जव० ॥ ४ ॥ सात युगल नदिनां कहां रेहां ।
प्रथम पुरवदधि जाय ॥ मोह० ॥ शेष साते पश्चिम दिशे रेहां । सिंधु
मांदि समाय ॥ जव० ॥ ५ ॥ इहां ए मुख्य नदी कही रेहां । बत्रीश
विजयनी ओर ॥ मोह० ॥ एम अनेक सरिता कही रेहां । वहती
निज निज ओर ॥ जव० ॥ ६ ॥ जंबुद्वीप एक लाखनो रेहां । जरत
क्षेत्र ए मांछ ॥ मोह० ॥ एक सतनेवु जागमां रेहां । विस्तारे सुत
मांछ ॥ जव० ॥ ७ ॥ पांचशें ठव्वीश जोजने रेहां । अधिक कला खट
जाण ॥ मोह० ॥ तेथी दुगुण दुगुण पणे रेहां । विदेह लगे परमाण
॥ जव० ॥ ८ ॥ उत्सर्पिणी अवसर्पिणि रेहां । जरत ऐरवत जोय ॥
मोह० ॥ आयु काय जोगादिके रेहां । वधतुं घटतुं होय ॥ जव० ॥ ९ ॥
दश कोडाकोडि सागरू रेहां । उत्सर्पिणिनो काल ॥ मोह० ॥ अवस-
र्पिणि पण ए समो रेहां । मलि कालचक्रनी चाल ॥ जव० ॥ १० ॥
विजयनी पुढवी पांचमां रेहां । उत् अवसर्पिणि नांहि ॥ मोह० ॥
चोथा आरा सम सदा रेहां । वर्त्ते विदेहनी मांदि ॥ जव० ॥ ११ ॥
जुगलिआनुं जाणिए रेहां । एक बी तीय पढ्य आय ॥ मोह० ॥
गर्जजतिरी मनुष्यनुं रेहां । वर्त्ते त्यांय सदाय ॥ जव० ॥ १२ ॥
पंच मेरु संबंधिया रेहां । दाख्या पंच विदेह ॥ मोह० ॥ आयु वर्ष
संख्यातनुं रेहां । गज्जय पणेंदी जेह ॥ जव० ॥ १३ ॥ धातकी खंड
मांदि कहां रेहां । दो दो जरत औरवत ॥ मोह० ॥ एम पुष्कलार्ध
द्वीपमां रेहां । बे बे औरवत जर्त्त ॥ जव० ॥ १४ ॥ सोल लाख जोजन

કહ્યું રેહાં । પુષ્કરદ્વીપ પ્રમાણ ॥ મોહ૦ ॥ મનુષોત્તર પર્વત તિહાં
 રેહાં । મધ્યે જાણ સુજાણ ॥ જવ૦ ॥ ૧૫ ॥ જોયણ એક સહસ્રને રેહાં
 । વાવિશનું ઠે માન ॥ મોહ૦ ॥ મનુષોત્તર લગ જાણિયે રેહાં । મનુષ્ય
 તણું રહેઠાણ ॥ જવ૦ ॥ ૧૬ ॥ ગમનાગમન મનુષ્યનું રેહાં । દ્વીપ અઢીમાં
 થાય ॥ મોહ૦ ॥ મનુષોત્તર વાહિર કોઈ રેહાં । મનુષ્ય કદાચ ન જાય
 ॥ જવ૦ ॥ ૧૭ ॥ ઠપ્પન અંતર દ્વીપના રેહાં । મનુષ્ય કહ્યા ઠે જેહ ॥
 મોહ૦ ॥ અઢી દ્વીપમાં તે રહ્યા રેહાં । વાહિર નહિ કોઈ એહ ॥ જવ૦ ॥
 ૧૮ ॥ પંચ પંચ જર્ત ઐરવત ઠે રેહાં । જાણ્યા પાંચ વિદેહ ॥ મોહ૦ ॥
 કર્મજૂમી એહ જાણિયે રેહાં । પંદર દાસી એહ ॥ જવ૦ ॥ ૧૯ ॥ મુદૂર્ત
 દોય ઘડિનું કહ્યું રેહાં । અંદરનો જે કાલ ॥ મોહ૦ ॥ અંતર્મુદૂર્ત જાણિયે
 રેહાં । તત્ત્વાર્થની ચાલ ॥ જવ૦ ॥ ૨૦ ॥ આયુ તિર્યંચ મનુષ્યનું રેહાં ।
 ત્રીન પલ્લવ જકોસ ॥ મોહ૦ ॥ જઘન્ય અંતર મુદૂર્તનું રેહાં । એમ જાણો
 નિરદોષ ॥ જવ૦ ॥ ૨૧ ॥ દ્વીપ સમૂદ્ર અસંખ્યમાં રેહાં । નદિ જલ પર્વત
 ઠાણ ॥ મોહ૦ ॥ શ્રી જિન વચન અજાણતાં રેહાં । જીવ જમ્યો એહ ઠાણ
 ॥ જવ૦ ॥ ૨૨ ॥ સુદુષ્ણ ઈયર એકેદિ દો રેહાં । વિગલ ત્રીય વલિ જાણ ।
 મોહ૦ ॥ સન્નિ અસન્નિ પાણ ઈંદિ ઠે રેહાં । સાત પજ્જાતા માન ॥ જવ૦ ॥ ૨૩ ॥
 અપજ્જાતા પાણ સાત ઠે રેહાં । ચત્ત દશાજેદ વિચાર ॥ મોહ૦ ॥ કહ્યા
 સૂત્રે સંકેપથી રેહાં । એ જીય ઠાણ વિચાર ॥ જવ૦ ॥ ૨૪ ॥ જીવ ઠાણ
 ચૌંદ કહ્યાં રેહાં । સંકેપે મન ધાર ॥ મોહ૦ ॥ પાંચસેં તેંસઠ જેદ ઠે રે
 હાં । કાંઈ વિશેષે વિચાર ॥ જવ૦ ॥ ૨૫ ॥ સકલ જીવઠાણે જમ્યો
 રેહાં । વિણ સમ્મકિત મતિ હીણ ॥ મોહ૦ ॥ પરવશતાએ ડુઃખ
 સહ્યાં રેહાં । નિશદિન ડુઃખિયો દીન ॥ જવ૦ ॥ ૨૬ ॥ ઈંદિ વિષય
 વિષયેવતાં રેહાં । કેમ આવે જવ પાર ॥ મોહ૦ ॥ તજે વિષય વિષ
 ઈંદિના રેહાં । તે તરશે સંસાર ॥ જવ૦ ॥ ૨૭ ॥ જીવ નર જવ પા
 મિને રેહાં । કરિ નિત શ્રુત અચ્યાસ ॥ મોહ૦ ॥ આત્મ ગુણ નિર
 મલ કરી રેહાં । પામો શિવપુર વાસ ॥ જવ૦ ॥ ૨૮ ॥ પર રમણ

तजि आदरे रे हां । आत्म रमण गुण गेह ॥ मोह ॥ शिव संपति
मनसुख लहे रे हां । इहां नाहि को संदेह ॥ जव ॥ १९ ॥

॥ दोहरा ॥

देवो चार निकायना । जुवनपती दश जाण ॥ व्यंतर आठ प्रकार-
ना । जोइस पंच प्रमाण ॥ १ ॥ द्वादश कटप विमानी ठे । नव त्रैवेक
वखाण ॥ पंच अनुत्तर वासिना । कटपातीत सुजाण ॥ २ ॥

ढाल (८) आठमी ॥ राग मारु ॥ निशदिन जोडं तारी

वाटडी घर आवोने ढोला ॥ ए देशी ॥

जुवनवासी व्यंतर विषे, आदि लेश्या चार ॥ हांहां रे ॥ ज्योतीषीमां
एकली, तेजु लेश्या धार ॥ हांहां रे तेलु ॥ १ ॥ चार प्रकारना देवमां, जेद
तो दश दाख्या ॥ हां ॥ इंद्र सामौनीक ने वली, त्रायत्रिंशक जा-
ख्या ॥ हांहां रे त्राय ॥ २ ॥ पौरिसद आतमरक्षक, लोकपाल ते
जाणो ॥ हां ॥ अनीक प्रकीर्णक जाणिये, आजीयोगीक मानो ॥
॥ हां ॥ ३ ॥ किंत्विष तीन प्रकारना, एम दशविध कहिये ॥ हां
तत्त्वारथ टीका थकी, अरथ एह लहिये ॥ हां ॥ ४ ॥ अणिमा म-
हिमा आदिक, रिद्धि बहु जेने ॥ हां ॥ आज्ञा करतो स्वामी ए,
कबो इंद्र ते तेने ॥ हां ॥ ५ ॥ इंद्र समो रिद्धि खरी, पण इंद्र न
जेह ॥ हां ॥ आयु वीर्य जोगादिके, सरखा ठे तेह ॥ हां ॥ ६ ॥
सामानिक तेह जाणिये, इंद्र सम परिवार ॥ हां ॥ हेतु मित्र जे
इंद्रना, त्रायत्रिंशक धार ॥ हां ॥ ७ ॥ बाह्य अज्यंतर मध्यनी, सजा
त्रण प्रकार ॥ हां ॥ वेसे इंद्र मजा विषे, पारीसद धोर ॥ हां ॥ ८ ॥
इंद्र अंग रक्षण करे, धारी हथियार ॥ हां ॥ आतमरक्षक जाणिये,
जेद पंचमो सार ॥ हां ॥ ९ ॥ कोटवाल सम जे रहे, लोकपाल ठे
तेह ॥ हां ॥ सैन्या रुपे जे हुवे, अनीक कह्या एह ॥ हां ॥ १० ॥
प्रजा जे ठे इंद्रनी, प्रकीर्णक जाणो ॥ हां ॥ इंद्र हुकम हाजर सदा,

आजियोगीक मानो ॥ हां० ॥ ११ ॥ इंद्रादिकथी दुर रहे, जस नहि
सनमान ॥ हां० ॥ हीण आदर ठे जेहनो, किट्विषक जाण ॥ हां० ॥
॥ १२ ॥ त्रायत्रिंशक लोकपाल विण, व्यंतर ज्योतिषमां ॥ हां० ॥
आठ प्रकारे देव तो, जाख्या सूत्रोमां ॥ हां० ॥ १३ ॥ जुवनपती विश
इंद्र ठे, व्यंतर सोल जाणो ॥ हां० ॥ सोल ठे व्याणवंतर तणा, ज्यो-
तिषी दोय मानो ॥ हां० ॥ १४ ॥ बार देवलोकना पती, इंद्रो दश
कहिये ॥ हां० ॥ सौ मली चोसठ इंद्र तो, सूत्रोमां लहिये ॥ हां० ॥
॥ १५ ॥ नव गैवेक मांहे नहीं, कोइ इंद्र अनेरा ॥ हां० ॥ आपे आ-
पहि इंद्र ठे, निज निज घर केरा ॥ हां० ॥ १६ ॥ अनुत्तर पंच विमा-
नमां, अहमेन्द्र सवे ठे ॥ हां० ॥ हुकम नहि कोई अन्यनो, स्वतंत्र
रहे ठे ॥ हां० ॥ १७ ॥ जुवनपतीथी जाणिये, जाव देव इशान ॥ हां० ॥
॥ देव देवी मैथुननो, जोग मनुष्य समान ॥ हां० ॥ १८ ॥ फरसरूप
ने शब्दनो, मन चिंतन जोग ॥ हां० ॥ अच्युत देव लगे जाणिये,
यथावत योग ॥ हां० ॥ १९ ॥ सनतकुमारथी मांडीने, बाकी दश
देवलोग ॥ हां० ॥ मैथुन जोग एहमां नहीं, नहि रोग ने शोग ॥ हां० ॥
॥ २० ॥ पुद्गल जोग इहा तजो, जेम शिवसुख लहिये ॥ हां० ॥
शिवसुंदरी मनसुख घरे, आनंदे रहिये ॥ हां० ॥ २१ ॥

॥ दोहरा ॥

इंद्रादिक वर्णन कखुं, देव नाम कहुं सार ॥ जूदि जूदि निकायना,
दाखुं तेह उदार ॥ १ ॥

ढाल (ए) नवमी ॥ राग मारु ॥ गिरि वैताढ्यने ऊपरे

चक्रांका नयरी लो ॥ ए देशी ॥

असुर नाग विद्युत ठे. सूर्य कहिजे हो ॥ अहो सूर्य ॥ अ-
ग्नि वात स्तनितने, ऊदधि लहिये हो ॥ अहो ऊदधि ॥ १ ॥ द्वीप
दीग मली सवे, कूमार दश धारो हो ॥ अहो ॥ जुवनवासीना

जाणीए, एह नाम विचारो हो ॥ अहो० ॥ १ ॥ किन्नर कीं
 पुरुष कद्या, महोरग गंधर्व हो ॥ अहो० ॥ यक्ष राक्षस जा-
 णिये, जूत पीशाच सर्व हो अहो० ॥ ३ ॥ जेद आठ व्यंतर तणा,
 अरु व्याणव्यंतरना हो ॥ अहो० ॥ पंच ज्योतिष चल जाणिये,
 पंच थिर ज्योतिषना हो ॥ अहो० ॥ ४ ॥ सूर्य चंद्र नक्षत्र ठे, ग्रह
 तारा कहिए हो ॥ अहो० ॥ चल थिर मलि दश जेद ए, सूत्रोथी
 लहिए हो ॥ अहो० ॥ ५ ॥ चल ज्योतिष मेरु तणी, प्रदक्षिणा करता
 हो ॥ अहो० ॥ काल विभाग ठे एहथी, गगने विचरता हो ॥ अहो०
 ॥ ६ ॥ थिर ज्योतिष पंच जाणिये, अढी द्वीपथी बहारे हो ॥
 ॥ अहो० ॥ सब मलि ज्योतिष जेद तो, जाख्या विस्तारे हो ॥
 अहो० ॥ ७ ॥ सौधर्म ईशान ठे, सनत महेन्द्र हो ॥ अहो० ॥ ब्रह्म-
 देव लांतक तथा, महाशुक्र सुरींद्र हो ॥ अहो० ॥ ८ ॥ सहस्रार
 आणत जाणिए, प्राणत विचारो हो ॥ अहो० ॥ आरण्य अच्युत जेद
 ए, बारे प्रकारो हो ॥ अहो० ॥ ९ ॥ नव त्रैवेकना जाणिए, अनुत्तर
 पंच कहिए हो ॥ अहो० ॥ विजय विजयंत जयंत ठे, अपराजीत
 लहिए हो ॥ अहो० ॥ १० ॥ सर्वारथ वीमान ठे, अनुत्तर एह जाणो
 हो ॥ अहो० ॥ पूरण सुख ईहां देवनां, विलसे मनमानो हो ॥ अहो०
 ॥ ११ ॥ अच्युत देवना ऊपरे, त्रैवेक ते नव ठे हो ॥ अहो० ॥ ते
 ऊपर अनुत्तर कहां, ईक ईक अनुक्रम ठे हो ॥ अहो० ॥ १२ ॥
 लोकांतिक आलय कहां, ब्रह्मदेवना अंते हो ॥ अहो० ॥ सारस्वत
 आदित्य ठे, त्रिजो बन्धि संत हो अहो० ॥ १३ ॥ चोथो अरुण ए
 नामनो, पंचम गर्दतोय हो ॥ अहो० ॥ षष्ठो तुषित जाणिए, अव्या-
 बाध जोय हो ॥ अहो० ॥ १४ ॥ आठमो आद्देय जाणिए, नवम
 अरिष्ट जाणो हो ॥ अहो० ॥ अंग पुरवधर सुतरसी, आवे एह ठाणो
 हो ॥ अहो० ॥ १५ ॥ आठ सागरनुं आयु ठे, सह लोकांतिक मान
 हो ॥ अहो० ॥ श्रुत बोध हृदये रह्यो, जाव पुरवना जाण हो ॥ अहो०

॥ १६ ॥ तीरथपती दिक्षा समे, लोकांतिक आवे हो ॥ अहो० ॥ दिक्षा
 अवसर जाणिने, प्रजुने चेतावे हो अहो० ॥ १७ ॥ सुधर्म देवथी
 जाणिए, स्थिति आयु प्रजाव हो ॥ अहो० ॥ सुख द्युति लेश्या विशुद्धता,
 ईद्रि विषयना जाव हो ॥ अहो० ॥ १८ ॥ अधिक विषय अवधि तणो,
 सर्वारथ सिद्ध जाव हो ॥ अहो० ॥ सुधर्मदेवथी अनुक्रमे, अधिका ए
 जाव हो ॥ अहो० ॥ १९ ॥ सर्वारथ सिद्धि लगे, न्यूनता हवे धारो हो
 ॥ अहो० ॥ गमन शरीरनी उंचता, मूर्छा मान विचारो हो ॥ अहो०
 ॥ २० ॥ सुधर्मदेवथी जाणिए, जाव सर्वारथ सिद्ध हो अहो० ॥ अनु-
 क्रमे चार ए न्यून ठे, दाखी ठे प्रसिद्ध हो ॥ अहो० ॥ २१ ॥ सुधर्मने
 ईशानमां, तेजुलेश्या कहिए हो ॥ अहो० ॥ सनंत महींद्रने ब्रह्ममां,
 पद्म लेश्या लहिए हो ॥ अहो० ॥ २२ ॥ बाकी सात विमाननां, लेश्या
 शुक्ल कळो ठे हो ॥ अहो० ॥ अनुक्रमे लेश्या विशुद्ध ठे, सूत्रोथी
 लहिए हो ॥ अहो० ॥ २३ ॥ विजयादि चार विमानमां, कोइ बे जव
 नरना हो ॥ अहो० ॥ करी मोक्षपद पामता, जोगी शिव घरना हो ॥
 अहो० ॥ २४ ॥ विजयादि चार विमानना, कोइ नरजव पामी हो ॥
 अहो० ॥ ते जवमां सिद्धि वरे, होय शिव वधु स्वामी हो ॥ अहो०
 ॥ २५ ॥ सर्व विमानीक देवना, कोइ नर जव पामी हो ॥ अहो० ॥
 आतम संपत्ती पद वरे, होवे शिव गामी हो ॥ अहो० ॥ २६ ॥ सर्वारथ
 विमानना, नरजव लही सिद्धे हो ॥ अहो० ॥ मनसुख शुद्ध स्वजावनो
 आनंद रस लीधे हो ॥ अहो० ॥ २७ ॥

॥ दोहरा ॥

नामादिक कहा देवना । वलि कहुं कांइ विशेष ॥ देव जेद आ-
 दिक सुणो । सूत्र तणो कांइ लेश ॥ १ ॥

॥ ढाल (१०) दशमी ॥ एक दिन गंगाके बीचे सूर साथ बहोरा ॥ ए राग ॥

सवि मली देवना जेद ठे, इगसय अछाणुं ॥ हांहां रे इगसय ॥
 जुवनपती दश जाणिये, व्यंतर अरु मानुं ॥ हांहां रे व्यंतर ॥ १ ॥

વ્યાણવ્યંતરના આઠ છે, ચલ જોડસ પંચ ॥હાંહાં॥ થિર જોડસ પણ
પંચ છે, કિલવિષ ત્રીન સંચ ॥ હાં ॥ ૧૧ ॥ પંદર પરમાધામી છે, તિર્યક
જુંબક દશ છે હાં ॥ નવ જેદ લોકાંતિકના, જેને અતિ શ્રુત રસ છે ॥
હાં ॥ ૧૨ ॥ કલ્પવાસી વૈમાનિકા, જેદ બાર પ્રકારો ॥ હાં ॥ નવ
ઐવેકના નવ કહ્યા, તેહ મનમાં ધારો ॥ હાં ॥ ૧૩ ॥ અનુત્તર પંચ વિ-
માન છે, પણ નામે લહિયે ॥ હાં ॥ નવાણુ પજ્જાત જેદ એ, ચિત્તમાં
સદહિયે ॥ હાં ॥ ૧૪ ॥ અપજ્જાત એહના નવાણુ જેદ હાં ॥ એક સત
અઘાણુ થયા તે જાણો અલેદ ॥ હાં ॥ ૧૫ ॥ ઢપ્પન અંતર દ્વીપના અ-
કમ્મ ચૂ ત્રીશ ॥ હાં ॥ પંદર કર્મચૂમિતણા સય એક જગીશ ॥ હાં
॥ ૧૬ ॥ પજ્જાત અપજ્જાત મલી, દો સયને દોય ॥ હાં ॥ સમૂર્ઠિમ એકસત
એક મલી ત્રીનસય ત્રીન હોય ॥ હાં ॥ ૧૭ ॥ એણિપેરે જેદ મનુષ્યના
ચિત્તમાંહિ વિચારો હાં ॥ પજ્જા અપજ્જાત નારકી સસના ચૌદ ધારો ॥
હાં ॥ ૧૮ ॥ એ ॥ પણ પણ સૂક્ષ્મ વાદર પ્રત્યેક તરુ છે ॥ હાં ॥ એકેંદ્રી
અગિઆરના જેદ એકાદશ એ હાં ॥ ૧૯ ॥ વિગલ ઇંદ્રિના ત્રણ કહ્યા
જેદ એ ચત્તદશ છે ॥ હાં ॥ જલચર થલચર લેચરા ઊરપરિ ઝુજપરિ છે
॥ હાં ॥ ૨૦ ॥ સમૂર્ઠિમ ગર્જજ મલી દશ જેદ એ લહિયે હાં ॥ અપજ્જાત
પજ્જાત મલી અરુતાલીશ કહીયે હાં ॥ ૨૧ ॥ પણસય ત્રેસઠ જેદમાં
સંસારી જીવ ॥ હાં ॥ સિદ્ધ અજેદ આણંદમાં લહ્યું શાશ્વત શીવ ॥
હાં ॥ ૨૨ ॥ આત્મ અજેદ ગુણે રમે થિરતા ત્રણ યોગે ॥ હાં ॥ મનસુખ
શિવસંગે સદા શાશ્વત સુખ જોગે હાં ॥ ૨૩ ॥

॥ દોહરા ॥

દેવાદિક વર્ણન કહ્યું । હવે કહું તત્ત્વ સ્વરૂપ ॥ જીવાદિક સ્વટ
દ્રવ્યનું । સુણજો વંચન અનૂપ ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૧૧) અગિઆરમી ॥ રાગ ચોપાઈ ॥

ધર્માધર્મ પુદ્ગલ નજ સાર । જાણ્યા અસ્તિ અજીવ એ ચાર ॥
બહુપ્રદેશી અચેતન એહ । અસંખ્યપ્રદેશી જીવાસ્તિ જેહ ॥ ૧ ॥

अस्ति द्रव्य ए पंच वखाण । खटम काल उपचारे जाण ॥ निजगुण
 पञ्जावमय तिहुं काल । द्रव्य स्वरूपनी जाणो चाल ॥ ३ ॥ वचमां
 नवि वदलाये जेह । उत्पतिव्यय ध्रुवसत्तज एह ॥ अनंत गुण पञ्जावनो
 पिंरु । द्रव्य स्वरूप ते जाणो अखंड ॥ ३ ॥ द्रव्यार्थिक नय नित्य
 सदाय । पञ्जाव नये अनित्य कहाय । द्रव्यार्थिक नय एक स्वरूप ।
 पञ्जाव नयथी अनेक अनूप ॥४॥ द्रव्यार्थिक एक रूप अजेद । पञ्जाव
 नय जेहमां बहु जेद ॥ सीय वक्तव्य अवक्तव्य होय । लक्षण लक्ष्य
 अजेदे सोय ॥ ५ ॥ निज द्रव्यादिक अस्ति स्वरूप । पर द्रव्यादिके
 नास्ति रूप ॥ नित्य अवस्थित निज निज रूप । द्रव्य अहे नहि अन्य
 स्वरूप ॥ ६ ॥ रूपी द्रव्य ते पुद्गल होय । फरस वरण रस गंधी
 सोय । शब्दादिक जिहां बहु परजाय । पुद्गल पुद्गलमलतां थाय ॥७॥
 धर्माधर्म नज एक एक होय । पुद्गल जीव अनंता जोय । अनंत
 समय दाख्यो ठे काल । पंचास्ति परावर्तन चाल ॥ ८ ॥ पंचास्ति
 वर्तना परिणाम । अगुरुत्वघुर्थी काल ए नाम । नव नव किरिया
 जे पलटाय । काल निम्नता एहथी थाय ॥ ९ ॥ मंदगती पुद्गल
 अणु जाय । क्षेत्रथी वीजे प्रदेशे आय । समय अणु ए सूक्ष्म काल
 । आवलि आदि स्थूल निहाल ॥ १० ॥ प्रयोग विश्रसा मिश्रसा जेह
 । क्रिया तीन प्रकारे एह । प्रत्वा प्रत्वे काल स्वरूप । तत्त्वार्थ जोइ
 लेजो अनूप ॥ ११ ॥ तीन वरस बलि कहिए सात । प्रत्वा प्रत्वे काल
 विख्यात ॥ पहोर डुपढोरने तीसरो काल । ए पण प्रत्वा प्रत्वनी चाल
 ॥ १२ ॥ धर्माधर्म नज अक्रिय जाण । पुद्गल सक्रिय रूप वखाण ॥
 सक्रिय ठे संसारी जीव । अक्रिय जाणो सिद्ध सदीव ॥ १३ ॥ धर्म
 अधर्म अने जीव जेह । असंख्य प्रदेशी दाख्या तेह ॥ अनंत प्रदेशी
 सर्व आकाश । असंख्य प्रदेशी लोकाकाश ॥ १४ ॥ अप्रदेशी कह्यो
 ठे काल । अस्तिकाया नांही निहाल ॥ पुद्गल संख्य असंख्य अनंत । प्र-

देशी जाख्यो जगवंत ॥ १५ ॥ नांहि प्रदेश परमाणु मांछ । प्रदेश
थवानी सत्ता त्यांछ ॥ परशुं मलतां होय प्रदेश । पण पोते नहि कोश-
नो देश ॥ १६ ॥ पंच अत्थि लोकमांहि रह्या । अलोकाकाशे नवि
कह्या ॥ अलोके एकज आकाश । त्यां नहि अवर द्रव्यनो वास ॥ १७ ॥
जिहां द्रव्य गुण पज्जाव होय । लक्षण विविधे देखिए कोय ॥ ते तुम
जाणो द्रव्य स्वरूप । जेह त्रिकाले एक अनूप ॥ १८ ॥ पज्जावथी
पलटाये जेह । तोपण द्रव्य अखंडित एह ॥ गुण पज्जाव नवि काल-
मां होय । द्रव्य उपचारे कह्यो सोय ॥ १९ ॥ अवकाश दान दिये
आकाश । क्षेत्र कह्यो ते आपे वास ॥ रहे खेत्रमां खेत्री तेह । धर्मा-
धर्म पुद्गल जीव जेह ॥ २० ॥ कान्न सहित ए खेत्री पंच । नजने
अवर खेत्र नहि रंच ॥ धर्म अधर्म आकाश सदाय । अचल प्रदेशी
नित्य कहाय ॥ २१ ॥ तेम अचल ठे सिद्ध प्रदेश । कर्मवंत जीव
सचल हमेश ॥ पुद्गल सचल सदाय कहाय । पूरणगलण तेमांहे
थाय ॥ २२ ॥ समुण परुण विध्वंसण रूप । एम बहु विध पुद्गलनुं
रूप ॥ शब्द बंध ठाया तम जेह । उद्योत प्रज्ञा कान्ति तप देह
॥ २३ ॥ इत्यादिक उपाधि कही । पुद्गल गुण पज्जावनी सही ॥
फरस आठ रस पंच वखाण । दोय गंध पंच वर्ण तुं जाण ॥ २४ ॥
स्थुल पुद्गलमां वीश गुण एह । जेठे चार फरस सोल तेह ॥ सूक्ष्म
पुद्गलमां ए लह्या । परमाणु गुण पंचज रह्या ॥ २५ ॥ दोय फरस
रस एक एक गंध । एक वर्ण एम पंच प्रबंध ॥ कर्त्ता एक द्रव्य ठे
जीव, कारण बीजा पंच अजीव ॥ २६ ॥ जीव कारण निज आपे हो-
य । निश्चे कारण अवर न कोय ॥ रहे स्वक्षेत्रे आपहि आप । जिहां
नहीं अन्य द्रव्यनो व्याप ॥ २७ ॥ कर्त्ता शुद्ध स्वभावनो सिद्ध । सं-
सारी करे कर्म दुविध ॥ द्रव्यकर्म कर्त्ता व्यवहार । अशुद्ध निश्चय रागा-
दिककार ॥ २८ ॥ शुधनय जोक्ता शुद्ध स्वभाव । अशुद्धे रागादि वि-
भाव ॥ अज्ञाने पर ग्रहणे लाग । ज्ञाने सगुण ग्रहे पर त्याग ॥ २९ ॥

मिथ्याते व्यापे पर मांछ । ज्ञाने व्यापकता निज मांछ ॥ आत्म
 ज्ञान विण परमां रमे । विषय वश पुद्गल गुण गमे ॥ ३० ॥ जब
 जाणे निज शुद्ध स्वभाव । निज गुण रमतो त्यागि विभाव ॥ पुद्गल
 विषयनो दानी होय । बांधे कर्म अनंता सोय ॥ ३१ ॥ शुद्ध स्वरूप
 ज्ञान निज लहे । ज्ञानादिक निज दानी रहे ॥ पुद्गल लाज
 लिये अज्ञानि । शुध गुण लाज लिये शुध ज्ञानि ॥ ३२ ॥ क्षिण क्षिण
 चाहे पर उपजोग । कर्मबंध अज्ञाने रोग । निरमल आत्म गुण
 उपजोग । ज्ञानीने शिव संपत्ति योग ॥ ३३ ॥ पुद्गल वीरज फोरे
 जेह । बंधे अष्ट कर्मदल तेह ॥ जाव वीरज फोरे जो दह । शुध
 गुण प्रगटे पूर्ण प्रत्यह ॥ ३४ ॥ इत्यादिक जीव गुण अनंत । श्री-
 मुख जारुया श्री अरिहंत ॥ सर्वगत दारुयो आकाश । पंच देशगत
 लोकाकाश ॥ ३५ ॥ कह्यो सर्वगत चेतनज्ञान । जावनयेथी एह व-
 खाण ॥ लोक खेत्र पंच अस्थि रहे । परगुण पञ्जाव कोइ नवि ग्रहे
 ॥ ३६ ॥ लक्षण गुण परजाय अनंत । सकल द्रव्यमां सहज स्वतंत ॥
 निश्चय परसहायी नहि कोय । गुरु सहाय व्यवहारे होय ॥ ३७ ॥
 व्यवहार क्षेत्र ठे लोकाकाश । असंख्य प्रदेशे होय निवास ॥ जूदा
 जूदा पंचे दर्व । निश्चे निज खेत्रे ठे सर्व ॥ ३८ ॥ व्यवहारे परखेत्री
 पंच । निश्चे न कोइ परक्षेत्रे रंच ॥ निश्चे परिणामी सहु दर्व । निज
 निज गुण पञ्जावना सर्व ॥ ३९ ॥ व्यवहारे जीव पुद्गल दोय । परि-
 णामी ठे अवर न कोय ॥ काल विना पंचास्ति स्वभाव । काल विन
 पंच द्रव्यत्व जाव ॥ ४० ॥ वस्तु काल विना ठे पंच । प्रमेय द्रव्य सकल-
 मां संच ॥ काल विना होय पंचे सत्त्व । द्रव्य सर्वमां अगुरुलघुत्व
 ॥ ४१ ॥ पुद्गल खंध गुरु लघु होय । शुद्ध द्रव्य अगुरुलघु जोय ॥
 काल द्रव्य उपचारे जाण । तस गुण उपचारे मन आण ॥ ४२ ॥
 द्रव्य गुण परजाय विविध । पंचास्तिमां होवे सिद्ध ॥ द्रव्य गुण प-
 ज्ञाव एक समे । उत्पत्ति व्यय ध्रुवता परिणमे ॥ ४३ ॥ समकाले सा-

मान्य विशेष । तेहिज द्रव्य कह्यो श्री जिनेश ॥ द्रव्य गुण पञ्चाव
जिहां नांही । व्यय उत्पत्ति स्थिति पण नांही ॥ ४४ ॥ सामान्य वि-
शेष जेहमां नहीं । तेह द्रव्य उपचारे सही । परमाणु खेत्र प्रमाण
प्रदेश । पंच द्रव्यना जाण विशेष ॥ ४५ ॥ लोकाकाश असंख्य
प्रदेश, प्रति प्रदेशे जाण विशेष । धर्म अधर्म एक एक प्रदेश ।
पुद्गल जीव अनंत प्रदेश ॥ ४६ ॥ गति स्थिति कारण धर्म अधर्म
। अवकाश कारण ठे नज मर्म ॥ कारण प्राण पर्याप्तिनुं होय । ते तो
पुद्गल जाणो सोय ॥ ४७ ॥ पुद्गल सुख दुःख कारण कह्युं । रागा-
दिक निश्चे सह्युं ॥ जीव जीवनुं कारण होय । ज्ञान अज्ञान तणुं
पण कोय ॥ ४८ ॥ निश्चे कारण द्रव्यहि आप । बाकी व्यवहारे आ-
लाप ॥ सकल द्रव्यमां चार प्रकार । दाख्या ते जाणो सुखकार ॥ ४९ ॥
द्रव्य क्षेत्र काल जाव ए चार । आप आपणा सह्युमां धार ॥ जे जे-
हनां ते तेहना कह्या । कोइना कोइ मांही नहि रह्या ॥ ५० ॥ अनंत पर-
माणु बूटा होय । द्रव्यणुक खंध अनंता जोय ॥ त्र्यणुक खंध पण होय
अनंत । संख्यातिक एम खंध अनंत ॥ ५१ ॥ असंख्यातिक खंध अनंत,
अनंताणुक पण खंध अनंत ॥ अणु अणु मलतां होय संघात । पुद्गल
खंध तणो उत्पाद ॥ ५२ ॥ मली खंध बहु इक खंध थाय । जागी खंध
विविध खंध थाय ॥ फरसो चाखो सुंधो जेह । देखो सुणो सवि पुद्गल
एह ॥ ५३ ॥ सूक्ष्म पुद्गल नवि देखिये । पण गुण पञ्चावथी लेखिये ॥
एम पुद्गल परिणमन अनंत । वचने केम कहि शकिए तंत ॥ ५४ ॥
तद्ज्ञावथी नवि विणसे जेह । अव्यय नित्य कहोजे तेह ॥ सकल स-
मय निज रूपे रहे । अवर जाव कोइ समय न अहे ॥ ५५ ॥ तेहिज
जाणो नित्य स्वजाव । अवयवणुं एम लेखिये दाव ॥ द्रव्य अनंत धर्म-
मय एक । एक वचने केम कहिये ठेक ॥ ५६ ॥ नय वचने करि कहिए
जेह । अरपित जाव कहावे तेह ॥ प्रयोजन विण नवि कहिए जेह ।
गौण जाव अनर्पित एह ॥ ५७ ॥ अजिलाप्य धर्म जे होय । वचनद्वारे

कहि शकिए सोय ॥ अनजिलाप्य धर्म जे होय । वचने कही शके नहि कोय ॥ ५८ ॥ केवली जाणे पण न कहाय, अनजिलाप्य धर्म कहे-
वाय ॥ एणिपेरे वस्तु धर्म अनंत, दाख्या श्री केवली जगवंत ॥ ५९ ॥
अजिलाप्यथी गुणा अनंत, अनजिलाप्य जाणिए संत ॥ स्निग्ध रूक्ष
गुण पुद्गल मांढ्य, अनंतानंत कहा सुत मांढ्य ॥ ६० ॥ दो गुण अ-
धिक स्निग्ध रुख मले, द्विगुण अधीक रुख स्निग्ध जले ॥ रूक्ष रूक्ष
मले द्विगुण अधीक, स्निग्ध स्निग्ध मले द्विगुण अधीक ॥ ६१ ॥ एक
तीन अधिक नवि मले, सम सम गुण पण नांहिज मले ॥ परमाणू
मलि वर्गणा होय, सूक्ष्म स्थूल दुविधथी जोय ॥ ६२ ॥ गुण सकल
द्रव्याश्रित होय, गुणमां अवर गुण नहि कोय ॥ पञ्जाव परिणमे द्रव्य
स्वरूप, सकल समय एम द्रव्य अनूप ॥ ६३ ॥ द्रव्य गुण परजाय
अनेद, स्वपर द्रव्ये लखि टालो खेद ॥ गुण पर्यायवंत ते द्रव्य, निश्चे
जिन्न क्षेत्री सहु द्रव्य ॥ ६४ ॥ आतम विद्या विद्या एह, ए विण
विद्या अविद्या तेह ॥ जेहथी सकल दूःख दाय जाय, आतम परमातम
पद पाय ॥ ६५ ॥ परजावे ऊदासिन थई, आत्म जाव उपयोगे रही ॥
बोमो अष्ट करमना पास, लहो मनसुख शिव सहज विलास ॥ ६६ ॥

॥ दोहरा ॥

कहो द्रव्य अधिकार ए, कहुं कहु आस्रव रूप ॥ बंधन कारण
कर्मनां, जाखुं दुविध स्वरूप ॥ १ ॥

ढाल (१९) बारमी ॥ चतुर चित्त चेतोने ॥ ए राग ॥

मन वच काय त्रियोगनी ॥ चित्त चेतोने ॥ किरिया आस्रव मूल ॥
चतुर चित्त चेतोने ॥ जे जे ठे संप्रायनी ॥ चित्त चेतोने ॥ ते आतम
प्रतिकूल ॥ चतुर चित्त चेतोने ॥ १ ॥ मन वच काय त्रियोगथी ॥
चित्त ॥ सकंषे आत्म प्रदेश ॥ चतुर ॥ जल योगे बंधन कहुं ॥ चित्त ॥
जिहां निवृत्ति न लेश ॥ चतुर ॥ २ ॥ पंदर जेद ठे तेहना ॥ चित्त ॥

॥ चउ चउ मन वच जाण ॥ चतुर० ॥ काय योग सातज कहा ॥
 चित्त० ॥ ग्रंथथी जाण सुजाण ॥ चतुर० ॥ ३ ॥ अशुच प्रवृत्ति योग-
 थी ॥ चित्त० ॥ होय पापनो बंध ॥ चतुर० ॥ शुच प्रवृत्ति योगथी ॥
 चित्त० ॥ जाण पुण्यनो बंध ॥ चतुर० ॥ ४ ॥ हिंसा अनृत चोरिमां
 ॥ चित्त० ॥ अब्रह्म परिग्रह मांह ॥ चतुर० ॥ जोग प्रवृत्ते जे समे ॥
 चित्त० ॥ पाप बंध होय त्यांह ॥ चतुर० ॥ ५ ॥ एम अठ दश पापज
 विषे ॥ चित्त० ॥ जोग प्रवृत्ति अशुद्ध ॥ चतुर० ॥ टालि थिरता आ-
 दरो ॥ चित्त० ॥ संवर राखी बुद्ध ॥ चतुर० ॥ ६ ॥ दान दया तप
 शीलमां ॥ चित्त० ॥ पूजादिकमां जेह ॥ चतुर० ॥ शुच प्रवृत्ति जो-
 गथी ॥ चित्त० ॥ पुण्यबंध होय तेह ॥ चतुर० ॥ ७ ॥ क्षयउपशम
 शक्ति लही ॥ चित्त० ॥ करणवीर्य त्रय योग ॥ चतुर० ॥ फोरे जेह
 विज्ञावमां ॥ चित्त० ॥ बंधे कर्म अरु रोग ॥ चतुर० ॥ ८ ॥ क्षयउप-
 शम त्रण योगनी ॥ चित्त० ॥ शक्ति करि नर नार ॥ चतुर० ॥ मारे
 मोह जिलिंदने ॥ चित्त० ॥ ते पामे जवपार ॥ चतुर० ॥ ९ ॥ हणाये
 आतम शक्तिथी ॥ चित्त० ॥ कर्म शत्रु दल फोज ॥ चतुर० ॥ दां-
 त्यादि मित्रो पोषीने ॥ चित्त० ॥ लहिये निज गुण मोज ॥ चतुर०
 ॥ १० ॥ विणु कषाय त्रिय योगनी ॥ चित्त० ॥ किरिया इरियापथ्य
 ॥ चतुर० ॥ कषाय युक्त किरिया कही ॥ चित्त० ॥ नहि आतम गुण
 पथ्य ॥ चतुर० ॥ ११ ॥ संपरायिक किरिया थकी ॥ चित्त० स्थिति
 रसनो होय बंध ॥ चतुर० ॥ विणु कषाय जे योगनी ॥ चित्त० ॥ प्रकृ-
 ति प्रदेशनो बंध ॥ चतुर० ॥ १२ ॥ पंच इंद्रि विषय रसे ॥ चित्त० ॥
 बांधे कर्म अजाण ॥ चतुर० ॥ बंधे चार कषायथो ॥ चित्त० ॥ ते
 नवि कहिये जाण ॥ चतुर० ॥ १३ ॥ सेवत पंच अव्रत जे ॥ चित्त० ॥
 नहि निवृत्ति कदाय ॥ चतुर० ॥ कर्म बंध बहु विध करी ॥ चित्त० ॥
 जवसागर जटकाय ॥ चतुर० ॥ १४ ॥ किरिया पचिश प्रवर्ततो ॥
 चित्त० ॥ बंधे शुच अशुच ॥ चतुर० ॥ इरिया पथ्यनी शुच ठे ॥ चित्त० ॥
 शेषथी शुच अशुच ॥ चतुर० ॥ १५ ॥ तिव्र कषाये बंध जे ॥

चित्त० ॥ अशुच तिव्र बंधाय ॥ चतुर० ॥ मंदरस मंदकषायथी ॥
 चित्त० ॥ अशुच कर्मनो थाय ॥ चतुर० ॥ १६ ॥ मंदकषाये पुण्यनो ॥
 चित्त० ॥ तिव्र रसबंध जाण ॥ चतुर० ॥ तिव्रकषाये पुण्यनो ॥ चित्त० ॥
 एम मंदो रस मान ॥ चतुर० ॥ १७ ॥ करणवीर्य विशेषथी ॥ चित्त० ॥
 होय शुच अशुच विशेष ॥ चतुर० ॥ न्यून करणवीर्ये करी ॥ चित्त० ॥
 उठो कर्म कलेप ॥ चतुर० ॥ १८ ॥ अधिकरण आस्त्रव तणुं ॥ चित्त० ॥
 दुविधे होय सदीव ॥ चतुर० ॥ ज्ञावकर्मनुं जीव ठे ॥ चित्त० ॥ द्रव्यक-
 र्मनुं अजीव ॥ चतुर० ॥ १९ ॥ अजिप्राय आरंजनो ॥ चित्त० ॥ करतां
 ठे संरंज ॥ चतुर० ॥ शस्त्रादि कारण मेलवे ॥ चित्त० ॥ ते जाणो समारंज
 ॥ चतुर० ॥ २० ॥ कस्यो आरंज जेणे समे ॥ चित्त० ॥ ते तो आरंज जाण ॥
 चतुर० ॥ कृत कारित अनुमोदना ॥ चित्त० ॥ त्रण त्रणथी नव मान ॥
 चतुर० ॥ २१ ॥ चूत वर्त्तता आवता ॥ चित्त० ॥ कालथी सत्तावीश ॥
 ॥ चतुर० ॥ मन वच काय त्रियोगथी ॥ चित्त० ॥ गुणत एकाशी
 लहीश ॥ चतुर० ॥ २२ ॥ गुणतां सोल कषायथी ॥ चित्त० ॥ वारसें
 वृत्तु होय ॥ चतुर० ॥ सूत्रे जेद अनेक ठे ॥ चित्त० ॥ आस्त्रवना तुं
 जोय ॥ चतुर० ॥ २३ ॥ मोहनिकर्मना जाणिये ॥ चित्त० ॥ अध्य-
 वसाय असंख्य ॥ चतुर० ॥ ते सह आस्त्रव जेद ठे ॥ चित्त० ॥ जाणो
 चित्त निशंक ॥ चतुर० ॥ २४ ॥ पण पण ईद्रि अब्रत ठे ॥ चित्त० ॥
 तेम बलि चार कषाय ॥ चतुर० ॥ पचिश क्रिया त्रण योगनी ॥ चित्त० ॥
 जेद चेतालीश थाय ॥ चतुर० ॥ २५ ॥ आस्त्रव क्रिया परिणामथी
 ॥ चित्त० ॥ परिणाम संकल्पथी होय ॥ चतुर० ॥ संकल्प आत्म अ-
 ज्ञानथी ॥ चित्त० ॥ कर्मबंध एम जोय ॥ चतुर० ॥ २६ ॥ निश्चय
 पर रमणे हुवे ॥ चित्त० ॥ आस्त्रव एक अजेद ॥ चतुर० ॥ बंधे पुद्गल
 स्नेहथी ॥ चित्त० ॥ बहुविध कर्मना जेद ॥ चतुर० ॥ २७ ॥ ए सवि
 आस्त्रव रोकतां ॥ चित्त० ॥ प्रगटे संवर रूप ॥ चतुर० ॥ तजि प्रमाद
 संवर ग्रहो ॥ चित्त० ॥ मूदो जवजल कूप ॥ चतुर० ॥ २८ ॥ अधि-

करण आस्रव तणां ॥ चित्त० ॥ निर्वर्त्तना निक्षेप ॥ चतुर० ॥ संजोग
निसर्ग जाणिये ॥ चित्त० ॥ चार जेद संक्षेप ॥ चतुर० ॥ ३६ ॥ कि-
रिया चेष्टा शरिरनी ॥ चित्त० ॥ धुर उपकरण ते जाण ॥ चतुर० ॥
बीजी किरिया शस्त्रनी ॥ चित्त० ॥ उपकरण निर्वर्त्तना मान ॥
॥ ३७ ॥ पंच प्रकार शरिर तथा ॥ चित्त० ॥ निपावे मन वच काय ॥
॥ चतुर० ॥ ए मूल गुण निर्वर्त्तना ॥ चित्त० ॥ तत्त्वार्थे मन दाय ॥
॥ चतुर० ॥ ३८ ॥ काष्ठ पाषाण चित्रादि ते ॥ चित्त० ॥ कांइ बनावे
कोय ॥ चतुर० ॥ जे जे कीधुं शस्त्रथी ॥ चित्त० ॥ उत्तर निर्वर्त्तना
होय ॥ चतुर० ॥ ३९ ॥ निक्षेप कहिये स्थापवुं ॥ चित्त० ॥ चार जेद
तस मान ॥ चतुर० ॥ सहसाधिकरण प्रथम कह्युं ॥ चित्त० ॥ अना-
जोग विय जाण ॥ चतुर० ॥ ४० ॥ त्रीजुं दुप्रमार्जना ॥ चित्त० ॥
अप्रतिपेक्षित चार ॥ चतुर० ॥ निक्षेपा अधिकरण ठे ॥ चित्त० ॥
अर्थ सूणो तस सार ॥ चतुर० ॥ ४१ ॥ विण विचार उतावले ॥
॥ चित्त० ॥ उपकरण मूके कोय ॥ चतुर० ॥ सहसाधिकरण कह्युं ॥
॥ चित्त० ॥ दोष ईहां बहु होय ॥ चतुर० ॥ ४२ ॥ विण उपयोगे जे
मूकवुं ॥ चित्त० ॥ अनाजोग ते होय ॥ चतुर० ॥ हाणी कारण जीवनुं
॥ चित्त० ॥ करे दोष बहु सोय ॥ चतुर० ॥ ४३ ॥ प्रमार्जना अयथा-
र्थथी ॥ चित्त० ॥ मूके संजम हथियार ॥ चतुर० ॥ दोष ईहां बहु
ऊपजे ॥ चित्त० ॥ तृतीय जेद मन धार ॥ चतुर० ॥ ४४ ॥ विण देखे
मूके लिये ॥ चित्त० ॥ अप्रतिपेक्षित एह ॥ चतुर० ॥ ए चउ अविधि
न आदरे ॥ चित्त० ॥ संजमधर ठे तेह ॥ चतुर० ॥ ४५ ॥ शीत उष्ण
न विचारता ॥ चित्त० ॥ उपकरण मेलवे कोय ॥ चतुर० ॥ ते उपकरण
संयोजना ॥ चित्त० ॥ प्रथम जेद ए होय ॥ चतुर० ॥ ४६ ॥ गमता आ
हारने पाननो चित्त० ॥ करे संयोगे नक्ष ॥ चतुर० ॥ दोष लगे संजम
विषे ॥ चित्त० ॥ बीजो जेद प्रत्यक्ष ॥ चतुर० ॥ ४७ ॥ दुप्रयोग त्रिय
योगनो ॥ चित्त० ॥ निसर्गाधिकरण कहाय ॥ चतुर० ॥ सह मलि

एकादश कक्षा ॥ चित्त० ॥ दोष तजे निरमाय ॥ चतुर० ॥ ४१ ॥ एम
बहु विध आस्रव प्रत्ये ॥ चित्त० ॥ रोके संवरवंत ॥ चतुर० ॥ मनसुख
शीव स्वतंत्रता ॥ चित्त० ॥ पामे सूख अत्यंत ॥ चतुर० ॥ ४२ ॥

॥ दोहरा ॥

કહ્યો આસ્રવ અધિકારણ, કર્મબંધનું મૂલ । જેહથી જેહ બંધાય છે,
કહું સૂત્ર અનુકૂલ ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૧૩) તેરમી ॥ ધર્મ જિનેશ્વર ગાજું રંગશું ॥ એ દેશી ॥

दर्शन ज्ञान चरण गुणवंतनुं, समकित तपसीनुं जेह ॥ सुगुण नर ॥
अरिहंत सिद्ध आचारज मुनितणुं, पाठक आदिनुं एह ॥ सुगुण नर ॥

तत्त्व विचार सुधारस पीजीए, लहिये आतम रिद्ध ॥ सु० ॥ १ ॥ ए
आंकणी ॥ जे नर प्रत्यनीकपणुं आदरे, एहથી વિપરીત દોય ॥ સુ૦ ॥

कर्मबंध करि जव जमतो रहे, मूढ जीव जेह कोय ॥ सु० ॥ तत्त्व०

॥ १ ॥ जे निन्हव होय सुगुरु तणો કદા, તેહ મૂઢમતી હીણ ॥ સુ૦ ॥

निंदे सदगुरु आदिक शुज प्रते, कर्म अशुजने आधीन ॥ सु० ॥ तत्त्व०

॥ ३ ॥ જ્ઞાન દર્શન દાતા સદગુરુ પ્રતે, જેહ હુપાવે હો મૂઢ ॥ સુ૦ ॥

आप अजाण ठतां कहे जाण हुं, जाणुं राखे हो गूढ ॥ सु० ॥ त०

॥ ४ ॥ કરે બપઘાત સુગુરુ આદિક તણો, સમ્યક શાસ્ત્રનો કોય

॥ સુ૦ ॥ બંધી દૂષ્ટ કરમ બહુ ડુઃખ સહે, મિથ્યા મૂઢ તે હોય ॥ સુ૦

॥ ત૦ ॥ ૫ ॥ શિવમાર્ગી જન ઝપર જે કરે, નિશદિન અધિકો હો

દેષ ॥ સુ૦ ॥ અનિષ્ટ વચન બોલે ઝત્તમ પ્રતે, પામે બહુ વિધ ક્લેશ

॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૬ ॥ કરે અંતરાય ગુરુ આદિ તણો, જ્ઞાનાદિકનો હો

વિશેષ ॥ સુ૦ ॥ બાંધે વિવિધ પ્રકારે અંતરાય તે, લહે ડુઃખ રાશી

અશેષ ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૭ ॥ અરિહંતાદિક દશની આશાતના, શીલ

સંજમની હો જાણ ॥ સુ૦ ॥ તે પગલે પગલે બહુ ડુઃખ સહે, પામે

અધિક અપમાન ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૮ ॥ એ ટલ અશુજ જાવ જે આદરે,

बांधे दर्शन ज्ञानावर्ण ॥ सु० ॥ जाणि तजो खट ए अशुच जावने,
 राखि शुद्धातम चर्ण ॥ सु० ॥ त० ॥ ए ॥ देतो देशना जे उनमार्गनी,
 सुमग नशावे हो कोय ॥ सु० ॥ मूढमती करि देवदरव हरे, जिन
 मुनि प्रत्यनीक होय ॥ सु० त० ॥ १० ॥ चैत्य संघ तणो प्रत्यनीक ते,
 बांधे दरशनमोह ॥ सु० ॥ कषाय नोकषाय वशे हूवो, जेहने अधि-
 को हो कोह ॥ सु० ॥ त० ॥ ११ ॥ बांधे चरणमोहनी दोय जेदथो,
 कषाय तथा नोकषाय ॥ सु० ॥ अधिक आरंज परिग्रह जे करे, बांधे
 नरकनुं हो आय ॥ सु० ॥ त० ॥ १२ ॥ गुरुजक्ति खांति करुणा करु, व्रत
 जोग कषायनी जीत ॥ सु० ॥ द्रढ धर्मादानी अज्जवधरु, शाताबं-
 धनी ए रीत ॥ सु० ॥ त० ॥ १३ ॥ विपरित एथी अशाता वेदनो,
 करि हिंसादि कूकर्म ॥ सु० ॥ बांधे पापस्थानक सेवतो, जेणे न लह्यो
 शुद्ध धर्म ॥ सु० ॥ त० ॥ १४ ॥ तिर्यक आयु कूरु कपट वशे, बांधे राखी
 हो शब्द ॥ सु० ॥ मंदकषाय प्रकृती जेहने, दान रुची होय
 निशब्द ॥ सु० ॥ त० ॥ १५ ॥ मध्यमकषायी मनुष्य आयु
 लहे, न करे अधिक कूकर्म ॥ सु० ॥ अविरती सम्यकद्रष्टि तथा,
 बाल तपस्वी शूज धर्म ॥ सु० ॥ त० ॥ १६ ॥ अकाम निर्जरा करतो इडि-
 जयी, ए आदि बांधे देव आय ॥ सु० ॥ देशव्रती मनुष्य निर्यच जे,
 आयु देवनुं निपाय ॥ सु० ॥ त० ॥ १७ ॥ गर्व रहित मद कपट रहीत जे,
 विषयथी कांक्षिक विराम ॥ सु० ॥ मंदकषाय नहीं पर पीरतो, बांधे ठे
 शूज नाम ॥ सु० ॥ त० ॥ १८ ॥ एहथी विपरित जे होय जगतमां, अ-
 शुच नाम करे बंध ॥ सु० ॥ गुणपेक्षी मद कपट रहित सदा, सुतरुचि
 गुरुमित्र संबंध ॥ सु० ॥ त० ॥ १९ ॥ करे जक्ति जिन गुरुआदि तणी,
 बंध करे जंच गोत्र ॥ सु० ॥ एहथी विपरित जे जन जगतमां, बंधे ठे नीच
 गोत्र ॥ सु० ॥ त० ॥ २० ॥ जिन आणा पूजा जिन मार्गमां, विघ्न करे
 जन कोय ॥ सु० ॥ दान लांज जोग उपजोगनी, शक्ति हणें नर सोय
 ॥ सु० ॥ त० ॥ २१ ॥ रोके सुख जोगादिक जीवनां, हिंसा वश पण होय

॥ સુ૦ ॥ બાંધે ડુવિધ પંચ અંતરાય તે, બાલ મૂઢ જન સોય ॥ સુ૦ ॥
 ॥ ત૦ ॥ ૨૨ ॥ દાન લાજ યોગ ઉપયોગમાં, ન કિજે વીર્ય અંતરાય ॥
 ॥ સુ૦ ॥ આતમ લબ્ધિ અનુચ્ચવ રંગમાં, રહિયે શીવ સદાય ॥ સુ૦ ॥
 ॥ ત૦ ॥ ૨૩ ॥ દરશન વિશુદ્ધિ જેહ આદરે, ચુકે ન વિનય યોગ ॥
 ॥ સુ૦ ॥ ન લગાવે અતિચાર શિયલ વિષે, ક્ષિણ ક્ષિણ જ્ઞાન ઉપયોગ
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૪ ॥ જવજીરૂ નિજ શક્તિ ન ગોપવે, દાન સંવેગ તપ
 લાગ ॥ સુ૦ ॥ ઘટ વિધ બાહ અચ્યંતર તંપ કરે, મુનિસંજ્ઞાલ સોજાગ્ય
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૫ ॥ વૈયાવર્ચ્ચ કરે નિત ધર્મીની, અરિહંતાદિની
 જાંકિ ॥ સુ૦ ॥ તેમ સુરિશ્વરની સેવા કરે, યથાયોગ્ય નિજ શક્તિ ॥
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૬ ॥ સુતધર ને સુતપદ નિત સેવતો, પ્રવચનજક્તિ
 કરે સાર ॥ સુ૦ ॥ આર્વેશ્યક નિત નિત પ્રતે કરે, માર્ગપ્રજ્ઞાવના ઉદાર
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૭ ॥ પ્રવચન વાત્સલ્યતા નિત આદરે, એ સોલે પદ
 ધામ ॥ સુ૦ ॥ સેવે તન્મય થઈ નિજ આત્મમાં, બાંધે જિનપદ નામ
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૮ ॥ જે જિન શાસન અધિક ફેલાવવા, તારવા જવ્ય
 સદાય ॥ સુ૦ ॥ તત્ત્વારથે દારૂયો અધિકાર એ, તીર્થપતી પદ પાય ॥
 ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૨૯ ॥ એમ સર્વિ બંધન કારણ જાણીમે, તજિએ તત-
 લીણ તેહ ॥ સુ૦ ॥ મનસુખ દરશન જ્ઞાન ચરણ લહી, લહિયે શિવ સુખ
 ગેહ ॥ સુ૦ ॥ ત૦ ॥ ૩૦ ॥

॥ દોહરા ॥

કર્મ બંધ કારણ કહ્યો, કહું વ્રત આદિ સ્વરૂપ ॥ લહિ નિવૃત્તિ
 વિજાવથી, લહો સમાધિ અનૂપ ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૨૪) ચૌદમો ॥

॥ હું તો નહીં રે નમું ડુજા દેવને રે લો ॥ એ દેશી ॥

હું તો નહીં રે તજું જિન ધર્મને રે લો, રૂમી રૂમી અરિહંત
 જીની સેવ મહારાજાલ નહીં રે તજું જિન ધર્મને રે લો ॥ એ આંકણી ॥

व्रत पहेले हिंसा-तजी सेविए रे लो, शुद्ध आत्म चरण अशेष महारा
लाल ॥ दश प्राण हणो नहीं डव्यथी रे लो, जाव प्राण नवि हणिए
ए-लेश महारालाल ॥ नहींरे० ॥ १ ॥ कांई अलीक वचन नवि
बोलिए रे लो, क्रोधादिक वश थई कांई महारालाल ॥ जिन आणाए
वाक्य ऊचास्थे रे लो, दृष्टि राखी आत्म गुण मांहि महारा लाल ॥
॥ नहींरे० ॥ २ ॥ अण दिधो परवस्तु नवि लीजिए रे लो, डव्य
जावथी डुविध प्रकार महारा लाल ॥ ज्ञानादिक गुण ग्रही थिर रहो
रेलो, पुद्गल ग्रहणे नहि सार महारा लाल ॥ नहींरे० ॥ ३ ॥ नर नारी
अब्रह्म नवि सेविथे रे लो, छोमि सुमतिनो रंग अन्नंग महारा लाल ॥
डव्य जाव परिग्रह त्यागिथे रे लो, नवि राखो कांई मूर्च्छा संग
महारा लाल ॥ नहींरे० ॥ ४ ॥ मुनि राखे ए पंच व्रत सर्वथीरे लो,
ग्रहस्थोने होय देश विवेक महारा लाल ॥ एम चरण शरण डढ
आदरोरे लो, जिन धर्मे अचल डढ टेक महारा लाल ॥ नहींरे० ॥
॥ ५ ॥ व्रत थिर अर्थे नित जावियेरे लो, व्रत पंचनी जावना पचीश
महारा लाल ॥ शुद्ध आत्म गुण प्रगटे सवेरे लो, एथी लहिये शुद्धात्म
जगीश महारा लाल ॥ नहींरे० ॥ ६ ॥ इरियासमिति सहित नित
चालवुंरे लो, वारो पापथी मनने सदाय महारा लाल ॥ हिंसाकारी
वचन नवि बोलवुंरे लो, आदाननिर्दोषण दोष न लगाय महारा लाल
॥ नहींरे० ॥ ७ ॥ आहार पाणी बिलोक्यो विना न लियेरे लो, पंच
पहेला व्रतनी जाण महारा लाल ॥ अहिंसा व्रत एथी विमलुं रहे
रे लो, शिव साधन गुणगणखाण महारा लाल ॥ नहींरे० ॥ ८ ॥
क्रोध लोचन जय हास्यथी न बोलवुं रे लो, कांई अलीक वचन दुःख-
दाय महारा लाल ॥ जिन आणा विचारी बोलिए रे लो, निज पर
आत्म सुखदाय महारा लाल ॥ नहींरे० ॥ ९ ॥ क्रोध लोचन जय
हास्य वश ना थशो रे लो, जाणि ए अहितकारी जाव महारा लाल ॥
पंच जावना ए बीजा व्रत तणी रे लो, तेथी नाशे दूष्ट विजाव महारा

खाल ॥ नहींरे० ॥ १० ॥ वस्ति अवग्रह परिमित विचारि से रे सो,
 दाता दिभो रजाय औहार पाण महारा खाल ॥ काख क्षेत्र मर्यादा
 राखिने रे सो, खिये वस्ति अवग्रह शुरू जाण महारा खाल ॥ नहींरे०
 ॥ ११ ॥ बार बार अवग्रह हृद बांधि से रे सो, ए चोथी जावना होय
 महारा खाल ॥ अवग्रह परिमित साधर्मिणी रे सो, मागि खेतां प्रीजा
 व्रतनी जोय महारा खाल ॥ नहींरे० ॥ १२ ॥ बार बार स्त्रीकथा करे
 नहीं रे सो, स्त्री ईद्रि अंगे निरखे न कोय महारा खाल ॥ पुरव काम
 किनो न संजाखता रे सो, अधिक मादक औहार न होय महारा खाल
 ॥ नहींरे० ॥ १३ ॥ स्त्री नपुंसक पशु जिहां रहे रे सो, वस्ती औसन
 तेह न खेय महारा खाल ॥ चोथा महाव्रतनी ए पंच जावना रे सो,
 व्रत राखे सुख होय अमेय महारा खाल ॥ नहींरे० ॥ १४ ॥ शब्द रूपे
 गंध रस फेरस पंचने रे सो, ईष्ट अनिष्ट न धारे मन मांझ महारा खाल
 पुद्गल पञ्जाव माहुरा नथी रे सो, माहुरी झायकता शिव ठांहु
 महारा खाल ॥ नहींरे० ॥ १५ ॥ पंच जावना ए पंच विषय त्यागनी
 रे सो, धन विषयनो लोचन न कदाय महारा खाल ॥ इम जावना पंच-
 विश जाविण रे सो, पंच व्रत शुरू अखंरु रखाय महारा खाल ॥
 ॥ नहींरे० ॥ १६ ॥ चित्त चित्ते पंच महाव्रत आदरथां रे सो, मन
 वच कायथी निरमाय महारा खाल ॥ व्रत पाली पलावी अनुमोदतां
 रे सो, जिन आणा आराधक थाय महारा खाल ॥ नहींरे० ॥ १७ ॥
 हिंसादि पंच अव्रत सेवतां रे सो, अपकिन्ते आलोक परलोक महारा
 खाल ॥ राजदंभादिक बहु दुःख सहे रे सो, निरय तिरियकनां
 दुःख थोक महारा खाल ॥ नहींरे० ॥ १८ ॥ हिंसादिक पंच दुःख-
 दाय ठे रे सो, तजे शाश्वत सुख निरूपाय महारा खाल ॥ बली मित्रा
 दिक चार जावना रे सो, जावो निरमल गुण थिर थाय महारा खाल
 ॥ नहींरे० ॥ १९ ॥ जगजीव सहु मित्र सम जाणिने रे सो, तेहने
 तारवानी कीजीय बुद्धि महारा खाल ॥ करुणा सहु जीव परकीजीर

રે છો, રાત્રિ દ્રવ્યને જાવ વિશુદ્ધિ મહારા લાલ ॥ નહીંરે ॥ ૨૦ ॥
આચારજ વાચક મુનિ લલ્લી રે છો, સાધુ સાધર્મીથી પ્રમોદ મહારા
લાલ ॥ ધન્ય હું મ્હારે ઉત્તમ ગુરુ મદ્યા રે છો, કરે ઉત્તમનો વિનય
વિનોદ મહારા લાલ ॥ નહીંરે ॥ ૨૧ ॥ હિંસક મિથ્યાતી આદિ લલ્લી
રે છો, તે જપર રાગ ન રોષ મહારા લાલ ॥ એમ ચિત્ત ચોલે ચાર જા-
વના રે છો, જાવતાં લહે નિજ ગુણ પોષ મહારા લાલ ॥ નહીંરે ॥ ૨૨ ॥
લહી ચરણ કરણની શુદ્ધતા રે છો, કરી અનુજવ રંગ વિલાસ મહારા
લાલ ॥ મનસુખ શિવ સુંદરિશું રમે રે છો, આનંદપુરી શાશ્વત વાસ
મહારા લાલ ॥ નહીંરે ॥ ૨૩ ॥

॥ ઢાલ (૧૫) પંદરમી ॥ ચેતન જાવ તે ચેતના જીહો, ઉલટ

અચેતન જાવ ॥ ૫ રાગ ॥

પંચાચાર આરાધિય લાલા ટાલી સકલ અતિચાર, ॥ આત્મ
જાવે આતમા લાલા, રમત લહો જવપાર ॥ સુગુણનર આરાધો જિન
ધર્મ, તજિ દુરમતિ કૂકર્મ ॥ સુગુણ ॥ ૧ ॥ ૫ આંકણી ॥

કાલ વિનય બહુમાનથી લાલા, વલિ ધારી ઉપધાન ॥ નિન્હવ-
પણું ઠોડી કરિ લાલા, વ્યંજન અરથ પ્રમાણ ॥ સુગુણ ॥ ૨ ॥ વ્યં-
જન અર્થ જનય મક્ષી લાલા, લલિ લહો તત્ત્વ વિચાર ॥ એમ શુજ
જ્ઞાન આરાધતાં લાલા, લહિયે જવજલ પાર ॥ સુગુણ ॥ ૩ ॥ શંકા
કંઠા ડુગંઢના લાલા, મૂઢદ્રષ્ટિ તજિ સાર ॥ નય આદિ મન ધા-
રિને લાલા, કીજે તત્ત્વ વિચાર ॥ સુગુણ ॥ ૪ ॥ ગુરુ અવગુણ નવિ
વોલિય લાલા, યિર કરિ સમ્યકદ્રષ્ટિ ॥ વાત્સલ્યતા જિન ધર્મની
લાલા, કરિ પ્રજાવના પુષ્ટ ॥ સુગુણ ॥ ૫ ॥ એમ દરશન નિરમલ
કરો લાલા, જેહથી જવજય જાય ॥ ચારિત્ર આવે નિરમલું લાલા,
સ્હેજે શિવસૂચ થાય ॥ સુગુણ ॥ ૬ ॥ ત્રિપ્રણિધાન શુદ્ધ આદરો
લાલા, પણ સમિતિ ત્રય ગુપ્તિ ॥ ચરણ કરણ આરાધતાં લાલા,

૧૭૭ શ્રી-સૂત્ર તત્ત્વાર્થ-સાર વિચારની ઢાલો.

મુનિવર પામે મુક્તિ ॥ સુગુણં ॥ ૭. ॥ બાહે અન્યંતર તપ તપો લાલા,
દ્વાદશ વિધે અતિ શુદ્ધ ॥ કુશલદ્રષ્ટિ રાખો સદા લાલા, ગિલાણતા
તજિ બુદ્ધ ॥ સુગુણં ॥ ૮ ॥ આજીવિકાદિ ન ઈછિય લાલા, નવિ
ચાહો જીવજોગ ॥ પુદ્ગલ જાવ નિરીહથી લાલા, તપ શિવ સાધન
યોગ ॥ સુગુણં ॥ ૯ ॥ ફોરે સદા ધર્મ કાર્યમાં લાલા, આતમ વીર્ય
અમાય ॥ તપ સુત ધ્યાનાદિ આદરે લાલા, ગોપે ન વીર્ય કદાય
॥ સુગુણં ॥ ૧૦ ॥ જે જે કારણ ધર્મનાં લાલા, તેહમાં મન વચ કાય ॥
ધિર વીર વીરજ ફોરવે લાલા, આલસ નિંદ નસાય ॥ સુગુણં ॥ ૧૧ ॥
પંચે આચાર આરાધિયે લાલા, નવિ કીજે અતિચાર ॥ મનસુખ શિવ
સંપત્તિ લહે લાલા, અચલ વિમલ સૂઝકાર ॥ સુગુણં ॥ ૧૨ ॥

॥ દોહરા ॥

મહાવ્રતાદિક વર્ણવ્યા, દેશવ્રતાદિક સાર ॥ જાણું સૂત્રાધારથી,
શુદ્ધાંતમ હિતકાર ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૧૬) સૌલમી ॥ પાડલીપુરની શેરિય રમતાં, રત્નાચિં-
તામણિ લાઘ્યુંજી ॥ એ રાગ ॥

સંવેગને નિરવેદને અરથે, જગત સ્વરૂપ વિચારોરે ॥ જાવના અ-
નિત્યાદિક બોરે, મનથી કબ ન વિસારો ॥ વિરતી રસ લીજેજી, આત્મ
અનુજવ અન્યાસ, અમૃત રસ પીજેજી ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ પ્રમાદ
વશે દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની, હાણી કબહુ ન કીજેજી ॥ જિન શાસન
લહિ સમકિત પામી, દેશવિરતી આદરીજે ॥ વિરતી ॥ ૨ ॥ સાત
ધાતુને સાતે મલથી, ડુગંઢિત એ દેહોજી ॥ રોગ અનેકનું જાજન
એહિજ, ડુઃખદાયક ડુઃખ ગેહો ॥ વિરતી ॥ ૩ ॥ જગત પદારથ
સવિ પુદ્ગલના, સ્થિણ સ્થિણ ઝપજે વિણસેજી ॥ સ્થિણમાં ઈષ્ટ અનિષ્ટ
સ્થિણમાં, દેહી મૂરખ હરખે ॥ વિરતી ॥ ૪ ॥ સવિ પુદ્ગલ અથિર
સમલ જરુ, જગની ઇંઠ પ્રતંતજી ॥ મૂરખ જોગની બુદ્ધે દેહી, માને

सुख अत्यंत ॥ विरती० ॥ ५ ॥ रागादिक परमाद आदरतां, दुविधे
हिंसा जन्मेजी ॥ इंद्रिआदि दश द्रव्यप्राणनी, हाणि करी रस
मनमें ॥ विरती० ॥ ६ ॥ जावप्राण ज्ञानादि जीवना, ते कबहु नवि
हणियेजी ॥ जव प्रमण बहु दुःखनुं कारण, हाणि जाणि परिहरिये
॥ विरती० ॥ ७ ॥ पंदर जेदे प्रमाद कह्यो ते, पंच विषय इंद्रोनाजी ॥
चार कषाय ने विकथा चारे, निद्रा रागादिक जीना ॥ विरती० ॥ ८ ॥
स्वपर जीवना सुख हाणीथी, हिंसा श्रीजिन दाखीजी ॥ स्वपर
जीव हाणि नवि कोजे, निज गुण निरमल राखी ॥ विरती० ॥ ९ ॥
वध बंधन ठवि ठेद न कीजे, जार अधिक नवि जरियेजी ॥ ज्ञात पाणि
वीढोह जीवने, प्रमाद वशे नवि करिए ॥ विरती० ॥ १० ॥ मंत्र
उंसक जूठां देखाडी, कष्टमां कोईने न पाडोजी ॥ गुप्त वात निज ना-
रिथी जाणी, रहस्य नवी देखाओ ॥ विरती० ॥ ११ ॥ मृखा उपदेश
न दिजे कोईने, कूओ लेख न लखिएजी ॥ साचुं पण दुःखकारी न
बोलो, बिय व्रत रस ईम चखिए ॥ विरती० ॥ १२ ॥ पर द्रव्य नवि
हरवुं त्रीजे, थूल जेद तस पंचजी ॥ चोरि आणेली वस्तु न लीजे,
जेल न कीजे रंच ॥ विरती० ॥ १३ ॥ दान आदिमां राज विरुद्ध
नहीं, कूमां तोल न मापोजी ॥ मदद कांई चोरने नवि दीजे, त्रीजा
व्रत फल चाखो ॥ विरती० ॥ १४ ॥ परदारा पर पुरुषथी क्रीडा,
चोथा व्रतथी न कीजेजी ॥ स्थूल अब्रह्म तजिने आवक, समता संग
रमीजे ॥ विरती० ॥ १५ ॥ अपरिग्रहिता ने पर नारी, अनंग क्रिमा
नवि कीजेजी ॥ पर विवाह जोडावो न कबहु, तिव्र राग ठंडीजे ॥
॥ विरती० ॥ १६ ॥ धन धान्य क्षेत्रने वस्तु, रूपुं सोनुं जाणोजी ॥
कूप दुपद चौपद मर्यादा, राखो द्रढ प्रमाणो ॥ विरती० ॥ १७ ॥
दश दिशानो गमण प्रमाण ते, कीजे व्रत गुण हेतेजी ॥ टाळि पंच
अतिचार एहना, राखो व्रत अखेदे ॥ विरती० ॥ १८ ॥ उर्ध्व अधो
तिर्यग दिशि नीमथी, न जाय मर्यादा वधारीजी ॥ एक दिशि त्यागी

બીજી વધારે, યમ કુમતી નિવારી ॥ વિરતી૦ ॥ ૧૯ ॥ સ્ત્રીપું-નેમ
 સંજાલ ન રાલે, યમ પણ વિધિ અતિચારોજી ॥ નિર્મલ વ્રત રાલે
 હિત કારણ, ય વિધિ દોષ નિવારો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૦ ॥ મદિરા માંસ
 જદાણ નવિ કીજે, ફૂલ ફલ ને ગંધ માલાજી ॥ જોગ રૂપજોગનું નીમ
 કરીને, ઢોઢો મોહના ચાલા ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૧ ॥ અજદા વાવિશ નવિ
 વાપરિયે, અનંતકાય વત્રીશજી ॥ સચિત તણો પ્રતિબંધ ન કીજે,
 અપક તજો નિશદીશ ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૨ ॥ ડુપક આહારને રચણી
 જોજન, કૂલાં ફલ નિવારોજી ॥ જીવ દયાનું કારણ જાણી, ય વિધિ
 વ્રત નિરધારો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૩ ॥ સચિત દ્રવ્ય વિગચને વાણી, તં-
 બોલ વસ્ત્રને કુસુમોજી ॥ વાહન શયન વિલેપન સ્નાનને, બ્રહ્મ દિશિ
 જક્ક નીમો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૪ ॥ ચૌદ નીમ ય નિત્ય આદરિયે, નવિ
 ચૂકો કોઈ વારજી ॥ તુચ્છ ફલ વિષ જદા નિવારો, રાલો વ્રત દ્રઢ
 સાર ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૫ ॥ અંગારા કરી મત વેચો, હામ પામ મતિ
 વણજોજો ॥ વન ન હેદાવો સરે ન ફોરવો, કબહૂ ન વણજો કિંણજો
 ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૬ ॥ જાડીકર્મ ન કીજે કબહૂ, નિર્લભન દર્વદાણજી ॥
 પોલેણ કર્મ ન કીજે કબહૂ, શસ્ત્રનું કર્મદાન ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૭ ॥
 દંતે રસે વ્યાપાર ન કીજે. વિષે વ્યાપાર તજીજેજી ॥ કેશે વણજ
 અસંજેતિપોષણ, તજિ વ્રત શુરુ દ્રઢ કીજે ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૮ ॥ પંદર
 કર્મદાન ય મોટાં, કારણ પાપ કરમનુંજી ॥ જિન ધર્મે દ્રઢ રંગ
 ધરીને, રાલો મૂલ ધરમનું ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૯ ॥ પંદર કર્મદાન તજીજે,
 ગુણવ્રત બીજું ધારીજી ॥ વિશ અતિચાર પહના જાણી, ચિતથી
 દૂર નિવારી ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૦ ॥ આઠમે અનરથદંડ ન કીજે, સજ્જાન
 અર્થ વિણ કોઈજી ॥ શસ્ત્ર અગ્નિ મૂશલ ને ચંત્ર, જેહથી હિંસા હોઈ ॥
 ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૧ ॥ તૂણ કાઠ મૂલ મંત્ર ને ઔષધ, પોતે કાંઈ ન દી-
 જેજી ॥ બીજા પાસે નવિ દેવરાવો, અનરથ પાપ ન કીજે ॥ વિરતી૦
 ॥ ૩૨ ॥ નહવણ ઉવહણ વિલેપન ય, વસ્ત્ર આસન આજરણજી ॥ વિણ

કારણ કોઈને નવિ લીજે, કીજે ચરણનું શરણ ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૩ ॥
કંદર્પ વશ કૂચેષ્ટા ન કીજે, પાપ અધિકરણ ન લીજેજી ॥ પાપકારી
શબ્દ નવિ બોલીજે, નિરમલ વ્રત ફલ લીજે ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૪ ॥
વિષય જોગની વસ્તુ કોઈને, દેવાનું શું કામજી ॥ આપ આપણી આ-
ત્મ શક્તિમાં, કીજે ચિર આરામ ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૫ ॥ મિથ્યા પાપ
અપદેશ ન લીજે, બહુ વિધ અનરથ ત્યાગોજી ॥ ગુણવ્રત એમ તિન
નિરમલ રાખી, આત્મ કાજે લાગો ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૬ ॥ અનરથ દંત
વ્રત એમ પાલીજે, અણુવ્રતને ગુણકારીજી ॥ દરશન જ્ઞાન ચરણ આ-
રાધો, મનસુખથી શિવકારી ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૭ ॥

॥ દોહરા ॥

પંચ અણુવ્રત વર્ણવ્યાં, તિન ગુણવ્રત સુખકાર ॥ ચંડ શિક્ષાવ્રત
દાલશું, શ્રી જિન વચનાધાર ॥ ૧ ॥

ઢાલ (૨૭) સત્તરમી ॥ હો સુખકારી આ સંસાર થકી જો મુજને
ઝડ્ઝરે ॥ ૧ દેશી ॥

નવમે સામાયક આદરિયે, મન વચ કાયા ત્રણ ડઢ કરિયે ॥
પુદ્ગલ મમતા સવિ પરિહરિયે, તજી રાગ દ્વેષ પ્રાતિક હરિયે ॥ હો
ચેતનજી આત્મ અનુભવ અમૃત રસ જર પીજે, નરજીવ પામી પ્રમાદ
તજીને સંજમ લાહો લીજે ॥ ૧ આંકણી ॥ ૧ ॥ ડુઃપ્રણિધાન ત્રિવિધ
તજિયે, દોષ ધર્મ આદિ ચિરતા જીજિયે ॥ ટાલી પરસંગ આત્મ
યજિયે, ધીર વીરજ રાખી સુમતી જીજિયે ॥ હો ચેતનજી ॥ ૨ ॥
એક ઠામે ચિર આસન ધારી, તન વચ મન ચંચલતા ટાલી ॥ નિરમલ
નિજ સત્તા નિહાલી, જિન આણાણ ડ્રષ્ટિ જાલી ॥ હો ચેતનજી ॥ ૩ ॥
ડ્રવ્ય જાવ થકી સાવધ ઠંઠી, નિજ દરશન જ્ઞાન ચરણ મંડી ॥ શુરુ
નય સુતપદ ડઢ અન્યાસી, નિજ આત્મ બ્યાવો અવિનાશી ॥ હો
ચેતનજી ॥ ૪ ॥ દિશા અવગાહીને રહિયે, ત્યાંથી બાહિર શબ્દ

नवि कहिए ॥ समंता धरिने सुत रस लहिण, ज्ञानादिक गुणमां गह-
 गहिण ॥ हो चेतनजी० ॥ ९ ॥ वाहिरथो कांड न मंगावो, कांई वाहिर
 पण नवि नैजावो ॥ वाहिर निज रूप न देखावो, ना कंकर वाहिर
 होपावो ॥ हो चेतनजी० ॥ १० ॥ करि पोषध रहि पोषध शाले, निज
 शुद्धांम सुण संजाले ॥ संजाला विधि कांई नवि चूके, परमाद वशे
 विधि नवि सूके ॥ हो चेतनजी० ॥ ११ ॥ आहारादिक चिन्ता नवि
 कीजे, ज्ञानादिक गुण गण पोषीजे ॥ रागादिक दोष सकल वारी,
 धिर रहिए शुद्धातम अधिकारी ॥ हो चेतनजी० ॥ १२ ॥ असूरो पोषो
 नवि लीजे, उणे काले नवि पालीजे ॥ देववंदन काल न चूकिजे,
 ससज्जावे निज गुण ध्यायीजे ॥ हो चेतनजी० ॥ १३ ॥ शुद्ध आहारा-
 दिक सुनिने दीजे, सचित पक्वबंध नविकीजे ॥ देवा बुद्धे परनुं अपनुं
 अणदेवा बुद्धे कहे परनुं ॥ हो चेतनजी० ॥ १४ ॥ तप चरण करण
 सुनि गुण धारी, दान देतां मन मच्छर वारी ॥ दान दीजे जकि बहु
 सन्माने, मुनिवर वरते जेम शुद्ध ध्याने ॥ हो चेतनजी० ॥ १५ ॥
 देतां अतिचार न कांई करे, मुनिने देतां मन हर्ष धरे ॥ दातानां
 बहु प्रातिक जावे, शुद्धदानी सुख संपति पावे ॥ हो चेतनजी० ॥
 १६ ॥ असंजतिने नवि दान दिये, कांई राग तथा कांई द्वेष लीये ॥
 जो सुखी के दुःखी होवे, सम्यकधर निज गुण किम खोवे ॥ हो
 चेतनजी० ॥ १७ ॥ संजमीने में नवि दान दियो, पण देवा हरखे
 अति ह्यो ॥ प्राशुक अन्नादिक हमे देइशुं, देई दान ज्ञानादिक गुण
 लेइशुं ॥ हो चेतनजी० ॥ १८ ॥ एम वारे व्रत द्रढता धारो, अंते
 संलेखन ठे सारो ॥ कषाय सबी पतला कीजे, तजी आहार पान तन
 शोषीजे ॥ हो चेतनजी० ॥ १९ ॥ ईह लोगाशंसा नवि धारूं, पर
 लोगाशंसा निवारूं ॥ जीवित आशंसा पण न करूं, मरणाशंसा पण
 चित्त न धरूं ॥ हो चेतनजी० ॥ २० ॥ काम जोग तणी आशंसा
 तजुं, निज दर्शन ज्ञान चरित्त जजुं ॥ एम आवक वारे व्रत धारी,

ચારિત્ર જમાહે સુખકારી ॥ હો ચેતનજી ॥ ૧૭ ॥ વિરતિથી પરમ
વિરતી આવે, દિણ દિણ નિજ જ્ઞાયકતા જાવે ॥ મનસુખ રંગે શિવ
સુખ પાવે, ફરી એ સંસારે ના આવે ॥ હો ચેતનજી ॥ ૧૮ ॥

॥ દોહરા ॥

શબ્દ્ય રહિત વ્રતી કહ્યો, શબ્દ્ય યુક્ત વ્રતી નાહિ ॥ શબ્દ્ય સહિત
વ્રત જો ધરે, જમે ચતુરગતિ માંહિ ॥ ૧ ॥ માટે શબ્દ્ય ન રાખિએ, માયા
મિથ્યા નિંદાન ॥ શબ્દ્ય રહિત વ્રત આદરો, પામો સૂખ અમાન ॥ ૨ ॥
પ્રમાદ ત્યાં હિંસકંપણું, વિણ પ્રમાદ નહિ તેહ ॥ સહિત પ્રમાદ બાહિર
દયા, તો પંણ હિંસકં એહ ॥ ૩ ॥ માટે તજી પ્રમાદને, થિર ઉપયોગ
અમોલ ॥ ધારિ ધર્મ શુકલ સદા, લહો નિજ ગુણ રંગ ચોલ ॥ ૪ ॥
આગારી અણગારી દો, દેશ સર્વ વ્રત ધાર ॥ શેષ અવ્રતી જે રહ્યા, તે
જમશે સંસાર ॥ ૫ ॥ શંકા કંઠા ડુગંઢના, તજિ ધારો જિનવાણ ॥
સ્તવન પ્રશંસા કુલિંગીની, સમકિત અતિચાર એ જાણ ॥ ૬ ॥ વલિ
વ્રત બાર તણા કહ્યા, બહુ વિધ જે અતિચાર ॥ ટાલી વ્રત ડંઢ રાખિએ,
શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચાર ॥ ૭ ॥ વ્રત આદિ અધિકાર એ, દાખ્યો લેશ વિચાર ॥
બંધ હેતુ કાંઈ દાખશું, શ્રોતા ધારો સાર ॥ ૮ ॥

ઢાલ (૧૮) અઢારમી ॥ એ વ્રત જગમાં દિવો મેરે પ્યારે ॥ એ રંગ ॥

મિથ્યાદરશન ને અતિરતિ વલી, પ્રમાદ કષાયને યોગ ॥ પંચ
કારણ એ કર્મબંધનાં, તજિ લહો શિવમગ યોગ ॥ હો જીવિયા જિન
દરશન રસ લીજે, જ્ઞાન સુધારસ પોજે, હો જીવિયા જિ ॥ એ આંકણી
॥ ૧ ॥ મિથ્યારુચી અનાદિ જીવને, તે અગ્રહિત મિથ્યાત ॥ કુગુરુ
ચકી મિથ્યાત ગ્રહે જે, અગ્રહિત મિથ્યાત ॥ હો જીવિયા ॥ ૨ ॥
ગ્રહિત મિથ્યાત હે પંચ જ્ઞેદથી, પ્રથમ એકાંતે માને ॥ અનંત ધર્મમયી
વસ્તુને, એક ધર્મમય જાણે ॥ હો જીવિયા ॥ ૩ ॥ હિંસાદિક જે ધર્મ-
થી વિપરિત, તેહને માને ધર્મ ॥ ધર્મ લક્ષી અધર્મ આદરતો, બાંધે

बहुविध कर्म ॥ हो जविया ॥ ४ ॥ जीव मांहे अजीवनी भ्रजा, अ-
 जीव प्रते जीव माने ॥ धर्म प्रते अधर्म कहे ते, अधर्मने धर्म प्रमाणे
 ॥ हो जविया ॥ ५ ॥ कुगुरु प्रते सुगुरु निरधारे, सुगुरुने कुगुरु
 उचारे ॥ मुक्त प्रते अमुक्त कहे एम, अमुक्तने मुक्त स्विकारे ॥ हो
 जविया ॥ ६ ॥ देवप्रते अदेव कहे एम, अदेव देव करि जाणे ॥ एम
 बहु विध विपरीत वासना, होय मिथ्या अजिमाने ॥ हो जविया ॥ ७ ॥
 तीनसय त्रैसठ पाखंडो, बहु मिथ्यातना जेद ॥ सम्यक तत्त्व सुझान
 खहीने, किजे मिथ्यात छेद ॥ हो जविया ॥ ८ ॥ देव अदेव सु-
 गुरु कुगुरुने, मोक्षार्थे आराधे ॥ विनय करे बेहुनो एक सरखो, चउ
 गति मारग साधे ॥ हो जविया ॥ ९ ॥ जिन देशित नवतत्त्व मांहि
 जस, शंका विविध प्रकारो ॥ चोथो जेद मिथ्यातनो ए तो, जाणी
 शंका निवारो ॥ हो जविया ॥ १० ॥ जीव अजीवादिक नवि जाणे,
 गहल रूप होय अंध ॥ पंच मिथ्यात जेदनो एह, दाख्यो संक्षेप
 प्रबंध ॥ हो जविया ॥ ११ ॥ खटकायनी हिंसा नवि त्यागे, पंच
 विषयनो जोग ॥ निज मन थिरता कबहु न धारे, बार ए अविरति
 योग ॥ हो जविया ॥ १२ ॥ पंच अव्रत थकी न निवर्त्ते, वलि त्रिजोग
 क्रियाथो ॥ कर्मबंध करि एहथी बहुविध, नवि निकसे जवमांथी ॥ हो
 जविया ॥ १३ ॥ पंदर विधे प्रमाद सेवतो, तेम वलि चार कषाय ॥
 जोग चपलता बहुविध करतो, कर्मबंध बहु थाय ॥ हो जविया
 ॥ १४ ॥ राग द्वेष वश जीव पुद्गलनो, सर्व प्रदेशे संबंध ॥ प्रकृति
 स्थिति अनुज्ञाग प्रदेशनो, चार प्रकारे बंध ॥ हो जविया ॥ १५ ॥
 लोकाकाश असंख्य प्रदेशे, वर्गणा विविध प्रकार ॥ काल अनादि
 सदाय जरी ठे, ते मांहे कार्मण सार ॥ हो जविया ॥ १६ ॥ आठ
 प्रयोग ठे तेहनारे, स्नेहथी जीव बंधाय ॥ ज्ञानावरणादिक करमना,
 आठ प्रकारज थाय ॥ हो जविया ॥ १७ ॥ प्रकृति कहिये कर्म

ટેવને, સ્થિતિ કાલનું માન ॥ કર્મ તણો વિપાક શુભાશુભ, તે અનુ-
જવ રસ જાણ ॥ હો જવિયા ॥ ૧૮ ॥ પુદ્ગલ વર્ગણા આત્મ પ્રદેશે,
બંધે પ્રદેશનો બંધ ॥ આત્મ રમણ કરિ કર્મ બહેદો, ટાલિ અનાદિ
કુબંધ ॥ હો જવિયા ॥ ૧૯ ॥ મૂલ પ્રકૃતિ આઠજ જાણો, ઉત્તર
એકસય અમ્યાલી ॥ જ્ઞાનાવરણની પંચજ કહિયે, દરશન નવવિધ
જાલી ॥ હો જવિયા ॥ ૨૦ ॥ શાતા અશાતા દોય વેદની, મોહનિ
અઠાવીશ ॥ અંતરાયની પંચ પ્રકારે, આયુ ચાર જગીશ ॥ હો
જવિયા ॥ ૨૧ ॥ ગોત્ર જંચ નીચ દોય પ્રકારે, નામકર્મની ત્રાણું ॥
સત્તાએ એમ દાઢી શ્રુતમાં, ઇગસય વીશ બંધ માનું ॥ હો જવિયા ॥
૨૨ ॥ ઉદય હોય એકસય બાવિશ, એમ દાઢી જગદીશ ॥ કર્મ
સત્તા હણિ શુદ્ધાતમ લહો, વિલસો સ્વગુણ જગીશ ॥ હો જવિયા ॥
૨૩ ॥ કર્મબંધ પરરમણથી હોવે, નિજ રમણે શિવ લહિયે ॥ શિવસંગે
રંગે આનંદે, મનસુખ શિવઘર રહિયે ॥ હો જવિયા ॥ ૨૪ ॥

॥ દોહરા ॥

સ્થૂલ સ્વરૂપ કહ્યું કર્મનું, કહ્યું કરુ સૂક્ષ્મ રૂપ ॥ સંહજાનંદ અન્યા-
સથી, આતમ સિદ્ધ સ્વરૂપ ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૧૯) ઓગણીશમી ॥ એસો કર્મ અતુલ બલવાન જગ-
તકું પીઠ રહ્યો ॥ એ રાગ ॥

એસો કર્મ અતુલ બલવાન, જગત જીય પીડ રહ્યો ॥ કોઈ બંધે તત્ત્વ
અજાણ, પુદ્ગલ રસ કીઠ રહ્યો ॥ એ આંકણી ॥ નિશ્ચય રાગ વિરોધ-
થીરે, બંધે અઢવિધ કર્મ ॥ આતમ રમણે આતમારે, હરે કર્મના મર્મ
॥ જગત ॥ ૧ ॥ નિજ જ્ઞાયકતા નવિ લક્ષીરે, દેખત જ્ઞેય અનેક ॥
મમત કરિ પરજ્ઞેયમારે, શુધ પદ ચૂલ્યો ઠેક ॥ જગત ॥ ૨ ॥ મમતા
વશથી જપજ્યારે, રાગ રોષ બહુ દોષ ॥ કર્મ વર્ગણા ગ્રહણથીરે, વંધ્યો
કર્મઘન પોષ ॥ જગત ॥ ૩ ॥ સિદ્ધ સમાધિમય સદારે, જે જાણે

निजरूप ॥ दर्शन ज्ञान चरणमयीरे, रम्य रमण सुखरूप ॥ जगत०
 ॥ ४ ॥ व्यवहारे पंचासवेरे, कर्म वर्गणा आय ॥ रमतां पुद्गल जाव-
 मारे, अष्ट कर्म बंधाय ॥ जगत० ॥ ५ ॥ ज्ञान विना ममता रहेरे,
 ममताथी मिथ्यात ॥ अविरति प्रगटे तेहथीरे, प्रमाद कषाय विख्यात
 ॥ जगत० ॥ ६ ॥ जोग चपलता तेहथीरे, पुद्गल स्नेह विकार ॥
 कर्मबंध तेथी करीरे, जमे चलगति कंठार ॥ जगत० ॥ ७ ॥ शुजाशुज
 विकल्पथीरे, लहि निवृत्ती न लेश ॥ ज्ञानादिक चल मल हुवारे,
 जोगत बहुविध क्लेश ॥ जगत० ॥ ८ ॥ ज्ञानसुधारस पानथीरे, सकल
 विकल्प विनाय ॥ उठ समता समजावमारे, अष्ट करम दाय थाय
 ॥ जगत० ॥ ९ ॥ ज्ञान दर्शनावरणनीरे, वेदनी ने अंतराय ॥ तिस
 कोडाकोमी सागरूरे, स्थिति कही जिनराय ॥ जगत० ॥ १० ॥ सित्तेर
 कोमाकोडी मोहनीरे, तेत्रिश सागर आय ॥ नाम गोत्र दोय जाणि-
 एरे, वीश कोडाकोमी थाय ॥ जगत० ॥ ११ ॥ ए उक्कोस थिति कहीरे,
 वेदनी मुहूरत बार ॥ नाम गोत्र अरु मुहूर्तनीरे, जघन्य स्थिति मन
 धार ॥ जगत० ॥ १२ ॥ पंच कर्म अंतमुहूर्तनीरे, जघन्य स्थिति कही
 एह ॥ शुद्ध स्वजावाचरणथीरे, स्थिति रस ठेदो एह ॥ जगत० ॥ १३ ॥
 मोहनी कर्म तणी स्थितिरे, सामान्ये कहि जेह ॥ सित्तेर कोमाकोमी
 सागरूरे, कहं विशेषे तेह ॥ जगत० ॥ १४ ॥ चालिश कोडाकोडी
 सागरूरे, स्थिति ठे सोल कषाय ॥ पुरुष हास्य रति तोननीरे, दश
 कोडाकोडी थाय ॥ जगत० ॥ १५ ॥ जय शोग अरति तथारे, दुगंष्टा
 नपुवेद ॥ विश कोमाकोडी सागरूरे, उक्कोस स्थितिनो जेद ॥ जगत०
 ॥ १६ ॥ पंदर कोमाकोमी सागरूरे, नारिवेद स्थिति होय ॥ मिथ्या-
 मोह तणी कहीरे, सित्तेर कोडाकोमी जोय ॥ जगत० ॥ १७ ॥ सम-
 कित मिश्रमोहनी तणोरे, होय न बंध कदाय ॥ मिश्रमोहनी उदय
 तोरे, अंतरमुहूरत थाय ॥ जगत० ॥ १८ ॥ साधिक ठासठसागरूरे,

उदय समकितमोह ॥ निश्चय आतम ध्यावतांरे, मोहनी होय विठोह ॥ जगत० ॥ १९ ॥ घनघाती चउ कर्मनोरे, अशुज कटुक अनुजाग ॥ चार अघातीनो कह्योरे, शुज अशुज रस लाग ॥ जगत० ॥ २० ॥ मति श्रुत अवधि मन तथारे, निरमल केवलनाण ॥ पंच प्रकार ठे ज्ञान-नारे, तिन विपरीत अनाण ॥ जगत० ॥ २१ ॥ चहु अचहु ओहि-नेरे, केवलदरशन होय ॥ निद्रा निद्रानिद्रा कहीरे, श्रीजी प्रचला जोय ॥ जगत० ॥ २२ ॥ प्रचलाप्रचला चोथी कहीरे, थीणद्धि पंचमि जाण ॥ सहु मलि दरशनावरणनारे, ए नव जेद प्रमाण ॥ जगत० ॥ २३ ॥ शाता अशाता वेदनीरे, मोहनि दोय प्रकार ॥ पणवीश चारित्र मोहनीरे, दरशनमोह प्रय धार ॥ जगत० ॥ २४ ॥ कषायमोहनी सोल ठेरे, नोकषाय नव जाण ॥ नरक तिरिय मनु देवनुरे, आयु चार प्रमाण ॥ जगत० ॥ २५ ॥ पिंरु प्रकृती चौदनारे, पांसठ जेद ते थाय ॥ त्रस थावर दश दश मलेरे, वीश जेद चित्त लाय ॥ जगत० ॥ २६ ॥ प्रत्येक प्रकृती आठ ठेरे, सवि मलि त्राणुं थाय ॥ उंच नीच दोय गोत्र ठेरे, दानादि पण अंतराय ॥ जगत० ॥ २७ ॥ द्रव्यथी पुद्गल वर्ग-णारे, बंधे जीव प्रदेश ॥ जावे अशुद्ध उपयोगमांरे, रागादि दोष विशेष ॥ जगत० ॥ २८ ॥ जीव प्रदेश असंख्यमांरे, प्रतिप्रदेशे जाण ॥ पुद्-गल वर्गणा जाणिएरे, अनंतानंत प्रमाण ॥ जगत० ॥ २९ ॥ अज्ञानादि टेव जेरे, तेह प्रकृति नाम ॥ एम आठे कम्मपयमिनोरे, जथावत प्रकृती नाम ॥ जगत० ॥ ३० ॥ सम्यक चरण रमण करीरे, ठेदि कर-मनुं मूख ॥ शिवसंपति मनसुख लहेरे, सहजातम अनुकूल ॥ जगत० ॥ ३१ ॥

॥ दोहरा ॥

कह्यो कर्म अधिकार एं, वलि कहुं काई विशेष ॥ आतम शक्ति फोरवी, निज धन लहो अशेष ॥ १ ॥ समिति गुप्ति आदि कहुं, संव-दनो अधिकार ॥ जे सेवे मुनिवर सदा, पामे जवजल पार ॥ २ ॥

॥ ઢાલ (૧૦) વીશમી ॥ પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રણમી ॥ ૧ દેશી ॥

આહાર નિહાર વિહારને, અરથે મુનિવર જાય ॥ હાથ સામ્પત્તીન માંહિ આલોકી આગે ચલે, જેમ જંતૂ ન હણાય ॥ ૧ ॥ આહુ અવલું દેલે નહીં, મનમાં ત્રાંતિ ન કોય ॥ નહિ ચિત્ત રાગ વિરોધ બોધ સુતનો સદા, જેમ સંજમ ડઢ હોય ॥ ૨ ॥ જાણા બોલે વિચારીને, રાહી શ્રી જિન આણ ॥ અલ્પિક વચન નવિ બોલે ક્રોધાદિક વશ થઈ, ઇવા હોય સુજાણ ॥ ૩ ॥ દોષ બેતાલીશ ટાલીને, આહારાદિ લીયે શુદ્ધ ॥ લેત આહાર ચહ દોષ તજી ઠેયાલિશ ઈમ, રાખે સંજમ બુદ્ધ ॥ ૪ ॥ સંજમ ઉપકરણો સવે, જોઈ પ્રમાર્જી વિશેષ ॥ લેવે મૂકે અત્રાંત પ્રાણિની હાણી નહીં, કોઈ પ્રકારે રે લેશ ॥ ૫ ॥ પરઠવણા મલ મૂત્રની, વલિ આહારાદિક કાંય ॥ હાણ જંતુની હોય ન એમ સંચાલતા, ઉપયોગી ચિત્ત માંય ॥ ૬ ॥ સમ્યક સમિતિ પંચ ૧, રાખે મુનિવર શુદ્ધ ॥ સંજમ કારણ દેહ નેહ વિણ સાચવે, વરતે ન જીવ વિરુદ્ધ ॥ ૭ ॥ મન વચ કાંય ત્રિયોગની, વારિ ચપલતા દૂર ॥ ગુપ્ત રાખે સંજમમાં ચરણ થીરતા વધે, અનુજવ રસ જરપૂર ॥ ૮ ॥ વિકલપ તજી સમજાવમાં, ધ્યાન શુકલ ડઢ ધીર ॥ ધ્યાતાં દ્રવ્ય પ્રજાય અજેદ શુદ્ધાત્મથી, મનસુખ લહે જવતીર ॥ ૯ ॥

॥ ઢાલ (૧૧) એકવીશમી ॥ વેદની કર્મના અગિઆર પરિસદ્ વિષે ॥

॥ હું વારી ધના તુજ જાણ ન દેશ ॥ ૧ રાગ ॥

હું અવિનાશી આતમારે અપ્પા, અમર અજર નિર્દ્વંદ, હું નિરત્તય એક ચેતનારે અપ્પા, અદ્વય જ્ઞાનાનંદ સુજ્ઞાની અપ્પા ધારો સદ્જ વિવેક, જ્ઞાનાનંદમય ઢેક ॥ સુજ્ઞાની ॥ ૧ આંકણી ॥ ૧ ॥ કુર્ધાવંત તે દેહ ઢેરે અપ્પા, દેહથી જિદ્ધ હું ઢેક ॥ અકુર્ધાવંત ગુણમય સદારે અપ્પા, ૧ મુજ ઢેક વિવેક ॥ સુજ્ઞાની ॥ ૨ ॥ જ્ઞાનામૃત રસ તૃપ્ત તુંરે અપ્પા, તૃષ્ણાવંત ઢે દેહ ॥ મ્હારું ન વિણસે તેહથીરે અપ્પા, હું શાંતિ

रस गेह ॥ सुज्ञानी० ॥ ३ ॥ ज्ञानानंद रसे जख्यो रे अप्पा, तृषातु-
रता नवि होय ॥ तृषा लगी जे देहमां रे अप्पा, देह न म्हारी कोय
॥ सुज्ञानी० ॥ ४ ॥ फरस रहित हुं आतमारे अप्पा, किम करि
फरसे शीत ॥ फरस विना निरजय सदारे अप्पा, उँण तणी नहीं
जीत ॥ सुज्ञानी० ॥ ५ ॥ वज्रमयी मुज अंग ठेरे अप्पा, शुद्ध असं-
ख्य प्रदेश ॥ दर्श मशक आदि तणारे अप्पा, डंख न होय प्रवेश
॥ सुज्ञानी० ॥ ६ ॥ मुज ज्ञायकतामां वसेरे अप्पा, लोकालोक अनंत
॥ देह उदय जे विचरवुरे अप्पा, चर्यो दूःख न संत ॥ सुज्ञानी० ॥ ७ ॥
थाके दूःखे देह तेरे अप्पा, में जाण्यो तसु मर्म ॥ पर परिणति मा-
हरी नहिरे अप्पा, में लह्यो आतम धर्म ॥ सुज्ञानी० ॥ ८ ॥ ममता
मुज एहनी नहिरे अप्पा, में त्याग्यो पर गर्व ॥ पुद्गल गुणपरजायनुं
रे अप्पा, काम न वंछू सर्व ॥ सुज्ञानी० ॥ ९ ॥ संजम काज विहार
ठेरे अप्पा, पर चिंता नहि मुज ॥ देह खेदथी जे बिहे रे अप्पा, ते
तो जाण अबूज ॥ सुज्ञानी० ॥ १० ॥ आतम ड्रव्यादि चउरे अप्पा,
शय्या माहरे एह ॥ पुद्गल शय्या देहनीरे अप्पा, त्यां माहरे श्यो
नेह ॥ सुज्ञानी० ॥ ११ ॥ तन दूःखे मुज दुःख नहींरे अप्पा, हुं जा-
णुं ते सर्व ॥ जेह दुःख काई अन्यनेरे अप्पा, नहि मुज एहनो गर्व
॥ सुज्ञानी० ॥ १२ ॥ जिहां तनु त्यां मल उपजेरे अप्पा, देहथी
जिन्न हुं एक ॥ ज्ञायक रूपी हुं सदारे अप्पा, मल दुःख मुज नहि
ठेक ॥ सुज्ञानी० ॥ १३ ॥ अजेदी अठेदी तुरे अप्पा, बंधबन्धन
मुज नाहि ॥ ताडन तर्जन देहनेरे अप्पा, अविनाशी पद मुज मांहि
॥ सुज्ञानी० ॥ १४ ॥ रोगं रहित हुं आतमारे अप्पा, रोगी होय ते
देह ॥ दरशन ज्ञान चरणमयीरे अप्पा, हुं निरोग गुणगेह ॥ सु-
ज्ञानी० ॥ १५ ॥ फरस रहित मुज अंगनेरे अप्पा, नहि तृणादिकफांस
॥ गुण अनंतमय हुं सदारे अप्पा, में लह्यो ज्ञान विस्वास ॥ सुज्ञानी०
॥ १६ ॥ वेदनीकर्म उदय कक्षारे अप्पा, परिसह ए अगियार ॥

पण नहि आतम अंगमांरे अप्पा, परिसहनो प्रचार ॥ सुज्ञानी०
 ॥ १४ ॥ तजि ममता जेणे देहनीरे अप्पा, तस नहि परिसह ताप ॥
 ज्ञान चरणमां मग्नतारे अप्पा, रहे अखंडित आप ॥ सुज्ञानी० ॥ १७ ॥
 ए परिसह अगिआर तो रे अप्पा, जिनवरने पण होय ॥ पण नहि
 मोहनीकर्म ठेरे अप्पा, वेदक जाव न कोय ॥ सुज्ञानी० ॥ १८ ॥
 जाववेदना विण कदारे अप्पा, करवा परिसह दूर ॥ कबहु न इच्छे
 चित्तमांरे अप्पा, संजम रस जरपूर ॥ सुज्ञानी० ॥ २० ॥ परिसह
 दुर करवा कदारे अप्पा, श्याने वंढे तेह ॥ ज्ञान चरण धन मग्नतारे
 अप्पा, विलसे मुनि गुणगेह ॥ सुज्ञानी० ॥ २१ ॥ अचल अकंप सदा
 रहे रे अप्पा, धीर वीर धरि ध्यान ॥ मनसुख शिवसंगे लहोरे अप्पा,
 शाश्वत सुख सुजाण ॥ सुज्ञानी० ॥ २२ ॥

ढाल (२२) बावीशमी ॥ अनिहारे दरशन दीपक निरमलोरे ॥ ए राग ॥

अनिहारे संवर अंबरमां रहोरे, नवि देखे मुजने कोय ॥ जे दे-
 खाय ते देह ठेरे, मुजथी तेह जिन्नज होय ॥ मोहनि मूल जठेदिपरे,
 यइ निर्मोही निरमाय, संजम श्रेणि निहालतारे, शिव संपत्ति सहज
 लहाय ॥ मोहनि० ॥ ए आंकणी ॥ अनिहारे देह ढांकवा कारणेरे,
 नहि मुज वंछनुं काम ॥ ज्ञान स्वरूपी हुं आतमारे, निज पद गुप्ता-
 राम ॥ मोहनि० ॥ २ ॥ अनिहारे काम विकार तनमां रहोरे, हुं
 निःकामी निःशंक ॥ कामजोग ममता करे रे, ते नर अविवेकी रंक
 ॥ मोहनि० ॥ ३ ॥ अनिहारे हाव जाव नौरि तणारे, देखी चित्त चले
 अजाण ॥ हुं कामी शिवमार्गनोरे, शुद्ध निज गुण काम अमान
 ॥ मोहनि० ॥ ४ ॥ अनिहारे रति अरति ते पुद्गल विषेरे, करे
 अज्ञानी जीव ॥ नव नव पजाव उपजेरे, वखी व्यय होय सदीव ॥
 मोहनि० ॥ ५ ॥ अनिहारे निश्चय ध्रुव अविनाशितुंरे, ज्ञायक रूप एक
 त्रिकाक्ष ॥ रतिअरति नही मुजनेरे, पुद्गल परजाय निहाल ॥ मोहनि०

॥ ६ ॥ अनिहांरे कठिण वचन कहे कोइ कदारे, करवो न घटे आँ-
क्रोश ॥ ठोड्या राग वीरोधने रे, तो मुज किण वाते रोष ॥ मोहनि०
॥७॥ अनिहांरे वचन तेसर्व पुद्गल दशारे, वचन मुज फरसे न कोय ॥
वचन अगोचर आतमारे, वचन दुःख मुज नवि होय ॥ मोहनि० ॥८॥
अनिहांरे आहारादि संजम अर्थथीरे, जाँचुं हुं हुं तजि मान ॥ विण
संजम काल अनंतथीरे, बहुविध पाम्यो अपमान ॥ मोहनि० ॥ ९ ॥
अनिहांरे जिन जेह जाव निषेधियारे, ते आदरुं नहि कोई वार ॥ का-
जसग ध्यानमां थिर रह्यो रे, हुं न चलुं जयथी लगार ॥ मोहनि० ॥ १० ॥
अनिहांरे वसति आदि जे जे निषेधियुरे, नवि आदरुं कोई प्रकार ॥
हुं निशंकित चेतनारे, अक्षय निर्जय सुखकार ॥ मोहनि० ॥ ११ ॥
अनिहांरे करे सत्कार कोई मुनि तणोरे, मुनि न करे लोच लगार ॥ चेतन-
ता सह जीवनीरे, सरखी संग्रहनय धार ॥ मोहनि० ॥ १२ ॥ अनिहांरे
सात परिसह चारितमोहथीरे, दर्शनमोहनिथी अेक ॥ शंका कं-
खा जिन वचनमांरे, टाली राखो दरश विवेक ॥ मोहनि० ॥ १३ ॥
अनिहांरे आहारादिक अणलाजतारे, जाणे पुरव फल अंतराय ॥
जावलाब्धि दानादिक जावतोरे, रहे निजगुण मग्न सदाय ॥ मोहनि० ॥
॥१४॥ अनिहांरे तनुप्रज्ञा दोय कोईनेरे, मनमां नवि माने खेद ॥ धैर्य
धरी सुत साधवारे, धारे मन अधिक उमेद ॥ मोहनि० ॥ १५ ॥
अनिहांरे ज्ञानावरण उदये होवैरे, अज्ञान विविध प्रकार ॥ खेद
रहित नित आदेरेरे, विनय वैयात्रच्च उदार ॥ मोहनि० ॥ १६ ॥
अनिहांरे गुरु सुत आदि नित सेवतारे, तन्मय राखि श्रुतध्यान ॥
प्रगटे ज्ञानादिक गुण सवेरे, निरमल थिर अचल अमान ॥ मोहनि० ॥
॥ १७ ॥ अनिहांरे ज्ञानादि निज गुण उपयोगमांरे, रहे अचल
धरि द्रढजाव ॥ परिसह ताप तेहने नहिरे, प्रगटे शुद्ध आत्म स्वजा-
व ॥ मोहनि० ॥ १८ ॥ अनिहांरे धीर वीर थई शिवपद साधशेरे,

लहि श्रुत सिद्धांतनो सार ॥ मनसुख शीव कमला वरे रे, करशे
जवजलदाधि पार ॥ मोहनि ॥ १९ ॥

॥ ढाल ॥ (२३) त्रेवीशमी ॥ नयरी महानकुंममां

वसे रे, महारिद्धि रिखवदत्त नामरे ॥ ए राग ॥

परम क्लमागुण आदरोरे मुनि, श्री जिनशासन सार ॥ ड्रव्य
जाव क्लमा धरिरे मुनि, लहिये जवजल पार हो मुनि लहिये जवजल
पार ॥ १ ॥ अपराधीशुं पण कदारे मुनि, कोप न कीजे लेश ॥ परप-
रिणति ममता तजिरे मुनि, तजि मद मान आवेश हो मुनि तजि ॥
२ ॥ विनय करी गुणवंतनो रेमुनि, लहिये ज्ञान अत्यंत ॥ पूर्णात्म
गुण प्रगटशे रेमुनि, निरमल शक्ति अनंत हो मुनि निरमल ॥ ३ ॥
मनवच कायनी वक्रता रेमुनि, न करो कपट कदाय ॥ साय त्यागथी
प्रगटशे रेमुनि, समसुख अचल अमाय ॥ हो मुनि समसुख ॥ ४ ॥
समदरशी समजाषीने रेमुनि, जगत जीव होय मीत ॥ निरजय
निराकुल सदा रेमुनि, नहि कोइनी होय जीत ॥ हो मुनि नहि ॥
५ ॥ धन विषय त्रीय आदिनो रेमुनि, लोभ न कीजे लेश ॥ तजि
स्पृहा पुद्गल तणि रेमुनि, राखो संजम अशेष ॥ हो मुनि राखो ॥
६ ॥ इहा मूर्ख कामना रेमुनि, नहि पुद्गलनी जास ॥ निरालंब
निरलोभता रेमुनि, तोळे कर्मना पास ॥ हो मुनि तोळे ॥ ७ ॥ दर-
शन ज्ञान चरण गुणे रेमुनि, तृप्त रहो निशदीश ॥ विषय विकार
इहा तजो रेमुनि, प्रगटे आत्म जगीश ॥ हो मुनि प्रगटे ॥ ८ ॥
खट खट बाह्य अन्यंतरे रेमुनि, तप तपि साधो सिद्धि ॥ इच्छा
निरोधे तप करि रेमुनि, लहिये नित नव नीधि ॥ हो मुनि लहिये ॥
९ ॥ पण पण विषय अवत तजि रेमुनि, हणिये चार कषाय ॥ मन
वच काया थिर करि रेमुनि, निरमल संजम पाय ॥ हो मुनि निरमल ॥
१० ॥ ड्रव्य जाव मृखा तजि रेमुनि, निज पर तत्त्व सुज्ञान ॥
ड्रव्यादिक लखी राखिए रेमुनि, सत्यपणुं सुखखाण ॥ हो मुनि

सत्य० ॥ ११ ॥ रागद्वेष आदि सवे रेमुनि, दोष तंजी निरमाय ॥
 शौच रहो निज रूपमां रेमुनि, निजघर मंगल थाय ॥ हो मुनि निज०
 ॥ १२ ॥ कंचन तृण तूष आदि ठे रेमुनि, पुद्गल वस्तु जेह ॥ मुनि
 परिग्रह राखे नहि रेमुनि, अकिंचन गुण गेह ॥ हो मुनि अकिंचन०॥
 ॥ १३ ॥ सहस्र अठदश जेदथो रेमुनि, तजिए सर्व अब्रह्म ॥ अढार
 हजार शिलांगथी रेमुनि, सेवो पूरण ब्रह्म ॥ हो मुनि सेवो० ॥ १४ ॥
 दश यतिधर्म आराधीने रेमुनि, रत्नत्रयी करि शुद्ध ॥ शिवसुंदरि
 मनसुख वरे रेमुनि, जगत जंतु अविरुद्ध ॥ हो मुनि जगत० ॥ १५ ॥

॥ ढाल (२४) चोवीशमी ॥ इणि पेरे चंचल आउखुं

जीव जागोरे ॥ ए राग ॥

जे जे पुद्गल पज्जावा ॥ तुम जाणोरे ॥ ते सवि जाण अनीत ॥
 तजो दूरध्यानोरे ॥ विणसे उपजे खिणखिणे ॥ तुम० ॥ तेहशुं केसी
 प्रीत ॥ तजो० ॥ १ ॥ गमता अणगमता क्षिणक्षिणे ॥ तुम० ॥
 पुद्गल सवि परतंत्र ॥ तजो० ॥ श्रम करि राख्या नवि रहे ॥ तुम०॥
 ते केम चाहे संत ॥ तजो० ॥ २ ॥ देह त्रियादिक वस्तुनो ॥ तुम० ॥
 बहुविध परिग्रह जेह ॥ तजो० ॥ तसु अधिकारी न आतमां ॥ तुम० ॥
 तो किम कीजे नेह ॥ तजो० ॥ ३ ॥ ज्ञानादिक निज गुण तणो ॥
 तुम० ॥ ठे अधिकारी आत्म ॥ तजो० ॥ निज अधिकार न सुंपीए ॥
 तुम० ॥ वयरी जेह अनात्म ॥ तजो० ॥ ४ ॥ शरण नहीं संसारमां ॥
 तुम० ॥ चरण विना कोइ ओर ॥ तजो० ॥ सद्गुरु पण व्यवहारथी
 ॥ तुम० ॥ जीव शरणनो ठोर ॥ तजो० ॥ ५ ॥ मरण कष्ट आदिक
 थकी ॥ तुम० ॥ बलि नरकादिक दूख ॥ तजो० ॥ एहथी राखी
 कोण दिए ॥ तुम० ॥ शुद्धातम थिर सुख ॥ तजो० ॥ ६ ॥ घर धन
 स्त्री आदिक तणो ॥ तुम० ॥ राग न कीजे लेश ॥ तजो० ॥ पुद्गल

राग तजे थके ॥ तुम० ॥ लेश न होय कलेश ॥ तजो० ॥ ७ ॥ संस-
 रतां संसारमां ॥ तुम० ॥ कस्या अनेक संबंध ॥ तजो० ॥ पत्नी पुत्री
 पण थई ॥ तुम० ॥ पुत्री पत्नी संबंध ॥ तजो० ॥ ८ ॥ ज्ञाता ते जगिनी
 थई ॥ तुम० ॥ जगिनी ज्ञाता होय ॥ तजो० ॥ मित्र शत्रु पण होय
 ठे ॥ तुम० ॥ शत्रु मित्र तुं जोय ॥ तजो० ॥ ९ ॥ दास होय ठे
 शेठनो ॥ तुम० ॥ दास शेठपणुं पाय ॥ तजो० ॥ एम अनेक संबं-
 धमां ॥ तुम० ॥ किण पर राग कराय ॥ तजो० ॥ १० ॥ सुख दुःख
 जोगे एकलो ॥ तुम० ॥ जन्म मरण करे एक ॥ तजो० ॥ नरक
 निगोदमां एकलो ॥ तुम० ॥ सिद्धि लहे निज एक ॥ तजो० ॥ ११ ॥
 दरशन ज्ञान पोते लहे ॥ तुम० ॥ चरण लहे निज एक ॥ तजो० ॥
 राग तजो परपद तणो ॥ तुम० ॥ राखो एक विवेक ॥ तजो० ॥ १२ ॥
 जीवथी जिन शरीर ठे ॥ तुम० ॥ धन कुटुंब परिवार ॥ तजो० ॥
 परसंजोग विजोगनो ॥ तुम० ॥ कारण निश्चय धार ॥ तजो० ॥ १३ ॥
 अन्यत्व जावना जावतां ॥ तुम० ॥ नाशे राग विरोध ॥ तजो० ॥
 आत्मता आत्म लहे ॥ तुम० ॥ प्रगटे निरमल बोध ॥ तजो० ॥ १४ ॥
 मलमूत्रादिक बहुविधे ॥ तुम० ॥ रोग अनेकनी खाण ॥ तजो० ॥
 दुर्गंधी वहेती सदा ॥ तुम० ॥ देह ठे एह निदान ॥ तजो० ॥ १५ ॥
 सात धातु सप्त मल जरी ॥ तुम० ॥ पुरण अशुचीगेह ॥ तजो० ॥
 दुःखदायक जाणी तजो ॥ तुम० ॥ चढमल देहनो स्नेह ॥ तजो० ॥
 ॥ १६ ॥ समय समय परमणथी ॥ तुम० ॥ आस्रव दुविधनी
 आय ॥ तजो० ॥ शुद्धात्म रमणे रमो ॥ तुम० ॥ संवर धारी सदाय
 ॥ तजो० ॥ १७ ॥ पुद्गल जोग इहा तजी ॥ तुम० ॥ लहि शुद्धात्म
 तृप्ति ॥ तजो० ॥ करि निर्जरा कर्मनी ॥ तुम० ॥ लघुकाले लहो
 मुक्ति ॥ तजो० ॥ १८ ॥ लोकाकाश प्रदेशमां ॥ तुम० ॥ वलि वलि जट-
 क्यो जीव ॥ तजो० ॥ जन्म मरण बहुलां कस्यां ॥ तुम० ॥ जोग-

व्यां दुःख सदीव ॥ तजो० ॥ १९ ॥ चउ पुद्गलपरिअट्टने ॥ तुम० ॥
 ग्रहिया पुद्गल सर्व ॥ तजो० ॥ ढोड्या मरणादिक करी ॥ तुम० ॥
 रह्यो नहि तुज गर्व ॥ तजो ॥ २० ॥ सम्यकदर्शन दोहिलुं ॥ तुम० ॥
 सुद्वज धन परिवार ॥ तजो० ॥ विषयो देव मनुष्यना ॥ तुम० ॥
 विलस्या अनंतीवार ॥ तजो० ॥ २१ ॥ तो पण तृप्ति नवि लही ॥
 तुम० ॥ नरजव पाम्यो आज ॥ तजो० ॥ समकित गुण निरमल करी
 ॥ तुम० ॥ साधो वंठित काज ॥ तजो० ॥ २२ ॥ धर्म परम अरिहं-
 तनो ॥ तुम० ॥ साधो थइ उजमाल ॥ तजो० ॥ ज्ञान चरण निर्मल
 करो ॥ तुम० ॥ लहिये गुणमणिमाल ॥ तजो० ॥ २३ ॥ तजी शुजा-
 शुज कट्पना ॥ तुम० ॥ करि परिणति गुण लीन ॥ तजो० ॥ मनसुख
 शिव शाश्वत लहे ॥ तुम० ॥ आतम संपत्ति पीन ॥ तजो० ॥ २४ ॥

ढाल (२५) पचीशमी ॥ पञ्च प्रजु जिन तुज मुज आंतरूरे ॥ एराग ॥

मन वच काया थिर करीरे, तजि सावद्य डुवीध ॥ दरशन ज्ञान
 आराधतांरे, सामाझक होय सिद्ध ॥ चरण आराधिणरे, तजि पर परि-
 णति चाल, शिवसुख साधिणरे ॥ ए आंकणो ॥ १ ॥ राग द्वेष तजि
 आतमारे, आतम जावे लीन ॥ द्रढ थिरता शुद्ध जावमांरे, अनुजव
 अमृत पीन ॥ चरण० ॥ २ ॥ शुजाशुज तजि कट्पनारे, निर्विकटप
 एक रूप ॥ रम्य रमण शुद्धात्ममांरे, निश्चय चरण अनूप ॥ चरण०
 ॥ ३ ॥ प्रमाद वश हुआ दोष जेरे, ठेदि चरण करि शुद्ध ॥ ठेदो-
 यस्थापन धारियेरे, द्वितीय चरण थिर बुद्ध ॥ चरण० ॥ ४ ॥ तजि
 हिंसा तपस्या करेरे, विनय ने सुत अज्यास ॥ चरणप्रजाय विशो-
 धतांरे, परिहारविशुद्धि विलास ॥ चरण० ॥ ५ ॥ करि कषायने
 पातलारे, रह्यो कबु सूक्ष्म लोच ॥ रमण शुधातम एकतारे, करे मुनी
 थिर थोच ॥ चरण० ॥ ६ ॥ जिहां सूक्ष्म संपराय ठे रे, वरते दशम
 गुणठाण ॥ थिरता आत्म स्वजावमांरे, शुक्ल प्रथम शुजध्यान

॥ ચરણ ॥ ૭ ॥ સવિ કષાય ઉપશમ કરેરે, એકાદશમ ગુણઠાણ ॥
 યથાખ્યાતઉપશમ ચરણ તેરે, શુકલ પ્રથમ પદ ધ્યાન ॥ ચરણ ॥ ૮ ॥
 પૂર્ણ કષાયના ક્ષય થકીરે, ચરણસ્વાયક યથાખ્યાત ॥ વીજો પાયો
 શુકલનોરે, ચિરતા અવ્યાઘાત ॥ ચરણ ॥ ૯ ॥ વાર તેર ને ચૌદમેરે,
 સ્વાયકચરણ મહંત ॥ ઘાતીકર્મ ક્ષયે કરીરે, હોય સજોગિ જગવંત
 ॥ ચરણ ॥ ૧૦ ॥ અઘાતી ચણ ક્ષય કરે રે, ચતુર્દશમ ગુણઠાણ ॥
 શૈલેશી કરિ મુની લહેરે, શાશ્વત સુખ નિરવાણ ॥ ચરણ ॥ ૧૧ ॥

॥ ઢાલ ઢઘીશમી (૭૬) વીર જિનેશ્વર વદન વચન આદર જનિ
 પ્રાણી ॥ ૯ દેશી ॥

પ્રથમ હણ્યો મિથ્યાત વિમલ દર્શનપદ પાયો, મિથ્યા પ્રતિઓ બંધ
 હણી વિરતી ઘર આયો । અવિરતિ પ્રતિઓ બંધ હણી પરમાદ નશાવ્યો,
 લહિ સત્તમ ગુણઠાણ પ્રમાદનો બંધ ગમાવ્યો ॥ ૧ ॥ ક્ષય કરિ પૂર્ણ
 કષાય ચરણક્ષાયક ચીર પાયો, લહિ વારમું ગુણઠાણ દર્શનાવરણ
 સ્વપાવ્યો ॥ જ્ઞાનને વીર્યાવરણ હણી મુનિ તેરમે આવે, ઘાતીકર્મ હાણિ એમ
 અનંત ચતુક પદ પાવે ॥ ૨ ॥ કર્મ સત્તા હણિ જેહ તેહ ફરિ બંધ ન
 હોવે, કેવલદર્શનજ્ઞાન ત્રિલોક સમયમાં જોવે ॥ સ્વપર અનંત પ્રજાય
 સમય સમકાલે દેખે, સર્વે દ્રવ્ય ત્રિકાલ પ્રજાય સમયમાં અશેષે ॥ ૩ ॥
 બંધના હેતૂ જેહ તેહ સઘલા ક્ષય કીધા, અયોગિ શૈલેશીકરણ કરી
 મુનિ સિદ્ધા બુદ્ધા ॥ પૂર્વ પ્રયોગ ગતિ પરિણામ બંધ હેદ અસંગ, સમય
 એકમાં ઊરધગતી સમ શ્રેણી અજંગ ॥ ૪ ॥ સિદ્ધિ લહિ સિદ્ધ ક્ષેત્ર
 વિષે રહ્યા સાદિ અનંત, પૂર્ણાનંદ વિલાસ પરમપદ સહજ સ્વતંત ॥
 કર્મજૂમિના ઉપન્યા કર્મજૂમિમાં સિદ્ધે, કોણક દેવના હરણથી અકસ્મ-
 જૂમે સિદ્ધે ॥ ૫ ॥ સુણજો કાલ વિચાર સાર જે હે તે દાણું, ઉત્સર્પિણી
 અવસર્પિણી કાલચક્ર તે જાણું ॥ વીશે કોમાકોમિનું દશ દશે કહિયે,
 અવસર્પિણી આરા ચાર ચાર ઉત્સર્પિણી લહીયે ॥ ૬ ॥ ચાર કોમાકોડી

અવસર્પિણિનો પ્રથમ છે આરો, ત્રણ કોઠાકોમિ બીજો ત્રીજો બે કોઠાકોઠિ ધારો ॥ ચોથો એક કોઠાકોઠિસાગર ધર્મ પ્રવૃત્તિ, તીર્થપતી ચોવીશ તિહાં હોવે સિદ્ધિ નિવૃત્તિ ॥ ૭ ॥ ઉત્સર્પિણિનો એક કોઠાકોઠિ પ્રથમ છે આરો, તીર્થપતી ચોવીશ હોવે મોક્ષ માર્ગ સુધારો ॥ ધર્મ પ્રવૃત્તે સાર સિદ્ધિપદ એહમાં લહિયે, બાકી કોઠાકોઠી અઢારમાં સિદ્ધિ ન કહિયે ॥ ૮ ॥ ઉત્સર્પિણિને બીજે ત્રીજે ચોથે નવિ સિદ્ધે, અવસર્પિણિને પહેલે બીજે ત્રીજે નવિ સિદ્ધે ॥ મૂલ છે આરા ચાર કલ્પના ટટઘટ કીધા, ડુષમ ડુષમ વીચારિ જેદ દોય અધિક પ્રસિદ્ધા ॥ ૯ ॥ ધર્મવિરહનો કાલ સદા એમ વર્તે જોઈ, આદરિયે જિનધર્મ લહી અવસર ડઢ હોઈ ॥ વ્યવહારે એહ જેદ સિદ્ધે નિશ્ચયથી સકાલે, નિશ્ચે સિદ્ધિ સ્વક્ષેત્ર વ્યવહારે પરક્ષેત્રે નિહાલે ॥ ૧૦ ॥ મહાવિદેહ મોજાર હત અવસર્પિણી નાંહિ, વિજય એકસેંસાથે સદા જવિ સિદ્ધે તાંહિ ॥ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર સકાલ જાવ નિજ રમ્યે રમિયે, મનસુખ શિવશું કેલ કરી જવ-વન નવિ જમિયે ॥ ૧૧ ॥

॥ ઢાલ (૭૭) સત્તાવીશમી ॥ શ્રી સુપાર્શ્વ જિન

વંદીયે ॥ એ દેશી ॥

નરગતિ પાણિદિ ત્રસ જવ, સત્તી યથાખ્યાત ચરિત્ત લલના ॥ શાયકસમકિતમાં લહે, સિદ્ધે જિન જગ મિત્ત લલના ॥ શિવરમણી રંગે રમો ॥ ૧ ॥ આશ્વર અણાહારીપણું, કેવલદર્શન નાણ લલના ॥ એ નવ માર્ગણામાં લહે, શેષ નહીં નિરવાણ લલના ॥ શિવ ॥ ૨ ॥ દ્રવ્યથી સિદ્ધ અનંત છે, લોક અસંખ્યમે જાગ લલના ॥ એક જીવ વા સર્વને, લોકાંત સ્થિતિનો લાગ લલના ॥ શિવ ॥ ૩ ॥ ક્ષેત્ર પ્રદે-શથી ફરસના, અધિકી જાણો સાર લલના ॥ એક સિદ્ધ આશ્રિત કાલ છે, સાદિઅનંત અપાર લલના ॥ શિવ ॥ ૪ ॥ સર્વે સિદ્ધ પમુચ્ચથી, કાલ અનાદિ અનંત લલના ॥ સિદ્ધપણથી નવિ પ્રમે,

तेथी न अंतर हुंत ललना ॥ शिव० ॥ ५ ॥ सर्व संसारो जीवथी,
 सिद्ध अनंतमे जाग ललना ॥ खायक परिणामी जावमां, जीवपणुं
 गत राग ललना ॥ शिव० ॥ ६ ॥ थोडा कृत्रिम नपुंसक, संख्यगुणी
 स्त्री सिद्ध ललना ॥ तेहथी संख्यगुणा सदा, पूरूप होये सिद्ध
 ललना ॥ शिव० ॥ ७ ॥ सिद्धे जिनपद पामीने, ते जिनसिद्ध कहाय
 ललना ॥ सिद्धया पुंडरिक आदि जे, अजिनसिद्ध सुख पाय
 ललना ॥ शिव० ॥ ८ ॥ गणधर आदि सिद्धिया, तीर्थसिद्ध कहा
 तेह ललना ॥ मरुदेवादिक जाणीए, अतिथ्यसिद्ध ठे एह ललना
 ॥ शिव० ॥ ९ ॥ गृहिलिंगे चरतादि सिद्धिया, वढकलचिरिय पर-
 लींग ललना ॥ साधु सकल जे सिद्धिया, जाणो तेह स्वर्लींग ललना
 ॥ १० ॥ चंदनादि स्त्री सिद्धिया, गौतम आदि पुलिंग ललना ॥
 गांगेय आदि सिद्धिया, कृत्रिम नपुंसक लिंग ललना ॥ शिव० ॥ ११ ॥
 करकंठु नमि दुम्मुह आदि, प्रत्येकबुद्ध सिद्ध जाण ललना ॥
 कारणथी प्रतिबूजीआ, शास्त्रे एम वखाण ललना ॥ शिव० ॥ १२ ॥
 स्वयंबुध कपिलादिक, सिद्धया जीव अनेक ललना ॥ बुद्धबोहि गुरु-
 बोधथी, सिद्धया राखि विवेक ललना ॥ शिव० ॥ १३ ॥ एक समय
 एक सिद्धिया, वीरजिन आदि अनेक ललना ॥ एक समय बहु
 सिद्धिया, रिषजादि सुविवेक ललना ॥ शिव० ॥ १४ ॥ नवमुं गुणठाणुं
 नवि लह्युं, नपुंसक ने नर नार ललना ॥ लिंग तीन ए त्यां लगे,
 आगे न लिंग विचार ललना ॥ शिव० ॥ १५ ॥ पूर्वपरुच्च तिन लिंग
 ठे, नवमे ठेदे लिंग ललना ॥ ए त्रण लिंग रहित थया, सिद्धया
 कहिए अलिंग ललना ॥ १५ ॥ लिंग जेद ए द्रव्यथी, जावथकी
 जिनलिंग ललना ॥ सिद्धे जीव अनंत ए, नवि तिहां लिंगने शींग
 ललना ॥ शिव० ॥ १७ ॥ सुत तत्त सार विचार ए, सदहशे नर नार
 ललना ॥ अर्द्ध पुद्गल मांही ते, लहेशे जवदधि पार ललना ॥
 ॥ शिव० ॥ १८ ॥ निज पर तत्त्व विचारतां, जाय विजाव बलाय
 ललना ॥ मनसुख शिवसंगे रहे, सादि अनंत सदाय ललना ॥
 ॥ शिव० ॥ १९ ॥

॥ ढाख (१८) अछावीशमी ॥ एसो कर्म अतुल बलवान जगतकुं
पीर रह्यो ॥ ए देशी ॥

एसे धीर वीर गंजीर परमपद सिद्ध किया, लही आत्म तत्त्व
अबाध मोहमल चूर दिया ॥ ए आंकणी ॥ जरतचक्रि खटखंनो, राज
जोग सुविशाल ॥ जोगी जावी खीण एकमां, अनित्य अशुचि गुण-
माल ॥ श्रेणि आरूढ ज्ञया ॥ एसे ॥ १ ॥ लहि केवल बहु तारिया,
लख पूरव लगे होम ॥ लहिं निरवाण सुख शाश्वतो, सादि अनंत
थिर एम ॥ स्वगुणरस लीन रह्या ॥ एसे ॥ २ ॥ रिखवप्रभुनी नंदनी,
वाह्वी सुंदरी दोय ॥ तप चरण द्रढ आदरी, शिवपद लहि सुखि
होय ॥ विमल सुख जोगी रह्या ॥ एसे ॥ ३ ॥ रिखवादिक
चोविश जिना, राज सुजोग उदार ॥ जोगी चरण ग्रही लहुं, केवल-
ज्ञान श्रीकार ॥ परमपद सिद्ध किया ॥ एसे ॥ ४ ॥ तीरथ थापी
तारिया, गणधर मुनी अलैक ॥ अजविध संघ चलावियो, दाखी स्वपर
विवेक ॥ परमपद सिद्ध किया ॥ एसे ॥ ५ ॥ विचरी देश विदेशमां,
तास्या बहु नरनार ॥ धन्य वाणी जिनवरतणी, जवि शिवसुख आधार
॥ परम ॥ एसे ॥ ६ ॥ अन्यत्व जावना जावतां, मरुदेवा हुआ सिद्ध ॥
निरमल निज नवनिधि लही, विलसे अनंती रिध ॥ परम ॥ एसे ॥
७ ॥ अयोध्या नगरे हुआ, चक्री सागर नाम ॥ अजित जिनेश्वर
समयमां, राजजोग सुखताम ॥ परम ॥ एसे ॥ ८ ॥ पुत्र मरण सुणी
ऊपन्यो, अति संवेग विराग ॥ अजितनाथ समीपे ग्रहुं, चरण शरण
बडजाग ॥ परम ॥ एसे ॥ ९ ॥ ममता त्यागी मूखगी, ठेयो मोह
गयंद ॥ आठ कर्मदल दाय करी, पाम्या परमानंद ॥ परम ॥ एसे ॥
१० ॥ सावथी नगरी धणी, चक्री मघवा नाम ॥ रमणी देह
अनित्य लखी, लीनो स्वगुण विराम ॥ परम ॥ एसे ॥ ११ ॥ चरण
रमण द्रढ आदरी, पाम्यो त्रीजुं सर्ग ॥ नरजवं लहि शुद्ध चरणथी,

लहेशे पद अपवर्ग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १२ ॥ हस्तिनागपुर ऊपन्या,
 चक्री सनतकुमार ॥ इंद्रे रूप वखाणियुं, जेनो अतुल अपार ॥ परम०
 ॥ एसे० ॥ १३ ॥ अणसदहतो देव तिहां, आवी निरख्युं रूप ॥
 कोनादिक अंतर लखी, चेताव्यो तेणे चूप ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १४ ॥
 संवेग रंग नरनाहने, वलि ऊपन्यो वैराग ॥ रंगे चारित्र आदखुं, तन
 ममता करि त्याग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १५ ॥ तप तपतां लावि घणी,
 उपनी मुनिने ताम ॥ इंद्रे धैर्य वखाणियुं, आव्यो देव तेणे ठाम ॥
 परम० ॥ एसे० ॥ १६ ॥ करुं परिक्षा एहनी, इम चिंती मन मांहा ॥
 वैद्य वैद्य पोकारतो, आव्यो मुनि ठे ज्यांय ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १७ ॥
 मुनि कहे रोगि तन मुज नहीं, पण ठे रोग विज्ञाव ॥ तेह मिटावा
 शक्ति तुज, दिशे न ईस्यो प्रज्ञाव ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १८ ॥ इम
 कहि थुंकथी आंगली, करि चोपडी कोइ अंग ॥ कोरु वरण मंदिने
 हुवो, निरमल कंचन रंग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १९ ॥ स्पृहा नहीं जस
 देहनी, अवर स्पृहा नहि तास ॥ धैर्यवंत मुनि धन्य ते, वरते ज्ञान
 विलास ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २० ॥ धैर्यवंत देखी मुनो, अति विस्मि-
 त हुओ देव ॥ वंदि नमी मुनिराजने, देव गयो ततखेव ॥ परम० ॥
 एसे० ॥ २१ ॥ चरण रमण तपस्या करीने, विचरे आत्म ज्ञाव ॥
 अंते संलेखन करी, आयु मास रह्युं जाव ॥ परम० एसे० ॥ २२ ॥
 सनतकुमारमां ऊपन्यो, विलसे दिव्य सुजोग ॥ महाविदेहे सिद्धशे,
 धारी संयम योग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २३ ॥ शान्ति कुंथु अर च-
 क्रिए, त्यागि सकल जवजोग ॥ परपरिणति ममता तजी, खीना निज
 गुण जोग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २४ ॥ महापद्मचक्रि नवम हुओ,
 लहि संवेग विराग ॥ संजम साधि सुगति लही, आयो जवजल
 याग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २५ ॥ चक्रिहरिषेण कांपिलपुरे, पुरव
 पुण्य रिद्धि जोग ॥ पाम्यो विलसे सुख घणुं, एक दिन हुओ उपयोग

॥ परम० ॥ एसे० ॥ २६ ॥ ए संसार असार ठे, अनित्य सज्जन रिद्धि
सर्व ॥ अशुचि जरी एह देहनो, कहो कोम कीजे गर्व ॥ परम० ॥
एसे० ॥ २७ ॥ रंगे संवेगे वध्यो, लीधुं चरण उदार ॥ केवल लहि
मुक्ति वरी, पाम्यो जवदधि प र ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २८ ॥ राजगृहीमां
जपन्यो, जयचक्री गुणवंत ॥ तृप्ति न देखी जोगथी, चेत्यो तेह
महंत ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २९ ॥ लहि समकित संजम ग्रहं, धीर
वीर गंजीर ॥ आठ करम मल क्षय करी, पाम्यो जवजल तीर ॥
परम० ॥ एसे० ॥ ३० ॥ अष्टम सुजुमचक्री थयो, करि अति राज्य-
नो लोच ॥ सिंधु रुबी गयो सातमी, नरक जिहां दुःख दोच ॥
परम० ॥ एसे० ॥ ३१ ॥ द्वादशम चक्री हुथ्यो, ब्रह्मदत्त जस नाम ॥
जोगातुरता वश पड्यो, चित्त न आव्युं ठाम ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३२ ॥
पूर्व मित्र मुनि उपदिश्यो, पण नवि बूझ्यो लेश ॥ पहोंच्यो सानमी नर-
कनां, जोगे विविध कलेश ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३३ ॥ गणधर वीर
जिणंदना, वेद वादी अगीअर ॥ मान ठेली मद म्हेलिने, आप
हुआ अणगार ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३४ ॥ वलि पुंरिकादिक मली,
चौदर्शे बावन धार ॥ श्री जिनशासन प्रेरता, करता बहु उपकार ॥
परम० ॥ एसे० ॥ ३५ ॥ चोविश जिनना ए सवे, सिद्धया प्राक्रम
फोर ॥ सादिअनंतु सुख लहुं, मनसुख शाश्वत ठोर ॥ परम० ॥
एसे० ॥ ३६ ॥

॥ ढाल (२९) ओगणत्रीशमी ॥ कराकन दराखनरो

जावे ॥ कराकन० ॥ ए राग ॥

मोहमल खायक करि ऊटकोरे ॥ मोह० ॥ अष्ट कर्म
दल फोज ध्यान थिर राखोजे पटको ॥ ए आंकणी ॥
चंपा नयर सोहामणुं जीहो, श्रेणिकराय सुजाण ॥ धारणी देवी

तस घरे जीहो, शीलरूप गुणखाण ॥ मोह० ॥ १ ॥ तस कूखे अति
 पुण्यथी जीहो, उपन्यो मेघकुमार ॥ जोवन वय पामी करि जीहो,
 विलसे चोग उदार ॥ मोह० ॥ २ ॥ वीरजिणंद समोसरया जीहो,
 गुणशिल चैत्य लोजार ॥ चोत्रीश अतिशय दीपता जीहो, जगतजंतु
 हितकार ॥ मोह० ॥ ३ ॥ देशना सुणवा आवियो जीहो, मेघकुमार
 तेणिवार ॥ वर्द्धमान जिन उपदिशे जीहो, सुत चरण जगसार ॥
 मोह० ॥ ४ ॥ पंचास्त्रव करी जीवने जीहो, बंधे अरुविध कर्म ॥
 चञ्चलति नवकंतरमां जीहो, दूःख सहे विणधर्म ॥ मोह० ॥ ५ ॥
 तजि आस्त्रव संवर ग्रहे जीहो, सेवे कारण तीन ॥ सम्यकदरशन
 ज्ञानने जीहो, चरण शुद्धात्म अचिन्त ॥ मोह० ॥ ६ ॥ ए त्रण कारण
 सेवतो जीहो, लहे जीव निरवाण ॥ ते माटे नरजव लही जीहो,
 श्रोता थाओ सुजाण ॥ मोह० ॥ ७ ॥ इम निसुणी प्रभु देशना जीहो,
 चेत्यो मेघकुमार ॥ अनुज्ञा मात पिता तणी जीहो, लेंड लीयो
 संयम नार ॥ मोह० ॥ ८ ॥ संथारे सूते थके जीहो, मुनि पग फर-
 सनुं दूःख ॥ मानी मनमां चिंतवे जीहो, महेल समो किहां सुख ॥
 मोह० ॥ ९ ॥ पूढी वीर जिणंदने जीहो, जाइश घर परजात ॥
 निज घरमां रहेतां थकां जीहो, होय नहीं उपघात ॥ मोह० ॥ १० ॥
 सूरज ऊगे आविने जीहो, वीरजिनने कहे एम ॥ जो मुजने अनुज्ञा
 दीयो जीहो, तो घर जाऊं केम ॥ मोह० ॥ ११ ॥ वीर कहे मेघा
 सुणो जीहो, पूर्वे तुं गज एक ॥ दावानल वनमां लग्यो जीहो, दुखि-
 या जीव अनेक ॥ मोह० ॥ १२ ॥ पग उपामि खणतां थकां जीहो,
 ससलो आव्यो एक ॥ तुज पग स्थाने ते रह्यो जीहो, दया राखि तें
 विवेक ॥ मोह० ॥ १३ ॥ त्रण दिनमां दव उपशम्यो जीहो, गयो
 ससलो निज थान ॥ पण तुज पग अटकी रह्यो जीहो, पाम्यो दूःख
 अमान ॥ मोह० ॥ १४ ॥ एम केह तीरग नवविषे जीहो, राखि दया
 तें धीर ॥ साधु चरणथी दूमणो जीहो, केम हुओ तुं अधीर ॥

मोह० ॥ १५ ॥ एम जिन वचन सुणी लह्यो जीहो, अति द्रढ चित्त
संवेग ॥ चरणे थिर परिणति करी जीहो, राख्यो एक विवेक ॥
मोह० ॥ १६ ॥ गुणरत्नसंवत्सर आदरी जीहो, संलेखन एक भास
पूर्णयु करि ऊपन्यो जीहो, विजयविमाने खास ॥ मोह० ॥ १७ ॥
बत्रीश सागर आयुमां जीहो, दिव्य जोग सुविदास ॥ विलसी
पूरण आलखे जीहो, महाविदेह नर वास ॥ मोह० ॥ १८ ॥ चरण
लही तिहां सिद्धशे जीहो, मेघकुमरनो जीव ॥ आठ कर्ममल दाय
करी जीहो, लहेशे शाश्वत शीव ॥ मोह० ॥ १९ ॥ आठ वरस वयमां
लियो जीहो, अतिमुक्ते संजम नार ॥ पत्र नाव करि नदी विषे जीहो,
खेले बाल अणगार ॥ मोह० ॥ २० ॥ थिविरे रमतो देखियो जीहो
कहुं वीरजिनने एम ॥ शिष्य तुमारो सिद्धशे जीहो, अथवा होशे
केम ॥ मोह० ॥ २१ ॥ वीर प्रभु कहे सिद्धशे जीहो, चरमशरिरी
एह ॥ एहने तुम कांइ मत कहो जीहो, ठे एह गुणनो गेह ॥
मोह० ॥ २२ ॥ एक दिन वीर जिनेश्वर जीहो, अतिमुक्तने कहे
एम ॥ संजम धारी तुं थयो जीहो, दया न राखे केम ॥ मोह० ॥ २३ ॥
वचन सुणी श्री वीरनां जीहो, प्रतिक्रमतां बहु दोष ॥ शुक्लध्यान
केवल लहुं जीहो, चार अनंतां पोष ॥ मोह० ॥ २४ ॥ ठेदी आठे कर्मने
जीहो, पाम्यो पद निरवाण ॥ मनसुख समजावे लहे जीहो, शाश्वत
सुख अमान ॥ मोह० ॥ २५ ॥

॥ ढाल (३०) त्रीशमी ॥

करकंरु नमिराजजी रे, निग्गइ डुम्मुह नरिंद ॥ कारणथी
प्रतिबूजियां रे, धाखुं चरणानंद ॥ निज गुण रंग लाग्यो
रंग लाग्यो चौल मजीठ, चरणें रंग लाग्यो ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ केवल
लहि सिद्धि वखा रे, एम केइ प्रत्येकबुद्ध ॥ वीरज फोरी सिद्धियारे,
जगत जंतु अविरुद्ध ॥ निज० ॥ २ ॥ नमिराजा विदेहनो रे, करकंरु

देश कलिंग ॥ दुष्मुह देश पंचालनो रे, निग्गइ गंधारी ढींग ॥ निज० ॥
 ॥ ३ ॥ दधिवाहन राजा सुतारे, चंदनवाला नाम ॥ ब्रह्मचारी बालक
 पण्डेरे, ग्रहि चारित्र विराम ॥ निज० ॥ ४ ॥ गुरुणी बहु अज्ञातणीरे,
 बहु जविने आधार ॥ संजम साधि सिद्धियां रे, पास्यां जवजल पार ॥
 ॥ निज० ॥ ५ ॥ रहेनेमी प्रतिबूजिओरे, राजुल चरण महंत ॥ धीर
 वीर प्राक्रम करीरे, आयो जवदधि अंत ॥ निज० ॥ ६ ॥ रहेनेमी
 सिद्धि वखारे, ते राजुल उपकार ॥ राजुल वचने थिर थईरे, साध्युं
 संजम सार ॥ निज० ॥ ७ ॥ सिद्ध्या ऊदायन रुषीरे, तप तपि निज
 गुण लीन ॥ अनुजव रस आस्वादमां रे, अष्ट कर्म करि खीण ॥ निज० ॥
 ॥ ८ ॥ दश श्रावक श्री वीरनारे, आणंदादिक धीर ॥ परिसह तापे नवि
 चढ्यारे, धरि व्रत गुण गंजीर ॥ निज० ॥ ९ ॥ सोहम कटपे ऊपन्या रे,
 वलि लहेशे ते सिद्ध ॥ एम जे व्रत डढ पालशेरे, ते पामे नवनिद्ध
 ॥ निज० ॥ १० ॥ अनुत्तर वासी दश हुवा रे, श्री जिन धर्म पसाय ॥
 व्रत धारी दश सिद्धियारे, वीरज फोरी अमाय ॥ निज० ॥ ११ ॥
 एम अनेक सिद्धि वखारे, पुरुष पराक्रम कीध ॥ तजि प्रमाद व्रत
 आदरे रे, ते पामे निज रिद्ध ॥ निज० ॥ १२ ॥ सिद्ध्या सिद्धे सिद्ध-
 शेरे, समगुण सेवे जेह ॥ परमज्ञान मनसुख लहीरे, शिव संगे रहे
 तेह ॥ निजगुण रंग लाग्यो ॥ १३ ॥

॥ कलश ॥

गायो गायोरे में तत्त्व सुधारस गायो ॥ निजपर तत्त्व लहुं
 जेणे जगमां, चरण लही शिव पायो ॥ परमानंद विलास
 प्रगट करि, पूरण ब्रह्म समायोरे ॥ में तत्त्व ॥ १ ॥
 “दाहोद” श्रावण शुक्ल दशमि दिन, आनंद हरख वधायो ॥
 “कर्पूरां बाई” आग्रहथी, ए अधिकार बनायोरे ॥ में ॥ २ ॥

लीपी मदद करी “शाह गीरधर,” निजपर हेत उपायो ॥ संघ
सकल मंगल शिव कारण, जणजो गुणजो सदायोरे ॥ में० ॥ ३ ॥
जबलग सिद्ध समाधि विलसे, तबलग रहो ए ग्रंथो ॥ जविजन तत्त्व
अज्ञ्यास करीने, वत्तो वर शिव पंथोरे ॥ में० ॥ ४ ॥ ओगणीश पांस-
ठ बुद्ध बुद्धि लखि, शिवमग प्रेरण काजे ॥ मनसुख समजावे शिव
संगे, विलसे सदा शिवराजेरे ॥ में० ॥ ५ ॥

॥ संपूर्ण ॥ श्रीरस्तुः ॥

॥ ॐ नमः सिद्धेयः ॥

॥ अथ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी विरचित विहरमान
जिन स्तवनानि बालावबोध सहित. ॥

॥ दोहरा ॥

जयति ज्योति शुद्धात्मनी, करति परम उद्योत;
दूर करे सहु विघ्नजय, करे अखिल सद्बोध. (१)

दुःखहर सुखकर सद्गुरु, " श्री मनसुख " मति पूर;
स्वपर समय ज्ञाता सदा, मम मति करे सनूर. (२)

स्याद्वाद जिन वचनने, वंडुं धरि सन्मान;
हृदय वदन राखुं सदा, सहज लहुं शुभ्र ध्यान. (३)

देवचंद्र मुनिवर रचित, स्तवन वीश अजिराम;
विहरमान जिनवर तणां, अति गंजिर गुणधाम. (४)

पूर्ण अर्थ में नवि लह्यो, पण निजमति अनुमान;
अर्थ लखुं हुं एहनो, हृदय धरि सन्मान. (५)

द्रव्यानुयोग दूरे करे, करम जरमनो खेल;
सुमति सखि आवी मले, लहे सुगुण रंगरेल. (६)

शिवमगमां पग ते धरे, करे सुतत्त्व विचार;
शिव संपति शाश्वत लहे, तरे सहज संसार. (७)

ध्यावे ते पावे सदा, परम महोदय सार;
तिणे धरि धिर अप्रमत्तता, शिव साधो जयकार. (८)

प्रथम श्री सीमंधरजिन स्तवनं ॥ सिद्धचक्रपद वंदो ॥ ए देशी ॥

॥ श्री सीमंधर जिनवर स्वामी, वीनतमी अवधारो ॥ शुद्ध
धर्म प्रगट्यो जे तुमचे, प्रगटो तेह अम्हारो रे स्वामी, विन-
विये मन रंगे ॥ १ ॥

२१७ विंशतिः विहरमान जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

अर्थः—सहज अनंत सुख निधान शुद्धात्म परिणति, तेनो घात करनार मिथ्यात अज्ञान अने कषाय रुप अनादिकाखना महान् शत्रु-ओने जेणे सम्यक्पराक्रम वळे जीत्या ठे ते “ जिन ” मां वर अर्थात् प्रधान-शिरोमणि तथा शारीरिक अने मानसिक अनंत असह्य दुःखना हेतुचूत आ ज्ञानक संसार समुद्रमां परित्रमण करी दुःखी थता दीन जीवोनुं परम करुणाजाव वडे रक्षण करनार तथा अन्य जीवोने पण अहिंसानो उपदेश आपी तेओ पासे पण रक्षण करावनार तथा अबाध्य सिद्धांत वळे समीचीन मोक्षमार्गनो उपदेश करी आत्मिक सहज स्वतंत्र परमानंदना दातार होवार्थी “ स्वामी ” तथा अनंतज्ञान, अनंतदर्शन, अनंतसुख अने अनंतवीर्यरुप आत्म लक्ष्मीना मालीक, देहातीत आत्मसत्ताचूमिमां निरंतर विहरमान हे श्री सीमंधर देव ! आपने समर्थ जाणी आप प्रति अत्यंत उलसित चित्ते नम्रजावे विनंती करुंठुं के सरस संवर जलना प्रवाह वडे ज्ञानावरणादि कर्म रुप मल भोवाई जवार्थी स्फटिक मणि समान अत्यंत शुद्ध केवलज्ञान दर्शनात्मक जेम आपनो स्वधर्म सर्वथा प्रगट—व्यक्त थयो ठे “ तेमज अमारो पण सत्तागते रहेलो (ज्ञानावरणादि कर्म वडे लिप्त थएलो) लोकालोक प्रकाशक अनंत सुखनिदान आत्मधर्म संपूर्ण रीते प्रगट थाओ ” ए उक्त विनंती—प्रार्थना हे जगवंत ! अमो दीन उपर करुणाद्रष्टी करी अवधारो—चित्तमां धारो ॥ १ ॥

जे परिणामीक धर्म तुमारो, तेहवो अमचो धर्म ॥ श्रद्धा जासन रमण वियोगे, वलग्यो विज्ञाव अधर्मरो ॥ स्वामी ॥ १ ॥

अर्थ—सर्वे द्रव्य “ उत्पाद् व्यय ध्रौव्य युक्तं सत् ” लक्षणवंत होवार्थी प्रति समये परमजाव अनुयायी नवा नवा पर्याये परिणमे ठे अर्थात् वर्तमान पर्याय तीरोचूत थाय ठे अने नूतन पर्यायनो आवीर्भाव थाय ठे अने द्रव्य ध्रुव रहे ठे. तेथी आपनो आत्म द्रव्य, ज्ञान

દર્શન ચારિત્રાદિ અનંત શુદ્ધ પર્યાય રૂપ નિરંતર પરિણમે છે-સહજ પરમાનંદના અનુજવમાં નિમગ્નપણે વર્તે છે. તેમજ અમારો આત્મ દ્રવ્ય પણ કર્મોપાધિ નિરપેક્ષ શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક નયે (શુદ્ધ સંગ્રહ નયે) આપના સદૃશ સત્તાવંત છે. “ જારિસ સિદ્ધ સહાવો તારિસ જાવો હુ સઘ જીવાણં ” તથાપિ અનાદિથી કનકોપલ ન્યાયે અશુદ્ધ હોવાથી શુદ્ધ પરિણતિનો શ્રદ્ધા (પ્રતીતી), જાસન (વિજ્ઞાન), રમણ-આચરણ, સ્થિરતાના વિયોગથી મિથ્યાદર્શન, મિથ્યાજ્ઞાન, મિથ્યાચારિત્ર રૂપ અધર્મે પરિણમે છે. અર્થાત્ આત્માથી પરવસ્તુ જે પુદ્ગલ દ્રવ્યથી બનેલા વિલક્ષણ ધર્મવંત શરીરમાં આત્મપણાની શ્રદ્ધા કરે છે, તેનેજ આત્મ રૂપ જાણે છે તેથી તે પૌદ્ગલોક જાવમાં પોતાના આત્મ પરિણામને સ્થિત કરે છે-તટ્વીન કરે છે પટલે પુદ્ગલ દ્રવ્યમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ કલ્પના કરી અનિષ્ટને દૂર કરવામાં અને ઇષ્ટને પ્રાપ્ત કરવામાં તથા સ્થિર રાખવામાં પોતાની આત્મ પરિણતિને નિરંતર રોકી રાખે છે ॥ ૨ ॥

વસ્તુ સ્વજ્ઞાવ સ્વજાતિ તેહનો, મૂલ અજ્ઞાવ ન થાય । પર વિજ્ઞાવ અનુગત પરિણતિથી, કર્મે તે અવરાયરે સ્વામી ॥ વિ૦ ॥ ૩

અર્થ-દ્રવ્ય, અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ સ્વજ્ઞાવવંત હોવાથી અન્ય દ્રવ્યનો પરિણામ તેમાં કદાપિ કાલે પ્રવેશ કરી શકે નહીં અને અસ્તિપણે રહેલા જે અનંત અન્વય ગુણો તેમાંથી કોઈનો પણ કોઈ પણ કાલે અજ્ઞાવ થાય નહીં કારણકે દ્રવ્ય માત્ર દ્રવ્યાર્થિક નયે નિત્ય છે અને “ તદ્જ્ઞાવાવ્યયં નિત્યમ્ ” એમ નિત્યની વ્યાખ્યા શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલ છે તથા વલ્લી “ અક્ષોણં પવિસંતા, દિંતા ઓગાસ મસ્સ મસ્સસ્સ । મેલંતાવિય ણિન્નં, સગ સગ જાવં ણ વિજહંતિ ” એ ન્યાય અનુસારે આત્મામાં રહેલા જ્ઞાન દર્શન

૨૨૦ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

ચારિત્રાદિનો સ્ત્રમૂલ અજાવ થવાનો વિલકુલ અસંજવ છે તથા વલી પંચાસ્તિ દ્રવ્ય માત્ર ઊર્ધતા તથા તિર્યગ્પ્રચયવંત હોવાથી પણ તેમજ સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ અનાદિ અજ્ઞાન વશે આત્મ પરિણતિને પરક-તૃત્વ, પરજોક્તૃત્વ, પરગ્રાહકત્વ, પરવ્યાપકત્વ, પરરમણના, પરઆધારાધેયતા આદિ પરાનુયાયી પણે પ્રવર્ત્તાવવાથી શુદ્ધાત્મ પરિણતિ જ્ઞાનાવરણાદિ દુષ્ટ અષ્ટ કર્મવડે અવરાય છે—ઘ્યાઘાત પામે છે એમ શુદ્ધ પરિણતિનો વિયોગ રહે છે ॥ ૩ ॥

જે વિજ્ઞાવ તે પણ નૈમિત્તિક, સંતતિ જ્ઞાવ અનાદિ । પરનિ-
મિત્તતે વિષય સંગાદિક, તે સંયોગે સાદિરે સ્વામી ॥ વિ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—મનાંજ્ઞ અમનોજ્ઞ પુદ્ગલોક વિષયમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ કલ્પના કરવાથી, ધન ધાન્યાદિ સચિત્ત અચિત્ત મિશ્ર પરિગ્રહમાં મમત્વ વુદ્ધિ ગ્રહણવુદ્ધિ કરવાથી આત્મા રાગ દ્વેષ રૂપ વિજ્ઞાવે પરિણમે છે તેથી તે વિજ્ઞાવ નૈમિત્તિક છે તથા સાદિ સાંત છે તથાપિ પ્રવાહે સંતતિ અનાદિનો છે. જેમ આપણે વર્ત્તમાન સમયે એક પુરુષને જોઈએ બિયે તે પુરુષ તેના પિતાવડે ઉત્પન્ન થયેલ છે તેથી તે આદિ સહિત છે અને તેનો નાશ પણ છે તેથી તે પુરુષ સાદિસાંત જાગે છે પરંતુ તે પુરુષ તેના પિતાથી ઉત્પન્ન થયો છે તેમ તેનો પિતા પણ વલી તેના પિતાથી ઉત્પન્ન થયો છે એમ તેનો વંશ અનાદિ સિદ્ધ છે ॥ ૪ ॥

અશુદ્ધ નિમિત્તે એ સંસરતા, અત્તા કત્તા પરનો ॥ શુદ્ધ
નિમિત્ત રમે જવ ચિદ્ધન, કર્ત્તા જોક્તા ઘરનોરે સ્વામી ॥ વિ ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ ઉદય રૂપ અશુદ્ધ નિમિત્ત પામી અજ્ઞાન મિથ્યાત કષાય રૂપ અશુદ્ધ પરિણામે પરિણમી જવ સમુદ્રમાં સંસરણ—પરિવ્રમણ કરતાં આત્મા પરદ્રવ્યાદિકના કર્ત્તાપણાનું મમત્વ, અજ્ઞિમાન કરે છે અર્થાત્ મેં અમુક જીવને માણ્યો, અમુકને ઝગાણ્યો, અમુકને સુખી કર્યો, અમુકને દુઃખી કર્યો, અમુકને રાણ્યો, અમુ-

કને ચલાવ્યો તથા ઘટપટાદિક મેં બનાવ્યા અથવા ઘર હાટાદિકનો મેં નાશ કસ્યો, અમુક ઇષ્ટ પદાર્થોનો મેં લાજ મેલવ્યો, તેઓને મેં માહરા જોગમાં લીધા, તેડને મેં રાખ્યા, દૂર જવા નહિ લીધા, અમુક વસ્તુ મેં શુચ્છ મનોહ કરી, અમુક વસ્તુ મેં અશુચ્છ અમનોહ કરી. એમ હું કરું તું, જીવિષ્યતમાં એમ કરીશ એ આદિ પુદ્ગલ રૂપ ત્રણ યોગની ક્રિયામાં મમત્વ કરે છે એમ અજ્ઞાન વશે પર દ્રવ્યાદિકનો કર્તા બની પુનઃ જ્ઞાનાવરણાદિ નવાં કર્મ બાંધે છે અને વલી તે બાંધેલા કર્મના ઉદય કાલે પણ ઉપર પ્રમાણે વર્તી પુનઃ જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ બાંધે છે. એમ પરના કર્તાપણાનું મમત્વ કરી નિરંતર સાત આઠ કર્મ બાંધતો આ સંસાર સમુદ્રમાં પરિભ્રમણ કરે છે અને જન્મ જરા મરણ તથા રોગ શોક જય આદિ અનેક દુઃસહ દુઃખનો અમાપ જાર પોતાના શિરઉપર ઉપાડો લે છે.

પણ જ્યારે સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન સમ્યક્ચારિત્ર રૂપ શુદ્ધ નિમિત્તમાં રમણ કરે અર્થાત્ તેમાં તલ્લીન થાય, પોતાની આત્મ પરિણતિને તેમાં સ્થિત કરે, પર દ્રવ્યાદિથી ઉદાસિન્ન વૃત્તિ ધારણ કરે ત્યારે પોતાનાજ સ્વજાવનો કર્તા જોક્તાદિ થાય, નિર્મલ પ્રશમરતિનો વિલાસ પામે અને રાગ સ્નેહથી રહિત વર્તવાથી કર્મ રૂપ રજ તેને સ્પર્શ કરવા પામે નહિ તથા પૂર્વે બાંધેલા સંચિત કર્મનો હાય નિર્જરા થાય ॥ ૫ ॥

જેહના ધર્મ અનંતા પ્રગટ્યા, જે નિજ પરિણતિ વરિયા ॥ પરમાત્મજિન દેવ અમોહી, જ્ઞાનાદિકગુણ દરિયારે સ્વામી ॥ ૬

અર્થ—આત્માનો પરમજાવ જે જ્ઞાન, તદનુયાયી દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય, કર્તૃતા, જોક્તૃતા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રક્ષણતા, રમણતા, આધારાધેયતા વિગેરે અનંત સ્વધર્મો જે અનાદિકાલથી કર્મમલવર્મે લિપ્ત થયેલા હતા—બાધકજાવે પરિણમતા હતા, તે શુક્લધ્યાનની

૨૨૨ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સંહિત.

તિદ્દણ આંચ વમે કર્મમલ જસ્મ થઇ જવાથી સંપૂર્ણ પ્રગટ થયા અર્થાત્ નિરાબાધ-સ્વતંત્ર પણે પોતપોતાના કાર્યજાવે પરિણમવા લાગ્યા ઇટલે શુદ્ધ પરિણતિ રૂપ અનુપમ લક્ષ્મીને વસ્યા-તેના સ્વામી થયા. તેજ પરમાત્મ જિનેશ્વર દેવ, ક્રોધ માન માયા લોભ આદિ મોહનીય કર્મની અઠાવીશ પ્રકૃતિથી રહિત તથા જ્ઞાનાદિક ગુણના દરિયા અર્થાત્ જ્ઞાનાદિ ગુણના અખૂટ નિધાન છે ઇટલે જેમ દરિયામાંથી જલ ખૂટે નહિ તેમ તેમનામાંથી કોઈ પણ કાલે જ્ઞાનાદિ ગુણો-પર્યાયો ખુટવાના-ક્ષીણ થવાના નથી, અનંતકાલ સુધી એક સરખી રીતે પરિણમ્યાંજ કરશે ॥ ૬ ॥

અવલંબન ઉપદેશક રીતે, શ્રી સીમંધર દેવ । જીજીયે શુદ્ધ નિમિત્ત અનોપમ, તજીયે જીવ જીવ ટેવેરે સ્વામી ॥ વિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-શ્રી સીમંધર દેવમાં સાધ્ય પદ પૂર્ણ પણે પ્રગટ હોવાથી તેજ પુષ્ટ-અનુપમ નિમિત્ત હેતુ છે (સાધ્ય સાધ્ય ધર્મ જેમાંદે હોવેરે તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ, તથા ચ-પુષ્ટ હેતુ જિનેંડોય, મોદ્દ સજ્ઞાવ સાધને) તથા સર્વજ્ઞ અને વીતરાગ હોવાથી આત્મમોક્ષમાર્ગના સાચા ઉપદેશક તથા સર્વે આત્મરિદ્ધિ સંપૂર્ણ પણે પ્રાપ્ત હોવાથી પરમ આધાર-જીવ સમુદ્રમાં બૂડતા જીવ્ય પ્રાણીયોને જહાજ સમાન, જીવાટવોમાં સથ્થવાહ સમાન છે. ન્યાય પૂર્વક એમ સિદ્ધ હોવાથી તેઓની જાતિ કરીયે અર્થાત્ તેમની આજ્ઞા આપણા શિર ઉપર ચઢાવીએ-સન્માનીયે. કહ્યું છે કે “ આણાકારી જત્તો, આણા હેજ્જ અજત્તોત્તિ ” માટે તેમની આણા પ્રમાણે વર્તીએ. મિથ્યાત, અજ્ઞાન, કષાય, પ્રમાદ, અવિરતિ રૂપ જયંકર જીવ જીમણની ટેવનો ત્યાગ-પરિહાર કરીયે ॥ ૭ ॥

શુદ્ધ દેવ અવલંબન કરતાં, પરિહરીયે પરજાવ । આત્મ ધર્મ રમણ અનુજીવતાં, પ્રગટે આત્મ જાવેરે સ્વામી ॥ ૮ ॥

અર્થ—જે અજ્ઞાન કષાય વિષય આદિ દૂષણોથી જરૂર છે અર્થાત્ જે સર્વે દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તી પર્યાયોને હસ્તામલકવત્ પ્રત્યક્ષ પણે જાણી શકતા નથી, પોતાના આત્મ દ્રવ્યને પણ સર્વ નયે પ્રત્યક્ષ પણે જાણતા નથી તથા તેથી પોતાની આત્મ રિક્તિથી પરાંગમુખ હોવાથી નિરંતર જે વિષય કષાયને આધિન વર્તે છે, ચાહ દાહમાં પ્રજ્વલીત થઈ રહ્યા છે, જવ સમુદ્રમાં વૂઠેલ છે તેમાં દેવપણું કેમ મનાય ? પણ જે અજ્ઞાન આદિ સમસ્ત અધર્મ રૂપ દૂષણોથી સર્વે નયે સુક્ત હોવાથી પરમ નિષ્કલંક શુદ્ધ દેવ છે. તે શ્રી સીમંધર સ્વામીનું શરણ ગ્રહણ કરતાં પરદ્રવ્યની મમતા, ગ્રાહકતા, રમણતા આદિ સમસ્ત પરજાવનો પરિહાર—ત્યાગ થાય અને જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ શુદ્ધાત્મ જાવમાં રમણ કરતાં—તેમાં તટ્વીન થતાં—તૃપ્ત થતાં—સંતુષ્ટ થતાં—તેનો આસ્વાદન અનુજવ લેતાં જ્ઞાનાદિ આત્મ ધર્મ, કર્મ લેપથી રહિત—શુદ્ધ પ્રગટ થાય ॥ ૬ ॥

આત્મ ગુણ નિરમલ નીપજતાં, ધ્યાન સમાધિ સ્વજાવે ॥
પૂર્ણાનંદ સિદ્ધતા સાધી, દેવચંદ્ર પદ પાવેરે સ્વામી ॥ ૭ ॥

અર્થ—શુદ્ધ સાધ્ય સન્મુખ લક્ષ્ય રાખી (યસ્માત્ ક્રિયા પ્રતિ ફલન્તિ ન જાવ શુન્યા) ધર્મ શુદ્ધધ્યાનનું સેવન કરતાં તજ્જન્ય સમાધિમાં લીન થતાં આત્મ ગુણ નિર્મલ અર્થાત્ મલ રહિત-પરમપવિત્ર થાય. એમ પૂર્ણાનંદમય સિદ્ધ પદ સાધી દેવમાં ચંદ્રમા સમાન અર્થાત્ દેવાધિદેવપદને પ્રાપ્ત થઈ ॥ ૭ ॥

॥ અગ્ર દ્વિતીય શ્રી યુગમંધર જિન સ્તવન ॥ નારાયણી દેશી ॥

શ્રી યુગમંધર વિનવુંરે, વિનતમી અવધારે દયાલરાય ॥
૧ પર પરિણતિ રંગથીરે, મુજને નાથ જગારે ॥ ૮ ॥

અર્થ—પ્રાણાતિપાત વિરમણ, મૃષાવાદ વિરમણ, અદત્તાદાન વિર-

૨૨૪ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

મણ, મૈથુન વિરમણ તથા પરિમહ સંગ્રહ વિરમણ રુપ પંચમહાવ્રત તથા ક્રાંતિ, માર્દવ, આર્યવ, મુત્તિ, તપ, સંયમ, શૌચ, સત્ય, અકિંચન, તથા બ્રહ્મચર્ય આદિ સર્વે ધર્મોમાં અનુવૃત્તિ ધરાવનાર અહિંસા-દયા ધર્મ છે. જેમાં સર્વે ધર્મનો સમાવેશ થઈ જાય છે. જતુંચ-સવ્વાજીવિ નહીં, જહ સાયરંમિ નિવરંતિ । તહ જગ, વઈ અહિંસિં, સઘે ધમ્મા સમિહ્વન્તિ ॥ તથા જેને સર્વ મતાવલંબીજી સ્વિકારે છે-સન્માને છે “ અહિંસા પરમો ધર્મ, હિંસા સર્વત્ર ગર્હિતા ” પરંતુ જૈન શિવાય અન્ય મતાવલંબીજી અહિંસા-દયામાં વર્તી શકતા નથી કારણકે તેજી હિંસ્ય હિંસા તથા હિંસાના કારણોને યથાર્થ સંપૂર્ણ જીલ્લખતા નથી.

સર્વજ્ઞ તીર્થંકર દેવ દ્રવ્યહિંસા તથા જાવહિંસા એમ હિંસાના બે પ્રકાર પ્રકરે છે-પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય અને અનસ્પતિકાય એમ પંચ સ્થાવરકાયિક એકેન્દ્રિ જીવો તથા બેન્દ્રિય આદિ ત્રણ જીવોનાં પાંચ ઇન્દ્રિયો, મનોબલ, વચનબલ, કાયબલ, શ્વાસોશ્વાસ તથા આયુપ્રાણ એ દશ દ્રવ્યપ્રાણને મારવું, કાપવું, ઢેદવું, ડુઃખવવું તથા તેનો વિયોગ કરવો તે દ્રવ્યહિંસા છે, પોતાના દ્રવ્યપ્રાણની હિંસા કરવી તે સ્વદ્રવ્યહિંસા અને અન્ય જીવના દ્રવ્યપ્રાણની હિંસા કરવી તે પરદ્રવ્યહિંસા છે તથા તે કાયમાં મમત્ત્વ કરી રહેલા જીવોના જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય, ઉપયોગ વિગેરે જાવપ્રાણનો મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન તથા કષાય વગેરે ઘાત કરવો તે જાવહિંસા છે અર્થાત્ મિથ્યોપદેશાદિવગેરે કોઈ જીવના દર્શન ગુણનો ઘાત કરી મિથ્યાત્વ રૂપ પરિણમાવવો, સમ્યક્જ્ઞાનથી ચૂકાવો અજ્ઞાન રૂપ પરિણમાવવો તથા ક્રમા ગુણનો ઘાત કરી ક્રોધ રૂપ પરિણમાવવો તથા વિનય ગુણનો ઘાત કરી માન રૂપ પરિણમાવવો તથા આર્યવ (સરલતા) ગુણનો ઘાત કરી માયારૂપ પરિ-

ણમાવવો, મુત્તિ ગુણનો ઘાત કરી લોજ રૂપ પરિણમાવવો, ય. ત્રિગેરે તેની શુદ્ધ પરિણતિનો ઘાત કરી અશુદ્ધ પરિણામે પરિણમાવવો તે જાવહિંસા છે. તેમાં પોતાના જાવપ્રાણની હિંસા કરવી તે નિજજાવ-હિંસા છે અને પરજીવના જાવપ્રાણની હિંસા કરવી તે પરજીવ જાવ-હિંસા છે અને મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય, પ્રમાદ તથા યોગેનું સેવન કરવું તે હિંસાનાં કારણો છે તે કારણો સેવવાથી હિંસા થાય છે કહ્યું છે કે “ કારણ જોગે કારજ નિપજેરે, એહમાં કોઈ નવાદ । પણ કારણ વિણું કારજ સાધીએરે, તે નિજ મતિ ઝુન્માદ ” એમ સ્યાદ્વાદ નય યુક્ત જિન પ્રકૃપિત દ્રવ્યહિંસા તથા જાવહિંસાના સ્વરૂપથી અજાણ તથા તેના કારણોથી અજાણ મિથ્યાદ્રષ્ટી જીવો એક સમય માત્ર પણ અહિંસાજાવમાં વર્તી શકવાને અસમર્થ છે તથાપિ મોહમંથમાં બેજાન થયેલા હિંસામાં વર્તતા હતાં હમે દયા પાછીએ ઢીપ-દયાંલુ ઢીપ એમ પોતાના જીઠ્ઠાપથી જહપના તથા મનમાં કર્ણનાં કરે છે પણ તેથી શું ? સાચી દયા પાછ્યા શિવાય તેના પરમોત્તમ ફલ મોહ સુખને પામી શકે નહિ.

પણ જે સ્યાદ્વાદ નય યુક્ત જિન પ્રકૃપિત દ્રવ્યહિંસા તથા જાવ-હિંસાના સ્વરૂપનું તથા તેના કારણોનું સમ્યક્જ્ઞાન ધરાવે છે-જે પરમોત્તમ ફલના ઉત્સુક છે, હિંસાનું ફલ જે જવજ્રમણ તેથી હિંસા-જયજીત છે એવા સમ્યક્દ્રષ્ટી જીવોજ અહિંસામાં વર્તી શકવાને સમર્થ છે “ (પઠમં નાણં તર્જ દયા) ” જે જે અંશે અહિંસાજાવમાં વર્તે છે તેને તેટલા અંશે અહિંસક કહિયે માટે ત્રોથા ગુણસ્થાનથી માંકી ઉપલા ઉપલા ગુણસ્થાનોમાં અહિંસકદશા નય પ્રમાણ અધિકી અધિકી વર્તે છે પણ હે જગવંત ! આપ હિંસાના સર્વે કારણોથી દૂર વર્તી હોવાથી સર્વોત્કૃષ્ટ તથા સર્વદા અહિંસક જાવમાં વર્તો હો, રાગ દ્વેષ રહિત હોવાથી સર્વે જીવો ઉપર એક સરસી રીતે દયા રાખોહો, તેથી સર્વે

૨૨૬ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દયાલુ જીવોમાં આપ રાજા સમાન શિરોમણિ હો, તેથી હે દયાલુ-
રાય ધીયુગમંધર સ્વામી ! કરુણા નિધાન તથા સમર્થ જાણી આપ પ્રતિ
વિનંતી ઉચારું હું કારણકે દયાલુ તથા સમર્થ હોય તેજ સેવકની
વિનંતિ મનોર્થને પરિપૂર્ણ કરે માટે મુજ સેવકની વિનંતી કરુણા જાવે
ચિત્તમાં ધારી—“ ઇ પરપરિણતિ રંગથી મુજને નાથ જગાર ”—હે નાથ !
હે સ્વામી ! અનાદિ વિજાવ વશે પુદ્ગલ પર્યાય જે શરીરાદિક તેમાં
અહંપણું માની તે ઉપર અત્યંત રાગ કરી તેમાં તહ્લીન થઈ રહ્યો હું
તથા તે શરીરાદિકને પ્રશસ્ત—હિતકારી કુટુમ્બી જનો મિત્રવર્ગ
નોકર ચાકર તથા ધન ધાન્ય મણિ ઔષધી આવાસ આદિ અનેક
પુદ્ગલ પર્યાયોમાં તથા પંચેન્દ્રિના અનેક મનોહર વિષયમાં રાગ વશે
તહ્લીન થઈ રહ્યો હું, તેને મેલવવા રાખવા માટે અનેક પ્રયાસ કરું હું,
અનેક વિકલ્પ જાલ રચું હું, તેની તૃષ્ણારૂપી આગમાં નિરંતર પ્રજ્વ-
લિત થાજું હું, તેનો વિયોગ થાય તે માટે જય જોગવું હું, તેના વિયોગે
શોક સંતાપ આક્રંદ વિગેરેનો જોક્તા બનું હું, અને પોતાની સહજ અ-
નંત સ્વતંત્ર, અપ્રથગ્ જૂત સ્વદેત્રવર્તી અવિનશ્વર સુખ નિદાન આત્મ
પરિણતિથી વિયોગી રહું હું માટે હે જક્ત વત્સલ પ્રજુ ! પવી હુદ
પરપરિણતિના રંગથી મુજને હવે શીઘ્રમેવ જગારો ॥ ૧ ॥

કારક ગ્રાહક જોગ્યતારે, મેં કીધી મહારાયરે, દયાલુરાય ॥

પણ તુજ સરીલો પ્રજુ લહીરે, સાચી વાત કહાયરે, દયા ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વે દ્રવ્યો અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ અગુરુલ્પત્ત્વ
અને સર્વ સ્વજાવવંત હોવાથી પોતાના ગુણપર્યાયોના કર્તા, ગ્રાહક,
વ્યાપક આદિપણે પોતાની સત્તાજૂનિમાં સર્વદા વર્તે છે, તથા વહી
“ક્ષેત્ર કાલ જાવાનામ્ એક સમુદાયિત્વં દ્રવ્યત્વમ્” ક્ષેત્ર કાલ
જાવનું એક સમુદાયિપણું તે દ્રવ્યત્વ છે માટે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ
પરસ્પર અજેદ છે—અપ્રથગ્ જૂત છે તેથી કોઈ દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યના

देव काल ज्ञानमां प्रवेश करवा सर्वथा असमर्थ ठे माटे निश्चय न-
ये कोइ ड्रव्य अन्य ड्रव्यनो कारक कर्ता, जोक्ता, ग्राहक, व्यापक, आधार,
आधेय विगेरे थइ शके नहि, तथापि जीवमां अनादि विज्ञावः स्व-
ज्ञाव होवाथो हुं मिथ्यात अज्ञान वशे परपरिणति-पुद्गल पर्यायो
विषे कर्ता, जोक्ता, ग्राहक, व्यापक आदि बुद्धि करी मारी आत्मीक
स्वतंत्र रिद्धिथी वियोगी रह्यो पण हे युगमंधर स्वामी ! आपने
संपूर्ण नये पोताना परिणामना कर्ता, ज्ञाता तथा तेमांज रमण कर-
नार तथा तेनोज आस्वादन-अनुभव लेनार होवाथी साचा प्रजु
जाणी आप प्रति हुं मारी साचो कथा निवेदन करुं हुं ॥ २ ॥ :

यद्यपि मूल स्वज्ञावमेरे, पर कर्तृत्व विज्ञावरे ॥ दयाल-
राय ॥ अस्ति धर्म जे माहरोरे, एहनो तथ्य अज्ञावरे ॥
दयालराय ॥ श्री० ॥ ३ ॥

अर्थ-अनादि कालथी जो के माहरा ज्ञान दर्शन चारित्ररूप आत्म
गुणमां परकर्तृत्वादि विज्ञावनो संश्लेष थंयेलो ठे तेथी हुं अनादि-
कालथी परकर्तृत्वादि विज्ञाव रूप परिणमं हुं तो पण सत्तागते रहेला
माहरा अस्तिधर्ममां-सामान्य स्वज्ञावमां खरेखर ते विज्ञावनो अ-
ज्ञाव ठे कारण के सामान्य स्वज्ञाव सदा निरावरण ठे; माटे जो हुं
माहरा अस्तिधर्म तरफ लक्ष आपुं तेने प्रगट करवा रुचि धरुं तो
निश्चय कर्मजन्य उपाधि रूप विज्ञावनो समूल नाश करी संपूर्ण
शुद्ध सुखनिधान अस्तिधर्मनो जोगी थाउं, सादिअनंतकाल सुधी
ए अवस्थामां अवस्थित रहुं ॥ ३ ॥

पर परिणामिकता दशारे, लहि पर कारण योगरे, दया-
लराय ॥ चेतनता परगत थईरे, राची पुद्गल जोग रे,
दयालराय ॥ श्री० ॥ ४ ॥

३३८ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बाळावबोध सहित.

अर्थ-ज्ञानावरणादि द्रव्यकर्म तथा जावकर्मना सुदय वशे पर परिणामिक दशाने प्राप्त थयो हुं, अर्थात् पर द्रव्यमा परिणामने पोतानो परिणाम मानुं हुं एटले मन वचन अने कायानी क्रियाने आत्म क्रिया मानुं हुं तेथी मारी चेतनता पर परिणाममां व्यापी-परगत थई-पुद्गल पर्यायोने जोगववामां राची-आसक्त थई-लीन थई-त्यांज स्थित थई तेथी आत्म परिणामनो जोग लेवा अवकाश मदयो नही ॥ ४ ॥

अशुद्ध निमित्त तो जन्म अढेरे, वीर्य शक्ति विहीनरे ॥ दण ॥

तुं तो वीरज ज्ञानथीरे, सुख अनंते लीनरे ॥ दण ॥ श्री ॥ ५ ॥

अर्थ-आत्माने अशुद्ध परिणामे अर्थात् अज्ञान, मिथ्यात अने कषाय रूप परिणमवामां शुजाशुज कर्मोदय वने पुद्गल द्रव्य गुण पर्यायनो संबंध ते निमित्त ठे पण ते शुजाशुज कर्मोदय, जन्म-चेतनता रहित नेमज वीर्य शक्ति रहित होवाथी तेज आत्माने अशुद्ध परिणामे परिणमाववामां पोतानो भेले कारण बनवाने असमर्थ ठे, तथा कारण पद तो उत्पन्न पर्याय ठे माटे ज्यारे कर्ता कार्य साधवांसो रुचीवंत थइ तेने निमित्तमां वापरे त्यारे तेमां कारण पद उत्पन्न थाय ठे. "ए कारका कर्तृराधिना" जो आत्मा प्रमाद जावमां वर्ते तो ते शुजाशुज कर्मोदय अशुद्ध परिणामनुं निमित्त थाय पण पोते सचेत थइ पोताना शुद्ध कार्यनो कर्ता थाय त्यारे कारकचक्र सुलटे अने शुजाशुज कर्मोदये अशुद्ध परिणामे परिणमे नहि तो ते पुद्गलो निमित्त पण थइ शके नहि. जेम कुंजार घट कार्यनो रुचिवान थाय नहि, तथा दंरु चक्रादिने ते घट कार्य साधवामां वापरे नहि, तो दंरु चक्रादि तेवारे घट कार्यना निमित्त कहेवाय नहि. पण हुं अनादि विज्ञाव वशे राग द्वेषे परिणमवानी द्रढ देवथी ते पुद्गल जडमां कारण पद उत्पन्न करी अशुद्ध परिणामे परिणमुं हुं, तेथी

श्री देवचंद्रजी कृत द्वितीय युगमंथर जिन स्तवन. ३३६

आत्मिक शुद्ध कार्य करवामां आत्म बोधें अत्यंत हीन थइ रसो हुं,
अर्थात् अनंतज्ञान अनंतदर्शन अनंतसुखरूप अनुपम आत्म व्य-
क्तिथी रहित कंगाल बनी अत्यंत पराधिन, दरिद्र-दयामणि अव-
स्थाने जोगवुं हुं पण हे प्रभु ! तमे तो अनंत ज्ञान वीर्यना परिपूर्ण
पणार्थो-पूर्ण व्यक्तिथी सहज, अकृत्रिम, स्वतंत्र, एकांतिक, अंता-
तीत, अव्याबाध आत्मीक सुखमां लीन-संतुष्ट-निमग्न थइ रसा
ढो ॥ ५ ॥

तिण कारण निश्चय कस्योरे, मुज निज परिणति जोगरोदण
तुज सेवाथी नीपजेरे, जांजे जव जय शोगरोदण॥श्री॥६

अर्थ-तेथी न्याय युक्त ज्ञानदृष्टिथी मने एवो निश्चय थयो ठे के
हे जगवंत ! कर्म रूप रजर्थां सर्वथा निर्लेप स्फटीक समान तमारा
संपूर्ण, निर्मल, पवित्र गुणोनुं सेवन करतां-जक्ति करतां माहरी आत्म
परिणति रूप अबाध्य अखूट स्वतंत्र पूर्णानंदमय सहज आत्म
संपदाना जोगनी मने प्राप्ति थशे तथा. “जांजे जव जय सोग” अना-
दि कालथी चार गतिरूप जवसमुद्रमां अज्ञान वशे अनेक दुःसह
दुःखो तथा तज्ज्ञान्य जय, शोक, संताप, आक्रंद विगेरे सहं हुं, तेनो
सहज लीलामात्रमां नाश थशे ॥ ६ ॥

शुद्ध रमण आनंदतारे, ध्रुव निस्संग स्वप्नावरे ॥ ६० ॥
सकल प्रदेश अमूर्ततारे, ध्यातां सिद्धि उपायरोदण॥७॥

अर्थ-अचल, अबाधित, निरावरण, शुद्ध परमात्म पद रमण-अनु-
जवजन्य आनंदने तथा पोताना ध्रुव अर्थात् पोताना द्रव्य क्षेत्र काल
जावे सदा सत् (द्वं गुण समुदाज, खित्तं ओगाद् वट्टणा कालो।
गुण पज्जाय पवत्ति, जावो निअ वत्थु धम्मो सो) अनंत अ-
न्वय गुणनो पिरु तथा निस्संग-सकल परजाव, परिग्रहथी अतीत

૨૩૭ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ ઘાલાવબોધ-સહિત.

एवा आत्मजावने तथा अलेशी, अस्पर्शी, अगंधी, अदुर्णी, अरसी, अक्रोधी, अमायी, अमानी, अलोत्री, अवेदी आदि अनेक व्यतिरेक गुणना समूहकूप सकल प्रदेश अमूर्ति पिन आत्म द्रव्यने सर्वे पर-द्रव्यनी मूर्तोथी-पोतानी आत्म परिणति वारी पोतानी. आत्म-चू-मिमां स्थित करी-लीने करी पोतानी सर्वे वीर्य शक्ति एकत्र करी एकाग्र चित्ते ध्यातां अमूर्त परमात्मपदनी सिद्धि थाय-ध्याता ध्ये-यनी एकता थाय ॥ ७ ॥

सम्यक तत्त्व जे उपदिश्योरे, सुणतां ते तत्त्व जणायरे ॥ ८ ॥

શ્રદ્ધા જ્ઞાનેજે ગ્રહ્યોરે, તેહિજ કાર્ય કરાયરે ॥ ૯ ॥ શ્રી ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-દ્રવ્યના સર્વ પર્યાયના જ્ઞાન વિનાના એકાંત વાદીયો (મિ-થ્યા વાદીયો) (એકાંતે હોઈ મિથ્યતો) ના વિહંગનાકૂળ નેત્ર-વ્રમણના હેતુજૂત ડુર્નયથી પરિપૂર્ણ અજ્ઞાન જન્ય સિદ્ધાંતથી ઉપજતું અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર સકલનય તથા, પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ પ્રમાણથી અબાધિત-સ્યાદ્વાદ યુક્ત, અવ્યાપ્તિ અતિવ્યાપ્તિ-તથા અસંજવાદિ સકલ દૂષણો રહિત જીવાદિ તત્ત્વોનું સત્ય સ્વરૂપ-પ્રતિપાદન કરનાર જિનેશ્વરના પરમ કલ્યાણકારી વચનો શ્રવણ મનન નિધિધ્યાસન કરતાં શંસય વિપર્યય અને અનધ્યવસાય રહિત તત્ત્વ સ્વરૂપનું સમ્યક્જ્ઞાન થાય અને સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાન યુક્ત જો આત્મ સ્વરૂપ જાણીયે-ગ્રહણ કરીયે તોજ પરમાત્મ સિદ્ધિના સાધક બની શકીએ. જ્યાંસુધી આત્મદ્રવ્યનું સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન થયું નથી ત્યાંસુધી આદરેલું ચારિત્ર તે સમ્યક્ વિશેષણને પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ અને સમ્યક્ચારિત્ર વિના કદાપિ કાલે મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકે નહિ. કહ્યું છે કે “વિરચ્યા સાવદ્જ્ઞાન, કષાય હીણા મહવ્વય ધરાવી. સમ્મદિઠી વિહુણા, કયાવિ મુરુખં ન પાવંતિ”

તથા “નયગમ ઝંગ પમાણેહિં, જો અપ્પા સાયવાય જાવેણ ।
મુણ્ઠ મોરુવ સરુવં સમદિઠિ સો નેહ” ॥ ૬ ॥

કાર્ય રુચી કર્તા થયેરે, કારક સવિ પલટાયરે ॥ ૬૦ ॥

આતમ ગતે આતમ રમેરે, નિજ ઘર મંગલ થાયરે ॥ ૬૦ ॥

અર્થ—જ્યાંસુધી જોવ મિથ્યાત ગુણસ્થાને વર્તે છે—સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી, ત્યાંસુધી અનાત્મ વસ્તુમાં આત્મબુદ્ધિ—અહંપણું માને છે અર્થાત્ પુદ્ગલ સ્કંધોથી બનેલું ચૈતન્યશૂન્ય જે શરીર તેમાં સોલીજૂતપણે પરિણમિ પોતાનું આત્મ અંગ માને છે તથા તે શરીરને જે પ્રશસ્ત, હિતકારી પદાર્થો—સ્ત્રી ધન કુટુંબાદિને પોતાનાં હિતકારી માને છે, તેમાં રાગરસે રીંકે છે, સંસાર ઝ્રમણ પરિપાટીને વધારે છે (જો અપસત્થો રાગો, વહઈ સંસાર ઝ્રમણ પરિવામી । વિસયા-ઇસુ સયણાઇસુ, ઈઠ્ઠત્તં પુગ્ગલાઇસુ) અને તે શરીરાદિને પોતાના સાધ્ય જાણી નિરંતર તેને સાધવા માટે અનેક પ્રયાસ કરે છે—તેનેજ પોતાનું કાર્ય જાણે છે એમ અજ્ઞાન બશે પોતે પર કર્તૃત્વ જાણે પરિણમે છે તેથી કારકચક્ર શુદ્ધ સ્વજાવથી વિરુદ્ધ બાધકજાણે પરિણમે છે. પણ જ્યારે આત્મા યોગ્ય કારણ વડે સમ્યક્જ્ઞાનનો લાજ પામે, અનંત પરમાનંદમય સંપૂર્ણ સુખના હેતુ પરમાત્મ પદ રૂપ પોતાના શુદ્ધ સાધ્યને ઈચ્છે, ત્યારે પર સાધ્ય તરફથી અરુચી થાય અને પોતાનું શુદ્ધ સાધ્ય સાધવાની રુચી થાય, શુદ્ધ કાર્ય કરવાનો અજિ-લાષી થાય ત્યારે જે કારકચક્ર બાધકજાણે અર્થાત્ આત્માના જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યની ઘાત કરવા રૂપ કાર્યે પરિણમતું હતું તે સાધક જાણે ઘટલે શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્ય સાધવા રૂપ પરિણમે ઘટલે આત્મા પોતાના શુદ્ધ પરિણમે વર્તે—તેમાં રમણ કરે—ત્યાંજ સ્થિત થાય એમ થતાં આત્માના સર્વે પ્રદેશે મંગલ થાય અર્થાત્ કર્મ રૂપ રજ ગલી જાય—અત્યંત સુખ નિધાનનો લાજ થાય ॥ ૬ ॥

૨૩૨ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ત્રાણ શરણ આધાર બોરે, પ્રજુજી જીવ્ય સહાયરે ॥ ૬૦ ॥

દેવચંદ્રપદનીપજેરે, જિન પદકજસુપસાયરે ॥ ૬૦ ॥ શ્રી ૦ ૧૦ ॥

અર્થ—હે પ્રજુજી ! આપ ચાર ગતિ રૂપ જીવ જન્મણના દુઃખથી ત્રાણ અર્થાત્ રક્ષણ કરનાર તથા મહાન્ દુઃખદાયી જ્ઞાનાવરણાદિ પ્રચંદ અષ્ટ કર્મ શત્રુજંથી ડરતા જીવ્ય પ્રાણીજીને શરણ બો તથા જીવ સમુદ્રમાં બૂઝતા જીવ્ય પ્રાણીજીને હસ્તાવલંબન રૂપ બો તથા જીવ્ય જીવોને મોક્ષલક્ષ્મી વરવામાં પરમ સહાયજૂત બો, તેથી હે ગુણ સાગર ! આપના નિર્મલ ચરણ કમલના પસાયથી દેવમાં ચંદ્રમા સમાન પરમાત્મ પદની પ્રાપ્તિ થાય એ નિર્વિવાદ બે ॥ ૧૦ ॥ (સંપૂર્ણ)

॥ અથ તૃતીય શ્રી બાહુજિન સ્તવનં ॥ સંજીવજિન

અવધારીયે ॥ ૬૬ દેશી ॥

બાહુજિણંદ દયામયી, વર્તમાન જગવાન ॥ પ્રજુજી ॥

મહાવિદેહે વિચરતા, કેવલજ્ઞાન નિધાન ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ—મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં વિહરમાન વર્તમાન જગવાન, સદૃશ પ-
રુણ વિઠ્ઠલન ધર્મ યુક્ત પૌદ્ગલીક શરીરથી અત્યંત વિલક્ષણ મહાન્
આત્મ સત્તાજૂમિમાં (અર્થાત્ જે જૂમિમાં અન્ય કોઈ પણ જીવ્યની
પ્રવેશ થઈ શકે તેમ નથી તેથી બીલકુલ સંક્રાશ વગરની પરમ રમણીય
સ્વતંત્ર એવી આત્મ સત્તાજૂમિમાં) નિરંતર પોતાના પર્યાયોમાં પરિણમતા
પોતાના ગુણ પર્યાયો સહિત સદા સત્ લક્ષણવંત હોવાથી વર્તમાન,
આત્મીક અવિચલ અલંકૃત લક્ષ્મીના સ્વામી હોવાથી જગવાન, સા-
માન્ય કેવલીઓમાં ઇંડ સમાન હે શ્રી બાહુસ્વામી ! આપ સર્વ પ્રદેશે

સર્વ કાલે સર્વ જાવે દયામયી હો અર્થાત્ આપના સર્વે પ્રદેશથી હિં-
સાના હેતુનો અજાવ થયેલો હે તથા હવે તે હેતુનો સમૂલ્લંઘન
હોવાથી કોઈ પણ કાલે હિંસકજાવે પરિણમનાર નથી તથા જ્ઞાનાદિ
સર્વે ધર્મો સર્વે નયે પૂર્ણ પવિત્ર થયા હે તેથી કોઈ પણ જાવ હિંસકજાવે
પરિણમે તેમ નથી. તેથી આપ સર્વાંગે સર્વોત્કૃષ્ટ અનુપમ દયાના જંઙાર હો
તથા જે જ્ઞાનમાં જીવાજીવ સર્વે દ્રવ્યો પોતાના ત્રિકાલવર્તી સર્વે
પર્યાયો સહિત પ્રત્યક્ષપણે જાણે હે ઉત્તમ તત્ત્વાર્થ—(સર્વ દ્રવ્ય
પર્યાયેસુ કેવલસ્ય) એવા કેવલજ્ઞાનના નિધાન કે ઓ અલ્પ
જ્ઞાણ હો. કારણ કે દ્રવ્ય તે ગુણ પર્યાયનું જાજન હે, બીજીપર્યાય તથા
સામર્થ્યપર્યાયનો આધાર હે તેથી કોઈ પણ કાલે દ્રવ્ય તે પર્યાયથી
હીણ ક્ષીણ થાય નહિ. કારણ કે તીરોજાવે રહેલા પર્યાયો : આવી-
જાવે થાય હે અને તે પાઠા તીરોજૂત થાય હે એમ પરાવર્તિ ચક્રે
પરિણમે હે. ઉત્તમ— સંમતિ ગ્રંથે—“દ્વં પજ્ઞાય વિનુઞ્ચં, દ્વ
વિયુક્તાય પજ્ઞયા નહિ । ઉપ્પાયધ્વય જંગાદ્ દ્વિય લક્ષણંયં”
તથાચ—પંચાસ્તિકાય સમયસારે—“દ્વં સદ્લક્ષણિયં, ઉપ્પા-
દ્વય ધ્રુવત્ત સંજુતં । ગુણ પજ્ઞયા સયં વા, જંતં જસંતિ
સર્વંહુ ” ॥ ૧ ॥

દ્રવ્યથી બકાયને, ન હણે જેહ લગાર ॥ પ્રજુજી ॥ જાવદયા
પરિણામનો, એહિજ હે વ્યવહાર ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય
અને ત્રસકાય એ બ કાયના જીવના દ્રવ્યપ્રાણને હણવા હણાવવા તથા
હણતાની અનુમોદના કરવી એ દ્રવ્યહિંસા હે. તે દ્રવ્યહિંસામાં
જાવહિંસાના કારણની જાજના હે. તેથી જાવહિંસાનો ત્યાગી દ્રવ્ય-
હિંસા આદરે નહિ—થવા દે નહિ—સાવચેત્ત પણે વર્તે—સમિતિ પૂર્વક

૨૩૪ વિંશતિ વિહરમાન જિતસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

વર્તે અર્થાત્ ઢકાયના જીવોની દ્રવ્યહિંસાનો ત્યાગ કરવો તે જાવ દયાનો તથા જાવદયાના પરિણામીનો વ્યવહાર છે. દ્રવ્યઅહિંસા તે જાવઅહિંસાનો વ્યવહાર-કારણ છે ॥ ૨ ॥

રૂપ અનુત્તર દેવથી, અનંતગુણું અજિરામ ॥ પ્રજુજી ॥ જોતાં
પણ જગ જંતુને, ન વધે વિષય વિરામ ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ-સર્વે જીવોને આ સંસાર જન્ય જન્મ જરા મરણાદિ રૂપ જયંકર દુઃખથી ઢોકાવી રત્નત્રય પમાતી અનંત આત્મીક પરમાનંદના જોક્તા કરું એવી ઉત્કૃષ્ટ જાવદયાના યોગે અત્યંત તીવ્ર શુદ્ધ પરિણામ વમે-સર્વોત્કૃષ્ટ પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદયે હે બાહુ જિનેંદ્ર ! આપનું રૂપ લાવણ્ય કાંતિ, વિજય વિજયંત જયંત અપરાજીત અને સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનવાસી દેવો કરતાં પણ અનંતગુણું અજિરામ, અતિશયયુક્ત, સર્વોપરી, મનોહર, રમણીય, આહ્વાદકારી છે. ઉત્કંચ-
“ જાકી દેહહૃતિસો દસો દિશા પવિત્ર ઝડે, જાકે તેજ આગે સવ તેજવંત રુકે હૈ । જાકો રૂપ નિરખી થકિત મહા રૂપવંત, જાકી વપુવાસસો સુવાસ ઓર લુકે હૈ ॥ જાકી દિવ્ય ધુની સુનિ શ્રવનકો સુખ હોત, જાકે તન લલ્લન અનેક આઈ દૂકે હૈ । તેઈ જિનરાજ જાકે કહે વિવહાર ગુન, નિહચૈ નિરખિ શુદ્ધ ચેતનસોં ચુકે હૈ ॥ ” એવું અત્યંત દેદિપ્યમાન અનુપમ ઔદારિક આપનું મનોહર રૂપ જોતાં-નિરખતાં ઠતાં પણ વિષયાતુરતાને અવકાશ મલતો નથી પરંતુ આપની શાંત, દાંત, ગંઝીર અને નિશ્ચલ મુદ્રાનું દર્શન પામી વિષયોથી ઉપશાન્ત ચિત્ત થાય છે ॥ ૩ ॥

કર્મ હૃદય જિનરાજનો, જિવિજન ધર્મ સહાય ॥ પ્રજુજી ॥

નામાદિક સંજારતાં, મિથ્યા દોષ વિલાય ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૪ ॥

શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત તૃતીય શ્રી બાહુ જિન સ્તવન. ૨૩૫

અર્થ:—“ સવિ જીવ કરું શાસન રસી, ઇસિ જાવ દયા મન
ઉદ્ધસી ” એહવા અત્યંત તીવ્ર શુભ રાગ યુક્ત જાવદયાનાં પરિણામ
વડે બંધાયલા તીર્થંકર નામકર્મના ઉદય વડે હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! આ
પારાવાર દુઃખનિધાન સંસાર સમુદ્રમાં બૂડતા જીવ્ય પ્રાણિયોનો
ઉદ્ધાર કરવા માટે સર્વે દૂષણો રહિત અને પાંત્રીશ ગુણ સહિત નય
નિદેપ પદ્મ પ્રમાણ યુક્ત જીવા જીવાદિ તત્ત્વનો સમ્યક્ પ્રકારે ઉપ-
દેશ આપો હો એ આપનો કર્મ ઉદય નિર્વિવાદ પણે “ જીવિ જન
ધર્મ સહાય ” અનાદિ કાલથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ રજ વડે મલિન
થયેલા—લિપ્ત થયેલા જીવોના આત્મ ધર્મને એવંજૂત નયે પ્રાપ્ત
થવા સહાય—નિમિત્તજૂત હો. તથા હે તીર્થનાથ ! આપના નામાદિક
ચાર નિદેપ સંચારતાં—સ્મરણ કરતાં—લક્ષમાં લેતાં મિથ્યાંત્વાદિ દુષ્ટ
દોષોનો તત્કાલ અત્યંત અજાવ થાય. “ તીર્થ—સંસારં નિસ્તરણો-
પાયં કરોતીતિ તીર્થકૃત્ ” ઇતિ વચનાત્. જન્મ મરણ રૂપ સંસાર
સાગરથી તરી જવાનો ઉપાય જે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તે તીર્થ
હે. ઉક્તંચ તત્ત્વાર્થ સૂત્રે “ (સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષ-
માર્ગઃ) ” તે રત્નત્રયરૂપ તીર્થને જીવ્ય જીવોના હૃદયમાં સ્થાપન
કરનાર પુષ્ટ નિમિત્ત હોવાથી આપ તીર્થંકર નામને સંપ્રાપ્ત હો. તથા
આપના નિર્મલ અસંખ્યાત્ આત્મ પ્રદેશમાં તે રત્નત્રય જરૂર અજોથ
પણે વસી રહ્યાં હો તે સ્થાપનાનિદેપો. તથા આપનો આત્મ દ્રવ્ય તે
જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ જાવનું સર્વદા કારણ હો તે દ્રવ્યનિદેપો.
અને ઘાતીકર્મના ક્ષયથી અનંત ચતુષ્ટય અનંત શુદ્ધ પર્યાય પણે
પ્રગટ્યા તે આપનો જાવ તે જાવનિદેપો. એમ આપના ચાર નિદેપ
આપથી તન્મય પણે એક ક્ષેત્રે રહ્યા હો. ઉક્તંચ—“ ઇહ જાવોન્નિય
વહુ, તય સુનેહિં કિંચ સેસેહિં, નામાદયો વિજાવા, જં તે વિહુ

१३६ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

बहु पञ्जाया ” तथा बली—“अह्वा बहुभिहाणं, एमं ठव-
णाय जो तयागारो । कारणयासे दधं, कज्जय वन्नं तयं जावो ॥
अने आप पण जीव डब्ब ठो अने हुं पण जीव डब्ब हुं माटे स्व-
जाती हुं तेथी आपनुं स्वरूप यथार्थ पणे जाणतां माहरुं स्वरूप पण
यथार्थ जणाय “ जो जाणइ अरिहंतं, दध गुण पज्जवंतेहिं ।
सो जाणइ अप्पाणं, मोहो खलु जाइ तस्स लयं ” अने पो-
ताना आत्म स्वरूपनी प्राप्ति थतां मिथ्यात्व अज्ञान आदि दोषो
तत्काल विलयमान थाय, कर्मबंधनो नाश थाय, मोक्ष पदवीनी प्राप्ति
थाय. उक्तं च—“ दर्शन मात्म विनिश्चित, रात्म परिज्ञान मिष्यते
बोध । स्थिति रात्मनि चारित्रं, कुत एतेन्यो भवति बन्धः ॥”
तथा “ योगात् प्रदेश बन्धः स्थिति बन्धो भवति तूकषायात् ।
दर्शन बोध चरित्रं, न योग रूपं कषाय रूपं च । ” ॥ ४ ॥

आत्म गुण अविराधना, जाव दया भंजार ॥ प्रभुजी ॥
दायिक गुण पर्यायमें, नवि पर धर्म प्रचार ॥ प्रभुजी ॥
॥ बा० ॥ ५ ॥

अर्थ—ज्ञान दर्शन चारित्रादि अनंत आत्म गुणो ते जावप्राण ठे
अने ते जावप्राणनो विषय कषायादिके घात करवो ते जावहिंसा ठे.
अने ते जावप्राणनुं समिति गुप्ति आदि संवर वने रक्षण करवुं घात
न थाय एम अप्रमत्त जावमां वर्तवुं ते जावदया ठे. ते जावदयाना
आप भंडार—निधान ठो. कारण के जावप्राणना घातक मिथ्यात्वादि
दुष्ट हेतुर्जनो आपना आत्म प्रदेशमांथी सर्वथा नाश थयो ठे, दायिक
लब्धिने पास्यो ठो. तेथी आपनी सत्ताचूमिमां मिथ्यात्वादि दोषोनो
रंच मात्र पण प्रवेश—प्रचार यई शके तेम नथी अने तेथी आपमां

શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત તૃતીય શ્રી બાહુ જિન સ્તવન. ૨૩૬

જાવહિંસાનો વીલકુલ અજાવ છે તેથી આપ નિર્વિવાદ પણે જાવ-
દયાના ચંદ્રાર ઢો ॥ ૫ ॥

ગુણ ગુણ પરિણતિ પરિણમે, બાધક જાવ વિહીન ॥ પ્રજુ ॥

દ્રવ્ય અસંગી અન્યનો, શુદ્ધ અહિંસક પીન ॥ પ્રજુજી ॥

॥ બાં ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આપનો આત્મ દ્રવ્ય જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર દાન લાજ જોગ
ઉપજોગાદિ અનંત ગુણનો પિંડ છે (દ્વં ગુણ સમુદાયો) તે સર્વે
ગુણો બાધકજાવ રહિત પોતાના શુદ્ધ પરિણમે પરિણમે છે. કારણ કે
“ સર્વે સપજ્જવા ગુણા, અપજ્જવે જાણણા નહિ ” પણ તે
ગુણો જો બાધકજાવે ઘટલે જ્ઞાન અજ્ઞાનપણે, દર્શન અદર્શનપણે,
ચારિત્ર મિથ્યાચરણ રૂપ એમ પરિણમે તો આત્મ સ્વગુણનો રોધ કરે—
શુભાશુભ કર્મબંધ કરે— આત્મીક સદ્ગુણ અવાધિત સુખની હાણી કરે
“ (સાયાસાયં હુઃસ્વં, તદ્વિરહંમિ ય સુદં જનત્તેણં । દેહિં-
દિયેસુ હુઃસ્કં, સુસ્વં દેહિંદિયા જાવો) ” પણ આપના સર્વે ગુણો
અવાધકજાવે પરિણમે છે તેથી આત્મ અનંત ગુણના આનંદના
જોક્તા છે. જ્યાંસુધી આત્મા બાધકજાવે પરિણમે ત્યાંસુધી અશુદ્ધ છે
પણ જ્યારે સર્વે પરદ્રવ્યના રાગ-સંગ રહિત વર્તે ત્યારે શુદ્ધ છે, અહિં-
સક છે, કર્મબંધનો અકર્તા છે તથા પોતાના અનંત આત્મ વીર્ય વડે
પુષ્ટ છે. ઉક્તંચ “ પરદં રત્નં વદ્યકં, વિરત્નં મુંચેઃ અઠ કમ્મેહિં-
એસો જિન ઉવએસો, સમાસત્તં બંધ મોસ્સસ્સ ” ॥ ૬ ॥

દેત્રે સર્વ પ્રદેશમેં, નહિ પરજાવ પ્રસંગ ॥ પ્રજુજી ॥

અતનુ અયોગી જાવથી, અવગાહના અજંગા ॥ પ્રજુ ॥ બા ॥ ૭ ॥

३३७ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

अर्थः—जेम सोनुं खाणमां पथ्थर माटी विगेरे अनेक कुधातुज्ज्थी मलेलुं होय ते पण ज्यारे योग्य युक्ति वने तेने सर्वथा जूडुं पाडी गाली शुरू सोनुं करी लक्ष्ण त्यार पढी ते सोनाने काट लागी शके नहि.

तेमज अनादिकालथी आत्म प्रदेशे लागेला ज्ञानावरणादि कर्मनो आपे शुक्लध्यान रुप अग्निवडे सर्वथा नाश कर्यो ते, सर्वे प्रदेशे शुद्ध निर्मल परम पवित्र थया ठो तेथी आपना कोइ पण प्रदेशे परजाव—राग द्वेषादिनो—विषय कषायादिनो रंच मात्र पण संश्लेष नथी, थवानो संज्ञव पण नथो.

ज्यांसुधी आत्मा औदारिकादि शरीरमां तेमज मन वचन काय योगमां ममत्व करी वसे ते तेथी ते चल पुद्गल योगे आत्म प्रदेश सकंप थाय ते पण ज्यारे सर्वथा तेनुं ममत्व त्याग करे त्यारे शुद्धात्म जावे अरुपी ज्ञायक स्वरूप प्रगटे. उक्तंच आचारांगे—से एदीहे ए हस्से ए वट्टे ए तंसे ए चउरंसे ए परिमंमले ए किन्हे ए एलीले ए लोहिए ए हाविहे ए सुकिद्धे ए सुरहिगंधे ए डुरहिगंधे ए तित्ते ए कमुए ए कसाये ए अंबिले ए महुरे ए कख्वमे ए मजए ए गुरुए ए लहुए ए सीए ए उणहे ए णिधे ए लुख्व ए काऊ ए रुहे ए संग ए इत्थी ए पुरिसे ए अन्नहापरिसे सणणे उवमा ए विजाए अरुवी सत्ता अपयस्स पयं एत्थि से ए सहे ए रुवे ए गंधे ए रसे ए फासे इच्चेतावात तिबेमि ” एम अतनुअयोगी आत्म अंग आत्म जावमां स्थिर थाय त्यारे कोइ पण आत्म प्रदेश रंच मात्र पण सचल थाय नहि. अजंग अवगाहनाने प्राप्त थाय. ॥ ७ ॥

ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ પણે, સહેજે પરિણતિ થાય ॥ પ્રચુજી ॥

હેદન યોજનતા નહિ, વસ્તુ સ્વજ્ઞાવ સમાય ॥ પ્રચુજી ॥ ૬ ॥

અર્થ:—સ્વજ્ઞાવ જ્ઞાવે પરિણમવામાં અન્ય દ્રવ્યની સહાય જોઈતી નથી. જેમ અગ્નિ સહેજે દાહકજ્ઞાવે પરિણમે છે તેમ સર્વે દ્રવ્યો ઉત્પાદ વ્યય ધ્રોવ્ય યુક્ત સદાકાલ હોવાથી સહેજે પોતાના સ્વજ્ઞાવ પર્યાયમાં પરિણમે. અન્ય દ્રવ્યની મદદ જોઈતી નહિ. ઉક્તંચ “દવિ-યદિ ગઢદિ તાઈં, તાઈં સજ્ઞાવ પજ્જયઈંજં, દવિયં તં જ-સંતે અણ્ણસજ્ઞૂદં તુ સત્તાદો” વસ્તુને સહેજે પરિણમવામાં કંઈ પણ દૂર કરવાની તથા કંઈ પણ સંયોગ કરવાની આવશ્યકતા નથી કારણ કે દ્રવ્ય તથા પર્યાયનો અજેદ જ્ઞાવ છે. જેમ અગ્નિને દાહક પરિણામ વગરની તથા અગ્નિ વગર દાહક પરિણામને આપણે કદાપી કાલે જોતા નથી અર્થાત્ અગ્નિને જ્યારે જોઈએ ત્યારે દાહક પરિણામ સહિત જ હોય છે તેમ સર્વે દ્રવ્ય સદાકાલ પોતાના પરિણામે વર્તતા જ હોય છે. પરિણામ વગર દ્રવ્ય અજ્ઞાવ—શૂન્યપણને પામે. ઉક્તંચ—“પજ્જય વિજુદં દઘં દઘ વિજુદાય પજ્જયાણઞ્ઞિ દોણહં અણ્ણસજ્ઞૂદં, જ્ઞાવં સમણા પરૂવિંતિ ॥” વર્તમાન પર્યાયનો વ્યય થાય અને નૂતન પર્યાયનો ઉત્પાદ થાય તો પણ દ્રવ્યાર્થિક નયે દ્રવ્ય સદા ધ્રુવ છે. જેમ સોનાનું કહુ જાંગી મુકુટ બનાવીએ તેમાં કમાનો નાશ અને મુકુટનો ઉત્પાદ થતા હતાં પણ સોનું દ્રવ્ય સદા ધ્રુવ છે. ઉક્તંચ—“જ્ઞાવસ્સ ણથ્થિ-ણાસો, ણથ્થિ અજ્ઞાવસ્સ ચેવ ઉપ્પાદો. ગુણ પજ્જયેસુ જ્ઞાવા, ઉપ્પાદ વયે પકુવંતિ ।” ॥ ૬ ॥

ગુણ પર્યાય અનંતતા, કારક પરિણતિ તેમ ॥ પ્રચુજી ॥

२४० विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

निज निज परिणति परिणमे, जाव अहिंसक एम ॥

॥ प्रभुजी ॥ वा० ॥ ए ॥

अर्थ—ज्ञान ते सम्यक्ज्ञान रूप, दर्शन ते सम्यक्दर्शन रूप, चारित्र ते स्वचावाचरण रूप एम ज्ञानानुयायी आपना अनंत गुणो पोताना शुद्ध परिणामे परिणमे ठे कारण के आपनुं कारक चक्र ते शुद्ध अबाधक पणे सदा परिणमे ठे (१) स्वधर्म कर्त्ता ते कर्त्तापणुं (२) स्वधर्म परिणाम ते कार्य (३) स्वधर्मानुयायी चेतना शक्ति ते करण (४) साध्य गुण शक्तिनुं प्रगटनुं ते संप्रदान (५) पूर्व पर्यायनुं निवर्त्तन ते अपादान (६) स्वगुणनो आधार आत्म सत्ताज्ञुमि ते अधिकरण—एम गुण पर्यायनी तथा कारक परिणतिनी अनंतता ठे तेथी कोइ पण आत्म धर्मने विराधक पणे रंच मात्र—समय मात्र पण परिणमता नथी तेथी आप सदा अहिंसक नामनुं सर्वोत्कृष्ट विरुद्ध धरावो ठो ॥ ए ॥

एम अहिंसकता मयी, दीवो तुं जिनराज ॥ प्र० ॥

रक्षक निज पर जीवनो, तारण तरण जिहाज ॥ प्र० वा० १०

अर्थ:—एम स्वपर जीवना डव्य जाव प्राणनुं रक्षण करनार तथा अगाध कषाय रूप जलथी जरेला संसार समुद्रमांथी तारण तरण जहाज रूप हे जिनेश्वर ! हे कक्षणा निधान ! आ जगत् त्रयमां सर्वांगे दयामय में आपनेज जोया ॥ १० ॥

परमात्म परमेसरु, जाव दया दातार ॥ प्रभुजी ॥

सेवो ध्यावो एहने, देवचंद्र सुखकार ॥ प्रभुजी० वा० ॥ ११ ॥

अर्थ:—आत्मानो परमजाव जे ज्ञान तेनी शुद्धता तथा संपूर्ण-ताने सर्वे नये प्राप्त थयेला होवाथी परमात्मा. तथा अनंत अविन-श्वर स्वाधीन परमानंद मय शुद्धात्म ऐश्वर्यताने प्राप्त थएला होवाथी

परमेश्वर, अने जावदया रुप जे परमधर्म (आत्म गुण रक्षाणा तेह धर्म, स्वगुण विद्रंसना ते अधर्म) तेना उपदेष्टा, दातार तथा जव ज्रमण जन्य शारीरिक तथा मानसिक दुःखनो अत्यंत अंत करी सहज परमोत्कृष्ट आत्मीक सुखना दातार त्रिलोक पूज्य श्री बाहुजिनेश्वरने सेवो, ध्यावो, तेमना गुणनुं ध्यान करो, तेथी एकाग्र चित्त करो, एमश्री देवचंद्र मुनि मित्र जावना वडे जव्य जीवो प्रति हित शिक्षा आपे ठे ॥ ११ ॥

(संपूर्ण)

॥ अथ चतुर्थ श्री सुबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ माहरो व्हाखो ब्रह्मचारी ॥ ए देशी ॥

श्री सुबाहुजिन अंतर जामी, मुज मननो विशरामी रे ।

॥ प्रभु ॥ आत्म धर्म तणो आरामी, पर परिणति निःकामी रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥ श्री ॥ १ ॥

अर्थ—शुद्ध अने तिष्ठण उपयोगमां परम स्थिरता एकाग्रता धारण करी राग द्वेष रूप महान् शत्रुर्तने जीतेला हे श्री सुबाहु स्वामी ! केवलज्ञान दर्शन उपयोग वळे मारा तेमज सर्वे द्रव्योना अंतर्गत जावने इंद्रियादिकनी सहाय विना प्रत्यक्ष जाणवा देखवा-वाळा तथा सर्वदा परम संवरमां लीन होवार्थी अंतर्धामी ठो.

स्त्री पुत्र मित्रादि परिजनो तथा धन धान्य हिरण्य केत्रादि पर-द्रव्यमा मनोझ पर्यायोने आप सुख हेतु जाणता नथो परंतु तेजने जलना बुद्बुदवत् तथा विजलीना चमत्कारवत् क्षणीक, पराधीन, अतृप्तिना हेतु, तथा आत्म धर्म रोधक राग द्वेषना निमित्त, संसार परिज्रमणना निमित्त साक्षात् पणे जाणो ठो माटे ते विषयोनी आपने कामना केम थाय ? कदापि न थाय; तेथी आप सदा निःकामी ठो.

૨૪૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જે મુગ્ધ પ્રાણીં તે વિષયોને સુખ હેતુ જાણે તેજને તેની કામના થાય અને તેજ તેની ચાહકુપ દાહમાં પ્રવેશ કરી પોતાના આત્મ જોગને દગ્ધ કરે પણ આપ તો કેવલ સમ્યક્જ્ઞાની હોવાથી શુદ્ધ-શુદ્ધ-શાતા અશાતા બંનેના ઉદયને આત્મગુણના રોધક હોવાથી દુઃખ રૂપજ જુરંબો તેથી આપને તેની કામનાનો બીલકુલ સંજવ નથી, નિરંતર નિષ્કામી હો. તથા શુદ્ધાત્મ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણને સ્વાધિન અવિનશ્વર તથા પરમાનંદના હેતુ જાણી નિરંતર તેમાંજ રમણ કરવાવાલા તથા તેનાજ જોગમાં પરમ સંતુષ્ટ હો. એવી આપની પરમોત્કૃષ્ટ અવસ્થા જોઈ તે પદ સાધવાની મને રૂચી થઈ તથા તે પદ સાધવાનો સમીચીન માર્ગ પણ આપે બતાવ્યો તેથી ચ્વરેચ્વર મારા મનને પરમ વિશ્રામના હેતુ આપજહો. ॥ ૧ ॥

કેવલજ્ઞાન અનંત પ્રકાશી, જીવિજન કમલ વિકાશી રે ।
॥ પ્ર૦ ॥ ચિદાનંદધન તત્ત્વ વિલાસી, શુદ્ધ સ્વરૂપ નિ-
વાસી રે ॥ પ્ર૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અનંત કેવલજ્ઞાન રૂપ સૂર્યનો પ્રકાશ કરી જીવ્ય જીવોનાં હૃદયકમલને વિકસ્વર કરનાર જ્ઞાનાનંદના સમૂહ આત્મ તત્ત્વમાં વિલાસ કરનાર તથા તેજ શુદ્ધ સ્વરૂપમાં નિવાસ કરનાર હો.

અનાદિ કાલથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મવડે આઢાદિત થયેલા અનંત કેવલજ્ઞાન રૂપ જલહલાટમાન અદ્વિતિય સૂર્યને, કર્મ પદ-લનો નાશ કરી સંપૂર્ણપણે પ્રકાશમાન કરી અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર વડે આવૃત થયેલા જીવ્ય જીવોના હૃદયકમલને જ્ઞાનકિરણો વડે પરમ પ્રફુલ્લિત કરનાર હો. રૂપ રસ ગંધ સ્પર્શાદિ પરદ્રવ્યના પર્યાયનો જોગ, રમણ, આસ્વાદ, મૂર્છા, કામના વિગેરેનો સમૂહ નાશ કરી રાગ દ્વેષાદિ વિજાવનો પરિહાર કરી પોતાના સહજ અવિનશ્વર જ્ઞાનસ-મૂહ આત્મ તત્ત્વમાં વિલાસ કરનાર અર્થાત્ તેના જોગમાં નિમગ્ન હો.

तेज शुद्धात्म स्वरूपमां सदा निवास करो ठो अर्थात् आपनो उपयोग त्यांथी समय मात्र पण चलतो नथी—परद्रव्यादि तरफ जतो नथी ॥ २ ॥

यद्यपि हुं मोहादिके बलियो, पर परिणतिशुं नलियो रे ॥
प्र० ॥ हवे तुज सम मुज साहिब मलियो, तिणे सवि
ज्वजय टलियो रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥ ३ ॥

अर्थ—जो के हुं मोहादि बने ठगायो, परपरिणतिमां तल्लीन थइ रह्यो, पण हवे तमारा जेवा साहेबनी वाणी सांचली मने प्रतित थवाथी मारो सर्वे ज्वजय दूर थयो. जो के मोह अज्ञान मिथ्या-त्वादि दुष्टोए मने वश करी मारी ज्ञानादि संपदा ठगी लीधी ठे, माहरा सहज अनुपम सुख जोगथी मने वियोगी कयों ठे, तेथी हुं ते दुष्टोना वशमां पडो अत्यंत कंगाल अवस्थाने जोगवुं हुं.

परपर्याय—शरीर स्वजन परिजन तथा धन धान्यादिमां अहं मम-त्व करी तेनेज सुख तथा सुख हेतु जाणी तेनीज इच्छा कामना करी जेम लींबडामां बसतो कीडो लीमडाना रसनेज मधुर मानी तेमां तल्लीन रहे ठे, त्यांथी निकलवा चादातो नथी, तेम हुं तेमां तल्लीन थई रह्यो, तेथी विरत थयो नहि, पण हवे हे करुणा निधे ! सर्वज्ञ अने वीतराग आप जेवा समर्थ स्वामीनी मने प्राप्ति थई—आपनुं दर्शन पांम्यो तेथी अनंत रोग शोक जय क्रोध मान माया लोभ अरति आदिके जरेला जव समुद्रमां जमण करवानो जय दूर थयो. कारण के ते जव जमणनी हवे अवधि आवी. उक्तंच—
“अंतो मुहुत्त मित्तंपि फासिअं दुज्ज जेहिं सम्मत्तं, तेसिं अवह पुग्गल, परिअट्ठो चेव संसारो” ॥ ३ ॥

ध्येय स्वप्नावे प्रभु अवधारी, दुर्ध्याता परिणति वारी रे

२४४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बाळावबोध सहित.

॥ प्र० ॥ जासन वीर्य एकता कारी, ध्यान सहज संजारी
रे ॥ प्र० ॥ श्री० ॥ ४ ॥

ध्याता ध्येय समाधि अजेदे, पर परिणति विबेदे रे ॥ प्र०

॥ ध्याता साधक जाव उबेदे, ध्येय सिद्धता वेदे रे ॥ प्र० ॥

॥ श्री० ॥ ५ ॥

अर्थः—प्रचुपदने पोतानुं शुद्ध ध्येय जाणी पोताना हृदयमां
स्थापन करी, दुर्ध्यान रूप परिणतिने निवारी, पोताना ज्ञान वीर्यनी
संपूर्ण एकता अजेदता करनां सहज आत्म ध्यान संजारे; तेथी पर
परिणतिनो समूल विच्छेद थाय, त्यारे ध्याता ध्येय समाधिमां तल्लीन
थाय अने ध्येय पदनो सिद्धि प्राप्तिने वेदे—जोगवे. त्यारे ध्यातामांथी
साधकपद दूर थाय.

ज्ञानावरणादि सकल कर्मना संबंधथो सर्वथा मुक्त केवलज्ञान
दर्शन चारित्र वीर्यमय सहज आत्म गुणना समूह रूप श्री सुबाहु
स्वामीना परमात्म पदने शुद्ध ध्येय (ध्याववा लायक वस्तु) धारी—
ज्ञान पूर्वक निश्चय करी, जन्म जरा मरण रूप संसार त्रमणना हेतु
चूत, शुद्ध परिणतिथी विमुख आर्त्त रौद्र परिणाम वारे—दूर करे,
(कारण के ज्यांसुधी दुर्ध्यान परिणाम वर्त्ते त्यांसुधी शुद्ध ध्यानने
अवकाश मळे नहि जेम मलीन वस्त्र उपर केशरनो रंग लागे नहि)
अने पर परिणामानुगत थयेला पोताना आत्म वीर्यने समेटी मात्र
शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्र परिणाममां आत्म वीर्यने एकत्र तल्लीन
करे—अजेद करे एवं सहज आत्म ध्यान आदरे, जेथी ध्येय समाधि
अर्थात् शुद्धात्म अनुभव रूप निर्विकल्प निराकुल निरूपचरित स्वतंत्र
परम समाधिमां मग्न—तल्लीन थाय; ते वारे आत्म परिणति मनोझ
अमनोझ कोझ पण पर अव्यमां राग द्वेष रूप अशुद्ध परिणामे वर्त्ते

(गमन करे) नहि, ते वारे ध्येय पदनी अर्थात् शुद्ध परमात्म पदनी सिद्धि थाय. तेना अचल अनंत जोग उपजोगनो स्वामी थाय, उक्तंच— एको मोक्ष पथोय एष नियतो, जग्झसि वृत्त्यात्मक; स्तत्रैव स्थिति मेति यस्तमनिशं, ध्यायेच्चतं चेतसि; तस्मिन्नैव निरंतरं विहरति ज्व्यान्तराण्य स्पृशन् । सोवश्यं समयस्य सार मचिराभित्योदयं विन्दति

अर्थ:— सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रात्मक मोक्ष मार्गमां जे पुरुष स्थित थाय ठे, तेनेज जे निरंतर ध्यावे ठे वली तेनेज जाणे, ठे तेनेज अनुजवे ठे वली तेनाज विषे विहार करे ठे—प्रवर्त्ते ठे पण अन्य ज्व्यमां रंच मात्र स्पर्श करतो नथी ते अरूप कालमां नित्योदय परमात्म पदने. पामे ठे त्यारे ध्यातामांथी साधक जावनो उच्छेद थाय ठे; कारण के ध्येयनी संपूर्ण सिद्धि थया पढी साधवानुं कंइ बाकी रह्युं नथी. ज्यांसुधी कंइ साधवानुं बाकी होय त्यांसुधी साधक जाव कहेवाय जेम (कारण पद उत्पन्न, कार्य अये न लह्योरी).॥४॥५

ज्व्य क्रिया साधन विधि याची, जे जिन आगम वाची रे.
॥ प्र० ॥ परिणति वृत्ति विज्ञावे राची, तिण नवि थाये
साची रे ॥ प्र० ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ:—शुद्ध ध्येय जे परमात्म—मोक्ष पद तेनुं यथार्थ स्वरूप अज्ञान पूर्वक में न जाण्युं तथा साध्य सापेक्ष आचरणा न आदरी त्यांसुधी माहरी चित्त वृत्ति विज्ञावमां राची रही अर्थात् आ लोक संबंधी पंच इंद्रियोना मनोइ जोग्य पदार्थों तथा परलोक संबंधी स्वर्गादिना जोगमां आशक्त रही—तेनी मनोकामना रही तेथी आपना सत्य प्रमाणिक, आगममां बतावेली संमिति गुप्ति परिषह सहन तथा चारित्र तप नियमादि परमात्म पदनी साधन नूत ज्व्य

૨૪૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાહ્યાવબોધ સહિત.

ક્રિયાત્ પણ વિષ ગરલ અને અન્યોન્ય અનુષ્ઠાન રૂપ હોવાથી પરમાર્થ—મોક્ષ પદને આપવા સમર્થ થઈ નહિ. જ્યાંસુધી સમ્યગ્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી સર્વે ક્રિયાત્ શુદ્ધ જાવ વિનાની અશુદ્ધ વિષ ગરલ અન્યોન્ય અનુષ્ઠાન રૂપ જાણવી ઉક્તંચ “શુદ્ધ ક્રિયા તો સંપજે, પુજલ આવર્તને અર્ધ રે” ॥ ૬ ॥

પણ જય નહિ જિનરાજ પસાયે, તત્ત્વ રસાયણ પાયે રે
॥ પ્ર૦ ॥ પ્રજુ જગતેં નિજ ચિત્ત વસાયે, જાવ રોગ મિટ
જાયે રે ॥ પ્રજુ ॥ શ્રી ॥ ૭ ॥

અર્થ:—પણ હવે મને જય નથી કારણ કે જિનરાજના વચન પસાયે તત્ત્વ રસાયણની પ્રાપ્તિ થઈ છે તેથી માહરું ચિત્ત પ્રજુની જક્તિમાં વસવાથી જાવ રોગ મટી જશે. પણ હવે હે તરણ તારણ શ્રી સુબાહુ જિનેશ્વર ! બત્રીશ દોષ રહિત તથા વાણીના પાંત્રીશ ગુણ સહિત પરમામૃત રૂપ આપના વચનોના પસાયે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ રોગને અત્યંત દૂર કરી આત્મ વીર્યની સંપૂર્ણ વૃદ્ધિ પુષ્ટિ કરનાર દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ, અને ધર્મતત્ત્વની મને પ્રાપ્તિ થઈ છે તેથી માહરી ચિત્ત વૃત્તિ મનોહા અમનોહા પર દ્રવ્યથી નિવૃત્ત થઈ પ્રજુની આજ્ઞા પાલવા રૂપ જક્તિમાં લીન થશે તેથી માહરા જ્ઞાનાવરણાદિ સર્વે જાવ રોગો સૂર્યથી જેમ અંધકાર નષ્ટ થાય તેમ તત્કાલ વિનાપ્રયાસે નષ્ટ થઈ જશે. એવા નિશ્ચયથી મારો જવ જ્રમણનો અત્યંત જય દૂર થયો છે ॥ ૭ ॥

જિનવર વચન અમૃત અનુસરિયે, તત્ત્વ રમણ આદરિયે રે
॥ પ્ર૦ ॥ દ્રવ્ય જાવ આસ્ત્રવ પરિહરિયે, દેવચંદ્ર પદ વરિયે
રે ॥ પ્ર૦ ॥ શ્રી ॥ ૮ ॥

અર્થ:—જિનેશ્વરના અમૃત સમાન વચન અનુસારે વર્તીએ, તત્ત્વ રમણના ગ્રાહક થઈએ, દ્રવ્યાસ્ત્રવ તથા જાવાસ્ત્રવનો ત્યાગ કરીએ તો દેવમાં ચંદ્રમા સમાન સિદ્ધ પદ વરિયે—

हे सुबाहु जिनेश्वर ! आप सर्वज्ञ अने वीतराग होवाथो साचा आस ठो. आपनांज वचन आ चार गति रूप अत्यंत जयंकर पारावार जव समुद्रथी पार उतारी शिव स्थानके पहुँचाववाने अद्वितीय नौका समान ठे तथा दुष्ट ज्ञानावरणादि कर्म रोग बडे पीडाता दुर्बल आत्म वीर्यथी हीण थएलवाने ते रोग दूर करो आत्म वीर्ये संपूर्ण पुष्ट करवाने अमृत समान ठे. माटे जो आपना वचनने हमे अनुसरीये-ते प्रमाणे वर्त्तीए अने शुद्धात्म तत्त्वनुं रमण करोए-तेमां खीन थईए तथा अजिनिवेशादि पांच मिथ्यात्व, हिंसादि पांच अव्रत, तथा क्रोधादिक कषाय, विकथादि प्रमाद तथा औदारिक काय योग आदि योगनो परिहार करीए-राग द्वेषादि विजावनो त्याग करोए तो नवां कर्म आवतां बंध थाय अने पूर्व संचित कर्मनी निर्जरा थाय तेथी देवमां चंद्रमा समान परमात्म पदनी प्राप्ति थाय-अतींद्रिय अव्याबाध अनंत सुखनी प्राप्ति थाय उक्तंच “ पंचासव विरत्ता, विषय विजुत्ता समाहि संपत्ता, राग दोष विमुत्ता, मुणिणो सा- हंति परमहं, ” ॥ ८ ॥ (संपूर्ण)

॥ अथ पंचम श्री सुजात स्वामीजिन स्तवन ॥

देहुं देहुं नणद हठीळी ॥ ए देशी ॥

स्वामी सुजात सुहाया, दीठा आणंद उपाया रे, मन मो-
हना जिनराया । जिणे पूरण तत्त्वनिपाया, अव्यास्तिक नय
ठहराया रे, मन मोहना जिनराया ॥ स्वामी० ॥ १ ॥

पर्यायास्तिक नय राया, ते मूख स्वप्नाव समाया रे, मन
मोहना जिनराया । ज्ञानादिक स्व परजाया, निज कार्य करण
वरतायारे, मन मोहना जिनराया ॥ स्वामी० ॥ २ ॥

૨૪૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-હે સુજાત સ્વામી ! સર્વે સ્વપર્યાયનું કારણ દ્રવ્ય છે પણ દ્રવ્યનું કારણ અન્ય દ્રવ્ય હોઈ શકે નહિ તેથી આપ સ્વયં સિદ્ધ હો, સ્વયં બુદ્ધ હો, સર્વ પર દ્રવ્યની કામનાથી રહિત પરમ સંતુષ્ટ હો, તથા અતીંદ્રિય, અવ્યાબાધ, અનુપમ, નિરૂપચરિત, સ્વાધીન, અપૃથગ્જૂત, અનંત, સહજ, આત્મ સુખના નિરંતર જોક્તા, અનુજવ લેનાર હો, સુખાત્મા હો, બક્તંચ“જાદો સયં સ ચેદા, સવણહૂ સઘ જોગ દર-સીય । પપ્પોદિ સુહમણંતં, અઘાબાદં સગમ મુત્તં”॥માહરા ચિત્તને સુહંકર લાગ્યા હો, અનંત ગુણના નિધાન આપ સ્વજાતિનું દર્શન થતાં અપૂર્વ આનંદ રૂપ જલ વઢે માહરું ચિત્ત સરોવર જરપૂર થયું, અજ્ઞાન કષાયના પાત્ર પર દ્રવ્યાદિની ચાહ દાહમાં નિરંતર પ્રજ્વલિત થતાં શુદ્ધાત્મ અનુજવ રૂપ સુગંધથી રહિત હરિહરાદિ કુદેવોને કરીરાદિ વૃક્ષોની પેઠે ત્યાગી શુદ્ધાત્મ અનુજવ રૂપ અનંત સુગંધથી જરપૂર આપના પદ કમલમાં માહરું મન મોહિત થયું છે, ત્યાંથી રંચ માત્ર પણ યસલા ચાહાતું નથી; માટે હે જિનેશ્વર ! જગત્ ત્રયમાં આપજ જીવોના મન મોહન હો. જે આપે અનાદિ કાલથી લાગેલા આત્મ ગુણ રોધક જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ મલને બાહ્ય અજ્યંતર તપ વઢે દૂર કરી પોતાના આત્મ તત્ત્વની પવંજૂત નયે સિદ્ધિ કરી છે અર્થાત્ સર્વે આત્મ ગુણો સંપૂર્ણ નિર્મલ તથા સ્વાધીન કરી લીધા છે માટે હવે કંઈ પણ કરવાનું આપને બાકી રહ્યું નથી તેથી આપ નિષ્ક્રિય બિરૂદને સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત થયા હો, અનંતાનંદના સ્વામી થયા હો તથા આત્મ ધર્મને મલિન કરવાના તથા જવ ઝ્રમણના નિમિત્ત અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય અને યોગનો સર્વથા અજાવ કર્યો છે તેથી આપનો કોઈ પણ ગુણ પર્યાય હવે કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ મલિન થવાનો નથી તથા તેમજ તે સિદ્ધિ અવસ્થાથી આપ કોઈ પણ કાલે વ્યૂત થવાના નથી. દ્રવ્યા-સ્તિક નયે આપ સદા અવસ્થિત રહી. ચેતનતામાં સમાતા પોતાના

અથ પંચમ શ્રી સુજાત સ્વામી જિન સ્તવન.

૨૪૯

શુદ્ધ અનંત પર્યાયનું રાજ્ય જોગવો હો. જ્ઞાનાદિક સર્વે પર્યાયોને સ્વકાર્ય કરવામાં નિરંતર પ્રવર્તીવો હો અર્થાત્ જ્ઞાન ગુણ વહે અનંત દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તી અનંત ગુણ પર્યાયને સમકાલે પ્રત્યક્ષ પણે જાણો હો, દર્શન ગુણ વહે સર્વે દ્રવ્યના અસ્તિત્વાદિ સામાન્ય સ્વજાવને સમકાલે દેશો હો, ચારિત્ર ગુણ વહે સર્વે પરજાવથી નિવૃત્ત પણે અનંત જ્ઞાનાદિક સ્વધર્મમાં નિરંતર રમણ કરો હો અને આપનું આત્મ વીર્ય તે પણ જ્ઞાનાદિક અનંત સ્વધર્મ પરિણમાવવામાં વર્તે હો. એમ આપના સર્વે પર્યાયો પોત પોતાનું કાર્ય કરવામાં સ્વાધીન પણે વર્તીવો હો વહી હો સર્વે નીતિમાનમાં શિરોમણિ ! દ્રવ્યના યથાર્થ સ્વરૂપનો બોધ થવા માટે આપે દ્રવ્યાસ્તિક અને પર્યાયાસ્તિક એ બે મુખ્ય નયો ઠરાવ્યા હો. જેમાં સર્વે નયનો સમાવેશ થઈ જાય હો તે નયના યથાર્થ જ્ઞાનવહે વસ્તુનું સ્વરૂપ યથાર્થ સાક્ષાત્ વત્ જણાય હો—જાણે હો॥૧॥૨॥

અંશ નયમાર્ગ કહાયા, તે વિકલ્પ જાવ સુણાયારે ॥ મન ૦ ॥

નય ચાર તે દ્રવ્ય અપાયા, શબ્દાદિક જાવ કહાયારે ॥ મન ૦ ॥ ૩

અર્થ:—નય તે પદાર્થના જ્ઞાનને વિષે જ્ઞાનના અંશ હો, વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક હો અર્થાત્ જીવાદિક દરેક પદાર્થમાં અનંતા ધર્મ હો. તેમાંથી જે સ્વાજિષ્ઠ એક ધર્મને મુખ્યતાએ ગણે હો તેમાં રહેલા બીજા ધર્મ, પ્રતિ હતાસિનતા રાખે હો તે નય હો. ઉક્તંચ—સ્યાદ્વાદ મંજરીમાં “ નીયતે પરિહિચ્યતે એક દેશ વિશિષ્ઠોર્થ આજિરિતિ નીતયો નયાઃ તથા રત્નાકરે, નીયતે યેન શ્રુતારખ્ય પ્રમાણ વિષયી કૃતસ્યાર્થ સ્યાંશસ્તદિતરાંશૌદાસી ન્યતઃ સ પ્રતિપત્તુરજિપ્રાય વિશેષો નયઃ ” એમ દરેક નયો વસ્તુના સ્વાજિષ્ઠ એક અંશને પ્રતિપાદન કરે હો તેથી તે વિકલ્પ માર્ગ હો. જે એકાંતે પોતાના અજિષ્ઠ ધર્મનેજ સ્થાપન કરે હો તેમાં રહેલા બીજા

૨૫૦ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ધર્મોને તિરસ્કારે છે, ઓળવે છે, અપેક્ષા રાખતો નથી તે હુર્નય અથવા ન્યાજાસ છે. “સ્વાજિપ્રેતા દંશા દિતરાંશા પલાપી પુનર્નયા જાસઃ” અને જે વસ્તુમાં રહેલા કોઈ પણ ધર્મને તિરસ્કારતો નથી અર્થાત્ તેની અપેક્ષા રાખે છે એમ બતાવવાને સ્યાત્પદ યુક્ત અજિષ્ઠ ધર્મનું પ્રતિપાદન કરે છે તે સુનય છે, સ્યાદ્વાદ છે, પ્રમાણ વાક્ય છે, તેજ છે જિનેશ્વર ! આપના પરમ આગમનું બીજ (જીવન) છે, જે સર્વે ઇકાંત વાદે મચેલા ઉન્મત્ત હાથીઉના મદને ઝંઝન કરવાને સિંહ સમાન છે, વસ્તુનું યથાર્થ સર્વાંગે સ્વરૂપ જાણવા દિવ્ય જ્ઞાનદ્રષ્ટિ છે, ઉક્તંચ-સ્યાદ્વાદમંજરૌ-રાગ-ઉપેંદ્રવજ્રા ॥ “સદેવ સત્સ્યાત્ સદિતિ ત્રિ-ધાર્યો, મીયેત હુર્નીતિ નય પ્રમાણૈ; યથાર્થ દર્શીતુ નયપ્રમાણ, પથેન હુર્નીતિ પથં ત્વમાસ્થઃ” અર્થ-સત્યજ છે, સત્ છે અને સ્યાત્ સત્ છે એવી રીતનો ગ્રણ પ્રકારનો અર્થ અનુક્રમે હુર્નય, નય અને પ્રમાણ વળે માપી શકાય છે અને યથાસ્થિત પદાર્થને જોનારા પહવા છે પ્રજુ ! આપેજ નય અને પ્રમાણના માર્ગ વળે હુર્નય માર્ગને દૂર કર્યો છે તે નયના વિસ્તારથી અનેક જોદ છે (વ્યાસતો નેક વિકલ્પઃ) કારણ કે વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે અને તે અનંત ધર્મનું નિરૂપણ કરવાને વચન માર્ગ પણ અનંત હોય માટે જેટલાં વચન તેટલા સર્વ નયવાદ કહેવાય “જાવહ્યા વયણ પહા, તાવહ્યા ચેવ હુન્તિ નયવાયા” તો પણ તે સર્વે નયવાદોનો સંગ્રહ કરનારા પહવા સાત અજિપ્રાયની કલ્પનાનાં દ્વારે કરીને સાત નયો પ્રતિપાદન કરેલા છે તેનાં નામ-નેગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, રૂજુસૂત્ર, શબ્દ, સમજિરૂઢ અને ઇવંજૂત. તેમાંથી પ્રથમના ચાર નયો હ્ય્યાર્થિક નયમાં અને શબ્દાદિ ગ્રણ નયો પર્યાયાર્થિકમાં સમાય છે તે ગ્રણ જાવનય છે.

“સમાસતો દ્વિજેદઃ હ્ય્યાર્થિકઃ પર્યાયાર્થિકઃ તન્ન હ્ય્યાર્થિક

શ્વતુર્ધા નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, રૂઝુસૂત્ર જેદાત્ પર્યાયાર્થિ
કસ્ત્રિધા: શબ્દ સમન્નિશ્ઠ એવંજૂત જેદાત્ ”

શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકર રૂઝુસૂત્રનયને પર્યાયાર્થિકમાં ગણે છે માટે
તેમના અન્નિપ્રાયે નૈગમાદિ ત્રણ નય દ્રવ્યાર્થિક અને રૂઝુસૂ-
ત્રાદિ ચાર નય પર્યાયાર્થિક છે. દ્રવ્યને સામાન્યપણે નિરૂપણ
કરનારા પ્રમાતાના અન્નિપ્રાયો જેઓનો આધના ચાર નયમાં સમાવેશ
થાય છે તે દ્રવ્યાર્થિક છે અને જે અન્નિપ્રાયો શબ્દના અર્થની મૂલ્યતા
ધરાવે છે તે શબ્દાદિક ત્રણ નય પર્યાયાર્થિક છે માટે આદિના ચાર
નય તે અવિશુદ્ધ છે અને શબ્દાદિક ત્રણ નય તે વિશુદ્ધ છે ઉક્તચ-
આદ્ય નય ચતુષ્ટય મવિશુદ્ધ પદાર્થ પ્રરૂપણા પ્રવણત્વાત્
અર્થ નયા નામ દ્રવ્યત્વ સામાન્ય રૂપા નયા: શબ્દાદયો
વિશુદ્ધ નયા: શબ્દાવલંબાર્થ મૂલ્યત્વાત્
તથા ચ સ્યાદ્વાદમંજરૌ “ યે કેચનાર્થ, નિરૂપણ પ્રવણા: પ્રમાત્ર
ન્નિપ્રાયાસ્તે સર્વેડપ્યાદ્યેનય ચતુષ્ટયેડન્તર્જવતિ યે ચ શબ્દવિચાર
ચતુરાસ્તે શબ્દાદિ નય ત્રય ઇતિ ॥

॥ તથા રત્નાકરાવતારિકા ગ્રંથે “ હવતિ હોણ્યતિ અહુહ-
વત્ તાંસ્તાન્ પર્યાયાનિતિ દ્રવ્યં તદેવાર્થ: સોડસ્તિ યસ્ય
વિષયત્વેન સ દ્રવ્યાર્થિક: ”

“ પર્યેતિ ઉત્પાદ્ વિનાશૌ પ્રાપ્નોતીતિ પર્યાય: સ એવાર્થ: સ
અસ્તિ યસ્યાસૌ પર્યાયાર્થિક: ” ॥ ૩ ॥

હુર્નય તે સુનય ચલ્લાયા, એકત્ત્વ અજેદે ધ્યાયારે ॥ મન ૦ ॥

તે સવિ પરમાર્થ સમાયા, તસુ વર્ત્તન જેદ ગમાયારે ॥ મન ૦ ॥ ૪

૨૫૨ . વિંશતિ વિહરમાન જિનઃ સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સુનયનું લક્ષણ કહે છે. “સ્વાર્થ ગ્રાહી ઇતરાંશપ્રતિ-
ક્ષેપી સુનય ઇતિ સુનય લક્ષણ કહે છે. “સ્વાર્થ ગ્રાહી ઇતરાંશપ્રતિક્ષેપી ડુર્નય ઇતિ ડુર્નય લક્ષણ કહે છે.” અર્થ:-સ્વા-
જિષ્ઠ ધર્મને ગવેષતાં બીજા ધર્મોની અપેક્ષા નહિ રાખે. પર બીજા
ધર્મોને શ્રોલ્લવનાર જે ડુર્નયો તેને દુર કરી સ્વાજિષ્ઠ ધર્મથી ઇતર. સર્વે
ધર્મોની અપેક્ષા રાખી સ્યાત્પદે શોજતા સુનય-અનેકાંત વાદની
પ્રવૃત્તિ કરી તે અનેકાંત-સ્યાદ્વાદનયે વસ્તુનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ જાણી
સર્વે ધર્મો વસ્તુથી એકત્વ તથા અજેદ અર્થાત્ કોઈ કાલે જૂદ
નહિ પડે એમ ચિત્તમાં ચિંતન કરી ધારણા કરી તે સર્વે નયોને પરમાર્થ
પદ્ધતિ શુદ્ધ દ્રવ્યસ્વરૂપમાં સમાવ્યા, તજ્ઞાન્ય એક શુદ્ધાત્મ અનુજૂતિને
જોગવવા લાગ્યા, નયોની વર્તના રૂપ વિકલ્પનો નાશ થયો ઉક્તંચ-ઉ-
પેંદ્રવજ્ઞા.

ય એવ સુક્ત્વા નય પદ્ધપાતં, સ્વરૂપ ગુણા નિવસન્તિ નિત્યં
વિકલ્પજાલ ચ્યુત શાન્તચિત્તા, સ્ત એવ સાદ્દાદમૃતં પિવ-
ન્તિ ॥ ૪ ॥

સ્યાદ્દાદી વસ્તુ કહીજે, તસુધર્મ અનંત લહીજે રે ॥ મન ૦ ॥
સામાન્ય વિશેષનું ધામ, તે દ્રવ્યાસ્તિક પરિણામ રે ॥
મન ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે અર્થાત્ અનંતા ધર્મો વસ્તુમાં સમ-
કાલે હોય છે. જેમ સ્વદ્રવ્યાદિ ચતુષ્ટયે વસ્તુ અસ્તિ સ્વજાવવંત છે, પર
દ્રવ્યાદિ ચતુષ્ટયે વસ્તુ નાસ્તિ સ્વજાવવંત છે. તેમજ નિત્ય, અનિત્ય,
એક, અનેક, જેદ, અજેદ, જવ્ય, અજવ્ય, વક્તવ્ય અવક્તવ્ય, વિગેરે
સ્વજાવવંત વસ્તુ હોય છે માટે જો તેમાંથી સ્વાજિષ્ઠ એકસ્વજાવને એકાંતે

ગવેષીયે, નિશ્ચય કરીયે તો વસ્તુનું જ્ઞાન યથાર્થ થાય નહીં પણ જો સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્ નિત્ય, સ્યાત્ એક વિગેરે અનેકાંતે ગવેષીયે તો બાકી રહેલા બીજા ધર્મોની પણ સૂચના થાય એમ સર્વે વસ્તુ સ્યાદ્વાદ અનંત ધર્માત્મક છે. તેથી સ્યાદ્વાદ વડે વસ્તુમાં રહેલા અનંત ધર્મનો વોધ થાય.

વહ્ની અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, અગુરુલઘુત્વ, પ્રમેયત્વ, સત્ત્વ, એ મૂલ સામાન્ય તથા અસ્તિસ્વજ્ઞાવ, નાસ્તિસ્વજ્ઞાવ, નિત્યસ્વજ્ઞાવ, અનિત્યસ્વજ્ઞાવ, એકસ્વજ્ઞાવ, અનેકસ્વજ્ઞાવ, જ્ઞેદસ્વજ્ઞાવ, અજ્ઞેદસ્વજ્ઞાવ, જ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ, અજ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ, વક્તવ્યસ્વજ્ઞાવ, અવક્તવ્યસ્વજ્ઞાવ, પરમસ્વજ્ઞાવ વિગેરે ઉત્તરસામાન્ય સ્વજ્ઞાવ વસ્તુમાં અનંતા છે તથા જીવમાં ચેતનતા અનુયાયી અનેક વિશેષ સ્વજ્ઞાવ છે તેમ ધર્માસ્તિકાયમાં ગતિ સહાયાદિ, તથા અધર્માસ્તિકાયમાં સ્થિતિસહાય આદિ તથા આકાશમાં અવગાહદાન આદિ તથા પુદ્ગલમાં પૂરણ ગલનાદિ અનંત ધર્મો છે તે અનંત સામાન્ય સ્વજ્ઞાવ તથા વિશેષ સ્વજ્ઞાવનો આધારજૂત જે અસ્તિત્વધર્મ તે સર્વે દ્રવ્યમાં સદાય સમકાલે પરિણમે છે. ઉક્તંચ." નિત્યત્વાદીનાં ઉત્તર સામાન્યાનાં પરિણામિકત્વાદીનાં વિશેષ સ્વજ્ઞાવાનામાધારજૂત ધર્મત્વં અસ્તિત્વં" વિગેરે ॥ ૫ ॥

જિનરૂપ અનંત ગણીજે, તે દિવ્યજ્ઞાન જાણીજે રે ॥મન૦॥

શ્રુત જ્ઞાને નય પથ લીજે, અનુજવ આસ્વાદન કીજે રે ॥

મન૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-જિનેશ્વર નિર્મલ જ્ઞાનાનુયાયી અનંત રમણીય ગુણના સમૂહ અનંત ધર્મે વિરાજમાન છે, અપ્રતિદત્ મહાન્ તેજસ્વી અલંકાર એક જ્ઞાન મૂર્તિ છે, ઇન્દ્રિય વિષયથી અતીત છે, જ્ઞાનસ્વરૂપી જ્ઞાનગમ્ય છે, તેથી તેઓને રાગદ્વેષ રૂપ મલીનતાથી રહિત માત્ર શુદ્ધ દિવ્યજ્ઞાનવડે જાણી શકીયે માટે જિનેશ્વર તે અનંત ગુણાત્મક અર્થાત્ જિનેશ્વરના અનંત

૧૫૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ગુણોને શુદ્ધ નયે જાણવું તેજ સુંદર અનુપમજ્ઞાન છે. તે માટે અનંત ગુણાત્મક જિનેશ્વરને સમ્યક્ પ્રકારે જાણવા માટે જવસમુદ્રમાં નૌકા સમાન સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રરુપિત શ્રુતજ્ઞાનના પ્રસાદથી સુનય-સ્યાદ્વાદ માર્ગ ગ્રહણ કરીએ. અને શુદ્ધ નયે જાણી તત્સ્વરૂપના અનુજવનો આનંદ પામીએ-જોગવીએ. ઉક્તંચ-રાગ-વસંત તિલકા વૃત્તમ્-“ નૈકાન્ત સંગત દશા સ્વયમેવ વસ્તુ, તત્ત્વ વ્યવસ્થિતિમિતિ પ્રવિલોકયન્તઃ ॥ સ્યાદ્વાદ શુદ્ધિ મધિકા મધિગમ્ય સન્તો, જ્ઞાની જવન્તિ જિન નીતિ મલ્લન્ધયન્તઃ ” જાવાર્થ-સર્વે વસ્તુ સદ્જ અને કાંતાત્મક છે માટે જિનેશ્વરના સ્યાદ્વાદ ન્યાયને નહિ ઉલંઘન કરતાં વસ્તુ તત્ત્વની અનેકાંતાત્મક વ્યવસ્થા સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી સ્યાદ્વાદની અધિક શુદ્ધિને અંગીકાર કરી સત્પુરુષો જ્ઞાની બને છે-જ્ઞાનપદ ધારણ કરે છે. ॥ ૫ ॥

પ્રજુ શક્તિ વ્યક્તિ એક જાવે, ગુણ સર્વ રહ્યા સમજાવેરે ॥

॥ મન૦ ॥ માંહેરે સત્તા પ્રજુ સરખી, જિન વચન પસાયે
પરંખીરે ॥ મન૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-હે ત્રિલોકપૂજ્ય પ્રજુ ! આપની જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યાદિ સર્વ શક્તિનું વ્યક્ત અર્થાત્ નિરાવરણ થઈ છે, અબાધિત પણે પોતાના શુદ્ધ કાર્યે પરિણમે છે, આગામી અનંતકાલ સુધી એમજ પરિણમવાને શક્તિમાન છે, કોઈ પણ કાલે ક્ષીણતા પામે તેમ નથી કારણ કે દ્રવ્યમાં સામર્થ્ય પર્યાય તથા ઢતી પર્યાય અનંત છે માટે આપની શક્તિ વ્યક્તિ એક જાવે છે તથા આપ અમુક વર્તમાન સમયે સર્વે દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તી પર્યાયોને સમકાલે પ્રત્યક્ષ પણે જાણો છો અર્થાત્ આ સમયે આવી રીતે પરિણમે છે, આવતે સમયે અમુક રીતે પરિણમશે પછી બીજે સમયે અનાગતને વર્તમાન પણે જાણો છો અને વર્તમાન

परिणतिने जूतपणे जाणो ढो एम उत्पाद् व्ययने जोगवो ढो पण आपनी कोइ पण शक्ति हवे आवृत्त नथी के जे हवे प्रगट व्यक्त थाय माटे सर्वे शक्ति व्यक्ति एक जावे ठे. तथा ज्ञान शुद्ध ज्ञानपणे, दर्शन शुद्ध दर्शनपणे, एम आपना सर्वे गुणो राग द्वेष मोह विगेरेथी रहित समजावे परिणमे ठे कारण के विषय परिणामना हेतु अज्ञान मिथ्यात्व कषायनो आपे समूल नाश कयों ठे वली जेम आप अचल सिद्ध स्वक्षेत्रमां वसी स्वतंत्र पणे अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत सुख, अनंत वीर्य, अव्याबाधता, अटल अवगाहना, अगुरुलघुत्व, अमूर्त्तित्व, अजरता, अमरता, निर्जयता, निरामयता, निराकुलता, निर्द्वन्द्वता, निस्पृहता आदि अनंत गुण जन्य आनंद समूहना विलासी यया ढो तेमज हुं पण संग्रह नये आप समान सत्ताधारी हुं. जो आपनी आज्ञाने मस्तके चढावी तदनुसार सम्यक्पराक्रम बजावी सम्यक्-दर्शन ज्ञान चारित्रने आदरुं-सेवुं तो आप सहस्र परमानंद जोगने निःसंदेह प्राप्त थाउं. उक्तं च—“ तत्त्वार्थ श्रद्धानं सम्यग् दर्शनं, यथार्थ हेयोपादेय परीक्षा युक्त ज्ञानेन सम्यग्ज्ञानं, स्वरूप रमणं पर परित्याग रूपं चारित्रं येतद्वत्तत्रयी रूप मोक्ष मार्ग साधनात् साध्य सिद्धिः ” एम में आपना न्याय युक्त अवाग्य बचनना प्रसादे परिक्षा पूर्वक माहरी सत्तानो निर्धार कयों ठे ॥ ७ ।

तुं तो निज संपत्तिनो जोगी, हुं तो पर परिणतिनो योगी रे ॥ मन० ॥ तिणे तुम प्रभु माहुरा स्वामी, हुं सेवक तुज गुण ग्रामी रे ॥ मन० ॥ ८ ॥

अर्थः—हुं अनादिथी कर्म शत्रुनी जेलमां पडेसो होवार्थी अनंत काल सुधी माहुरी ज्ञानादि अखुट लक्ष्मीनुं मने दर्शन पण न मख्युं तेथी जरुं चल जगत् जीवनी पंठ, जलना परपोटा जेवी क्षणजंगुर,

૩૫૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પરાધીન, ત્રાહદાદથી બાલનાર, માહરાથી દૂરવર્તી થઈ અનેક પ્રકારના શોક દુઃખ, ઉપજાવનાર, તેના કાલ પ્રમાણે વર્તનાર, સદા શત્રુસ રાખનાર, જેનો જોગ, કિંપાકફલની પેઠે પ્રાણ ઘાતક, એવી જે પુદ્ગલ પરિણતિ (પૌદ્ગલીક વિષયો) તેમાં હું જોગ સુખ માની મગ્ન, તટલીન થઈ રહ્યો, માહરી કર્તૃત્વ, જોકર્તૃત્વ ગ્રાહકત્વ, વ્યાપકત્વ, દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ આદિ પરિણતિને તદ્ગત કરી સંસાર પરિપાટીને વધારી ઉત્કંચ—“ જો અપસથ્યોરાગો, વહ્નિ સંસાર જ્ઞમણ પરિવામી ।

વિસયાશ્સુ સયણાશ્સુ, ઇઠત્તં પુગલાશ્સુ ॥ ” માહરી અનુપમ અશ્વુટ જ્ઞાનાદિક સંપદાથી વિયોગી રહ્યો પણ હે જગવંત ! આપ તો આત્મ સંપદાના જોગમાં અંતરાય કરનાર કર્મશત્રુનો સમ્યક્ ચારિત્ર વડે સમૂલ નાશ કરી અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ, અનંતવીર્ય અનંતદાન, અનંતલાજ, અનંતજોગ અનંતઉપજોગ આદિ સ્વસંપદાનો લાજ મેલવી સ્વાધીન કરી નિરંતર નિષ્કંટક પણે જ્ઞાનાદિ અનંત અચલ નિરુપચરિત અનુત્તર આત્મ સંપદાના જોગમાં અત્યંત મગ્ન થયા હો તેથી હે પ્રજુ ! આપનેજ માહરા સ્વામી જાણું હું, આપથીજ માહરો મનોર્થ પરિપૂર્ણ થશે. આપનાજ દર્શનથી મારી અશ્વુટ લક્ષ્મી માહરાઉપર પ્રસન્ન થઈ માહરે સ્વાધીન થશે માટે હું આપની સેવાને નિરંતર ચાહનાર આપનો સેવક આપનાજ ગુણ ગ્રામમાં સંતોષ વૃત્તિ ધારણ કરું હું ॥ ૮ ॥

ए संबंधे चित्त समवायं, मुज सिद्धिनुं कारण थाय रे ॥

मन० ॥ जिनराजनी सेवना करवी, ध्येय ध्यान धारणा धरवी रे ॥ मन० ॥ ए ॥

तुं पूरण ब्रह्म अरूपी, तुं ज्ञानानंद स्वरूपी ॥ इम तत्त्वा-
लंबन करिये, तो देवचंद्र पद वरिये रे ॥ मन० ॥ १० ॥

अर्थः—आपनी सेवामां जो माहरुं चित्त एकाग्र थाय, अज्ञेद संबंध धारण करे तो तत्काल माहरा उपादानमां सिद्धिनुं कारणपद उत्पन्न थाय माटे में तो निश्चय कर्यो हे के हे जिनेश्वर ! अन्य सकल परद्रव्यनी सेवा तजो आपनीज सेवामां निरंतर वसवुं, आपने शुद्ध ध्येय जाणी आपनाज ध्यानमां निश्चल वृत्ति धारण करवी. ॥ ए ॥

कारण के हे जिनेश्वर ! कोइ पण द्रव्यनी कामना आपमां जणाती नथी तथा पोताना ज्ञानादि सर्वे पर्यायोना आप कारण तथा ज्ञाता जोक्ता होवार्थी आप पूरण ब्रह्म ठो. रूप रस गंध स्पर्श संस्थान आदि पुद्गल द्रव्यना कोइ पण पर्यायनो आपने रंच मात्र पण संश्लेष नथी तेथी आप अरूपी ठो. आप पोताना ज्ञानजन्य आनंदमां सदा लीन ठो—तद्रूप ठो माटे आपनुं अवलंबन धारण करुं तुं. कारण के जेम काष्ठना अवलंबने लोहुं जलमां तरी जाय तेम हुं आपना अवलंबने आ जयंकर जवार्णवमांथी तरी देवमां चंद्रमा समान शुद्ध सिद्ध परमात्म अवस्थाने प्राप्त थईश. ॥ १० ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ षष्ठम श्री स्वयंप्रज्ञ जिन स्तवनं ॥

मो मनडो हेराज हो मिसरि ठाकुरो महदरो ॥ ए देशी ॥
स्वामी स्वयंप्रज्ञने हो जाउं जामणे, हरखे वार हजार ॥
वस्तुधरम पूरण जसु नीपन्यो, जावकृपा किरतार ॥
स्वामी० ॥ १ ॥

अर्थः—महान् अखूट वैजवधारी इंद्र चंद्र चक्रवर्ती आदिना समूहवडे पण वंदनीक, स्वयं बुद्ध, स्वयं आत्म लक्ष्मोना स्वामी श्री स्वयंप्रज्ञु स्वामीने हजारवार—बारंवार, निरंतर, जामणे जाउं—अत्यंत

૪૫૮ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પ્રમોદ જાવના વડે ગુણાનુરાગી થઈ સેવા જક્તિમાં લીન થાજું. કે જેનો “ વસ્તુ ધરમ પૂરણ નીપન્યો ” અર્થાત્ અનાદિ કાલથી જ્ઞાના-વરણાદિ કર્મવડે આવૃત થઈ રહેલા હોવાથી જ્ઞાનાદિ આત્મ ધર્મો પોતાનું કાર્ય શુદ્ધ રીતે કરી શકતા નહોતા, પરવશ પરાનુયાયી થઈ રહ્યા હતા, કર્મબંધનના હેતુ થઈ રહ્યા હતા, તે સર્વે ધર્મો સંપૂર્ણ પ્રગટ-વ્યક્ત થયા હે, તદન નિરાવરણ થયા હે, અપ્રતિહત્ પણે પોતાના શુદ્ધ કાર્યે નિરંતર પરિણમે હે તેથી અખંડ અચલ અવિનાશી પરમાનંદ દશાને પ્રાપ્ત થયા હે. પરમ નિર્જય નિરાકુલ દશામાં અનંત શુદ્ધાત્મ અનુજૂતિમાં તલ્લીન થઈ રહ્યા હે. તથા “ જાવ કૃપા કિરતાર ” અર્થાત્ ચાર ગતિરૂપ અપરિમિત જયંકર જવાટવીમાં વિષય કષાય વશે હેદન જેદન તામન તર્જન તિરસ્કાર વિયોગ શોક જય આક્રંદ વિગેરે અનેક પ્રકારનાં અસહ્ય શારીરિક તથા માનસિક ડુઃખો દીન અનાથપણે જોગવતાને, અત્યંત કારુણ્ય જાવનાવડે સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ મોક્ષ માર્ગે દોરી, તેજના ડુઃખનો સમૂલ નાશ કરી પરમાનંદમય શિવપુરીમાં બિરાજમાન કરો હો. એજ શ્રી સ્વયંપ્રજ્ઞ સ્વામીની દયા પરમોત્કૃષ્ટતા ધરાવે હે. પણ જે વિષય કષાયની વૃદ્ધિ કરનાર ઉપદેશ, તથા પદાર્થો આપી, અજ્ઞાની જીવોની વિષય કષાય તથા હિંસાની પ્રવૃત્તિને વધારે હે—તેનાં કારણોને પુષ્ટ કરે હે અને હમે દયા કરીએ ઢીણ એમ કહેનાર મિથ્યાજિમાની જીવો તો હે પ્રજ્ઞ ! દયાલુ નહિ પણ વાસ્તવિક ન્યાયે આપના વચનાનુસાર હિંસાના અનુમોદક પ્રતિત થાય હે. ॥ ૧ ॥

હવ્ય ધરમ તે હો જોગ સમારવા, વિષયાદિક પરિહાર ॥

આતમશક્તિ સ્વજાવ સુધર્મનો, સાધનહેતુ હદાર ॥

સ્વામી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, ક્રોધ

मान, माया, लोभ, राग, द्वेष, कलह, अज्याख्यान, पैशुन्य, रति-
 अरति, परपरिवाद, मायामृषावाद तथा मिथ्यात्वशब्द ए पापस्था-
 नमां मन वचन कायाने न प्रवर्त्तावतां स्याद्वाद युक्त जिनेश्वरना
 पवित्र कट्याणकारी वचनो बांचवा, सांचलवा, विचारवामां तथा तेना
 उपदेष्टा सद्गुरू आदिना विनय वैयावच्चादिमां तथा ज्ञान दर्शन
 चारित्रनी वृद्धि तथा स्थिति करवामां प्रवर्त्तावतां तथा “ विषयादिक
 परिहार ” अर्थात् वीणा, सारंगी, डुंडुजि, विगेरे वाजीत्र तथा
 मेना, पोपट, स्त्री, किंनरी आदिना ललित, मनोहर स्वर ते श्रवण-
 इंद्रिनो विषय, तथा स्त्री पुरुष पशु पक्षी बालक बाग बगीचा तथा
 मनोहर आवास विगेरेना चित्र विचित्र मनोह्र वर्ण तथा घाट ते
 नेत्रेन्द्रिनो विषय, तथा पारिजातक, कुंद, कमल, मालति, गुलाब,
 अगर, तगर, चंदन, केशर, मलयागर विगेरे पदार्थोनी मनोह्र सुगंध
 ते घ्राणेंद्रिनो विषय, तथा स्वादीम, खादीम, पेय आदि वस्तुना
 मनोह्र मधुरादि स्वाद् ते जोव्हाइन्द्रिनो विषय, तथा स्त्री पुरुषादिनां
 मनोहर अंग तथा शय्या आसन विगेरे पदार्थोना मनोह्र स्पर्श ते
 स्पर्शेंद्रिनो विषय, ए पंचेंद्रिना विषयोना त्याग करवो अर्थात् ते
 विषयोने इष्ट रम्य जोग्य सुहंकर जाणी तेश्योमां राग, कामना, मूर्च्छा
 करवी नहि, प्राप्त स्वाधीन तथा जोगववानुं सामर्थ्य होवा ठतां पण
 ते विषयादिने स्वज्ञावाचरणथी चुकवाना हेतु तथा दुःखना निदान
 जाणी तेश्योना परिहार करवो ते साचो त्याग ठे. पण नहि मलवाथी
 न जोगववुं ते कंई त्याग नथी, उक्तंच—(दश वैकालिके) “—जे
 यकंते पिए ज्ञोए, लखे विपिठि कुवइ ॥ साहीणे चयइ ज्ञोए,
 सेहु चार्इत्ति वुच्चइ ”—एम त्रिजोगनुं समारवुं तथा विषयादिना त्याग
 ते आत्माना मलिन थयेला ज्ञान दर्शन चारित्र आदि स्वज्ञाविक
 धर्मने शुद्ध प्रगट करवामां कट्याणकारी साधनो होवाथी द्रव्यधर्म

૨૬૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

હે અર્થાત્ જાવ ધર્મના કારણો હે. ઉક્તંચ—“ કારણ યાસે દ્વં ” અને કારણ વગર કાર્ય સિદ્ધિ અલચ્ય હે, ઉક્તંચ—કારણ જોગે હો કારજ નીપજેરે, એહમાં કોઈ ન વાદ । પણ કારણ વિણ કારજ સાધિયેરે, તે નિજ મતિ ઉન્માદ—માટે વિષય પરિગ્રહાદિ જે રાગાદિ અશુદ્ધોપયોગના હેતુઓ હે. તેનો ત્યાગ કરવો અને જ્ઞાન ધ્યાનાદિક, જે રાગાદિનો નાશ કરી શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવાના હેતુઓ હે તે આદરવા, જેથી કાર્ય સિદ્ધિ થાય. ॥ ૨ ॥

उपशम जावे हो मिश्र क्षायिकपणे, जे निज गुण प्राप्ताव ॥

पूर्णविस्थाने नीपजावतो, साधन धर्म स्वप्ताव ॥ स्वामी ० ॥ ૩

અર્થ:—એમ ત્રિજોગનું સમારવું તથા વિષયાદિકનો ત્યાગ, એ જ્ઞાનાદિ ધર્મો પ્રગટ કરવાનાં સાધનો હે તે ઉપશમ ક્ષયોપશમ તથા ક્ષાયિકજાવે પ્રગટ થઈ આત્મ ગુણોને પૂર્ણ શુદ્ધ અવસ્થાને અર્થાત્ સિદ્ધદશાને પ્રાપ્ત કરે હે. જે કંઈ આત્મ ધર્મ ઉપશમપણે ક્ષયઉપશમપણે વા ક્ષાયિકપણે પ્રગટ—પ્રાપ્ત થયો તે ક્રમે ક્રમે આત્મ ગુણોની શુદ્ધિ કરતો સંપૂર્ણ શુદ્ધાવસ્થાને—સિદ્ધ અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરવાને કારણ રૂપ હે. જેમ સમકિત પ્રાપ્ત થયાથી વિરતિની પ્રાપ્તિ થાય, અને વિરતિવડે અપ્રમત્ત જાવની પ્રાપ્તિ થાય, તથા અપ્રમત્ત ગુણ વડે સંપૂર્ણ કષાયોનો નાશ થાય, કષાયોના નાશવડે વીતરાગતા પ્રાપ્ત થાય હે, અને વીતરાગતા વડે કેવલજ્ઞાન થાય. એમ ક્રમે ક્રમે આત્મ ગુણોની અધિક અધિક શુદ્ધિ થઈ સંપૂર્ણ શુદ્ધિ થાય. તેથી જે ગુણ પ્રાપ્ત થયો તે અધિક ગુણની પ્રાપ્તિનો હેતુ હે. જેમ કોઈ માણસ મહાન્ વ્યાધિગ્રસ્ત હોવાથી જરા પણ ખોરાક લઈ પચાવી શકવાને અસમર્થ હોય, અત્યંત નિર્બલ હોય પણ તે કોઈ રીતે થોડું બલ પામે તો તે બલવડે ધીમે ધીમે અધિક અધિક ખોરાક પચાવી અધિક અધિક બલવાન થતો પૂર્ણ બલવાન થાય. ઉક્તંચ—“

प्रशमरति ग्रंथे—आर्या बंद ॥ पूर्व करोत्यनंतानुबन्धि नाम्नां
क्षयं कषायाणाम् । मिथ्यात्व मोह गहणं, क्षपयति सम्यक्त्व
मिथ्यात्वम् ॥ सम्यक्त्व मोहनीयं, क्षपयत्यष्टावतः कषायांश्च ।
क्षपयति ततो नपुंसक, वेदं स्त्रीवेद मथतस्मात् ॥ हास्यादि
ततःषड्भूतं, क्षपयति तस्मान्न पुंश्वेदमपि ॥ संज्वलनानपि हत्वा,
प्राप्नोत्यथ वीतरागत्वम् । सर्वोद्घातित मोहो, निहत क्लेशो
यथाहि सर्वज्ञः॥ज्ञात्यनुप लक्ष्य राहंशोन्मुक्तः पूर्ण चन्द्रश्च॥”
तेश्री समकित प्राप्ति माटे अत्यंत उद्यम करी प्रथम समकितनी
प्राप्ति करवी जेशी बीजा सर्वे गुणो प्रगट् थाय. ॥ ३ ॥

समकित गुणथी हो शैलेशी लगे, आत्म अनुगत प्राव ॥
संवर निर्जरा हो उपादान हेतुता, साध्यालंबन दाव ॥
स्वामी० ॥ ४ ॥

अर्थः—अनादि विज्ञाव योगे आत्म परिणति परानुगत थएली ठे
अर्थात् ज्ञानशक्ति परद्रव्यने जाणवामां, दर्शनशक्ति परद्रव्यने
देखवामां—निर्धार करवामां, चारित्रशक्ति परद्रव्यमां आचरण रमण
करवामां, एम सर्वे गुणो आत्मगुणना बाधकपणे परानुयायी प्रवर्त्ते
ठे पण ज्यारे समकितनो लाज पामे त्यारे परानुगत थएली आत्म
परिणतिने शुद्धात्म अनुगत पणे प्रवर्त्ताववानो अजिलाषी थाय, शुद्ध
कार्य सन्मुख परिणति करे अर्थात् “ समकित गुणथी ” एटले
चोथा गुणस्थानथी मांडी “ शैलेशी गुण लगे ” एटले चौदमा गुणस्थान
सुधी परानुगत थएली आत्म परिणतिने वारी क्रमे क्रमे अधिक अधिक
शुद्धताए वर्त्तावतो जाय. जेम जे परिणति अनात्म वस्तुने आत्म जाणवा—
सदहवा विगेरेमां प्रवर्त्तती हती ते चोथे गुणस्थाने आत्माने आत्मा
जाणवा—सदहवा विगेरेमां प्रवर्त्तावे तथा जे परिणति हिंसादि पांच

૨૬૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન-સ્તવનાનિ બાહ્યાવબોધ સહિત.

અવ્રતમાં વર્તતી હતી તે પાંચમે ઢઠે ગુણસ્થાને અર્હિંસાદિ પાંચ વ્રતમાં વર્તીવે તથા મદ વિષય કષાય નિંદ્રા વિકથામાં જે પરિણતિ વર્તતી હતી તે વારી સાતમે ગુણસ્થાને અપ્રમત્ત જાવે આત્મગુણ રમણમાં વર્તીવે એમ આઠમે ગુણસ્થાને રસઘાત સ્થિતિઘાત ગુણસંક્રમ ગુણશ્રેણિ કરે, અપૂર્વ સ્થિરતામાં આત્મ પરિણતિને પ્રવર્તીવે, સંજ્વલન ક્રોધ માન માયા વિગેરેથી આત્મ પરિણતિને વારી નવમે ગુણસ્થાને તે કષાય રહિત-અકષાયપણે-સમજાવમાં વર્તીવે, સૂક્ષ્મ લોચ શિવાય બાકીના કષાયથી આત્મ પરિણતિને વારી દશમે ગુણસ્થાને અધિક શુદ્ધ સમપરિણામે પ્રવર્તીવે, સર્વે કષાયનો હાથ કરી બારમે ગુણસ્થાને વીતરાગ યથાખ્યાત ચારિત્રમાં વર્તે, ચાર ઘાતીયા કર્મનો સમૂલ હાથ કરી તેરમા ગુણસ્થાને અનંતજ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્યપણે આત્મ પરિણતિને વર્તીવે-યોગ ક્રિયાની સકલ ચપલતા વારી ચૌદમા ગુણસ્થાને અયોગી અવસ્થા કરી પૂર્ણ પરમ નિવૃત્તિ પદ પામે. એમ દરેક ગુણસ્થાને આત્મ ગુણની અધિક અધિક શુદ્ધિ કરતો સંપૂર્ણ સિદ્ધાવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય. એમ દાવ રાખી સાધ્યને આધારે સાધ્ય સન્મુખ ઉપાદાન-આત્મ પરિણતિની શુદ્ધતાના હેતુએ વર્તવું તેજ સંવર અર્થાત્ નવાકર્મનું રોકવું તથા નિર્જરા ઇટલે પૂર્વ સંચિત કર્મ હાથ થવાનો હેતુ છે, ઉક્તંચ-“ જો સંવરેણ જુત્તો, અપ્પઠ પ્રસાધગોહિ અપ્પાણં । મુણિજણ ઝાદિ ણિયદં, ણાણં સો સંધુણોદિ કમ્મરયં” ॥ ૪ ॥

સકલ પ્રદેશે હોં કર્મ અજ્ઞાવતા, પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ ॥ આત્મ ગુણની હો જે સંપૂર્ણતા, સિદ્ધ સ્વજ્ઞાવ અનૂપ ॥ સ્વામી ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-આપના આત્મ અંગના સર્વે પ્રદેશથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ મલનો સર્વથા અજ્ઞાવ થયો છે તેથી સર્વે પ્રદેશ સ્ફટિકમણિ સમાન શુદ્ધ સંપૂર્ણ નિરાવરણ થયા છે, કોઈપણ કાલે હવે કર્મ મલનો રંચ માત્ર પણ

संश्लेष थवानो संजव नथी, तेथी आत्म अंगमां वसता अनंत गुण पर्यायना सर्वे अविजागो संपूर्ण शुद्ध थया ठे, शुद्ध कार्ये परिणमे ठे तेथी हे जगवंत ! आप पूर्णानंद स्वरूप ठो. अर्थात् जगत्जीव तो उपाधिना प्रतिकारथी आनंद माने ठे, परद्रव्यने जोग जाणी तेमां छय-लीन थई रहे ठे तेथी जगत्जीवनो आनंद तो क्षणजंगुर अपूर्ण तथा जयसहित ठे, पण आप तो पोताना स्वाधीन अविनश्वर एक क्षेत्रावगाही गुण पर्यायोना जोक्ता ठो, तेमां रमण करो ठो, तेमांसंतुष्ट तल्लीन थई आनंद जोगवो ठो तेथी आपनो आनंद कोईपण काले नाश थाय अथवा दूर जाय तेम नथी तथा स्वाधीन अने सहज होवार्थी जय आकुलता स्पृहा रहित ठे तेथी आपनोज आनंद एकांतिक आत्यंतिक पूर्णपदने योग्य ठे. जगत्जीवनो आनंद तो साचो आनंद नथी, अज्ञान वशे आनंद मनाय ठे. एम आत्मगुणनी संपूर्ण शुद्धता, कर्तृता, जोक्तता, परिणामीकता, ग्राहकता, व्यापकता आदि तेज आपनो अनुपम सिद्ध स्वभाव ठे. हवे कंईपण कार्य करवानुं शेष नथी, कंईपण आदरवानुं तेम ठोरवानुं बाकी नथी तेथी अचल अबाधित शाश्वत परमानंदना स्वामी ठो. ॥ ५ ॥

अचल अबाधित हो जे निःसंगता, परमात्म चिद्रूप ॥

आत्मजोगी हो रमता निजपदे, सिद्ध रमण ए रूप ॥

स्वामी० ॥ ६ ॥

अर्थः—आत्म परिणामने चल करनार जे राग द्वेष मोह परिणाम तेनो सर्वथा अज्ञाव होवार्थी अचल, तथा आत्म परिणामने शुद्धपणे परिणमवामां घात, स्वलना करनार ज्ञानावरणादिक घातीकर्मनो अज्ञाव होवार्थी अबाधित ठो तथा धन धान्य क्षेत्र वस्तु हिरण्य आदि बाह्य परिग्रह तथा मिथ्यात्व क्रोध मान माया लोभ हास्य रति अरति जय शोक जुगुप्सा पुरुषवेद स्त्रीवेद नपुंसकवेद ए चौद

૩૬૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અન્યંતર પરિગ્રહ, એમ બાહ્ય અન્યંતર પરિગ્રહથી સર્વથા રહિત હોવાથી નિઃસંગબો. તથા જ્ઞાનાનુયાયી સર્વે ધર્મો સંપૂર્ણ શુદ્ધ નિર્મલ હોવાથી પરમાત્મા બો. તથા સંસાર અવસ્થામાં કર્મ સંયોગે શરીરમાં લોલી-જૂતપણે વસી શરીર રૂપે પુદ્ગલ રૂપે સંસારીજીવ પોતાને માને છે પણ આપ તો શરીરથી સર્વથા અતિત થયાબો તેથી માત્ર જ્ઞાનરૂપ-જ્ઞાનમૂર્તિ બો તથા પુદ્ગલ જોગનું રમણ તજી આપ પોતાના શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શનાદિ ગુણોમાં રમણ કરવાવાલા આત્મ જોગી બો, શુદ્ધ સ્વાધીન અવિનશ્વર રમ્યમાં રમણ કરો બો તેથી આપનું રમણ સંપૂર્ણ અને અવિનશ્વર હોવાથી સિદ્ધપદ ધારણ કરે છે ॥ ૬ ॥

एहवो धर्म हो प्रचुने नीपन्यो, ज्ञाख्यो एहवो धर्म ॥
जे आदरतां हो जवियण शुचि हुवे, त्रिविध विदारी कर्म ॥
स्वामी० ॥ ७ ॥

અર્થ:-એમ હે પ્રજુ ! આપના જ્ઞાનાદિ સર્વે ધર્મો કર્મ મલથી રહિત શુદ્ધ પ્રગટ થયા. અચલ, અવિનાશી, અનંત, અજ, અલેશી, અવેદી, અકષાયી, અચલ, અક્રિય, નિત્ય, સ્વાધીન, નિર્દ્વંધ, પરમાનંદ દશાને પ્રાપ્ત થયા બો. અને જે રીતે આપ એ દશાને પ્રાપ્ત થયા તેજ ઉપાય, તેજ ધર્મ, પરમ કરુણા વગેરે જીવોને આ સંસાર સમુદ્ર-માંથી પારંગત થઈ શિવજૂમીએ પહોંચવા પ્રરૂપ્યો-ઉપદેશ્યો છે. તે સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર રૂપ ધર્મ આદરતાં-સેવતાં જીવો દ્રવ્યકર્મ, જાવકર્મ અને નોકર્મ એ ત્રણ પ્રકારના કર્મનો નાશ કરી પરમ પવિત્ર શુદ્ધ નિરાવરણ થાય. ॥ ૭ ॥

नाम धरम हो ठवण धरम तथा, ज्व्य क्षेत्रतिम काख ॥
जावधर्मना हो हेतु पणे जला, जाव विना सहु आख ॥
॥ स्वामी० ॥ ८ ॥

अर्थः—नामधर्म, स्थापनाधर्म, द्रव्यधर्म, क्षेत्रधर्म, कालधर्म तथा जावधर्म एम धर्म स्वरूप अनेक प्रकारे ठे, पण नाम, स्थापना, द्रव्य क्षेत्र तथा काल ए जो जावधर्मना सन्मुख, जावधर्मना हेतु होय अर्थात् जावधर्म साधवामां कारणभूत होय तो प्रशंसनीय, कार्यकारी ठे पण जो ते जावधर्मनी अपेक्षा शून्य होय तो आल अर्थात् निरर्थक धुल उपर लीपण जेवा जाणवा. “जाव शून्या क्रिया न फलन्ति इति” अथवा एकडा विनानां मीडां जेवा जाणवा. पण जो जावधर्मनी सापेक्षताए होय तो एकडा उपरनां मीडांनी माफक गुणकारी ठे. ॥ ७ ॥

श्रद्धा जासन हो तत्त्व रमण पणे, करतां तन्मय जाव. ॥
देवचंद्र जिनवर पद सेवतां, प्रगटे वस्तु स्वजाव ॥
॥ स्वामी ७ ॥ ८ ॥

अर्थः—शुद्धात्म तत्त्वनी श्रद्धा अर्थात् जो हुं जिन प्ररूपित सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् चारित्र रूप धर्म आदरुं तो हुं पण शुद्धात्म तत्त्वनो जोगी थई शकुं. एम श्रद्धा करे, नय निक्षेप प्रमाण युक्त एम जाणे, तथा ते शुद्धात्म तत्त्वनेज पोतानुं रम्य जाणी तेमांज रमण करे, परद्रव्यादिमांथी रमणता टाळे, तो आत्म स्वजावमांज तल्लीन थाय—तद्रूप थाय. श्रीमान् देवचंद्र मुनिवर कहे ठे के एम जिनेश्वरना द्रव्यचरण जावचरणने सेवतां आपणो आत्म स्वजाव संपूर्ण शुद्ध प्रगटे, परमानंदनी प्राप्ति थाय. ॥ ८ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

૨૬૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ અથ સપ્તમ શ્રી રુષ્ઙ્ઙાનન જિન સ્તવનમ્ ॥ વારી હું

ગોમી પાસને ॥ ૬ દેશી ॥

॥ શ્રી રુષ્ઙ્ઙાનન વંદિયે, અચલ અનંત ગુણ વાસ જિનવર ।

॥ દ્વાયિક ચારિત્ર ઝોગથી, જ્ઞાનાનંદ વિલાસ જિનવર ॥

॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-ધર્મ ધુરંધર, ધર્મ તીર્થંકર, અશરણ શરણ, શ્રી રુષ્ઙ્ઙાનન પ્રજ્ઞુને આ લોક પરલોકના વિષય સુખની અનિલાષા સ્પૃહા રહિત તથા માન પૂજાના લોભ રહિત, આ સંસાર સમુદ્રમાંથી તારણ તરણ જહાજ જાણી, અત્યંત વિશુદ્ધ જાવનાદ પરમ આદર પૂર્વક વંદિયે- સેવાં યત્ન કરિયે. કે જે પ્રજ્ઞુ અચલ અર્થાત્ પ્રદેશ માત્ર પણ દૂર ન થાય તથા રાગ દ્વેષ મોહ જન્ય ચપલતા રહિત એવા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણના વાસ-નિધાન હે તથા ક્રોધ માન માયા લોભ હાસ્ય રતિ અરતિ જય શોક જુગુપ્સા તથા ત્રણ વેદ ૬ ચારિત્રમોહનીય પ્રકૃતિનો સત્તા સહિત દાય કરી યથારૂપાત્ સ્વજ્ઞાવાચરણ જ્ઞાન દર્શન આદિ અનંત સ્વજ્ઞાવિક ઝોગ જન્ય આનંદમાં અનંત જ્ઞાન સહિત વિલસે હે ॥ ૧ ॥

॥ જે પ્રસન્ન પ્રજ્ઞુ મુખ ગ્રહે, તેહિજ નયન પ્રધાન જિનવર ॥

॥ જિન ચરણે જે નામીયે, મસ્તક તેહ પ્રમાણ જિનવર ॥

॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-હે જગવંત ! આપના જ્ઞાન દર્શનાદિ સર્વે ઝોગે બેપજોગો આપને સદા સ્વાધીન વર્તે હે. કોઈ પણ કાલે પ્રદેશ માત્ર પણ દૂરવર્તી થાય તેમ નથી તેથી આપ સદા શોક રહિત તથા તે ઝોગ બેપજોગને કોઈ પણ વાધા, પીડા તથા હરણ કરી શકે તેમ નથી તેથી પરમ

નિર્જય, તથા તે જોગ ઉપજોગો પર દ્રવ્યના પેલ-મલિનતા રહિત સદા શુદ્ધ હોવાથી આપ ગિલાની રહિત, તથા તે જોગ ઉપજોગો અઘૂટ આનંદ જનક હોવાથી અરતિ રહિત હો, એમ ક્રોધાદિ સર્વે કષાય રહિત હોવાથી આપનું મુખકમલ સદા અમ્લાન પરમ પ્રફુલ્લિત પ્રસન્ન છે, દર્શનીય છે. એહવા આપ શ્રીના આનંદ વર્ધક વદનકમલનું, જે નેત્ર વડે દર્શન આપ તેજ નેત્ર પ્રધાન કલ્યાણકારી માનું હું. તથા મોહ માર્ગમાં અતિ શીઘ્રતાએ ગમન કરનાર આપના ચરણ દ્વયને, જે મસ્તક વડે સ્પર્શ થાય તેજ મસ્તક પામ્યું પ્રમાણ ગણું હું ॥ ૨ ॥

॥ અરિહા પદકજ અરચીયે, સલ્હીજે તે હથ્થ જિનવર ॥

॥ પ્રજુ ગુણ ચિંતનમે રમે, તેહજ મન સુકયથ્થ જિનવર ॥

॥ શ્રી૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-અનાદિ કાલથી આત્મ સામ્રાજ્યને કબજે કરિ રાખનાર મોહાદિ દુષ્ટ શત્રુજને જેમણે અતિ તિક્ષ્ણ જ્ઞાન બાણ વડે ગત:પ્રાણ નિર્વંશ કર્યા છે એહવા હે શ્રી અરિહંત રૂપજ્ઞાનન જગવંત ! માહરા મન મધુકરને અત્યંત વિશ્રામના સ્થાન, શુદ્ધાત્મ અનુચૂતિ પરિમલથી જરપૂર આપના ચરણ કમલને, જે હાથ વડે અર્ચું પૂજું તેજ હાથ સત્ય લાજકારી સમજું હું. તથા હે પ્રજુ ! શરદ રૂતુના પૂર્ણ ચંદ્ર સમાન આલ્હાદક શાંતિ આપનાર આપના અનંત નિર્મલ પરમ પવિત્ર ગુણ સમૂહના ચિંતન મનનમાં જે મન રમે, પ્રમોદ સહિત વર્તે તેજ મન સુકૃતાર્થ-સર્વ અર્થની સિદ્ધિ કરનાર માનું હું. પણ જેમ હરિણને તેના કાન મનોહર સ્વરમાં લુબ્ધ કરી જાલમાં ફસાવી શસ્ત્ર વડે પ્રાણનો વિયોગ કરાવે છે તથા પતંગને જેમ તેના નેત્રો મનોહર વર્ણમાં મોહિત કરી અગ્નિની જ્વાલામાં તેના દેહને ઝસ્મીચૂત કરાવે છે તથા મધુ-

૨૬૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કરને તેની પ્રાણેંદ્રિ કમલની સુવાસમાં મોહીત કરી તે સ્થલે ઘેરી રાત્રી તેના વહ્નજ પ્રાણનો ત્યાગ કરાવે છે તેમ જો માહરૂં મન, ઇંદ્રિયો તથા અંગોપાંગ, વિષય કષાયના પદાર્થોં ઉપાર્જન કરવામાં, મેલવવામાં, તેનું સેવન, તેની રક્ષા કરવામાં રોકાય, સ્વપર જીવના દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસા કરવામાં વર્તે—મદદકારી થાય, પાપ કર્મનું ઉપાર્જન કરી જવ ઝ્રમણના હેતુ થાય, તો એહવા મન તથા ઇંદ્રિયોના લાજથી શું? તથા દશ દૃષ્ટાંતે દૂર્લજ એહવા મનુષ્ય જવનો લાજ પણ નિષ્ફલ—ચતુક્ત—
“યઃ પ્રાપ્ય દુઃપ્રાપ્યમિદં નરત્વં, ધર્મં ન યત્ને ન કરોતિ મૂઢઃ
॥ ક્લેશઃ પ્રબંધેન સ લબ્ધ મબ્ધૌ, ચિંતામાણિં પાતયતિ પ્રમાદાત્”
॥ તથા “તે ધત્તૂર તરૂં વપંતિ જવને પ્રોન્મૂલ્ય કલ્પજુમમ્ ।
ચિંતારત્ન મપાસ્ય કાચશકલં સ્વીકૂર્વતે તે જન્માઃ ॥ વિક્રીય
ઘ્રિરદં ગિરીંઘ્ર સદૃશં ક્રીણંતિ તે રાસજં । યે લબ્ધું પરિહત્ય
ધર્મમધમા ધાવંતિ જોગાશયા ” ॥ ૩ ॥

જાણો બે સદુ જીવની, સાધક બાધક જાંત જિનવર ॥ પણ
શ્રીમુખથી સાંજલી, મન પામે નીરાંત જિનવર ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! દર્પણ તલની માફક આપની કેવલ—
જ્ઞાન મય ઉત્કૃષ્ટ જ્યોતિમાં સર્વે દ્રવ્યો પોતાના ત્રેકાલિક સંપૂર્ણ
પર્યાયો સહિત પ્રયાસ વિના યથાવત્ પ્રતિબિંબિત થાય છે. તેથી સર્વે
જીવોની સાધક બાધક જાંતિ આપ જાણો બે અર્થાત્ અમુક જીવ
આ સમયે સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ મોહ સાધનમાં વર્તે છે
કે રત્ન ત્રયના પ્રત્યનીક પણ જવ ઝ્રમણના હેતુ કર્મ બંધનમાં વર્તે
છે એ સર્વે વૃત્તાંત હે કરુણા નિધિ ! આપ તો પ્રત્યક્ષ પણ જાણોબોજ.
પણ જો આપના મુખારવિંદથી હું સાધક જાવમાં વર્તું હું એમ

सांजलुं तो माहरुं मन निरांत पामे, जव ज्रमणना जयनो क्लेश शमे-
दूर थाय. ॥ ४ ॥

तीन काल जाणंग जणी, शुं कहिये वारंवार ॥ जि० ॥

पूर्णानंदी प्रजुतणुं, ध्यान ते परम आधार ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ५ ॥

अर्थ:-त्रणे कालनी परिणतिने हस्तामलकवत् प्रत्यक्ष पणे
समकाले जाणवा देखवावाला प्रजु प्रत्ये वारंवार शुं कहुं ? मने तो
हे प्रजु ! स्वयंचूरमण समुद्रनी पेठे अखूट आनंद रसथी जरपूर
आपनाज पदनुं ध्यान-आपना पदमां एकाग्रचित्त-तल्लीनता तेज
जव समुद्रथी तरवामां उत्कृष्ट आधार जूत ठे. ॥ ५ ॥

कारणथी कारज हुवे, ए श्री जिनमुख वाण ॥ जि० ॥

पुष्ट हेतु मुज सिद्धिना, जाणी कीध प्रमाण ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ:-जगत् दिवाकर, संपूर्ण तत्त्व वेत्ता, श्री केवली जगवंत एम
प्रक्षेपे ठे के योग्य कारणना योग वडे कार्य सिद्धि थइ शके. अर्थात्
कार्यना स्वरूपनो यथार्थ जाणनार कार्यनो अजिलाषी कर्त्ता, उपा-
दान अने निमित्त कारण वडे कार्य सिद्धि पामी शके. उपादान-जे
पदार्थ कार्य सन्मुख थाय तथा तेज संपूर्ण कार्य रूप थाय-कार्य
सिद्धिए जेनी हयाति जणाय ते उपादान कारण जाणवुं. जेम घटनुं
उपादन कारण माटी तथा पटनुं उपादान कारण रु अथवा सूतर,
कारण के माटीनो पिंड थाय, पिंडथी स्थास कुसलादि पर्यायो थइ
माटीज संपूर्ण घट रूप थाय, संपूर्ण घट थये पण माटीनी हयाती ठे
माटे माटी घटनुं उपादान कारण समजवुं. माटीथीज घट उत्पन्न
थइ शके पण अन्य वस्तुमांथी घट थइ-शके नहि. उक्तंच-"यदात्मकं

२९० विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

कार्यं दृश्यते तदिह तद् द्रव्य कारणं उपादान कारणं यथा
तंतवः पटस्य इति”

निमित्त—जे उपादान कारणथी चिन्न होय ठे पण ते विना
कार्यं सिद्ध थइ शकतुं नथी. कार्यं सिद्ध करवामां जेनी खास जरूर
ठे ते निमित्त कारण ठे. ते निमित्त कारण पद, कर्त्ताने आधिन वर्त्ते
ठे. जेम घटनुं उपादान कारण माटो ठे अने माटोथी दंड चक्र
चीवर. आदि चीन्न ठे तो पण कुंजारने घट सिद्ध करवामां दंरु
चक्रादिनी अवश्य जरूर ठे, ते विना घट बनावी शके नहि, तेथी
दंड चक्रादि घटनां निमित्त कारण जाणवां पण ते दंरु चक्रादिने
कुंजार ज्यारे माटीने घट रुप करवामां प्रवर्त्तावे (उपयोगमां ले)
त्यारेज तेज (दंरु चक्रादि) निमित्त कारण कहेवाय पण कुंजार
घट कार्यं करवामां दंरु चक्रादिने वापरतो न होय तो ते कारण
कहेवाय नहि. कार्यं करवा मांडतां पहेला तथा कार्यं सिद्ध थइ गया
पढी ते दंडादिमां कारण पद नथी. कारण के कार्य कारण एक
समये ठे पण जे कार्यानंतर तथा प्रथम अप्रयुक्त काले दंरुादिकने
निमित्त कारण कहे ठे ते मात्र नैगम नयनो मत जाणवो. एम कार्यना
स्वरूपनो जाणनार कार्यनो अजिलाषी कर्त्ता साचा उपादान तथा
निमित्तना योगे कार्यं सिद्धि पामे पण कारण वगर कार्यं सिद्धिनो
आकाश पुष्पवत् अज्ञाव जाणवो. तेथी हे प्रभु ! ज्ञान पूर्वक निर्धार
करतां माहरा परमात्म सिद्धिना पुष्ट हेतु आपने जाणी आपनुंज
शरण अंगीकार करुं हुं. निमित्त कारणना बे जेद ठे. (१) पुष्ट-
निमित्त (२) अपुष्ट निमित्त. “ कार्यस्य आसन्न निमित्तं
इति तदेव पुष्टं ” “ दूर तरं कारण नैमित्तिकं तत् अपुष्टं ”
अर्थात् साध्य धर्म जेमां प्रगट-विद्यमान होय तथा जेमां कदापि

कार्यनो ध्वंसक जाव न होय ते पुष्ट निमित्त जाणवुं. जेम तीर्थकर जगवंतमां परमात्म पद प्रगट-विद्यमान ठे तथा परमात्म पदना घातक जावनो जेमां सर्वथा अजाव ठे माटे तीर्थकर जगवंत परमात्म पद साधवामां पुष्ट निमित्त ठे एम जाणवुं. (पुष्ट हेतु जिने-जोयं मोक्ष सझाव साधने)

अपुष्ट निमित्त-जेमां साध्य पद विद्यमान न होय, जे कर्त्तानी प्रेरणाथी कारण थाय ठे, वली तेमां ध्वंसक जाव पण रहेलो होय ते अपुष्ट निमित्त ठे. जेम दंड ते घटनुं अपुष्ट निमित्त ठे कारण के दंडमां घट पणुं विद्यमान नथी वली कुंजार ज्यारे घट करवामां प्रवर्त्तावे तोज घटोत्पत्तिनुं निमित्त कहेवाय पण जो कुंजार घट ध्वंस करवामां वापरे तो ते घट ध्वंसना निमित्त कहेवाय माटे दंड ते घटनुं अपुष्ट कारण जाणवुं. माटे हे कृष्णज्ञानन जगवंत ! आप मारा परमात्मपदना पुष्ट निमित्त ठो माटे आपनीज सेवाथी मारी सिद्धि यशे एम जाणी आपनीज सेवा अंगीकार करुं लुं. ॥ ६ ॥

शुद्ध तत्त्व निज संपदा, ज्यां लगे पूर्ण न थाय ॥ जि० ॥

त्यां लगे जगगुरु देवना, सेवुं चरण सदाय ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ७ ॥

अर्थ:-अज्ञानरूप अंधकारनो अत्यंत नाश करनार तथा सम्यक्-ज्ञान दर्शन चारित्र आदि संपूर्ण आत्म गुणनी सिद्धिने प्राप्त हो-वाथी जगत्गुरु तथा जगत्देव हे कृष्णज्ञानन स्वामी ! ज्यांसुधी शुद्धात्म तत्त्वरूप स्वाभाविक अखंड अखूट अनुत्तर संपदानी मने संपूर्णपणे सिद्धि प्राप्ति न थाय त्यांसुधी हे दीन दयाल ! आपना द्रव्य जाव रूप चरणयुग्मनुं निरंतर सेवन करुं एम जावना जावुं लुं ॥७॥

३७२ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बासावबोध सहित.

कारज पूर्ण कर्मा विना, कारण केम मूकाय ॥ जि० ॥

कारज रुचि कारण तणा, सेवे शुद्ध उपाय ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ८ ॥

अर्थः—जेम समूद्र पार पामवानो इच्छक पुरुष जो समूद्र वच्चे वहा-
णनो त्याग करे तो समूद्र पार जइ शके नहि अने वच्चे कूबी जाय.
माटे हे जगवंत ! परमात्म सिद्धिरूप माहरुं कार्य ज्यांसुधि सिद्ध
थयुं नथी त्यांसुधि पुष्टालंघन रूप आपना चरण युग्मनी सेवना
केम ठेरुं ? कारणके कार्य सिद्धिनो रुचिवंत पुरुष कार्य सिद्ध
यता सुधी शुद्ध कारणोने यथार्थ पणे सेवे—आदरे ए नीति ठे. ॥७॥

ज्ञान चरणसंपूर्णता, अव्याबाध अमाय ॥ जि० ॥ देवचंद्र

पद पामीये, श्री जिनराज पसाय ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ९ ॥

अर्थः—स्तवन कर्त्ता श्री देवचंद्र मुनि कहे ठे के तरण तारण
सामान्य केवलीओमां राजा समान श्रीरूपज्ञान तीर्थकरना चरण
पसाये सम्यक् ज्ञान, सम्यक् दर्शन, सम्यक् चारित्रनी संपूर्णता तथा पूर्ण
अव्याबाध पणुं तथा अमायी, अलेशी, अफंदी, अलोत्तीपणा आदि
सर्वे आत्म गुणनी संपूर्णता रूप देवमां चंद्रमा समान परमात्म
पदनी सिद्धि पामीये, कृत कृत्य थहये, अनंत काख सुधि सहज
अखंरु परमानंद विद्यासने पामीए. ॥ ९ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ અષ્ટમ શ્રી અનંતવીર્ય જિન સ્તવનમ્ ॥

ચરણાલો ચામુંડા સ્થ ચહે ॥ એ દેશી ॥

॥ અનંત વીરજ જિનરાજનો, શુચિ વીરજ પરમ અનંતરે ॥

॥ નિજ આતમ જાવે પરિણમ્યો, ગુણ વૃત્તિ વર્તનાવંતરે ॥

॥ મન મોહ્યું અમ્હારું પ્રજુ ગુણે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—સામાન્ય કેવલીઝંમાં રાજા સમાન શ્રી અનંતવીર્ય જગવંત! આપનું “વીર્ય” જ્ઞાનદર્શનાદિ સર્વે ગુણોને વર્તવામાં આધારજૂત આત્મવીર્ય તે “શુચિ” પર પરિણામિકતાથી સર્વથા રહિત અત્યંત નિર્મલ તથા “પરમ” જગત્વાસી કોણે જીવોમાં એવું આત્મવીર્ય નથી તેથી સર્વોત્કૃષ્ટ તથા “અનંત” જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણોમાંથી કોણે ગુણને વર્તવામાં જરાપણ સ્વલ્પના (વ્યાધાત) ન પામે તથા કોણે કાલે હીણ હીણ ન થાય તેથી અનંત હે.

એવું શ્રીઅનંતવીર્ય જગવંતનું પરમ પવિત્ર પરમોત્કૃષ્ટ અનંત આત્મવીર્ય તેફક્ત જ્ઞાન દર્શનાદિ પોતાનાજ અનંત ગુણને પરિણમવામાં નિઃપ્રયાસપણે સહાયરૂપ સદા પરિણમે હે. એમ શ્રી જિનેશ્વરના, પરજાત્રીના મલિનતાથી સર્વથા રહિત પરમ પવિત્ર જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણજોડે તેમાં માહરું મન મોહ્યું—રત થયું—લીન થયું—ગુણાનુરાગી થયું. ॥ ૧ ॥

॥ યદ્યપિ જીવ સહુ સંદા, વીર્ય ગુણ સત્તાવંતરે ॥ પણ

કર્મે આવૃત્ત ચલ તથા, બાલ બાધક જાવ લહંતરે ॥

॥ મન ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—વીર્ય એ જીવનો મૂલ ગુણ હે તેથી સર્વે જીવો જાણે કાલે વીર્ય ગુણનો સત્તા સહિત હે એટલે કોણે જીવ કોણે કાલે વીર્ય વગરનો નથી; તથાપિ સંસારી જીવોનું વીર્ય અનાદિથી કર્મ પટલ

૨૭૪. વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

વડે આવૃત્ત હોવાથી આત્મગુણો સંપૂર્ણ શુદ્ધ કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, યથાભ્યાસ ચારિત્રાદિરૂપ પરિણમિ શક્તા નથી અને તેથી પોતાની અનંત અવ્યાબાધ આત્મીય સદ્ગતિ સમાધિથી વિયોગી રહે છે. તથા “ચલ” અર્થાત્ જ્ઞાનાદિ આત્મ પરિણતિમાં નિશ્ચલ-સ્થિર નહિ રહેતાં રાગ દ્વેષ વશે અનેક પુદ્ગલ-પર પરિણતિમાં ચલાયમાન થઈ રહ્યું છે, પર કાર્ય-માં રોકાઈ રહ્યું છે. જેમ કોઈ પુરુષ પરકાર્યમાં પોતાની શક્તિ રોકે તો તે સ્વકાર્ય સાધી શકે નહિ તેમજ તે વીર્ય “બાલ” હિતાહિતના જ્ઞાનથી રહિત હોવાથી “બાધક” અર્થાત્ પોતાને અહિતકારી પણ પરિણમે છે કારણ કે બાલ બાધક વીર્ય વડે જગત્ જીવો અજ્ઞાન મિથ્યાત્ કષાય રૂપ પરિણમી અનેક પ્રકારના કર્મો બાંધી પોતાને અત્યંત અહિતકારી-દુઃખ સમૂહ રૂપ જીવોપાધિ ઘેરી લે છે. પણ જો પોતાનાં વીર્ય ગુણને માત્ર સમ્યક્ જ્ઞાનાદિ આત્મ પરિણામમાં જ વાપરે તો અનંત સુખના સ્વામી થાય ॥ ૨ ॥

અત્પ વીર્ય ક્ષયોપશમ અહે, અવિજ્ઞાગ વર્ગણા રૂપરે ॥

ષમ્ભુગુણ એમ અસંખ્યથી, યાયે યોગસ્થાન સ્વરૂપરે ॥

॥ મન ૦ ॥ ૩ ॥

સુદ્ધમ નિગોદી જીવથી, જાવ સન્નીવર પજાત્તરે ॥ યોગનાં

ઠાણ અસંખ્ય છે, તરતમ મોદે પ્રગટતરે ॥ મન ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-સર્વે ભદ્રમસ્થ જીવોનું આત્મ વીર્ય ક્ષયોપશમ જાવે સદા હોય પણ સર્વથા આવૃત્ત થાય નહિ. જો સર્વથા આવૃત્ત હોય તો ચેતનતાનો સમૂહ અજ્ઞાવ થાય તેથી ભદ્રમસ્થ જીવોનો પણ વીર્ય ગુણ ક્ષયોપશમ જાવે હોયજ અર્થાત્ ભદ્રમસ્થ જીવોને પણ વીર્યાતરાયનો સદા ક્ષયોપશમ હોય અને વીર્યાતરાયના ક્ષયોપશમ વડે ભદ્રમસ્થ જીવોને અત્પવીર્યની પ્રગટતા હોય છે અને તે અત્પવીર્યની પ્રગટતાના

कारणथी रत्नत्रयनी मलिनताने योगे पोताना कर्तृत्व स्वज्ञावने लीधे कर्म (क्रिया) रंगे आत्म प्रदेश चलायमान करे ठे एटले “ आत्म प्रदेश परिस्पंदो योगः ” ए सूत्र प्रमाणे योगी बने ठे. यद्युक्त— “ बलमथ्य वीर्य लेश्या संगे, अग्निसंधिज मति अंगेरे ॥ सूक्ष्म शूल क्रियाने रंगे, योगी थयो उमंगेरे ॥ ” एम योग वशे कर्मनो ग्राहक थाय ठे. ते योगनुं स्वरूप निचे प्रमाणे “ वीर्यांतराय क्षयोपशमोत्पन्नो मनो वचन काय वर्गणालंबनः कर्मादान हेतुचूत आत्मप्रदेश परिस्पंदो योगः ” वीर्यांतराय कर्मना क्षयोपशम वने उत्पन्न मन वचन अने काय वर्गणानुं अवलंबन करनार कर्म ग्रहण करवामां कारणचूत आत्म प्रदेशनुं परिस्पंद (संचलन) ते योग ठे. तिहां जघन्य वीर्यवालो जे जीवप्रदेश ते वली केवलीना तीक्ष्ण बुद्धि रूप शस्त्रे करी ठेदतां जे वीर्यांशनो बीजो विज्ञाग थई शके नहि ते वीर्य विज्ञाग ठे अने जावाणु पण तेनेज कहोये. तेवा लोकाकाशथी असंख्यात गुणा जे वीर्याणू तेणे करी सहित जे जीवप्रदेश तेनो समुदाय एटले जीवप्रदेशनी श्रेणी ते प्रथम वर्गणा, तेथी एक वीर्य विज्ञागे अधिक एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी ते बीजो वर्गणा, बे वीर्यविज्ञागे अधिक एवी जे जीव प्रदेशनी श्रेणी ते त्रीजो वर्गणा, एम एकेक वीर्यविज्ञागे अधिक वीर्यवाला प्रदेशनी श्रेणी ते घनीकृत लोकनी एक प्रदेशिक सूची श्रेणीने असंख्यातमे जागे जेटला आकाश प्रदेश होय तेदली वर्गणाए एक स्पर्धक थाय, ते प्रथमस्पर्धकनी उत्कृष्टवीर्यांश वर्गणाथी एटले ठेद्वी वर्गणाथी एक बे अथवा संख्याते वीर्यविज्ञागे अधिका कोइ जीव प्रदेश नथी परंतु असंख्य लोकाकाश प्रमाण वीर्यांश अधिक जीव प्रदेशनी श्रेणी ते बीजा स्पर्धकनी प्रथम वर्गणा

૨૭૬ : વિંશતિ વિહરમાને જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જાણવી, વલી તેથી એકેક વીર્યવિજાગે વધતા વધતા જીવ પ્રદેશની વર્ગણા કરી બીજો સ્પર્ધક થાય, તેથી વલી અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ જાગ પ્રમાણ વીર્યાંશે અધિક વીર્યવંત જીવ પ્રદેશની શ્રેણી તે ત્રીજા સ્પર્ધકની પ્રથમ વર્ગણા, એણી પેરે શ્રેણી પ્રદેશ અસંખ્યેય જાગ પ્રમાણ સ્પર્ધકે પહેલું જઘન્ય યોગસ્થાનક થાય, તેથી અંગુલના અસંખ્યાતમાં જાગના આકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ સ્પર્ધકે વધતું બીજું યોગસ્થાનક હોય, તેથી વલી તેટલેજ સ્પર્ધકે વધતું ત્રીજું યોગ સ્થાનક હોય, એમ અસંખ્યાતા યોગસ્થાન થાય. વીર્યાંતરના દ્વયોપશમના અસંખ્ય જેદ છે તેથી હપર પ્રમાણે યોગના પણ અસંખ્યાતા જેદ થાય અર્થાત્ સૂક્ષ્મ નિગોદીઆ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવને જવ પ્રથમ સમયે સદુચી જઘન્ય યોગ હોય છે અને સન્નિ પંચેન્દ્રિ પર્યાપ્તા મનુષ્ય સૌથી ઉત્કૃષ્ટ યોગ પામી શકે છે એમ મોહની તરતમતા વશે (વીર્યાંતરાયના દ્વયોપશમના જેદ વશે) સૂક્ષ્મ નિગોદિયા લબ્ધિઅપર્યાપ્તા જીવના જવ પ્રથમ સમયથી માંડી સન્નિ પંચેન્દ્રિય મનુષ્ય સુધી અસંખ્યાત યોગસ્થાન જાણવાં ॥ ૩ ॥ ૪ ॥

॥ સંયમને યોગે વીર્ય તે, તુમ્હેં કીધો પંક્તિ દહરે ॥ સાધ્ય રસી સાધક પણે, અગ્નિસંધિ રમ્યો નિજ લહરે ॥ મન ૦ ॥

॥ ૫ ॥

અર્થ:—જ્યાંસુધી સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી સંસારી જીવ મિથ્યાત અજ્ઞાનવશે પૌદ્ગલીક કાર્યને પોતાનું કાર્ય માની વીર્યાંતરાયના દ્વયોપશમ વડે પ્રાપ્ત થયેલા આત્મવીર્યને અસંયમમાં અર્થાત્ સ્વપર જીવની દ્રવ્યજાવ હિંસામાં વાપરે છે, પોતાના વીર્યને બાલ બાધક જાવે પરિણમાવે છે, પોતાના વીર્ય વડે કર્મ-બંધ કરી જવ ઝ્રમણની ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરે છે. પણ હે જગવંત ! આપે સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાન વડે પોતાનું શુદ્ધોપયોગ રૂપ કાર્ય જાણી

બાલ વાધક જાવનો પરિહાર કરી કાયોપશમ વડે પ્રાત્ત થયેલા વીર્યને સંયમ કાર્યમાં જોડ્યું અર્થાત્ જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રને નિર્મલપણે પરિણમવામાં સહાયકારી કર્યું. મન વચન તથા કાયયોગને સંયમ કાર્યમાં જોડ્યા એમ આત્મવીર્યને પંક્તિજાવે તથા હિતકારી જાવે પરિણમાવ્યું. સચ્ચિદાનંદમય શુદ્ધાત્મ દ્રવ્યને પોતાનું શુદ્ધ સાધ્ય જાણી તેના રસીઆ—તે સાધવાના હમંગી થઈ અનિસંધિજ વીર્યને (જે મતિપૂર્વક ઉપયુક્ત વીર્ય તે અનિસંધિજ વીર્ય) નિજ લક્ષમાં ઘટલે અનંતસુખ પિંડ જે શુદ્ધાત્મપદ તે સાધવામાં રમાવ્યું—વાપર્યું. એમ અનિસંધિજ વીર્યને શુદ્ધ કારક પ્રવૃત્તિમાં જોડી અવંધક જાવે પરિણમાવ્યું ॥ ૫ ॥

॥ અનિસંધિ અવંધક નીપને, અનનિસંધિ અવંધક આયરે ॥ સ્થિર એક તત્ત્વતા વર્તતો, તે ક્ષાયિક પ્રાવ સમાયરે ॥ મનઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—એમ હે જગવંત ! આપનું અનિસંધિજ વીર્ય અવંધક જાવે વર્તવાથી અનનિસંધિજ વીર્ય પણ અવંધક જાવે પરિણમ્યું (મન ચિંતના પૂર્વક આહાર વિહારાદિક જે કરણ વ્યાપાર તે અનિસંધિજ વીર્ય કહીયે અને જે મન ચિંતના વિના કેવલ વચન અને કાયના વ્યાપાર તે અનનિસંધિજ વીર્ય કહીયે) માટે જેની મનોવૃત્તિ—અંતરંગ ઉપયોગ અવંધક જાવમાં વર્તે છે તેની વચન અને કાયની ક્રિયા પણ અવંધક જાવમાંજ ગણાય, સંવર હેતુજ ગણાય. “યદ્યુક્તં—જાવાસ્ત્રવાજાવમયં પ્રપન્નો, દ્રવ્યાસ્ત્રવેજ્યઃ સ્વત એવ નિન્નઃ જ્ઞાની સદા જ્ઞાન મયૈક જાવો, નિરાસ્ત્રવો જ્ઞાયક એક એવ.” એમ દ્રવ્યસંવર તથા જાવસંવરના સ્વામી થઈ કર્મબંધનો પરિહાર કરી આત્મવીર્યને નિર્મલ રત્નત્રયમાં સહાયજૂત કરી પોતાના

૨૭૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

નિર્મલ એક પરમાત્મ તત્ત્વમાં સ્થિર તદ્દીન પણે વર્તતાં “ દ્વાયિક જ્ઞાવ સમાયરે ” શુદ્ધાત્મ પરિણતિનો વ્યાઘાત કરનાર ઘાતીયા કર્મનો સમૂલ દ્વય કરી અનંતજ્ઞાન અનંતદર્શન અનંતસુખ અનંતવીર્ય રૂપ પોતાની અનુપમ અવિનશ્વર કેવલ લક્ષ્મીને વર્યા, તેરમા ગુણસ્થાને વિરાજમાન થયા ॥ ૬ ॥

॥ ચક્ર ઝ્રમણ ન્યાય સયોગતા, તજી કીધ અયોગી ધામરે ॥ અકરણ વીર્ય અનંતતા, નિજગુણ સહકાર અકામરે ॥ મન૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—પઠી ચક્રઝ્રમણ ન્યાયે અર્થાત્ ચક્રને ફેરવવા માટે કુંચાર ચક્રમાં દંડ ઘાલી બહુ જોરથી એકદમ ચક્રને ફેરવે છે તેથી તે બલના વેગ વડે દંડ કાઢી લીધા પઠી પણ કેટલીકવાર સુધી ચક્ર ફર્યા કરે છે. તેમ અનાદિ કાલથી આત્મા અજ્ઞાન વશે પર કાર્યને પોતાનું કાર્ય માની સમત્વ સહિત યોગ ક્રિયામાં પ્રવૃત્તિ કરે છે તેથી કેવલ જ્ઞાન થયે પણ દંડ કાઢી લીધા પઠી ચક્ર જેમ ફર્યા કરે છે તેમ તેરમા ગુણસ્થાને પૂર્વ હૃદયવડે નિર્મમત્વપણે યોગક્રિયા થાય છે તેથી તેરમા ગુણસ્થાને પણ સયોગીપણું છે. તે ચક્રઝ્રમણ ન્યાયે રહેલી સયોગતા ઇટલે સયોગીપણાનો પણ હે જગવંત ! આપ ત્યાગ કરી “ કીધ અયોગી ધામરે ” અયોગી ગુણસ્થાને પધાર્યા—કરણવીર્ય ઇટલે ઇંદ્રિજન્ય બલવીર્યનો ત્યાગ કરી અર્તીંદ્રિય અનંત આત્મીક વીર્યની પ્રગટતા કરી. જે વીર્ય માત્ર જ્ઞાનાદિગુણ વર્તનામાંજ સહાયકારી થાય પણ અન્યદ્રવ્યની કામનામાં કદાપિકાલે બલાયમાન થાય નહિ. તેથી હે જગવંત ! આપ અકરણ વીર્યના પ્રજાવ વડે અનંતકાલ સુધી અકામ તથા સ્વાનુચૂતિ જન્ય પરમાનંદમાં નિરંતર વિલાસ કરશો. ॥ ૭ ॥

॥ શુદ્ધ અચલ નિજ વીર્યની, નૈરુપાધિક શક્તિ અનંતરે ॥

॥ ते प्रगटी में जाणी सही, तेणे तुमहिज देव महंतरे

॥ मन० ॥ ८ ॥

अर्थः—सर्व विज्ञाव रूप संश्लेष रहित जे आत्म वीर्य ते शुद्ध ठे, तथा तेज वीर्य कामना रहित मात्र पोताना स्वगुण पर्यायमां वर्तवाथी परगुण पर्यायमां चलायमान थतुं नथी तेथी अचल ठे, एवा शुद्ध अने अचल वीर्यनी नैरूपाधिक अर्थात् स्वाभाविक अनंत शक्ति ठे अर्थात् ते वीर्य वमे अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन विगेरेनी वर्तना थाय ठे माटे ज्यांसुधी वीर्यगुणमां अशुद्धपणुं तथा चलपणुं ठे त्यांसुधी अल्प चल ठे, अनंत ज्ञानदर्शनरूप अनंत शक्ति होइ शके नहि. पण हे जगवंत ! ते शुद्ध अने अचल वीर्यनी स्वाभाविक अनंतशक्ति आपमां प्रगटपणे ठे एम में निसंदेह जाणुं कारण के एक समयमां सर्व पदार्थना त्रैकालिक पर्यायने प्रगटपणे जाणो देखो ठो तेथी हे जगवंत ! आपज देव ईद्रादिकने पूजवा लायक देवाधिदेव ठो, अनंत केवल लक्ष्मी वमे सदा देदिप्यमान ठो ॥ ८ ॥

॥ तुज ज्ञाने चेतना अनुगमी, मुज वीर्य स्वरूप समायरे ॥

॥ पंक्ति दायिकता पामशे, ए पूरण सिद्धि उपायरे

॥ मन० ॥ ९ ॥

अर्थः—हे जगवंत ! तमारा^१ निरंतर शुद्ध परिणमता केवल ज्ञानादि गुणोने माहरी चेतना अनुगमे अर्थात् मारो चैतन्य उपयोग तदनुयायी वर्त्ते, केवलज्ञान केवलदर्शन रूप परिणमवानो रसीयो थाय तो माहरुं आत्मवीर्य “स्वरूप समायरे” राग द्वेषादि सर्व विज्ञाविक कार्यमां उत्सुक तथा स्फुरायमान थतुं अटकी केवल आत्म गुणनेज सहायजूत पणे वर्त्ते. एम माहरुं वीर्य पंडित जावे अबंधक पणे वर्त्ततां दायिक लब्धिने प्राप्त करशे एज पूर्णपदे सिद्ध थवानो साचो उपाय ठे ॥ ९ ॥

૧૭૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ નાયક તારક તું ધણી, સેવનથી આતમ સિધિરે ॥

॥ દેવચંદ્ર પદ સંપજે, વર પરમાનંદ સમૃદ્ધિરે ॥ મન ૦ ॥૧૦॥

અર્થ:—હે અનંત વીર્ય પ્રભુ ! આ જગત્ત્રયમાં સર્વેથી ઉત્કૃષ્ટ અનંત વીર્ય આપનું હોવાથી આપજ નાયક હો, વલી જવસમુદ્રમાં ફૂવતા જવ્ય પ્રાણીયોને આપે નિર્માણ કરેલા ચરણ જહાજે બેસાતી જવસમુદ્રમાંથી તારવાને આપજ સમર્થ હોવાથી તારક હો, વલી મોહાદિ શત્રુર્ણથી રક્ષા કરવામાં આપજ સમર્થ હોવાથી ધણી હો, તેથી હે જગવંત ! આપનેજ સેવવાથી મારી સિદ્ધિ થશે તથા દેવમાં ચંદ્રમા સમાન અરિહંત પદની પ્રાપ્તિ થશે તથા પરમાનંદરૂપ ઉત્તમ સમૃદ્ધિની સંપ્રાપ્તિ થશે. ॥ ૧૦ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ નવમ શ્રી સૂરપ્રજ્ઞ જિન સ્તવનમ્ ॥

॥ દેશી કમ્બાની ॥

સૂર જગદીશની તીવ્રણ અતિ શૂરતા, તેણે ચિરકાલનો મોહ જીત્યો ॥ જાવ સ્યાદ્વાદતા શુદ્ધ પરગાસ કરી, નીપન્યો પરમપદ જગ વદીતો ॥ સૂ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અનાદિકાલથી લાગેલો મોહરૂપ મહાન્ શત્રુ કે જે દર્શન—મોહનીય પ્રકૃતિ વમે આત્માના સમ્યક્ દર્શન ગુણનો, તથા ક્રોધ વમે આત્માના ક્ષમા ગુણનો, માન વમે આત્માના માર્દવ ગુણનો, માયા વડે આત્માના આર્યવ ગુણનો, તથા લોજ વમે આત્માના મુક્તિ—નિર્લોજ—નિસ્પૃહ ગુણનો, એમ અનેક ગુણનો ઘાત કરી આત્માની શુદ્ધ સહજ અપરિમિત આત્મીય સમાધિનો નાશ કરી જવરૂપ જેલખાનામાં ત્રિલોકપૂજ્ય આત્માને કેદ કરી રાખે છે.

तेनो (मोहनो) जगत्त्रयना ईश्वर, जगत् शिरोमणी श्री सूर
प्रभुए अत्यंत तीक्ष्ण सम्यक्पराक्रमथी सम्यक् ज्ञान चारित्र रूप
अत्यंत तीक्ष्ण मर्म चेदक शस्त्रो वडे विन्न जिन्न करी अद्व्य-
कालमां पराजय-समूल नाश कर्यो के जविष्यमां कोई पण काले
एवुं दुष्ट कृत्य करवाने पुनः समुत्थित-सजीवन थाय नहि. अने
जीवादि पंचास्तिनो शुद्ध स्याद्वादपणे तथा लक्ष्य लक्षण
अज्ञेदपणे शुद्ध निश्चय नये निजपर सत्ता जाणी सत्तागते रहेला
अनंत धर्मात्मक शुद्धात्म द्रव्यने कर्म मलथी रहित अत्यंत शुद्ध प्रगट
करी जगत् त्रयमां पूज्य, प्रशंसनीय, आह्लादकारी, आदरणीय पर-
मात्म (मोक्ष) पद निपजाव्युं-संप्राप्त कर्युं. यद्युक्तं-शार्ङ्गल विक्री-
मिति ॥ “त्यक्त्वाऽशुद्धिं विधायि तत्किल पर द्रव्यं समग्रं स्वयं,
स्वद्रव्ये रति मेति यः सनियतं सर्वापराधच्युतः; बन्धध्वंस
मुपेत्य नित्य मुदितः स्वज्योतिरच्छोच्छुल-क्षैतन्यामृतपूर पूर्ण
महिमा शुद्धो जवन्मुच्यते” ॥ १ ॥

प्रथम मिथ्यात्व हणि शुद्ध दंसण निपुण, प्रगट करि
जेणे अविरति पणाशी; शुद्ध चारित्रगत वीर्य एकत्वथी,
परिणति कलुषता सवि विणाशी ॥ २ ॥ सू० ॥

अर्थः-हवे श्री सूरस्वामीए परमपूज्य परमात्म पद जे रीते सिद्ध
कर्युं ते साधना क्रम सहित वखाणे ठे.

प्रथम तों, जेना उदय वडे आत्मा शुद्ध देवने अदेव, अदेवने
शुद्ध देव, सुगुरुने कुगुरु, कुगुरुने सुगुरु, धर्मने अधर्म, अधर्मने धर्म,
जीवने अजीव, अजीवने जीव, मोक्षने अमोक्ष, अमोक्षने मोक्ष
मानेठे, जीवादि तत्त्वमां विपरित श्रद्धान करे ठे तथा उत्कृष्ट सीत्तेर

१७२ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

कोडाकोडी सागरोपमनी स्थितिनो बंध करे ठे एवी मिथ्यात्वमोहनीय प्रकृति तथा मिश्रमोहनीय तथा सम्यक्तमोहनीयनो नाश करी चिंतामणि रत्न समान अत्यंत दुर्लभ शुद्ध निर्मल सम्यक्दर्शन संप्राप्त कर्युं के जे इंद्रत्व, चक्रित्व, चिंतामणि तथा कल्पवृक्षथी पण अधिक दुःप्राप्य ठे. उक्तंच—“इंदत्तं चक्रित्तं, सुरमणि कप्पहुमस्स कोमीणं । दाप्पो सुलहो छलहो, दंसणो तीथ्यनाहस्स ॥”

तथा जे विना नवपूर्व सुधीनुं ज्ञानपण अज्ञान कहेवाय ठे तथा जे विना दशमा पूर्वनुं ज्ञान तो थतुंज नथी, वली जे विना संसार परित्रमणनी सीमा आवती नथी, जे विना सम्यक्चारित्र-संयमनी प्राप्ति थई सकती नथी, जे विना द्रव्यचारित्र पालनार प्रथम गुणस्थाने वर्त्ते ठे माटे श्री जिनेश्वर, सर्व धर्मनुं मूल तथा मोक्षनुं प्रथम पगथीजं कहे ठे. यद्युक्तं—श्रीमदज्ञयदेव आचार्येण—“दंसण मूलो धम्मो,

उवइठो जिणवरेहिं सीसाणं । तं सोजण सकन्ने, दंसण हीणो न वंदिच्चो ॥” लोकालोक प्रकाशक श्री जिनेश्वर देव पोताना शिष्यो प्रत्ये सर्वे धर्मनुं मूल सम्यक्दर्शनने बतावे ठे माटे दर्शन हीण पुरुषने वंदना करवी नहि. उक्तंच—“सम्मत्त रयण ज्ञा, जाणंता बहु विहावि सत्ताइं । सुधाराहण रहिआ, जमंति तत्तेव तत्तेव ॥”

सम्यक्दर्शनथी अष्ट पुरुष बहु प्रकारना शास्त्र जाणता ठतां पण शुद्ध आराधना रहित होवाथी संसार चक्रवालमां ज्यां त्यां ज्रमण कर्यां करे ठे कारणके सम्यक्दर्शन विना शुद्ध आराधनानी प्राप्ति होय नहि. “शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुग्गल आवर्त्तने अधधरे”

“जह मूलंमि विण्णे, डुमस्स परिवार नब्बि परिवुद्धी ।

तह जिण दंसण ज्ञा, मूल विण्णठा ए सिद्धंति ॥”

जेम मूल विनष्ट वृक्ष शाखा परिशाखानी परिवृद्धि पामे नहि,
तेम धर्मनुं मूल सम्यक्दर्शन नष्ट थतां मोक्ष प्राप्ति थाय नहि.

“जिण पसुत्तं धम्मं, सद्वहमाणस्स होइ रयणमिणं ।
सारं गुण रयणाणय, सोवाणं पढम मोक्कस्स ॥”

गुण रत्नाकरमां सारजूत जे सम्यक्दर्शन ते श्री जिन प्ररूपित
धर्मनी श्रद्धा राखनारने होय ठे अर्थात् नयनिक्षेप पक्ष प्रमाण युक्त
जिन प्ररूपित तत्त्वनी यथार्थ श्रद्धा ते सम्यक्दर्शन ठे जे माहनुं प्रथम
सोपान (पगथीउं) ठे.

“संजम रहिअं लिंगं, दंसण जठं न संजमं जणियं ।
आणा हीणं धम्मं, निरत्थयं होइ सव्वंपि ॥”

साधुनो लिंग-वेश, संजम विना शोभा पामे नहि तथा फल पामे
नहि. अने सम्यक्दर्शन ज्रष्टने संजम कह्युं नथी. एम जिनेश्वरनी
आणा रहित सर्वे धर्मक्रिया निरर्थक अर्थात् मोक्ष फल आपी शके नहि.

तथा योगनी वीशीमां कह्युं ठे के “एणण गुणेंहिं विहिणा,
किरिया संसार वहणी जणिया” ज्ञान गुण वगरनी क्रिया
संसार वधारनारी कहो ठे. कारणके सम्यक्ज्ञान वगर संवर थाय
नहि, अने संवर विना सर्वे समये कर्मबंध थाय अने कर्मबंधथी सं-
सार वृद्धि थाय ए स्पष्ट ठे. तथा सम्यक्दर्शन रहितने व्रत पालता
उतां पण तत्त्वार्थसूत्रमां अव्रती कहे ठे “निशब्दो व्रती” मिथ्या-
त्वशब्द, मायाशब्द, अने निदानशब्द रहित व्रतधारी होय ते व्रती
ठे. तथा वली श्रीमान् यशोविजयजी कहे ठे के “रागमद्वहार-जावी-
जेरे समकीत जेहथी रुखडुं, ते जावनारे जावो मन करी परवडुं।
जो समकीतरे ताजूं साजूं मूलरे, तो व्रत तरुरे दीये शिवपद अनु-

૨૭૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કૂલરે । ટૂટક-અનુકૂલ મૂલ રસાલ સમકીત, તેહ વિણ મતિ અંધરે ।
જે કરે કિરિયા ગર્વ ઝરિયા, તેહ જૂઠો ધંધરે ॥” માટે જો સમકીત-
મૂલ તાજું હોય તો વ્રતતરુ શિવ ફલ આપી શકે માટે મોક્ષફલના
છઠ્ઠક પુરુષે સર્વથી પહેલાં સમકીત રત્ન પ્રાપ્ત કરવાનો ઉદ્યમ કરવો
જોઈએ. માટે સમકીત શી વસ્તુ છે તે જાણવું જોઈએ.

“જિય અજિય પુણ્ણપાવા-સવ સંવર બંધ મુક્ક નિજારણા ।
જેણં સદ્દહ્મ તયં, સમ્મં સ્વદ્દગાઈ બહુ જેય્યં ॥”

જીવા જીવાદિક નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ શ્રી જિનેશ્વરના આગમ
પ્રમાણે નયનિદ્દેપ પદ્ધતિ પ્રમાણે યથાર્થ જાણી સદ્દહ્મ તથા હેય તત્ત્વને
ઠાંકવાની રૂચી તથા ઉપાદેય તત્ત્વને આદરવાની રૂચી તે સમકીત
જાણવું. તથા ચ તત્ત્વાર્થ સૂત્રે-“તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્-”

“જીવાજીવાસ્સવ બંધ સંવર નિર્જરા મોક્ષાસ્તત્ત્વમ્-” તેમાં
જીવતત્ત્વ, સંવરતત્ત્વ, નિર્જરાતત્ત્વ, અને મોક્ષતત્ત્વ એ ચાર તત્ત્વ
ઉપાદેય છે તથા અજીવ આસ્સવ બંધ એ ત્રણ તત્ત્વ આત્મ ગુણના
રોધક હોવાથી હેય છે. માટે ઉપાદેયને આદરવાની રૂચી તથા હેય
તત્ત્વને ઠાંકવાની રૂચી હોય તેનેજ સમકીતી જાણવો પણ માત્ર
જીવ્હાપ્રે બોલવાથી સમકીત નથી. કારણ કે શ્રી જિનેશ્વર સમકી-
તનાં પાંચ લક્ષણ કહે છે. અને લક્ષણ વિના લક્ષ્યનો અસદ્જાવ
હોય એ ન્યાય છે માટે “ઉપશમ, સંવેગ, નિર્વેદ, અનુકંપા અને
આસ્તિક્યતા” એ પાંચ લક્ષણો જે જીવમાં ન હોય તે જીવને
સમકીત છે એમ કેમ મનાય ?

· ઉપશમ-ક્રોધાદિ કષાયોને ઉપશાંત કરે.

· સંવેગ-સહજ નિરૂપાધિક પરમાત્મ પદ પ્રગટ કરવાની રૂચી.

निर्वेद—संसारने तथा पौद्गलीक विषयोने हालाहल विष समान जाणी तेथी निवृत्त थवानी रुची.

अनुकंपा—स्वपर जीवना द्रव्य चाव प्राण घात करवानो परिणाम नहि.

आस्तिक्यता—अनंतज्ञानी अने वीतरागी आस श्री जिनेश्वरनुं एक पण वचन अन्यथा न होय एवी श्रद्धा.

एम सम्यक्ज्ञान तथा सम्यक्चारित्र्यं मूल-कारण सम्यक्दर्शन ठे एम जाणी श्री सूर प्रज्ञुजीए दर्शनमोहनीय प्रकृतिनो नाश करी अत्यंत शुद्ध निपुण द्वायिक समकीत प्रगट करी “ अविरति पणाशी ” पांच इंद्रिजं तथा मननो निग्रह नहि तथा षट्काय जीवना द्रव्य चाव प्राणनी हिंसानो त्याग नहि एवं बार प्रकारनी अविरति तेनो नाश कर्यो. पांच इंद्रिजना त्रेवीश विषयोमां तथा मनना शुभाशुभ संकटपोमां आत्म परिणामने विद्विस्त करवाथी तथा स्वपर जीवना द्रव्य चाव प्राणनी हिंसार्थी ज्ञानावरणादि कर्मनो बंध थाय ठे अने कर्मबंध वडे सहज आत्म समाधिनी घात थइ अत्यंत दुःखदायक आ संसार समुद्रमां परित्रमण करवुं पडे ठे. एम द्वायिकसमकीत वने जेणे श्रद्धा पूर्वक जाणुं तेनो परिणाम अविरतिमां केम प्रवेश करे ? एम अविरतिनो नाश थवार्थी परज्ञाव राग द्वेष विज्ञावादिकनो त्याग तथा ज्ञान दर्शन चारित्रादि स्वगुण-मां रमण रूप शुद्ध चारित्र्यी पोताना आत्म वीर्यनी एकता करी अर्थात् सकल आत्म वीर्यने स्वज्ञावाचरणमांज वर्त्तावी “ परिणति कलुषता सवि विणाशी ” आत्म परिणाममां कषायनो प्रवेश थवा दीधो नहि एम कलुषता परिणतिनो नाश कर्यो. ॥ २ ॥

वारि परज्ञावनी कर्तृता मूल्यी, आत्म परिणाम कर्तृत्व

२७६ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बाळावबोध सहित.

धारी । श्रेणी आरोहतां वेद हास्यादिनी, संगमी चेतना
प्रभु निवारी ॥ सूर० ॥ ३ ॥

अर्थः—आत्म स्वरूपना अज्ञान वडे जीव, परजावनो कर्त्ता वने ठे
अर्थात् अमुक पदार्थने में सुवर्ण कख्यो, अमुकने में कुवर्ण कयों,
अमुकने में मनोझ रसवालो कयों, अमुकने में अमनोझ रसवालो
कयों, अमुकने में सुगंधी कयों, अमुकने में दुर्गंधी कयों, अमुकने
में मनोझ स्पर्शवालो तथा अमुकने में अमनोझ स्पर्शवालो कयों,
तथा में सुंदर असुंदर शब्दादिक कयों, पण रूप रस गंध स्पर्शादि
जे पुद्गल द्रव्यनो परिणाम तेने आत्मा कदापी काले करी शके
नहि बतां पर द्रव्यना परिणामने अज्ञान वडे पोतानी क्रिया मानी
ले ठे. तथा अमुक जीवने में सुखी कयों अमुकने में दुःखी कयों
एम परजीवना कर्मफलने पोतानी क्रिया मानी ले ठे. मन वचन कायाना
योगनी क्रियानुं ममत्व करी ते क्रियानो कर्त्ता पोताने माने ठे.
तथा परजीवे मने सुखी वा दुःखी कयों एम पोताना कर्मफलने
परजीवनी क्रिया मानी ले ठे. एवा मिथ्याजिमानवडे ज्ञानावरणादि
कर्मनो बंध करे ठे पण श्री सूरस्वामीए सम्यक्ज्ञानवके एवा मिथ्या-
जिमाननो नाश करी पोतानी सहज आत्मीय ज्ञानादि क्रियामां
पोतानुं कर्त्तापणुं आदर्युं, यद्युक्तं—“आत्मा ज्ञानं स्वयं ज्ञानं,
ज्ञानादन्यत् करोति किम ? परजावस्य कर्त्ताऽत्मा, मोहोयं
व्यवहारिणाम् ॥” माटे वस्तुतः परद्रव्यनो कोइपण कर्त्ता थइ शके
नहि ए न्याय ठे—“यःपरिणमति स कर्त्ता, यःपरिणामो भवेत्
तु तत्कर्म । या परिणतिः क्रिया सा, त्रयमपि भिन्नं न वस्तुतया”

अर्थः—जे परिणमे ते कर्त्ता ठे अने परिणाम ते तेनुं कर्म ठे अने
परिणति ते तेनी क्रिया ठे एम ए त्रये जाव वस्तुतः अजेद ठे.

तथापि—“आ संसारत एव धावति परं, कुर्वेऽह मित्युच्चकै—
दुर्वारं न तु मोहिनामिह महाहंकार रूपं तमः । तद्भूतार्थ परि-
ग्रहेण विलयं यद्येकवारं व्रजेत्, तत्किं ज्ञान घनस्य बन्धन
महोन्नयो ज्ञेदात्मनः”

अर्थः—आ जगत्मां मोही अज्ञानी जीवो जाणे ठे के “हं पर
द्रव्यने करुं हुं” एवो पर द्रव्यना कर्तृत्वना अहंकाररूप अतिशय
दुर्वार अज्ञान अंधकार अनादिकालची चाट्यो आवे ठे पण जो
तेनो शुद्ध निश्चय ज्ञानवडे एकवार पण समूख नाश करी नांखे तो
शुद्ध केवलज्ञाननी प्राप्ति थाय अने पढीथी कदापि एवा अज्ञान
अंधकारने न करे—कर्मबंध करे नहि. तथा “श्रेणी आरोहतां”
रूपक श्रेणीए चढतां हास्य रति अरति शोक जय जुगुप्सा ए हा-
स्यादि षट्क तथा स्त्रीवेद, पुरुषवेद, अने नपुंसकवेद, एम नव नोक-
षायमांथी पोतानी आत्म परिणतिने वारी अकषाय जावमां—शुद्ध
स्वरूपमां तल्लीन करी. ॥ ३ ॥

ज्ञेदज्ञाने यथा वस्तुता उलखी, द्रव्य पर्यायमें अइ
अज्ञेदी । जाव सविकल्पता ठेदि केवल सकल, ज्ञान
अनंतता स्वामी वेदी ॥ सूर० ॥ ४ ॥

अर्थः—“द्रव्यना सर्वे धर्मो तेना परमगुणना अनुयायीपणेज वर्त्ते”
ए न्यायानुसारे आत्मानो परमगुण जे चेतनता तदनुयायीपणे वर्त्तता
ज्ञान दर्शन चारित्र तप वीर्यादि परिणामोने पोताना परिणाम
जाण्या सहहा अने एथी निपरित, चेतनताने अनुयायीपणे नहि
वर्त्तता, रूप रसगंध स्पर्शादि तथा चलन सहायादिक परिणामोने
पर द्रव्यना परिणाम जाण्या सहहा. एम ज्ञेदविज्ञानना प्रबल
पराक्रम वळे पोताना गुण पर्याय तथा पर द्रव्यना गुण पर्यायने

૨૮૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

યથાર્થ જિન્ન જિન્ન જાણી પર દ્રવ્યના ગુણ પર્યાયમાંથી અહંમમત્વ
જગાવી રાગ દ્વેષાદિ વિજ્ઞાવ પરિણામને દુઃખદાયક તથા કર્મબંધના
હેતુ જાણી, પોતાની આત્મ ચૂમિમાંથી તેનો તદન અજ્ઞાવ ક-
રી, પોતાના ગુણ પર્યાયને પોતાથી અજ્ઞેદ સ્વરૂપ જાણી તેમાંજ
અજ્ઞેદપણે તદ્દલીન થયા. સંકલ્પ વિકલ્પ રૂપ સમલ પરિણામને
તજી નિર્વિકલ્પ-અચલ પરિણામરૂપ યથાખ્યાત્ ચારિત્ર-દ્વાદશમ
ગુણસ્થાન પામી અંતર મુદ્દૂર્તમાં ઘાતીકર્મનો નાશ કરી શ્રી સૂરસ્વામી
અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્યના સ્વામી તથા
જોક્તા થયા. યદ્યુક્તં

માલિની ભંદ-નિજ મહિમરતાનાં જ્ઞેદવિજ્ઞાન શક્ત્યા;
ઝવતિ નિયતમેષાં, શુદ્ધ તત્ત્વોપલમ્બઃ । અચલિત મર્ચિ-
લાન્ય દ્રવ્ય દૂરે સ્થિતાનાં, ઝવતિ સતિ ચ તસ્મિન્ન દ્વયઃ
કર્મ મોક્ષઃ ॥

અર્થ:-જે પુરુષ જ્ઞેદવિજ્ઞાનની શક્તિવડે આત્મ સ્વરૂપની મહિમામાં
લીન થાય છે તેને નિશ્ચય શુદ્ધ તત્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે; અને શુદ્ધ
તત્ત્વની પ્રાપ્તિ થવાથી સર્વ પરદ્રવ્ય તથા પરદ્રવ્યના પરિણામથી દૂર
વર્તે છે, અદ્વય મોક્ષ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય છે. માટે જ્યાંસુધી જ્ઞેદ
વિજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી અવશ્ય સર્વે સમય કર્મબંધ થાય
છે અને જ્ઞેદવિજ્ઞાનવડે કર્મબંધથી મુક્ત થવાય છે.

“જ્ઞેદ વિજ્ઞાન તઃ સિદ્ધઃ, સિદ્ધા યે કિલ્લ કેચ ન । તસ્યૈવા
જ્ઞાવતો બદ્ધા, બદ્ધા યે કિલ્લ કેચ ન ”

અર્થ:-જે કોઈ સિદ્ધ થયા તે જ્ઞેદવિજ્ઞાન વડેજ સિદ્ધ થયા છે અને જે
કર્મથી બંધાય છે તે જ્ઞેદવિજ્ઞાનના અજ્ઞાવથીજ બંધાય છે માટે જો
કર્મબંધનો અજ્ઞાવ કરવાની રૂચી હોય તો જ્ઞેદવિજ્ઞાન-સમ્યક્
જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી જ સાર છે. ॥ ૪ ॥

वीर्य क्षायिकबलें चपलता योगनी, रोधि चेतन कयों शुचि
अलेशी; जाव शैलेशीमें परम अक्रिय थइ, क्षय करी चार
तनु कर्म शेषी ॥ सूर० ॥ ५ ॥

अर्थः—एम श्री सूरस्वामी अनंत चतुष्टयने प्राप्त करी तेरमा गुण-
स्थाने तीर्थकर नामकर्मना उदये जव्य जीवोने आ दुःखदायक
जव समुद्रमांथी तारनार स्याद्वाद नय युक्त जीवाजीवादि तत्त्वनो
उपदेश आपी—पढी प्राप्त करेला क्षायिकवीर्यना बल वने, करण
वीर्य वने थती चपलता दूर करी मेरू पर्वतनी पेठे निःप्रकंप—शैलेशी
करण करी, मन वचन अने कायानी क्रियानो त्याग करी पोताना
आत्म द्रव्यने पवित्र—पुद्गल परिणामना संश्लेष रहित—अलेशी
करी परम अक्रिय अवस्था धारण करी, बाकी रहेला वेदनीय, नाम,
गोत्र, अने आयु ए चार अघातीया कर्मनो सर्वथा नाश करी
“ पूर्व प्रयोगादसंगत्वाद्धन्धच्छेदा तथा गति परिणामाच्च ”
पूर्व प्रयोगना हेतुए असंग होवार्थी कर्मबंधनो सर्वथा नाश होवार्थी
तथा गति परिणामवने तुंबीना द्रष्टांते आठमी इशिप्रज्ञारा पृथ्वी
अर्थात् सिद्ध अवस्थामां बिराजमान थया ॥ ५ ॥

वर्ण रस गंध विनु फरस संस्थान विनु, योग तनु संग
विनु जिन अरूपी । परम आनंद अत्यंत सुख अनुभवी,
तत्त्व तन्मय सदा चित्स्वरूपी ॥ सूर० ॥ ६ ॥

अर्थः—श्री सूरस्वामी सिद्ध अवस्थाने प्राप्त थया. ते सिद्ध स्वरूप
केवुं ठे—पांच प्रकारना वर्ण; पांच प्रकारना रस, बे प्रकारनी गंध, आठ
प्रकारना स्पर्श, ठ प्रकारना संस्थान, त्रण प्रकारना योग, पांच प्रकारना
शरीर तथा अंतरंग अने बाह्य ए बे प्रकारना परिग्रहथी रहित तथा
रांग द्वेषादि विज्ञावथी पण रहित होवार्थी सर्वे नये अरूपी अवस्थाने

૨૯૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

સંપ્રાપ્ત છે કારણકે જીવનું શુદ્ધ સ્વરૂપ વર્ણાદિ તથા રાગાદિ જાવથી રહિત છે. યદ્યુક્તં—“ તત્થ જ્ઞે જીવાણં, સંસારત્થાણ હોંતિ વણાહ । સંસાર પમુક્કાણં, ણથ્થિહુ વણાદચ્છો કેહ ॥ જીવસ્સ ણહિ વણો, ણવિ ગંધો ણવિ રસો ણવિય ફાસો । ણવિ રૂવં ણ સરીરં, ણવિ સંઠાણં ણ સંદ્દાણં ॥” પણ સંસાર અવસ્થામાં જીવ કર્મબંધયુક્ત હોવાથી શરીરાદિમાં અહંમમત્વ કરી વસે છે તેથી વ્યવહાર નયે રૂપી કહેવાય છે. જેમ જે ઘડામાં ઘૂત ઝરેલું હોય તે ઘોનો ઘડો કહેવાય પણ વાસ્તવિક રીતે જોતાં ઘનો કાંઈ ઘીનો નથી માંટીનોજ છે. યદ્યુક્તં—“ પજ્જાતાપજ્જાતય, જે સુહુમા વાય-રાય જે ચેવ । દેહસ્સ જીવ સણા, સુત્તે વ્યવહારદો ઉત્તા ॥ ” પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત, સૂક્ષ્મ, બાદર, એકેન્દ્રિય બેહ્ન્દ્રિય વિગેરે શરીરને જે જીવ સંજ્ઞા કહી છે તે વ્યવહાર નયની અપેક્ષા જાણવી. કારણ કે ચૌદે જીવસ્થાન તે પુદ્ગલ સંગે છે, જીવનો મૂલ સ્વજ્ઞાવ નથી. પણ શ્રી સૂરસ્વામી તો કર્મબંધથી—સંસાર અવસ્થાથી સર્વથા મુક્ત હોવાથી વ્યવહાર તથા નિશ્ચય બંને નયે અરૂપી અવસ્થા જોગવે છે તથા “ પરમ આનંદ અત્યંત સુખ અનુભવી, તત્ત્વ તન્મય સદા ચિત્સ્વરૂપી ” પરમ આનંદ—સર્વોત્કૃષ્ટ આનંદ જેનું શ્રી ત્રિલોકમાં કોઈ ઉપમાન નથી એવા પરમાનંદને તથા જે સુખનો કોઈકાલે અંત નથી એવા સહજ અકૃત્રિમ અનુપચરિત સુખને સંપ્રાપ્ત—તે સુખને સદા નિષ્કલંક પણે અનુભવે છે—તેમાંજ નિમગ્ન છે તથા પોતાના શુદ્ધાત્મ તત્ત્વથી તન્મય તથા ચિત્સ્વરૂપી અર્થાત્ અલંકાર અનંત જ્ઞાન સ્વરૂપમાં સદા સાદિઅનંત જાગે અવસ્થિત થયા છે. ॥ ૬ ॥

તાહરી શૂરતા ધીરતા તીવ્રતા, દેખી સેવક તણો ચિત્ત

राच्यो । राग सुप्रशस्तं गुणी आश्चर्यता, गुणी अद्-
भुतपणे जीव माच्यो ॥ सूर० ॥ ७ ॥

अर्थः—उपसर्ग परिसहादि तथा अनेक प्रकारना शुजाशुज कर्म
उदय आवता ठतां पण अत्यंत धैर्य आदरी आत्म सत्ताचूमिमां
निर्जय निष्कंपपणे अमोल रही अतिशय शौर्य पूर्वक ज्ञान बाणना
प्रहार वडे तथा अपरिमित आत्म वीर्यनी तीक्ष्णता वडे मोहादि कर्म
शत्रुओने निर्वश कर्मा. ते आपनी शूरता, धीरता अने तीक्ष्णता
जोई हुं सेवकनुं चित्त तेमां राच्युं—रत थगुं.

तथा आपना सर्वोपरी कल्याणकारी अद्भुत ज्ञानादि आत्मगुणो
जोई अत्यंत आश्चर्यता पामी सुप्रशस्त राग वडे आपना गुणमां
माहरो आत्मा माच्यो, कारणके आलोक परलोकना विषयसुखनी
आकांक्षा रहित अरिहंतादि पंच परमेष्ठी तथा आगम, साधर्मीक
उपर पक्षपात विना गुणीपणा माटे जे राग ते प्रशस्तराग जाणवो,
ते जोके पुण्यबंधनो हेतु ठे तथापि ठता आत्मगुणने स्थिर थवानो
तथा नवागुण प्रगट करवानो हेतु ठे. यद्युक्तं “ नाणाइसु गुणेषु,
अरिहंताइसु धम्म श्वेषु । धम्मोवगरण साहम्मीएसु ध-
म्मं ज्ञेयं गुण रागो ॥ सो सुपसत्थो रागो, धम्म संयोग
कारणो गुणदो । पढमं कायव्वो सो पत्तगुणे खवइ
तं सव्वं ” ॥ ७ ॥

आत्मगुण रुचि थये तत्त्व साधन रसी, तत्त्व निष्पत्ति
निर्वाण थावे । देवचंद्र शुद्ध परमात्म सेवन थकी, परम
‘आत्मीक आनंद पावे ॥ सूर० ॥ ८ ॥

अर्थः—ज्ञानादि अनंत आत्म गुणोने शुद्ध संपूर्णपणे प्रगट कर-
वानी रुची थाय तोज ते पुरुष तत्त्व साधनानो रसीलं थइ संपूर्ण

શ્રુષ્ટ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

આત્મતત્ત્વની સિદ્ધિ-નિર્વાણ પદ પામે. દેવચંદ્ર મુનિ કહે છે કે શુદ્ધ પરમાત્મપદના સેવન થકી અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ સદ્ગુણ અનુપચરિત અવ્યાબાધ આત્મીક પરમાનંદની પ્રાપ્તિ થાય. ॥ ૬ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ દશમ શ્રી વિશાલજિન સ્તવનમ્ ॥

॥ પ્રાણી વાણી જિન તણી ॥ ૬ દેશી ॥

દેવ વિશાલ જિણંદની, તમે ધ્યાવો તત્ત્વ સમાધિ રે
ચિદાનંદ રસ અનુભવી, સદ્ગુણ અકૃત નિરૂપાધિ રે ॥ ૧ ॥

॥ સૃષ્ટ ॥ અરિહંત પદ વંદીયે ગુણવંત રે ॥ ગુણવંત અનંત
મહંત સ્તવો જવતારણો જગવંત રે ॥ ૬ આંકણી ॥

અર્થ:-સાધુ, આચાર્ય, ગણધરો વિગેરેમાં પ્રધાન શિરોમણિ અનંત દૂષણ રહિત તથા અનંત આત્મીય ગુણવડે દેદિપ્યમાન મહાવિદે-હમાં વિચરતા શ્રી વિશાલ સ્વામીએ પોતાના આત્મ તત્ત્વને એવંચૂત નયે સિદ્ધિ-પ્રગટ કરી જે શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ જન્ય સમાધિ-નિવૃત્તિ પ્રાપ્ત કરી છે તે અદ્વૈતિય અનુપમ સમાધિને હે જગ્યાત્માઓ ! તમે એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાવો-રાગ દ્વેષાદિ સકલ વિજ્ઞાવથી આત્મ પરિણામને વારી તદનુગત કરો. “ચિદાનંદ રસ અનુભવી” કેવલ જ્ઞાન વડે ત્રૈકાલિક પર્યાયો સહિત સર્વ દ્રવ્યના યુગપત્ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા હોવાથી પોતાના આત્મ દ્રવ્યને સર્વદા અલંકર અવ્યાબાધ જ્ઞાનદર્શ-નાદિ ગુણ સદા પરિપૂર્ણ, કોઈપણ દ્રવ્ય જેને કોઈપણ કાલે બાધા કરી શકે નહિ માટે અબાધિત જુએ છે; તેથી તજ્જન્ય નિર્જયતા-નિ-ગકુલતા સ્વાધીનતામય જ્ઞાનાનંદ રસના અનુભવી-આસ્વાદન જોગ

लेनार श्री विशाल देवनी तत्त्व समाधि सहज अर्थात् स्वभाविक सर्व पर द्रव्यनी अपेक्षा वगर मात्र पोतानाज द्रव्यथी उत्पन्न, तथा अकृत-पर द्रव्ये जेने उत्पन्न करी नथी एवी, तथा निरुपाधि अर्थात् पौद्गलीक विषयो जोगवतां अनेक प्रकारनी शारीरिक तथा मान-सिक व्याधिउं उपजे ठे, पर रमणरूप मिथ्या चारित्र होवार्थी आत्म-गुण घातक अनेक प्रकारनां दुष्ट कर्म बंधाय ठे पण श्री विशाल देवनी समाधिमां कोइपण प्रकारनी उपाधिनो सद्भाव तथा उपज-वानो संजव नथी तेथी निरुपाधि ठे माटे हे गुणानुरागी जव्य जी-वो ! निरुपचरित, निस्संग, निःप्रयासिक, निर्द्वंद्व, एकांतिक, आत्यं-तिक अने स्वतंत्र समाधिमय श्री विशालस्वामीना अरिहंत पदने आपणो आत्मा निर्मल करी जव त्रमणथी मुक्त थवा निमित्ते बंदी-ये-तेमां लीन थइए, वली श्री विशाल स्वामी के जे ज्ञानादि अनंत लक्ष्मीना स्वामी तथा जन्म जरा मरण तथा क्रोध, मान, माया, लोभ, हास्य, रति, अरति, जय, शोक, जुगुप्सा विगेरे कषाय, अ-ज्ञान जलथी जरपूर आ अपार पारावार जयंकर जव समुद्रथी उझारी अचल अव्याबाध अरुज आत्मीय अनंत सुखना स्थानक मोक्ष महेक्षमां धरनार, सर्वे प्राणीजना अघातक, करुणा सागर, तथा अनंतगुणना पात्र महान् धर्मात्मा ठे तेमने स्तवो-स्तुति करो-तेमना गुणोनुं गान, स्मरण, चिंतन, अनुभव करो. ॥ १ ॥

जव उपाधि गद टालवा, प्रजुजी ठे वैद्य अमोघरे ॥

रत्नत्रयी औषध करी, तुम्हें तार्या जविजन उधरे ॥

॥ तुम्हें ॥ अरि ॥ २ ॥

अर्थ:-महान् दुष्ट शत्रुरूप कर्मराजाना जवरूप कारागृहमां बसतां अज्ञान कषाय अने मिथ्यात्वरूप मिथ्याआहार विहारना सेवनथी, आत्म द्रव्यना ज्ञानदर्शनादि परिणामो दूषित थवार्थी

२६४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

आत्माने तीक्ष्ण शब्द तुल्य असह्य दुःख क्लेश आपनारा क्रोध
मान माया लोच शोक वियोग मिथ्यात्व अज्ञान विगेरे महान्
दुर्निवार सन्निपातिक रोगो उपजे ठे जे रोगोना प्रज्ञाव बडे बली
ज्वर, अतिसार, जलोदर, कठोदर, जगंदर, क्षय, कुष्ठ, प्रमेह, उप-
दंश, नेत्ररोग, कर्णरोग, मुखरोग, विगेरे अनेक शारीरिक रोग जन्य
वेदनाउ जोगववी पडे ठे. पण हे विशाल प्रजुजी ! आपेज सम्यक्
दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारित्रनी ऐक्यतारूप अमृत औपधीनुं
दान करी ते सर्वे सन्निपातिक रोगोथी जव्य जीवोना समूहने मुक्त
करी अनंत आत्म वीर्ये जरपूर तुष्ट पुष्ट करी आगामि कोइ पण
काले ते रोग पुनःउत्पन्न न थाय एवा अत्यंत निरोगी कर्या. माटे
हे प्रजुजी ! आ जुवनत्रयमां निःसंदेहपणे अमोघ-साचा-सफल
(जेनो उपाय निष्फल जाय नहि एवा) वैद्य आपज ठो. ॥ १ ॥

जवसमुद्र जल तारवा, निर्यामक सम जिनराजरे ॥

चरण जहाजें पामीए, अक्षय शिवनगरनुं राजरे ॥

॥ अक्षय० ॥ अरि० ॥ ३ ॥

अर्थः-राग रूप जले परिपूर्ण दुस्तर आ जयानक जवसमुद्र
के जेमां हुं अनादिकालथी निराधारपणे ज्यां त्यां जमण करी
दुःसह जय क्लेश रोग शोक वियोग तृष्णा आक्रंद विगेरे अनेक
दुःखो सहन करुं हुं, अत्यंत सहज समाधिप्रद माहरी शुद्धात्म
जूमिरूप शिवनगरथी अत्यंत दूरवर्ती-वियोगी थइ रह्यो हुं. ते जव
समुद्रथी पारंगत करी निर्विघ्नपणे शिवनगरे पहुँचाववा माटे हे
विशालप्रजु जिनेश्वर ! आप निर्यामक अर्थात् जहाजना सौथी अग्ने-
सर चलावनार ठो माटे जो बीजा सर्वनी आकांक्षा बोकी आपना
स्वचावाचरणरूप पंचमहाव्रतरूप जहाजनो आश्रय लइए-तेमां
अमारा आत्माने स्थापन करीए तो सहजे लीलामात्रमां निःप्रयासे

आ जयंकर जवसमुद्रथी पारंगत थइ कोइपण रीते जेनो नाश न
थाय—सदा शाश्वत रहेनार एवुं शिवनगरनुं निष्कंटक राज्य पामी
एकांतिक शाश्वत सहज परमानंदना स्वामी थइए. ॥ ३ ॥

जव अटवी अति गहनथी, पारग प्रजुजी सबवाहरे ॥
शुद्ध मार्ग देशक पणे, योग देमंकर नाहरे ॥ योग० ॥
॥ अरि० ॥ ४ ॥

अर्थ:—आ जवरूप अटवी—जंगल के जेमां अमारो आक्रंद
परिताप जोइ करुणा रसवने जेनुं हृदय भिजे तथा अमारी दया
करे एवा सद्गुरुरूप सज्जननो समागम अत्यंत दुःप्राप्य ठे
तेथी. निर्जन, तथा जेथी पारंगत थवानो साचो—सुगम मार्ग
पामवो अतिशय मुश्केल होवाथो अत्यंत गहन—घोर, तथा
जेमां अमारी ज्ञानदर्शनादि अमूढ्य आत्म संपदाने लुंटी लेवावाला
तीव्र अज्ञान मिथ्यात्वादि दुष्ट स्वप्नावना धारक कुगुरु रूप लुंटाराथो
वसे ठे, तथा अमारा ज्ञानदर्शनादि आत्मप्राणनो घात करनार
क्रोध मान माया लोभ विगेरे निर्दय आपदो वसे ठे एवा घोर जंग-
लमां जूलो पनेलो हुं मारा आत्मीय कुटुंब तथा लक्ष्मीना वियोग
वडे दयामणी अवस्थामां जय, त्रास, रोग, शोक, वियोग, तृष्णा,
आताप विगेरे परितापो सहन करूं हुं, शांतिप्रद संवर रूप जलना
अज्ञाव वने अत्यंत तृष्णा क्लेश सहूं हुं तेथी (जवाटवीथी) पारं-
गत थइ आत्म लक्ष्मी वने परिपूर्ण शिवनगरे दोरी लइ जनार
आपज समर्थ सार्थवाह ठो. कारण के आपज शुद्ध—अविसंवाद
मार्गना बताववावाला, कल्याणकारी सिद्धिपद योगना नाथ—मालीक—
प्रणेता यथार्थपणे प्रगट करनार ठो. तथा हे नाथ ! आपना मन
वचन अने काय ए त्रणे योग देमंकर, कल्याणकारी, पाप क्लेशथी

શ્રેણી વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

મુક્ત કરનાર છે. અને સંસારી જીવોએ મન વચન કાયા સ્ત્રી પુત્ર ધન કુટુંબાદિ અનેક યોગ કર્યા તે યોગ બહુવાર વિનાશ થયા—દેમ કુશલ ન રહ્યા. પણ પ્રજુજી શુદ્ધાત્મ અનુજવ યોગ કરાવી શાશ્વતી કેવલજ્ઞાનાદિ લક્ષ્મીનો શિવયોગ કરાવો હો માટે યોગદેમં કર હો ॥ ૪ ॥

રક્ષક જિન હો કાયના, વલી મોહ નિવારક સ્વામી રે ॥
શ્રમણ સંઘ રક્ષક સદા, તેણે ગોપ રૂપ રૂપ અનિરામરે ॥
તેણે ० અરિ ० ॥ ૫ ॥

અર્થ:—જે અજ્ઞાન વિષય અને કષાયાદિ દોષોથી નિવૃત્ત થયા નથી એવા કુદેવાદિ “અહિંસક” પદને યોગ્ય નથી કારણ કે તેહ સર્વે જીવસ્થાન તથા સર્વે જીવોના દ્રવ્યજાવ પ્રાણને તથા દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસાના હેતુરૂને તથા તે હેતુરૂના પ્રતિકારને યથાર્થ જાણતા નથી તથા વિષય કષાયાદિ સહિત હોવાથી પ્રમાદ અવસ્થામાં અનેક જીવના દ્રવ્યજાવ પ્રાણને હણી પરને તથા પોતાના આત્માને દુઃખદાયક થાય છે. પણ હે વિશાલપ્રજુ! આપ તો અજ્ઞાન વિષય અને કષાયાદિ દોષોથી સર્વથા નિવૃત્ત હોવાથી પૃથ્વીકાય, અપૂર્ણકાય, તેજઃકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, તથા ત્રસકાય એ હો કાયના જીવોના દ્રવ્યજાવ પ્રાણના યથાર્થ જ્ઞાતા હો તથા વિષય કષાયાદિ દોષોએ રહિત હોવાથી નિરંતર અપ્રમાદ અવસ્થામાં અવસ્થિત રહી કોઈપણ જીવના દ્રવ્યજાવ પ્રાણને રંચ માત્ર પણ દુષવતા નથી માટે સત્ય ન્યાયે આ ત્રિજુવનમાં “જીવ રક્ષકનું” વિરુદ્ધ આપનેજ લાયક છે.

તથા સ્થિતિબંધ અને રસબંધનો હેતુ સર્વે કર્મનો રાજા તથા સંસારી જીવોનો અજીત શત્રુ એવા મોહરૂપ મહાન્ શત્રુથી સંસારી જીવોને

बचाववा माटे तथा ते मोहने नाश करवानो साचो उपाय बतावनार
तथा ते उपायमां प्रवृत्त थवाने प्रेरणा करनार एक आपज समर्थ
शुनट ठो तेथी साचा मोहनिवारक पण आपज ठो.

तथा अत्यंत दुःखदायक जवाटवीमांथी नोकळी अत्यंत
कल्याणकारी मोक्ष नगरे जवाना जिज्ञासु, मोक्ष सन्मुख साचा मार्ग
गमन करनार, क्रोध मान माया लोभ आदिने दूर करी सम परिणामे
वर्तनार जे श्रमण समूह तेनी आप रक्षा करनार ठो; कारण के मोक्ष
मार्गमां विघ्न करनार मिथ्यात्व कषाय आदि चोर लुंटाराजने बरोबर
जलखावनार तथा तेज विघ्न नहि करी शके एवा उपायो बतावनार
तथा आगेवान थड पोताना अत्यंत बल वीर्य बडे तेजने निर्विघ्नपणे
मोक्ष नगरे पहुँचाडनार होवार्थी हे परमेश्वर ! आपज अद्भीतिय
गोप तथा ईश्वर ठो. ॥ ५ ॥

जाव अहिंसक पूर्णता, माहणता उपदेश रे ॥ धर्म अ-
हिंसक नीपन्यो, माहण जगदीश विशेषरे ॥ माहण ० ॥

॥ अरि ० ॥ ६ ॥

अर्थ:-हे जगदीश्वर ! आपना सर्वे ज्ञानदर्शनादि जावो पूर्ण
अहिंसकपणे वर्तते ठे तथा संसारो जीवोने पण स्वपर जीवना द्रव्य
जाव प्राण न हणवा एवो उपदेश आपो ठो तथा कोइपण, जीवना
द्रव्य जावप्राणनी हिंसाना कर्त्ता न थांय एवा केवलज्ञान केवलदर्शनादि
अनंत धर्मों संपूर्ण शुद्ध प्रगट-व्यक्त थया ठे, तेथी आप अद्भीतिय
माहण-अहिंसक पदवीना धारक ठो. ॥ ६ ॥

पुष्ट कारण अरिहंतजी, तारक ज्ञायक मुनिचंदरे ॥

मोचक सर्व विजावथी, झीपावे मोह अरींदरे ॥ झी ० ॥

॥ अरि ० ॥ ७ ॥

શુભ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:—સત્તાગતે રહેલા અનંત આત્મધર્મોને સંપૂર્ણ શુદ્ધ પ્રગટ કરવામાં અર્થાત્ આ સંસાર સમુદ્રથી પારંગત થઈ મોહ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરવામાં હે વિશાલપ્રજ્ઞ અરિહંત ! આપ પુષ્ટકારણ—અનંતર કારણ બો, બુક્તંચ—સિદ્ધસેન પૂજ્યૈ: “ પુષ્ટ દેતુર્જિનેંદ્રોયં મોહ સદ્જાવ સાધને ” તેથી સર્વે મુનિર્ભ—જ્ઞાનીર્ભમાં ચંદ્રમા સમાન પ્રધાન લોકાલોકના જ્ઞાયક આપજ આ જયંકર જવસમુદ્ર-માંથી તારનાર બો; તથા રાગ દ્વેષ મોહ વિગેરે સર્વે વિજ્ઞાવથી મુક્ત કરવાવાલા તથા સર્વે શત્રુર્ભમાં શ્રેષ્ઠ અત્યંત બલવાન્ મોહ શત્રુથી જીતાવવાવાલા બો. ॥ ૭ ॥

કામકુંજ સુરમણિ પેરે, સહજે ઉપગારી થાય રે । દેવચંદ્ર
સુખકર પ્રજ્ઞ, ગુણ ગેહ અમોહ અમાયરે ॥ ગુણ ૦ ॥
॥ અરિ ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—જેમ કામકુંજ તથા ચિંતામણી રત્ન, વિનાસ્વાર્થે અન્ય જીવોને વાંઘિત ફલના દાતાર થાય છે, તેમજ હે પ્રજ્ઞ ! આપણ સંસાર જન્ય સર્વ કલ્પ કલેશથી જવ્ય જીવોને મુક્ત કરવામાં વિનાસ્વાર્થે સહજે મદદકારી થાઉં બો એ આપની પરમ સજ્જનતા સુચવે છે. દેવચંદ્રમુનિ કહે છે કે હે પ્રજ્ઞ ! આપ નિઃપ્રયાસિક અને નિરુપચરિત સુખના કરવાવાલા તથા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણના ગેહ—નિધાન બો; તથા પરિવાર સહિત મોહરાજાનો સમૂલ ધ્વંસ કરી નાંખ્યો છે તેથી અમોહી, તથા અમાય કહેતાં કપટ રહિત શુદ્ધ સ્વરૂપના પ્રકાશક બો. ॥ ૮ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ अथ एकादशम श्री वज्रंधर जिन स्तवन ॥

॥ नदी यमुना के तीर ॥ ए देशी ॥

विहरमान जगवान सुणो मुज विनती, जगतारक जग-
नाथ अगे त्रिजुवन पति; आसक लोकालोक तिणे जाणो
बती, तो पण वीतक वात कहुं तुज प्रति ॥ १ ॥

अर्थ:—महा विदेहमां विचरता, जव्यसमुहने जवाब्धिथी उद्धार.
नार, सर्वे प्राणीओना हितचिंतक तथा रक्षा करनार, त्रिलोक पूज्य,
त्रिलोक स्वामी, हे श्री वज्रंधर जगवंत! आपने जीवाजीवादिक कोई
पण पदार्थ उपर रंचमात्र पण राग, द्वेष, मोह वा ममत्व परिणाम नथी,
तेथी कोईपण द्रव्य आपना सहजे परिणमता ज्ञान प्रकाशने व्याघात
करी शके तेम नथी, तेथी आप कोईपण द्रव्य, कोईपण क्षेत्र, कोई
पण काल वा कोईपण जावमां स्वलना नहि पामतां स्वक्षेत्रे स्थिर
रही सकल लोकालोकना त्रैकालिक जावने हस्तामलकवत् प्रत्यक्ष
समकाले जाणो बो. यद्युक्तं—महा जाण्ये, “सर्व द्रव्य गतान् सर्वा-
नपि पर्यायान् केवलं ज्ञानं जानाति” तथा तत्त्वार्थ सूत्रे,—“सर्व
द्रव्य पर्यायेषु केवलस्य” तोपण हुं मोहवशे अजाण होवाथी
अविवेकी तथा अधीर थई में चार गतिरूप घोर जवाटवीमां जमतां
जे जे दुराचरण तथा दुःख क्लेशादि सेव्यां ते सर्वे आपने अशरण
शरण विलोकी आप प्रति सनमृता निवेदन करुं ते करुणा पूर्वक
सांजलशो, लक्षमां लेशो. ॥ १ ॥

हुं स्वरूप निज बोमी रम्यो पर पुद्गलें, जीव्यो जलट
आणी विषय तृष्णा जले; आसव बंध विजाव करुं रुचि
आपणी, भूट्यो मिथ्यावास दोष चुं परजणी ॥ २ ॥

૩૦૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-અચલ, અબાધિત, નિરુપાધિ, સ્વતંત્ર અને સહજ પરમાનંદ-મય મારા આત્મસ્વરૂપને અનાદિ અજ્ઞાનવશે નહિ જાણતાં સહજ આત્મીય પરમાનંદનો વિયોગી રહી મારા આત્મ દ્રવ્યથી પર, દાણ-જંગૂર, તથા અચેતન જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તેમાં સદા આસક્ત-લીન રહ્યો તથા જે પૌદ્ગલીક વિષયો-શાર્દૂલ વિક્રીડિતવૃત્તમ્-“ ઝુંજંતા મદુરા વિવાગ વિરસા, કિંવાગ તુહ્તા ઇમે । કલ્લકંમુ અણંવ હુઃસ્વ જણયા, દારિંતિ બુદ્ધિં સુદે ॥ મજ્જણહે મય તિણિદ્ધઅવ્વ સયયં, મિહ્વાપ્પિસંધિપ્પયા । યુત્તા દિંતિ કુજમ્મ જોણિ ગહણં, જોગા મહા વેરિણો ”અજ્ઞાનવશે જોગવતાં મધુર-પ્રિય લાગે છે પણ વિપાક કાલે કિંપાકફલની પેઠે વિરસ, પ્રાણઘાતક છે, તથા જેમ સ્વસને સ્વણતાં શાંતિ થતી નથી પણ ઝલટી ચેલ વધે છે, તેમ વિષયો જોગ-વતાં શાંતિ-તૃપ્તિ થતી નથી પણ ઝલટી તૃષ્ણા વધે છે તેથી પરિણામે હુઃસ્વવર્ધક છે, તથા તે વિષયોમાં લીન થતાં મૃગતૃષ્ણાની પેઠે નિરંતર હુષ્ટ અન્નિપ્રાયો ઉપજે છે તથા તે જોગવ્યાથી અનેક પ્રકારે કર્મબંધ થવાથી નરકાદિ હુઃસ્વદાયક કુગતિ, કુયોનિની પ્રાપ્તિ થાય છે તથા ગાથા-વિષય રસાસવ મત્તો, યુત્તાયુત્તં ન જાણઈ જીવો ॥ ઝૂરઝ કલુણં પઢ્ઢા, પત્તો નરયં મહાઘોરં ॥ જહ નિંબ હુમ્મ પત્તો, કીમો કમુચ્ચંપિ મન્નહે મહુરં । તહ સિદ્ધિ સુહ પશુક્કા, સંસાર હહં સુહં ચિંતિ ॥ ” વિષય રસ રૂપ મદિગમાં મદોન્મત્ત થતાં યોગ્ય અયોગ્યનું-હેયાદેયનું જ્ઞાન નષ્ટ થાય છે. અને તેથી જ્યારે મહા હુઃસ્વમય ઘોર જયંકર નરકાદિ ગતિની પ્રાપ્તિ થાય છે ત્યારે અતિશય પશ્ચાતાપ જોગવવો પડે છે. જેમ લીંબડામાં વસતો કીડો લીંબડાના કટુક રસને પણ મધુર માની સેવે છે, તેમજ મિથ્યાદ્રષ્ટી વડે મોક્ષ

सुखथी परोक्ष-विपरीत जे विषय जोग वास्तविक रीते दुःख ठे तेने सुख मानी सेवे ठे तथा जे जलना प्रवाह तथा विजलीना चमत्कारनी पेठे क्षणीक ठे तेथी अवश्य जेनो वियोग थवानो ठे एवा महान् शत्रुरूप पुद्गल विषयोनी तृष्णारूप जलमां हुं सदा हर्ष पूर्वक क्रिया-करतो निमग्न रह्यो तेथी आत्म स्वरूपने चूली शुद्धात्म स्वरूपथी पराङ्मुख थई अत्यंत दुःखदायक जवसमुद्रमां जमण करावनार ज्ञाना-वरणीयादि कर्मना आस्रव (पांच प्रकारना मिथ्यात्व, बार प्रकारनी अविरती, पचीस कषाय तथा पंदर योग) तथा प्रकृति, स्थिती, अनुज्ञाग अने प्रदेशबंधना हेतु राग द्वेष मोहादि विज्ञाव तरफ में रुचि करी तथा मिथ्यावासमां अर्थात् मिथ्यात्व गुणस्थाने वसतां मिथ्यात्वना आवेशमां सम्यक्दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारित्रमय आत्म स्वरूपने चूली अनेक प्रकारनां कर्म बांधी तेना दुष्ट फलनो ज्ञागी थयो अने ते दुष्ट विपाकना अवसरे माहरा पूर्वकृत कर्मनो दोष न विचार्यो, अने “सर्वे पुत्र कयाणं, कम्माणं पावए फल विवागं । अवराहेसु गुणेषु अ, निमित्त मित्तं परो होइ ” आ अमूढ्य जिनवचननुं विस्मरण करी अमुके मने क्रोध उपजाव्यो, मानमां पाड्यो, माया तथा लोभमां प्रवृत्त कय्यो तथा शोक, जय, अरति, जुगुप्सा विगेरे कषायो उपजाव्या एम कही परने दोष दीधो. श्रान जेम लाकडी मारनारने नहीं पण लाकडीने करडवा तथा जसवा मांके ठे तेम में पण मारा पूर्वकृत दुष्ट कर्म तरफ लक्ष नहि देतां निमित्तमात्र जे परद्रव्य तेने दोष दीधो अने हाल पण तेमज वर्तुं “ जो कत्ता सो ज्ञोत्ता, ” एवा जगजाहेर-तथा सर्वमान्य जिनेश्वरना वचननो निरादर कय्यो, ॥ ३ ॥

अवगुण ठांकण काज करुं जिन मत क्रिया, न तजुं अव-

૩૦૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

ગુણ ચાલ અનાદિની જે પ્રિયા; દૃષ્ટિ રાગનો પોષ તેહ
સમકીત ગણું, સ્યાદ્વાદની રીત ન દેહું નિજપણું ॥ ૩ ॥

અર્થ:—અનાદિથી અજ્ઞાન વશે પ્રિય થઈ પમેલી, કુદેવ, કુગુરુ
અને કુધર્મને સન્માનવા આદરવા રૂપ મિથ્યાત્વ અજ્ઞાનની તથા
ક્રોધ, માન, માયા, લોજ, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, જય, શોક, જુગુપ્સા
તથા વેદરાગ વિગેરેની ડુષ્ટ ચાલ પ્રકૃતિનો તો ત્યાગ કસ્યો નહિ
અને કદાચ શ્રી જિનેશ્વરે વતાવેલી સામાયિક, પોસદ્, પ્રતિક્રમણ,
વંદન, સ્તવન, પૂજા વિગેરે ક્રિયાઈ, અપમાન નિંદા તથા દુરાચરણ
ઢાંકવા માટે, આલોક પરલોકના વિષયજોગની આકાંક્ષા સહિત,
તથા માયા મિથ્યાત્વ અને નિદાનશબ્દ સહિત આદરી. “ વૈરાગ્ય
રંગો પર વંચનાય, ધર્મોપદેશો જન રંજનાય ” એમ વિષં ગરલ
અને અન્યોન્યાનુષ્ઠાન સેવતાં સંસારીક દુઃખથી મારી નિવૃત્તિ
થઈ નહિ. કારણ કે “ નિચ્છુન્નો તંબોલો, પાસેણ વિણા ન હોઈ
જહ રંગો; તહ દાણ સીલ તવ જાવણાઈ અહલાઈ જાવ
વિણા ” જેમ ચુના વિના તાંબૂલ, અને પાસ વિના વસ્ત્ર રંગ પામે નહીં
તથા જેમ અંક વિના મીંડાં નિષ્ફલ થાય તેમ શુદ્ધાત્મ જાવ રહિત
દાન, શીલ, તપ અને જાવના સંસારથી મુક્ત કરી શકે નહીં. જલ
વિના જેમ સરોવર, સુગંધી વિના જેમ કમલ, ચંદ્રમા વિના જેમ
રાત્રી, સૂર્ય વિના જેમ દિવસ તથા જીવ વિના જેમ શરીર શોજા
પામતાં નથી; તેમ જાવ વગર સાધ્ય નિરપેક્ષ ક્રિયાઈ શોજા પામતી
નથી. પણ જો તે આવશ્યક આદિ કરણીઈ જાવપૂર્વક કરવામાં
આવે તો તે મોક્ષનું કારણ થાય. જેમ અંક સહિતનાં મીંડાં દશગુણી
સંખ્યા વધારનાર થાય છે. માટે જાવનું સ્વરૂપ જાણવું જોઈએ.
“ જવઞ્ચોગો જાવ ઇતિ ” અર્થાત્ સૂત્રની સાથે વીતરાગની આ-

ज्ञाए ज्ञान पूर्वक हेय उपादेयनी परीक्षा करी अजीव तत्त्व तथा आस्रव तत्त्व तथा बंध तत्त्व उपर त्याग जाव अने जोवना गुण जे संवर, निर्जरा, मोक्ष तत्त्व उपर उपादेय परिणाम ते जाव ठे. माटे शुद्धात्मा जाव सन्मुख अर्थात् आपणा आत्माने राग, द्वेष, मोहथी मात्र निवृत्त करवाना परिणाम सहित जो आवश्यकादि करणीउं करवामां आवे तो ते अवश्य मोक्षनुं कारण थाय. वली “सम्मत्तेणं सुद्धो, सच्चसु किञ्चो ह्वइ सिव देऊ, संवर वुद्धी तद् निज्जराय धम्म मूलं च सम्मत्तं ॥” तथा- “मूलं दारं पइछाणं, आहारो जायणं निहि; डसुक्कं साविधम्म-स्स, सम्मत्तं परिकित्तिं ॥” शुद्ध समकित तेज शिवनो हेतु, तथा संवरनी वृद्धि करनार, निर्जरानुं कारण होवार्थी सर्वे धर्मनुं मूल, तथा मोक्ष महेलमां प्रवेश करवा माटे द्वार समान, चारित्र महेलनी पोठिका, तथा रत्नत्रयना जाजन रूप ठे. एहवां आपनां पवित्र वचनो वांची सांजली में समकितने अमूढ्य रत्न समान तो जाण्युं पण हे जगवंत ! आप तो “नय जंग पमाणेहिं, जो अप्पा साय-वाय जावेण, जाणइ मोक्क सरूवं, सम्मदिठिउ सो नेउ ” नय जंग पद्म प्रमाण सहित स्याद्धादनये जीवादि तत्त्वने यथार्थ जाणे ठे तेमज श्रद्धा करे ठे तथा हेयने त्याग करवानी तथा उपादेय जावने आदरवानी रूचि होय तेने समकीतो कहो ठे. पण ते प्रमाणे तो में स्याद्धादनये आत्म तत्त्वनुं स्वरूप यथार्थ जाण्युं, सदहं नहि तथा समकितना जे सरुसठ (चार सदहणा, त्रण लिंग, दश प्रकारे विनय, त्रण शुद्धि, पांच दूषणनो नाश, आठ प्रकारे प्रजाविक पणुं, पांच दूषण, पांच लक्षण, ठ यतना, ठ आगार, ठ जावना तथा समकितनां ठ स्थानक) बोले आपे कया ठे ते जाण्या शिवाय तथा

૩૦૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવવોધ સહિત.

જે હોવા જોઈએ તેની મારામાં પ્રગટતા થઈ હે કે નહિ, તેનો વિચાર કસ્યા વિના, સમકીર્તના લક્ષણોની પ્રાપ્તિ વિના, માત્ર દૃષ્ટી-રાગના પોષને અર્થાત્ નય, નિદ્દેપ, પદ્મ, પ્રમાણ વડે પરીક્ષા કર્યા શિવાય કુલક્રમાનુગત દેવ ગુરુ ધર્મની દ્રવ્યપરંપરાએ શ્રદ્ધાને સમકિત ગણી ક્રિયાનુષ્ઠાન સેવ્યાં પણ નિશ્ચય સમકીર્ત વિના મને મોક્ષ ફલની પ્રાપ્તિ થઈ નહિ. ॥ ૩ ॥

મન તનુ ચપલ સ્વજ્ઞાવ વચન એકાંતતા, વસ્તુ અનંત સ્વજ્ઞાવ ન જાણે જે બતા. જે લોકોત્તર દેવ નમું લૌકી-કથી, હુર્લજ્ઞ સિદ્ધ સ્વજ્ઞાવ પ્રજ્ઞો તદ્દકીકથી ॥ ૪ ॥

અર્થ:—જેમ પુંગોના સ્વરમાં લીન થઈ નાગ પોતાના મસ્તકને પુંગી પ્રમાણે ઢોલાવે છે. તેમ હું પણ પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયોમાં લીન થઈ માહરા આત્મ પરિણામને ચપલ કરી કર્મજાલમાં ફસાયો “ચલઈં ફંદઈ” તથા મિથ્યાત્વના આવેશમાં અનંત ધર્માત્મક વસ્તુમાંથી કોઈક ધર્મને મુખ્યત્વા વચ્ચાણતાં બાકીના ધર્મોની ગૌણપણે પણ અપેક્ષા નહિ રાખવા રૂપ એકાંત વચન અર્થાત્ ટુર્ન-થને ગ્રહણ કર્યો, તે પ્રમાણે મેં વસ્તુ સ્વરૂપ સદૃશ્યું તથા વીજાને પણ તેમજ એકાંતે ઉપદેશ આપ્યો “દોર્હિંવિ ણયેહિં ણીયં સત્થં મૂલસુ તદ્દવિ મિચ્છત્તં; જસ્સ વિસયપ્પહાણં, તણેણં અ-ણુણા નિરવેક્કં” इति विशेषावश्यक-પણ અનંત ધર્માત્મક વસ્તુ સ્વરૂપને મેં યથાર્થ જાણ્યું નહિ “અગ્નિલાપ્યે જ્ઞાવેચ્ચ: અનગ્નિલાપ્યા અનંત ગુણા” એમ અનંત ગુણ પર્યાયનો જાજન તે દ્રવ્ય-વસ્તુ છે માટે દરેક વસ્તુમાં અનંત જ્ઞાવ બતા છે—મા-

लिनिगंद—“बहु विनय जंगं, बहु णिच्चं अणिच्चं । सद सदन-
जिलप्पं, लप्पमेगं अण्णं” ते में एकांत—मिथ्यात्व वशे न जाण्या-
एम मिथ्यात्व जावमां फसी रह्यो अने तेथो इंद्रगणे वंदित, त्रिलोक
पूज्य जे लोकोत्तर अरिहंत देव तेजने लौकीक रीते अर्थात् अज्ञान
अने राग सहित, परजावना कर्त्ता हर्त्ता जाणी आलोक परलोक
संबंधी विषयोनी प्राप्ति अर्थे, तथा मान पूजा आदि अर्थे नमुं तुं-
वंदन स्तवन पूजा प्रमुख करुं तुं पण तेथी जिनेश्वरे बतावेलो जे
अत्यंत दुर्लभ सिद्ध स्वजाव तेनी प्राप्ति केम थाय ? ॥ ४ ॥

महाविदेह मऊार के तारक जिनवरु, श्री वज्रधर अरिहंत
अनंत गुणाकरु । ते निर्यामक श्रेष्ठ सही मुज तारशे,
महा वैद्य गुणयोग रोग जव वारशे ॥ ५ ॥

अर्थः—महाविदेह क्षेत्रमां विचरता आ जीम जवार्णवमांथी जव्य
समूहनो उऊार करनार, सर्वे केवलीजमां इंद्र समान, शिरोमणी,
ज्ञानादि अनंत गुणना आकर—निधान हे वज्रधर अरिहंत ! आप,
चरण जहाजने चलावनाराजमां अग्रेसर—प्रधान सर्वोत्तम निर्यामक
होवाथी आ जयंकर जवाब्धिमांथी निःसंदेह अति त्वराए माहरो
उऊार करशो तथा महावैद्यरूप यइ माहरा आत्म परिणाममां
सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रनो योग करी मिथ्या आचरण वडे उप-
जेला जवरोगनो वेगे समूल विनाश करशो एवी माहरा चित्तने डढ
प्रतिष्ठे ॥ ५ ॥

प्रजु मुख जव्य स्वजाव सुणुं जो माहरो, तो पामे प्रमोद
एह चेतन खरो । थाये शिवपद आश राशि सुख वंदनी,
सहज स्वतंत्र स्वरूप खाण आणंदनी ॥ ६ ॥

अर्थः—“जवन व्यय विणु कार्य न निपजे हो, जिम

૩૦૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દશદેન ઘટત્વ” તેમજ જેમાં જ્ઞવ્ય અર્થાત્ પલટન સ્વજ્ઞાવ નથી
ઘટલે જે જીવમાં મિથ્યાત્વથી પલટી સમકીત જ્ઞાવે પરિણમવાનું
સામર્થ્ય નથી તેને અજ્ઞવ્ય કહીએ તથા અવિરતીથી પલટી વિરતી-
જ્ઞાવે પરિણમવાનું સામર્થ્ય નથી તથા પ્રમાદ જ્ઞાવથી પલટી અપ્રમાદ
જ્ઞાવે પલટવાનું સામર્થ્ય નથી, તથા કષાય જ્ઞાવથી પલટી અકષાય
(શમ) જ્ઞાવે પરિણમવાનું સામર્થ્ય નથી (ઘટલે પૂર્વ અહિતકારી)
પર્યાયનો વ્યય, નવા પ્રશસ્ત પર્યાયનું જવન કરવાનું સામર્થ્ય જેમાં નથી
તેનું કાર્ય થાય નહીં. એ ધિગેરે વિજ્ઞાવથી પલટી સ્વજ્ઞાવ રૂપે પરિ-
ણમવાનું સામર્થ્ય નથી એવા અજ્ઞવ્ય જીવો અનંત કાલસુધી અનંત
ઉપાય કરતા હતાં પણ “કોટી જતન કરી નિશદિન ધોવત
હજરી ન હોવત કામર કારી” એ પ્રમાણે આ સંસાર ચક્રવાલ-
માંથી મુક્ત થઈ સિદ્ધિ સુખ પામી શકે નહીં. કારણ તેઓ વ્રત, સમિતિ,
ગુપ્તિ આદિ પાલતા હતાં પણ મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન અને પરાચરણ (મિથ્યા-
ચરણ)નાં સેવક હે હકંચ “વદ સમિદી ગુત્તીજ, સીલ તવં જિણ-
વરેહિ પેસુંતં; કુવંતોવિ અજ્ઞવો, અણ્ણાણી મિહદિઠીજ”
કારણકે અજ્ઞવ્ય જીવોનો સ્વજ્ઞાવજ એવો હે કે શ્રુત અજ્ઞાસ કરે,
અજ્ઞથી પંચમહાવ્રત આદરે પણ આત્મતત્ત્વની યથાર્થ શ્રદ્ધાવિના કોઈ,
પણ કાંલે પ્રથમ ગુણસ્થાનને મૂકી શકે નહિ માટે તેઓ સિદ્ધિપદ પામ-
વાને યોગ્ય નથી. પણ હે જિનેશ્વર! આપની આજ્ઞા પ્રમાણે આ સંસા-
રથી નિવૃત્ત થઈ મોક્ષ સ્વરૂપ સાધવાની મને રુચિ હે, જવજ્રમણથી
જીયંતીત હું, તથા સત્ય ન્યાયને સ્વિકારું હું, એ આદિ કેટલાક જ્ઞાવ-
વડે “હું જ્ઞવ્ય હું” એવું અનુમાન થાયહે તો પણ હે સર્વજ્ઞ દેવ !
આપના મુર્ખારવિદથી “હું જ્ઞવ્ય હું” એવું વચન સાંજલું, તો માહરા
જ્ઞવ્યત્વની મને સંપૂર્ણ પણે પ્રતીત થાય અને સહજ સ્વતંત્ર સચ્ચિદા-
નંદમય અનંત સુખ સમૂહરૂપ શિવપદ પ્રાપ્તિનો જરોંસો થાય ॥ ૬ ॥

वलग्या जे प्रभु नाम धाम ते गुण तणा, धारो चेतन
राम एह थिर वासना ॥ देवचंद्र जिनचंद्र हृदय स्थिर
आपजो, जिन आणा युत जक्ति शक्ति मुज आपजो ॥७॥

अर्थ:-हे जगवंत! जे पुरुषो आपना स्मरण, कीर्तन, जक्ति विगेरेमां
लीन ठे तेज पुरुषो गुणना धाम कहेतां जाजन ठे. माटे हे चेतनराम!
निरंतर प्रभुना स्मरणमां थिर वासकर, एक पण समय प्रभुपदने
विसार नहि. देवचंद्र मुनि कहे ठे हे जिनेश्वर देव ! मने लब्धि
वीर्यनुं दान करी आपनी आज्ञा प्रमाणे आपनी जक्ति करवानी मने
शक्ति आपो कारण के आपनी आज्ञाथी विपरीतपणे करेलां सर्वे
क्रिया अनुष्ठान निष्फल ठे. “जो कोइ आणा रहिउं, पूआ पमुहं
करेइ तिक्रालं । तस्सवि सवम सुद्धं, आणावज्जं अणुठाणं ॥”
जे कोइ पुरुष आज्ञा रहित पणे त्रणे काल पूजा प्रमुख करणी करे
तो पण आणा रहित होवाथी तेनुं सर्वे अनुष्ठान अशुद्ध जाणवुं.
“जहतुस खंण मय मंण्णाइ रुण्णाइ सुन्न रत्नंमि ॥ विह-
लाइ तह जाणसु, आणा रहियं अणुठाणं” जेम तुस-कुस-
कानुं खांडवुं, मुडदाने शण्णारवुं तथा सुना वगडामां विलाप करवो
निष्फल ठे तेम जिन आज्ञा वगरनुं अनुष्ठान पण निष्फल जाणवुं.
“जह जोयण मविहिकयं, विणासए विहिकयं जियविई;
तह अविहिकउं धम्मो, देइ जवं विहिकउं मुक्कं” जेम अवि-
धिए करेलुं जोजन विनाश करे तथा विधिए करेलुं जोजन जीवन
आपे तेमज अविधिए आदरेखो धर्म जवज्रमण आपे अने विधिए
आदरेखो धर्म मोक्ष सुख आपे; माटे आपनी आज्ञानुं ज्ञान तथा
ते आज्ञामां वसवा रूप सदाचरण ए बनेनुं हे करुणा निधान ! मने
दान आपो. ॥ ७ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

૩૦૮ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

॥ અથ શ્રી દ્વાદશ શ્રી ચંદ્રાનન જિન સ્તવનમ્ ॥

॥ વીરાચાંદલા ઇ દેશી ॥

ચંદ્રાનન જિન સાંજલિયે અરદાસરે, મુજ સેવક જાણી, હે
પ્રજુનો વિશ્વાસરે ચંદ્રાનન જિન ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હે જગવંત ! આપ કૃપી તેમજ અરૂપી, નિકટવર્તી તેમજ દૂરવર્તી, સૂક્ષ્મ તેમજ સ્થૂલ, સર્વે પદાર્થોને તેના ત્રૈકાલિક ગુણ પર્યાય સહિત એકં સમયમાં હસ્તામલકવત્ પ્રત્યક્ષ જાણનાર હોવાથી સર્વજ્ઞ, તથા અનંત આનંદમાં પોતાના ગુણપર્યાયોમાં નિરંતર તટ્વીન-સ્થિર હોવાથી અન્ય કોઈપણ દ્રવ્ય પર્યાયમાં આપનો રાગ દ્વેષરૂપ પરિણામ થતો નથી તેથી વીતરાગ હો, અને સર્વજ્ઞ તથા વીતરાગ હોવાથી આપની દિવ્ય વાણીમાં પ્રત્યક્ષ પરોક્ષાદિ કોઈપણ પ્રમાણવને વિસંવાદ આવી શકતો નથી, કોઈપણ પ્રકારના રંચમાત્રપણ દૂષણને અવકાશ મલતો નથી, માટે હે પ્રજુ ! આપજ આ જીવણ જીવસમુદ્રમાંથી જીવ્ય સમૂહને ઉદ્ધારવા સમર્થ હો. પણ આપથી વિમુક્ત બુદ્ધ કપિલાદિ અન્ય તીર્થીઓ કે જે તેઓનાં આચરણ તથા વાણીવને અજ્ઞાન તથા રાગ દ્વેષાદિ દૂષણોયુક્ત જરપૂર કલંકિત પ્રતીત થાય હે, જીવસમુદ્રમાં નિમગ્ન જણાય હે, અને તેથી તેઓના વચનમાં પ્રત્યક્ષ પરોક્ષાદિ પ્રમાણવને અનેક દૂષણો દ્રષ્ટિગોચર થાય હે, તેઓ જીવસમુદ્રમાંથી કેમ ઉદ્ધારી શકે ? “ જે નવિ જીવ તર્યા નિર્ગુણી તારશે કિણપરે તેહરે ” માટે પોતે બૂઢનાર તથા આશ્રિતને બૂઢાવનાર પથરની નાવનો કેમ વિશ્વાસ રાખાય ? તેથી હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! આ જીવસમુદ્રમાંથી મુક્ત થવા માટે હું સેવકને આપનોજ વિશ્વાસ-આધાર હે, માટે સમતારૂપ અમૃત સમુદ્રને વૃદ્ધિગત કરનાર, તથા જીવ્યરૂપ કુમુદ સમૂહને વિકશ્વર કરનાર, તથા કષાય તાપને સમાવવામાં, આત્મવીર્યની વૃદ્ધિ કરવામાં

સમર્થ એવી તત્ત્વોપદેશરૂપ નિર્મલ ચાંદનીને આ જૂમંરૂલમાં ફેલાવનાર
હે જગત્ ચૂડામણિ ચંદ્રાનન જિનેશ્વર ! અજ્ઞાન તથા કષાય જન્ય
દુઃખથી જયજીત થયેલો હું જવજીક આપ પ્રતિ વિનંતી કરું હું તે
કૃપાકરી સાંજલો-અવધારો.

ઞરતદ્દેત્ર માનવપણોરે, લાઘ્યોદુઃસમ કાલ ॥ જિન પૂર્વધર
વિરહથીરે, હલહો સાધન ચાલોરે ॥ ચંદ્રાનન ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-મેરુપર્વત જેટલા રાહના ઢગલામાં પડી ગયેલો સરસવનો
દાણો મધી શકવો જેમ અત્યંત મુશ્કેલ છે તેમજ મનુષ્ય જવ પણ
આ જવસમુદ્રમાં ઝ્રમણ કરતાં પામવો અત્યંત દુર્લભ છે તેમ ઠતાં
કદાચ મનુષ્ય જવની પ્રાપ્તિ થાય તો, આર્યદેત્ર, લાંબુ આયુષ્ય, નીરો-
ગતા, ઝંચકુલ વિગેરે ઉત્તરોત્તર અતિશય દુઃપ્રાપ્ય છે ઠતાં તે સર્વે સામગ્રી
કોઈ માહરા મહત્ પૂણ્ય પ્રસાદે આ દુઃષમકાલમાં (પાંચમા આરામાં)
હે ચંદ્રાનન પ્રજુ ! મને પ્રાપ્ત થઈ પણ કેવલજ્ઞાની, ચૌદ પૂર્વધર,
દશ પૂર્વધર, તથા પ્રત્યેક બુધ કે જેઠ તત્ત્વના યથાર્થ જ્ઞાતા ઉપદેષ્ટા
છે, જેનાં વચનો પ્રમાણ ચૂત છે, નિશંકપણે વિશ્વાસ પાત્ર છે, જેના
વચનાનુસારે સર્વેનાં વચનો પરખી શકાય છે, એવા ગુણ સમુદ્ર પૂજ્ય
પુરુષોના વિયોગ વડે સહજાનંદરૂપ મોક્ષપદ સાધવાનો સાચો માર્ગ
અતિશય દુર્લભ થઈ પડ્યો છે- ॥ ૧ ॥

હવ્ય ક્રિયા રૂચિ જીવના રે, જાવ ધર્મ રૂચિ હીન ॥ ઉપદેશક
પણ તેહવારે, શું કરે જીવ નવીનરે ॥ ચંદ્રાનન ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-હે જઠ્યો ! અનાદિકાલથી આપણો આત્મા જે અજ્ઞાન,
મિથ્યાત્વ, અને કષાય વડે મલીન હોવાથી આ જ્યાનક જવસમુદ્રમાં
ઝ્રમણ કરતાં જન્મ જરા મરણ રોગ શોક વિયોગ તાડન તર્જન આદિ
અનેક પ્રકારનાં શારીરિક તેમજ માનસિક દુઃખો સહન કરે છે,

૩૧૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પોતાની અનંત આનંદમય દશાથી દૂરવર્તી થઈ રહ્યો હે, તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને કષાયાદિ દૂષણોથી મુક્ત કરી, અનંત જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યમય પરમ નિર્મલ શુદ્ધ સિદ્ધ પદમાં વિરાજમાન કરવો અર્થાત્ પૂર્ણ શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવો—પ્રાપ્ત કરવો, એજ આપણું પરમ કર્તવ્ય હે તથા એજ આપણું સર્વોત્કૃષ્ટ અનંત સુખપ્રદ અવિનશ્વર સાધ્ય હે. પણ મોહનિય કર્મના પ્રબલ હૃદય વડે પોતાના સર્વોત્કૃષ્ટ સાધ્ય સાધવાનો રુચિથી પરાંક્ષમુખપણે ધર્મનું મૂલ જે સમકીર્ત (સમ્મત્તેણં સુધ્ધો, સચ્ચસુ કિચ્છો હવહ્ સિવહેહ, સંવર વુહી તહ નિજ્જરા ય ધમ્મ મૂલં ચ સમ્મત્તં) તે પ્રાપ્ત કર્યા વગર પોતાના હુષ્કૃતો ઢાંકવા માટે, અથવા માન પૂજાને અર્થે, અથવા આ જીવ સંબંધી કામજોગના પદાર્થો મેલવવા માટે, અથવા દેવાદિક ગતિના મનોહર વિપુલ જોગો પ્રાપ્ત થવા માટે ઘણા જીવો સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પચ્ચલાણ, તથા સમિતિ પરિસહસહનાદિ અનેક દ્રવ્ય ક્રિયાત્ રુચિ સહિત આદરે હે પણ હે જગવંત ! તે સર્વે ક્રિયાત્ શુદ્ધ સાધ્ય નિરપેક્ષ અર્થાત્ પરમાર્થ વિમુક્ત હોવાથી વિષ, ગરલ, તથા અન્યાનુષ્ઠાન રૂપે આસ્ત્રવ હેતુ થઈ પડે હે. યદ્યુક્તં શ્રી આચારાંગ સૂત્રે “જે આસવા તે પરિસવા, જે પરિસવા તે આસવા” માટે તે બાલકની ક્રિયાવત્ નિર્વાણ પદ આપવાને અસમર્થ હે, યુક્તં ચ પરમઠહિહિદુશ્ચિદો જો કુણ્ણં તવં વયંચ ધારેહ, તં સવં બાલ તવં, બાલવયં વિંતિ સવણહૂ ॥ વયણિયમાણિ ધરંતા, સીલાણિ તહા તવં-ચ કુવંતા ॥ પરમઠ બાહિરા જે, નિવાણં તેણ વિંદંતિ ॥ તથા ઉપદેશ માલા-યામ્—સંસાર સાગરમિણં, પરિજ્ઞમંતેહિ સઽવ્વ જીવેહિં ॥ ગહિયાણિ અ મુક્કાણિય, અણંતસો દઘ્વ લિંગાહં—અર્થઃ—અરે આ સંસાર સમુદ્રમાં પરિજ્ઞમણ કરતાં જીવોએ દ્રવ્યલિંગ અનંતીવાર ગ્રહણ કર્યા

ढोड्या पण ते ड्रव्यलिंग, समकित रहित तथा साध्य निरपेक्ष होवाथी सिद्धिना हेतु थइ शक्या नहि. जेम घटनो ईच्छक कोइ कुंजार घट उत्पन्न करवानां साधनो जे दंरु चक्रादि तेनो रात दिवस निरंतर घणो व्यापार करे पण साध्य जे घट ते सिद्ध करवा तरफ जो लक्ष आपे नहि अर्थात् माटीने चक्र उपर मूकी तेमांथी स्थास कुशल बुद्धादि पर्यायो निपजावे नहि तो कोइ पण काले घट सिद्ध थाय नहि. पण जो ते घट सिद्ध करवा तरफ लक्ष स्थापी स्थास कुशल बुद्धादि पर्यायो उपजाववामां दंरु चक्रादिनो योग्य व्यापार करे तो अवश्य घट सिद्ध करी शके अने त्यारेज तेनो दंरु चक्रादिनो सर्वे व्यापार सफल कहेवाय—तेमज जवज्रमणथी उद्भिन्न थएल जव्य जीव शुद्धात्म जाव सिद्ध करवानी रूचि धरी ते तरफ पुरतो लक्ष आपी गुणस्थान प्रमाणे योग्य व्यवहार आदरे अर्थात् प्रथम समकीत गुण प्राप्त करवानो व्यवहार आदरे कारण के ते मोक्षनुं प्रथम पगथीजं ठे “ जिन पप्पुत्तं धम्मं, सद्वहमाणस्स होई रयण मिणं ॥ सारं गुण रयणाणय, सोवाणं पढम मोक्खस्स ” पढी देश विरति सर्वविरती थवानो व्यवहार आदरे, पढी अप्रमत्तादि गुण स्थान प्राप्त थवानो योग्य (आगमप्रणीत) व्यवहार आदरे तो केवल-ज्ञानादि अनुपम लक्ष्मीनो स्वामी थाय, पोतानुं अजर अमर शुद्धात्म (निर्वाण) पद प्राप्त करे. अने तेम करतां तेनो व्रत तप पचचखाण प्रतिक्रमणादि सर्वे व्यवहार सफल कल्याणकारी कहेवाय. पण हे चंद्रानन प्रभु ! अनादि कालथी पुद्गल ड्रव्यना गुण पर्यायोने अनुभवता, तेमांज तल्लीन थएला संसारी जीवोने सम्यक् दर्शन ज्ञान चारित्र रूप जावधर्मनी रूचि क्यांथी थाय ? जो कदाच एम पोतानी मेळे थवी मुश्केल तो सद्गुरूना उपदेश वडे पण थइ शके पण आ निकृष्ट पंचम आरामां जावधर्ममां स्थापन करनार परमो-

३१२ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

पकारी सद्गुरुनी अतिशय विरलता अने ज्ञावधर्म एक कोरे मूकी साध्य शून्य द्रव्यक्रियामां लगाडनार उपदेशको घणा. ए विषे न्याय विशारद श्रीमद् यशोविजयजी कहे ठे—“ज्ञान दर्शन चरण गुण विना, जे करावे कुलाचाररे, हुंटोया तेणे जन देखतां, किहां करे लोक पोकाररे ॥ काम कुंजादिक अधिकनुं, धर्मनुं को नवि मूलरे; दोकमे कुगुरु ते दाखवे, शुं थयुं एह जग शूलरे ॥ अर्थनी देशना जे दिये, उलवे धर्मना ग्रंथरे; परम पदनो प्रगट चोरथी; तेहथी केम वहे पंथरे ॥ विषय रसमां गृही माचीया, नाचीया कुगुरु मद पूररे; धूम धामे धमाधम चली, ज्ञान मारग रह्यो दूररे ॥ कलहकारी कदाग्रह चर्या, थापता आपणा बोलरे; जिन वचन अन्यथा दाखवे, आज तो वाजते ढोलरे ॥ केइ निज दोषने गोपवा, रोपवा केइ मत कंदरे; धर्मनी देशना पालटे, सत्य जाखे नहि मंदरे ॥” आचार्य कहे ठे “ किं जणिमो किं करिमो, ताणह आसाण धिछड्डाणं । जो दंसिऊण लिंगं, खिंचिति एरयम्मि मुद्धजणं ॥” तो हे जगवंत ! नवा जीवो जिन दर्शित शुद्धात्म धर्मने शीरीते पामी शके ? ॥ ३ ॥

तत्त्वागम जाणग तजीरे, बहु जन सम्मत जेह । मूढ हठी जन आदर्योरे, सुगुरु कहावे तेहरे ॥ चंदानन ० ॥ ४

अर्थः—वली हे प्रभु ! आपना जाखेला आगमनुं यथार्थ रहस्य जाणनारने तो आ पंचम कालमां मूढ पुरुषो तजो दे ठे—उवेखे ठे, अने तत्त्व ज्ञानथी विमुख, मूर्खना टोलाने संमत तथा मूढ अने कदाग्रही पुरुषोए आदरेला सन्मानेला एहवा कुगुरुज, सुगुरु नाम धरावे ठे, पण पत्थरनी नाव जेवा प्रगटपणे जिनशासनना वैरी रूप कुगुरुज जवसमुद्रमांथी केम उछारी शके ? मोक्षमार्गे शी रीते दोरी शके ? उत्तंचः—जिम जिम बहु श्रुत बहुजन संमत, बहु शिष्ये परिवरित; तिम तिम जिनशासननो वैरी; जो नवि निश्चय दरियोरे—

तथा उपदेश मात्तायाम्: “जह जह बहु सुअसमज, सीस गण
संपरिवुद्धोय; अविणीच्छिज असमए, तह तह सिद्धंत पणिणीज.”

आणा साध्य विना क्रियारे, लोके मान्यो रे धर्म । दर्शन
ज्ञान चरित्तनोरे, मूल न जाण्यो मर्मरे ॥ चंद्रानन ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-दर्शन ज्ञान चारित्रनो मूल मर्म जाण्यो नहि अर्थात्
सत्ताए अनंत ज्ञान दर्शन चारित्र मय सिद्ध समान सर्वे जीवो हे, पण
अनादिथी कर्म मल संबंधे अशुद्ध होवाथी ज्ञान दर्शन अने चारित्र
रूप शुद्धात्म स्वजावथी विपरीतपणे मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषाय
रूप परिणमे हे, पोताना आत्मवीर्यने तेमां वापरे हे अने तेथी
निरंतर सात आठ प्रकारनां कर्म बांधी जवसमुद्रमां परित्रमण करतां
अनेक प्रकारनी शारीरिक तथा मानसिक असह्य वेदनाजं जोगवे हे.
पण ते मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषायने तीव्र दुःख दातार तथा
अखूट सहजानंदने लुंठनार महान् शत्रुजं जाणी तेमां पोताना आत्म-
वीर्यने नहि वापरतां जीवादि तत्वोना यथार्थ अज्ञानरूप सम्यक्-
दर्शन, तथा ते जीवादि तत्वोने नयनिक्षेप पक्ष प्रमाणादि सहित,
संशय, वित्रम अने विमोह रहित अज्ञान पूर्वक जाणवा रूप सम्यक्-
ज्ञान, तथा रागादिक कषाय अने सावय योगना परिहार रूप सम्यक्-
चारित्रमां प्रयुंजी संसार समुद्रथी आपणा आत्मानो उद्धार करवो.
(यतः-गाथाः-जीवादी सद्वहणं, सम्मत्तं तेसि मधिगमो णाणं;
रागादी परिहरणं, चरणं एसो छ मोक्कपहो) दश दृष्टांते
दुर्धज, रत्न चिंतामणी समान मनुष्य जव त्यारेज सफल जाणवो.
कारणके पंचेंद्रिजना विषय जोग तो देवादि गतिमां मळी शके। हे
पण परमात्मपद-मोक्षपद तो आ मनुष्य जवमांज साधी शक्य हे.
माटे आपणा आत्माने रत्नत्रयमां जोडवो, मोक्षमार्गमां प्रवृत्त थवुं,

૩૧૪ વિંશતિ વિહરમાન'જિન સ્તવનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

एज आपणुं सर्वोत्कृष्ट कर्तव्य ठे, अने तेज धर्म ठे—यतः (सहस्रोज्ञान वृत्तानि, धर्म धर्मेश्वरा विंदुः; यदीय प्रत्यनीकानि, जवन्ति जव पद्धतिः) तेज जगत्त्रत्सल देवाधिदेव तीर्थकर जगवंतनी आज्ञा ठे—
“मोक्ष पहे अप्पाणं, ववेहि तं चेव झाहि तं चेय, तत्थेव विहर णिच्चं, मा विहरसु अस्स दवेसु”—हे जव्य ! तुं मोक्षमार्गमां पो-
ताना आत्माने स्थाप, तेज परमात्मपदनुं ध्यान कर, तेज परमात्म पदने अनुजवगोचर कर, अने तेज परमात्म जावमां निरंतर विहार कर, अन्य द्रव्य पर्यायमां विहार करीश नहि, तेमां इष्टानिष्ट बुद्धि वा राग द्वेषरूप परिणाम करीश नहि अर्थात् सर्वदा प्रमाद तजी परमात्मपदनी साधनामां मन्न था.

પણ હે ચંદ્રાનન પ્રજુ ! આ દુઃષમકાલમાં તે પરમાત્મ પદનું યથાર્થ સ્વરૂપ જાણ્યાવગર તથા તેની સાધનારૂપ જિનેશ્વરની આજ્ઞાની અપેક્ષા તરફ લક્ષ રાખ્યા શિવાય અનેક પ્રકારની બાહ્ય ક્રિયાઓનેજ ધર્મ માની લીધો, તેમાંજ રત થયા, તેજ કરી પોતાને કૃતાર્થ સમજ્યા અર્થાત્ બાહ્ય નિમિત્તને કાર્ય માની સાચા કાર્યથી વિમુક્ત થઈ રહ્યા, પણ જિનેશ્વરની આજ્ઞાથી વિમુક્તપણે વર્તતાં સિદ્ધિ થાય નહિ. કાર-
ણકે જિનેશ્વરની આજ્ઞાની અપેક્ષા વગરનાં સર્વે ક્રિયાનુષ્ઠાન નિરર્થક છે—શ્રીમદ્ અન્નયદેવ સૂરિ કહે છે—“ સંજમ રહિયં લિંગં, દંસણ જઠં ન સંજમં જણિયં, આણા હીણં ધમ્મં, નિરત્થયં હોશ સવંપિ ” તથા “ જો પૂશ્જાશ્ દેવો, તથયણં જે નરા વિરાહંતિ; હારંતિ બોહિ લાજં, કુદિઠિ રાણ અન્નાણી ” તથા “ પૂઆ પચ્ચરુકાણં, પોસહ ઉવવાસ દાણ સીલાશ્; સવંપિ અણુઠાણં, નિરત્થયં કણય કુસુમવ ” તથા શ્રી ધર્મદાસ ગણી ઉપદેશમાલામાં કહે છે. “ આણાશ્ચિય ચરણં, તજ્જંગે જાણ કિન્ન જંગંતિ, આણં ચ અશ્કંતો, કસ્સાપસા કુણશ્ સેસં; નિશ્ચયે આજ્ઞા

एज चारित्र ठे अर्थात् जिनाज्ञानुं पालवुं एज चारित्र ठे. तो जेणे जिनेश्वरनी आज्ञा चांगी तेणे शुं न चांग्युं ? हे प्राणी, जो तुं जिनेश्वरनी आज्ञाने उलंघन करे ठे तो तुं कोना आदेशथी क्रियानुष्ठान करे ठे ? तथा उपदेश सिद्धांत रत्नमालायाम्—“ जगगुरु जिणस्स वयणं, सयलाण जियाण होइ हिय करणं; ता तस्स विराहणया, कह धम्मो कहणु जीवदया ” जगत्गुरु श्री जिनेश्वरनुं वचन सर्वे जीवोने हित करनार ठे तो ते वचनने विराधतां केवो धर्म अने केवी जीव दया ? ॥ ५ ॥

गच्छ कदाग्रह साचवेरे, माने धर्म प्रसिद्ध; आत्म गुण
अकषायतारे धर्म न जाणे शुद्धरे ॥ चंद्रानन ० ॥ ६ ॥

अर्थः—सम्यक्दर्शन सम्यक्ज्ञान सम्यक्चारित्ररूप शुद्धात्म गुणनो, क्रोध, मान, माया, लोभादिक कषायो वडे घात न करवो, अकषाय जावमां, शुद्ध परिणामीक जावमां वर्त्तवुं तेज साचो धर्म ठे. कारणके “ वत्थु सहावो धम्मो ” एवं श्री जिनेश्वरनुं पवित्र वचन ठे—तथा ते कषायोज कर्मबंधना हेतु ठे. “ जोग निमित्तं गहणं, जोगो मण वयण काय संचूदो; जाव निमित्तो बंधो, जावो रदि राग दोस मोह जुदो ” तथा अकषायमां वर्त्ततो—पोताना ज्ञानादि जाव प्राणोनी रक्षा करनारो ज्ञानी अप्रमादी मुनि पोताना तथा परना द्रव्यजाव प्राणनो हिंसक केम थाय ? अने जे अशुद्ध अध्यवसायमां वर्त्ते ठे ते हिंसा नहि करता ठतां पण हिंसक ठे. यतः—“ अहणंतो विहु हिंसो, उठतणुजं मज्जं अहिमरोव, बाहंतो नवि हिंसो, सुद्ध तणुजं जहा विज्जो ” माटे अकषायमां वर्त्तवुं तथा अहिंसामां वर्त्तवुं ए बेनी परमार्थे एकताज ठे. अने अहिंसा धर्मनुं पालन करनार सर्वे धर्मनुं पालन करनार ठे, कारण के सर्वे

૩૧૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

મહાવ્રતો, તથા દામાદિક દશ ધર્મો, તથા પરિસદ્ સહન, તથા તપ, સંયમ વિગેરે સર્વે ધર્મો અહિંસાનાજ અંગ હે, તેનાજ કારણો હે, માટે સર્વે ધર્મોનો અહિંસામાં સમાવેશ થાય હે.

“ સર્વાશ્ચોવિ નદ્ધ્યો, જહ સાયરંમિ નિવહંતિ; તહ જગવદ્ અહિંસિં, સર્વે ધર્મમા સમિહ્વન્તિ, ” તથા વલી “ અહિંસા સર્વ જીવાનામ્, સર્વજ્ઞૈઃ પરિજાપિતા, શ્વં હિ મૂલં ધર્મસ્ય, શેષસ્તસ્યાસ્તિ વિસ્તરઃ ” માટે અકષાયમાં વર્તતો મુનિ, નવા કર્મબંધને અટકાવતો, પૂર્વે બાંધેલા કર્મની નિર્જરા કરતો, જન્મ મરણાદિ દુઃખનો દાય કરી પરમાનંદપદને-મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરે હે. યદ્યુક્તં-આચારાંગ સૂત્રે ત્રીજા અધ્યયને “ જે ક્રોધને હોડે હે તે માનને હોમે હે; જે માનને હોડે હે તે માયાને હોડે હે; જે માયાને હોમે હે તે લોચને હોમે હે; જે લોચને હોડે હે તે રાગને હોડે હે; જે રાગને હોડે હે તે દ્વેષને હોમે હે; જે દ્વેષને હોડે હે તે મોહને હોમે હે; જે મોહને હોડે હે તે ગર્જથી મુક્ત થાય હે; ગર્જથી મુક્ત થાય હે તે જન્મથી મુક્ત થાય હે; જે જન્મથી મુક્ત થાય હે તે મરણથી મુક્ત થાય હે; જે મરણથી મુક્ત થાય હે તે નરકથી મુક્ત થાય હે; જે નરકથી મુક્ત થાય હે તે તિર્યચ ગતિથી મુક્ત થાય હે; જે તિર્યચ ગતિથી મુક્ત થાય હે તે દુઃખથી મુક્ત થાય હે; ” એવા અકષાયરૂપ શુદ્ધ ધર્મને નહિ જાણનારા, તેની અપેક્ષા નહિ રાખનારા, એકાંતે બાહ્ય ક્રિયાની હઠ ધરનારા પુરુષો માત્ર બાહ્ય ક્રિયાનેજ મોક્ષનું કારણ માની, પોતાના ગચ્છ પ્રમાણે વર્તી તે બાહ્ય ક્રિયાનેજ પરમાર્થ ઠરાવવા પ્રયત્ન કરે અને કહે કે આવું પાત્ર, વા આવી મુદ્દપત્તી, વિગેરે રાખવાં અને આવીજ રીતે પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયા કરવી તેજ મોક્ષનું કારણ હે. અમારાથી પ્રકારાંતરે જે ઉપકરણો તંથા પ્રતિક્રમણાદિ બાહ્ય ક્રિયાનું આદરે હે તે મોક્ષ પામી શકે નહિ.

एम पोते आदरेले बाह्य लिंगने तथा बाह्य करणीने परमार्थे मोक्षनुं कारण मानी अमे साचो धर्म आराधीए ठिये, अमारो धर्म प्रशंसनीय ठे, एम जे पोतानी जीव्हाये जळ्ये ठे अने ते माटे लांबा लांबा वितंडावादो मांडी बेसे ठे, समतारुप अमृतने तजी कषायरुप हाला-हलविषने चक्षुष करे ठे; एहवा एकांतवादी पुरुषोनो दुराग्रह नाश करवा माटे श्री जिनेश्वर प्रणीत शुद्धागमनुं रहस्य प्रगट करता श्री मद् यशोविजयजी अध्यात्मसारमां कहे ठे.—“ अतो रत्नत्रयं मोक्ष-स्तदजावे कृतार्थता; पाखंडीगण लिंगैश्च, गृह लिंगैश्च कापिन। पाखंडी गण लिंगेषु, गृह लिंगेषु ये रताः; न ते समयसारस्य, ज्ञातारो बाल बुध्यः। जाव लिंग रतायेषु, सर्वसार विदोहिते; लिंगस्था वा गृहस्था वा; सिध्यन्ति धूत कल्मषा। जावर्लिंगं हि मोक्षांगं, द्रव्यलिंग मकारणं; द्रव्यं नात्यंतिकं यस्मान्नाप्येकांतिक मिष्यते । ” आवोज जाव दिगम्बर आचार्य श्री कुंडकुंदाचार्य समयपाहुडमां कहे ठे—गाथा—

“ पाखंडी लिंगेषु व, गिहिलिंगेषु बहुप्पयारेसु; कुवन्ति जे ममत्तं, तेहि ए याणं समयसारं—एवि एस मोक्ष-मग्गो, पाखंडी गिहि मयाणि लिंगाणि; दंसण एण चरित्ताणि मोक्ष मग्गं जिणा विति ” अर्थः—पाखंडि साधुलिंगमां वा गृहस्थ लिंगमां वा बहु प्रकारना लिंगमां जे ममत्व करे ठे ते समय सारने जाणता नथी. पाखंडीसाधुनो लिंग, वा गृहस्थनो लिंग विगेरे मोक्ष मार्ग नथी पण श्रीजिनेश्वर सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रने मोक्षनोमार्ग कहे ठे—“ तस्मा जहित्तु लिंगं, सागार अणगारएहि वा गहिण; दंसणएण चरित्ते, अप्पाणं जुंज मोक्षपहे ” अर्थः—ते माटे सागार अने अणगारना लिंगनुं ममत्व तजी, पक्षपात तजी, दर्शन ज्ञान चारित्र रूप मोक्षमार्गमां आत्माने लगाव—जोड. तेमज वली

૩૧૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહે છે. “યેત્વેનં પરિહૃત્ય સંવૃતિ પથ, પ્રસ્થાપિ તેનાત્મના; લિંગે દ્રવ્યમયે વહન્તિ મમતાં, તત્વાવબોધ ચ્યુતાઃ । નિત્યો-
ચોત મહંડ મેક મતુલા, લોકં સ્વજ્ઞાવ પ્રજ્ઞા; પ્રાગ્જ્ઞારં સમયસ્ય સાર મમલં, નાદ્યાપિ પશ્યન્તિ તે ॥ ” અર્થ:—જે પુરુષો પરમાર્થ સ્વરૂપ મોક્ષમાર્ગને ઢોળી બાહ્ય વ્યવહારમાં પોતાના આત્માને સ્થાપી દ્રવ્યલિંગની મમતા ધરે છે, તેનેજ મોક્ષનું કારણ માને છે, તે પુરુષો તત્ત્વજ્ઞાનથી વિમુક્ત છે વલી તે પુરુષો નિત્યોદિત, અઘંડ, એક, અનુ-
પમ, અપરાજિત, અતુલ પ્રકાશવંત અને પવિત્ર પરમાત્મ સ્વરૂપને અથવા જિનેશ્વરના પવિત્ર સમય સારને હજુ સુધી પણ (સુનીનો વેષ ધારણ કર્યા ઢતાં પણ) જાણતા નથી, પ્રાપ્ત થતા નથી. માટે એકાંત બાહ્ય ક્રિયાનો હઠ ઢોડી, પરમાર્થ સમજી, શુદ્ધ સાધ્ય તરફ લક્ષ રાખી શુદ્ધાત્મ પદ જેથી સિદ્ધ થાય એહવો પ્રશસ્ત વ્યવહાર આદરી, આપણા આત્માને અત્યંત પરમાનંદમય પરમાત્મપદમાં સ્થિત કરો ॥ ૬ ॥

તત્ત્વરસિક જન થોમલારે, બહુલો જન સંવાદ ॥ જાણો ઢો જિનરાજજીરે, સઘલો એહ વિવાદરે ॥ ચંડાનન ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—હે ચંડાનન પ્રજુ ! આ દુષ્કાલમાં અમારા ઞરતદેત્રમાં સદ્ગુરુની વિરલતા વળે શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ સાધવાને રસિઆ પુરુષોની સંખ્યા તો રત્ન મણિની પેઢે અતિશય અલ્પ, અને પોતાનો મત કદા-
ચહ સ્થાપન કરવાને તત્પર એહવા કાચના કરુકા જેવા પુરુષો ઘણા, એવો અમારી દયામણી દશાનું વર્ણન હે જિનેશ્વર ! આપ સર્વથા જાણો ઢો ॥ ૭ ॥

નાથ ચરણ વંદન તણોરે, મનમાં ઘણો હમંગ ॥ પુણ્ય વિના કિમ પામીએરે, પ્રજુ સેવનનો રંગ રે ॥ ચંડાનન ૦ ॥ ૮ ॥

अर्थः—देवाधिदेव श्री तीर्थकरनां चरणकमल के जे शुद्धात्म अनु-
जव रूप सुगंधे जरपूर तथा विषय कषायनी चाह दाहने शमन कर-
नार, मोक्ष लक्ष्मीनुं अतिशय प्रिय निवासस्थान ठे. तेने वंदन करवानो—
पूजवानो जमरनी पेठे तेमां लीन थवानो, माहरा मनमां अतिशय
जमेद—जमंग ठे पण आ जवचक्रमां जमण करतां अनेकवार मनुष्य-
जव पास्यो, पण विषय कषायादिकमां मोहित रही रत्नचिंतामणी
समान मनुष्यजव वृथा गुमावी दीधो, पुण्यानुबंधी पुण्यना वियोगे
जिनेश्वरनी सेवामां रंग लाग्यो नहि, तद्धीनता थई नहि. करीयातु
कडवुं बटां जेम मोंढानी करवासनो नाश करे ठे तेम जिनेश्वरनी
लोकोत्तर सेवारूप प्रशस्त राग, ते राग नाश करवानो तथा आत्मगुण
प्राप्तिनो हेतु ठे. यतः—गाथाः—“नाणाइसु गुणेषु, अरिहंताइसु धम्म
श्वेषु; धम्मोवगरण साहम्मीएसु धम्मथं जोय गुणरागो ॥
सो सुपसथ्यो रागो, धम्म संयोग कारण गुण दो; पढमं काय-
वो सो, पत्त गुणे खवइ तं सव्वं ॥” जावार्थः—ज्ञानादि गुणो उपर,
अरिहंतादि धर्मात्मा उपर, तथा धर्मना साधनो उपर, तथा साधर्मी
उपर गुणावलंबने जे राग करवो ते प्रशस्त राग, धर्म संयोगनुं तथा
गुण प्रगट थवानुं कारण ठे. ॥ ७ ॥

जगतारक प्रज्जु वांदियेरे, महाविदेह मझार ॥ वस्तु धर्म
स्याद्वादतारे, सुणि करिये निरधार रे ॥ चंद्रानन ० ॥ ए ॥

अर्थः—संसार समुद्रमांथी उद्धारवा माटे समर्थ, महाविदेहमां
विचरता श्री चंद्रानन प्रज्जुनुं निर्मल जावे वंदन करीए. सूत्रमां “ वंद-
ननुं फल श्रवण ” एम प्रगट वचन ठे, माटे जगवंतने वंदन करतां
अनंत धर्मात्मक वस्तुनुं स्वरूप स्याद्वादनये सांजलवानो लाज मळे, ते
सांजली वस्तु स्वरूपनो निर्धार करी शुद्ध धर्ममां प्रवृत्त थईए. ॥ ए ॥

૩૨૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

તુજ કરુણા સદુ ઝપેરેરે, સરખી હે મહારાય ॥ પણ અવિ-
રાધક જીવનેરે, કારણ સફલું થાયરે ॥ ચંદ્રાનન૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-હે ચંદ્રાનન પ્રજુ ! આપ રાગ રૂપી સમુદ્રને ડહંધી ગયા
હો, વીતરાગ જૂમિમાં બિરાજમાન હો તેથી આપ તો શત્રુમાં તેમજ
મિત્રમાં, સેવકમાં તેમજ અસેવકમાં, નિંદકમાં તેમજ સ્તુતિકારમાં
સમાન વૃત્તિવાલા હો, સર્વે જીવો ઉપર આપની કરુણા તો હીણા-
ધિકતા રહિત એક સરખી હે, સંસાર સમુદ્રથી તારવા માટે સર્વેને
એક સરખો ઉપદેશ આપો હો. તો જે જીવો આપની આજ્ઞાના વિરાધક
હોય તે ન તરી શકે તે તેમનોજ દોષ હે. “પત્રં નૈવ યદા કરીર
વિટપે, દોષો વસંતસ્ય કિમ્; નો લૂકોપ્યવલોકતે, યદિ દિવા
સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ” પણ આપની આજ્ઞાના આરાધક જીવો આ
સંસાર સમુદ્રથી તરી શકે, આપનું નિમિત્ત તેજનેજ સફલ થાય. ॥૨૦॥

એહવા પણ જીવિ જીવનેરે, દેવ જ્ઞતિ આધાર ॥ પ્રજુ
સમરણથી પામીએરે, દેવચંદ્ર પદ સારે ॥ ચંદ્રાનન૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-એહવા આરાધક જીવોને પણ દેવાધિદેવ હે ચંદ્રાનન
પ્રજુ ! આપની જ્ઞતિનોજ આધાર હે, સંસાર સમુદ્રમાંથી તરવામાં
પ્રવહણ સમાન પુષ્ટ અવલંબન હે. માટે હે પ્રજુ ! દેવમાં ચંદ્રમા સમાન
સર્વોત્કૃષ્ટ પરમાત્મપદ, આપના ગુણનું સ્મરણ તથા ધ્યાન કરવાથી
પ્રાપ્ત થશે ॥ ૨૧ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ ત્રયોદશમ ચંદ્રબાહુ જિન સ્તવનમ્ ॥

॥ શ્રી અરનાથ ઉપાસના ॥ ૬ રાગ ॥

॥ ચંદ્રબાહુ જિન સેવના, જવ નાશિની તેહ ॥ પર
પરિણતિના પાસને, નિષ્કાસન રેહ ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અજ્ઞાનાદિ અષ્ટાદશ દૂષણ રહિત તથા અનંત ચતુષ્થ સહિત તથા શુદ્ધ નયે આત્મધર્મનો ઉપદેશ આપી જવ્ય સમૂહને મોક્ષ-
માર્ગે દોરનાર, વિદેહ ક્ષેત્રમાં વિહરમાન શ્રી ચંદ્રબાહુ જિનેશ્વરની
શુદ્ધ જાવે (આલોક પરલોક સંબંધી વિષય જોગના આકાંક્ષા રહિત
શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવાના હેતુરૂપ) કરેલી સેવા, સૂર્ય જેમ અંધ-
કારનો શીઘ્રમેવ નાશ કરે છે તેમ લીલા માત્રમાં જવ ત્રમણનો નાશ
કરનાર છે તથા “પર પરિણતિના પાસને નિષ્કાસન રેહ” જેમ હરણ
શબ્દના વિષયમાં મોહિત થઈ વિવિધ પ્રકારના વાર્જીત્રનાં મંધુર
કોમલ સ્વરના રાગ વશે પ્રારધીયે નાંખેલી જાલમાં આવી ફસે છે,
પોતાની સ્વતંત્રતાને ગુમાવી પરાધીન થઈ જીવ જોખમમાં આવી પમે
છે. તેમજ સંસારી પ્રાણીનું શબ્દાદિક વિષયના રાગ વશે મોહ પત્ની-
પતિનું પાથરેલી અતિશય વિસ્તીર્ણ અને દ્રઢ કર્મજાલમાં આવી
ફસે છે, પોતાના સહજ સ્વતંત્ર અવ્યાવાધ આત્મ જોગને ગુમાવી બેસે
છે, પરાધીન દીન થાય છે, પોતાના શુદ્ધ જ્ઞાનાદિક પ્રાણના જોખમમાં
આવી પમે છે, કષાયાગ્નિમાં (દગ્ધમાન) પચ્યમાન થાય છે, બલતા
રહે છે, એવા પર પરિણતિના રાગરૂપ બંધનને હેદવા માટે ચંદ્રબાહુ
જિનેશ્વરની સેવના તીક્ષ્ણધારા સમાન છે, તેથી મુક્ત કરવા અત્યંત
સામર્થ્યવંત છે ॥ ૧ ॥

પુદ્ગલ જાવ આશંસના, જદ્ધાસન કેતુ ॥ સમ્યક્દર્શન
વાસના, જાસન ચરણ સમેત ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૨ ॥

૩૨૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાધાવબોધ સહિત.

અર્થ:-અનાદિકાલથી કર્મ જાલમાં ફસેલો પરાધીન થયેલો આત્મજોગના જ્ઞાન તથા આસ્વાદનનો વિયોગી પુદ્ગલના રુપ રસ ગંધ સ્પર્શાદિ વિષયજોગમાં મગ્ન થયેલો સંસારીજીવ નિરંતર પુદ્ગલ વિષયોની આશંસના-તૃષ્ણાને વશ વર્તે છે. તે તૃષ્ણાને બેદવાને ચંદ્રબાહુ પ્રજ્ઞુની સેવા કેતુ સમાન છે તથા સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યક્ ધારિત્રરુપ આત્મસ્વજ્ઞાવમાં વાસ કરાવવાવાલી છે, આત્મગુણની સુવા-સમાં સંતુષ્ટ કરનાર છે. ॥ ૨ ॥

ત્રિકરણ યોગ પ્રશંસના, ગુણસ્તવના રંગ ॥ વંદન પૂજન જ્ઞાવના, નિજ પાવના અંગ ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-મન વચન અને કાયા એ ત્રિયોગની શુદ્ધિ (કષાયાદિ અપ્રશસ્ત પરિણામ રહિત) દેવાધિદેવ શ્રી તીર્થંકર જગવંતનો યશ-વાદ બોલવો, તેમના જ્ઞાનાદિક પવિત્ર ગુણની સ્તવના કરવી, ગુણાનુ-રાગ કરવો, વંદન પૂજન વિગેરે કરવું, તેમના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધજ્ઞાવ અનુગત આપણો આત્મ પરિણામ કરવો, તે સર્વે આપણા આત્માને જ્ઞાના-વરણાદિ પાપથી મુક્ત, પવિત્ર કરવાનાં તથા શુદ્ધાત્મપદ પ્રાપ્તિનાં અંગ છે ॥ ૩ ॥

પરમાત્મપદ કામના, કામ નાશન તેહ ॥ સત્તા ધર્મ પ્રકા-શના, કરવા ગુણ ગેહ ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શનાદિ અનંત ગુણપિંડ આપણા શુદ્ધા-ત્મપદની કામના, તે સાધવાની રુચિ, તે પુદ્ગલાદિ અન્ય દ્રવ્યની કામનો તૃષ્ણાને નાશ કરવાનો હેતુ છે. કારણકે આપણો આત્માજ પરમાત્મપદનું ઉપાદાન છે, તેજ પરમાત્મ જાવે પરિણમનાર છે માટે પરમાત્મપદ ક્ષેત્રાંતરે નથી અને ક્ષેત્રાંતરે રહેલી વસ્તુની કામનાજ હુઃખદાયી છે માટે પરમાત્મ પદની કામના થવાથી અન્ય સર્વ કામ-

નાનો ઉદ્ધેદ થાય છે. તે પરમાત્મપદની કામનાના હેતુ શ્રી જિનેશ્વર જગવંત છે તેથી તેમની સેવા સત્તામાં રહેલી જ્ઞાનાદિ અનંત લક્ષ્મીને પ્રગટ દ્રષ્ટીગોચર કરવાને તથા આપણા આત્માને ગુણનિધાન પૂજ્ય પદ આપવાને પુષ્ટ હેતુ છે. ॥ ૪ ॥

॥ પરમેશ્વર આલંબના, રાઘ્યા જેહ જીવ ॥ નિર્મલ સાધ્યની સાધના, સાધે તેહ સદીવ ॥ ચંદ્ર ० ॥ ૫ ॥

અર્થ:—જગત્ ચૂનામણિ તરણ તારણ પરમેશ્વરનો આશ્રય જે જીવોએ ક્વચિત્તે વહુમાન પૂર્વક ગ્રહણ કર્યો છે તેજ પુરુષો નિરંતર પોતાના શુદ્ધ સાધ્યને સાધવાવાલા છે. પરમાત્મપદ જેમાં પ્રગટપણે છે એવા તીર્થંકર જગવંત પરમાત્મપદ સાધનાના પુષ્ટ હેતુ થઈ શકે પણ અન્ય કુદેવાદિક જે પોતે અશુદ્ધ આત્મજાવમાં વર્તે છે તે મોહના હેતુ કેમ બની શકે ? ॥ ૫ ॥

॥ પરમાનંદ ઉપાયવા, પ્રજુ પુષ્ટ ઉપાય ॥ તુજસમ તારક સેવતાં, પર સેવન થાય ॥ ચંદ્ર ० ॥ ૬ ॥

અર્થ:—તે કારણમાટે હે ચંદ્રવાહુ પ્રજુ પરમાનંદ પદ—મોહપદ પ્રાપ્ત કરવામાં આપંજ પુષ્ટ ઉપાય થો.

“પુષ્ટ હેતુ જિનેંડોયં, મોહ સદ્જાવ સાધને”

હે પ્રજુ ! આપ જેવા પૂજ્ય પુરુષની સેવા કરતાં અન્ય જીવ તથા પુદ્ગલની આશા તૃષ્ણા તથા સેવા મટી જાય, કરવી ન પડે ॥ ૬ ॥

॥ શુદ્ધાત્મ સંપતિ તણા, તુમ્હે કારણ સાર ॥ દેવચંદ્ર અરિહંતની, સેવા સુખકાર ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ તથા અનંતવીર્યરૂપ પરમપવિત્ર, અવિનશ્વર અને સ્વાધીન અચૂટ લક્ષ્મી પ્રગટ—પ્રાપ્ત

इष्टं विंशति विहरमानं जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

करवाना! हे जगवंत ! आपज साचा कारण हो. कारण के ते केवल ज्ञानादि लक्ष्मीने आप-संपूर्ण प्रगट स्वाधीन करी निरंतर जोगवो हो, तज्ज्ञान्य परमानंदमां मग्न हो. एवं आपनुं स्वरूप द्रष्टि गोचर यतां मने पण एवं ज्ञान थयुं के ए अनुपम विभूतिना इश्वर माहरी स्वजाति ठे, तेथी हुं पण आप समान लक्ष्मीनो स्वामी थवाने सत्तावंत हुं, एम जासन यतां आप समान परात्मपद साधवानी मने रुचि थइतेथी आप माहरी सिद्धिना साचा कारण हो. जो आपना परमानंदमय स्वरूपनुं मने दर्शन न थयुं होत तो मने परमात्म पद साधवानी रुचि पण थती नहि अने रुची थयाविना कार्य साधनामां उद्यम प्रवृत्तिं थाय नहि अने साधना विना कार्य सिद्धि पण थाय नहि माटे न्यायद्रष्टि जोंतां आपनुं सिद्धपद माहरी सिद्धिनुं कारण प्रतितं थार्य ठे ॥ उक्तंच विशेषावश्यके ॥ “ सर्वेपि बुद्धौ संकल्प्य कार्यं करोति इति ॥ व्यवहारस्ततो बुद्ध्याद्धवसितस्य कुंजस्य चिकीर्षितो मृन्मयःकुंजस्तद्बुद्ध्यालंबन तथा कारणं जवति ” तथा वली ते परमात्मपद साधवानो यथार्थ, मार्ग बतावनार पण आपज हो तेथी पण आप माहरी सिद्धिना कारण हो माटे सर्वे देवोमां चंद्रमा समान हे अरिहंत जगवंत ! आपनीज सेवा सर्वे क्लेशथी मुक्त करी परमानंद परम सुखनी दातार ठे ॥ १ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ चतुर्दशम श्री जुजंग स्वामी जिन स्तवनम् ॥

॥ देशी ॥ लूअरनी ॥

पुष्कलवइ विजये हो, के विचरे तीर्थपती । प्रजु चरणने सेवेहो, के सुरनर असुर पती । जसु गुण प्रगट्या हो, के

सर्व प्रदेशमां । आत्म गुणनी हो, के विकसी अनंत
रमा ॥ १ ॥

अर्थः—पुष्कलावर्त विजयमां विचरता सम्यक्ज्ञान दर्शन चारित्र
रूप तीर्थना प्रगट करनार, फेलावनार तीर्थपति श्री जुजंग स्वामी
प्रचुने कषाय तथा अज्ञानथी बीलकुल रहित, परम पवित्र परमानंद
स्वरूप जाणी, मोक्ष मार्गमां गमन करवा कुशल तेमना पवित्र चरण
युगलने महान् रिद्धि सिद्धिना धारक सुर असुर तथा मनुष्यना
इंद्रो, विषय तथा कषायजन्य जव समुद्रथी मुक्त थवा, बहु सन्मान
सहित सेवे ठे. जे जगवंतना दरेक प्रदेशे रहेला ज्ञानादि अनंत
गुणो संपूर्ण पणे निर्मल प्रगट थया ठे, ते गुणनो व्याघात करनार
ज्ञानावरणादि घाती कर्मनो सत्ता सहित नाश कर्यो ठे अने तेथी
ज्ञानादि आत्म गुणनी सहज, अकृत्रिम, स्वाधिन, अने अविनश्वर
अनंत अनुभूति (लक्ष्मी) प्रगट प्राप्त थइ ठे, निरंतर तेना स्वामी
तथा जोक्तापणे वर्त्ते ठे—परमानंदमां निमग्न ठे ॥ १ ॥

सामान्य स्वज्ञावनी हो, के परिणति असहायी । धर्म
विशेषनी हो, के गुणने अनुजायी ॥ गुण सकल प्रदेशे हो,
के निज निज कार्य करे । समुदाय प्रवर्त्ते हो, के कर्त्ता-
ज्ञाव धरे ॥ २ ॥

अर्थः—सामान्य स्वज्ञाव विना वस्तुनी ठती नहि अने विशेष
स्वज्ञाव विना कार्य नहि, पर्याय प्रवृत्ति नहि, माटे पंचास्तिकाय ते
सदा सामान्य विशेष स्वज्ञावमयी ठे.

जे स्वज्ञावमां एकपणुं, नित्यपणुं, निरवयवपणुं, अक्रियपणुं, अने
सर्वगतपणुं होय ते सामान्य स्वज्ञाव जाणवा (एगं निब्वं निरवय-
वमक्रियं सर्वगतं च सामन्नं) एवा मूलसामान्य स्वज्ञाव ठ ठे—

३२६ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अस्तित्वं, वस्तुत्वं, द्रव्यत्वं, प्रमेयत्वं, सत्त्वं अने अगुरुलघुत्वं. तथा उत्तरसामान्य स्वज्ञाव वस्तु मध्ये अनन्ता ठे. ते सामान्य स्वज्ञावो सर्व द्रव्यमां सर्वे समय निज परिणामीकताए परिणमे ठे, तेथी हे जगवंत ! आपना सर्व सामान्य स्वज्ञावो सदाकाल असहाये परिणमे ठे अने हे जगवंत ! आपना सर्व विशेष धर्म पोताना परम गुणने अनुयायीपणे परिणमे ठे. “ यद्युक्तं—जिन्न जिन्न पर्याय प्रवर्त्तन स्वकार्य करण सहकार भूताः पर्यायानुगत परिणाम विशेष स्वज्ञावाः ” वस्तुमां जे जिन्न जिन्न पर्याय ठे तेनुं कार्य कारण पणे जे प्रवर्त्तन तेना सहकारभूत जे पर्यायानुगत परिणामी एवा जे स्वज्ञाव ते विशेष स्वज्ञाव ठे.

जीव द्रव्यमां ज्ञायकता कर्तृता ज्ञोक्तृता, ग्राहकता आदि अनन्त विशेष स्वज्ञाव ठे, तेमज धर्मास्तिकायमां गमन सहकारतादि, अधर्मास्तिकायमां स्थिति सहकारादि, आकाशास्तिकायमां अवगाहदानादि, पुद्गलास्तिकायमां पूरणगलनादि, एम पंचास्तिकायमां अनन्त विशेष स्वज्ञाव ठे.

बलो हे जगवंत ! आप स्वतंत्रपणे पोताना ज्ञानादिक कार्यना हमेशां कर्त्ता ठो माटे आप परमेश्वर ठो कारणके जीव द्रव्य शिवाय अन्य कोई पण द्रव्यमां कर्त्तापणुं नथी (कर्त्तृत्वं जीवस्य नान्येषाम्) कारण के “ गुण सकल प्रदेशे हो के निज निज कार्य करे, समुदाय प्रवर्त्ते हो के कर्त्ता जाव धरे ” आपना सकल प्रदेशे रहेला अनन्त गुणो पोत पोतानुं कार्य करेठे पण ते सर्वे प्रदेशे समुदाय मलीने एकठी प्रवृत्ति करेठे माटे आप स्वतंत्र कर्त्ता ठो ॥ ३ ॥

जरु द्रव्य चतुष्के हो के कर्त्ता जाव नहि, ॥ सर्व प्रदेशे

हो, के वृत्ति विजिन्न कही ॥ चेतन द्रव्यने हो, के सकल प्रदेश मीले ॥ गुणवर्तना वर्ते हो, के वस्तुने सहज बले ॥३॥

अर्थ:—पण हे जगवंत ! जडद्रव्य चतुष्कमां कर्त्ता जाव ठरी शकतो नथी, कारणके जो के ते जड द्रव्यना धर्म प्रदेशे प्रदेशे वर्ते ठे परंतु सर्वे प्रदेशोनुं एक समुदायीपणे कार्य प्रवर्त्तन नथी, जिन्न जिन्न प्रदेशे जिन्न कार्य होई शके ठे. जेम धर्मास्तिकाय कोई प्रदेश वरुं अमुक पुद्गलने चलनसहायी थाय ठे अने तेथी बीजा प्रदेशे बीजा पुद्गलने चलनसहायी थाय ठे एम जिन्न प्रदेशे जिन्न वृत्ति होवाने लीधे जड द्रव्यमां कर्त्तापणुं ठरी शकतुं नथी.

पण हे जगवंत ! जीव द्रव्यनो सहज स्वजाव एवो ठे के तेना ज्ञान दर्शनादि सर्वे गुणोना अविज्ञाग पर्याय दरेक प्रदेशे ठे, ते सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञाग एक समुदाये आवीर्त्तावे थई कार्य करे अर्थात् एक कार्ये परिणमवामां सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञाग सामर्थ्य पणे परिणमे, कोइ पण प्रदेशना गुणाविज्ञाग ते कार्यमां जोडाया शिवाय रहे नहीं, एम जीव द्रव्यना सर्वे प्रदेश मली एक समुदायि पणे एक कार्ये परिणमे ठे. ॥ ३ ॥

शंकर सहकारी हो, के सहजे गुण वरते ॥ द्रव्यादिक परिणति हो, के जावे अनुसरते ॥ दानादिक लब्धि हो, के न हुवे सहाय विना ॥ सहकार अकंपे हो, के गुणनी वृत्ति घना ॥ ४ ॥

अर्थ:—एम दरेक सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञागो एकत्र एक बीजाने सहकारीपणे सदा परिणमे, वली द्रव्य क्षेत्र कालनी प्रवृत्ति ते द्रव्यना परमजावने अनुसारे वर्ते ठे. जेम जीव द्रव्यनो जाव चैतन्यता ठे माटे चैतन्य गुण पर्यायनो एक पिंड ते जीव द्रव्य ठे, अने चैतन्य गुणने रहेवानुं असंख्यात प्रदेशमय स्थानक ते जीव द्रव्यनुं क्षेत्र ठे,

३२८ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अने चैतन्य गुण पर्यायनी प्रवृत्ति ते जीव द्रव्यनो काल ठे यद्युक्तं—
“गुण समुदायो दवं, खित्तं ओगाह वट्टणा कालो ॥ गुण
पज्जाय पवत्ति, जावो नियवत्थु धम्मो सो ॥” दान लाभ जोगादि
लब्धीओ ते वीर्य गुणनी सहाय विना वर्त्तीं शके नहीं पण हे जगवंत !
आपनुं वीर्य क्षाधिकपणे होवाथी गुण वृत्तिना समूहने अकंपपणे सह-
कारी थई शके ठे तेथी आप हमेशां अबंध तथा परमोत्कृष्ट अवस्थामां
वर्त्तो ठो, कारण के “चलइ स फंदई” ॥ ४ ॥

॥ पर्याय अनंता हो, के जे एक कार्यपणे ॥ वरते तेहने
हो, के जिनवर गुण पज्जणे ॥ ज्ञानादिक गुणनी हो के
वर्त्तना जीव प्रते ॥ धर्मादिक द्रव्यने हो, के सहकारे
करते ॥ ५ ॥

अर्थः—त्रिलोक पूज्य श्री जिनेश्वर देव एम कहे ठे के एक कार्य
पणें परिणमनारा अनंता ठती पर्यायनो समुदाय ते गुण ठे. जेम
जाणवारूप सामर्थ्य ठे जेमां एवा अविज्ञागी पर्यायनो समुदाय ते
ज्ञान गुण, देखवारूप सामर्थ्य ठे जेमां एवा अविज्ञाग पर्यायनो समु-
दाय ते दर्शन गुण, परिणामालंबन रूप कार्य सामर्थ्य ठे जेमां एवा
अविज्ञागी पर्यायनो समुदाय ते वीर्यगुण, विगेरे एम दरेक द्रव्यना
प्रति प्रदेशे पोतपोतानुं एक कार्य करवानुं सामर्थ्य धरनारा अनंता
अविज्ञागरूप पर्यायनो समुदाय ते गुण ठे. जीवद्रव्यना दरेक प्रदेशे
जाणवा रूप कार्य करवानुं सामर्थ्य धरनारा अनंता अविज्ञाग पर्याय
ठे तेनो समुदाय ते ज्ञान गुण. एम ज्ञानादि अनंत गुणनी वर्त्तना
जीव द्रव्यमां ठे. यद्युक्तं—नय चक्र सारे—“तत्रैकस्मिन् द्रव्ये
प्रति प्रदेशे स्व स्व एक कार्य करण सामर्थ्य रूपा अनंता
अविज्ञाग रूप पर्याया स्तेषां समुदायो गुणः जिन कार्य

करणे सामर्थ्यरूपा जिन्न गुणस्य पर्यायाः एवं गुणा अप्यनन्ताः प्रतिगुणं प्रतिदेशं पर्याया अविभागा रूपाः अनन्तास्तुल्याः प्रायीइति ते चास्ति रूपाः प्रति वस्तुनि अनन्तास्ततो नन्त गुणाः सामर्थ्य पर्यायाः ” अने धर्मादिक जड द्रव्यः

मां ज्ञान गुणथी अतिरिक्त चलनसहकारादि गुणो वर्त्ते ठे ॥ ५ ॥

ग्राहक व्यापकता हो, के प्रभुतुम धर्मरमी ॥ आतम अनुभवथी हो, के परिणति अन्य वमी ॥ तुज शक्ति अनन्ती हो, के गाताने ध्यातां ॥ मुज शक्ति विकासन हो, के थाये गुण रमतां ॥ ६ ॥

अर्थः—हे प्रभु ! जेदविज्ञाननी पूर्णता वडे आप निरंतर ज्ञानादिक शुद्धात्म गुणना ग्राहक ठो. तेथी अतिरिक्त विषय कषायने ग्रहण करवाथी आप मुक्त थया ठो, तेमज आपनी व्यापकता पण ज्ञानादिक शुद्धात्म गुणमांज निरंतर व्यापे ठे पण विषय कषायमां कदापि काले व्यापे नहि तेथी आप सदा परभावथी अव्याप्त ठो तथा नित्य शाश्वत स्वाधीन अने एकांतिक सहज सुख पिंड शुद्धात्म द्रव्यनी अनुभूतिनो निरंतर आस्वाद लेनारा तथा तेमांज विलासी थइ पौद्गलीक विभूतानुं कर्त्तापणुं चोक्तापणुं तथा रमणपणुं वसननी पेठे सर्वथा प्रकारे तजी दीधुं कारणके शुद्धात्म अनुभवरूप अमृतपानमां मग्न पुरुष, पौद्गलीक विषय कषायरूप हालाहल विष पीवाने केम इच्छे ? हे प्रभु ! “अजमत्वात्मिका चितिशक्तिः, अनाकारोपयोगमयी दृशिशक्तिः, साकारोपयोगमयी ज्ञानशक्तिः, अनाकुलत्व लक्षणा सुखशक्तिः, स्वरूप निर्वर्तन सामर्थ्यरूपा वीर्यशक्तिः, अखण्डित प्रताप स्वातन्त्र्य

३३० विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बाळावबोध सहित.

शालित्वलक्षणा प्रभुत्वशक्तिः, क्रमाक्रमवृत्ति वृत्तलक्षणा-
त्पादं व्यय ध्रुवत्वशक्तिः ” तथा कर्तृत्वशक्ति, ज्ञोक्तृत्वशक्ति, परि-
णामशक्ति, स्वधर्म ग्राहकत्वशक्ति, स्वधर्म व्यापकत्वशक्ति, तत्त्वशक्ति,
एकत्वशक्ति, अनेकत्वशक्ति, कारणशक्ति, संप्रदानशक्ति, अपादानशक्ति,
अधिकरणशक्ति, संबंधशक्ति, ए आदि अनंतशक्ति आपमां समवाय
संबंधे रहेली ठे ते शक्तिओनुं स्मरण तथा ध्यान करतां तथा शुद्धा-
त्मगुणमां रमण करतां सत्तागते रहेली आप समान माहरी सर्वे श-
क्तिओ प्रगट थाय, सहज शिबलक्ष्मीनी प्राप्ति थाय ॥ ६ ॥

इम निजगुण जोगी हो, के स्वामी जुजंग मुदा ॥ जे नित
वंदे हो, के ते नर धन्य सदा ॥ देवचंद्र प्रभुनी हो, के पुण्ये-
शक्ति सधे ॥ आत्म अनुभवनी हो, के नित नित शक्ति
वधे ॥ ७ ॥

अर्थः—एम शुद्धात्म गुण पर्यायने निरंतर जोगवनारा परमानंद
समूह हे श्री जुजंग स्वामी ! पवित्र ज्ञाव वरु जे आपनुं नित्यवंदन
स्मरणदि करे ठे तेज पुरुषो आ जगत्त्रयमां धन्य ठे ! तेज पुरुषो
स्तुति पात्र ठे, तेज पुरुषो कृतार्थ ठे, हे देवाधिदेव ! आपनी शक्ति
महतपुण्यना योगेज साधी शकाय ठे वली आपनीज शक्तिना
पसाये बीजना चंद्रमानी पेठे आत्म अनुभवनी शक्ति दिन प्रतिदिन
वृद्धिगत थाय, आखरे पूर्णानंदनी प्राप्ति थाय ॥ ७ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ पंचदशम श्री ईश्वरदेव जिन स्तवनम् ॥

॥ काल अनंतानंत ए देशी ॥

सेवो ईश्वर देव, जिणे इश्वरता हो, निज अद्भुत वरी;
तीरोजावनी शक्ति, आवीर्जावे हो, सहु प्रगट करी ॥ १ ॥

અર્થ:—મહાવિદેહમાં વિહરમાન હે શ્રી ઈશ્વરદેવ ! આપે સર્વ જગત્ ત્રયને આશ્ચર્ય તથા પરમાનંદ પમાડે એવી ઈશ્વરતા પ્રગટ—સંપ્રાપ્ત કરી હે, તે ઈશ્વરતા કેવી હે—પોતાના શુદ્ધ ગુણ પર્યાયોમાં વરતે હે તેથી પૂર્ણ પવિત્ર સ્વાધીન તથા અવિનશ્વર હે. પરદ્રવ્યના રાગથી રહિત હોવાથી રાગ દ્વેષ જય તથા કામનાથી રહિત હે માટે અત્યંત સુખ સમૂહ રૂપ હે, પરમાનંદમય હે.

અનાદિ વિજ્ઞાવને લીધે આત્મા રાગ દ્વેષ રૂપ અશુદ્ધ જાવે પરિણમી જ્ઞાનાવરણાદિ અંનેક પ્રકારનાં કર્મ બંધન વડે પોતાની જ્ઞાનાદિ અનંત વિશેષ શક્તિઓને આચ્છાદિત કરે હે, પોતાના સ્વા-જ્ઞાવિક પરમાનંદથી વિમુક્ત રહે હે પણ હે પરમેશ્વર ! આપે પોતાના આત્માનું તથા પુદ્ગલાદિ પરદ્રવ્યનું સ્વરૂપ યથાર્થ ઓલખી પોતાના સ્વરૂપને સુખનિધાન જાણી તેના રસિયા થઈ સમ્યક્પરાક્રમ આદરી પરકર્તૃતા, પરજોક્તૃતા, પરગ્રાહકતા, પરવ્યાપકતા, પરરમણતા વિગેરે અનંત વિજ્ઞાવનો પરિત્યાગ કરી, શુક્લધ્યાનની તીવ્ર અગ્નિ વડે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મમલને જસમીજૂત કરી, શુદ્ધ સુવર્ણ સમાન પરમ પ્રકાશમાન અનંત પરમાનંદમય પોતાની જ્ઞાનાદિ સર્વ શક્તિનું “ આવીર્જાવે પ્રગટ કરી ” પ્રગટ, નિરાવરણ સ્વકાર્ય પ્રયુક્ત કરી રાગ દ્વેષ મોહ વિગેરે નાશ કરી, સર્વ દૂષણ રહિત સ્વસત્તામાં વિરાજ-માન રહી પોતાના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધ અનંત ગુણોની ઈશ્વરતા નિષ્કંટક-પણે જોગવો હો. તેથી હે પરમેશ્વર ! આપમાં સાચી ઈશ્વરતા જોઈ પર-માદૃષ્ટાદિત થઈ પવિત્ર વિનય યુક્ત આપની દ્રવ્યજ્ઞાવથી સેવા કરીએ. દ્રવ્ય જ્ઞાવ સેવાનું સ્વરૂપ—“ દ્રવ્યસેવ વંદન નમનાદિક, અર્ચન વહી ગુણ ગ્રામોજી । જ્ઞાવ અજેદ થવાની ઈહા, પરજ્ઞાવે નિઃકામોજી ” ॥

૨૩૨ - વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સર્વ પરજાવની કામના રહિત જિનેશ્વરના પવિત્ર ગુણોમાં બહુ સન્માન ધરી તે સમાન પવિત્ર ગુણો પ્રગટ કરી અરિહંત સમાન પોતાનું પરમાત્મ પદ સાધવું તે જાવસેવા છે. તથા તે જાવસેવાના કારણરૂપ, જાવસેવાને પ્રશસ્ત, પરમપૂજ્ય શ્રી જિનેશ્વરના પવિત્ર ગુણોનું સ્મરણ તથા ગાન કરવું તથા તે જિનેશ્વરની પરમ પવિત્ર જ્ઞાન મૂર્તિને વંદન નમનાદિ કરવું તે દ્રવ્યસેવા છે ॥ ૧ ॥

અસ્તિત્વાદિક ધર્મ, નિરમલ જાવે હો સહુને સર્વદા ॥

નિત્યત્વાદિ સ્વજાવ, તે પરિણામી હો જમ્ ચેતન સદા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ, અગુરુલઘુત્વ તથા સત્ત્વ એ ઠ મૂલ સામાન્યસ્વજાવ સર્વે દ્રવ્યમાં સદાકાલ નિરાવરણપણે વર્તે છે તથા સર્વે જમ્ તથા ચેતન દ્રવ્યો નિત્યત્વાદિ સ્વજાવે નિરંતર પરિણમે છે. માટે એ સામાન્યસ્વજાવની નિરાવરણતા વડે તથા સાધારણધર્મના પરિણામ વડે તો હે ईશ્વર દેવ ! આપને પરમેશ્વરપણાની પદવી પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ પણ ॥ ૨ ॥

કર્તા જોક્તા જાવ, કારક ગ્રાહક હો જ્ઞાન ચારિત્રતા ॥

ગુણ પર્યાય અનંત, પામ્યા તુમચા હો પૂર્ણ પવિત્રતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:-કર્તાપણું, જોક્તાપણું, કારકપણું, ગ્રાહકપણું, જ્ઞાન, ચારિત્ર, વિગેરે અનંત ગુણપર્યાય તે પૂર્ણ પવિત્ર થયા છે, સદાકાલ પૂર્ણ પવિત્ર પણે વર્તે છે, એ કારણમાટે આપમાં પરમેશ્વર પદની પ્રતીત થાય છે. અનાદિ અજ્ઞાન વશે જીવ પરજાવનો કર્તા બને છે અર્થાત્ મેં ઘર બનાવ્યું, મેં નગર બનાવ્યું, મેં અમુક પદાર્થને સુવર્ણ બનાવ્યો, અમુક પદાર્થને સુગંધ બનાવ્યો, અમુક પદાર્થને સરસ રસવાળો બનાવ્યો, અમુક પદાર્થને મનોહર સ્પર્શવાળો બનાવ્યો, વિગેરે પરજાવના કર્તાપણાના અજિમાન વડે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મનો કર્તા બને છે. એમ

द्रव्यकर्म, नोकर्मादिकनो कर्त्ता बनी पोताना शुद्ध ज्ञानादि परिणामे परिणमवा रूप शुद्ध कर्त्तापणार्थी विमुख रहे ठे. पण ज्यारे सम्यक् ज्ञाननी प्राप्ति थाय, तत्त्वरुची थाय, त्यारे परज्ञावना कर्त्तापणाने तजी स्वाज्ञाविक कार्यमां पोतानी शक्तिने जोमे, शुद्धज्ञान दर्शन चारित्रनो कर्त्ता थाय, तेमज अज्ञान वशे परज्ञावनो जोक्ता बने ठे अर्थात् वर्ण गंध रस स्पर्श स्त्री पुरुष वस्त्र खादिम स्वादिम पदार्थने में जोगव्या, हुं जोगवुं तुं, हुं जोगवीश, एम परज्ञावना जोक्तापणानुं अजिमान करे ठे. पण ज्यारे सम्यक्ज्ञाननी प्राप्ति थाय त्यारे पोताना ज्ञानादि शुद्ध गुण पर्यायने पोताना जोग उपजोग जाणी ते जोग-ववानो कामी थइ तेना जोगमां मग्न थाय, परज्ञावनुं जोक्तापणुं दूर थाय. तेमज अनादि विज्ञाव वशे अशुद्ध कारक प्रवृत्तिमां पोताना आत्म परिणामने थिर करे ठे, तेमज परज्ञावमां व्यापक अर्थात् तद्धीन-तद्गत थइ रहे ठे, तेमज अशुद्ध ज्ञाने परिणामे ठे अर्थात् देहने आत्मतत्त्व जाणे ठे, पौद्गलीक जोगने आत्म जोग जाणे ठे, पौद्गलीक विषय सुखमां सुख जाणे ठे, शारीरिक वीर्यने आत्मवीर्य जाणे ठे, तेमज पौद्गलीक परिणाममां पोताना आत्माने स्थित करे ठे, एम अज्ञान वशे संसारी आत्मा पोताना सर्वे कर्त्तृत्वादि स्वज्ञावने अशुद्धपणे परिणमावी अनेक प्रकारनां ज्ञानावरणादि कर्म बांधि पोतानी ज्ञानादिक अनंत संपदाना ईश्वरपणार्थी दूर वर्त्ते ठे. पण हे ईश्वरदेव ! आपे ते पोताना सर्वे कर्त्तृत्वादि स्वज्ञावने शुद्ध जावे परिणमाव्या-पूर्ण पवित्र थया, हवे कोइपण काले अशुद्धताए परिणमशे नहि माटे आप श्री एवंचूत नये पोतानी ज्ञानादि निष्कलंक, अविनश्वर लक्ष्मीना स्वामी-ईश्वर थया छे माटे आपज साचा ईश्वर ठे. ॥ ३ ॥

पूर्णानंद स्वरूप, जोगी अयोगी हो उपयोगी सदा ॥

૩૩૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

શક્તિ સકલ સ્વાધીન, વરતે પ્રજુની હો જે ન ચલે
કદા ॥ ૪ ॥

અર્થ:—વલી હે જગવંત ! આપ પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ હો. જગત્વાસી જીવો ધન સ્ત્રી આદિ ઈષ્ટ પદાર્થોની અધિકતર પ્રાપ્તિ વ્રમે પોતાને પૂર્ણાનંદ માને છે; પણ તે સમુદ્રના કલ્લોલની પેઠે અવાસ્તવિક છે, ક્ષણજંગૂર છે, તૃષ્ણા રૂપી આગને વધારનાર છે, તથા સ્વાત્તાવિક સંપદાનો ઘાત કરનાર છે. પણ આપની જ્ઞાનાદિક સંપદા તે આપથી પ્રદેશાંતરે નથી તેથી તે દૂર થવાનો કદાપિ જય નથી, વલી એક દોષાવગાહી હોવાથી ચાહ દાહથી અતીત છે, વલી તે જ્ઞાનાદિ સંપદા સહજ સ્વાત્તાવિક છે માટે તે રાખવાનો અથવા મેલવવાનો પ્રયાસ કરવો પડે તેમ નથી, વલી તે આપને સહજ સંબંધે છે તથા પરદ્રવ્યથી અગ્રાહ્ય છે માટે તેને કોઈ ભાંગી લુંટી શકે તેમ નથી તેથી હે જગવંત ! આપજ પૂર્ણાનંદ હો. યદ્યુક્તં—

શ્લોક:—“ પૂર્ણતા યા પરોપાધે: સા યાચિતક મંરુનં ॥ યા તુ સ્વાત્તાવિકી મૈવ જાત્યરત્નવિજ્ઞાનિજ્ઞા ॥ અવાસ્તવી વિકલ્પૈ: સ્યાત્ પૂર્ણતાબ્ધે રિવોર્મિન્નિ: ॥ પૂર્ણાનંદસ્તુ જગ-વાંસ્તિમિતોદધિસન્નિજ્ઞ: ॥ ”

તથા હે જગવંત ! આપ સ્વરૂપ જોગી હો; માત્ર જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રાદિ પોતાના શુદ્ધ નિરૂપાધિક ગુણ પર્યાયને જોગવવા વાલા હો તેથી આપ સદા નિષ્કંટક હો, તથા હે જગવંત ! આપ મન વચન તથા કાયાની ક્રિયાના અકર્તા થયા હો, યોગનું મમત્વ સર્વથા દૂર કીધું છે તેથી આપ અયોગી હો, વલી આપ સદા ઉપયોગી હો, જ્ઞાનોપયોગનો ઘાત કરનાર જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તથા દર્શનોપયોગનો ઘાત કરનાર દર્શનાવરણીય કર્મ એ બંનેનો આપે સત્તા સહિત સર્વથા નાશ

कयों ठे माटे हवे आपना उपयोगने कोइ पण स्खलना पमाऊनार नथी तेथी आप सदा उपयोगी ठो, सर्वे समय शुद्ध ज्ञानदर्शनो-पयोगमां निरंतर वत्तों ठो; एम हे जगवंत ! ज्ञानादि सर्वे शक्तिज आप पोताने स्वाधीन वत्तावो ठो वली सर्वे कर्मनो अज्ञाव करी आपे ते शक्तिज पोताने स्वाधीन करी ठे माटे ते हवे आपथी कोइ पण काले क्षणमात्र पण प्रदेशांतरे थनार नथी, सदा काल आपमां अचल पणे रहेशे तेथी तज्ज्ञान्य आनंदमां आप सदा मग्न ठो ॥ ४ ॥

दास विज्ञाव अनंत, नासे प्रभुजी हो तुज अवलंबने ॥

ज्ञानानंद महंत, तुज सेवार्थी हो सेवकने बने ॥ ५ ॥

अर्थ:—ज्यांसुधी आत्मा सचेत थयो नथी त्यांसुधी अनादि विज्ञाव स्वज्ञाव होवाने लीधे आत्मा सम्यक्ज्ञाने नहि परिणमतां अज्ञानपणे परिणमे ठे, सम्यक्दर्शनपणे नहि परिणमतां मिथ्यादर्शनपणे परिणमे ठे, स्वस्वरूपमां रमण नहि करतां विषय कषायमां रमण करे ठे पंडितज्ञावे वीर्य नहि फोरवतां बाल बाधक जावे फोरवे ठे, सूक्ष्म तथा स्थूल क्रियानो रागी थई कर्म बंधन करे ठे, शुद्ध स्वज्ञावनो कर्ता नहि बनतां परज्ञावनो कर्ता बने ठे, शुद्ध स्वज्ञावनो जोक्ता नहि बनतां परज्ञावनो जोक्ता बने ठे, शुद्ध ज्ञानादि गुणनो ग्राहक नहि थतां परगुण पर्यायनो ग्राहक थाय ठे, शुद्ध स्वज्ञावमां नहि व्यापतां परज्ञावमां व्यापे ठे, एम ज्ञानादि अनंत गुणोने अशुद्धपणे परिणमाववाक्य जे अनंत विज्ञाव हुं सेवकने वलगेळो ठे ते सर्व विज्ञाव हे परमेश्वर ! आपना अवलंबनवडे समूल नाश थशे. वली हे परमेश्वर ! आपनी पवित्र आज्ञामां विचरवाक्य साची सेवार्थी हुं सेवकने अखूट अचल अविनश्वर ज्ञानानंद प्राप्त थशे. ज्ञानानंद तेज साचो आनंद ठे. विषय कषाय वने मनायेळो आनंद ते अवा-स्तविक कल्पित तथा दुःख निदान ठे । ५ ॥

૩૩૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ ધન્ય ! ધન્ય ! તે જીવ, પ્રજુ પદ વંદી હો જે દેશન સુણે ॥

॥ જ્ઞાન ક્રિયા કરે શુદ્ધ, અનુજવ યોગે હો નિજ સાધકપણે ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ધન્ય હે તે જીવોને ! ધન્ય હે તે જીવોને ! કે જે હે પરમેશ્વર ! આપના પવિત્ર ચરણકમલને વંદી સર્વે જીવને સુખકારી સંસાર સમુદ્રમાંથી તારનાર ધર્મદેશના રુચી પૂર્વક શ્રવણ કરે, મહત્પુણ્યના યોગે આપ શ્રીનો દિવ્યવાણીનો લાજ મલે હે. રત્નચિંતામણીથી અત્યંત દુઃપ્રાપ્ય અમૂલ્ય આપની દેશનાનો યથાર્થ રહસ્ય પામી શોતાના શુદ્ધાત્મ પદના સાધકપણે શુદ્ધાત્મ અનુજવ યોગે જ્ઞાનશુદ્ધિ તથા ક્રિયાશુદ્ધિ આદરે. “ જ્ઞાનશુદ્ધિ ”—સંશય વિષ્ણુ અને વિમોહ રહિત શુદ્ધ તત્ત્વનું જાણવું તે શુદ્ધજ્ઞાન હે, તે શુદ્ધજ્ઞાન સર્વ દોષથી રહિત કેવલજ્ઞાનદિવાકર શ્રી અરિહંતાદિના સદુપદેશદ્વારા તથા તેજના પ્રરુપેલા સદાગમદ્વારા વાચના, પ્રિચ્છના, પર્યટના, અનુપ્રેક્ષા તથા ધર્મકથા વિગેરે સાચા નિમિત્તથી શુદ્ધજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય હે માટે તેજનું અતિચાર રહિત નિરંતર સેવન કરવું જેથી જ્ઞાનશુદ્ધિ થાય. “ ક્રિયાશુદ્ધિ ”—ક્રિયા બે પ્રકારે હે. બાહ્યક્રિયા અને અંતરંગક્રિયા—શુદ્ધા દ્વારાદિકનું ગ્રહણ કરવું તથા ઇર્ષ્યા જાલાદિ સમિતિનું પાલન કરવું વિગેરે બાહ્યક્રિયાશુદ્ધિ હે. તથા સ્વસમય પરસમય, સ્વદ્રવ્ય પરદ્રવ્યને જિજ્ઞાસુ યથાર્થ જાણવામાં વર્તવું તથા શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનો ઘાત કરનાર ક્રોધાદિક કષાયોનો જ્ઞેદવિજ્ઞાન રૂપ તીક્ષ્ણ બાણવડે નાશ કરવો, તેઓનો આત્મ સત્તાત્મિમાં પ્રવેશ થવા દેવો નહિ, એમ શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનું રક્ષણ કરવું, શુદ્ધાત્મ અનુજવમાં વિચરવું તે અંતરંગ ક્રિયાશુદ્ધિ હે. યદ્યુક્તં—દ્રવ્યાનુયોગ તર્કણાયામ્ “ બાહ્ય ક્રિયા આવસ્યકાદિ રૂપા બહિર્યોગોસ્તિ. ચ પુનઃ અંતરંગ ક્રિયા ચ સ્વસમય

પરસમય પરિજ્ઞાન રૂપા જ્ઞાનક્રિયા અપરો હ્રવ્યાનુયોગોસ્તિ”
અંતરંગક્રિયાશુદ્ધિની પ્રાપ્તિ માટેજ વાહ્યક્રિયાશુદ્ધિ આદરણીય,
પ્રશંસનીય છે, સંવર હેતુ છે, પણ અંતરંગક્રિયાશુદ્ધિની અપેક્ષા
વગરની વાહ્યક્રિયાશુદ્ધિ તે બંધ હેતુ છે—“શુદ્ધાત્મં અનુજવ
વિના, બંધ હેતુ શુદ્ધ ચાલ ॥ આત્મ પરિણામે રમ્યા,
એહજ આસ્ત્રવ પાલ ॥” માટે વાહ્યક્રિયાશુદ્ધિમાં પ્રવૃત્ત થતાં
અંતરંગક્રિયાશુદ્ધિથી ચૂકવું નહિ અને અંતરંગક્રિયાશુદ્ધિની
કારણરૂપ વાહ્યક્રિયાશુદ્ધિની અપેક્ષા કરવી નહિ, માટે ક્રિયાશુદ્ધિ
તથા જ્ઞાનશુદ્ધિ એ બંનેનું જિનાજ્ઞા પ્રમાણે પાલન કરતો સ્યાદ્વાદમાં
કુશલ એવો જ્ઞાની શુદ્ધ નિરામય નિર્વાણપદને પ્રાપ્ત થાય છે.

યદ્યુક્તં:—વસંત તિલકા “સ્યાદ્વાદ કૌશલ સુનિશ્ચલ
સંયમાચ્યાં, યો જાવ યત્ય હરદ્ઃ સ્વમિદોપયુક્તઃ । જ્ઞાન
ક્રિયા નય પરસ્પર તીવ્ર મૈત્રી, પાત્રી કૃતઃ શ્રયતિ જૂમિ
મિમાં સ એકઃ ”

અર્થ:—જે પુરુષ સ્યાદ્વાદમાં કુશલ અર્થાત્ જીવાદિ તત્ત્વના શુદ્ધ
જ્ઞાનપૂર્વક સમિતિ ગુત્તિરૂપ સંયમ આદરતો શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપને નિરંતર
જાવે છે તે જ્ઞાની પુરુષ જ્ઞાનનય અને ક્રિયાનયની તીવ્રમૈત્રીનું પાત્ર
થતો શુદ્ધાત્મજૂમિ—નિર્વાણ પદને પ્રાપ્ત થાય છે. ॥ ૬ ॥

વારવાર જિનરાજ તુજપદ સેવા હો હોજો નિરમલી ॥ તુજ
શાસન અનુજાઈ, વાસન જાસન હો તત્ત્વ રમણ વલી ॥૭॥

અર્થ:—માટે સ્યાદ્વાદ વાણીના અપદેષ્ટા હે પરમેશ્વર! આ જીવણ
જવસમુદ્ધમાંથી તારવાને સમર્થ એવી આપના ચરણ યુગ્મની સેવાનો
નિરંતર મને લાજ મલજો, વલી હે પરમેશ્વર! આપની જ્ઞાન ન્યાય

३३७ विंशति विहरमात्र जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अने दया युक्त प्रवित्र. शासनत्री रुची, ज्ञान तथा शुद्धात्म तत्त्वमां
रमण ए सर्वे सदाकाल माहुरा आत्म परिणाममां वास करजो ॥ ७ ॥

शुद्धात्म निज धर्म, रुचि अनुभवथी हो साधन सत्यता ॥

देवचंद्र जिनचंद्र, जक्ति पसाये हो होशे व्यक्तता ॥ ८ ॥

अर्थः—शुद्धात्म धर्म (सम्यक्दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारि-
त्रादि) नी रुची तथा अनुभव जे वडेथाय ते सर्वे साधनो सत्य ठे,
तथा हितकारी ठे. शुद्धात्म धर्मना अनुभवना हेतुरूपे आदरेला सर्वे
बाह्य योगक्षेप साधनो सत्य तथा हितकारी ठे. श्री देवचंद्र मुनि
कहे ठे के हे जिनचंद्र ! आपनी जक्ति पसाये अर्थात् आपनी आज्ञानुं
सेवन करवाथी (आणाकारी जत्तो, आणा ठेइओ सो अजत्तोत्ती)
मारी सर्वे शुद्धात्म संपदा प्रगट थशे. ॥ ८ ॥ (संपूर्ण.)

॥ अथ श्री. षोडशम नमिप्रज्ञ जिन स्तवनम् ॥

अरज अरज सुणोने रुमा राजीयां हो जी ॥ ए देशी ॥

नमिप्रज्ञ नमिप्रज्ञ प्रभुजी विनवुं हो जी, पामी पामी वर
प्रस्ताव ॥ जाणोबो जाणोबो विण विनवे हो जी, तोपण
दास स्वजाव ॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ १ ॥

अर्थः—हे नमिप्रज्ञ ! आपने आ जगत्त्रयमां प्रभु अर्थात् मालीक
जाणी अति दुःप्राप्य आ मनुष्य जवरूप उत्तम अवसर पामी आप
प्रति विनंति करुं हुं. हे देवाधिदेव ! आप अनंत ज्ञानयुक्त होवाथी
अमारा विनव्या वगर. पण अमारी त्रणे कालनी सर्वे हकीकत प्रत्यक्ष
पणे जाणो बो तोपण सेवकनो स्वजाव ठे के स्वामी आगल पोतानुं
दुःख दूर थवा माटे विनंति करे ॥ १ ॥

हुं करता हुं करता परजावैनी हो जी, चोक्ता पुद्गल रूप ॥
ग्राहक ग्राहक व्यापक एहनो हो जी, राख्यो जम जवजुं प
॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ २ ॥

अर्थ:—हे परमेश्वर ! अनादि विज्ञाव योगे हुं माहरा शुद्धात्म स्वरु-
पयी विमुख रही, स्वाभाविक कर्तृता, स्वाभाविक चोक्तता, स्वाभा-
विक ग्राहकता, स्वाभाविक व्यापकता विगेरेथी चूकी माहराथी विप-
रीत, विलक्षण, रूप रस गंध स्पर्शादि गुणमय अचेतन जे पुद्गल
द्रव्य तेने ग्रहण करवानो कामी, तेने नवा नवा अनेक रूपे बनाव-
वानो अजिमाणी, तेने जोगववानो ईच्छक विगेरे थइ तेमांज निरंतर
व्यापी रह्यो, एम माहरा स्वद्रव्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वजावथी, विमु-
खपणे वर्त्ती जरु संगते जडवत् बनी जवसमुद्रमां जमण करवाने निरं-
तर उद्युक्त थइ रह्यो ॥ २ ॥

आतम आतम धर्म विसारियो हो जी, सेव्यो मिथ्यामाग
॥ आस्रव आस्रव बंधपणुं कर्युं हो जी, संवर निर्जरा त्याग
॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ ३ ॥

अर्थ:—राग द्वेषादि विज्ञाव रहित स्वपर स्वरूपने यथार्थ प्रत्यक्ष-
पणे जाणवा रूप शुद्ध केवलज्ञान, निराकारोपयोग मयी केवलदर्शन,
स्वरूपरमण—स्वरूपस्थिरता मय सम्यक्चारित्र, ए आदि ज्ञानानु-
यायी पणे वर्त्तता शुद्धात्म स्वजावो के जे आ संसार समुद्रमांथी मुक्त
करी अव्याबाध स्वतंत्र अखूट परमानंद समूहनो निधान ठे, ते
शुद्धात्मधर्मने में न जाणवा, न चिंतव्या, न आदर्श पण ते शुद्धात्म-
धर्मने मलीन करनार—दूषवनार, मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषाय रूप
मिथ्यामार्ग (विपरित आचरण) के जे घोर अनंत दुःखनुं निदान
ठे तेनुं में रुचि सहित सेवन कखुं. ए मिथ्यामार्गने सेवतां आस्रव तथा
बंधनो कर्ता थयो. मोक्षमार्ग रूप संवर निर्जराने आदरीशक्यो नहि.

૩૪૦ : વિંશતિ વિહસ્માન્ જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

આસ્રવ—“નિરાસ્રવ સંવિત્તિઃ વિલક્ષણ શુજ્ઞાશુજ્ઞ પરિણામેન શુજ્ઞાશુજ્ઞ કર્માગમન માસ્રવઃ”—શુદ્ધાત્મ અનુજ્ઞ-તિથી વિપરિત જે શુજ્ઞાશુજ્ઞ પરિણામ વડે જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મનું આગમન (આવવું) તે આસ્રવ છે. મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાયોદિ જે આત્માના અશુદ્ધ પરિણામ તે જાવાસ્રવ છે અને તે જાવાસ્રવના નિ-મિત્ત વડે જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ દેલનું આવવું તે દ્રવ્યાસ્રવ છે.

બંધ—“બંધાતીત શુદ્ધાત્મોપલમ્બ જાવના ચ્યુતજીવસ્ય કર્મ પ્રદેશૈઃ સદ્સંશ્લેષો બન્ધઃ—મિથ્યાદર્શનાઽવિરતિ પ્રમાદ કષાય યોગા-બન્ધ હેતવઃ” મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય અને યોગ વડે પૂર્વ કર્મ સાથે નવા કર્મનો સંબંધ (દ્રઢ મલ્લવું) તે બંધ છે. તે બંધ ચાર પ્રકારે છે—પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુજ્ઞાગ અને પ્રદેશબંધ. તમાં યોગ વડે પ્રકૃતિબંધ તથા પ્રદેશબંધ થાય છે અને કષાય વડે સ્થિતિ બંધ તથા અનુજ્ઞાગબંધ થાય છે.

વિશેષ વિવેચન—“પરિણીચ્છત્તેણ નિન્દેવ, ઉવઘાય પર્ણસ અંતરાણાં ॥ અન્નાસાયણયાણ, આવરણ છુગં જિર્ણ જયઙ્ ”—

સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન તથા સમ્યક્જ્ઞાની તથા સમ્યક્-દર્શનીના પ્રતિકુલ આચરણથી, તથા સમ્યક્જ્ઞાન તથા સમ્યક્-દર્શનને ઓલવવાથી, ગુરુને હુપાવવાથી, તથા તેઓનો ઉપઘાત કરવાથી, તથા સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન તથા તેના સ્વામી તથા તેના કારણો ઉપર દ્વેષ, માત્સર્ય, ઈર્ષ્યા કરવાથી, તથા જ્ઞાન દર્શનમાં અંતરાય કરવાથી, જ્ઞાન દર્શન તથા તેના સ્વામીની આશા-તના કરવાથી જ્ઞાતાવરણ તથા દર્શનાવરણ કર્મનો બંધ થાય છે.

જન્માર્ગની.દેશનાથી તથા સંન્માર્ગનો ઘાત કરવાથી ઇ વિગેરે કાર-ણોથી. મિથ્યાત્વમોહનીયનો બંધ થાય છે. ક્રોધાદિક કષાય તથા હાસ્યાદિ નોકષાયના સેવનથી ચારિત્રમોહનો બંધ થાય છે.

મહા આરંજ પરિગ્રહમાં તહ્વીનતા, રૌદ્રધ્યાન તથા ઉગ્રકપાય વ્રમે નર-કાયુનો વંધ થાય છે. ગૂઢ હૃદય, મૂર્ખતા, ધૂર્તતા તથા મિથ્યાત્વાદિ શસ્ય વડે તિર્યંચ આયુનો વંધ થાય છે. અલ્પ કપાયતા, દાનરુચિ તથા મધ્યમ ગુણ વ્રમે મનુષ્ય આયુનો વંધ થાય છે. સમ્યક્ દૃષ્ટ્યાદિ અવિરતિ ગુણ વ્રમે દેવાયુનો વંધ થાય છે.

વાલતપ, અકામનિર્જરા, સરલતા, અનાગારીપણું, વિગેરે ગુણ વડે શુક્તનામકર્મનો વંધ થાય છે. ઇથી વિપરીત આચરણ વ્રમે અશુક્ત નામકર્મનો વંધ થાય છે.

ગુણદ્રષ્ટી, મદ રહિતતા, તત્ત્વ જણવા જણાવવા ઉપર ક્રુચિ, જિન જક્તિમાં મગ્નતા વિગેરે ગુણ વ્રમે ઊંચગોત્રનો વંધ થાય છે. ઇથી વિપરીત આચરણ વડે નીચગોત્રનો વંધ થાય છે.

ગુર્વાદિકની જક્તિ, ક્રમા, કરુણા, વ્રત, સંયમ, યોગ, કપાય વિજય, દાન, શીલાદિક ધર્મમાં દ્રઢતા વિગેરે ગુણોથી શાતાવેદનીયનો વંધ થાય છે. નેથી વિપરીત આચરણ વ્રમે અશાતાવેદનીયનો વંધ થાય છે—

શંકા—સમકીર્ત, તપ. સંયમ, ક્રમા વિગેરેથી આસ્ત્રવ વંધ કેમ સંજવે?

ઉત્તર—“રત્નત્રય મિદ્ દેતુ—નિર્વાણસ્યૈવ જવતિ નાન્યસ્ય ॥

આસ્ત્રવતિ યત્તુ પુણ્યં, શુજોપયોગોડય મપરાધઃ ॥” રત્નત્રય

માત્ર નિર્વાણ દેતુ છે પણ શુજાશુજ કર્મના દેતુ નથી, દેવાદિક ગતિના

દેતુ નથી. પણ જ્યાંસુધી સંપૂર્ણ વીતરાગતા પ્રાપ્ત થઈ નથી, રત્નત્રયની

અપૂર્ણતા છે ત્યાંસુધી સરાગતા વર્તે છે; તે સરાગતા—શુજોપયોગવડે

કર્માસ્ત્રવ થાય છે. જેમ ઘૃતમાં વાલવાનો સ્વજાવ નથી પરંતુ ઘી સાથે

રહેલી અગ્નિથી વલતાં ઘીથી વલ્યો એમ બોલાય છે. તેમ રત્નત્રયથી

તો કર્મવંધ થતો નથી તથાપિ તે રત્નત્રય સાથે વર્તતા શુજોપયોગ

(સરાગતા) વ્રમે વંધ થાય છે. માટે ચોથા ગુણસ્થાનથી માંની સંપૂર્ણ

૩૪૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

વીતરાગ ગુણસ્થાન સુધી જે જે અંશે રત્નત્રય હોય છે તે તે અંશે બંધ નથી જેટલા અંશે રાગ વર્તે છે તેટલા અંશે બંધ થાય છે.

અમ શુદ્ધોપયોગથી ચૂકી અશુદ્ધોપયોગમાં વર્તતાં મોક્ષમાર્ગરૂપ સંવર તથા નિર્જરા તત્વનો અનાદર કર્યો.

સંવર—“ કર્માસ્ત્રવ નિરોધ સમર્થ સ્વ સંવિત્તિ પરિણત જીવસ્ય શુભાશુભકર્માગમન સંવરણં સંવરઃ ” શુભાશુભ કર્માસ્ત્રવનો નિરોધ તે સંવર છે. તે સંવરના હેતુ સમિતિ, ગુપ્તિ, પરિસહજય, જાતિધર્મ, જાવના તથા ચારિત્ર છે.

નિર્જરા—“ શુદ્ધોપયોગ જાવના સામર્થ્યેન નીરસીન્નૂત કર્મ પુદ્ગલાનામેક દેશ ગલનં નિર્જરા ॥ ” શુદ્ધોપયોગ જાવનાના સામર્થ્ય વડે નીરસીન્નૂત કર્મ પુદ્ગલોનું એકોદેશ ગલનું તે નિર્જરા. તેનો હેતુ તપ છે. “ તપસા નિર્જરા ચ ” તથા સર્વે પરદ્રવ્યની ઇચ્છાનો નિરોધ તે તપ છે “ ઇચ્છા નિરોધ સ્તપઃ ” તે ઇચ્છા નિરોધરૂપ જાવયુક્ત તપ બે પ્રકારે છે. “ અણસણ મૂળોઞ્ચરિયા, વિત્તી સંખેવણં રસચ્ચાહં । કાય કિલેસો સંલીણયા ય બદ્ધો તવો હોઈ ॥ પાયચ્છિત્તં વિણહં, વેયાવચ્ચં તદેવ સદ્ધાહં । જ્ઞાણં ઉસ્સગ્ગોવિય, અચ્છિન્નતરહં તવો હોઈ ॥ ” અમ બે પ્રકારે બાહ્ય તથા બે પ્રકારે અચ્ચંતર તપ છે ॥ ૩ ॥

જમ ચલ જમ ચલ કર્મ જે દેહને હો જી, જાણું આત્મ તત્ત્વ ॥ બહિરાત્મતા બહિરાત્મતા મેં ગ્રહી હો જી, ચતુરંગે એકત્ત્વ ॥ નમિપ્રજ્ઞ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—જહ અર્થાત્ અચેતન તથા ચલ અર્થાત્ કાળજંગૂર પાણીના પરપોટાવત્ અસ્થિર જે શરીર તેને મેં આત્મ તત્ત્વ જાણું એટલે

शरीरमांज अहंबुद्धि करी शरीर तेज हुं हुं एम जाण्युं—शरीर वचन
अने मननी क्रियाने में आत्मक्रिया जाणी योगक्रियानुं ममत्व
कर्युं, एम में बहिरात्मजावनुं ग्रहण कर्युं, आत्माथी अन्य जे अ-
चेतन, जरु, कृष्णजंगूर शरीर तेमां अहंबुद्धि तथा धन, स्वजन,
परिजनादिकमां ममत्व बुद्धि करी आत्म स्वरूपथी अजाण रह्यो,
माहारा स्वद्रव्य स्वक्षेत्र स्वकाल स्वजावने न जाणया, पुद्गलना द्रव्य
क्षेत्र, काल, जावमां अहं ममत्व मान्युं, जे जाव माहारा अस्तिधर्ममां
नथी तेने में माहारा मान्या, आत्मप्रदेशथी बाहिरला परक्षेत्री
जावने माहारा मान्या, अनंत ज्ञान, अनंत सुख, अनंत वीर्यथो
रहित रह्यो. ॥ ४ ॥

केवल केवलज्ञान महोदधि हो जी, केवलदंसण बुद्ध ।
वीरज वीरज अनंत स्वजावनो हो जी, चारित्त दायक
शुद्ध ॥ नमि० ॥ ५ ॥

अर्थः—पण हे नमिप्रज्ञ जगत्गुरु ! आप तो बहिरात्मजावनो
अत्यंत अज्ञाव करी सर्वे द्रव्यने तेना त्रिकालवर्ती पर्यायो सहित
एक समये प्रत्यक्षपणे जाणवा समर्थ एवं जे केवलज्ञान तेना
महोदधि अर्थात् महान् समुद्रनी घेठे अखूट निधान थया ठो, तेमज
सामान्य सत्ता अवलोकन रुप केवलदर्शनना तथा कोइ पण काले
जरा पण हीण क्षीण न थाय एवं सहज आत्मीय अनंत वीर्य प्रगट
कर्युं—प्राप्त कर्युं तथा क्रोधादिक सर्वे कषायोनो अत्यंत अज्ञाव करी
दायक चारित्र प्राप्त कर्युं—प्रगट कर्युं, अनंत आत्मीय परमानंदना
नोक्ता थया ॥ ५ ॥

विश्रामी विश्रामी निज जावना हो जी, स्याद्वादी अप्रमाद ।
परमात्म परमात्म प्रभु देखतां हो जी, जागी त्रांति
अनादि ॥ नमि० ॥ ६ ॥

३४४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अर्थः—तथा हे दयानिधान ! आप सर्वे परद्रव्योना गुण पर्यायो-
मांथी रमण तथा आराम विश्रामनो त्याग करी पोताना केवलज्ञानादि
शुद्ध स्वज्ञावमां रमण करनारा स्थिरतापणे विराजमान थया ठो वल्ली
हे जगवंत ! आप स्याद्वाद धर्मयुक्त सदा ठो अर्थात् स्यात्अस्ति
स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्नास्ति स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्एक स्वज्ञाववंत ठो,
स्यात्अनेक स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्वक्तव्य स्वज्ञाववंत ठो, स्याद्
अवक्तव्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यादनित्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्अनित्य
स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्जव्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्अजव्य स्वज्ञाववंत
ठो, विगेरे अनंत स्याद्वाद धर्मयुक्त आप सदाकाल विद्यमान ठो,
तथा हे जगवंत ! आप निरंतर अप्रमादज्ञावमां वर्त्तो ठो, क्षणमात्र पण
पोताना शुद्धात्मधर्मथी च्युत थता नथी, कारण के प्रमादना हेतु जे निद्रा
विकथा विषय कषाय मद स्नेह विगेरे ठे तेनो आपे सर्वथा नाश करेलो
ठे तेथी हे परमेश्वर ! आप परमात्म पदने संपूर्णपणे प्राप्त थया ठो.
एवा आप परमात्मानुं साची रीते दर्शन थतां माहरी अनादिकालनी
अनात्मां आत्मपणानी त्रांतिनो नाश थयो ॥ ६ ॥

जिन सम जिन सम सत्ता ओलखी हो जी, तसु प्राग्ज्ञावनी
ईह ॥ अंतर अंतर आत्मता लही हो जी, पर परिण-
ति निरीह ॥ नमि० ॥ ७ ॥

अर्थः—एम हे परमात्म प्रभु ! केवलज्ञान केवलदर्शनादि अनंत
शुद्धधर्मयुक्त आप स्वजातिनुं यथार्थ रीते दर्शन थतां में माहरी सत्ताने
आप समान जाणी, सहही, आपना केवलज्ञानादि शुद्धात्म धर्म मने
रुच्या, ते प्रगट करवानी ईछा थई, परपरिणतिथी विरागज्ञाव उपज्यो,
अंतर आत्मतानी प्राप्ति थई. ॥ ७ ॥

प्रतिबंदे प्रतिबंदे जिनराजने हो जी, करतां साधक जांव

देवचंद्र देवचंद्र पद अनुजवे हो जी, शुद्धात्म प्रागुजाव
॥ नमिप्रज्ञ ॥ ८ ॥

अर्थः—स्तुति कर्ता श्रीदेवचंद्र मुनि कहे ठे—हे जगवंत! आप जेम मिथ्यात्व अविरति प्रमाद कषाय योगनो त्याग करी परमात्म अवस्थाने प्राप्त थया तेमज हुं जो आप प्रमाणे साधक जाव आदरुं तो हुं पण निःसंदेह देवमां चंद्रमा समान परमात्म पदनो आस्वाद लेनार जोगवनार आजुं; शुद्धात्म धर्मनी संपूर्ण प्रगटता थाय. ॥ ८ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तदशम श्री वीरसेन जिन स्तवनम् ॥

॥ लाबलदे मात मढहार ॥ ए देशी ॥

वीरसेन जगदीश, ताहरी परम जंगीश, आजहो दीसे रे
वीरजता त्रिभुवनथी घणीजी ॥ १ ॥

अर्थः—अतुल्य आत्मीय वीरपणुं (पराक्रम) स्फुरायमानं करी, अत्यंत दुर्जय दुष्ट परिणामी मोह शत्रुनो लीला मात्रमां नाश करी पोताना नामने सार्थपणे आ जगत् त्रयमां प्रसिद्ध कर्युं ठे, एहवा हे त्रिलोकपूज्य देवाधिदेव श्री वीरसेन प्रभु ! तमे ज्ञानावरणादि दुष्ट कर्मनो अत्यंत अजाव करी ज्ञानादि अनंत सर्वोत्कृष्ट संपदा पोताने स्वाधीन करी ठे, तेना जोग-आस्वादमां निरंतर मग्नपणे परमानंद जोगवो ठो, एवी आपनी ज्ञानादि लक्ष्मी आपथी अज्ञेदपणे होवार्थी कोइ पण तेने नाश करी शके तेम नथी तथा मोहुराजाने वश पड़ेला राजन्वासी जीवोमां एहवी ज्ञानादि-अनंत लक्ष्मीनुं स्वामित्व नथी

૨૪૬, વિંશતિ વિહરમાન જિનં સ્તવંનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

તેથી આપની જગીશ અર્થાત્ સંપદા પરમ (સર્વોત્કૃષ્ટ) પદને વાસ્ત્વિક રીતે યોગ્ય છે.

વલી જગત્વાસી જીવોનું વીર્ય દ્વાયોપશમિક જાવે હોવાથી અદ્વય છે-અપૂર્ણ છે. અને વીર્યની અદ્વયતા તથા ચલપણાને લીધે કર્મવંધ કરી પરાધિન થાય છે, પણ હે જગવંત ! આપે વીર્યાંતરાયનો સમૂલ દાય કરી, અઘૂટ, અનંત, અચલ વીર્ય સંપૂર્ણ પણે પોતાને સ્વાધીન-પ્રગટ કરી લીધું છે; તેથી આ સર્વે જગત્વાસી જીવોમાં ઉત્કૃષ્ટ વીર્યવંત આપજ હો, એહવા આપના દ્રઢ સ્થિર અને સતેજ વીર્ય સામે મોહ-રાજા દ્રષ્ટિ કરવાને પણ સમર્થ થઈ શકતો નથી તો નજીક આવવાની શી વાત ? માટે આપનીજ વીરજતા સર્વોપરી પદ ધરાવે છે ॥૧

અણહારી અશરીર, અદ્વય અજય અતિ ધીર ॥ આજ હો અવિનાશી અલેશી ધ્રુવ પ્રચુતા વણીજી ॥ ૧ ॥

અર્થ:-શરીર તે અનંત પુદ્ગલોના સમૂહ રૂપ અચેતન પદાર્થ છે, અને જોઈ દ્રવ્ય પોતે એક તથા સચેતન પદાર્થ છે. તેથી જીવ દ્રવ્યથી શરીર તદન વિલક્ષણ, વસ્તુતઃ જિન્ન પદાર્થ છે. તથાપિ અનાદિ અવિદ્યા વળે, જેદ વિજ્ઞાનના અજાવે સંસારી આત્મા અનેક પ્રકારનાં કર્મ બાંધી, તે કર્મના ઉદય વળે પ્રાપ્ત થયેલા શરીરનેજ આત્મપણે જાણે છે સદહે છે, તેથી મનુષ્યના શરીરમાં રહેલા જીવને મનુષ્ય તથા દેવના શરીરમાં રહેલા જીવને દેવ વિગેરે મનાય છે, અને તેથી સંસારી આત્મા સશરીરી બને છે. પણ હે જગવંત ! આપ તો તે અવિદ્યાનો નાશ કરી સંપૂર્ણ જેદ વિજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી, સ્વપર દ્રવ્યને તદન જિન્ન જિન્ન જાણી શરીરમાંથી અહંમમત્વ ઊઠાવી શરીરથી સર્વથા અતીત થયા હો માટે હે પ્રજુ ! આપ અશરીરી હો.

શરીર અનંત પુદ્ગલોના સંયોગથી બનેલું હોવાથી સચલ તથા અસ્થિર છે, તેથી તેમાંથી કેટલાક પુદ્ગલો સ્થલાંતરે જતાં વીજા

પુદ્ગલો આહારવાની (લેવાની) જરૂર પડે છે. માટે શરીરધારીને આહારની જરૂર પડે; પરંતુ હે જગવંત ! આપ તો અશરીરી હો માટે આપને આહારની જરૂર નથી. આપનું અંગ એકતા ધારી છે તેથી તેમાંથી કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ ઘસાવાનો, ફીણ થવાનો સંજવ નથી માટે નિઃસંદેહ આપ અંણાહારી હો.

અનેક પુદ્ગલોના મલત્રાથો જે વસ્તુ બનેલી હોય, તેજ ઘસાઈ, જાગી શકે, પણ એક પુદ્ગલ પરમાણુ આદિ જે જે પ્રદાર્થમાં એકત્વ છે, અસંયોગી છે, તે તે પ્રદાર્થ ઘસાઈ, જાગી અથવા વિણશી શકે નહિ. માટે હે જગવંત ! આપ અસંયોગી તથા એકત્વ સહિત હોવાથી આપના આત્મ અંગમાં કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ ફાય થવાનો સંજવ નથી, આપ અક્ષય પદમાં નિત્ય વિરાજમાન હો.

સર્વે દ્રવ્યો પોતાની સત્તાત્મિમાં પોતાના ગુણ પર્યાયોના સ્વામી પણે વર્તવાને સદા કાલ સત્તાધારી છે. કોઈ પણ અન્ય દ્રવ્ય તેમાં પ્રવેશ કરવાનેજ સમર્થ નથી તો આપને જાતવાની શું વાત ? માટે હે જગવંત ! આપ સદા અપરાજિત (અજય) હો;

વલી, આપનું વીર્ય ક્ષાયિકજાવે હોવાથી આપ અત્યંત ધીર-વીર હો, જેમ સૂર્યના પ્રતાપ સામે અંધકાર અત્યંત અજાવ પામે છે તેમ આપ શ્રીના ક્ષાયિકવીર્ય જન્ય ધીર વીરતાના પ્રતાપથી આપના કર્મ શત્રુજ અત્યંત અજાવને પ્રાપ્ત થઈ ગયા છે.

જો કે સર્વે દ્રવ્યો વસ્તુતઃ અવિનશ્વર છે. તથાપિ અનેક પુદ્ગલોથી બનેલા શરીરમાં જ્યાંસુધી અહં મમત્વ બુદ્ધિ હોય છે ત્યાં સુધી તે શરીરનો નાશ થતાં આત્મા પોતાનો નાશ માની નાશપણનો દુઃખને અનુભવે છે. પણ આપે પોતાના આત્મ અંગમાં આત્મપણું જાણ્યું સ્વીકાર્યું, પોતાના એકત્વ પિંકના અનુભવી થયા. તેથી વિનાશપણનો પ્રસંગ નાશ થયો માટે આપ નિરંતર અવિનશ્વર પદમાં પરમાનંદુલોગવો હો.

૩૪૭. વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

લેશ્યાના. હેતુ કષાય, યોગ હે પણ આપ તો કષાય તેમજ યોગથી સર્વથા મુક્ત થયા હો માટે અલેશી હો.

વલી હે જગવંત ! આપની પ્રજુતા પણ હવે ધ્રુવ (નિશ્ચલ) થઈ હે, સંસારી જીવો અજ્ઞાન વશે પોતાની સત્તાત્મિની મર્યાદા ઝલંબી પરદેત્રે પરગુણ પર્યાયોની પ્રજુતા चाहे હે, એહવા અન્યાયી પુરુષોની કૃત્રિમ પ્રજુતા નાશ પામે. પરંતુ આપ ન્યાય શિરોમણી હોવાથી પરગુણ પર્યાય વિષે પોતાની પ્રજુતા સ્થાપન કરતા નથી. નિરંતર પોતાના ગુણ પર્યાયમાં સંતુષ્ટ હો. એમ આપની પ્રજુતા એક દેત્રી, અપ્રથગ્જૂત, તથા સમવાય સંબંધે હોવાથી તેનો કોઈ પણ કારણે વિયોગ થવા સંજવ નથી, માટે આપની પ્રજુતા સ્થિર ધ્રુવ નિશ્ચલ હે. આપની પ્રજુતાને કોઈ પણ સ્થિરતા કરવા સમર્થ થઈ શકે તેમ નથી. જે અન્યાયી પુરુષ પોતાનું ઘર ઢોમી પારકે ઘેર ચોરી કરવા જાય તેનું ધન બીજા ચોરો વડે પહેલાં લૂંટાઈ જાય, પણ જે ન્યાયી પુરુષ બીજાના પદાર્થની આકાંક્ષા નહિ રાખતાં પોતાની વિજૂતિમાં સંતોષ પણે નિરંતર સચેત રહે તેની વિજૂતિ બીજો કોણ લૂંટી શકે ? ॥ ૨ ॥

અર્તીંદ્રિય ગત ક્રોધ, વિગત માય મય લોહ ॥ આજ હો સોદેરે મોદે જગ જનતા જાણીજી ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હે જગવંત ! આપ અર્તીંદ્રિય હો. પાંચ ઈંદ્રિયોના સ્પર્શ, રસ, ગંધ, રૂપ, અને શબ્દ એ પાંચ વિષયો હે, માટે ઈંદ્રિયોનો વિષય ફક્ત પુદ્ગલ હે, પરંતુ આપ અરૂપી દ્રવ્ય હોવાથી ઈંદ્રિય વિષયથી તદન જિન્ન હો તેથી આપ ઈંદ્રિયો વડે અગોચર (અર્તીંદ્રિય) હો.

શરીરાદિ પરદ્રવ્યમાં જૈને અહં મમત્વ બુદ્ધિ હોય તેને ક્રોધ ઝપ-જવાનો. સંજવ હે કારણ કે તે શરીરાદિ અનિત્ય અને પરદેત્રી પદાર્થો હોવાથી કોઈ તેને બગાડે વિણશાવે અથવા વિયોગ કરે તે ઝપર તેને ક્રોધ ઝપજે હે. પણ હે જગવંત ! આપ તો તે શરીરાદિ પરદ્રવ્યનું

સર્વથા મમત્વ તજી પોતાના નિત્ય, અજ્ઞેય, સમવાય સંબંધી જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં પોતાનું સ્વામિત્વ અનુજવો હો. તેને કોઈ પણ અન્ય દ્રવ્ય રંચમાત્ર પણ હરકત કરવા સમર્થ નથી. તો આપના પરિણામમાં ક્રોધને અવકાશ ક્યાંથી ? હ્રમા સરોવરમાં નિરંતર ક્રીડા કરતા આપ જગવંતની પાસે ક્રોધાગ્નિ કેમ આવી શકે ?

વહી સર્પ જેવી અવિશ્વાસ્ય, જગત્માં ફસાવવાને અત્યંત બલવત્તર જાલ સમાન જે માયા પરિણતિ, તેને આપે તીક્ષ્ણ ધારવાલી આર્યવ રૂપી તરવાર વડે બિન્ન જિન્ન કરી નાંચી હે.

વહી જાતિ, લાજ, કુલ, વિદ્યા, અધિકાર વિગેરે આઠ પ્રકારના મદરૂપ અતિશય દ્રઢ પર્વતને આપશ્રીએ માર્દવરૂપ વજ્રદંડવડે ચૂરેચૂર કરી નાંચ્યો હે.

તથા પરદ્રવ્યાદિને ગ્રહણ સંગ્રહ કરવારૂપ મૂર્ઝાજલે જરેલા અતિ-શય વિસ્તીર્ણ લોચ સમુદ્રને આપ નિસ્પૃહરૂપ વહાણમાં આરૂઢ થઈ સહજ લીલા માત્રમાં તરી સંતોષ જૂમિમાં વિરાજમાન થયા હો.

એમ આત્મગુણનો ઘાત કરનાર તથા જવતરુના મૂલરૂપ ક્રોધાદિક કષાયોને આપ જગવંતે સમૂલ હ્રય કરી હ્રમા, માર્દવ, આર્યવ, નિસ્પૃ-હતા, વિગેરે અનુપમ ગુણાલંકાર વડે આપ સર્વોત્તમ શોભાયમાન હો, એવી આપની નિઃકષાય પરમ શાંત મુદ્રા અવલોકતાં જગત્વાસી જી-વો અત્યંત વિસ્મય થાય હે. ॥ ૩ ॥

અમર અશ્વંન અરૂપ, પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ । આજ હો ચિદ્રૂપે દીપે થિર સમતા ધણીજી ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ઇન્દ્રિય, બલ, આયુ અને શ્વાસોશ્વાસ એ ચાર જીવના વ્યવ-હાર પ્રાણ હે અને તે પ્રાણના વિયોગે મરણ કહેવાય હે. પણ હે જગવંત ! આપે તે વ્યવહાર પ્રાણને યૌદ્ગલીક પર દ્રવ્યથી નિષ્પન્ન સાક્ષાત્પણે જાણી તે પ્રાણ ઉપરથી મમત્વ ઊઠાવી પોતાના શુરુ

૩૫૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

ચેતના પ્રાણવળે પોતાનું જીવન સ્વિકાર્યું છે, તે ચેતના પ્રાણનો આપથી કોઈ પણ કાલે વિયોગ થાય તેમ નથી, માટે આપ સદા અમર હો.

જે સંયોગી પદાર્થ હોય તેમાં સંધિ હોય, અને જેમાં સંધિ હોય તે ત્રાંગી તૂટી શકે. પણ હે જગવંત ! આપ અસંયોગી શુદ્ધ એક તત્ત્વ હો, આપના અંગમાં સંધિ નથી, તેથી આપ સદા અચલ હો.

પરમ સ્વજ્ઞાવને અનુયાયીપણે દ્રવ્યના સર્વે ગુણો હોય છે. જીવ દ્રવ્યનો પરમ ગુણ ચેતનત્ત્વ છે માટે જીવના સર્વે ગુણો ચેતનાનુગત હોય, એ શિવાયના ગુણો જીવ દ્રવ્યમાં હોઈ શકે નહિ; માટે રુપ, રસ, ગંધાદિ ગુણો ચેતનાનુગત નથી માટે રૂપાદિગુણોનો જીવ દ્રવ્યમાં અત્યંતજ્ઞાવ છે તેથી હે જગવંત ! આપ સદા અરૂપી હો.

જગત્વાસી જીવો ઇષ્ટ પુદ્ગલોની પ્રાપ્તિ, પ્રત્યુત્પત્તિ, તથા જોગવળે આનંદ માને છે, પણ તે પરદ્રવ્યના તાલે હોવાથી જગત્જીવોનો આનંદ પરાધીન, અવાસ્ત્વિક, તથા ક્ષણ જંગમ છે. પણ હે જગવંત ! આપ તો માત્ર પોતાના ગુણ પર્યાયોનીજ પ્રત્યુત્પત્તિ, તથા જોગવળે આનંદ માનો હો તેથી આપનો આનંદ નિરૂપચરિત પૂર્ણ તથા નિત્ય છે, એમ હે પ્રભુ ! આપ પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ હો.

તથા હે જગવંત ! આપનાં આત્મીય જ્ઞાન પ્રકાશ કિરણો કે જે સર્વે દ્રવ્યના ત્રૈકાલિક પરિણામથી અધિક છે, તે અનંત જ્ઞાન પ્રકાશ વળે આપ નિરંતર સર્વોપરી દેદિપ્યમાન હો. આપના જ્ઞાન પ્રકાશનું આ જગત્ત્રયમાં કોઈ ઉપમાન નથી.

વલી હે જગવંત ! આપ સર્વજ્ઞ તથા વીતરાગ હોવાથી પૂર્ણ સમતાવંત હો. ઇષ્ટાનિષ્ટ વિકલ્પથી સર્વથા મુક્ત હો. તે સમતા ક્ષાયિક જ્ઞાવ જન્ય હોવાથી હવે કોઈપણ કાલે આપના પરિણામમાં વિસમતાનો સંજવ નથી તેથી આપ પૂર્ણ નિશ્ચલ સમતાના સ્વામી હો. ॥૪॥

વેદ રહિત અકષાય, શુદ્ધ સિદ્ધ અસહાય । આજ હો
ધ્યાયકે નાયકને ધ્યેય પદે ગ્રહ્યોજી ॥ ૫ ॥

અર્થ—નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદ, અને પુરુષવેદ એ ત્રણે વેદનો નવમે ગુણસ્થાને તથા સર્વે કષાયનો દશમા ગુણસ્થાનના અંતસુધીમાં સમૂલ દ્વાય કરી દીધો છે, તેથી હે જગવંત ! આપ વેદ તથા કષાય રહિત હો, તથા “સ્વય પરિણામે સિદ્ધા” એ સૂત્ર પ્રમાણે આપમાં દ્વાયિક અને પારિણામિક એ બે જાવજ વર્તે છે, સકલ કર્મનો દ્વાય કરી દ્વાયિકજાવે પોતાનું શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ સંપૂર્ણ સિદ્ધ પ્રગટ કર્યું છે. અનંતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના સ્વામી થયા હો. અને પારિણામિક જાવવને અનંતકાલસુધી આપના જ્ઞાનાદિ ગુણો અસહાયપણે નિરંતર પરિણમશે. કોઈપણ કાલે કોઈપણ આપના જ્ઞાનાદિ પરિણામને સ્વલ્પના કરી શકશે નહિ માટે હે જગવંત ! આપ સાદિઅનંતકાલ સુધી શુદ્ધ સિદ્ધ તથા અસહાય હો.

ઉપર વર્ણવેલા ગુણો સહિત, શુદ્ધ સિદ્ધ તથા અસહાય આપ જગવંતને અવલોકી આપ સમાન સિદ્ધપદનો કામી હું સેવક ધ્યાતા, આપ ત્રિલોકપૂજ્ય જગવંતને ધ્યેયપદે સ્થાપું હું, આપના પદનું ધ્યાન કરું હું. ॥ ૫ ॥

દાન લાઝ નિજ ઝોગ, શુદ્ધ સ્વગુણ ઉપજોગ । આજ હો અજોગી કર્તા ઝોક્તા પ્રજુ લહ્યોજી ॥ ૬ ॥

અર્થ:—અંતરાય કર્મના દ્વાયવડે હે જગવંત ! આપમાં દાનાદિક લબ્ધિર્લ દ્વાયિક જાવે વર્તે છે.

વીર્યગુણની સહાયવને સર્વે ગુણો પરિણમે છે, તેમ જ્ઞાનગુણના ઉપયોગ વિના વીર્યગુણ સ્ફુરાયમાન થઈ શકે નહિ માટે વીર્યને જ્ઞાનગુણની સહાયતા છે. તથા શુદ્ધજ્ઞાન પરિણામને ચારિત્રનું સહાય છે. વલી ચારિત્ર પરાચરણ રૂપ ન પરિણમે તે ચારિત્રને જ્ઞાનગુણનો ઉપકાર છે. એમ એક ગુણને બીજા ગુણોની સહાય છે, તે સહાયરૂપ

૩૫૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દાનના કર્તા હે જગવંત ! આપજ હો. વહી એવું દાન આપ નિરંતર આપ્યાં કરો હો માટે આપ અદ્વય દાતા હો. તથા તે દાનના પ્રજાવવમે સર્વે ગુણો પોતાની શુદ્ધ પરિણતિ પરિણમે હે, તે રૂપ લાજ લેનાર પણ આપજ હો. એમ આપમાં દાતા પાત્ર અને દેયની અજેદતા હે. એમ જ્ઞાનાદિ પરિણામ હમેશાં શુદ્ધપણે વર્તે હે, તજ્જાન્ય આનંદના વેદનારા હો તેથી જ્ઞાનાદિ પર્યાયના આપ નિઃપ્રયાસ પણે હમેશાં જોવતા હો.

જે એકવારજ જોગવવા યોગ્ય હોય તે જોગ, અને જે અનેકવાર જોગવવા યોગ્ય હોય તે ઉપજોગ કહેવાય હે માટે જ્ઞાનાદિ શુદ્ધગુણો સહજાવી હોવાથી હમેશાં આપમાં કાયમપણે રહેનારા હે, માટે આપમાં તે ગુણોનો ઉપજોગ હે.

વહી હે જગવંત ! મન, વચન, કાયા તથા કોઈ પણ પુદ્ગલયોગ વિના આપ પરકર્તૃત્વ તથા પરજોક્તૃત્વ નિવારી સ્વજાવના કર્તા જોક્તા બન્યા હો, એહવા આપ ત્રિલોકપૂજ્ય પ્રજ્ઞુનું મને કોઈ મહત્ પુણ્યના પસાયે આજે દર્શન મલ્યું હે; ઈન્દ્રિય ગોચર વસ્તુનું દર્શન તો સહજે સર્વે પામી શકે પણ આપ તો અરૂપી નિષ્કર્મ હો. આપના દર્શનની પ્રાપ્તિ તો વિરલાનેજ થઈ શકે હે. ॥ ૬ ॥

દરિસણ જ્ઞાન ચરિત્ર, સકલ પ્રદેશ પવિત્ર ॥ આજ હો નિર્મલ નિઃસંગી અરિહા વંદિયેજી ॥ ૭ ॥

અર્થ:—આપનું દર્શન થતાં આપના સર્વે પ્રદેશ અત્યંત નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર વડે પરિપૂર્ણ પવિત્ર જોઈ તથા આપનેજ જગત્ ત્રયમાં નિર્મલ, તથા નિઃપરિગ્રહી અવલોકી કર્મશત્રુનો અંત આણનાર આપ શ્રી વીરસેન પ્રજ્ઞુને કર્મ દ્વય નિમિત્તે ત્રિકરણ યોગે વંદુ હું. ॥ ૭ ॥

देवचंद्र जिनचंद्र, पूर्णानंदनो वृंद ॥ आज हो जिनवर
सेवाथी चिर आनंदियेजी ॥ ८ ॥

अर्थ:-स्तुति कर्त्ता श्रीदेवचंद्र मुनि कहे ठे सर्वे जिनोमां चंद्रमां
समान वर प्रधान हे वीरसेन प्रभु ! स्वाभाविक, निःप्रयासिक, अनंत
आनंदना समूहरूप आप जिनेश्वरनी आज्ञा सेवनरूप सेवाथी हुं
पण आप समान अनंत परमानंदने प्राप्त यद्दश; शिवकमलानो
विलासी यद्दश. ॥ ८ ॥

॥ अथ श्री अष्टादशम श्रीमहाज्ज्ज जिन स्तवनम् ॥

तट यमुनानुरे अति रत्नीयामणुं रे ॥ ए देशी ॥

महाज्ज्ज जिनराज, राज राज विराजे हो आज तुमारमोजी,
दायिक वीर्य अनंत, धर्म अजंगे हो तुं साहिब बमोजी ॥
हुं बलिहारीरे श्री जिनवर तणीजी ॥ १ ॥

अर्थ:-सर्वे जिनोमां शिरोमणी परमकल्याणना निधान हे श्री
महाज्ज्ज प्रभु ! आपनुं राज्य सर्वोपरी समाधि तथा अनंत विभूति
युक्त निर्विघ्नताए अलौकिक रीते शोभे ठे, आपनुं राज्य पराक्रम
अक्षय, अजय तथा अपरिसीम ठे, आपे सर्वे कर्मशत्रुंजो सपरिवार
नाश कर्चो ठे, निर्वश कर्चा ठे तेथी हवे कोइपण आपना राज्यमां
विघ्न करी शके तेम नथी तथा आपनी अनंत पर्यायरूप प्रजा, अत्यंत
सरल पंडित तथा सदाचरणी ठे, आपना धर्मरूप कायदाने जरा-पण
जंग करे तेम नथी, आपना सर्वे धर्म कायदा संपूर्ण न्याय तथा दया
युक्त होवाथी सदा सर्वत्र अजंग ठे; एम आप सर्वोत्तम राजापणे
विराजो ठो, आपना राज्यनी बलिहारी ठे. ॥ १ ॥

कर्त्ता प्रोक्ता जाव, कारक कारण हो तुं स्वामी ठतोजी ।
ज्ञानानंद प्रधान, सर्व वस्तुनो हो धर्म प्रकाशतोजी
॥ हुं ॥ २ ॥

૩૫૪ વિંશતિ-વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-વલી તે પર્યાયરૂપ પ્રજાના ઉત્પન્ન કર્તા પણ આપજ હો તથા તેના ઉપાદાન કારણરૂપ પણ આપજ હો, તેનાં અધિકરણાદિ અન્ય કારકો પણ આપમાંજ અન્નેદપણે શોષે છે તથા તે પ્રજાને સદાચરણ યુક્ત-ન્યાયાનુસાર ગમન કરનાર નિરક્ષી તજ્ઞાન્ય રાજ્યાનંદના જોક્તા પણ આપજ હો.

તે સર્વે પ્રજામાં શિરોમણી, આદરણીય તથા અંત્યત વદ્ધજ એવા જ્ઞાનાનંદ સ્વદેશી શેઠને આપે પ્રધાન પદે સ્થાપ્યો છે, તે જ્ઞાન પ્રધાન સર્વે પ્રજાથી સંપૂર્ણ રીતે માહિતગાર છે, જેના હૃદયમાં સર્વે પ્રજાના જાવ નિરંતર પ્રકાશિત રહે છે વલી તે જ્ઞાનાનંદ પ્રધાન નિરંતર આપ સમીપ હાજર રહે છે, સમયમાત્ર પણ દૂર વર્તી નહિ થતાં સર્વે પ્રજાનું સદૈવ નિરિક્ષણ તથા સંરક્ષણ કરે છે તથા કોઈને પણ ત્રાસ નહિ આપતાં અત્યંત હર્ષપૂર્વક ન્યાયાનુસાર વર્તીવે છે, લેશમાત્ર પણ ન્યાયાતિક્રમ થવા દેતો નથી, એવો અઙ્ગુત ચાતુર્ય તથા વિવેકવંત છે. ॥ ૨ ॥

સમ્યકદર્શન મિત્ત, ધિર નિર્ધારે રે અવિસંવાદતાજી ।
અવ્યાબાધિ સંમાધિ, કોશ અનશ્વરે રે નિજ આનંદતાજી
॥ હું૦ ॥ ૩ ॥ દેશ અસંખ્ય પ્રદેશ, નિજ નિજ રીતે રે
ગુણ સંપત્તિ જર્યાજી । ચારિત્ર હર્ગ અઙ્ગ, આતમ શક્તે
હો પરજય સંચર્યાજી ॥ હું૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-અગ્નિગ્રહાદિક પાંચ મિથ્યાત્વને સમૂલ નાશ કરી જેણે પોતાનું અંગ નિર્મલ કરેલું છે તથા જે સમ, સંવેગ, નિર્વેદ, આસ્તિ-વ્યતા અને અનુકંપાદિ લક્ષણે યુક્ત, તથા કુશલતા, તીર્થસેવા, ગુરુ-જક્તિ, ડ્રંઢતાં તથા શાસનની અનુમોદના વિગેરે જૂષણોથી જૂષિત, શંકો, કાંક્ષાદિ સર્વે વિસંવાદ ટાલી અવિસંવાદતાને સ્થિર ડ્રંઢપણે પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરતો મહા વિનયવંત, આપના શાસનનો

प्रजावक गुणनिधान एवो “सम्यक्दर्शन” नामे महाधीर वीर, शुचट आपनो मित्र ठे, जेनी साथे आपनो सम्यक्ज्ञान प्रधान पण एटली तिव्र मैत्री राखे ठे के क्षणमात्र पण तेथी बूटो पनी शकतो नथी, जेउनां अंग मात्र जूदां जणाय ठे पण जीव तो जाणे एकज ठे;

एवा सम्यक्दर्शन अने सम्यक्ज्ञान बे महान् पुरुषो आपनुं राज्य अत्यंत चातुर्य, न्याय अने दया पूर्वक सर्व प्रजाने आनंदमां राखता निष्कंटकपणे चलावे ठे तथा अव्याबाध समाधिरूप अनेक प्रकारनां रत्नोवमे आपना खजानाने सदा परिपूर्ण तथा अखूट राखे ठे, निरंतर तज्जन्य परमानंदमां आप विलसो ठे;

वली आप ज्यांनुं राज्य करो ठो ते देश असंख्यात प्रदेशवालो, जेनी सीमामां कोइपण वधघट करी शके नहीं एवो ठे तथा जेना सर्वे प्रदेश अनंता गुणाविजागरूप संपत्तिवडे तथा पर्यायरूप प्रजावमे ठस जरेला ठे.

एवा आपना अनुपम देशना, तथा तेमां वसंती सरल प्रजाना रक्षण निमित्ते आपना मित्र तथा प्रधाने मली पोताना अत्यंत बल तथा चातुर्यवडे चारित्र्यरूप अत्यंत मजबूत तथा अजंग किल्लो वांध्यो ठे. हे जगवंत ! एवा अलौकिक राज्यना आप स्वामी बन्या ठो. एहवुं अलौकिक राज्य के जे मोहराजाए अनादिथी पोताना कबजे करी राख्युं हतुं तेने आपे केवी रीते प्राप्त कर्युं ?—“आत्म शक्ते हो परजय संचर्याजी” अन्यनी मदद शिवाय मात्र पोतानी आत्मशक्ति स्फुरायमान करी सम्यक्दर्शनमित्र, तथा सम्यक्ज्ञान प्रधानने साथे राखी मोहशत्रुने पराजव करवा रणजूमिमां प्रवेश कर्यो ॥ ३ ॥ ४ ॥

धर्मदमादिक सैन्य, परिणति प्रचुताहो तुज बल आकरोजी । तत्त्व सकल प्राग्जाव, सादि अनंतीरे रीते प्रचु धखोजी ॥ हुं ॥ ५ ॥

३५६. विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

। अर्थः—मोहराजाना लश्करने शीघ्रमेव नाश करनारा “क्षांति, मार्दव, आर्जव, मुक्ति, तव, संयम, सत्य, शौच, अकिंचन, अने ब्रह्मचर्य,” एवा अपरिमित बलवाला सैन्य सज्जा कर्या अने ते सर्वे सैन्योन्नी प्रचुता (सेनाधिपति पणुं) शुद्धोपयोगरूप महा अजीत अने निडर गुजटने आपो एवा अत्यंत तीक्ष्ण बलवडे मोहराजाना लश्करनो नाश कर्यो. क्षांति सैन्ये क्रोध लश्करनो, मार्दवे मान लश्करनो, आर्जवे माया लश्करनो, मुक्ति लोभ—स्पृहा लश्करनो, तपे पराकांक्षानो, संयमे हिंसानो, सत्ये असत्यवानो, शौचे मलिनतानो, अकिंचने पर संग्रह बुद्धिनो अने ब्रह्मचर्ये पररमणनो, एम मोहराजाना सर्वे लश्करनो तैय्या परिवारनो नाश करी मोहराजाने प्राण रहित कर्यो अने सांदिअनंत जांगे “तत्त्व सकल प्राग्जाव.” पोतानो संपूर्ण राज्याधिकार प्रगट कर्यो ॥ ५ ॥

द्रव्य प्राप्त अरि लेश, सकल निवारीरे साद्विब अव-
तर्योजी । सहज स्वप्नाव विलास, जोगी उपयोगीरे,
ज्ञानगुणे प्रर्योजी ॥ हुं० ॥ ६ ॥

अर्थः—द्रव्य तथा जाव ए वने प्रकारना शत्रुनो समूल नाश करी आप शिवक्षेत्रना राजा बन्या ठो तथा पोताना नैरुपाधिक सहज स्वतंत्र जोगना विलासी थया ठो तथा आप ज्ञानानंदे परिपूर्ण सदा उपयोगवंत अर्थात् पोताना राज्यनी संजालमां निरंतर वस्तो ठो ॥ ६ ॥

आचारिज उवजाय, साधक मुनिवर हो देश विरत
धरुजी । आत्म सिद्धि अनंत, कारण रूपे रे योग
देमंकरुजी ॥ हुं० ॥ ७ ॥

अर्थ:-ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार अने वीर्या-
चार, ए पंचाचारमां वर्त्तनार तथा शिष्यजनने तेमां वर्त्तावनार
(जोरुनार) एहवा ठत्रीश गुणवान् श्रीआचार्य, तथा सूत्रपाठना
दातार श्री उपाध्याय, तथा पोताना शुद्धात्मतत्त्वने साधनार श्री
मुनिराज, तथा पंचम गुणस्थानवर्त्ती देशव्रत भारीउं, ए सर्वे आप
महाराजनी आज्ञामां वर्त्तनार, पोताना मनवचन काययोगने संय-
ममां वर्त्तावनार होवाथो अनंत आत्म सिद्धिरूप आप समान राज्य-
जोग पामवाना कारण ठे अर्थात् तेउं अद्वयकालमां आप समान
शिवजूमिनुं राज्य प्राप्त करशे तथा ते आचार्यादिकोने शिवजूमिनुं राज्य
प्राप्त करवामां आप जगवंत कारणरूपे अर्थात् मददगार ठो ॥ ९ ॥

सम्यग्दृष्टि जीव, आणारागी हो सहु जिनराजनाजी ।
आतम साधन काज, सेवे पदकज हो श्री महाराजनाजी
॥ हुं ॥ ७ ॥

अर्थ:-वली चतुर्थ गुणस्थानवर्त्ती उपशम, क्षयोपशम वा क्षायिक
सम्यग्दृष्टि सर्वे जीवो हे जगवंत ! जवसमुद्रमां सेतु समान आपनी
आज्ञाना रागी ठे, आपनी आज्ञा पालवाने उत्सुक ठे, तेउं पोतानुं
शुद्धात्म स्वरूप प्रगट करवा माटे आप जगवंतना अव्यचाव चरण-
कमलने सन्माने ठे ॥ ७ ॥

देवचंद्र जिनचंद्र, जगतें राचो हो जवि आतम रुचिजी ।
अव्यय अक्षय शुद्ध, संपत्ति प्रगटे हो सत्तागत शुचिजी
॥ हुं ॥ ८ ॥

अर्थ:-स्तुतिकर्त्ता श्रीदेवचंद्र मुनि मित्र जावनाना आवेशमां पो-
ताना मुखकमलमांथो परम कल्याणकारी उपदेश आपे ठे के पोतानी
शुद्धात्म सिद्धिना इच्छु हे जव्यात्माउं ! शिवक्षेत्रना महाराजा श्री
जिनेंद्रजगवानेनी आणा सेववामां लोन थाउं जेथी तमारी सत्तामां

३५८ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

रहेली पवित्र, अविनश्वर, अखूट, अक्षय, शुद्धात्म संपदा सहज
प्रगट थशे ॥ ए ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ एकोनविंशतिम श्री देवजसाजिन स्तवनम् ॥

॥ महाविदेह क्षेत्र सोहामणुं ॥ ए देशी ॥

देवजसा दरिसण करो, विघटे मोह विज्ञाव लाल रे ॥
प्रगटे शुद्ध स्वज्ञावता, आनंद लहरी दाव लाल रे ॥
देवजसा ॥ १ ॥

अर्थः—सर्वे कर्म कलंकधी रहित अत्यंत पवित्र तथा अनंत ज्ञान
दर्शन आदि अंतातीत अच्यंतर लक्ष्मियुक्त विलोकी चार निकायना
देव तथा इंद्रादिना समूह जेनो अनुपम यशवाद बोले ठे एवा श्री देव-
जसा प्रभुनुं हे जव्यात्माओ ! दर्शन करो. ते पूज्य जगवंतना स्वरुपनुं
सम्यक्प्रकारे अवलोकन करो. जेथी अनादिथी वलगेला अज्ञान
मिथ्यात्व मोह विगेरे दुःखदायक विज्ञाव समूल नाश पामे तथा
जेमांथी निरंतर परमानंदनी कल्लोलो उठ्यां करे एवो संवर पूरे जरेलो
पवित्र रत्ननिधान शुद्धात्म स्वज्ञाव प्रगट थाय. एवा आपना प्रत्यक्ष
दर्शननी हे प्रभु ! मने अत्यंत अजिलाषा ठे परंतु ॥ १ ॥

स्वामी वसो पुष्करवरे, जंबू जरते दास लाल रे ॥ क्षेत्र
विजेद घणो पड्यो, किम पोहोचे उल्लास लाल रे ॥
देव ॥ २ ॥

अर्थः—हे जगवंत ! आप तो पुष्कलावर्त विजयमां विचरो ठो अने
आपना दर्शननो अजिलाषी सेवक हुं जंबुद्विपना जरतक्षेत्रमां वसु
हुं एम आपना तथा माहरा स्थानकने घणुं अंतर ठे तेथी आपना
प्रत्यक्ष दर्शननी माहरी मनोकामना शीरोते पूर्ण थाय ?

प्रकारांतरे—हे जगवंत ! ज्यां कर्म कलंकनो रंच मात्र पण प्रवेश नथी एवा पवित्र ज्ञानादि लक्ष्मीना निवासरूप विदेह अर्थात् देह रहित अरूपी सिद्धक्षेत्रे आप विराजमान ठो अने हुं सेवक कर्मकलंक वने मलिन, अज्ञान अने मोह अंधकार वने जरपूर संसारक्षेत्रमां परि-
त्रमण करुं हुं; एम आपना तथा माहरा क्षेत्रमां अत्यंत जेद (अंतर) पड्यो ठे. तो आपना प्रत्यक्ष दर्शननी माहरी मनोकामना शीरीते पूर्ण थाय ? ॥ २ ॥

होवत जो तनु पांखमी, आवत नाथ हजूर लाखरे ॥
जो होती चित्त आंखमी, देखत नित्य प्रभु नूर लाखरे ॥
॥ देव ॥ ३ ॥

अर्थ:—पण हे जगवंत ! जो माहरा शरीरे पांखो होत तो हुं ते पांखो वने उनी पूष्कलावर्त विजयमां आप प्रभुना समीप आवी आपनुं दर्शन, वंदन करत अथवा जो मने चित्त आंखडी अर्थात् ज्ञान नेत्र अवधिदर्शन होत तो अहिंसां रहीने पण चोत्रीश अतिशय अने अष्ट महा प्रातिहार्यादिक विभूति सहित आपना तेजस्वी रूपने हमेशां निरख्यां करत.

प्रकारांतरे—हे जगवंत ! जो माहरा आत्म अंगे सम्यक्चारित्र रूप प्रवळ पांखो होत तो ते पांखो वडे चिदाकाशमां उरुतो—विहार करतो आप ज्यां वसो ठो एवा विदेह—देह रहित सिद्ध क्षेत्रमां आप समीप आवी हाजर थात अथवा जो कदाच चित्त आंखडी कहेतां केवलदर्शन होत तो आ क्षेत्रमां रहीने पण अनंत ज्ञान दर्शन आदि अत्यंत अच्युत विभूति युक्त आपना लोकालोक प्रकाशक अनंत प्रकाश युक्त महान् तेजस्वी स्वरूपने निरंतर निरख्यां करत पण ते वने शक्तिउथी हुं रहित हुं तो आपनुं दर्शन केम पामुं ? ॥ ३ ॥

૩૬૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

શાસન ઝક્ત જે સુરવરા, વિનવું શીઘ્ર નમાય લાલરે ॥
કૃપા કરો મુજ ઝપરે, તો જિન વંદન થાય લાલરે ॥
॥ દેવજસા ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ઝપર પ્રમાણે માહરામાં દેવજસા પ્રજુનું દર્શન પામવાની શક્તિ નહિ હોવાથી જિનશાસનના ઝક્ત હે મહાન્ દેવો ! હું આપની સહાય ચાહું હું, મસ્તક નમાવી વિનંતિ કરું હું કે જો આપ માહરા ઝપર કૃપા કરી જો આપના સામર્થ્ય વડે દેવજસા પ્રજુ પાસે મને લેઈ જાઉં તો તે પ્રજુના દર્શન વંદનનો મને લાજ મલે.

પ્રકારાંતરે—ઝપર પ્રમાણે સમ્યક્ચારિત્રરૂપ પાંચો અથવા કેવલ દર્શનરૂપ આંચો મને નહીં હોવાથી દેવજસા પ્રજુનું દર્શન વંદન પ્રાપ્ત કરવામાં જિન શાસન અર્થાત્ જિનેશ્વરની આજ્ઞાનું પાલન કરનારા તથા વીજાને તેમાં જોડનારા હે સૂરવરા અર્થાત્ મહાન્ આચાર્યો હું આપને મસ્તક નમાવો અંતરંગ વહુ સન્માન (વિનય) યુક્ત આપને વિનંતી કરું હું કે જો આપ માહરા ઝપર કૃપા કરો, મને સમ્યક્ ચારિત્રમાં જોડો તો હું તે ચારિત્રરૂપ પાંચ વડે શ્રી દેવજસા પ્રજુની સમીપ જઈ શકું, તે પ્રજુના પ્રત્યક્ષ દર્શનનો મને લાજ મલે ॥ ૪ ॥

પૂતું પૂર્વ વિરાધના, શી કીધી ઈણો જીવ લાલ રે ॥ અવિ-
રતિ મોહ ટલે નહીં, દીઠે આગમ દીવ લાલ રે ॥ દેવ
જસા ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—હે પ્રજુ ! આ માહરા જોવે પૂર્વે આત્મધર્મની કેવી તીવ્ર વિરાધના કરી હે કે આત્મ અનાત્મનું સ્વરૂપ યથાર્થ પ્રકાશ કરનાર જિનાગમરૂપ દીપકની પ્રાપ્તિ થયા ઠતાં પણ પંચેન્દ્રિયના વિષય જે પુજલ પરિણામ તે ઝપર રાગરૂપ અવિરતિ તથા સ્વપર જીવના દ્રવ્યજાવ પ્રાણ હણવારૂપ હિંસા, તથા ક્રોધાદિક કષાય વિગેરે આત્મ જાવને અત્યંત અપ્રશસ્ત તથા ડુઃસ્વદાયક પરિણામ હજુસુધી ટલતા નથી ॥ ૫ ॥

आत्म शुद्ध रवजावने, बोधन शोधन काज लाव रे ॥
रत्नत्रयी प्राप्तिपणो, हेतु कहो महाराज लाव रे ॥ देव
जसा ॥ ६ ॥

अर्थः—कर्म कलंक (सर्व विजावधी) रहित शुद्धात्म तत्त्वतुं
स्वरूप यथार्थ पणे जे वडे जणाय तथा अनादिथी वलगेला मि-
थ्यात्व अज्ञान कषायादि विजावनो सर्वथा अजाव थई जे वडे माहरो
आत्मा कर्म कलंकथी रहित परम पवित्र थाय ते सम्यक्ज्ञान स-
म्यक्दर्शन सम्यक्चारित्र्यरूप रत्नत्रयनी प्राप्ति शीरीते थाय ते
करुणा करी कहो ॥ ६ ॥

तुज सरिखो साहिव मिढ्यो, जांजे जव त्रम टेव लावरे ॥
पुष्टालंबन प्रभू लही, कोण करे पर सेव लावरे ॥
देवजसा ॥ ७ ॥

अर्थः—समस्त दूषणोथी रहित परम पवित्र अनंत गुणनो निधानं,
लोकालोक प्रकाशक, रत्नत्रयनी प्राप्ति करावी अनादिथी लागेली
जव त्रमणनी टेवथी मुक्त करनार, जव समुद्रथी तारवामां पुष्टालं-
बनरूप आप जगवंतनुं दर्शन पास्या पढी अन्य कुदेवादिकनुं कोण
सेवन करे ? कल्पवृक्षने त्यागी धंतूराने कोण सेवे ? ॥ ७ ॥

दीनदयाल कृपालुज, नाथ जविक आधार लावरे ॥
देवचंद्र जिन सेवना, परमामृत सुखकार लावरे ॥
देवजसा ॥ ८ ॥

अर्थः—संसारमां त्रमण करता अनेक प्रकारना दुःख सहता ज्ञा-
नादिक लक्ष्मी रहित दीन कंगाल जीवो उपर अत्यंत करुणा करी
मोक्ष मार्गे दोरनार होवाथी हे प्रभु ! आपज दीन दयाल ठो तथा

૩૬૧ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કૃપાલુક કહેતાં કૃપાના આલય (નિધાન) હો, દીન અનાથ જીવોના નાથ હો, સંસાર સમુદ્રમાં કૂબતા જઘ્ય જીવોને ઉદ્ધારવા માટે આપ પુષ્ટ અવલંબન હો, સર્વે દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન હે દેવજસા પ્રજુ ! આપની સેવના સર્વોત્કૃષ્ટ અમૃત સમાન પરમાનંદ દાતાર તથા શિવ સુખની કરનાર હે ॥ ૭ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ વિંશતિ શ્રી અજિતવીર્યજિન સ્તવનમ્ ॥

અજિતવીર્ય જિન વિચરતારે, મન મોહનારે લાલ ॥ પુષ્કર અર્ધ વિદેહરે; જિવિ બોહનારે લાલ ॥ જંગમ સુરતરુ સારિ-
ખોરે, મન મોહનારે લાલ ॥ સેવે ધન્ય ધન્ય તેહરે, જિવિ
બોહનારે લાલ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અતિશય ડુર્જય મોહરાજાનો જેણે લીલા માત્રમાં સમૂહ દાય કરી નાંખ્યો હે, તથા જેનું વીર્ય હણવાને કોઈ પણ સમર્થ નથી એવા અતિશય નિશ્ચલ અનંત વીર્યવંત, પુષ્કલાવર્ત વિદેહમાં વિચરતા હે શ્રી અજિતવીર્ય પ્રજુ ! જેમ કમલને સુગંધનું આવાસ જાણી ઝમર તેમાં મોહી રહે હે, તેમ શુદ્ધાત્મ અનુજવ વરુ જરપૂર આપની અત્યંત શાંત મુદ્રા વિલોકી પ્રશસ્ત રાગ વડે જઘ્ય જીવોનું ચિત્ત આપમાં મોહિત રહે હે, એવી રીતે આ ત્રિલોકમાં આપ મનમોહન હો. તથા અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર વડે આવૃત થયેલા જઘ્ય જીવોના હૃદય કમલને વિકશ્વર કરનાર હો. તથા કલ્પવૃક્ષ તો સ્થાવર હોવાથી હમેશાં એકજ ઠેકાણે રહી ઈચ્છિત ફલ આપી શકે હે તો પણ તે પૌજલીક તથા વિનશ્વર હે પણ આપ તો અનેક સ્થલે વિહાર કરી કોઈ પણ કાલે નાશ અથવા વિરસ ન થાય એહવું સ્વાધિન તથા સર્વે કામના જેથી પૂર્ણ થાય, એહવું રત્નત્રયરૂપ ફલ જઘ્યજીવોને નિરંતર પ્રદાન કરો હો માટે હે જગવંત ! ચરેચર આપજ આ જગત્ત્રયમાં અદ્વિતીય કલ્પવૃક્ષ

હો. તેથી હે જગવંત ! જે પ્રાણીનું આપના ચરણકમલની સેવામાં લીન છે તેને ધન્ય છે ! વલી ધન્ય છે ! તેને કે જે આ અપાર જવસમુદ્રને ગોપદની પેઠે સહજ હલંધી જનારા છે. ॥ ૧ ॥

જિન ગુણ અમૃત પાનથીરે, મનઃ । અમૃત ક્રિયા સુપસાયરે, જિવિઃ ॥ અમૃત ક્રિયા અનુષ્ઠાનથીરે, મનઃ । આતમ અમૃત આયરે ॥ જિવિઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-જિનેશ્વરના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધ ગુણોનું સેવન બહુમાનરૂપ અમૃતનું પાન કરવાથી અમૃતક્રિયા (અમૃતાનુષ્ઠાન) ની પ્રાપ્તિ થાય, અને અમૃતાનુષ્ઠાન વડે સકલ મોહનો ક્ષય થઈ આત્મા અજર અમર અવિનશ્વર શુદ્ધ સિદ્ધપદને પ્રાપ્ત થાય, અને અન્ય જીવોને અમૃત સમાન જવ રોગથી મુક્ત કરવાનો હેતુ થાય. અનુષ્ઠાન પાંચ પ્રકારનાં છે- વિષાનુષ્ઠાન, ગરલાનુષ્ઠાન, અનાનુષ્ઠાન, તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન, અને અમૃતાનુષ્ઠાન.

વિષાનુષ્ઠાન-આહારોપધિ પૂજર્થિ, પ્રજૃત્યાશંસયા કૃતં, શીઘ્રં સચ્ચિત્તહન્તૃત્વા દિષાનુષ્ઠાન મુચ્યતે ॥ અધ્યાત્મસાર પા. ૪૫૬

અર્થ:-મિષ્ટાન્ન ઓજનની લાલચે, વસ્ત્રાદિક ઉપકરણની લાલચે, પૂજાની લાલચે, રિદ્ધિની લાલચે જે તપ જપાદિ ક્રિયા કરે તે ક્રિયા ચિત્ત શુદ્ધિની હણનારી છે તેથી તે વિષાનુષ્ઠાન કહેવાય છે. આ જવમાં પૌજલીક ઓગોની પ્રાપ્તિ થવાની લાલચે ઈચ્છાએ જે તપાદિ અનુષ્ઠાન આદરવું તે વિષાનુષ્ઠાન છે.

ગરલાનુષ્ઠાન-દિવ્યજોગાનિલાષેણ, કાલાંતર પરિક્ષ્યાંત્ । સ્વાદિષ્ટ ફલ સંપૂર્તે ગરલાનુષ્ઠાન મુચ્યતે ॥ યથા કુદ્વ્ય સંયોગ, જનિતં ગર સંજિતં । વિષં કાલાંતરે હન્તિ તથેદમપિ તત્ત્વતઃ ॥

અધ્યાત્મ સાર પા ૪૫૭

૩૬૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-પરજીવે દેવ ઇંદ્રાદિકના દિવ્ય ઝોગ મલે ઇવી ઇચ્છા, લાલ-
ચવડે જે તપાદિ અનુષ્ઠાન આદરવું તે ગરલાનુષ્ઠાન છે. જેમ બંગમીચૂર્ણ
પ્રમુખ દ્રવ્યના સંયોગે પ્રગટ થતું વિષ તે ગરલ નામા વિષ કહિયે,
તે ઘણા દિવસ કષ્ટ પમાડી મારે છે; તેમ ગરલાનુષ્ઠાન પણ અહિત-
કારી કુગતિ આદિ આપે છે.

અન્યોન્યાનુષ્ઠાન-પ્રણિધાનાદ્યજ્ઞાવેન કર્મમાનધ્યવસાયિનઃ॥
સંમૂર્ઠિમ પ્રવૃત્ત્યાન્ન મનનુષ્ઠાનમુચ્યતે ॥ ઝંઘ સંજ્ઞાત્ર સામાન્યં,
જ્ઞાનરૂપાનિબંધનં । લોક સંજ્ઞા ચ નિર્દોષ, સૂત્ર માર્ગાનિપદેણી॥
અધ્યાત્મસાર પા. ૪૫૭

અર્થ:-સૂત્ર કથિત નિર્દોષ માર્ગની અપેક્ષા વિના તથા શુદ્ધ પ્રણિ-
ધાનાદિકને અજ્ઞાવે ઉપયોગ શૂન્યે સંમૂર્ઠિમની પેઠે બીજાના દેખાદેખી
જે ક્રિયા કરવી તે અન્યોન્યાનુષ્ઠાન જાણવું-સૂત્રની શૈલી રહિત પણે
ગતાનુગતિક પણે ઝંઘસંજ્ઞાએ તથા લોકસંજ્ઞાએ જે કરવું તે અન્યો-
ન્યાનુષ્ઠાન છે. તે ઉપયોગ શૂન્ય અર્થાત્ જ્ઞાન રહિત હોવાથી તે વડે
સકામ નિર્જરા થઈ શકે નહિ. આ વિષાદિ ત્રણે અનુષ્ઠાનમાં અશુદ્ધ
ક્રિયાનો આદર ઉપજે છે માટે આ ત્રણે અનુષ્ઠાન ત્યાગવા લાયક છે.
યદ્યુક્તં સૂત્રકૃતાંગે-“જે અબુધા મહાજ્ઞાગા, વીરા અસમત્ત
દંસિણો । અસુદ્ધં તેસિ પરક્કંતં, સફલં હોઈ સન્વસો ॥ ”

અર્થ:-ઘ્યાકરણાદિક લોકિક અનેક શાસ્ત્રને જાણનારા પણ જૈન
સિદ્ધાંતના શુદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાનથી અજાણ અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ પરિજ્ઞાનથી રહિત
હોવાથી અબુધ, એહવા પુરુષો જો કે શૂરવીર હોય તથા ત્યાગાદિ ગુણ
વર્મે લોકમાં પૂજ્ય ગણાતા હોય તથાપિ તેઓ દાન, તપ, નિયમ આ-
દિકને વિષે ઊચ્ચમ પરાક્રમ તે સર્વ અશુદ્ધ જાણવો. કારણકે તેઓ
તપાદિક સર્વે અનુષ્ઠાન કર્મવંધના કારણ વિષે સફલ થાય એટલે

નવા કર્મબંધનનું કારણ થાય પણ નિર્જરાનું કારણ થઈ શકે નહિ; કારણકે સકામ નિર્જરા તો સમ્યક્જ્ઞાનેજ થાય—“ જેય બુધા મહાજાગા, વીરા સમ્મત્ત દંસિણો, સુધં તેસિં પરકંતં, અફલં હોઠ્ઠ સઘસો;”

અર્થ:—જે સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન સહિત છે તેજ બુધ પુરુષ છે, જે પૂજ્ય છે, જે સાચા શૂરવીર છે, અને તેહનોજ તપાદિક અનુષ્ઠાનમાં ઉદ્યમ—પરાક્રમ શુદ્ધ જાણવો; અને તેહનું અનુષ્ઠાન નવાં કર્મબંધન અટકાવી શકે છે તથા સકામ નિર્જરાનો હેતુ છે.

તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન—સદનુષ્ઠાન રાગેણ, તદ્દેતુ માર્ગિગામિનાં । એ તન્ન ચરમાવર્તે નો જોગાદેર્વિના જ્ઞવેત્ ॥ ધર્મયૌવનકાલોયં, જ્ઞવવાલદશા પરા ॥ અત્રસ્યાત્ સત્ક્રિયા રાગો ન્યત્ર ચાસત્ ક્રિયાદરઃ ॥

અર્થ:—ચરમપુદ્ગલ પરાવર્તે ધર્મના યૌવનકાલે બાલદશા ટલે થકે માર્ગાનુસારી પુરુષ શુદ્ધાનુષ્ઠાનના રાગ વચ્ચે ઉપયોગ સહિત જે કંઈ ક્રિયા આદરે તે તદ્દેતુઅનુષ્ઠાન જાણવું.

અમૃતાનુષ્ઠાન—સહજો જ્ઞાવ ધર્મોહિ, શુદ્ધ ચંદન ગંધવત્ ॥ એ તદ્ગર્જનમનુષ્ઠાનમમૃતં સંપ્રચદ્યતે ॥ જૈનીમાઝાં પુરસ્કૃત્ય, પ્રવૃત્તં ચિત્ત શુદ્ધિતઃ સંવેગ ગર્જનમત્યંત મમૃતં તદ્દિદો વિહુઃ ॥

અર્થ:—સહજ જ્ઞાવધર્મ તે શુદ્ધ ચંદનની સુગંધ સમાન છે. અને તે જ્ઞાવધર્મ સહિત જે અનુષ્ઠાન તે અમૃતાનુષ્ઠાન છે. અત્યંત સંવેગ ગુણ સહિત ચિત્ત શુદ્ધિએ જિનેશ્વરની આજ્ઞામાં વર્તવું તેને ગણધરાદિક અમૃતાનુષ્ઠાન કહે છે. તેજ મોહનો સંપૂર્ણ દ્વય કરવા સમર્થ છે. ॥ ૨ ॥

પ્રીતિ જ્ઞક્તિ અનુષ્ઠાનથીરે ॥ મ૦ ॥ વચન અસંગી સેવરે ॥ જ્ઞવિ૦ ॥ કર્તા તન્મયતા લહેરે ॥ મ૦ ॥ પ્રજ્ઞુ જ્ઞક્તિ નિત્યમેવરે ॥ જ્ઞવિ૦ ॥ ૩ ॥

૩૬૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવવોધ સહિત.

અર્થ:—સર્વે પુદ્ગલ જાવમાંથી પ્રીતિ જઠાવી માત્ર એક જિનેશ્વરના સ્વાજ્ઞાવિક પવિત્ર જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં અત્યંત પ્રીતિ જાવ કરવો તેમાં ચિત્તની તદ્દીનતા કરવી તે પ્રીતિ અનુષ્ઠાન છે.

તથા શ્રી જિનેશ્વરને પરમ કરુણાના નિધાન, જવસાગરમાંથી જવ્ય જીવોને મુક્ત કરનાર, ધર્મધુરંધર, તીર્થના પ્રવર્તક જાણી તેજના ગુણનું બહુમાન કરવું, અતિશય આદર વિનય પૂજા સેવના વિગેરે કરવાં તે જ્ઞાતિઅનુષ્ઠાન છે.

વલી લોકાલોક પ્રકાશક કેવલજ્ઞાનવડે સર્વે તત્ત્વના યથાર્થ વેત્તા તથા ઉપદેશક પરમ વીતરાગ આસ શ્રી જિનેશ્વરના વચનની યથાર્થ શ્રદ્ધા કરવી તદનુસાર હર્ષયુક્ત આચરણમાં પ્રવર્તવું તે વચ્ચનાનુષ્ઠાન છે.

હે પ્રજ્ઞુ ! એ ત્રણ અનુષ્ઠાન જે જાવયુક્ત સેવન કરે તેને સર્વે વિજ્ઞાવિક ક્રિયાથી નિવૃત્તિ તથા સહજ આત્મીક પરિણામીકતાની પ્રાપ્તિરૂપ અસંગ અનુષ્ઠાન થાય.

એમ એ ચાર અનુષ્ઠાનનો કર્તા હે જગવંત ! આપ સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થાય. માટે હે પ્રજ્ઞુ ! આપની જ્ઞાતિમાં માહકું ચિત્ત નિરંતર લીન રહે એમ જાવના જાવું હું. ॥ ૩ ॥

પરમેશ્વર અવલંબનેરે ॥ મન૦ ॥ ધ્યાતા ધ્યેય અજ્ઞેદરે ॥
જીવિ૦ ॥ ધ્યેય સમાપ્તિ હુવેરે ॥ મન૦ ॥ સાધ્ય સિદ્ધિ
અવિજ્ઞેદરે ॥ જીવિ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—હે પરમેશ્વર ! આપના અવલંબનથી આપના અનુકરણવડે ધ્યાતા પુરુષ પોતાના શુદ્ધ સિદ્ધ સમાન પરમાત્મપદથી અજ્ઞેદ થાય અર્થાત્ પોતે પરમાત્મા થાય. એમ ધ્યેય જે પરમાત્મપદ તેની સમાપ્તિ કહેતાં સંપૂર્ણ પ્રાપ્તિ થાય, નિષ્કંટકપણે અવિનશ્વર સાધ્યની સિદ્ધિ થાય. ॥ ૪ ॥

જિન ગુણ રાગ પરાગથીરે ॥ મન૦ ॥ વાસિત મુક્ત પરિણા-
મરે ॥ જીવિ૦ ॥ તજશે હુષ્ટ વિજાવતારે ॥ મન૦ ॥ સરશે
આતમ કામરે ॥ જીવિ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—જેમ મલયાગિર ચદનના સંસર્ગવર્મે નિંબાદિક સુગંધમય થઈ જાય છે, તેમ હે જગવંત! આપના દિવ્ય સ્તુતિ પાત્ર પવિત્ર ગુણના રાગરૂપ સુગંધીવડે જો માહરું હૃદય સંશ્લેષિત થાય તો અનેક પ્રકારનાં અસહ્ય દુઃખ આપનાર પરકર્તૃત્વ, પરજોક્તૃત્વ, પરગ્રાહકત્વ, પરવ્યાપકત્વ વિગેરે વિજ્ઞાવનો નાશ થાય અને પરમાત્મપદ પામવાનો માહરો મનોર્થ પૂર્ણ થાય. ॥ ૫ ॥

જિન જ્ઞકિરત ચિત્તનેરે ॥ મનઃ ॥ વેધકરસ ગુણ પ્રેમરે
॥ જિવિઃ ॥ સેવક જિનપદ પામશેરે ॥ મનઃ ॥ રસવેધિત
અય જેમરે ॥ જિવિઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—કઠોર અને કુરૂપ એવું અય કહેતાં લોહું તે રસ વેધિત થવાથી જેમ સુંદર અને કોમલ એહવા સુવર્ણપણાને પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. તેમ જિનેશ્વરની જ્ઞકિમાં ચિત્ત લીન થાય તે ચિત્તને તે જિનેશ્વરના ગુણ રાગરૂપ વેધકરસનો યોગ થાય તો તે ચિત્ત પૂર્ણ નિર્મલપણાને પ્રાપ્ત થાય. એમ સેવક આપ સમાન અરિહંત પદને પ્રાપ્ત કરે. ॥ ૫ ॥

નાથ જ્ઞકિરસ જ્ઞાવથીરે ॥ મનઃ ॥ તૃણ જાણું પરદેવરે
॥ જિવિઃ ॥ ચિંતામણિ સુરતરુ થકીરે ॥ મનઃ ॥ અધિકી
અરિહંત સેવરે ॥ જિવિઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—આ ઘોર જ્ઞાટવીમાં ઝ્રમણ કરતા અશરણ પ્રાણીઝને હે જગવંત! માત્ર એક આપજ શરણ હો, શિવપુરીએ દોરવાવાલા હો. માટે આપજ નાથ હો નેથી હે પ્રજુ! આપનીજ જ્ઞકિરૂપ રસમાં માહરું ચિત્ત લીન થાય છે. વિષય કષાયયુક્ત કુદેવો તરફ તૃણની પેઠે ત્યાગ જાવ ઉપજે છે. ચિંતામણી તથા કલ્પવૃક્ષથી પણ પ્રજુની સેવાને અત્યંત આદરણીય માનુંહું. આપની સેવા આગલ તે ચિંતામણી તથા કલ્પવૃક્ષાદિ અતિશય લુહ પદાર્થ જાસન થાય છે. ॥ ૭ ॥

૩૬૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પરમાત્મ ગુણ સ્મૃતિ થકીરે ॥ મન૦ ॥ ફરશ્યો આત્મ
રામરે ॥ જીવિ૦ ॥ નિયમા કંચનતા લહેરે ॥ મન૦ ॥
લોહ જ્યું પારસ પામરે ॥ જીવિ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—વલી હે પ્રજુ! સંપૂર્ણ સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્ર, અનંત નિશ્ચલ વીર્ય વિગેરે આપ પરમાત્માના ગુણોના ચિંતનમાં જો માહરો આત્મ પરિણામ સ્પૃષ્ટ થાય તો જેમ પારસમણિના સ્પર્શ થકી લોહા જેવી કુધાતુ કાંચન થઈ જાય છે; તેમ વિષય કષાયમાં પરિણમતો માહરો આત્મા તે પણ કાંચન સમાન શુદ્ધ પરમાત્મ પદને પ્રાપ્ત થાય. ॥ ૬ ॥

નિર્મલ તત્ત્વ રૂચી થઈરે ॥ મન૦ ॥ કરજો જિનપતિ
જીતિરે ॥ જીવિ૦ ॥ દેવચંદ્ર પદ પામશોરે ॥ મન૦ ॥ પરમ
મહોદય યુક્તિરે ॥ જીવિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—જાવદયાના આવેશે મિત્રજાવના યુક્ત સ્તવનકર્તા શ્રી દેવચંદ્ર મુનિ જીવ્યજીવો પ્રતિ સદુપદેશ આપે છે કે આ જીવ પરજીવ સંબંધી વિષયજોગ તથા માન પૂજા વિગેરે પૌદ્ગલીક જાવની આશંસા તજી, માત્ર એક શુદ્ધાત્મ તત્ત્વના રૂચિવાન થઈ, ઝંઘસંજ્ઞા તથા લોક સંજ્ઞા પરિહરી, વિધિ વિવેક પૂર્વક સર્વે જિનમાં શિરોમણિ શ્રી અરિહંત જગવંતની જીતિમાં આણા સેવવામાં લીન થજો. તો સર્વે દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન અરિહંત જગવંત સદૃશ પરમાત્મ પદને પામશો. એજ ઉત્કૃષ્ટ સ્વાધિન અવિનશ્વર મહોદય પ્રાપ્ત કરવાની યુક્તિ છે. ॥ ૭ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ कळश ॥ राग धन्याश्री ॥

वंदो वंदोरे जिनवर विचरंता वंदो, कीर्तन स्तवन नमन
अनुसरतां ॥ पूरव पाप निकंदोरे जिनवर विचरंता वंदो ॥ १ ॥

अर्थः—विहरमान जिनेश्वरने हे जव्यो ! जाव सहित वंदो, तेजना
सद्गुणोनुं किर्तन करो, तेजनुं स्तवन करो, मार्दव परिणामी थई तरण
तारण जिनेश्वरने नमो, तेजनी आझाने अनुसरो, जेथी पूर्वे बांधेछां
अनेक प्रकारनां कर्मों निर्मूल थाय ॥ १ ॥

जंबु द्वीपे चार जिनेश्वर, धातकी आठ आणंदो ॥ पुष्कर
अर्धे आठ महासुनि, सेवे चोसठ इंदोरे ॥ जिनवरण ॥ २ ॥

अर्थः—जंबुद्वीपमां चार, धातकीमां आठ अने पुष्करार्धमां आठ
एम सर्वे मल्ली वीश तीर्थकर विहरमान जेने महारिद्धिना धारक एवा
चोसठ इंदो पण सेवे ठे ॥ २ ॥

केवली गणधर साधु साधवी, श्रावक श्राविका वंदो ॥
जिन मुख धर्मअमृत अनुभवतां, पामे मन आणंदोरे ॥
जिन ० ॥ ३ ॥

अर्थः—श्री तीर्थकरना मुख कमलमांथी वहेता अमृत समान वंच-
नोने अनुभवतां तेनो आस्वाद लेतां केवली गणधर साधु साधवी
श्रावक श्राविका सम्यक्दृष्टी जीवों शुद्ध आनंदमां मग्न रहे ठे ॥ ३ ॥

सिद्धाचल चोमास रहीने, गायो जिनगुण वंदो ॥ जिन-
पति प्रक्ति मुक्तिनो मारग, अनुपम शिवसुख कंदोरे ॥
जिन ० ॥ ४ ॥

अर्थः—सिद्धाचल क्षेत्रमां चोमासुं रहीने जिनेश्वरना पवित्र गुणोनुं
जेमां वखाण ठे एवा वंदो (स्तवनो) बनाव्या—कारणके जिनेश्वरनी

૩૭૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જક્તિ તેજ મુક્તિનો માર્ગ છે તથા તેજ અનુપમ અવ્યાબાધ સ્વાત્મા-
વિક શિવસુખનું મૂલ છે ॥ ૪ ॥

ઋતર ગહ જિનચંદ્ર સૂરિવર, પુણ્ય પ્રધાન મુણિંદો ॥
સુમતિ સાગર સાધુ રંગસુ વાચક, પીધો શ્રુત મકરંદોરે ॥
જિન૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-હવે સ્તવન કર્તા શ્રી દેવચંદ્ર મુનિ પોતાની પરંપરા વચાણે
હે. જેણે જિનપ્રણિત સૂત્રનો શુદ્ધ આસ્વાદન લીધો છે એવા ઋતર
ગહમાં શ્રીજિનચંદ્ર સૂરિ જટારક નામે પ્રધાન આચાર્ય થયા, તેણે
શ્રીના શિષ્ય પ્રધાન પૂણ્યવાન મુનિશિરોમણિ શ્રી પૂણ્યપ્રધાન નામે
મહોપાધ્યાય થયા, તેણેના શિષ્ય સુમતિના સમુદ્ર જેવા શ્રી સુમતિ-
સાગર નામે ઉપાધ્યાય થયા, તેણેના શિષ્ય મુનિપણામાં જેને રંગ
લાગ્યો છે એવા સાધુ રંગવાચક થયા ॥ ૫ ॥

રાજસાર પાઠક. ઉપકારી, જ્ઞાનધર્મ દિણંદો ॥ દીપચંદ્ર
સદ્ગુરુ ગુણવંતા, પાઠક ધીર ગયંદોરે ॥ જિન૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તે પઠી આવશ્યકોદ્ધાર પ્રમુખ ગ્રંથના કર્તા સુવિહિત સા-
માચારી ધારક શ્રીરાજસારજી મહોપાધ્યાય થયા, તે પઠી ન્યાયાદિક
ગ્રંથ અધ્યાપક સૂર્યસમાન તપસ્વી જ્ઞાનધર્મ ઉપાધ્યાય થયા, તે પઠી
માહરા સદ્ગુરુ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણના ધારક, પંચાચારના પાલક,
ઉપસર્ગ પરિસહ સામે ગજેંદ્રની પેઠે નિશ્ચલ રહેવાવાલા મહાધીર વીર
દીપચંદ્ર પાઠક થયા ॥ ૬ ॥

દેવચંદ્ર ગણિ આતમ હેતે, ગાયા વીશ જિણંદો ॥ રિધિ
વૃધિ સુખ સંપતિ પ્રગટે, સુજસ મહોદય વૃંદોરે ॥
જિન૦ ॥ ૭ ॥

अर्थः—तेमना शिष्य में देवचंद्र गणिए आत्म पदार्थने कर्म कलंकथी मुक्त करवाना हेतुए विहरमान श्री वीश तीर्थकरना गुण गाया जेथी कर्म कलंक वडे आछादित थएली आत्मानी ज्ञानदर्शनादि अनेक रिझिउ प्रगटे, वृद्धिने पामे तथा तज्ज्ञान्य सुख संपत्ति प्रगट थाय, अखूट निर्मल यश विस्तरे, आत्मीय गुण समूहनो महोदय थाय, सर्वत्र कल्याण वर्त्ते, सर्व जीव परमानंदने प्राप्त थाय ॥ ७ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ कलश ॥ हरिगीत बंद ॥

विहरमान जिनंद मंगल कंद ज्ञान दिनंद जे,
विकसावता नय कर समूहे जव्य उर अरविंद जे;
उपशम सुधा सागर उलासन पूर्ण अनुपम चंद जे,
जवदंद फंद निकंदि दायक शुद्ध परमानंद जे ॥ १ ॥
मोह मदिरामां मचेला कुमति मत मातंगना,
मद गंजवा बल जंजवा बलवान प्रजु पंचानना;
ते तीर्थनायक तत्त्वदायक वीश जिनवर गुणमणी,
“ श्री देवचंद्र ” पवित्र मतिए स्तव्या गुणमाला जणी ॥ २ ॥
ते स्तवन वीश विषे अतिशे बोध अनुपम वरणव्यो,
त्यां चित रमण हित मुज मनोरथ अरथ लखवानो थयो;
मधु मासमां अति मधुर स्वरथी कोकिला जे गाय रे,
ते तो खरेखर आम्र तरुना पुष्पनोज पसाय रे ॥ ३ ॥
तेम गुण निधि “ श्री सद्गुरु मनसुख ” तणो आश्रय लहो,
“ संतोष ” प्रेमे अर्थ आ में लख्यो “ दोहदमां ” रही;

૩૭૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ભંગણીશ ઢાસઠ સાલ આસો શુક્લ સાતમ શશિ દિને,
જિનરાજ જ્ઞાતિ પસાયથી પૂરણ થયો બલસિત મને ॥ ૪ ॥
હે જ્યોત્સ્ના શુભ મતિ વિનતિ આ મમ ક્ષમાયુત જરમાં ધરી,
ગુણ કીર ગ્રહજો હંસ પેઠે નીર અવગુણ પરિહરી;
જરપૂર સુસ્વપ્નદ ગ્રંથ આ શશિ સૂર સમ શાશ્વત રહો,
વાંચન મનન અનુજવ કરી જીવિ શિવ રમા અનુપમ લહો ॥ ૫ ॥

મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત વીશ
સ્તવન બાલાવબોધ સહિત સંપૂર્ણ

गांधी दलसुख नाथजी कृत ॥ पद ॥

मगन थयुं मनरे ॥ ए राग ॥

प्रसन थयुं मनरे, मुज शिवमग प्रेरक मलिआ । शांतीनो
जनम दिन आजे, दिव्यनयण खोलि निज काजे, जोई डुरित
दोष दूर जाजे ॥ प्रसन० ॥ १ ॥

॥ साखी ॥

धर्म धुरंधर सुख निधि, निकट मल्या आ वार ।
वश प्रमाद नवि चूकिए, न्याय वाणि पोकार ॥
तत्वागम जाव जणावे, बलि हेयादेय जचावे, प्रजु
निपुण बुद्धि फेलावे ॥ प्रसन० ॥ २ ॥

॥ साखी ॥

स्वपर दया तुज चित्त विषे, मृषा वचन नाहि लेश ॥
अण आपी तृण नवि लिये, विरक्त जाव हमेश ॥
विषयातुरता सवि त्यागी, परमति परदारा जागी, परिग्रह
मूर्छा नहि लागी ॥ प्रसन० ॥ ३ ॥

॥ साखी ॥

संकटप विकटप विकारथी, ड्रव्य जाव जीय प्राण ॥
विषयादिक कारण वशे, न हणे समतावान ॥
अरिहंतादिक महंता, पूर्वाचारज मुनि संता, तस बहुमाने
विचरंता ॥ प्रसन० ॥ ४ ॥

॥ साखी ॥

वर सुमति गुप्तिधरु, वर प्रधान । जन धर्म ॥
सेवे तस अनुमोदतां, जाणे सुतना मर्म ॥
मनसुख वर झानी सेवो, वचनामृत अनुभव मेवो, “दलसुख”
कहे सौ जवि लेवो ॥ प्रसन० ॥ ५ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ श्री ऋषभदेव-जिन स्तवन ॥

माता मरुदेवाना नंद, पूज्यपणुं तुज देखो मुज मन अति लोचाणुंजी ॥
 ज्ञाता द्रष्टा रमण शिरता, शुद्ध बुद्ध निरजैदि
 तिद्धण वीर्य शक्ति जह्वासथी, संतति योग उठेदि ॥ माता० ॥ १ ॥
 तारक वारक धारक गुण गण. सान्धो शिवपुर साथ
 निरवद्य चापानी तुज आणा, जीव सकलनी आथ ॥ माता० ॥ २ ॥
 परकृत पूजा तुं नवि इहे, साधक कारज दाव
 शब्द रहित तुज आणा साधे. पामे पूज्य स्वभाव ॥ माता० ॥ ३ ॥
 उपचरित चउ निखेप सेवे, उपचरित सुख पाय
 अनुपचरित निखेपा सेवे, निःप्रयास सुख थाय ॥ माता० ॥ ४ ॥
 पूज्यनी पूजा अक्षय सुख दे, बलि कापे संताप
 मूढ अपूज्यने जे जन सेवे, चूके आपही आप ॥ माता० ॥ ५ ॥
 जिनवर प्रतिमा श्रीजिन सरिखी, कही जिनागम मांह्य
 रहस्य लखे तेहिज नर वृजे, नहितर गोतां खाय ॥ माता० ॥ ६ ॥
 पुद्गल परिणतिनो हुं कामी, दोष अनंतनी खाण
 खामी एहवो ठे सेवकने, हाथ जालीने ताण ॥ माता० ॥ ७ ॥
 तुम नहि कर्त्ता मुज सिद्धिना, तुज कारणथी तरेश
 दलसुख साध्य साधक परिणति ए, निज पद सिद्धि वरेश ॥ माता० ॥ ८ ॥

॥ द्वितीय अजित जिन स्तवन ॥

धन्य धन्य वीर वाणी ॥ ए राग ॥

अजित जिनेश उपासना. डुरित नाश न एह;
 सम्यक् दर्शन वासना, निकासन हो मिथ्यातनो नेह ॥
 तारक श्री धन्य धन्य तुज वाणी, धन्य प्राणीरे जेणे हीयके आणी के
 धन्य धन्य तुज वाणी ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥
 स्वपर हितने कारणे, पूतुं प्रश्न उदार;
 द्वेष क्रोध मद मानथी, नवि पूतुं हो पूतुं आणा सुसार ॥ तारक० ॥ २ ॥

विधि अविधि किम जाणिए, दाखो श्री जगवंत;
 साध्य दृष्टि साधन क्रिया, विधि जाणो हो जवि आगम तंत॥तारक०॥३॥
 योग असंख्य शिव मग तणा, कहा में सुविशाल;
 शुद्धातम अनुजव जले, योग साचो हो नहि तो सवि आल ॥तारक०॥४॥
 दान शील संयम क्रिया, आवश्याकादि एम;
 साध्य शून्य साधन सवि, अविधि जाणो हो ते नहि तुज दोम ॥ता०५॥
 क्रिया अविधे करे करावे, बलि अनुमोदे जेह;
 विराधक खट कायनो, आवश्यक हो सूत्रे जाख्युं ठे एह ॥ तारक०॥ ६ ॥
 अविधे क्रियामंवर चलावे, उत्सूत्र जाषी तेह;
 गुरु प्रायश्चित तेहने, परजावनो हो ठे तेहने नेह ॥ तारक० ॥ ७ ॥
 मोक्ष मार्गे लेइ जवाने, बलावीया थइ तेह;
 लूटे सकल जग देखतां, किहां लोको ते पोकार करेह ॥ तारक० ॥ ८ ॥
 सर्वज्ञथी अधिकी गणे, निज मति चलावे अनाण;
 निजपरने वृणावता, दुर्गतिमां हो सहे दुख अमान ॥ ९ ॥
 विधि सहित अनुष्ठान शुज, सवि दीए शिवपुर गेह ॥
 पुरुष प्राक्रम फोरवी, ते सेवो हो अवलंबो एह ॥ १० ॥
 बलिहारी श्रुतधरतणी, सम्यक् प्रकाशे तत्त्व ॥
 तीर्थकर सम ते आश्रये, दास बलसुख हो पामे शुद्ध सत्त्व ॥ ता० ॥११॥

संपूर्ण.

॥ शा. वामीलाल पानाचंद कृत ॥ पद ॥

मगन थयुं मनरे, खुबी कारक खुब खुशाली,
 श्री धर्माचारज आव्या, सहु जविजन आणंद पाया,
 महाशांति मेह वरसाया ॥ मगन० ॥ १ ॥

॥ साखी ॥

जाव जीवन पुष्टिकर, त्रिजुवनमां हितकार ॥
 आप समो नहि अवर ठे, संघ सकल आधार ॥
 जिनशासनना सुखतान, सुर करता बहु गुणगान
 सेवे मुनिगण शुद्ध आण ॥ मगन० ॥ १ ॥

॥ साखी ॥

विषयाक्रांत जधि जीवने, तुज आझा हितकार ॥
 दर्शावो प्रभु सुनयथी, लहे चेतन जवपार ॥
 तुज आण सदा मन धरशुं, निज झायक जावे विचरशुं ॥
 पूर्णानंद पद हमे वरशुं ॥ मगन० ॥ ३ ॥

॥ साखी ॥

जन्म जरा मरणादिनी, टाली सकल उपाधि ॥
 अव्याबाध सुख अनुजवी, लहिशुं परम समाधि ॥
 तुज गुण गणरिद्धि प्रकाशी, चित्त "वामीलाले" विकाशी ॥
 जोगी थईशुं शिव वासी ॥ मगन० ॥ ४ ॥

संपूर्ण

श्रीमान् मनसुखलालजी कृत ॥ पद ॥

कब में साधु स्वरूप धरंगा ॥ ए राह ॥
 द्रव्य सकल सहजे परिणामी, गुण परिणाम समय नवि चूके ॥
 सहज स्वतंत्र स्वजावे वरते, कोइ समय निज धर्म न मूके ॥ द्रव्य ॥ १ ॥
 पर परिणामने सहाय करे नहीं, पर परिणामने कोइ न रोके ॥
 पर परिणाम विषे जरु रीझ्यो, रोष विकल्प करे अति फोके ॥ द्रव्य ॥ २ ॥
 ठीक अठीक कर्युं में माने, विविध जोग किरिया परिणामी ॥
 कर्त्ता जोक्ता आपकुं माने, निज अनुजव विण रह्यो परकामी ॥ द्रव्य ॥ ३ ॥

ठीक अठीक करुं तेणे कल्पे, मुज इष्टीत कृत मेंज कराव्युं ॥
जल्प विकल्प करे इम बोहोला, तव तिहां मोह अरी बल फाव्युं॥४॥
अष्ट करमदल एणि विध बंधे, निज निधि सहज न आप संचारी ॥
आतम परिणामीकता धारो, मनसुख अचल वीरज शिवकारी॥५॥

॥ रुचिरा ठंड ॥ मात्रा ३० ॥

चौदराज गत जीव ठ कायिक, खेदइ तेहना थइए;
द्रव्य जाव दोय जेद प्राणनी, परमदया जर थिर रहिए ॥ १ ॥
अक्षय निज ज्ञायकता जाणी, समजावे द्रढता धारो;
माहणता पद राखि रखावी, दुविधे यतना संचारो ॥ २ ॥
छादशांग श्री जिनशासननो, एह सार अक्षय धारो;
ज्ञान न्याय शुध दया रहित जे, मनुष्य जन्म तस निःसारो ॥ ३ ॥
खेदइ खटकाय तणा जे, ज्ञानी न्यायी ते कहिए;
दुविधे यतना धारी वरते, शुद्ध संयमी ते लहिए ॥ ४ ॥
खट कायानो खेद न जाणे, आप स्वठंदे अनुसरता;
आदि अंत ने मध्य विना ते, जव कंतारे दुःख खमता ॥ ५ ॥
खटकायानो खेद न जाणे, ते नहि ज्ञानी नहि न्यायी;
नहीं संयमी मूढ मती ते, मिथ्याती मानी मायी ॥ ६ ॥
संदेहे ए मार्ग मोक्षनो, पुरुष पराक्रम करि सेवो;
मनसुख लब्धि वीर्य निज पामी, शिव संगे चाखो मेवो ॥ ७ ॥

प्राणी एकल जावना जाव ॥ ए राग ॥

सोहम गणधरने नमी जी, ध्यावो आतमराय ।
पर परिणामीकता तजी जी, पामो सिद्धि सदाय रे ॥ प्राणी निज ॥
गुण पझाव सेव, लहिए सुख अहमेव रे प्राणी ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥
परिणामीकता वस्तुनी जी, परिणमे पूर्ण सदाय ।
सहज स्वतंत्र स्वजाव ठे जी, रुके न केम कदाय रे ॥ प्राणी ॥ २ ॥

कोइ केना परिणामने जी, रोके न समये एक ।
 परिणामीकता अनंतरे जी, परिणमे जाणो विवेक रे ॥ प्राणी० ॥ ३ ॥
 वर्णादिक परिणमे सदा जी, पुद्गल धर्म अनंत ।
 अणुगमता गमता लखे जी, मोही मिथ्याती जंत रे ॥ प्राणी० ॥ ४ ॥
 पुद्गल परिणति नव नवे जी, समय समय पलटाय ।
 आत्म ज्ञान विण मूढ त्यां जी, व्यापे मन ललचाय रे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥
 पुद्गल गुण परिणामने जी, पलटी शके नहि जीव ।
 शाश्वत जाव ए द्रव्यना जी, वरते सहज सदीवरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥
 ज्ञानादिक निज धर्म ठे जी, निज परिणामीक शुद्ध ।
 पर परिणति ममता करी जी, नूढ्यो बाल अबुद्ध रे ॥ प्राणी० ॥ ७ ॥
 पुद्गलमां बहु कल्पना जी, पुद्गलना आलाप ।
 काय क्रिया पुद्गल विषे जी, करतो हर्ष विलाप रे ॥ प्राणी० ॥ ८ ॥
 जबलग पुद्गलमां लखे जी, सुख रिद्धि निज जोग ।
 तबलग शुद्धातम तणो जी, होय न अनुभव योग रे ॥ प्राणी० ॥ ९ ॥
 बांधे आठे कर्मने जी, अणलहतो जिनधर्म ।
 निजपद रिद्धि अजाण ते जी, किम पामे शिव शर्म रे ॥ प्राणी० ॥ १० ॥
 आतमता पुद्गल विषे जी, लखि व्यापे मिथ्यात ।
 अविरति तेथीं ऊपनी जी, प्रमाद कषाय उत्पात रे ॥ प्राणी० ॥ ११ ॥
 जोग चपलता त्यां थई जी, शांति निवृत्ती न पाय ।
 हवे जिन वचन लखि करो जी, जेद ज्ञान सुखदाय रे ॥ प्राणी० ॥ १२ ॥
 जमे मोहे बाहियो जी, सहज निवृत्ती न थाय ।
 निज परिणामिकता लखे जी, शुक्लध्यान शिव पाय रे ॥ प्राणी० ॥ १३ ॥
 जेदो अहंता जर्मने जी, आश्रव सघला जाय ।
 हुं माहरं पुद्गल विषे जी, तजतां संवर थाय रे ॥ प्राणी० ॥ १४ ॥
 संवर अंबरमां वशे जी, तजि पूरण विकल्प ।
 ज्ञायकता एक आपणी जी, बीजा जूठा जल्प रे ॥ प्राणी० ॥ १५ ॥

जेम जेम पुद्गलमां लखे जी, निज कारण निज काज ।
 तिम तिम आतम गुण विना जी, परवश होय अकाज रे ॥ प्राणी० ॥ १६ ॥
 स्याद्वाद अमृत समा जी, वचन सुण्यानी न खोट ।
 पण परमाद वशे रह्यो जी, चित्तमां न लागी चोट रे ॥ प्राणी० ॥ १७ ॥
 कारण कारज आत्ममां जी, निश्चे सिद्ध समाधि ।
 जाणी बुध आदर करो जी, नाशे कर्म उपाधि रे ॥ प्राणी० ॥ १८ ॥
 तेणे विकल्प तजी सवे जी, थिर उपयोग अडोल ।
 शुद्धध्यान लहि पामजो जी, मनसुख शिव रंग चोल रे ॥ प्राणी० ॥ १९ ॥

॥ मंगलाचरण ॥ हरिगीत ठंड ॥

जग परम सुखकर डुरित दुखहर सहज धरम शुद्धातमा,
 विकल्प तजी थिर ध्यानमां निज ध्याइ हो परमातमा ।
 पंचास्तिनी जे परिणती ते सहज जावे परिणमे,
 तस रोकवा नहीं अन्य समरथ कोइनी पण कोइ समे ॥ १ ॥
 निज सहज परिणति धर्म अणलहि करत जूठ विकल्पना,
 कर्त्तादि परमां आप माने शुचाशुच करि जल्पना ।
 निज साध्य शून्य एकांत करणी आदरे त्रय जोगनी,
 निज ज्ञान वीर्य अनंत चूक्यो धारि मति पर जोगनी ॥ २ ॥
 परजोग ईहा शक्य जंबलग आत्म अनुभव तिहां नहीं,
 वलिं होय मिथ्या शक्य तबलग आत्मथिरता नवि कही ।
 नर आपना जे दोष ढांके मानी माया, साक्षी,
 व्रत नियम तेहना सर्व निष्फल मलिन माया जालथी ॥ ३ ॥
 ए कारणे जे शक्य तजशे तेहने जव जय नथी,
 शुद्ध अज्ञावे जिन धर्म ज्ञाख्यो सूत्रमां बहु थल कथी ।
 तत्त्वार्थमां निःशक्य विरती प्रगट वचने जाणिए,
 जरूमूलथी सवि शक्य ठेदी विरति रति मन आणिए ॥ ४ ॥
 परमादथी ठे दोष सघळा जाणि समय न चूकिए,
 सवि पुद्गलोनो राग त्यागी आत्म लक्ष न मूकिए ।

समजाव साचे जेह राचे धारि ऊदाशीनता,
 सविकल्प ठेदी मोह चेदी शुक्ल ध्याने लीनता ॥ ५ ॥
 जिन आण राखी समय साखी जिन सुगुणगण गाइए,
 निर्ज आत्म गुणमां तृप्ति राखी स्वगुण अनुभव पाइए ।
 धरि धीरने निष्कंपता त्रय जोग थिरता आदरो,
 तजि दोषना शुभ ध्यान धरतां परालंबन परिहरो ॥ ६ ॥
 एम ठेदि आठे कर्म मर्म सुपर्म शीतलता वरो,
 धरि चटक चितमां साचि पूरण जाव वीरज थिर करो ।
 उमंग रंगे सुमति संगे करो मंगल जवि जना,
 सहजात्म परिणति साधतां निज रिद्धि पावो शिवधना ॥ ७ ॥
 आ ग्रंथमां जे जाव दाख्या जूल टाळी साधजो,
 अज्यास सूत्र सिद्धांतनो करि आत्म गुण आराधजो ।
 जग मुकुटमणि श्री सिद्ध प्रभुजी वीलसे शिव संपदा,
 तिहां लागि रहो आ ग्रंथ अचलो टाळतो जन आपदा ॥ ८ ॥
 तीरथपतिना स्तवन अरथो आदि बहु शिव साधना,
 दुविधे दया सह जीवनी बलि रत्न त्रय आराधना ।
 शिवकारी हो सवि वचन जिननां जव्यने अति वेगथी,
 “मनसूख” शाश्वत सिद्धि पामो सहज विमल संवेगथी ॥ ९ ॥

ग्रंथ समाप्त.

